

Pp — Pp [FE 1]. — p | p as in “pair“ | p | п | p [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **po** ... [FE 1]. — **po** [OA 7] = nomo de la litero **p**, dudeka litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., po, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

pac' - paix | peace | Friede | миръ {de 1918: мир} | pokój, spokój. — [UL]. [RE 97].

● **paculo** — Pa-cú-lo [FE 2].

● **pachoro** — Pac-hó-ro [FE 2].

● **packapo** — Pac-ká-po [FE 2]. Packapo [FE 4].

— **Rim.**: D

packapo ne

(arkaa) paŭz

Friedensstun

animo, kiu d

— Por dis

paciecn'

— BRO 6: -

pacient'

{MED} — [

Pacifik/o.

Pacifique; C

Pacifico; P.

de la nomo}

Pacifism'

1901: Pazifismus

Vortaro Oficiala de Esperanto L-Z

Pacifist' {legu: pacifist'} [OA 3.2] {en} pacifist | {fr} pacifiste | {de} Pacifist {2012: Pazifist} | {es} pacifisto | {pt} -- {mankas, estu: pacifista} | {it} pacifista | {pl} pacyfista.

paĉul' [OA 1] patchouli | patchouli | Patschuli | пачули | paczula. — [EG 1].

Padel-i {legu: padel-i} [OA 4]; {fr} patauger; {en} to dabble; {de} herumpatschen, waten; malfacile kaj pede vadi en ŝlimo. — **Rim.**: **1.** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4. **2.** Кр. vad' [OA 3.1].

paf' - tirer, faire feu | shoot | schiessen | стрѣлять {de 1918: стрелять} | strzelać. — **pafi** - tirer, faire feu | shoot | schiessen {legu: schießen} | стрѣлять {de 1918: стрелять} | strzelać [FE 38]. —

paf' - tirer (coup de feu) | [angla mankas] | schiessen {legu: schießen} | стрѣлять {de 1918: стрелять} | strzelać [UV il']. — **pafi** - tirer (coup de feu) | [angla mankas] | schiessen {legu: schießen} | стрѣлять {de 1918: стрелять} | strzelać [FE 16 il']. — [UL].

● **paf'** - coup de fusil [UV ad', aliaj lingvoj mankas]. — **pafado** - coup de fusil [FE 13 ad]. — En la daŭro de kelke da minutoj mi aŭdis du pafojn [FE 40.1].

● **paf'ad'** - fusillade [UV ad', aliaj lingvoj mankas]. — **pafado** - fusillade [FE 13 ad]. — La pafado daŭris tre longe [FE 40.2]. — [DL 1888]: *La hieraŭa duhora pafado ne estis por mi tiel terura, kiel la du pafoj, kiujn mi aŭdis hodia ŭ* [DL 9.2].

● **paf'il'** - fusil | gun | Flinte | ружье | strzelać. — **paf'il'** - fusil | [angla mankas] | Flinte | ружье | fuzya [UV il']. — **pafilo** fusil | [angla mankas] | Flinte | ружье | fuzya [FE 16 il']. —

● **paf'il'eg'** - canon | cannon | Канон | пушка | armata. — Antaŭ nia militistaro staris granda serio da pafilegoj [FE 38.11]. — Кр. kanon' [OA 1].

pag' - payer | pay | zahlen | платить | płacić. — **pagi** - payer | pay | zahlen | платить | płacić [FE 14]. — [UL] — Ŝia fratino en ĉio estas kulpa; mi pagos al ŝi por tio ĉi! [FE 21.4].

● **pagata** — Mi sciigas, ke de nun la ŝuldoj de mia filo ne estos pagataj de mi [FE 25.7].

Bernhard Pabst

Berlina Komentario

pri la

Fundamento de Esperanto

Vortaro Oficiala L-Z

Akademiaj Rekomendoj

Dua Volumo – Tria Parto

BK II.3

7a plivastigita eldono

Berlino 2017

Bernhard Pabst

Vortaro Oficiala
Akademiaj Rekomendoj

Berlina Komentario

pri la

Fundamento de Esperanto

Dua Volumo - Tria Parto

Esperanto-Akademio

7a plivastigita eld.

Berlino 2017

Propono por citado: BK II.3 (dato).

Pabst, Bernhard. Vortaro Oficiala L-Z. Berlina Komentario pri la Fundamento de Esperanto. Dua Volumo – Tria Parto. 7a plil. eld. Berlino: Esperanto-Akademio 2017.

Stato 2017-04-16. © 2012-2017 Bernhard Pabst.

Kontakto bernhard.pabst@gmxdotde (anstataŭigu „[e]“ per „@“).

Retejo: <http://esperanto-akademio.wikispaces.com/eniro>

La eldono de Decembro 2013 de ĉi tiu verko aperis sub la titolo „Berlina Komentario pri la Vortaro Oficiala de Esperanto“; la 3a eld. aperis en Junio 2014, la 4a eld. en Sept. 2014, la 5a eld. en Apr. 2015, la 6a eld. en Aŭg. 2016.

En sama formo aperis aliaj volumoj de la Berlina Komentario pri la Fundamento de Esperanto, vd. la apudan liston. Ĉiuj volumoj estas senkoste elŝuteblaj de

<http://esperanto-akademio.wikispaces.com/eniro>.

Berlina Komentario pri la Fundamento de Esperanto

(BK)

Superrigardo pri la volumoj

(Stato Apr. 2017)

N.	N.	Titolo / Enhavo	Mil.	Eld.	Rimarkoj
I.	1.	Bulonja Deklaracio, Antaŭparolo, Gramatiko, Ekzercaro	BD – A – FG – FE	4a	Okt. 2015
II.1	2.1	Ĝenerala Parto de Vortaro Oficiala	VO	1a	Antaŭe parte en BK I
II.2	2.2	Vortaro Oficiala – Listo de la Oficialaj Vortoj A-K	VO	7a	Apr. 2017
II.3	2.3	Vortaro Oficiala – Listo de la Oficialaj Vortoj L-Z	VO	7a	Apr. 2017
III.	3.	Zamenhofa Uzado. Kelkaj Misinterpretoj	Z - Mis	1a	Antaŭe parte en BK I
IV.1	4.1	Akademia Dokumentaro – Lingva Komitato (1905-1947)	AD	1a	Kolekto de decidoj de LK inter 1905 kaj 1947
IV.2	4.2	Akademia Dokumentaro – Akademio (1948-2016)	AD	1a	Kolekto de decidoj de AdE ekde 1948
V.	5.	Akademia Nomaro	AN	1a	Membroj de Lingva Komitato kaj Akademio
VI.	6.	Lingvaj Respondoj	LR	8a	Kompletigita kaj rearanĝita
VII.	7.	Vortaro de Kabe 1910	Kabe	3a	Komentita kun listo de geografiaj kaj propraj nomoj de Kabe el 1910
VIII.	8.	Vortaro Esperanto-Franca de De Beaufront 1904	Beau		aperonta
IX.	9	Jürgensen-Vortaro Esperanto- Germana 1904	EG 1		aperonta
X.	10	Wackrill: Zamenhofaj Vortoj 1908	ZV	1a	reeld. Apr. 2017

Ĉiuj volumoj estas senkoste elŝuteblaj de

<http://esperanto-akademio.wikispaces.com/eniro>

Memore al Helmut Welger
Iniciatoro de Norma Esperantologio

Honore al Ebbe Vilborg
Aŭtoro de la Etimologia Vortaro de Esperanto

Enkonduko

En ĉi tiu volumo de la Berlina Komentario pri la Fundamento de Esperanto (BK II.3) estas du partoj: la Vortaro Oficiala L-Z (VO, L-Z) kaj la Akademiaj Rekomendoj (AR), pri kiuj vd. apartan enkondukon sur p. 221. Pri VO mem vd. la enkondukon en la volumo „Vortaro Oficiala, A-K“ (BK II.2).

Berlino, en Aprilo 2017

Bernhard Pabst

Aranĝo

Vd. en la volumo „Vortaro Oficiala, A-K“ (BK II.2).

Mallongigoj uzataj en la oficialaj tekstoj

Vd. en la volumo „Vortaro Oficiala, A-K“ (BK II.2).

Mallongigoj uzataj de la Berlina Komentario

Vd. en la volumo „Vortaro Oficiala, A-K“ (BK II.2).

Fontoj kaj iliaj sigloj

Vd. en la volumo „Vortaro Oficiala, A-K“ (BK II.2).

Literaturo (elekto)

Vd. en la volumo „Vortaro Oficiala, A-K“ (BK II.2).

Unua Libro

**Vortaro Oficiala
Ĝenerala Parto**

(VO)

Noto

Temoj kaj aspektoj, kiuj transpaŝas la sferon de unuopa vorto, estas traktitaj ĝis nun en **BK I**. Ĉar la unua volumo intertempe fariĝis tro ampleksa, ili estontece estos troveblaj en la nova volumo **BK II.1** – Vortaro Oficiala, Ĝenerala Parto.

Temoj estas ĉefe

- Fontoj de UV
- Akademiaj Korektoj (AK 1914 / 1922-1923)
- Oficialaj Aldonoj (OA 1909-2007)
- Baza Radikaro Oficiala (BRO 1974)
- La referenc-lingvoj de VO
- Aspektoj de diversaj vort-grupoj (propraj nomoj, mezur-unuoj, majuskloj kaj minuskloj k.t.p.)
- Mallongigoj, vortinternaj ellaso
- Idiotismoj kaj esperantismoj

El la Unua Libro (1887): Plena dismembrigo de la ideoj

La duan problemon mi solvis en la sekvanta maniero :

a) Mi aranĝis plenan *dismembrigon* de la ideoj en memstarajn vortojn, tiel ke la tuta lingvo, anstataŭ vortoj en diversaj gramatikaj formoj, konsistas sole nur el *senŝanĝaj vortoj*. Se vi prenos verkon, skribitan en mia lingvo, vi trovos, ke tie ĉiu vorto sin trovas *ĉiam* kaj *sole* en unu konstanta formo, nome en tiu formo, en kiu ĝi estas presita en la vortaro. Kaj la diversaj formoj gramatikaj, la reciprokaj rilatoj inter la vortoj k. t. p. estas esprimataj per la **kunigo de senŝanĝaj vortoj**. Sed ĉar simila konstruo de lingvo estas tute fremda por la Eŭropaj popoloj kaj al kutimiĝi al ĝi estus por ili afero malfacila, tial mi tute **alkonformigis** tiun ĉi dismembrigon de la lingvo **al la spirito de la lingvoj Eŭropaj**, tiel ke se iu lernas mian lingvon laŭ lernolibro, ne tra leginte antaŭe la antaŭparolon (kiu por la lernanto estas tute senbezona), — li eĉ ne supozos, ke la konstruo de tiu ĉi lingvo per io diferencas de la konstruo de lia patra lingvo. Tiel ekzemple la devenon de la vorto „fratino“, kiu en efektiveco konsistas el tri vortoj : *frat* (frato), *in* (virino), *o* (kio estas, ekzistas) (— kio estas frato-virino = fratino), — la lernolibro klarigas en la sekvanta maniero: frato = *frat*; sed ĉar ĉiu substantivo en la nominativo *finiĝas* per „o“ — sekve *frat'o*; por la formado de la sekso virina de tiu sama ideo, oni enmetas la vorteton „in“; sekve fratino — *frat'in'o*; kaj la signetoj estas skribataj tial, ĉar la gramatiko postulas ilian metadon inter la apartaj konsistaj partoj de la vortoj. En tia maniero la dismembrigo de la lingvo neniom embarasas la lernanton; li eĉ ne suspektas, ke tio, kion li nomas finiĝo aŭ prefikso aŭ sufikso, estas tute memstara vorto, kiu ĉiam konservas egalan signifon, tute egale, ĉu ĝi estos uzata en la fino aŭ en la komenco de alia vorto aŭ memstare, ke ĉiu vorto kun egala rajto povas esti uzata kiel vorto radika aŭ kiel gramatika parteto. Kaj tamen la rezultato de tiu ĉi konstruo de la lingvo estas tia, ke ĉion, kion vi skribos en la lingvo internacia, tuj kaj kun plena precizeco (per ŝlosilo aŭ eĉ sen ĝi) komprenos ĉiu, kiu ne sole ne ellernis antaŭe la gramatikon de la lingvo, sed eĉ neniam aŭdis pri ĝia ekzistado [UL 6 laŭ traduko en FK 1903 – *kursivoj* en la originalo, **grasigo** niaj elstarigoj].

Dua Libro

Vortaro Oficiala

A-K

Vortara Parto

(VO)

Vidu apartan volumon.

Tria Libro

Vortaro Oficiala

L-Z

Vortara Parto

(VO)

UNIVERSALA VORTARO
DE LA
LINGVO INTERNACIA
ESPERANTO [UV, titolo]

Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1]. Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo, tiel ekzemple la vorto « **frat'in'o** », prezentante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2].

Tout ce qui est écrit en langue internationale Esperanto peut se comprendre à l'aide de ce dictionnaire. Les mots qui forment ensemble une seule idée s'écrivent ensemble mais se séparent les uns des autres par de petits traits. Ainsi, par exemple, le mot « **frat'in'o** », qui n'exprime qu'une idée est formé de trois mots, et chacun d'eux se cherche à part.

Everything written in the international language Esperanto can be translated by means of this vocabulary. If several words are required to express one idea, they must be written in one but, separated by commas; e. g. « **frat'in'o** » though one idea, is yet composed of three words, which must be looked for separately in the vocabulary.

Alles, was in der internationalen Sprache Esperanto geschrieben ist, kann man mit Hilfe dieses Wörterbuches verstehen. Wörter, welche zusammen einen Begriff bilden, werden zusammen geschrieben, aber von einander, durch einen senkrechten Strich getrennt; so ist z. B. das Wort « **frat'in'o** », welches einen Begriff bildet, aus drei Wörtern zusammengesetzt, deren jedes besonders zu suchen ist.

Все, что написано на международномъ языкѣ Эсперанто, можно понимать съ помощью этого словаря. Слова составляющія вмѣстѣ одно понятіе, пишутся вмѣстѣ, но отдѣляются другъ отъ друга черточкой; такъ напримѣръ слово « **frat'in'o** », составляя одно понятіе, сложено изъ трехъ словъ, изъ которыхъ каждое надо искать отдѣльно.

Wszystko co napisano w języku międzynarodowyn Esperanto, można zrozumieć przy pomocy tego słownika. Wyrazy, stanowiące razem jedno pojęcie, pisze się razem, lecz oddziela się króską pionową; tak naprzykład wyraz « **frat'in'o** » stanowiący jedno pojęcie, złożony jest z trzech wyrazów, z których każdego należy szukać oddzielnie.

Komentario pri la Vortaro Oficiala

L-Z

L

Ll — Ll [FE 1]. — l | l as in “line“ | l | л | l [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **lo** ... [FE 1]. — **lo** [OA 7] = nomo de la litero **l**, dekseca litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., lo, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

l', **la** - article défini (le, la, les) | the | der, die, das (bestimmter Artikel) | членъ опредѣленный (по русски не переводится) | przedimek określony (nie tłumaczy się). — **la** - article défini (le, la, les) | the | bestimmter Artikel (der, die, das) | членъ опредѣленный (по русски не переводится) | przedimek określony (nie tłumaczy się) [FE 5]. — [FG 1] {tekstoj vd. en BK I}. [FG 16]. — de l' mond'o [FG 16.2]. — La artikolo „la“ estas uzata tiam, kiam ni parolas pri personoj aŭ objektoj konataj [FE 27.1]. Ĝia uzado estas tia sama kiel en la aliaj lingvoj [FE 27.2]. La personoj, kiuj ne komprenas la uzadon de la artikolo (ekzemple rusoj aŭ poloj, kiuj ne scias alian lingvon krom sia propra), povas en la unua tempo tute ne uzi la artikolon, ĉar ĝi estas oportuna sed ne necesa [FE 27.3]. Anstataŭ „la“ oni povas ankaŭ diri „l'“ (sed nur post prepozicio, kiu finiĝas per vokalo) [FE 27.4]. — [DL 1888] *La vorto „la“ estas nomata „artikulo“ {de DL-Ald 1888: artikolo}; ĝi estas uzata tiam, kiam {de 1888: tiam, kiam} ni parolas pri objektoj konataj. Anstataŭ „la“ oni povas ankaŭ diri „l'“, se ĝi ne estos malbonsona {tiel! Legu: malbonsona} [DL 1.7].*

— **LR 83 A (1890)** [Uzo aŭ neuzo de la artikolo]: Ofte vi ripetas pri la maloportuneco de la artikolo *la*. Sed la artikolo estas ja vorto tute aparta kaj sur la konstruon de la frazoj ĝi havas nenian influon; tial, se vi volas, vi povas tute ĝin ne uzadi, almenaŭ

ĝis la tempo kiam vi tute bone scios ĝian signifon [*Esperantisto* 1890, p. 32].

— **LR 83 B (1906)** [Uzo aŭ neuzo de la artikolo]: Tute vane vi faras al vi multe da klopodoj kun la uzado de la artikolo. Vi devas memori, ke en nia lingvo la uzado de la artikolo ne estas deviga; sekve la plej bona maniero de agado estas jena: uzu la artikolon tiam, kiam vi scias certe, ke ĝia uzado estas necesa kaj postulata de la logiko, sed en ĉiuj *dubaj* okazoj tute ĝin ne uzu. Pli bone estas ne uzi la artikolon en tia okazo, kiam ĝi estas necesa, ol uzi ĝin tiam, kiam la logiko kaj la kutimoj de ĉiuj popoloj ĝin malpermesas. Se vi ekzemple diros “venis tago, kiun mi tiel longe atendis”, via frazo estos ne tute bonstila, sed ne rekte erara, kvankam oni devus tie ĉi diri “*la* tago” sed se vi diros “hodiaŭ estas *la* dimanĉo” anstataŭ “hodiaŭ estas dimanĉo”, tiam vi faros rekte *eraron*, kiu estos malagrabra por la oreloj de ĉiu bona Esperantisto [*La Revuo* Dec. 1906].

— **LR 84 A (1889)** [*l'* aŭ *la*]: Se vi ne scias, kiam vi devas uzi la formon *la* kaj *l'*, uzu ĉiam pli bone la formon *la*. La formon *l'* mi uzas ordinaro nur post prepozicioj, kiuj finiĝas per vokalo (ekzemple *de*, *tra* k.c.); en ĉiaj aliaj okazoj mi uzas ordinaro la plenan formon *la*, ĉar alie la senco povus fariĝi ne klara, eĉ la sono ne agrabra [*Esperantisto* 1889, p. 24].

— **LR 84 B (1893)** [*l'* aŭ *la*]: La uzadon de *l'* (apostrofita *la*) ni ne forigis; sed ĉar tiu ĉi formo estas ne tre necesa escepto el regulo kaj estas kreita precipe por mal-longeco en la *versoj*, tial ni en *prozo* uzas nun ordinaro la formon konstantan (*la*) kaj konservas la formon apostrofitan speciale por *versoj*. Tiel ni agas ordinaro en nia gazeto; tamen ni tute ne faras el tio ĉi regulon; ĉiu povas kuraĝe uzadi ankaŭ en

prozo la formon apostrofitan [*Esperantisto* 1893, p. 127].

— **LR 84 C (1906)** [*l'* aŭ *la*]: La esprimo “reunuiĝi l' homaron” estas efektive nebona, ĉar apostrofi la artikolon oni povas nur post prepozicio, kiu finiĝas per vokalo. Sed la neobservado de tiu ĉi regulo, kiu estis donita *ne en la gramatiko*, sed nur en la “*Ekzercaro*” (№ 27), estas *ne eraro*, sed nur peko kontraŭ *boneco de la stilo*. Sekve en *prozo* tiu ĉi regulo devas esti observata, sed en *versoj*, kie pro “*licentia poetica*” oni ofte permesas al si deflankiĝojn de la ordinara stilo, la neobservado de la supre donita regulo (aŭ pli ĝuste *konsilo*) ne estas eraro. En versoj ni devas nomi “eraro” nur deflankiĝojn de la *gramatiko* (ekzemple la apostrofado de adjektivo, uzado de diversaj kontraŭgramatikaj formoj k.t.p., kio estas tre ofte renkontata ĉe la komencantaj esperantaj versistoj) [*La Revuo*, Dec. 1906].

— **LR 1907** [*da* sen artikolo]: ... tial ni povas diri, ke, kvankam *teorie* la kombinado de “*da*” kun “*la*” ne estas malpermesata, sed en la *praktiko* tia kombinado estas uzebla nur en tre maloftaj okazoj, tiel malofte, ke ni eĉ povas simple konsili, ke oni *neniam* uzu “*da*” antaŭ “*la*” (krom la okazoj, en kiuj la senco tion ĉi nepre kaj tute sendube postulas). [Resp. 16, *La Revuo* Jun. 1907 {la kompletan LR vd. ĉe „da“}].

— **LR 1911** [*ambaŭ* sen artikolo]: ... Kvankam mi {Z} ofte uzis la formon “*la ambaŭ*”, tamen mi opinias nun, ke pli logike estas uzi la vorton “*ambaŭ*” *sen* artikolo. [Resp. 54, OGE 1911:4, p. 221].

— **Rim.**: Pliajn detalojn vd. en la komentoj pri §§ 1 kaj 16 FG.

labirint' [OA 1] * labyrinth | labyrinth | Labyrinth | лабиринт | labirynt. — [RE]. * [FK 220,34] : konfuzita *labirinto* da sen-nombraj ĉambroj. [Rab 113,23] Ĉio estas tiel malluma ... konfuzitaj *labirintoj* ... nenia eliro.

labor' - travailler | labor | arbeiten | работать | pracować. — **labori** - travailler | labor, work | arbeiten | работать | pracować [FE 13]. — [AK] work, labour. — [UL].

• **laboradi** — Ŝi devigis ŝin manĝi en la kuirejo kaj laboradi senĉese [FE 13.2].

• **laboro** — ... ia facilanima paŝo de ĝiaj amikoj estontaj ne detruos la laborojn de

ĝiaj amikoj estintaj [A 1.1]. — ... kiam mi finos mian laboron, mi serĉos mian horloĝon, ... [FE 20.8]. Oni tiel malhelpis al mi, ke mi malbonigis mian tutan laboron [FE 33.14].

• **laborema** — Lia edzino estas tre laborema kaj ŝparema, sed ŝi estas ankaŭ tre babilema kaj kriema [FE 41.12].

• **per'labor'** - gagner par son travail | gain | verdienen, erarbeiten | зарабатывать | зарабіа́а́. — [AK] earn one's living.

• **pri'labor'** - labourer | elaborate, cultivate | bearbeiten | обраба́тыва́ть | obrabіа́а́. — **Rim.**: 1. [Beau] façonner, cultiver (faire de telle ou telle chose l'objet d'un travail soigneux). 2. *elaborate* estas erara.

laboratori/o. [OA 8] Laborejo, destinita por teknikaj aŭ sciencaj esploroj, operacioj, eksperimentoj. — A. laboratory, F. laboratoire, G. Laboratorium, H. {es} laboratorio, I. {it} laboratorio, P. {pt} laboratório. — [Boirac 1909]. [PV].

lac' - las, fatigué | weary | müde | усталый | zmęczoney. — **laca** - las, fatigué | weary | müde | усталый | zmęczoney [FE 40]. — [UL]. — Lá-ca [FE 2].

• **lacigi** — Lia hieraŭa parolo estis tre bela, sed la tro multa parolado lacigas lin [FE 40.6].

lac' - lacs | lace | Schnur | шнуръ | sznur. — [AK] {fr} lacet, cordon | lace (boots, stays, etc.) | sznurek. — [RE].

lacert' - lézard | lizard | Eidechse | ящерица | jaszczurka. {ZOO} — [RE].

lad' - tôle, fer-blanc | tinned iron | Blech | жесьть | blacha. — [AK] tinned iron. — [RE]. — **Rim.**: La angla traduko de UV kaj la angla AK estas identaj (!?).

laf' - lava | lava | Lava | лава | lawa. {GEO} — [RE].

lag' - lac | lake | See (der) | озеро | jezioro. — **lago** - lac | lake | See (der) | озеро | jezioro [FE 35]. — [RE]. — La tuta supraĵo de la lago estis kovrita per naĝantaj folioj kaj diversaj aliaj kreskaĵoj [FE 35.18].

• **lag'et'** - étang | pond | Teich | прудъ | staw.

lagun-o [OA 2.1] {GEO} — [EG 1] Lagune.

Laik' {legu: laik'} [OA 3.1] {en} layman | {fr} laïc | {de} Laie | {es} laico | {pt} leigo | {it} laico | {pl} laik. — [EG 1] -o; -a, laienhaft.

lak' - vernis | varnish | Lack, Firnis | лакъ | pokost. {KEM} — [AK] lakier. — [RE].

lake' - laquais | lackey | Lackei, Bedienter | лакей | lokaj. — [RE].

laks' - flux du ventre {legu: flux de ventre (ark.). 1963: relâchement (intestinal)} | looseness | Durchfall | поносъ | rozwolnienie. {MED} — [AK] diarrhée | diarrhoea, looseness (*of bowels*). — [RE]. — **Rim.**: UV 1893 havas ĝuste flux de ventre, anstataŭ „du“.

lakt' - lait | milk | Milch | молоко | mleko. — **lakto** - lait | milk | Milch | молоко | mleko [FE 10]. — [AK] milk (*subst.*). — [RE]. — Lakto estas pli nutra, ol vino [FE 10.15].

• **lakt'um'** - laite | soft-roe, milt | Milch der Fische | молоки | mleczo (ryb). — [AK] spawn, milt. — **LR 34 (1908)**: Mi tute konsentas kun vi, ke “lakto” kaj “laktumo” havas inter si preskaŭ nenion komunan, kaj ni havus plenan rajton uzi por “laktumo” ian vorton tute memstaran. Sed ĉar en multaj lingvoj por ambaŭ diritaj vortoj estas uzata la sama radiko, kaj ĉar la vorto “laktumo” estas ne malpli oportuna, ol ĉia tute memstara vorto, kaj ĉar tiu vorto jam troviĝas en la “Fundamento de esperanto”, tial ekzistas absolute nenia neceseco, ke ni forĵetu la oportunan vorton jam konatan kaj devigu la Esperantistojn lerni novan vorton [Resp. 37 b, *La Revuo Maj*. 1908].

laktuk-o [OA 2.2] laitue | lettuce | Lattich {BOT} — [EG 1] Lattich.

lam' - boiteux | lame | lahm | хромој | kulawy. — [UL].

• **lam'baston'** - béquille | crutch | Krücke | костыль | kula (do chodzenia).

lama-o (*pastro*) [OA 2.1] — [EG 1] Lama (Buddha-Priester).

Lamen-o^Z {legu: lamen-o} [OA 4], {fr} lame(lle) | {en} lamina | {de} Lamelle, Plättchen. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} lamina | {es} lámina (metálica) | {pt} lâmina {legu: lâmina} | {ca} lámina {legu: lâmina} |

maldika kaj mallarĝa plato. — [Kabe]. — **Rim.**: La indiko^Z de OA 4 estas duba. La Z-Radikaro 1927 ne notas ĝin.

Lament-i^Z {lament-i} [OA 4], {fr} se lamenter | {en} to lament | {de} jammern, wehklagen {2012: wehklagen (ark.), ankaŭ lamentieren}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} lamentarsi | {es} lamentarse | {pt} lamentar-se | {ca} gemegar. — [Kabe]. — **Rim.**: La indiko^Z de OA 4 estas duba. La Z-Radikaro 1927 ne notas ĝin.

lamp' - lampe | lamp | Lampe | лампа | lampa. — [UL].

lampir' - verluisant | glow-worm | Leuchtkäfer | свѣтлякъ | świetlik. {ZOO} — [RE].

lan' - laine | wool | Wolle | шерсть | wełna. — **lano** - laine | wool | Wolle | шерсть | wełna [FE 34]. — [RE].

• **bellana** — Sur tiuj ĉi vastaj kaj herboriĉaj kampoj paŝtas sin grandaj brutaroj, precipe aroj da bellanaj ŝafoj [FE 34.15].

lanc' [OA 1] lance | lance | Lanze | копье | lanca. {MIL} — [RE].

lanĉ/i [OA 9] 1 Enuzigi (ŝipon, veturilon k.s.) je la unua fojo: *lanĉi ŝipon* (= enakvigi ĝin unuafoje post la konstruado); *lanĉi sateliton*. 2 Prezenti (varon, verkon, ideon k.s.) je la unua fojo al publika uzado: *lanĉi gazeton*; *lanĉi romanon*; *lanĉi kampanjon*; *lanĉi novan vorton*. — [EV 1923] (Seew.) vom Stapel lassen = alakvigi; vgl. ŝiplitejo, klinebenaĵo. [GD 1955] lancer (un bateau, un mot, une mode, etc.).

land' - pays | land, country | Land | страна | kraj. — **lando** - pays | land, country | Land | страна | kraj [FE 32]. — [UL]. — ... ĉiu regnano ... devas obei ĉiam nur klarajn, tute difinitajn fundamentajn leĝojn de sia lando, ... [A 3.1]. — Multaj birdoj flugas en la aŭtuno en pli varmajn landojn [FE 32.10]. Malamiko venis en nian landon [FE 33.13]. Nia lando venkos, ĉar nia militistaro estas granda kaj brava [FE 34.12]. La regnestro de nia lando estas bona kaj saĝa reĝo [FE 37.4]. En nia lando sin ne trovas montoj, sed nur montetoj [FE 38.2]. — **LR 18 A (1902)**: Via opinio pri la nomoj geografiaj estas tute ĝusta, kaj

vian ideon pri la uzado de la aldono „lando“ mi plene aprobas. Laŭ la reguloj de Esperanto oni povas tute bone diri Franclando, Angllando, Kanadlando, Perulando k.t.p. [Let. al Fruictier (1902), OV, p. 426].

lang' - langue (organe) | tongue | Zunge | языкъ (органъ) | język (narząd). {ANAT} — [AK] tongue (*organ of speech*). — [UL].

lantern' - lanterne | lantern | Laterne | фонарь | latarnia. — [UL].

lanug' - duvet, poils follets | down, fluff | Flaumfeder | пухъ | puch, puszek. — [AK] down, fluff (*of feathers*). — [RE].

lap/o. [OA 8] Specio de arktio kun alkroĉigemaj globaj kapituloj (*Arctium lappa*). {ZOO} — A. burdock; F. bardane, glouteron; G. Klette; H. {es} bardana, lampazo; I. {it} bardana, lappa; P. {pt} bardana, pegamassa. — [EG 1]. [ZV] [latine : *lappae flosculus hirsutus*; ruse : *лапуха*] Rab 67,2 : mi jam alkroĉigis al mia kandidato kiel *lapo*. [ER].

lapis-o [OA 2.2] pierre infernale | lunar caustic | Höllenstein {MIN} — [RE]. [EG 1] Höllenstein {2012 pli kutima: Lapislazuli}.

lard' - lard | lard | Speck | сало | sadło. {KUIR} — [AK] bacon. — [RE].

larĝ' - large | broad | breit | широкий | szeroki. — **larĝa** - large | broad | breit | широкий | szeroki [FE 33]. — [UL].

• **mallarĝa** — Li estas tiel dika, ke li ne povas trairi tra nia mallarĝa pordo [FE 33.2]. Mallarĝa vojeto kondukas tra tiu ĉi kampo al nia domo [FE 38.6].

• **laŭ'larĝ'** - à travers | across, in width | quer | поперекъ | poprzek. — [AK] der Breite nach, quer.

larik' [OA 1] meleze | larch tree | Lärchenbaum | лиственница | modrzew. {BOT} — [EG 1] Lärche.

laring' - larynx | larynx | Kehle | гортанъ | krtań. {ANAT} — [RE].

larm' - larme | tear (to shed a) | Thräne {de 1901: Träne} | слеза | łza. — [AK] tear (*subst.*) (*shed a*). — [UL].

larv' - larve | chrysalis | Larve | личинка | poczwarka, lizska. {ZOO} — [RE]. — **LR 35 (1909)**: La vorton „larvo“ mi konsilas al vi traduki nur per „liĉinka“

(larvo de insektoj). [LR 35, pk. al Bedekoviĉ (1909). El „Jugoslavia Esperantisto“]. — **Rim.**: Probable per „liĉinka“ Z. celas la rusan личинка.

las' - laisser, abandonner | leave, let alone | lassen | пускать, оставлять | puszczać, zostawiać. — **lasi** - laisser, abandonner | leave, let alone | lassen | пускать, оставлять | puszczać, zostawiać [FE 37]. — [AK] laisser, abandonner. — [UL]. — ... se ia vorto estis erare aŭ nelerte tradukita, mi ĝin lasis en tiu ĉi libro tute senŝanĝe ... [A 4.3]. — Ŝteliston neniu lasas en sian domon [FE 37.15]. — **Rim.**: **1.** La franca AK ŝanĝas nenion (!?). **2.** [Beau] post korespondado kun Z klarigas: **las**, laisser. (1° Ne plus tenir, ne plus exercer d'action sur, no pas s'opposer à. Ex. : *Lasi la bridon sur la kolo de ĉevalo*, laisser la bride sur le cou à un cheval. *Lasu lin fali*, laissez-le tomber. 2° Faire rester qqn., qqch. dans un lieu, ne pas le prendre avec soi. Ex. : *Mi lasis la infanojn en la domo*, j'ai laissé les enfants à la maison. *Lasu vian mantelon tie ĉi*, laissez votre manteau ici. 3° Faire que reste après soi ceci ou cela. *Li lasis tre bonan reputacion*, il a laissé une très bonne réputation. 4° Faire rester qqn., qqch. dans l'état où il est. Ex. : *Iun lasi du horojn en bano*, laisser quelqu'un deux heures dans un bain. *Vi lasis min en la plej granda embaraso*, vous m'avez laissé dans le plus grand embarras. 5° Faire garder qqch., ne pas l'ôter à qqn. Ex. : *La juĝantaro lasis la infanon al la patrino*, le tribunal a laissé l'enfant à la mère. *Lasu al li tiun ĉi gloron*, laissez-lui cette gloire. 6° Faire que qqn. entre en possession de qqch. soit en le remettant, soit en le transmettant. Ex. : *Vi lasos al mi monon por ke mi povu pagi*, vous me laisserez de l'argent pour que je puisse payer. *Li lasos nur ŝuldojn al ili*. Il ne leur laissera que des dettes).

laser/o. [OA 9] Aparato por produkti radion, konsistantan el elektromagnetaj ondoj (ekz. lumo) kun tre mallarĝa spektro kaj sama fazo: *la radio de lasero povas esti tre mallarĝa kaj tre intensa*. {FIZ} — [Wells 1969] *phys laser*. — **Rim.**: Akronimo por angla *Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation*; la angla nocio estas ekuzata fine de la 1950-aj jaroj.

last' - dernier | last, latest | letzt | последний | ostatni. — **lasta** - dernier | last, latest | letzt | последний | ostatni [FE 29]. — [UL]. — Je la lasta fojo mi vidas lin ĉe vi (aŭ: la lastan fojon) [FE 29.5].

Later-o {legu: later-o} [OA 4], {fr} côté (géom.) | {en} side (geom.) | {de} Seite (Geom.) | rekta linio limanta geometrian figuron. {GEOM} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} lato (geom.) | {es} lado (geom.) | {pt} lado | {ca} flanc, costat — [EG 2] (geom.) Seite {ne en EG 1}.

latitud/o. [OA 8] La angula distanco, norden aŭ suden, inter unu loko kaj la ekvatoro. — A. latitude, F. latitude, G. geographische Breite, H. {es} latitud, I. {it} latitudine, P. {pt} latitude {GEO} — [Verax].

Lat-o^Z {legu: lat-o} [OA 4], {fr} latte | {en} lath | {de} Latte | longa, mallarĝa kaj maldika peco el ligno, uzata en konstruado. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} assicella, panconcello | {es} lata, tabla delgada (empleada en la construcción) | {pt} ripa | {ca} llata {en OB 2: „uzata en la konstruado“ – kun artikolo}. — [EG 1] Latte.

latun' [OA 1] laiton | brass | Messing | латунь | mosiądz. — [EG 1] Messing, Latun {ark.}. — **Rim.:** En UV: **flav'a kupr'o** - laiton | latten | Messing | латунь | mosiądz. {KEM} — [AK] {en} brass.

latvo [OA 8] — [1889]. [E-isto 1889, p. 16] *Lernolibro ... Eldono latva (Lettisch)*.

laŭ - selon, d'après | according to | nach, gemäss | по, согласно | według. — **laŭ** - selon, d'après | according to | nach, gemäss | по, согласно | według [FE 11]. — [UL]. — La pli juna filino, kiu estis la plena portreto de sia patro laŭ sia boneco kaj honesteco, estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3]. Mi restas tie ĉi laŭ la ordono de mia estro [FE 26]. Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervojo estas konstruota en la daŭro de du jaroj; sed mi pensas, ke ĝi estos konstruata pli ol tri jarojn [FE 25.10].

• **laŭ'larĝ'** - à travers | across, in width | quer | поперекъ | poprzek [UV larĝ']. — [AK 1914] **laŭ'larĝ'e** - der Breite nach, quer.

• **laŭ'long'** - le long | along | entlang, der Länge nach | вдоль | wdłuż {legu: wdłuż} [UV long'].

laŭb' - tonnelle, berceau | arbor, summerhouse | Laube | бесѣдка | altanka. — [AK] arbour, summerhouse. — [RE].

laŭd' - louer, vanter | praise | loben | хвалить | chwalić. — **laŭdi** - louer, vanter | praise | loben | хвалить | chwalić [FE 41]. — **laŭd'i** - louer | to praise | loben | хвалить | chwalić [UV i]. — [UL]. — Láŭdi [FE 3]. Laŭdi [FE 4].

• **laŭd'** - louange [UV ind']

• **laŭd'ind'** - digne de louange [UV ind'] — Via ago estas tre laŭdinda [FE 41.10].

laŭr' - laurier | laurel | Lorbeer | лавръ | wawrzyn, laur. {BOT} — [AK] laurel (tree). — [RE].

laŭreat-o [OA 2.1]. — [EG 1] Laureat, (mit Lorbeer) gekrönter Dichter.

laŭt' - haut (parler) | loud | laut, hörbar | громко | głośno. — [AK 1914] laut. — [UL].

lav' - laver | wash | waschen | мыть | myć. — **lavi** - laver | wasch {pres-eraro, legu: wash, kiel ĝuste en FE eld. 1} | waschen | мыть | myć [FE 15]. — [AK] myć, prać. — [UL]. — Lá-vi [FE 3] — Kaj ŝi tuj lavis sian kruĉon ... [FE 15.3]. Mi lavis min en mia ĉambro, kaj ŝi lavis sin en sia ĉambro [FE 18.17].

• **lavita** — Vi estas lavita. Vi estis lavita. Vi estos lavita. Vi estus lavita. Estu lavita. Esti lavita [FE 25.2].

• **lavisto** — Li ne estas lavisto, li estas lavistinedzo [FE 36.11].

• **lavistinedzo** — Li ne estas lavisto, li estas lavistinedzo [FE 36.11].

lavang' - lavanche {(ark.)}, avalanche | avalanche | Lawine | лавина | lawina. — [AK] avalanche. — [RE]. **Rim.:** Grabowski: *lavin-*.

lavend' [OA 1] lavande | lavender | Lavendel | лаванда | lawenda. {BOT} — [EG 1].

lazur' [OA 1] * azur | azure | Lasur | лазурь | lazur. — [EG 1] **-o; -a; -ŝtono**, Lasurstein, Lappislazuli. * [FK 28,15] jëtis ĝin en la *lazuran* maron.

lecion' - leçon | lesson | Lektion | урокъ | лексуа. — **leciono** - leçon | lesson | Lektion | урокъ | лексуа [FE 20]. — [UL]. — Se la lernanto sciuis bone sian lecionon, la instruanto lin ne punus [FE 20.12].

led' - cuir, peau (des bêtes) | leather | Leder | кожа | skóra. — [AK] кожа (выделанная) | skóra (wyrobiona). — [RE].

leg' - lire | read | lesen | читать | czytać. — **legi** - lire | read | lesen | читать | czytać [FE 9]. — [UL]. — Lé-gi [FE 2]. Legi [FE 4]. — Mi legas libron [FE 9.10]. La patro ne legas libron, sed li skribas leteron [FE 9.11]. Tiu ĉi libro havas sesdek paĝojn; tial, se mi legos en ĉiu tago po dek kvin paĝoj, mi finos la tutan libron en kvar tagoj [FE 14.16]. Mi legas [FE 16.1]. Nun mi legas, vi legas kaj li legas; ni ĉiuj legas [FE 20.1].

• **legado** — Ekzerco de legado [FE 2] [FE 3] [FE 4]. — **Rim.:** La titoloj „Ekzerco de legado“ mankas en FE, 2-a eld. 1898 kaj estis aldonita por la reeldono en la F-to en 1905.

• **leganto** — Tial la legantoj ne miru, ke ili trovos en la nacia traduko de diversaj vortoj en tiu ĉi libro (precipe en la angla parto) tute nekorektite tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la unua eldono de la « Universala Vortaro » [A 4.2].

• **nelegeble** — Via parolo estas tute nekomprenebla kaj viaj leteroj estas ĉiam skribitaj tute nelegeble [FE 41.4].

• **tralegi** — Lernolibron oni devas ne tralegi, sed tralerni [FE 31.22].

leĝ' - loi | law | Gesetz | законъ | prawo. {JUR} — [AK] prawo, ustawa. — Lé-ĝo [FE eld. 1-4, § 2 inter Pá-ĝo kaj Ĝis]. — [UL]. — Kiam ... tiuj ĉi registaroj per speciala leĝo garantios al Esperanto tute certan vivon kaj uzatecon ... [A 1.2]. Tiujn ĉi tri verkojn la aŭtoro de Esperanto rigardadis ĉiam kiel leĝojn por li, kaj malgraŭ oftaj tentoj kaj delogoj li neniam permesis al si (almenaŭ konscie) eĉ la plej malgrandan pekon kontraŭ tiuj ĉi leĝoj [A 2.2]. ... ĉiu regnanto sciu, ke li ... devas obei ĉiam nur klarajn, tute difinitajn fundamentajn leĝojn de sia lando, ... [A 3.1].

• **leĝa** — ...li esperas, ke pro la bono de nia afero ankaŭ ĉiuj aliaj esperantistoj ĉiam

rigardados tiujn ĉi tri verkojn kiel la solan leĝan kaj netuŝeblan fundamenton de Esperanto [A 2.3]. Leĝan sankcion ili [= la ideoj] ricevos nur en tia okazo, se ili estos akceptitaj de la unua internacia kongreso de esperantistoj, ... [A 13.2].

• **leĝodonanto** — ... ĉiu esperantisto havu la plenan certecon, ke leĝodonanto por li ĉiam estos ne ia persono, sed ia klare difinita verko [A 3.2]. — [DL-Ald 1888]: ... *la fina formo, kiun la kongreso donos al la lingvo, devas esti leĝdonanta por ĉiuj amikoj de l' „Lingvo internacia“* [DL-Ald 10.1].

legat-o [OA 2.1]. {RELI} — [EG 1] Legat.

legend' - légende | legend | Sage | легенда | legenda. — [DL 1888] *La legendoj rakontas pri grandeguloj, kiuj volis batali kun la dioj* [DL 11.8]. *La popoldiroj (proverboj) esprimas la saĝon de l' popolo, kaj la popolarakontoj (legendoj) esprimas ĝian kredon* [DL 16.24]. — [RE].

legi' - légion | legion | Legion | легионъ | legion. {MIL} — [RE]. — **LR 36 (1908):** La vorto „legiono“, kiun mi uzis en la „Rabistoj“, estas simpla *eraro*; devas esti „legio“. [Let. al Corret (1908-03-10), OV, p. 558].

Legitim' {legu: legitim'} [OA 3.2] {en} to legitimize, to establish the identity | {fr} légaliser | {de} legitimieren | {es} legalizar, legitimar | {pt} legitimar | {it} legittimare, legalizzare | {pl} legitymować {legu: legitymować}. {JUR} — [EG 1] -i; -ado. [FK 89,21]: aperis en la hotelo kvara gasto, kiu *legitimigis* ĉe la mastro kiel kriminala policisto.

legom' - légume | legume | Gemüse | овощъ | jarzyna, warzywo. {KUIR} — [AK] {en} vegetable (*eatable*). — [RE].

lek' - lécher | lick | lecken | лизать | lizać. — [RE].

lekant' - paquerette | daisy | Gänseblume | маргаритка | złocień pospolity {BOT}. — [AK 1914] marguerite (*petite* ~) | marguerite | (weisse {legu: weiße}) Gänseblume. — [MV].

Lekci' {legu: lekci'} [OA 3.2] {en} lecture | {fr} conférence, cours, leçon, lecture | {de} Lektion, Vorlesung | {es}

leccion {legu: lección} | {pt} -- {mankas, estu: preleção} | {it} lezione | {pl} prelekcja. — [E-isto 2/1891]. [FK 208,12] «*Lekcioj* pri la scienco de la lingvo». [FK 77,7] kiam la studentoj malfruis al la komenco de la *lekcio*.

leksikon' - lexicon | lexicon | Lexicon | лексиконъ | słownik. — [AK] {fr} lexique. — [RE].

leks-o [OA 2.2] houx | holly | Stechpalme. {BOT}

Lens-o {legu: lens-o} [OA 4], {fr} lentille (opt.) | {en} lens (optics) | {de} Linse (Glas). — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} lente (ott.) | {es} lente | {pt} lente | {ca} lente, lens {ĝuste nur: lent. Kaj lente kaj lens estas eraraj}. {FIZ} — [Verax] [Kabe].

lent' - lentille | lentil | Linse | чечевица | soczewka. {KUIR} — [RE].

lentug' - lentille, rousseur | freckle | Sommersprosse | веснушка | pieg. {ANAT} — [AK] tache de rousseur. — [RE].

leon' - lion | lion | Löwe | левъ | lew. — **leono** - lion | lion | Löwe | левъ | lew [FE 5]. — [UL]. — Leono estas besto [FE 5.2]. Leono estas forta [FE 7.1]. La dentoj de leono estas akraj [FE 7.2]. Al leono ne donu la manon [FE 7.3]. Mi vidas leonon [FE 7.4]. Resti kun leono estas danĝere [FE 7.5]. Kiu kuraĝas rajdi sur leono? [FE 7.6]. Mi parolas pri leono [FE 7.7].

leontod' - dent de lion | dandelion | Hundeblyme | одуванчикъ | kaczyniec {BOT}. — [AK 1914] Löwenzahn (*Pflanze*) | Iwi ząb (roślina). — [RE].

leopard' - léopard | leopard | Leopard | леопардъ | lampart. {ZOO} — [RE]. [Rab 28,13] Leonoj kaj *leopardoj* nutras iliajn idojn.

lepor' - lièvre | hare | Hase | заяць | zając. {ZOO} — [RE].

lepr' - lèpre | leprosy | Aussatz | проказа | trąd. {MED} — [RE].

lern' - apprendre | learn | lernen | учиться | uczyć się. — **lerni** - apprendre | learn | lernen | учиться | uczyć się [FE 9]. — [UL]. — Bonaj infanoj lernas diligente [FE 9.6]. Aleksandro ne volas lerni, kaj tial

mi batas Aleksandron [FE 9.7]. — La domo, en kiu oni lernas, estas lernejo, ... [FE 40.12]. La sufikso «um» ne havas difinitan signifon, kaj tial la (tre malmultajn) vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9].

— **LR 1907** [*instrui* – *lernigi*]: Vd. ĉe *instrui*.

• **lernanto** — Se la lernanto scius bone sian lecionon, la instruanto lin ne punus [FE 20.12].

• **lern'ej'** - école | school | Schule | школа | szkoła, uczelnia. — La domo, en kiu oni lernas, estas lernejo, kaj la domo, en kiu oni preĝas, estas preĝejo [FE 40.12]. — **Rim.:** Кр. skol' [OA 3.2].

• **ellerni** — ... por ke li bone ellernu kaj per ofta enrigardado konstante memorigadu al si, kio en nia lingvo estas oficiala kaj netuŝebla ... [A 5.4] — La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ĉar el ili ĉiu povas jam fari al si grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30.2].

• **lernolibro** — La «Fundamento de Esperanto» tute ne devas esti rigardata kiel la plej bona lernolibro kaj vortaro de Esperanto [A 5.1]. Kiu volas perfektigi en Esperanto, al tiu mi rekomendas la diversajn lernolibrojn kaj vortarojn, ..., kiuj estas eldonitaj de niaj plej kompetentaj amikoj por ĉiu nacio aparte ... [A 5.3]. ... por ke li povu ĉiam bone distingi la vortojn kaj regulojn oficialajn, kiuj devas troviĝi en ĉiuj lernoverkoj de Esperanto, ... [A 5.4]. ... tiuj ĉi arĥaismoj neniam estos elĵetitaj, sed ĉiam estos presataj en ĉiuj lernolibroj kaj vortaroj samtempe kun la formoj novaj, ... [A 8.3].]. — Lernolibron oni devas ne tralegi, sed tralerni [FE 31.22].

• **tralerni** — Lernolibron oni devas ne tralegi, sed tralerni [FE 31.22].

lert' - adroit, habile, agile | skilful | geschickt, gewandt, geläufig | ловкій | zręczny. — **lerta** - adroit, habile | skilful | geschickt, gewandt | ловкій | zręczny [FE 25]. — [AK 1914] geschickt, gewandt. — [UL].

• **lerte** — Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9]. Mi saltas tre lerte [FE 40.4].

• **nelerta** — Li estas nelerta kaj naiva provincano [FE 37.10].

• **nelerte** — Mi permesis al mi nur korekti la preserarojn; sed se ia vorto estis erare aŭ nelerte tradukita, mi ĝin lasis en tiu ĉi libro tute senŝanĝe ... [A 4.3].

lesiv' - lessive | lie, buck | Lauge | щелокъ | ług. {KEM} — [AK] {en} lye, buck (*for bleaching*). — [RE].

letargi' [OA 1] lethargie | lethargy | Lethargie, Schlafsucht | летаргия | letarg. {med} — [RE].

leter' - lettre, épître {de 1990: épître} | letter | Brief | письмо | list. — **letero** - lettre, épître {de 1990: épître} | letter | Brief | письмо | list [FE 9]. — [UL]. — La patro ne legas libron, sed li skribas leteron [FE 9.11]. Ne skribu al mi tiajn longajn leterojn [FE 18.4]. Mi ne scias la lingvon hispanan, sed per helpo de vortaro hispana-germana mi tamen komprenis iom vian leteron [FE 34.14]. Via parolo estas tute nekomprenebla kaj viaj leteroj estas ĉiam skribitaj tute nelegeble [FE 41.4]. Mi disŝiris la leteron kaj disjetis ĝiajn pecetojn en ĉiujn angulojn de la ĉambro [FE 42.3]. El la tri leteroj unu estis adresita: al Lia Episkopa Moŝto, Sinjoro N.; la dua: al Lia Grafa Moŝto, Sinjoro P.; la tria: al Lia Moŝto, Sinjoro D. [FE 42.8].

leŭkemi/o. [OA 9] Speco de sangokancero, karakterizata de tro rapida produktado de blankaj sangoĉeloj, kiuj ofte estas nematuraj aŭ misformitaj. {MED} — [GD 1955] leucémie (méd.). — **Rim.:** Кр. [Verax 1910] leŭkocit-o. [EV 1923] leŭkocit-o (anat.), weißes Blutkörperchen, Leukozyt; a[uch / ankaŭ]. blanka sangoglobeto.

leŭtenant' - lieutenant | lieutenant | Lieutenant | поручикъ | porucznik, lejtnant. {MIL} — [AK] поручик, лейтенант. — [RE].

lev' - lever | lift, raise | aufheben | поднимать | podnosić. — **levi** - lever | lift, raise | aufheben | поднимать | podnosić [FE 22]. — [AK 1914] lever, ramasser | heben. — [UL]. — La falinta homo ne povis sin levi [FE 22.6]. Sur kruta ŝtuparo li levis sin al la tegmento de la domo [FE 34.13]. — [Beau] **lev**, lever (faire mouvoir de bas en haut), dresser (ce qui est couché, penché, etc.).

• **lev'il'** - levier | leaver, lever | Hebel | рычагъ | dźwignia. — Le-ví-lo [FE 3].

levkoj' - giroflée | stock-gillyflower | Levkoje | левкой | lewkonja. {BOT} — [AK] wall-flower, gilly flower. — [RE].

li - il, lui | he | er | онъ | on. — **li** - il, lui | he | er | онъ | on [FE 9]. — **li** - il, lui | he | er | онъ | on [FG 5.1] — [UL]. — En la salono estis neniŭ krom li kaj lia fianĉino [FE 26.13]. {pliaj trafoj ne notitaj ĉi tie}

• **li'a** - son, sa | his | sein | ero | jego. — Li estas mia onklo, ĉar mia patro estas lia frato [FE 18.9]. Sinjoro Petro kaj lia edzino tre amas miajn infanojn; mi ankaŭ tre amas iliajn (infanojn) [FE 18.10]. En la salono estis neniŭ krom li kaj lia fianĉino [FE 26.13]. Mi renkontis nek lin, nek lian fraton (aŭ mi ne renkontis lin, nek lian fraton) [FE 28.11]. Mi ridas je lia naiveco (aŭ mi ridas pro lia naiveco, aŭ: mi ridas lian naivecon) [FE 29.4]. ... pardonu al la malamiko lian kulpon [FE 29.11]. Lia kolero longe daŭris [FE 31.1]. Lia filo mortis kaj estas nun malviva [FE 31.5]. Li parolas, kaj lia parolo fluas dolĉe kaj agrable [FE 31.8]. La ekstero de tiu ĉi homo estas pli bona, ol lia interno [FE 31.13]. Liaj lipharoj estas pli grizaj, ol liaj vangharoj [FE 31.25]. Lia duonpatrino estas mia bofratino [FE 33.20]. La riĉeco de tiu ĉi homo estas granda, sed lia malsaĝeco estas ankoraŭ pli granda [FE 35.15]. Lia heroeco tre plaĉis al mi [FE 35.17]. La patro de mia edzino estas mia bopatro, mi estas lia bofilo, kaj mia patro estas la bopatro de mia edzino [FE 36.6]. Sur lia vizaĝo mi vidis ĝojan rideton [FE 38.7]. Li fianĉiĝis kun fraŭlino Berto ... kaj la edziĝa festo estos en la domo de liaj estontaj bogepatroj [FE 39.3]. Lia hieraŭa parolo estis tre bela, sed la tro multa parolado lacigas lin [FE 40.6]. Lia edzino estas tre laborema kaj ŝparema, ... [FE 41.12]. Li estas tre purema, kaj eĉ unu polveron vi ne trovos sur lia vesto [FE 41.17]. El la tri leteroj unu estis adresita: al Lia Episkopa Moŝto, Sinjoro N.; la dua: al Lia Grafa Moŝto, Sinjoro P.; la tria: al Lia Moŝto, Sinjoro D. [FE 42.8]. Mi volonte plenumis lian deziron [FE 42.11]. — **Rim.:** FdE ne havas ekzemplon de postmetita *lia*. Vd. la rim. ĉe *mia*.

lian' - liane, liène | liana | Liane | ліана | лјана. {BOT} — [AK] {en} liana (*bot.*) лиана. — [RE].

Libano [OA 8] {ТОПО} — [Rhodes 1908, 521] Lebanon, Libano. — **Rim.:** **1.** *Libano* en la 1-a memstara eld. 1908 de la Psalmaro (antaŭe jam publikigita en La Revuo vol. 1, 1906-1907) laŭ la rusa Ливан, pola kaj franca „Liban“ kaj germana „Libanon“. En la Londona Biblio 1926 tamen ŝanĝita al *Lebanon'* laŭ la angla „Lebanon“: *5. La voĉo de la Eternulo rompas cedrojn, La Eternulo rompas la cedrojn de Lebanon. 6. Li saltigas ilin kiel bovidon, Lebanonon kaj Sirjonon {t.e. la Monto Ĥermono} kiel bubalidon* [Ps. 29.5-6]. Celita estas la montaro, ne la samnoma ŝtato (kp. „Lebanono kaj Sirjono“). Dum multaj lingvoj distingas inter lando kaj montaro nur per aldono de „monto“ aŭ „montaro“ (Mont-Liban | Mount Lebanon | Libanongebirge | Ливанский хребет | Liban (góry) en Esperanto oni tial nun devas distingi per du vortoj „Libano“ (lando) kaj „Lebanono“ (monto-ĉeno). **2.** Plia trafo en La Rabistoj 1908, 17 (1-a akto, 2-a sceno), aperigite antaŭe en La Revuo vol. 1 (1906-1907) p. 390. Ankaŭ tie la montaro estas celita: „Poste tuj la Turkojn for el Azio, dum la fero estas ankoraŭ varmega, - haki cedron sur la Libano, konstrui ŝipojn ... (*Jetzt frisch mit den Türken aus Asien, weil's Eisen noch warm ist, und Cedern gehauen aus dem Libanon, und Schiffe gebaut* ...). **3.** [Rhodes 1908, 521] **Lebanon**, Libano (en la librofina ĉapitro „Geographical Names“).

libel' - demoiselle (ins.) | dragon fly | Libelle | стрекоза | konik polny. {ZOO} — [AK] libellule. — [RE].

liber' - libre | free | frei | свободный | wolny. — [UL].

liberal-a [OA 2.1]. — [EG 1] liberal, freisinnig; -aĵo, Liberalität (Geschenke etc.); -eco, Liberalität, Freisinnigkeit; -ulo, Liberaler, Freisinniger. [Rev 97,5] Ну, plumknaristoj, *liberaluloj* malbenitaj !

Liberio [OA 8] {ТОПО} — [GD].

Libio [OA 8] {ТОПО} — [EV]. [GD]. — Кр. antaŭe FK 1903 kaj Rhodes 1908, 522 *Lib'uj'o*.

libr' - livre | book | Buch | книга | księga; książka. — **libro** - livre | book | Buch | книга | księga, książka [FE 6]. — [UL]. — Kie estas la libro kaj la krajono? — La libro estas sur la tablo, kaj la krajono kuŝas sur la fenestro [FE 6]. De la patro mi ricevis libron, kaj de la frato mi ricevis plumon. Mi legas libron. — La patro ne legas libron, sed li skribas leteron [FE 9]. Tiu ĉi libro havas sesdek paĝojn; tial, se mi legos en ĉiu tago po dek kvin paĝoj, mi finos la tutan libron en kvar tagoj [FE 14.16]. Lernolibron oni devas ne tralegi, sed tralerni [FE 31.22]. Verkisto verkas librojn, kaj skribisto simple transskribas paperojn [FE 37]. Li venigis al si el Berlino multajn librojn [FE 39].

• **libr'o'ten'ant'o** - teneur de livres | bookkeeper | Buchhalter | бухгалтер | buchalter. — [AK] {en} book-keeper.

• **kovr'il' (de libr'o)** - enveloppe | envelop | Umschlag, Hülle | обертка | okładka. [UV kovr'] — [AK 1914] **kovr'il' (de libro)** - a cover | Umschlag, Hülle, Decke, Deckel | обложка, обертка. — **Rim.:** En angla kaj germana AK nur „kovr'il'“, sen „(de libro)“.

lice' [OA 1] lycee | high-school | Lyzeum | лицей | liceum. — [EG 1] Lyceum. — Кр. gimnazi-o [OA 2.2].

licenc/o. [OA 8] 1. Permeso, donita de registaro aŭ grava organizaĵo al unu el ties anoj, plenumi difinitan socian agadon (presi, instrui, prediki, vendi tian aŭ tian varon, konduki aŭton ...). {JUR} 2. Escepta malobeo al gramatika aŭ poezia regulo. {GRAM} {POEZ} — A. license, permit; F. licence, permis; G. Erlaubnis, Erlaubnisschein, Lizenz; H. {es} licencia, permiso; I. {it} licenza, permesso, patente; P. {pt} licença. — [Verax 1910] **Licenco** (*Kom.*) {fr} licence, *permeso donita al fabrikisto fabriki patentitan objekton, kontraŭ interkonsentita procenta pago.* [PVS].

lien' - rate | spleen | Milz | селезенка | śledziona. {ANAT} — [RE].

lift-o [OA 2.2] ascenseur | lift | Lift — [EG 2] Fahrstuhl, Aufzug {2012 ankaŭ: Lift} {ne en EG 1}.

lig' - lier | bind, tie | binden | связывать | wiązać. — **ligi** - lier | bind, tie | binden |

связывать | wiązać [FE 27]. — [AK] wiązać, łączyć. — [UL]. — BRO4 -o {subst.}.

• **kunligado** — Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj; ... [FE 27.5].

lign' - bois | wood (the substance) | Holz | дрова | drzewo, drwa. — **ligno** - bois | wood (the substance) | Holz | дерево, дрова | drzewo, drwa [FE 31]. — [UL]. — Ligno estas bona brula materialo [FE 31.16]. La lignisto vendas lignon, kaj la lignaĵisto faras tablojn, seĝojn kaj aliajn lignajn objektojn [FE 37.14].

• **ligna** — La lignisto vendas lignon, kaj la lignaĵisto faras tablojn, seĝojn kaj aliajn lignajn objektojn [FE 37.14].

• **lignaĵisto** — La lignisto vendas lignon, kaj la lignaĵisto faras tablojn, seĝojn kaj aliajn lignajn objektojn [FE 37.14].

• **lignisto** — La lignisto vendas lignon, kaj la lignaĵisto faras tablojn, seĝojn kaj aliajn lignajn objektojn [FE 37.14].

liken' - darte, lichen | tetter | Flechte | лишай | liszaj. {MED} {BOT} — [AK] darte (*méd.*), lichen (*bot.*) | lichen (*bot.*). — [RE].

likv/o. [OA 8] Substanco, kiu diference de solidoj kaj gasoj alprenas la formon de la ĝin entenanta ujo, sed praktike konservas la saman volumenon ĉe kunpremado: *la tri statoj de la materio estas gaseco, likveco kaj solideco.* — A. a liquid, F. un liquide, G. Flüssigkeit, H. {es} un líquido, I. {it} un liquido, P. {pt} líquido. — [PV] ~a.

likvid' - liquider | liquidate | abrechnen, liquidiren {de 1901: liquidieren} | ликвидировать | likwidować. — [RE].

likvor' - liqueur | liquor | Liqueur {2012: Likör} | ликеръ | likier. {KUIR} — [AK] liqueur (*a cordial*). — [RE]. — Li-kvó-ro [FE 2].

lili' - lis | lily | Lilie | лилия | lilja. {BOT} — [RE].

lim' - limite, borne | limit | Grenze | граница | granica. — [AK] limite, confins, frontière. — [RE].

• **lim'ig'** - restreindre | limit | beschränken | ограничивать | ograniczać. — [AK] {en} limit (*vb.*).

limak' - limaçon, escargot | snail | Schnecke | улитка | ślimak. {ZOO} — [RE].

limf/o. [OA 9] Senkolora aŭ flaveta likvo, kiu cirkulas en la korpo, portas nutraĵojn, oksigenon kaj blankajn sangoĉelojn al la ĉeloj, kaj forportas forigendajn materialojn. — [EG 1] -o, Lymph; -a.

limonad' - limonade | lemonade | Limonade | лимонадъ | lemoniada. {KUIR} — [RE].

lin' - lin | flax | Flachs | ленъ | len. — [RE].

lingv' - langue, langage | language | Sprache | языкъ (рѣчь) | język (mowa). —

lingvo - langue, langage | language | Sprache | языкъ, рѣчь | język, mowa [FE 22]. — **lingvo** - langue | language |

Sprache | языкъ | język [UV, enk. 1]. — [UL]. — FUNDAMENTA GRAMATIKA DE LA LINGVO ESPERANTO EN KVIN LINGVOJ [FG titolo]. — Por ke lingvo

internacia povu bone kaj regule progresadi ... [A 1.1]. ... la ekzistado de klare difinita, neniam tuŝebla kaj neniam ŝanĝebla Fundamento de la lingvo [A 1.1]. Kiam nia lingvo estos oficiale akceptita de la

registaroj de la plej ĉefaj regnoj ... [A 1.2]. ... tiam aŭtoritata komitato, interkonsente

elektita de tiuj registaroj, havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo unu

fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, se tiaj ŝanĝoj montriĝos necesaj [A 1.2]. ... komparante la kuntekstan tradukon en la

aliaj lingvoj, oni facile trovos la veran sencon de ĉiu vorto [A 4.5]. ... kio en nia lingvo estas oficiala kaj netuŝebla ...

[A 5.4]. Mi diris, ke la fundamento de nia lingvo devas esti absolute netuŝebla ...

[A 6.1]. Tio ĉi povus naski la penson, ke nia lingvo restos ĉiam rigida kaj neniam

disvolviĝos... [A 6.2]. ... nia lingvo havos la plenan eblon ne sole konstante riĉiĝadi, sed

eĉ konstante pliboniĝadi kaj perfektiĝadi [A 6.3]. Riĉiĝadi la lingvon per novaj

vortoj oni povas jam nun ... [A 7.1]. ... per konsiliĝado kun tiuj personoj, kiuj estas

rigardataj kiel la plej aŭtoritataj en nia lingvo ... [A 7.1]. ... nia lingvo ... [A 8.1]. ...

natura lingvo ... [A 8.2]. ... nia lingvo ... [A 9.1, du pliaj trafoj]. ... koni la

fundamenton de nia lingvo [A 11.1,

A 11.2]. — EKZERCARO de la lingvo internacia « Esperanto » [FE titolo]. — Lingvo [FE 2] — En la lingvo „Esperanto“ ni vidas la estontan lingvon de la tuta mondo [FE 22.10]. Ĝia uzado estas tia sama kiel en la aliaj lingvoj [FE 27.2]. ... ekzemple rusoj aŭ poloj, kiuj ne scias alian lingvon krom sia propra ... [FE 27.3]. Mi ne scias la lingvon hispanan, sed per helpo de vortaro hispana-germana mi tamen komprenis iom vian leteron [FE 34.14]. — UNIVERSALA VORTARO DE LA LINGVO INTERNACIA ESPERANTO [UV, titolo]. Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1].

lini' - ligne | line, file | Linie, Zeile, Reihe | линия, строка | wiersz. — [AK 1914] line | Linie, Zeile | wiersz, linia. — [RE].

link' - lynx, loup-cervier | lynx | Luchs | рысь (животное) | gús. {ZOO} — [RE].

lip' - lèvres | lip | Lippe | губа | warga. {ANAT} — **lipo** - lèvres | lip | Lippe | губа | warga [FE 31]. — [UL].

• **lip'har'o'j** - moustache | mustache | Schnurrbart | усы | wąsy. — Lip-há-ro [FE 3]. Lipharo [FE 4]. — Liaj lipharoj estas pli grizaj, ol liaj vangharoj [FE 31.25].

lirik' [OA 1] lyrique (poesie) | lyric (poetry) | lyrische Poesie | лирика | liryka. {POEZ} — [EG 1] Lyrik; -ist; -a.

list' [OA 1] * liste | list | Liste | список | lista. — [UL]. * [Rev 48,17] kaj ankaŭ por mia *listo* de servado.

lit' - lit | bed | Bett | кровать | łóżko. — **lito** - lit | bed | Bett | кровать | łóżko [FE 26]. — [AK] {en} bed (*couch*). — [UL]. — El sub la kanapo la muso kuris sub la liton, kaj nun ĝi kuras sub la lito [FE 26.9].

litani' - litanies | litany | Litanei | лита́нія | litanja. — [AK] молебен. — [RE].

liter' - lettre (de l'alphabet) | letter | Buchstabe | буква | litera. — **litero** - lettre (de l'alphabet) | letter (of the alphabet) | Buchstabe | буква | litera [FE 30]. — [AK] {en} letter (*of alphabet*). — [UL]. — Nomoj de la literoj [FE 1]. Se ni aldonas al ili la literon „k“, ni ricevas vortojn

demandajn aŭ rilatajn: kia, kial, kiam, kie, kiel, kies, kio, kiom, kiu [FE 30.3]. Se ni aldonas la literon „t“, ni ricevas vortojn montrajn: tia, tial, tiam, tie, tiel, ties, tio, tiom, tiu [FE 30.4]. Aldonante la literon „ĉ“, ni ricevas vortojn komunajn: ĉia, ĉial, ĉiam, ĉie, ĉiel, ĉies, ĉio, ĉiom, ĉiu [FE 30.5].

literatur' {mankas en UV} — ... la netuŝebleco de la fundamento nur garantios al ni konstante, ke tiu perfektigado fariĝados ne per arbitra, interbatala kaj ruiniga rompadado kaj ŝanĝado, ne per nuligado aŭ sentaŭgigado de nia ĝisnuna literaturo, sed per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera [A 6.4]. ... sed tiuj ĉi vortoj devas esti nur rekomendataj, ne altrudataj; oni devas ilin uzadi nur en la literaturo [A 7.1]. — **literatur'** [OA 1] * littérature | literature | Literatur | литература | literatura. — **literatur'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [DL-Ald]. [Beau]. * [FK 241,34] ke la produktoj de unu *literaturo* estu aligitaj al ĉiuj aliaj *literaturoj*. [FK 207,19] la universitato posedis jam fakultaton de *literaturo*.

litograf' [OA 1] (*) lithographier | to lithograph | lithographieren | литографировать | litografować. — [RE]. [EG 1] lithographieren. — * [FK 110,30] La pentraĵoj sur la muro estis bone koloritaj *litografaj*. — [OA 8] II.B.5. Estas oficialigitaj jenaj vortoj: aristokratio, demokratio, fotografio, litografio kiel paruloj al la Fundamenta fotografi kaj al la Oficialaj: aristokrato, demokrato kaj litografi. — **Rim.:** Ne estas evidente, kial la steleto tie ĉi aperas inter krampoj „(*)“. Ĉiuokaze la vorto estas Zamenhofa.

litografi/o. [OA 8] Tekniko kaj arto de litografisto. — A. lithography, F. lithographie (art), G. Lithographie, H. {es} litografia {legu: litografía}, I. {it} litografia, P. {pt} litografia. — [RE]. — [OA 8] II.B.5. Estas oficialigitaj jenaj vortoj: aristokratio, demokratio, fotografio, litografio kiel paruloj al la Fundamenta fotografi kaj al la Oficialaj: aristokrato, demokrato kaj litografi {legu: litograf}.

litr-o [OA 2.1] {MEZ} — [Beau] litre. [EG 1] Liter; **duon-o**, Halbliter. [FK 199,27] maŝinoj vaporaj, pumpantaj la

akvon en la kvanto de 135 000 *litroj* en minuto.

liturgi' [OA 1] * liturgie | liturgy | Liturgie | литургия {de 1918: литургия} | liturgja {de 1936: liturgja}. {RELI} — [Beau] liturgie.

liut' - luth | lute | Laute | лютя | lutnia {MUZ}. — [RE].

liver' - livrer, fournir | deliver, furnish | liefern | доставлять | dostawiać. — [AK] dostawiać, dostarczać. — [RE].

livre' - livrée | livery | Livrée | ливрея | liberya. {VEST} — [RE].

lo [OA 7] = nomo de la litero l, dekseza litero de la Esperanta alfabeto

Lob-o {legu: lob-o} [OA 4] {fr} lobe (anat., bot.) | {en} lobe | {de} Lappen. {ANAT} {BOT}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} lobo | {es} lóbulo | {pt} lóbulo {ankaŭ: lobo, en kiu la unua “o” estas vaste prononcata} | {ca} llobí. — [Verax]. [PV 1930].

lod' - demi-ounce | half an ounce | Loth {de 1901: Lot} | лоть | łut {MEZ}. — [RE].

log' - attirer, allécher | entice | locken, anlocken | манить | manić, tumanić. — [AK] wabić. — [RE].

• **de'log'** - séduire | seduce | verführen | обольщать | zwodzić; uwieźć.

loĝ' - habiter, loger | lodge | wohnen | жить, квартировать | mieszkać. — **loĝi** - habiter, loger | lodge | wohnen | жить, квартировать | mieszkać [FE 14]. — [AK] {en} dwell, lodge, live. — [UL]. — La pastro, kiu mortis antaŭ nelonge (aŭ antaŭ nelonga tempo), loĝis longe en nia urbo [FE 25.12]. Li loĝas ekster la urbo [FE 31.12]. Germanoj kaj francoj, kiuj loĝas en Rusujo, estas Rusujanoj, kvankam ili ne estas rusoj [FE 37.9]. La rusoj loĝas en Rusujo kaj la germanoj en Germanujo [FE 40.19].

• **loĝanto** — Tiu ĉi urbo havas milionon da loĝantoj [FE 14.3]. Ĉiuj loĝantoj de regno estas regnantoj [FE 37.2]. La loĝantoj de unu regno estas samregnantoj, la loĝantoj de unu urbo estas samurbanoj, la konfesantoj de unu religio estas samreligianoj [FE 37.11].

• **loĝejo** — Ŝi prenis la plej belan arĝentan vazon, kiu estis en la loĝejo [FE 19.4].

logaritm-o [OA 2.1] — [RE]. [EG 1] Logarithmus.

loĝi' - loge | cabin, lodge | Loge | ложа | loža {legu: loža}. {TEATR} — [AK] {en} lodge, box (*theatre*). — [RE].

logik' [OA 1] * logique | logic | Logik | логика | logika. — [DL 1888] ... *ili parolas logike kaj afertuŝante* [DL I.3.b]. [DL-Ald] ... *la solaj kompetentaj nun devas esti talento, logiko, kaj la leĝoj kreitaj de la plej granda parto de la verkantoj kaj parolantoj*. {Plia trafo en DL-Ald}. [Beau] logique (subs.). * [FK 207,22] oni malfermis fakultaton de filozofio kaj *logiko*. [FK 269,9] ĉu ekzistas eĉ guto da senco kaj *logiko*.

logogrif-o [OA 2.1] — [RE]. [Beau] logogriphe. [EG 1] Logogriph, Buchstabenrätsel.

lojal' [OA 1] loyal | loyal | loyal, bieder | лояльный | lojalny. — [EG 1] loyal, bieder: **-eco**, Loyalität, Biederkeit.

lojt' - lotte | eel-pout, lote | Aalraupe | налимъ | mięlus. {ZOO} — [RE].

lok' - place, lieu | place | Ort | мѣсто | miejsce. — **loko** - place, lieu | place | Ort | мѣсто | miejsce [FE 13]. — [UL]. — ... tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko kaj alporti doman plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. Kaj ŝi tuj lavis sian kruĉon kaj ĉerpis akvon en la plej pura loko de la fonto kaj alportis al la virino, ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli oportune [FE 15.3]. tie (= en tiu loko), tien (= al tiu loko) [FE 28.3]. ... tiel same ni ankaŭ diras: “la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon”, kaj la vortoj „ĝardenon”, „tablon” staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en” kaj „sur” tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton, t. e. montri, ke la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno aŭ sur la tablo kaj tie flugis, sed ke ĝi de alia loko flugis al la ĝardeno, al la tablo (ni volas montri, ke la ĝardeno kaj tablo ne estis la loko de la flugado, sed nur la celo de la flugado); ... [FE 28.3]. Mi saltadis la tutan tagon de loko al loko [FE 40.5].

lokomobil' [OA 1] locomobile | portable engine | Lokomobile {2012: Lokomobil} | локомотив | lokomobila. {VETU} — [Beau] locomobile (subs.). [EG 1] Lokomobile.

lokomotiv' - locomotive | locomotive | Lokomotive | локомотивъ | lokomotywa. {TEK} — [RE].

lol' - ivraie | lure, cockleweed | Lolch | плевель | kaĥol. {BOT} — [AK] {en} tare (*plant*). — [RE].

London'o {mankas en UV} - London [FG 13-en]. — London'o'n - to London. — **London'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (urbnomo) — [UL angla].

long' - long | long | lang | долгий, длинный | dĥugi. — **longa** - long | long | lang | долгий, длинный | dĥugi [FE 17]. — [UL]. — Lón-ga [FE 2]. — Laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de tre longa tempo la sekvantaj tri verkoj estas rigardataj kiel fundamento de Esperanto ... [A 2.1]. — Ne skribu al mi tiajn longajn leterojn [FE 18.4]. Ni estu gajaj, ni uzu bone la vivon, ĉar la vivo ne estas longa [FE 20.21].

• **longe** ... la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn, kiuj laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de longe fariĝis fundamento por Esperanto [A 3.3]. — “Pardonu al mi, patrino,” diris la malfeliĉa knabino, “ke mi restis tiel longe” [FE 17.2]. Kiam via domo estis konstruata, mia domo estis jam longe konstruita [FE 25.6]. Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9]. La pastro, kiu mortis antaŭ nelonge (aŭ antaŭ nelonga tempo), loĝis longe en nia urbo [FE 25.12]. Lia kolero longe daŭris [FE 31.1]. La fenestro longe estis nefermita; mi ĝin fermis, sed mia frato tuj ĝin denove malfermis [FE 33.9]. La pafado daŭris tre longe [FE 40.2]. ... li ne portas longe la koleron kaj li tute ne estas vengema [FE 41.13].

• **longo** — Tiu ĉi rivero havas ducent kilometrojn da longo [FE 32.8].

• **laŭ'long'** - le long | along | entlang, der Länge nach | вдоль | wduż {legu: wduż} [UV].

• **mallonga** - Rekta vojo estas pli mallonga, ol kurba [FE 33.10].

• **nelonga** - La pastro, kiu mortis antaŭ nelonge (aŭ antaŭ nelonga tempo), loĝis longe en nia urbo [FE 25.12].

• **nelonge** - La pastro, kiu mortis antaŭ nelonge (aŭ antaŭ nelonga tempo), loĝis longe en nia urbo [FE 25.12].

longitud/o. [OA 8] La angula distanco, mezurata laŭ la ekvatoro, inter la meridiano de loko kaj la origina meridiano, nome la Grenviĉa meridiano por la teraj ~oj, kaj la meridiano de la printempa ekvinoksa punkto por la ĉielaj ~oj. — A. longitude, F. longitude, G. geographische Länge, H. {es} longitud, I. {it} longitudine, P. {pt} longitude. {GEO} — [Verax]. — Rim.: *Grenviĉ-* estas nefundamenta, vd. la ĉap. AR volumofine.

lonicer' - chèvrefeuille | honey-suckle | Geißblatt {legu: Geißblatt} | жимолость | wiciokrzew. {BOT} — [RE].

Lord-o {legu: lord-o} [OA 4], {fr} lord | {en} Lord (British) | {de} Lord. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} *lord* | {es} *lord* | {pt} *lord* {en 2012 legu: lorde, sen kursivo} | {ca} *lord*. — [Bat 1891]. [FK 78,7] *lordo* Temple [angla nobela titolo]. — Rim.: Uskleco diskutebla, baza formo tamen prefere minuskla, analogie al graf' [UV].

lorn' - lorgnette | perspective-glass | Fernglas | лорнетъ | lorneta. — [AK] lorgnette, longue-vue | зрительная труба. — [RE].

lot' - tirer au sort | cast lots | loosen {2012: losen} | бросать жребий | losować. — [RE]. — BRO9 -o {subst. anstataŭ verbo}.

• **lot'um'** - lotir | allot | verlossen {2012: verlosen} | разыгрывать | rozegrać.

loteri' [OA 1] * loterie | lottery | Lotterie | лотерея | loterja. — [RE]. * [FK 67,10] mi mem ilin gajnis en la *loterio*. [Rab 80,19] diverskolora *loterio* de la vivo, en kiu multaj metas en la ludon.

lotus/o. [OA 8] Nomo de pluraj vegetaloj, nome: 1/ la *greka* ~o, legumenaco uzata kiel furaĝo; 2/ la *nordafrika* ~o, arbo el kies nigra kaj malmola ligno oni fabrikis flutojn kaj kies fruktojn manĝis la Lotofagoj, specio el

zizifoj (*Zizyphus lotus*); 3/ la *egipta* ~o, nimfeo ankaŭ nomata Nila lilio (*Nymphæa lotus*, *N.caerulea*); 4/ la *hinda* ~o, nimfeaco, sankta signo de la budhismo (*Nelumbium speciosum*). — A. lotus, F. lotus, G. Lotos, Lotosblume, H. {es} loto, I. {it} loto, P. {pt} loto, lotus {legu: lótus}, lódão. {BOT} — [Fab IV]. — **Rim.**: Pluraj nefundamentaj vortoj, i.a. *Nil/o*, vd. en la ĉap. AR volumofine.

lozanĝ-o [OA 2.2] losange | lozenge (*heraldry*) | Raute — [EG 1] Raute (*in der Heraldik*).

lu' - louer (location) | rent | miethen {de 1901: mieten} | брать въ наемъ | wynajmować. — [AK] louer, prendre en location | hire, take on rent | wynajmować (co od kogo). — [RE]. — *Lú-i* [FE 3].

• **lue** — *Lú-e* [FE 3].

— **LR 37 (1907)**: „Lui“ signifas nur *preni lue*; (doni lue = *luigi*). [Let. al Th. Cart pri aprobo de la francaj AK (1907-02-24), ED 4, 1907-03, p. 37; repr. en OV 1929, p. 539 kaj BK VI].

lubrik/i. [OA 8] Meti substancon speciale glitigeman inter du frotiĝantajn surfacojn, por faciligi la glitadon. — A. to lubricate; F. lubrifier; G. schmieren, einölen; H. {es} lubricar, lubrificar; I. {it} lubrificare; P. {pt} lubrificar. — [PV 1930] {ne ĉe Z.}.

lucern-o [OA 2.2] lampe (*d'église*) | lamp (*in church*) | Ampel. — [EG 1] Ampel.

lud' - jouer | play | spielen | играть | bawić się, grać. — [UL]. — [DL] *Mi lernas pentri kaj ludi gitaron* [DL 5.18]. *Ĉu vi ludas violonon?* [DL 16.18]. *Ne, mi ludas kartojn, sed por instrumentoj mi ĉian {de 1888: ĉiam} estis tro maldiligenta* [DL 16.19].

• **ludo** — *Lú-do* [FE 2]. — [Beau] **ludo**, jeu (1° Action de se livrer à un amusement. Ex. : *La infanoj ŝatas la ludon*, les enfants aiment le jeu. — 2° Amusement soumis à des règles où l'un perd, tandis que l'autre gagne. Ex. : *Li elspezas sian tutan monon en la ludo*, il dépense tout son argent au jeu. — 3° Ce qui sert, à ces amusements. Ex. : *Ludo de kegloj*, jeu do quilles. — 4° Façon dont on joue, Ex. : *Via ludo estas tre lerta*, votre jeu est très habile.

— 5° Maniement des instruments de musique. Ex. : *La ludo de l'fortepiano, de l'violono, de l'gitaro*, etc., le jeu du piano, du violon, de la guitare, etc. — 6° Manière dont un acteur joue un rôle. Ex. : *Lia ludo estas tre nobla*, son jeu est très noble. Le verbe *ludi* a naturellement les acceptions correspondantes).

Ludoviko {mankas en UV} — Ludoviko, donu al mi panon [FE 8.9]. {NOM} — **Ludovik'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (vira antaŭnomo).

luk/o. [OA 8] Aperturo, pli-malpli trairebla de homo, destinata al enlaso de lumo aŭ aero aŭ al simpla traŭro, diversmaniere fermebla, kaj trovebla interalie:

1/ en domo: a) ĉe la tegmento: *tegmento~o, mansardo~o*; b) ĉe la plafono aŭ planko: *klapo~o*; c) en la kelo: *kelo~o* (Kp.: *ventotruo*);

2/ en ŝipo: a) sur la ferdeko: *ferdeko~o* (Kp. *ferdekpordo*); b) ĉe la ŝeloparieto: *ŝipo~o* (tre ofte ronda);

3/ sur ŝoseo aŭ trotuaro: *kloak~o* k.s. (Kp. *rigardilo, aperturo*). — [PV]. —

A. 1/a) dormer-window, b) trap-door, c) air-hole, ventilator; 2/a) hatchway, b) port-hole; 3/ man-hole;

F. 1/a) lucarne, b) trappe, c) soupirail; 2/a) écoutille, b) hublot; 3/ ouverture d'accès, trou d'homme;

G. 1/a) Dachluke, b) Falltür, Klapptür, c) Kellerloch; 2/a) Deckluke, b) Bullauge; 3/ Einsteigöffnung, Mannloch;

H. {es} 1/a) lumbrera, b) trampa, c) toma de luz; 2/a) escotilla, b) portilla, tragaluz; 3/ orificio de acceso, boca de entrada;

I. {it} 1/a) abbaino, finestrella (sul tetto), b) trappola, c) pozzo di luce; 2/a) boccaporto, b) obló, sportello; 3/ bocca d'accesso;

P. {pt} 1/a) trapeira, b) olho-de-boi {de 2009: olho de boi}, c) lumieiro, claraboia; 2/a) escotilha, b) vigia; 3/ boca de bueiro.

luks' - luxe | luxe | Luxus | роскошь | komfort, przepych {2012: luksus}. — [AK] {en} luxury | przepych. — [RE]. — BRO7 -o. — **Rim.**: 1. En ĉiuj kvin tradukoj subst. 2. Kp. komfort' [UV].

lukt-i [OA 2.2] lutter | to wrestle | ringen — [EG 2] (gymnast.) ringen {ne en EG 1}.

lul' - bercer | lull asleep, rock | wiegen | качать, баюкать | kołysać. — [RE].

• **lul'il'** - berceau | cradle | Wiege | колыбель | kołyska.

lum' - luire, lumière | light | leuchten | свѣтитъ | świecić. — **lumi** - luire | light | leuchten | свѣтитъ | świecić [FE 33]. — [AK] {en} shine, give light. — [UL].

• **mal'lum'a** - sombre, obscur | dark | dunkel | темный | ciemny. — La nokto estis tiel malluma, ke ni nenion povis vidi eĉ antaŭ nia nazo [FE 33.4]. Du ekbriloj de fulmo trakuris tra la malluma ĉielo [FE 40.11].

• **lum'tur'** - phare | light-house | Leuchtturm {de 1901: Leuchtturm} | маякъ | latarnia morska.

lumb' - lombes | loins, haunch | Lende | поясница | łędźwie. {ANAT} — [RE]. —

LR 47 G (1897): Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: ... *lumbo* – regiono de la korpo, kie finiĝas la dorso kaj komenciĝas la femuroj; ... [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 46]. — **Rim.:** Кр. ingven', koks'.

Lumbrik-o {legu: lumbrik-o} [OA 4], {fr} lombric, ver de terre | {en} earthworm | {de} Regenwurm. {ZOO} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} lombrico | {es} lombriz | {pt} lombriga {erara traduko. La portugala “lombriga” estas la esperanta “askarido”. La ĝusta traduko de “lumbriko” estas “minhoca”} | {ca} cuc de terra. — [EG 1] Regenwurm.

lun' - lune | moon | Mond | луна | księżyc {legu: księżyc}. — **luno** - lune | moon | Mond | луна | księżyc {legu: księżyc} [FE 10]. {ASTR} — [UL]. — En

la tago ni vidas la helan sunon, kaj en la nokto ni vidas la palan lunon kaj la belajn stelojn [FE 10.13].

lunatik' - lunatique {adj.} | lunatic {adj. aŭ subst.} | Mondsüchtiger {subst.} | лунатикъ {de 1918: лунатик – subst.} | lunatyk {subst.}. {MED} — [AK] mondsüchtig {adj.}. — [RE 91] лунатикъ {subst.}, lunatik'. [MV] **lunatik'**, Mondsüchtiger. [Beau] **lunatik'**, lunatique. [EG 1] –a, mondsüchtig. [PIV 2005] **lunatik/o**, 1. (ark.) sonambulo. 2. ... — **Rim.:** Malgraŭ Beau kaj EG 1, la baza formo estas subst. laŭ RE, MV, kiel niaepoke konfirmas PIV 2005; кр. laiko (persono) → laika.

lund' - lundi | Monday | Montag | понедѣльникъ | poniedziałek. — **lundo** - lundi | Monday | Montag | понедѣльникъ | poniedziałek [FE 20]. — [UL]. — Hieraŭ estis vendredo, kaj postmorgaŭ estos lundo [FE 20.5].

lup' - loup | wolf | Wolf | волкъ | wilk. {ZOO} — [RE].

lupol' - houblon | hops | Hopfen | хмѣль | chmiel. {BOT} — [RE].

lustr' - lustre | lustre, chandelier | Kronleuchter | люстра | pajak, świecznik. — [AK] {fr} lustre, suspension. — [RE].

lut' - souder | solder | kitten, löten | паять | lutować. {TEK} — [RE].

Luter' {mankas en UV} — [FE 37.8]. {NOM} — **Luter'** [OA 7] (vira nomo). {Mallerta difino; la germana familia nomo *Luther* estas neŭtra pri la sekso}.

• **Luterano** - Luteranoj kaj Kalvinanoj estas kristanoj [FE 37.8].

lutr' - loutre | common otter | Fischotter | выдра | wydra. {ZOO} — [RE].

M

Mm — Mm [FE 1]. — m | m as in “make“ | m | m | m [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **mo** ... [FE 1]. — **mo** [OA 7] = nomo de la litero **m**, deksepa litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., mo, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

mac' - azyme | unleavened bread | ungesäuertes Brot {2012 ankaŭ: Matze} | опрѣснокъ {2012 ankaŭ: маца} | prašny chleb. {KUIR} — [AK] przašny chleb, masa. — [RE].

macĉ' - mâcher | chew | kauen | жевать | žuć {legu: žuć}.

madon' [OA 1] madone | Madonna | Madonna | Мадонна | Madonna. {RELI} — [EG 1].

magazen' - magasin | store | Kaufladen {2012 pli kutima: Geschäft} | лавка, магазинъ | sklep, magazyn. — **magazeno** - magazin {legu: magasin, kiel ĝuste en FE eld. 1-3} | store | Kaufladen {2012 pli kutima: Geschäft} | лавка, магазинъ | sklep, magazyn [FE 40]. — [AK] {en} shop, store, warehouse. — [UL]. — Magazeno, en kiu oni vendas cigarojn, aŭ ĉambro, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarejo; ... [FE 40.15]. — **Rim.**: Кр. *Kun tiu papero mi ekiris per grandaj paŝoj al la komercisto; sed antaŭ la magazeno mi renkontis kaleŝon, en kiu sidis riĉe vestita sinjoro.* [DL 6.5].

magi' - magie | magic, black art | Magie | магія | magie. — [RE].

Magistr-o {legu: magistr-o} [OA 4], {fr} licencié (grade universitaire); {en} magister, Master of Arts, etc.; {de} Lehrmeister, Lizentiat; titolo de tiu, kiu post ekzameno ricevis la duan universitatan rangon, malsuperan je la doktoreco. — [Rab 53,19] ruinigitaj butikistoj, forpelitaj *magistroj* kaj skribistoj. — **Rim.**: Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

magnet' - aimant | magnet | Magnet | магнитъ | magnes. {GEOL} — [RE].

magnetism' [OA 1] magnetisme | magnetism | Magnetismus | магнетизмъ | magnetyzm. [FIZ] — [RE]. — **Rim.**: Povas esti interpretita kiel magnet/ism/o post la oficialigo de -ism' en 1919.

magnetofon/o. [OA 9] Sonbendaparato. Aparato por magnete registri sonojn sur bendon, kaj reaŭdigi ilin. — [GD 1955] magnétophone.

mahagon' [OA 1] acajou | mahogany | Mahagoni | красное дерево | mahoń. — [EG 1] Mahagoni[holz].

maiz' - mais | maize | Mais | маисъ | kukurydza. {BOT} — [AK] маис, кукуруза. — [RE].

Maj' - Mai {2012: mai} | May | Mai | Май {2012: май} | Maj {2012: maj}. — [DL]. [RE]. — Má-jo [FE 2]. Majo [FE 4]. — **Rim.**: En 2012 monatonomoj estas skribataj majuskle nur plu en la angla kaj la germana.

majest' - majestueux | majesty | erhaben | величественный | majestatyczny, wzniosły. — [AK] {en} majestic, dignified. — [Einstein 1888]. [RE]. — Ma-jés-ta [FE 2]. Majesta [FE 4].

majolik-o [OA 2.1] — [EG 1] Majolika.

majonez/o. [OA 9] Densa malvarma saŭco el ovoflavo emulsie miksitaj kun oleo kaj ofte kun diversaj spicoj. {KUIR} — [GD 1955] mayonnaise (cuis.).

major-o (*batalionestro*) [OA 2.1] {MIL} — [RE]. [EG 1] Major.

majstr' - maître (dans sa partie) {de 1990: maitre} | foreman | Meister | мастеръ | majster. — [AK] master (of his art). — [RE].

• **sub'majstr'** - garçon de métier | journey-man | Handwerksgeŝell | подмастерье | podmajstrzy, czeladnik. — [AK] journeyman, foreman.

majuskl/o. [OA 9] Ĉeflitero, grandlitero. Tia litervarianto (en kelkaj alfabetaj skribosistemoj), kiu estas uzata precipe kiel komenclitero de frazoj kaj de propraj nomoj, ekz. A, B, C, Ĉ. (La malo estas minusklo.) {GRAM} — [GD 1955] une majuscule (= ĉef/litero).

• **majuskl/et/o.** [OA 9] Litero (en alfabeto posedanta majusklojn kaj minusklojn) majuskloforma sed malpli alta ol normala majusklo de la sama serio (proksimume samalta kiel la plej malaltaj minuskloj).

• **majuskl/a** [OA 9] **1** Skribita per majusklo(j); rilata al majusklo(j). **2** (en paleografio kaj tipografio, pri signaro) Tia, ke ĉiu signo (escepte de eventualaj kromsignoj) estas skribebla inter du paralelaj horizontaloj: *majuskla signaro; majuskla ciferoj; kodekso en la majuskla skribo de la kvina jarcento.*

makadam-o [OA 2.1] — [EG 1] Makadampflaster, Kieselschlag; **-i**, makadamisieren.

makaron' [OA 1] * macaron | macaroon | Makrone | макаронь | makaronik {KUIR}. — [EG 1] Makrone. * [ZV] [1^a senco = itale, france, angle, *macaroni*] FK 116,5 : kesto da rizo, tapioko kaj *makaronoj*. FK 191,4 : en formo de faruno, grio, *makaronoj*, vermiĉeloj, ... [2^a senco = itale *maccherone*; france *macaron*; angle *macaroon*]. Rab 101,17 : Kiel ofte mi alŝovadis al vi kuketojn, aŭ biskvitojn, aŭ *makaronojn*.

makler' - faire le courtier | play the broker | Mäkler sein | посредничать | pośredniczyć. — [AK] faire le courtage | act as broker, deal. — [RE].

Maksim' {legu: maksim'} [OA 3.1] {en} maxim | {fr} maxime | {de} Maxime, Grundsatz | {es} maximo | {pt} maxima {legu: máxima} | {it} massima | {pl} maksyma. {FILO} — [EG 1].

Maksimum' {legu: maksimum'} [OA 3.2] {en} maximum | {fr} maximum | {de} Maximum, Höchstwert | {es} maximum | {pt} maximum {estu: máximo} | {it} maximum, massimo | {pl} -- {mankas}. — [Beau]. [EG 1].

makul' - tache | stain | Fleck | пятно | plama. — [UL]. — Ma-kú-lo [FE 2].

makzel' - mâchoire | jaw-bone, cheek-bone | Kinnlade | челюсть | szczęka. {ANAT} — [RE].

mal' - marque les contraires: ex. bon' bon - mal'bon' mauvais; estim' estimer - mal'estim' mépriser | denotes opposites; e. g. alt' high - mal'alt' low | bezeichnet

einen geraden Gegensatz; z. B. bon' gut - mal'bon' schlecht; estim' schätzen - mal'estim' verachten | прямо противоположно; напр. bon' хороший - mal'bon' дурной; estim' уважать - mal'estim' презирать | oznacza przeciwieństwo; np. bon' dobry - mal'bon' zły; estim' poważać {legu: poważać} - mal'estim' gardzić. — **mal** - marque les contraires; ex. bona bon - malbona mauvais; estimi estimer - malestimi mépriser | denotes opposites; e.g. bona good - malbona evil; estimi esteem - malestimi despise | bezeichnet einen geraden Gegensatz; z.B. bona gut - malbona schlecht; estimi schätzen - malestimi verachten | прямо противоположно; напр. bona хороший - malbona дурной; estimi уважать - malestimi презирать | oznacza przeciwność; np. bona dobry - malbona zły; estimi poważać - malestimi gardzić [FE 10]. — [AK] (приставка) означает прямую противоположность. — [UL].

• **mal'afabl'** - grogneur | surly | mürrisch | угрюмый | mrukliwy [UV afabl']. — [AK] opryskliwy.

• **malagrabla** — La pli maljuna estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrino; ili ambaŭ estis tiel malagrablaj kaj tiel fieraj, ke oni ne povis vivi kun ili [FE 11.2].

• **malakra** — La tranĉilo estis tiel malakra, ke mi ne povis tranĉi per ĝi la viandon kaj mi devis uzi mian poŝan tranĉilon [FE 34.1].

• **mal'alt'** - low [UV mal'].

• **malamo** — Ĉar ĉiu amas ordinare personon, kiu estas simila al li, tial tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la pli juna [FE 13.1].

• **malaminda** — Sed pri ŝia fratino ni povas diri, ke ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpulis de si; ... [FE 23.4].

• **malamiko** — ... ni povas diri „pardoni al la malamiko“ kaj „pardoni la malamikon“, sed ni devas diri ĉiam „pardoni al la malamiko lian kulpon“ [FE 29.11]. Malamiko venis en nian landon [FE 33.13]. La junulo aliĝis al nia militistaro kaj

kuraĝe batalis kune kun ni kontraŭ niaj malamikoj [FE 39.14].

- **mal'aper'** - disparaître {de 1990: disappear} | dissappear | verschwinden | исчезать | znikać [UV aper'].

- **malbeni** — Li sentis sin tiel malfeliĉa, ke li malbenis la tagon, en kiu li estis naskita [FE 33.7].

- **mal'bon'** - mauvais | {angla mankas} | schlecht | дурной | zły. — **malbona** - mauvais | evil | schlecht | дурной | zły [FE 10 mal']. — ... ĉio, kio estas kontraŭ tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel malbona, se ĝi eĉ apartenas al la plumo de la aŭtoro de Esperanto mem [A 3.4]. — El ŝiaj multaj infanoj unuj estas bonaj kaj aliaj estas malbonaj [FE 12.5]. Malbonaj infanoj amas turmenti bestojn [FE 33.6]. En malbona vetero oni povas facile malvarmumi [FE 42.12].

- **malboneco** — ... (tio ĉi estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino, por vidi, kiel granda estos la malboneco de tiu ĉi knabino) [FE 19.5].

- **malbonigi** — Oni tiel malhelpis al mi, ke mi malbonigis mian tutan laboron [FE 33.14].

- **mal'dekstr'** - gauche | left | link | лѳвый | lewy [UV dekstr'] {adjektivo}.

- **maldekstre** — Ni disiĝis kaj iris en diversajn flankojn: mi iris dekstren, kaj li iris maldekstren [FE 28.7].

- **maldika** — Haro estas tre maldika [FE 33.3].

- **mal'esper'** - désespérer | despair | verzweifeln | отчаяваться | rozpaczać [UV esper'].

- **mal'estim'** - mépriser | {angla mankas} | verachten | презирать | gardzić [UV mal']. — **malestim** - mépriser | despise | verachten | презирать | gardzić [FE 10 mal']. — Ni forte malestimas tiun ĉi malnoblan homon [FE 33.9].

- **malfeliĉa** — Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko kaj alporti domen plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. “Pardonu al mi, patrino,” diris la malfeliĉa knabino, “ke mi restis tiel longe” [FE 17.2]. La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi, kaj, dum ŝi parolis, elfalis el ŝia buŝo multego da diamantoj [FE 17.8]. La malfeliĉa infano

forkuris kaj kaŝis sin en la plej proksima arbaro [FE 21.6]. ... kaj la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte nenium, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4]. Li sentis sin tiel malfeliĉa, ke li malbenis la tagon, en kiu li estis naskita [FE 33.7].

- **malfeliĉo** — La erareco en la nacia traduko de tiu aŭ alia vorto ne prezentas grandan malfeliĉon, ĉar, komparante la kuntekstan tradukon en la aliaj lingvoj, oni facile trovas la veran sencon de ĉiu vorto [A 4.5]. Rakontu al mi vian malfeliĉon, ĉar eble mi povos helpi al vi [FE 41.5]. Malfeliĉo ofte kunigas la homojn, kaj feliĉo ofte disigas ilin [FE 42.2].

- **mal'ferm'** - ouvrir | open | öffnen | отворять | otwierać [UV ferm'] — La fenestro longe estis nefermita; mi ĝin fermis, sed mia frato tuj ĝin denove malfermis [FE 33.9]. Kun bruoj oni malfermis la pordegon, kaj la kaleŝo enveturis en la korton [FE 38.8].

- **malforta** — La acideco de tiu ĉi vinagro estas tre malforta [FE 35.8].

- **malfreŝa** — Tiu ĉi malfreŝa pano estas malmola, kiel ŝtono [FE 33.5].

- **malfrue** — Kiam tiu ĉi bela knabino venis domen, ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto [FE 17.1].

- **malĝentila** — „Ĉu mi venis tien ĉi,“ diris al ŝi la malĝentila kaj fiera knabino, „por doni al vi trinki? ...“ [FE 19.6].

- **malĝentile** — “Estus tre bele,” respondis la filino malĝentile, “ke mi iru al la fonto!” [FE 19.1]

- **malĝentilulino** — „Jes, patrino“, respondis al ŝi la malĝentilulino, eljetante unu serpenton kaj unu ranon [FE 21.2].

- **malgranda** — Neniu persono kaj neniu societo devas havi la rajton arbitre fari en nia Fundamento iun eĉ plej malgrandan ŝanĝon! [A 1.4]. ... li neniam permesis al si (almenaŭ konscie) eĉ la plej malgrandan pekon kontraŭ tiuj ĉi leĝoj [A 2.2]. — Mia frato ne estas granda, sed li ne estas ankaŭ malgranda: li estas de meza kresko [FE 33.1]. — Li estas tre ekkolerema kaj ekscitiĝas ofte ĉe la plej malgranda bagatelo; ... [FE 41.13].

- **mal'help'** - déranger, empêcher | hinder | stören, hindern | мешать, препятствовать | przeszkadzać [UV help'] — Oni tiel malhelpis al mi, ke mi

malbonigis mian tutan laboron [FE 33.14]. Forigu vian fraton, ĉar li malhelpas al ni [FE 39.6].

- **malhelpante** — Mi montris en principo, kiamaniere la severa netuŝebleco de la « Fundamento » gardos ĉiam la unuecon de nia lingvo, ne malhelpante tamen al la lingvo ne sole riĉiĝadi, sed eĉ konstante perfektigadi [A 9.1].

- **maljuna** — La pli maljuna estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrino; ili ambaŭ estis tiel malagrablaj kaj tiel fieraj, ke oni ne povis vivi kun ili [FE 11.2]. Ĉar ĉiu amas ordinare personon, kiu estas simila al li, tial tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamom kontraŭ la pli juna [FE 13.1].

- **maljunulo** — Tiu ĉi maljunulo tute malsaĝiĝis kaj infaniĝis [FE 39.4].

- **malklaraĵo** — Mi ne volis trinki la vinon, ĉar ĝi enhavis en si ian suspektan malklaraĵon [FE 35.4].

- **mal/kod/i.** [OA 9] Ekstrakti informon el koditaĵo: *malkodi sendaĵon*.

- **malkompreniĝo** — Tial, por meti finon al ĉiuj malkompreniĝoj kaj disputoj, ..., la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn, ... [A 3.3].

- **mal/konekt/i** [OA 9 konekt'] Ĉesigi, rompi konekton: *malkonekti aparaton*.

- **mal'kovr'** - découvrir | detect, discover | entdecken | открывать | odkrywać [UV kovr']. — [AK] {en} uncover, lay bare.

- **mallarĝa** — Li estas tiel dika, ke li ne povas trairi tra nia mallarĝa pordo [FE 33.2]. — Mallarĝa vojeto kondukas tra tiu ĉi kampo al nia domo [FE 38.6].

- **mallonga** — Rekta vojo estas pli mallonga, ol kurba [FE 33.10].

- **mal'lum'a** - sombre, obscur | dark | dunkel | темный | ciemny [UV lum']. — La nokto estis tiel malluma, ke ni nenion povis vidi eĉ antaŭ nia nazo [FE 33.4]. Du ekbriloj de fulmo trakuris tra la malluma ĉielo [FE 40.11].

- **malmulta** — La sufikso « um » ne havas difinitan signifon, kaj tial la (tre malmultajn) vortojn kun « um » oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9].

- **mal'net'** - brouillon | foul copy | Brouillon | начерно | na brudno [UV net']. — [AK] {en} rough draft | Konzept, Entwurf, Kladde.

- **malnoblulo** — Li estas mensogisto kaj malnoblulo [FE 37.22].

- **mal'nov'** — alt | stary [UV aĵ']. — **malnova** - old | alt | stary [FE 25 aĵ']. — ... ĝi povos proponi formon novan, kiun ĝi rekomendos uzadi paralele kun la formo malnova [A 8.1]. Kun la tempo la formo nova iom post iom elpuŝos la formon malnovan, kiu fariĝos arĥaismo, kiel ni tion ĉi vidas en ĉiu natura lingvo [A 8.2].

- **mal'nov'aĵ'** - altes Zeug | starzyzna [UV aĵ']. — **malnovaĵo** - old things | altes Zeug | starzyzna [FE 25 aĵ'].

- **malofte** — Sed estas bone uzadi la vorton „je” kiel eble pli malofte [FE 29.2].

- **malplej** — Mál-plej [FE 2]. — El ĉiuj siaj fratroj Antono estas la malplej saĝa [FE 10.20].

- **malpli** — Ne, vi eraras, sinjoro: via pano estas malpli freŝa, ol mia [FE 10.17].

- **malpermesi** — Sed ni ne uzas la akuzativon tiam, kiam la klareco de la senco tion ĉi malpermesas [FE 29.10].

- **malproksima** — Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko kaj alporti domen plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. ... ekzemple: tiu (pli malproksima), tiu ĉi (aŭ ĉi tiu) (pli proksima); tie (malproksime), tie ĉi aŭ ĉi tie (proksime) [FE 30.8].

- **malproksime** — ... ekzemple: tiu (pli malproksima), tiu ĉi (aŭ ĉi tiu) (pli proksima); tie (malproksime), tie ĉi aŭ ĉi tie (proksime) [FE 30.8].

- **malpuriĝi** — En la kota vetero mia vesto forte malpuriĝis; tial mi prenis broson kaj purigis la veston [FE 39.1].

- **mal'rekt'** - oblique | oblique, sloping | schief | косо | krzywy [UV rekt']. — [AK] indirect, détourné | crooked, not straight | nicht gerade; indirekt.

- **malrekte** — La tablo staras malrekte kaj kredeble baldaŭ renversiĝos [FE 33.11].

- **malriĉa** — En unu tago, kiam ŝi estis apud tiu fonto, venis al ŝi malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki [FE 15.1]. ... (ĉar tio ĉi estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino, por vidi, kiel granda estos la ĝentileco de

tiu ĉi juna knabino) [FE 15.6]. ... kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile.” [FE 17.11].

● **malsaĝeco** — La riĉeco de tiu ĉi homo estas granda, sed lia malsaĝeco estas ankoraŭ pli granda [FE 35.15].

● **malsaĝiĝi** — Tiu ĉi maljunulo tute malsaĝiĝis kaj infaniĝis [FE 39.4].

● **malsaĝulo** — Malsaĝulon ĉiu batas [FE 37.20].

● **mal/salt/i**. [OA 9] Ĉesigi funkciadon de aparato per tiucela regilo (ŝaltilo).

● **malsana** — Li estas morte malsana, li ne vivos pli, ol unu tagon [FE 31.7]. Venigu la kuraciston, ĉar mi estas malsana [FE 39.9]. malsana [FE 42.13].

● **malsane** - malsane [FE 42.13].

● **malsani** - malsani [FE 42.13].

● **malsano** — Post infekta malsano oni ofte bruligas la vestojn de la malsanulo [FE 39.5]. malsano [FE 42.13].

● **malsaniga** - malsaniga [FE 42.13].

● **malsaniĝi** - malsaniĝi [FE 42.13].

● **malsaneta** - malsaneta [FE 42.13].

● **malsanema** - malsanema [FE 42.13].

● **malsanulejo** - malsanulejo [FE 42.13].

● **malsanulisto** - malsanulisto [FE 42.13].

● **malsanero** - malsanero [FE 42.13].

● **malsaneraro** - malsaneraro [FE 42.13].

● **malsanemulo** - malsanemulo [FE 42.13].

● **malsanaro** - malsanaro [FE 42.13].

● **malsanulido** - malsanulido [FE 42.13].

● **malsanado** - malsanado [FE 42.13].

● **malsaneco** - malsaneco [FE 42.13].

● **malsanemeco** - malsanemeco [FE 42.13].

● **malsanulino** - malsanulino [FE 42.13].

● **malsanulista** - malsanulista [FE 42.13].

● **malsanulo** — Post infekta malsano oni ofte bruligas la vestojn de la malsanulo [FE 39.5]. malsanulo [FE 42.13].

● **mal’sat’** - négliger | neglect | gering schätzen, vernachlässigen | пренебрегать | zapoznawać [UV ŝat’]. — [AK] dédaigner, faire peu de cas de | hold of no value, not care about | gering schätzen, vernachlässigen | - | mieć za nie

(lekceważyć). — [Beau] dédaigner, faire peu de cas de.

● **mal’sobr’** - enivré | drunk | trunken, betrunken | пьяный | pijany [UV sobr’]. — [AK] intémperant | ausschweifend, unmässig {legu: unmäßig}. — **Rim.:** Кр. ebri’.

● **malŝtopi** — Ĉu vi havas korktirilon, por malŝtopi la botelon? [FE 34.2].

● **malsupre** — Li staras supre sur la monto kaj rigardas malsupren sur la kampon [FE 33.12].

● **mal’util’** - nuisible | noxious | schädlich | вредный | szkodliwy [UV util’]. — [AK] harmful.

● **malvarma** — Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3].

● **malvarme** — Ĉu hodiaŭ estas varme aŭ malvarme? [FE 25.13].

● **malvarmeto** — En somero ni trovas malvarmeton en densaj arbaroj [FE 38.4].

● **mal’varm’um’** - se refroidir | catch cold | sich erkälten | простудиться | przeziębic się [UV varm’]. — En malbona vetero oni povas facile malvarmumi [FE 42.12].

● **mal’virg’ig’** - déshonorer, violer | dishonour, violate, deflower | schänden (eine Jungfrau) {2012: entjungfern} | изнасиловать | zgwałcić, bezecnić [UV virg’]. — [AK] лишать невинности, растлить.

● **malviva** — Lia filo mortis kaj estas nun malviva [FE 31.5].

● **remalsano** - remalsano [FE 42.13].

● **remalsaniĝo** - remalsaniĝo [FE 42.13].

malakit-o [OA 2.1] — [EG 1] Malachit.

malari-o [OA 2.1] {MED} — [EG 1] Malaria.

maleol’ - ceville | ankle | Knöchel | лодыжка | kłykieć. {ANAT} — [RE].

malgraŭ - malgré, en dépit de | in spite of | ungeachtet, obgleich | не смотря на | pomimo. — [AK] ungeachtet, trotz. — [UL].

malic’ - malicieux | malicious | tückisch | коварный | chytry. — [RE].

Malt’ {legu: malt’} [OA 3.1] {en} malt | {fr} malt | {de} Malz | {es} malta | {pt}

malte | {it} malto | {pl} stod. — [EG 1] Malz.

malv' [OA 1] mauve (bot.) | mallow | Malve | мальва | malwa. {BOT} — [EG 1].

mam' - mamelle | breast | Brust, Euter | грудь, вымя | pierś, sutka. {ANAT} — [AK] mamelle, pis, sein | breast, udder. — [RE]. — **Rim.:** Кр. Brust'. La germana traduko estu „(weibliche) Brust“, fake „Mamma“.

mamut-o [OA 2.1] {ZOO} — [EG 1] Mammut. — **Rim.:** Кр. [FK 195,17] la tiel nomataj « *mamontaj* {ark.} arboj ».

man' - main | hand | Hand | рука | ręka. {ANAT} — **mano** - main | hand | Hand | рука | ręka [FE 7]. — **man'** - рука | ręka [UV eg']. — **mano** - рука | ręka [FE 13 eg']. — [AK] рука (кисть). — [UL]. — Sed la « Fundamento de Esperanto » devas troviĝi en la manoj de ĉiu bona esperantisto kiel konstanta gvida dokumento [A 5.4]. La « Fundamento de Esperanto » devas troviĝi en la manoj de ĉiu esperantisto kiel konstanta kontrolilo, kiu gardos lin de deflankiĝado de la vojo de unueco [A 5.5]. — Al leono ne donu la manon [FE 7.3]. La mano de Johano estas pura [FE 8.7]. Li faris ĉion per la dek fingroj de siaj manoj [FE 12.4]. Mi metis la manon sur la tablon [FE 26.8].

• **man'eg'** — ручице | łapa [UV eg']. — **manego** – ручице | łapa [FE 13 eg'].

• **man'plat'** - paume | palm | Handfläche | ладонь | dłoń. — [AK] {en} palm (*hand*).

• **man'um'** - manchette | ruffle | Manschette | манжета | mankiet. — [AK] {en} cuff (*of sleeve*), wristband. — Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13]. La sufikso « um » ne havas difinitan signifon, kaj tial la ... vortojn kun « um » oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9]. Ekzemple: plenumi, kolumo, manumo [FE 42.10].

• **ĉirkaŭ'man'** - bracelet | bracelet | Armband | браслетъ | bransoletka [UV ĉirkaŭ]. — **Rim.:** Кр. braceleto [OA 2].

mana' - manne | manna | Manna | манна | manna {RELI}. — [RE].

mandaren-o (*viro*) [OA 2.1] — [Beau] mandarin. [EG 1] Mandarin. — **Rim.:** 1. Кр. mandarin-o [OA 9]. 2. [FK 192,28] Ĉiuj *mandarinoj* {ark.} devas koni tiun ĉi lingvon.

mandarin/o. [OA 9] Frukto de mandarinujo, speco de oranĝeto, tre suka kaj dolĉa, kun bonodora, maldika, facile forigebla ŝelo. {BOT} — [GD 1955] mandarine (bot.). [EV] mandaren-o 2 {kun -e-} 1. Mandarin {ĉina ŝtata oficisto}; 2. bot. Mandarine(norange), Kleine Apfelsine, Frucht v. *mandarenujo* {kun -e-}.

• **mandarin/uj/o, mandarin/arb/o.** [OA 9] Arbeto, kies frukto estas mandarino. (*Citrus reticulata*). {BOT}

mandat' [OA 1] mandat | mandate | Mandat, Auftrag | мандатъ | mandat. {JUR} — [E-isto 11/1890]. [Beau]. [EG 1].

mandolin' [OA 1] mandoline | mandoline | Mandoline | мандолина | mandolina. {MUZ} — [EG 1].

manĝ' - manger | eat | essen | ѣсть | jeść. — **manĝi** - manger | eat | essen | ѣсть | jeść [FE 8]. — [UL]. — Mi manĝas per la buŝo kaj flaras per la nazo [FE 8.10]. Ŝi devigis ŝin manĝi en la kuirejo kaj laboradi senĉese [FE 13.2]. La infano ploras, ĉar ĝi volas manĝi [FE 16.13]. La infanoj ploras, ĉar ili volas manĝi [FE 16.14]. Trovinte pomon, mi ĝin manĝis [FE 22.5]. Mi manĝis bongustan ovaĵon [FE 35.9].

• **manĝebla** — Ne ĉiu kreskaĵo estas manĝebla [FE 41.3].

• **manĝilaro** — Oni metis antaŭ mi manĝilaron, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino kaj telertuketo [FE 34.10].

• **maten'manĝ'** - déjeuner | breakfast | frühstücken | завтракать | śniadać. — **matenmanĝi** - déjeuner | breakfast | frühstücken | завтракать | śniadać [FE 27]. — *matenmanĝi* [FE 27.11].

• **tag'manĝ'** - dîner {de 1990: diner} | dine | zu Mittag essen | обѣдать | obiadować. — *tagmanĝi* [FE 27.12].

• **vesper'manĝ'** - souper | sup | zu Abend essen | ужинать | jeść kolacyę, wieczerrzać. — Miaj fratoj havis hodiaŭ gastojn; post la vespermanĝo niaj fratoj eliris kun la gastoj el sia domo kaj akompanis ilin ĝis ilia domo [FE 18.15]. *vespermanĝi* [FE 27.13].

• **mangôcambro** — Li eliris el la dormoĉambro kaj eniris en la mangôcambro [FE 31.19].

mang/o. [OA 9] Frukto de mangujo, maturstadio flava aŭ oranĝa, kun tre suka, dolĉa, aroma, flava karno kaj kun granda plata kerno. {BOT} — [GD 1955] manguue.

• **mang/uj/o, mang/arb/o.** [OA 9] Tropika fruktarbo indiĝena en suda Azio, kies frukto estas mango. (*Mangifera indica.*) {BOT} — [GD 1955] manguier (bot.).

mangan' - manganèse | manganese | Mangan | марганецъ | brunatnik. {KEM} — [AK] {pl} mangan. — [RE].

mani' [OA 1] * manie | mania | Manie, Sucht | ма́ния {de 1918: ма́ния} | manja {de 1936: mania}. {MED} — [EG 1]. * [FK 272,14] la samtempuloj montradis per la fingroj, kiel *maniulojn*. [Rab 86,1] infekto vin per la *manio* fariĝi granda homo.

manier' - manière, façon | manner | Manier, Weise, Art | способъ, образъ | spůsob, maniera. — **maniero** - manière, façon | manner | Manier, Weise, Art | способъ, манера | spůsob, manjera [FE 32]. — [AK] способ, образ, манера. — [RE]. — Teatramanto ofte vizitas la teatron kaj ricevas baldaŭ teatrajn manierojn [FE 32.1].

• **kiamaniere** — Mi montris en principo, kiamaniere la severa netuŝebleco de la « Fundamento » gardos ĉiam la unuecon de nia lingvo ... [A 9.1].

• **tiamaniere** — ... kaj tiamaniere ni havos la certecon, ke eĉ ĉe la plej granda perfektigado la unueco de Esperanto neniam estos rompata [A 8.3].

manifest' [OA 1] * manifeste (subst.) | manifesto | Manifest | манифестъ | manifest. — [EG 1] **-o; -i**, manifestieren. Substantivo ankaŭ en PIV. Verbo kontraste en RE, PV 1930 k.a. * [Rab 17,21] Ni dissendos *manifeston* al ĉiuj kvar flankoj de la mondo.

Manifestaci' {legu: manifestaci'} [OA 3.2] {en} manifestation | {fr} manifestation (politique) | {de} Kundgebung, Manifestierung | {es} manifestacion {legu: manifestación} | {pt} manifestação {legu: manifestação} | {it} manifestazione | {pl} manifestacja. — [ZV]

[El unu Zamenhofa letero] : imponantan grandiozan *manifestacion* de interpopola frateco. [PV].

manik' - manche | sleeve | Aermel {legu: Ärmel} | рукавъ | rękaw {VEST}. — [RE].

maniok/o. [OA 9] Tropika arbusto aŭ arbedo origine el Sud-Ameriko, kun tuberaĵ amoloriĉaj radikoj, kiuj estas manĝeblaj post prilaboro: *dolĉa manioko; maldolĉa manioko; tapioko estas farita el manioko.* (*Manihot esculenta.*) {BOT} — [GD 1955] manioc (cuis.).

manipul-i [OA 2.1] — [EG 1] manipulieren, handhaben; **-ado**, Manipulation.

mank' - manquer | want | fehlen | не доставать | brakować. — [AK] {en} want, lack. — [RE].

manometr-o [OA 2.1] — [Beau] manomètre. [EG 1] Manometer.

manovr' - manœuvrer | work a ship, take measures | manövriren {de 1901: manövriren} | маневрировать | manewrować. {MIL} {MAR} — [AK] {en} manœuvre (*milit. and nav.*). — [RE].

mansard-o [OA 2.1] — [EG 1] Mansarde, Dachstübchen.

mantel' - manteau | mantle | Mantel | плащъ | płaszcz {VEST}. — [RE].

Mantil-o {legu: mantil-o} [OA 4], {fr} mantille; {en} mantilla; {de} Mantille, spanischer Damenumhang. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

manufaktur-o [OA 2.1] — [Beau] manufacture. [EG 1], [EG 2] Manufaktur; **-isto**, Manufakturist. [Kabe 1910] Fabriko, kie oni produktas komercaĵojn el krudaj materialoj: *manufakturo de tolo.* — Кр. фабри́к' [UV].

manuskript' [OA 1] manuscrit | manuscript | Manuskript | рукопись | rękopis. — [RE].

map/o. [OA 8] Folio, sur kiu estas konvencie figurita jen pli-malpli granda parto de la tergloba surfaco, jen porcio de la astra ĉielo. — A. map; F. carte (géographique. céleste); G. Landkarte, Himmelskarte; H. {es} mapa; I. {it} carta,

cartina (geografica), mappa; P. {pt} mapa (geog.). {GEO} — [PV] {ne ĉe Z.; antaŭe land-kart-o, kart-o [UV], vd. tie}.

mar' - mer | sea | Meer | mope | morze. {GEO} {MAR} — **maro** - mer | sea | Meer | mope | morze [FE 32]. — **mar'** - mer | sea | Meer | mope | morze [UV ist']. — **maro** - mer | sea | Meer | mope | morze [FE 31 ist']. — [UL]. — Sur la bordo de la maro staris amaso da homoj [FE 32.9]. La kuraĝa maristo dronis en la maro [FE 37.16].

• **mar'ist'** - marin | sailor | Seeman {legu: Seemann} | морякъ | marynarz [UV ist']. — **maristo** - marin | sailor | Seeman {legu: Seemann} | морякъ | marynarz [FE 31 ist']. — La kuraĝa maristo dronis en la maro [FE 37.16].

marasm-o [OA 2.1]. — [EG 1] Marasmus.

marĉ' - marais | swamp, marsh | Sumpf | болото | bloto. {GEO} — [AK] bagno, bloto. — [RE].

marĉand' - marchander | bargain, trade | dingem, feilschen | торговаться | targować się. — [AK] {en} bargain (vb.). — [RE].

marcipan' - massepain | marchpane | Marzipan | марципанъ | marcepan {KUIR}. — [AK] {en} marzipan (almon paste). — [MV].

nard' - mardi | Tuesday | Dienstag | вторникъ | wtorek. — [UL].

margarin' [OA 1] margarine | margarine | Margarine | маргаринъ | margaryna. {KUIR} — [EG 1].

marĝen' [OA 1] marge | margin | Rand (im Buch) | поле (книги) | margines. — [EG 1] Rand (unbeschriebener, unbedruckter Streifen eines Buches, Heftes etc.).

marin-i [OA 2.2] mariner | to marinade, pickle | marinieren {KUIR} — [EG 1] marinieren; **-aĵo**, Marinade.

Mari' {mankas en la ĝusta alfabeto pozicio en UV} - [UV nj'] {mankas en la angla}. — **Mario** - Johanon, Nikolaon, Erneston, Vilhelmon, Marion, Klaron kaj Sofion iliaj gepatroj nomas Johanĉjo (aŭ Joĉjo), Nikolĉjo (aŭ Nikoĉjo aŭ Nikĉjo aŭ Niĉjo), Erneĉjo (aŭ Erĉjo), Vilhelĉjo (aŭ Vilheĉjo aŭ Vilĉjo aŭ Viĉjo), Manjo (aŭ Marinjo), Klanjo kaj Sonjo (aŭ Sofinjo)

[FE 38.12.]. {NOM} — **Mari'** {deklarita Fundamenta de} [OA 7] (virina antaŭnomo). — [DL 1888]: *Aŭgusto estas bona, Mario estas pli bona ol Aŭgusto, sed Ernestino estas la plej bona el ĉiuj miaj gefratoj* [DL 2.11].

• **Ma'nj'** [UV nj'] {mankas en la angla}.

• **Marinjo** {mankas en UV} — Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas ... [FE 17.10].

marionet' [OA 1] * marionette | puppet | Marionette | марионетка | marjonetka. {LUD} — [EG 1]. * [Ham 90,16] la *marionetoj* dancas. [Rab 113, 24] finiĝas, kiel sengusta ludo de *marionetoj*.

mark' - marque | mark | Marke, Briefmarke | марка | marka. — [RE]. — Rim.: Кр. la homonimon *mark'* (monero): [FK 217,4] prezentas la spezon de centoj da milionoj *markoj* ĉiujare. [FK 219,31] monero *dumarka*.

markiz' [OA 1] marquis | marquis | Marquis | маркизь | markiz. — [RE].

markot' - marcotte | layer | Ableger | отпрыск | lateroŝl. — [AK] {en} markot (hort.) | отпрыск, отросток. — [RE].

marmelad' [OA 1] * marmelade | marmalade | Marmelade | мармеладъ | marmelada. {KUIR} — [EG 1]. * [FK 190,36] fruktaj gelatenoj, *marmeladoj*, konfitaĵoj.

marmor' - marbre | marble | Marmor | мраморъ | marmur. {GEOL} — [MV].

marmot' - marmotte | marmot | Murmelthier {de 1901: Marmeltier} | сурокъ | świszcz {ZOO}. — [RE].

maroken' - marroquin | marroquin | Saffian | сафьянъ | safian. — [AK] {en} marocco leather. — [RE].

Maroko [OA 8] {TOPO} — [EdE]. [IntScRev] *La tero kaj geologia historio de Maroko* [IntScRev 1906:3, p. 51]. — Кр. [Rhodes 1908, 523] Morocco, Marok'lando {t.e. uzu la formojn aŭ Maroko aŭ Maroklando}.

marŝ' - marcher | march, walk | marschiren {de 1901: marschieren} | маршировать | marzerować. — [RE].

marŝal' - maréchal | marshal | Marschall | маршалъ | marszałek {MIL}. — [AK] maréchal (*milit.*) — [RE].

Mart' - Mars | March | März | Мартъ | Marzec. — **Marto** - Mars | March | März | Мартъ | Marzec [FE 12]. — [DL]. [RE]. — Hodiaŭ estas la dudek sepa (tago) de Marto [FE 12.18]. — **Rim.:** En 2012 monatonomoj estas skribataj majuskle nur plu en la angla kaj la germana.

martel' - marteau | hammer | Hammer | молотъ | młot. — [RE].

martir' [OA 1] * martyr | martyr | Märtyrer | мученикъ {de 1918: мученик} | męczennik. {RELI} — [EG 1] -o; -eco. * [Rab 98,22] tiu ĉi kredeble ne naskiĝis kiel *martiro* por sia kredo.

mas' - masse | mass | Masse | масса | massa. — [RE].

maŝ' - nœud coulant, maille | mesh | Schlinge, Masche | петля | pętlіca. — [RE].

masaĝ' [OA 1] massage | massage | Massage | массаж | masaż. — [EG 1] -o; -i; -isto.

maŝin' - machine | machine | Maschine | машина | maszyna. — [DL]. [RE].

• **te'maŝin'** - bouilloire | tea-kettle | Theemaschine {de 1901: Teemaschine} | самоваръ | samowar [UV te']. — Кр. samovar'.

masiv' - massif | massive | massiv | массивный | masywny. — [RE].

mask' - masque | mask | Maske | маска | maska. — [RE].

mason' - maçonner | build with stone | mauern | класть стѣны (каменная работа) | mrować. — [MV]. — BRO7 -i.

mast' - mât | mast | Mast, Mastbaum | мачта | maszt. {MAR} — [RE].

mastik' - mastic | mastick | Mastik | мастика | mastyka. — [AK] {en} mastic, putty. — [RE].

mastr' - hôte, maître de maison {de 1990: maitre} | master | Wirth {de 1901: Wirt} | хозяинъ | gospodarz. — [AK] maître {de 1990: maitre} de maison, patron | master (*of house*)', host. — [UL].

• **mastr'um'** - faire le ménage | keep house, husband | wirthschaften {de 1901: wirtschaften} | хозяйничать | gospodarzyć.

mat' - natte | mat | Matte | poroĝa | rogozka {preseraro, legu: rogózka}. — [RE]. — **Rim.:** Homonimo estas *mato* aŭ *mat!* en ŝako, vd.: **LR 19 (1901):** La nomoj de ŝako estas: ... *Matt* mato (aŭ mat!) ... [Let. al Th. Thorsteinsson (1901), OV, p. 522]. Z per tio ripetas al nova esperantisto la kutimon de E-isto Jan. 1892, p. 16: „Problemo de ŝako ... Blanko komencas kaj donas mat per la dua iro“. E-isto Feb. 1892, p. 27: „Blanko komencas kaj donas maton per la 3^a iro“.

matador-o [OA 2.1]. — [EG 1] Matador.

mate/o [OA 9] **1** Arbo maksimume dek metrojn alta, kies ledecaj folioj, sekigitaj aŭ rostitaj, estas uzataj por infuzaĵoj. (*Ilex paraguayensis.*) {BOT} **2** Sekigitaj aŭ rostitaj folioj de mateo *1*. **3** Infuzaĵo el mateo *2*. — [OA 9] Noto: La personan nomon *Mateo*, kaj la tutan problemon pri traktado de personaj nomoj, la Akademio prokrastis por posta konsidero. — [GD 1955] maté (boisson). ~arbo maté (bot.).

matematik' [OA 1] * mathématique | mathematics | Mathematik | математика | matematyka. {MAT} — [DL]. [RE]. * [FK 207,18] la universitato posedis jam fakultaton de *matematiko*. [FK 290,24] ĝia perfekteco, kiu konsistas en *matematika* precizeco.

maten' - matin | morning | Morgen | утро | poranek. — **mateno** - matin | morning | Morgen | утро | poranek [FE 10]. — [UL]. — Bonan matenon! [FE 10.9].

• **maten'manĝ'** - déjeuner | breakfast | frühstücken | завтракать | śniadać [UV manĝ']. — **matenmanĝi** - déjeuner | breakfast | frühstücken | завтракать | śniadać [FE 27]. — ... matenmanĝi, tagmanĝi, vespermanĝi ... [FE 27.11].

materi' [OA 1] * matière | matter (substance) | Materie | матерія {de 1918: материя} | materja {de 1936: materia}. — [Beau] matière (tout ce qui existe physiquement). * [Rab 15,28] kio estas la *materio*, kiun li havis en siaj testikoj. [Rab 37,14] Ĉu mia alte fluganta spirito devas lasi alligi sin per ĉeno al la limaka irado de la *materio*?

materialo {mankas en UV} - matière | material | Stoff | матеріяль {de 1918: материал} | materjaŭ {de 1936: materiaŭ} [FE 31]. — Ligno estas bona brula materialo [FE 31.16]. — **material'** [OA 1] * matériel, matériaux | material | Material | матеріяль {de 1918: материал} | materjaŭ {de 1936: materiaŭ}. — **material/o** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 8]. — [DL]. [RE 94]. [FK 202,16] La pretan *materialon* la organizatoroj trovis en la societo. [FK 22,18] porti tiujn ĉi belegajn vestojn el tiu ĉi belega *materialo*. [FK 241,32] Kiom da tempo, laboroj kaj *materialaj* rimedoj estas perdata.

matrac' - matelas | mattress | Matratze | тюфякъ {de 1918: тюфяк} | materac. — [RE].

matric/o [OA 9] **1** Gravurita peco aŭ muldilo, tenanta negativan reliefan formon, uzata por krei (per stampado aŭ fandado) gramofonajn diskojn, prestipojn, medalojn, monerojn, aŭtoplatojn aŭ aliajn objektojn kun reliefa surfaco. — [EG 1] Mater, Matrize (*Gießerei*) (vgl. utero). **2** Tabelo el samspecaj matematikaj objektoj (ekz. nombroj): *matrico el 200 horizontaloj kaj 300 vertikalaj; kvadrata matrico; adicio / multipliko de matricoj*. {MAT}

matur' - mûr | ripe | reif | зрѣлый {de 1918: зрелый} | dojrzալ. — **matura** - mûr | mature, ripe | reif | зрѣлый {de 1918: зрелый} | dojrzալ [FE 6]. — [AK] {en} mature, ripe. — [RE]. — ... kiam la plej granda parto de la novaj vortoj estos jam tute matura, ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron oficialan, ... [A 7.2]. ... fari tion ĉi (post matura prijuĝado) povas ne apartaj personoj, sed nur ia centra institucio, ... [A 9.4]. — Infano ne estas matura homo [FE 6.1].

• **nematura** — Ĉevalo estas nematura ĉevalo, kokido - nematura koko, bovido - nematura bovo, birdido - nematura birdo [FE 36.14].

maŭzole-o [OA 2.1]. {ARKI} — [EG 1] Mausoleum.

mazurk' [OA 1] mazurka | mazurka | Mazurka | мазурка | mazurek. {MUZ} — [EG 1].

mebl' - meuble | furniture | Möbel | мебель | mebel. — [DL]. [RE].

meĉ' - mèche | wick | Docht | фитиль | knot. — [RE].

• **meĉ'aj'** - amadou | amadou, match | Feuerschwamm | трутъ | hubka. — [AK] {en} tinder, match | {pl} lont.

medal' - médaille | medal | Denkmünze {2012: Medaille, Gedenkmünze} | медаль | medal. — [RE].

medalion' - médaillon | medallion | Medaillon | медаліонъ | medalion. — [RE].

Medi' {legu: medi'} [OA 3.1] {en} sphere of life, circle, medium | milieu, ambiance | Umwelt, Umgebung, Kreis | {es} medio (en que se vive) | {pt} meio, medio {anstataŭ "medio" (ne uzata), oni uzas: meio ambiente} | {it} mezzo, ambiente | {pl} -- {mankas}. — [EG 2] das Milieu (Lebens-, Wirkungskreis) {ne en EG 1}.

medicin' [OA 1] * médecine | medicine | Medizin | медицина | medycyna. {MED} — [RE]. * [FK 81,3] Mirindaĵo en la *medicino*. [Rab 21,6 ĝi estas nepardonebla, ke tiu homo ne studis la *medicinon*.

medikament-o [OA 2.1]. {MED} — [EG 1] Medikament, Arznei {2012: Arznei}. [FK 187,27] *senmedikamenta* kuracado. [Rev 43,12] li estas jam sana; kaj ne tiom dank' al *medikamentoj*, kiom dank' al honesteco kaj ordo.

medit' - réfléchir, méditer | reflect, meditate | nachdenken {2012 ankaŭ: meditieren} | размышлять | medytować, rozmyślać. — [RE].

Mediterrane/o. [OA 8] Granda maro, fermita inter Eŭropo, Afriko kaj Azio. — A. Mediterranean, F. Méditerranée, G. Mittelmeer, H. {es} Mediterráneo, I. {it} Mediterraneo. P. {pt} Mediterrâneo. {TOPO}. — [Rhodes 1908, 523] Mediterranean (sea), Mediteraneo, Meza maro {tia uskleco}. — Кр. [Kabe 1910] Meza Maro (ĉe „glacio“: *la Meza Maro neniam glaciĝas*).

medium-o [OA 2.1]. — [Beau]. [EG 1] (das) Medium.

Medol-o {legu: medol-o} [OA 4], {fr} moëlle (anat., bot.) | {en} marrow, medulla (anat., bot.) | {de} Mark (das) (in Knochen und Pflanzen). {ANAT} {BOT}— Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} midolla | {es} médula | {pt} médula

{legu: medula}, tutano | {ca} moll, médula {legu: medul-la}. — [Verax]. — **LR 38 (1903)**: Mi pensas, ke la esprimoj „spina cerbo“ kaj „ostocerbo“ estas tute sufiĉaj kaj precizaj, kaj mi ne konsilus senbezone uzi novajn vortojn; tamen se iu uzos „medolo“, mi ne protestos [Pk. al Th. Cart (1903), OV, p. 530].

meduz' [OA 1] meduse | medusa | Qualle, Meduse | медуза | meduza. {ZOO} — [EG 1] Qualle.

meĥanik' - mécanique | mechanics | Mechanik | механика | mechanika. {TEK} — **meĥaniko** - mécanique | mechanics | Mechanik | механика | mechanika [FE 32]. — [DL]. [Beau]. -ĥ-. — Kiu okupas sin je meĥaniko, estas meĥanikisto, kaj kiu okupas sin je ĥemio, estas ĥemiisto [FE 32.2]. — [OA 8] II.A.1. La ses formoj: alkemio, arkaismo, arkitekturo, kemio, mekaniko kaj monarko estas oficialigitaj kiel paralelaj al la Oficiala alĥemio kaj al la Fundamentaj arĥaismo, arĥitekturo, ĥemio, meĥaniko kaj monarĥo.

• **meĥanikisto** — Kiu okupas sin je meĥaniko, estas meĥanikisto, kaj kiu okupas sin je ĥemio, estas ĥemiisto [FE 32.2].

meĥanismo/o, mekanismo/o. [OA 8] Sistema de organoj aŭ pecoj, kiuj kunefikas en maŝino aŭ aparato, aŭ en biologia proceso, por atingi difinitan rezulton. — A. mechanism; F. mécanisme; G. Mechanismus, Getriebe, Vorrichtung; H. {es} mecanismo; I. {it} congegno, meccanismo; P. {pt} mecanismo. — [OKA 7, 1967-06-20; Aktoj I, p. 73] § 1. — ... ambaŭ formoj **mekanismo** kaj **meĥanismo** estas rigardataj kiel egale bonaj {t.e. tolerdeklaro}. — [OA 8] II.A.1. Estas oficialigitaj la du jenaj duformaj vortoj: mekanismo / meĥanismo kaj monarĥio / monarkio. — [Rab 37,13] ĉu miaj projektoj devas sin klini sub la feran jugon de la *meĥanismo*?

mejl' - mille (mesure itinéraire) | mile | Meile | миля | mila. {MEZ} — [RE].

mekanik/o. [OA 8] Moderna formo de: meĥaniko. — A. mechanics, F. la mécanique, G. Mechanik, H. {es} mecánica, I. {it} meccanica, P. {pt} mecânica. — [Verax] -k-. — [OKA 7,

1967-06-20; Aktoj I, p. 73] § 1. — La du formoj **kemio** kaj **mekaniko** estas tolerataj, kiel paralelaj formoj, apud la Fundamentaj **ĥemio** kaj **meĥaniko**. ... — [OA 8] II.A.1. La ses formoj: alkemio, arkaismo, arkitekturo, kemio, mekaniko kaj monarko estas oficialigitaj kiel paralelaj al la Oficiala alĥemio kaj al la Fundamentaj arĥaismo, arĥitekturo, ĥemio, meĥaniko kaj monarĥo.

mekanismo/o. [OA 8]. — Vd. je meĥanismo/o.

Meksiko [OA 8] {TOPO} — [ZNV 77 1895]. — Кр. [Rhodes 1908, 523] **Mexiko** (city), Meksiko; (land) Meksiklando. — **LR 1911** [Pri la nomoj de landoj]: „Meksiko“, vd. ĉe Brazilo.

mel' - blaireau | badger | Dachs | барсукъ | borsuk. {ZOO} — [RE].

Melankoli' {legu: melankoli'} [OA 3.1] {en} melancholy | {fr} mélancolie | {de} Melancholie, Trübsinn | {es} melancolia | {pt} melancolia | {it} malinconia | {pl} melancholja {de 1936: melancolia}. — [RE]. [EG 1] Melancholie, Schwermut, Trübsinn. [FK 157,34] Kelnero Olsen estis ĉiam *melankolia*.

melas' [OA 1] melasse | molasses | Melasse | патока | melasa. {KUIR} — [EG 1].

meleagr' - dindon | turkey | Truthahn | индюкъ | indyk {ZOO}. — [RE].

melis-o [OA 2.2] mélisse | balm mint | Melisse. {BOT} — [EG 1] Melisse.

melk' - traire | milk (vb.) | melken | доить | doić. — [RE].

melodi' [OA 1] * melodie | melody | Melodie | мелодія {de 1918: мелодия} | melodja {de 1936: melodia}. {MUZ} — [Einstein 1888]. [Beau]. * [Ham 142,8] dum ŝi kantadis *melodiajn* kantojn.

melodram' [OA 1] melodrame | melodrama | Melodrama | мелодрама | melodramat. — [1889]. [Beau].

melon' - melon | melon | Melone | дыня | melon {BOT}. — [RE].

• **akv'o'melon'** - melon d'eau | watermelon | Wassermelone | арбузъ | arbutz.

melongen/o [OA 9] 1 Neligeca kreskaĵo kun dentaj folioj, violetaj floroj kaj grandaj malhele violaj longformaj

fruktoj (ekzistas specoj aliformaj kaj alikoloraj). (*Solanum melongena.*) {BOT} **2** Frukto de melongeno 1. {BOT} {KUIR} — [GD 1955] aubergine (bot.).

mem - m^ême (moi-, toi-, etc.) | self | selbst | самъ | sam. — **mem** - m^ême (moi-, toi-, etc.) | self | selbst | самъ | sam [FE 18]. — [UL]. — Mem [FE 3]. — ... se ĝi eĉ apartenus al la plumo de la aŭtoro de Esperanto mem [A 3.4]. — Mi amas min mem, vi amas vin mem, li amas sin mem, kaj ĉiu homo amas sin mem [FE 18.12]. Mia frato diris al Stefano, ke li amas lin pli, ol sin mem [FE 18.13]. Mi zorgas pri ŝi tiel, kiel mi zorgas pri mi mem; sed ŝi mem tute ne zorgas pri si kaj tute sin ne gardas [FE 18.14]. “... Mia opinio estas: prenu mem akvon, se vi volas trinki.” [FE 19.8]. Ne riproĉu vian amikon, ĉar vi mem plimulte meritas riproĉon; li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7]. Ĉiuj prepozicioj per si mem postulas ĉiam nur la nominativon [FE 28.1]. Diplomatiiston oni povas ankaŭ nomi diplomato, sed fizikiston oni ne povas nomi fiziko, ĉar fiziko estas la nomo de la scienco mem [FE 32.3]. Mia onklo ne mortis per natura morto, sed li tamen ne mortigis sin mem ... [FE 39.11]. Mi kredeble ne povos veni al vi hodiaŭ, ĉar mi pensas, ke mi mem havos hodiaŭ gastojn [FE 41.8].

• **mem'star'** - ind^épendant | self-subsistent | selbstständig | самостоятельный | samodzielny [UV mem'star'].

membr' - membre | member | Glied | членъ | członek. {ANAT} — [AK] {en} member, limb. — [RE]. [Beau] **membr**, membre (au propre et au figuré).

membran' - membrane | membrane | Häutchen, Membrane | перепонка | błona, błonka. {ANAT} — [RE].

memor' - se souvenir, se rappeler | memory | sich erinnern, im Gedächtniss behalten {2012: im Gedächtnis behalten} | помнить | pamiętać. — **memori** - se souvenir, se rappeler | remember | im Gedächtniss {2012: Gedächtnis} behalten, sich erinnern | помнить | pamiętać [FE 41]. — [AK] remember | sich erinnern, gedenken. — [UL]. — Tiun ĉi tre gravan

principon la esperantistoj volu ĉiam bone memori ... [A 1.5].

• **memorigadi** — ... por ke li bone ellernu kaj per ofta enrigardado konstante memorigadu al si, kio en nia lingvo estas oficiala kaj netuŝebla ... [A 5.4].

• **memorinda** — Tiu ĉi grava tago restos por mi ĉiam memorinda [FE 41.11].

Menci' {legu: menci'} [OA 3.2] {en} to mention | {fr} mentionner | {de} erwähnen | {es} mencionar | {pt} -- {mankas, estu: mencionar} | {it} menzionare | {pl} wzmiankowac {legu: wzmiankować}. — [Kabe]. {antaŭe cit'i, nom'i, ekz. ĉe Rhodes 1908 „mention“}.

mend' - mander, commettre | commit | bestellen | заказывать | stalować. — [AK] faire une commande, commander | bespeak, give an order. — [RE].

Mens' {legu: mens'} [OA 3.2] {en} intellect, mind | {fr} intelligence, entendement, esprit | {de} Verstand | {es} mente | {pt} mente | {it} mente | {pl} umyst. — [EG 2] Geist {ne en EG 1}. — **Rim.: 1.** Kritiko de la formo en LI 1907, p. 213-214 – Laŭ la aŭtoro M. Nieger devus esti **ment-* paralele al *gent-*. **2.** Kritiko de la signifo ĉe Cart pro troa proksimeco al spirit' [UV].

mensog' - mentir | tell a lie | lügen | врать | kłamać. — **mensogi** - mentir | tell a lie | lügen | лгать | kłamać [FE 22]. — [RE].

• **mensoganto** - ... li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7].

• **mensoginto** - ... li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7].

• **mensogisto** - Li estas mensogisto kaj malnoblulo [FE 37.22].

menstru/i. [OA 9] Ellasi sangon el la utero dum kelkaj tagoj proksimume unu fojon en ĉiu monato: *ŝi regule menstruas.*

• **menstru/o.** [OA 9] Menstrua sangelfluo, monataĵo: *kiam estis via lasta menstruo?; ŝiaj menstruoj estas neregulaj; menstruoj okazas de la seksmaturiĝo ĝis la definitiva menstruĉeso.* — [EG 1] menstruaci-o, Menstruation. [GD 1955] menstruation (phl.) {baza formo estas substantivo, ne verbo}.

ment' - menthe | mint | Münze (Botan.) | мята | mięta. {BOT} — [RE].

menton' - menton | chin | Kinn | подбородокъ | podbródek. {ANAT} — [RE].

mentor-o [OA 2.1]. — [EG 1] Mentor.

menu' [OA 1] menu | menu | Menu, Speisekarte | меню | menu. — [Kabe].

meridian-o [OA 2.1]. — [EG 1] Meridian; -a, meridional.

merit' - mériter | merit | verdienen | заслуживать | zasługiwać. — **meriti** - mériter | merit | verdienen | заслуживать | zasługiwać [FE 22]. — [UL]. — Ne riproĉu vian amikon, ĉar vi mem plimulte meritas riproĉon [FE 22.7].

meriz' - merise | bird-cherry | Vogelkirsche | черешня | czereśnia. {BOT} — [AK] dzika wiśnia. — [RE].

Merkat-o {legu: merkat-o} [OA 4], {fr} marché, sphère de vente, ensemble des transactions commerciales | {en} market | {de} Markt | sfero de vendo, kampo de komerca agado pri aparta branĉo (neniam signifas placon au ejon). {EKON} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} mercato, compra-vendita | {es} mercado, campo de venta, conjunto de transacciones comerciales | {pt} mercado | {ca} mercat, radi de venda. — [Christ 1923, 335]: **Markt** *m* [...] **~flecken, ~platz**; (Handels~) merkato. [PV] {ne ĉe Z; ŝajne ne antaŭ la unua mondmilito}.

merkred' - mercredi | Wednesday | Mittwoch | среда | środa. — [UL].

merl' - merle | blackbird | Amsel | черный дроздъ | kos. {ZOO} — [MV].

merlang-o [OA 2.2] (*zool.*) merlan | whiting | Weissling {legu: Weißling}. {ZOO} — [EG 1] Weissling. [EG 2] Weißling.

mes' - messe | mass | Messe, Gottesdienst | обѣдня, богослужение | msza. {RELI} — [RE].

mesaĝ/o [OA 9] **1** Parola aŭ skriba informo sendata al iu: *nuntempe homoj sendas mesaĝojn tra la Interreto*. **2** (figure) Esenca ideo, kiun celas transdoni teksto, rakonto, filmo, agado k.s.: *kio estas la mesaĝo de la Biblio por la nuntempa homo?*; *tiu filmo enhavas politikan*

mesaĝon; la malbona traduko fuŝis la mesaĝon de la aŭtoro. — [GD 1955] message (p. f.).

• **mesaĝ/i**. Sendi per mesaĝo: *li mesaĝis la novaĵon al mi; ili ofte mesaĝas inter si; per poŝtelefono oni povas mesaĝi tre rapide*.

Mesi' - Messie | Messiah | Messias | Мессія | Messyasz {RELI}. — [RE].

mespil-o [OA 2.2] (*bot.*) nèfle | medlar | Mispel. {BOT} — [EG 1] Mispel.

met' - mettre, placer, poser | put, place | hinthun {de 1901: hintun}; kann durch verschiedene Zeitwörter übersetzt werden | дѣтъ; можетъ быть переведено различными глаголами | podziać; może {legu: może} być oddane za pomocą rozmaitych czasowników. — **meti** - mettre | put, place | hinthun {de 1901: hintun} | дѣтъ; класть | podziać [FE 26]. — [AK] hintun, setzen, stellen, legen | поставить, положить, класть; можетъ быть переведено различными глаголами | kłaść; może być oddane za pomocą rozmaitych czasowników. — [UL]. [DL]. — Tial, por meti finon al ĉiuj malkompreniĝoj kaj disputoj, ... la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn, ... [A 3.3]. — Mi metis la manon sur la tablon [FE 26.8]. Oni metis antaŭ mi manĝilaron, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino kaj telertuketo [FE 34.10]. Grandega hundo metis sur min sian antaŭan piedegon, kaj mi de teruro ne sciis, kion fari [FE 38.10]. ... tubeto, en kiun oni metas cigaron, kiam oni ĝin fumas, estas cigaringo [FE 40.15].

— **LR 39 A (1888)**: La vorton „met“ ni uzas tian, kian {de 1888: tiam, kiam} ni volas esprimi ian faradon, sed la formo de l' farado estas por ni aŭ ne klara, aŭ sen signifo. „Meti ion ien“ signifas: fari, ke io ie estu. „Meti“ povus alie esti tradukata „estigi“. „Meti“ inter la verboj (farvortoj) estas tio sama, kio „je“ inter la prepozicioj, aŭ „um“ inter la sufiksoj [DL 16.25].

— [DL 1888]: *Metu la manon sur la koron* [DL 16.26]. *La ŝteliston oni metis en malliberejon (se ni dirus „oni lin sidigis“, tio ĉi estus ne vere, ĉar neniu lin tie sidigis)* [DL 16.27]. *Metu la ĉapelon sur la kapon* [DL 16.28].

• **el'met'** - exposer | expose | ausstellen | *выставля́ть* | *wystawiać*. — [AK] {en} display, expose.

• **kunmeti** - composer | compound | zusammensetzen | *слагать* | *składać* [FE 27]. — Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj; ... [FE 27.5]. — ... la vorto « frat'in'o », prezentante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2].

metafizik' [OA 1] *métaphysique* | metaphysics | *Metaphysik* | *метафизика* | metafizyka. — [RE]. [Beau] (la) *métaphysique*. [EG 1] *Metaphysik*.

metafor' [OA 1] * *métaphore* | metaphor | *Metapher* | *метафора* | metafora. — [RE]. [Beau] *métaphore*. * [Ham 90,2] La Muskaptilo. Kial? Ĝi estas *metaforo*.

metal' - [UV faden'] — **metal'** [OA 1] *métal* | metal | *Metall* | *металл* | metal. — **metal/o** (1) [OA 8]. — [RE].

• **metal'faden'** - fil de *métal* | thread, wire | *Draht* | *проволока* | drut. — [AK] wire.

metalurgi/o. [OA 8] Industrio, celanta elfosadon de minaĵoj kaj ekstraktadon, fabrikadon kaj prilaboradon de metaloj. — A. *metallurgy*, F. *métallurgie*, G. *Metallurgie*, *Hüttenwesen*, H. {es} *metalurgia*, I. {it} *metallurgia*, P. {pt} *metalurgia*. — [RE]. [EG 1] *Metallurgie*.

metamorfoz' [OA 1] * *metamorphose* | metamorphosis | *Metamorphose*, *Verwandlung* | *метаморфоза* | metamorfoza. — [EG 1]. [EG 2] *Metamorphose*. * [Ham 47,17] aŭdis jam pri la *metamorfozo* de la reĝid' Hamleto.

metempsikoz-o [OA 2.1]. {MED} — [EG 2] *Metempsychosis* {ne en EG 1}.

meteor-o [OA 2.1]. {ASTR} — [RE]. [Beau] *météore*. [EG 1], [EG 2] *Meteor*.

meteorolog' (2) [OA 7] {METEO} — [EV]. *Meteorologe*, *Witterungsbeobachter* {ark.}, -*forscher* {ark.}. [GD] *météorologiste*.

meteorologi-o [OA 2.1] {METEO} — [Beau] *metereologi* {kun vort-meza -reanŝtataŭ -or-}, *météorologie*. [EG 1], [EG 2] *Meteorologie*. — **Rim.:** Neoficiala kaj ne formo nova tolerata estas *meteologio* el la *Meteorologia* terminaro de Maurice

Lewin 1961, kiu donas jenajn argumentojn: „La termino 'METEORO' komence signifis ĉiun ajn enatmosferan fenomenon, kio inkluzivis kaj enspacajn korpojn kaj precipitajn, elektrajn aŭ lumajn fenomenojn. Sed dum la lasta jarcento ĝi estiĝis uzata precipe por korpoj, ŝtonoj aŭ eĉ sableroj vagantaj tra la kosma spaco, iam forbrulantaj en la supra atmosfero kun videblaj lumaj trenaĵoj (bolidoj), iam falantaj teren (aerolitoj). "Meteorologio" konsekvence signifu studon pri tiaj fenomenoj. Por la ceteraj atmosferaj okazaĵoj, kiuj aŭ influas la veteron kaj klimaton, aŭ estas de ili influataj, kiel pluvo, fulmo miraĝo, mi do proponas le neologismon 'METEO'. Tiel en la scienco "Meteorologio" ni traktas pri lumometeoj, meteogramoj (G: *Meteogramm*), meteostacioj (F: *meteo*) ktp. La termino "metea" ripetigas ofte en ĉi tiu verko kaj mi esperas, ke fakuloj trovos ĝin konvena por uzado.“

meti' - *métier* | handicraft | *Handwerk* | ремесло | *rzemiosło*. — [MV]. — *Me-tí-o* [FE 3]. *Metio* [FE 4]. — [Beau] **meti**, *métier* (pas la machine). [EG 1] *Handwerk*; -**isto**; -**ejo**, **ne-isto**.

metod' [OA 1] * *méthode* | method | *Methode* | *методъ* | metoda. — [DL]: *Per kia vojo mi venis al la kreo de mia lingvo kaj laŭ kiaj metodoj mi laboris, - mi ankoraŭ parolos*. [DL I.2]. [DL-Ald.]: *Oni devas eldoni pli vastajn lernolibrojn, laŭ bonaj metodoj, kun multaj ekzemploj kaj pecoj por traduki ...* [DL-Ald 29]. [Beau] *méthode*. [EG 1] *Methode*. * [FK 202,3] tuŝante la *metodon* de memedukado. [Ham 56,25] Kvankam tio ĉi estas frenezo, ĝi tamen havas en si *metodon*.

metrik-o (*versf.*) [OA 2.1] — [EG 1] *Metrik*; -**a**, *metrisch*.

metro {mankas en UV} - [FE 14.11] {MEZ}. — Kvar metroj da tiu ĉi ŝtofo kostas naŭ frankojn; tial du metroj kostas kvar kaj duonon frankojn (aŭ da frankoj) [FE 14.11]. Alportu al mi metron da nigra drapo (*Metro* de drapo signifus metron, kiu kuŝis sur drapo, aŭ kiu estas uzata por drapo) [FE 32.6]. — **metr'** [OA 1] * *mètre* | meter | *Meter* | *мерп* | metr. — **metr'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [Beau]. * [FK 197,5] atingas la altecon de 2 *metroj*.

metronom-o [OA 2.1]. {MUZ} — [EG 2] Metronom {ne en EG 1}.

metropol-o [OA 2.1]. — [EG 1] Metropole.

mev' - mouette | sea-gull | Möwe | чайка | czajka. {ZOO} — [AK] {pl} mewa. — [RE].

mez' - milieu | middle | Mitte | середина | środek. — **mezo** - milieu | middle | Mitte | середина | środek [FE 33]. — [UL].

• **meza** — Mia frato ne estas granda, sed li ne estas ankaŭ malgranda: li estas de meza kresko [FE 33.1].

• **tag'mez'** - midi | mid-day | Mittag | полдень | poludnie.

• **mez'o'nombr'** - nombre moyen | average | durchschnittlich | среднимъ числомъ | przecięciowo. — [AK] Durchschnittzahl.

• **meznokto** — Mez-nók-to [FE 3].

mezur' - mesurer | measure | messen | мѣрить | mierzyć. — **mezuri** - mesurer | measure | messen | мѣрить | mierzyć [FE 32]. — [UL].

• **mezuro** — Me-zú-ro [FE 3]. — „Da” post ia vorto montras, ke tiu ĉi vorto havas signifon de mezuro [FE 32.14].

• **al'mezur'** - essayer, ajuster | adapt | anpassen | примѣривать | przymierzać. — [AK] {en} try on, fit on, adjust.

mi - je, moi | I | ich | я | ja. — **mi** - je, moi | I | ich | я | ja [FE 6]. — **mi** - je, moi | I | ich | я | ja. [FG 5.1]. — [UL]. — mi neniam vid'is - je n'ai jamais vu | {angla mankas} | {germana mankas} | я никогда не видалъ | nigdy nie widziałem [FG 12]. mi nenio'n vid'is - ich habe Nichts {2012: nichts} gesehen [FG 12]. — ... ĉio alia, kion mi verkis aŭ verkos, konsilas, korektas, aprobas k. t. p., estas nur verkoj privataj ... [A 3.6]. Mi permesis al mi nur korekti la preserarojn ... [A 4.3]. ... mi ĝin lasis en tiu ĉi libro tute senŝanĝe; ĉar se mi volus plibonigi, tio ĉi jam estus ŝanĝo ... [A 4.3]. {Pliaj trafoj, ekzemple en A 4.6, A 4.7, A 6.1 k.t.p.}. — Jen estas la pomo, kiun mi trovis [FE 6.8]. Mi vidas leonon [FE 7.4]. Mi parolas pri leono [FE 7.7]. Diru al la patro, ke mi estas diligenta [FE 8.3]. Mi amas la patron [FE 8.4]. Mi konas Johanon [FE 8.8]. Ludoviko, donu al mi panon [FE 8.9]. Mi manĝas per la buŝo

kaj flaras per la nazo [FE 8.10]. {Pliaj trafoj de nominativa uzo, ekzemple en FE 9.7-10, 10.7-8, 10.16, 10.19, 12.02, 14.1-2 k.t.p.}. La patro donis al mi dolĉan pomon [FE 10.5]. Ĝojan feston! (mi deziras al vi) [FE 10.10].

• **mi'n** - moi, me (accus.) | me (obj.) | mich | меня (винит.) | mnie (przyp. czwarty) [FG 5.3]. — Min [FE 2]. — **min** - Kvinope ili sin ĵetis sur min, sed mi venkis ĉiujn kvin atakantojn [FE 14.14].

• **mi'a** - mon, ma | my, mine | mein | мой | mój. — **mi'a** - mon | my, mine | mein | мой | mój [FG 5.4]. — **mia** - mon | my | mein | мой | mój [FE 10]. — [UL]. — ... sub mia persona kontrolo kaj kunhelpo [A 5.3]. ... nun mi diros pri tio ĉi nur kelkajn vortojn, por ke mia opinio ne ŝajnu tro paradoksa [A 6.6]. La ideoj, kiujn mi supre esprimis pri la Fundamento de Esperanto, prezentas dume nur mian privatan opinion [13.1]. — Rakontu al mia juna amiko belan historion [FE 10.6]. Ne, vi eraras, sinjoro: via pano estas malpli freŝa, ol mia [FE 10.17]. El ĉiuj miaj infanoj Ernesto estas la plej juna [FE 10.18]. Por miaj kvar infanoj mi aĉetis dek du pomojn, kaj al ĉiu el la infanoj mi donis po tri pomoj [FE 14.15]. “Tre volonte, mia bona,” diris la bela knabino [FE 15.2]. Mia hundo, vi estas tre fidela [FE 16.18]. De kio tio ĉi venas, mia filino?” [FE 17.6]. ... „mi devas tien sendi mian filinon” ... [FE 17.9]. Li estas mia onklo, ĉar mia patro estas lia frato [FE 18.9]. Sinjoro Petro kaj lia edzino tre amas miajn infanojn ... [FE 18.10]. {Pliaj samspecaj trafoj en FE laŭ la modeloj „mia ... -o“, „miaj ... -oj“ k.t.p.}.

— **Rim.:** FdE ne havas ekzemplon de postmetita *mia* („-o ... mia“). Ĝi tamen estas gramatike ĝusta kaj trovebla jam en UL en la preĝo „Patro nia, ..., sankta estu Via nomo, venu reĝeco Via, estu volo Via ... Panon nian ... donu al ni ... kaj pardonu al ni ŝuldojn niajn ...“.

miasm' [OA 1] * miasme | miasma | Miasma | міазмы | mjazmat. {MED} — [EG 1]. Miasma, Krankheitsstoff. * [Ham 60,30] putra, pesta amaso da *miasmoj*.

miaŭ' [OA 1] * miauler | mew | miauen | мяукать | miauczeć. — [RE 102]. * [Ham 155,30] La kat' *miaŭas*, hundo devas boji.

miel' - miel | honey | Honig | медь | miód. {KUIR} — [RE].

mien' - mine, air | mien, air | Miene | мина (выражение лица) | mina. — [AK] mina (wyrzaz twarzy). — [RE].

migdal' - amande | almond | Mandel | миндаль | migdal. {BOT} — [RE].

migr' - voyager, courir le monde | migrate | wandern | странствовать | wędrować. — [RE].

Miĥael' - [UV ĉj'] {mankas en la angla}. — **Miĥael'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (vira antaŭnomo).

• **Mi'ĉj'** - [UV ĉj'] {mankas en la angla}.

mikrob-o [OA 2.1]. — [Beau] microbe. [EG 1] Mikrob.

mikrofon-o [OA 2.1]. — [EG 2] {ne en EG 1}.

mikrometr-o [OA 2.1]. {MEZ} — [EG 1] Mikrometer.

mikroskop-o [OA 2.1]. — [RE]. [Beau] microscope. [EG 1] Mikroskop; **-a**, mikroskopisch. — **Kp.** [FK 207,19] kurson de *mikroskopio*.

miks' - mêler | mix | mischen | смѣшивать | mieszać. — [AK] mêler, mêlanger. — [UL]. [Beau] **miks**, mêler, mêlanger, mixtionner.

mil' {legu: mil (sen apostrofo)} - mille (nombre) | thousand | tausend | тысяча | tysiąc. — **mil** - 1000 [FG 4.1]. — **mil** - mille (nombre) | thousand | tausend | тысяча | tysiąc [FE 12]. — Varsovio, Julio 1905 [A 11.4]. — Mil okcent naŭdek tri [FE 12.10]. Georgo Vaŝington estis naskita la dudek duan de Februaro de la jaro mil sepcent tridek dua [FE 12.19]. Mil jaroj (aŭ milo da jaroj) faras miljaron [FE 14.5]. — **Rim.:** En FG 4.1 kaj FE 12 *mil* ĝuste sen apostrofo, paralele al la aliaj nombroj kaj konforme al la germana traduko per minuskla „tausend“, en UV erare kun apostrofo.

• **milo** — Mil jaroj (aŭ milo da jaroj) faras miljaron [FE 14.5].

• **miljaro** — Mil jaroj (aŭ milo da jaroj) faras miljaron [FE 14.5].

• **1905** — Varsovio, Julio 1905 [A 11.4]. — [UV 1894] 1894 [UV, titolo]. [FK 1903]: *Varsovio, en Aprilo 1903* [FK 4.3]. — **Rim.:** Malsame kiel en slavaj

lingvoj, indikoj de jaroj en Esperanto estas faritaj per kardinalaj, *ne* ordinalaj numeroj. Pro tio simple „1894“, „1903“, „1905“ k.t.p. kaj ne „(jaro) 1894-a“, „1903-a“, „1905-a“ k.t.p. La regulo en 1905 jam delonge apartenis al la „silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj“ (A 2.1), kiu tamen ne trovis klaran esprimon en la Fundamento en mallarĝa senco. Ĉi tiu ne volis ŝanĝi la lingvon, sed nur fari el silenta interkonsento, eksplicitan kaj skriban interkonsenton (A 3.3). Kvankam tiu skriba konfirmo ne klare okazis pri la indikoj de jaroj per kardinalaj numeroj, ĝi tamen validas kiel „kutimjura“ interkonsento. Por pli detala diskuto vd. la Ĝeneralan Parton de VO.

mild-a [OA 2.2] amène, doux | gentle, mild | mild. — [EG 2] mild; **-e** {ne en EG 1}.

mili' - mil, millet | millet | Hirse | просо | proso. {BOT} — [RE].

miliard' [OA 1] * milliard | thousand millions | Milliarde | миллиард | miljard. — [EG 1]. * [FK 277,20] tutaj milionoj kaj *miliardoj* da aliaj similaj al ni kreitaĵoj— **Rim.:** 1. En la usona kaj nuna brita uzado *billion* signifas 10⁹, do miliardo („thousand millions“), dum en la kontinenta eŭropa k antaŭa brita uzado la neoficiala, Zamenhofa vorto „biliono“ [EG 1], [EG 2], [GE 1], [GE 2], [ER] (aŭ simila etnolingva formo) signifas 10¹² (milionaj milionoj). 2. **Kp.** la arkaan formon *miljard'*: [FK 28,30] el la ĉielo sur ŝin ekcelis *miljardoj* {ark.} da scivolaj okuloj.

miligram-o [OA 2.1]. {MEZ} — [Beau] milligramme. [EG 1] Milligramm.

milimetr-o [OA 2.1]. {MEZ} — [Beau] millimètre. [EG 1] Millimeter.

miliono {mankas en UV} — Tiu ĉi urbo havas milionon da loĝantoj [FE 14.3]. —

milion-o [OA 2.1]. — **milion'** (2) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [EG 1] Million; **-ulo**, Millionär.

milit' - guerroyer | fight | Krieg führen | воевать | wojować. — **militi** - guerroyer | fight | Krieg führen | воевать | wojować [FE 34]. — [AK] {en} make war.

• **militistaro** — Nia lando venkos, ĉar nia militistaro estas granda kaj brava [FE 34.12]. Antaŭ nia militistaro staris

granda serio da pafilegoj [FE 38.11]. La junulo aliĝis al nia militistaro kaj kuraĝe batalis kune kun ni kontraŭ niaj malamikoj [FE 39.14].

● **al'milit'** - conquérir | conquer | erobern | завоевывать | zawojoywać.

milv-o [OA 2.2] (*zool.*) milan | kite | Weih. {ZOO} — [EG 1].

mimik' [OA 1] * mimique | mimicry | Mimik | мимика | mimika. — [EG 1]. * [FK 74,15] Instruita *mimikisto*. [FK 74,25] paroli per *mimiko*.

mimoz-o [OA 2.1]. {BOT} — [EG 1] Mimose.

min' - mine, minière | mine | Mine | мина (пороховая) | mina. — [AK] mine, fosse | mina (podkop). — [RE].

minac' - menacer | menace, threat | drohen | грозить | grozić. — [AK] {en} menace, threaten. — [RE].

minaret' [OA 1] minaret | minaret | Minaret | минаретъ | minaret. {ARKI} {RELI} — [EG 1].

mineral' [OA 1] * minéral | mineral | Mineral | минералъ | mineral. {MIN} — [RE]. * [FK 195,10] la lokoj riĉaj ... per *mineraloj*.

mineralog' (2) [OA 7] {MIN} — [GD] {antaŭe: mineralogiisto, ekz. en EG 1}.

mineralogi-o [OA 2.1] {MIN} — [RE]. [EG 1] Mineralogie; **-a** mineralogisch; **-isto**, Mineraloge.

miniatur' [OA 1] * miniature | miniature | Miniatur | миньютюра | minjatura. — [Beau]. * [Ham 63,2] lia portreto en *miniatur*o.

Minimum' {legu: minimum'} [OA 3.2] {en} minimum | {fr} minimum | {de} Minimum, Mindestwert {pres-eraro, legu: Mindestwert} | {es} minimum | {pt} minimum {estu: mínimo} | {it} minimum, minimo | {pl} -- {mankas}. — [Beau]. — Кр. Maksimum' [OA 3].

ministeri/o. [OA 8] Tuto de la oficejoj kaj oficistoj de iu ministra fako, kaj domego, kie ili troviĝas. — A. ministry (pol.), F. ministère, G. Ministerium, H. {es} ministerio, I. {it} ministero, P. {pt} ministério. — [PV] {ne ĉe Z; antaŭe ministr'ej'o}.

ministr' [OA 1] * ministre | minister (of state) | Minister | министръ | minister. — [DL]: *La politiko de nia ministro montras, ke li estas bona diplomatiisto* [DL 7.16]. [RE]. * [FK 262,2] la sekreta *ministraĵo* de internaĵoj. [Rev 47,26] la *ministro* de la Aferoj Eksterlandaj. [Rab 87,26] Fine aperis unu *ministro* de la kortego.

minus. [OA 8] Konjunkcio kaj adverbo, indikanta resp. subtrahon aŭ negativan nombron. — A. minus; F. moins (math.); G. weniger, minus; H. {es} menos; I. {it} meno; P. {pt} menos. {MAT} — Кр. [EG 1] minuso, Minus {subst.}.

minuskl/o. [OA 9] Malĉeflitero, etlitero. Tia litervarianto (en kelkaj alfabetaj skribosistemoj), kiu estas uzata en ĉiuj ordinaraj okazoj (en kiuj oni ne uzas majusklojn), ekz. a, b, c, ĉ. (La malo estas majusklo.) — [GD 1955] une minuscule.

● **minuskl/a 1** Skribita per minusklo(j); rilata al minusklo(j). **2** (en paleografio kaj tipografio, pri signaro) Tia, ke ne ĉiu signobildo estas skribebla inter du paralelaj horizontaloj: *minuskla signaro; minusklaj ciferoj; minuskla skribo Karolida*. — Rim.: *Karol-* estas nefundamenta, vd. la ĉap. AR volumofine.

minut' - minute | minute | Minute | минута | minuta. {MEZ} — **minuto** - minute | minute | Minute | минута | minuta [FE 12]. — [DL]. [RE]. — Sesdek minutoj faras unu horon, kaj unu minuto konsistas el sesdek sekundoj [FE 12.12]. En la daŭro de kelke da minutoj mi aŭdis du pafojn [FE 40.1].

miogal' - rat musqué | musk-rat {2012: muskrat} | Bisamspitzmaus | выхухоль | piźmoszczur {legu: piźmoszczur} {ZOO}. — [AK] Bisamratte. — [RE].

miop' - myope | short-sight | kurzsichtig | близорукий | krótkowzroczny. — [AK] {en} short-sighted {kun streketo}. — [RE].

miozot' - myosotis | forget-me-not | Vergissmeinnicht | незабудка | niezapominajka {BOT}. — [RE].

mir' - s'étonner, admirer | wonder | sich wundern | удивляться | dziwić się. — **miri** - s'étonner, admirer | wonder | sich wundern | удивляться | dziwić się [FE 17]. — [AK] s'étonner. — [UL]. — Tial la legantoj ne miru, ke ili trovos en la nacia

traduko de diversaj vortoj en tiu ĉi libro ... tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la unua eldono de la « Universala Vortaro » [A 4.2].

• **miro** — „Kion mi vidas!“ diris ŝia patrino kun grandega miro [FE 17.4].

mirabel-o [OA 2.1]. {BOT} — [EG 1] Mirabelle.

miraĝ/o [OA 9] **1** Optika fenomeno kaŭzanta tian iluzion, ke malproksimaj objektoj ŝajnas proksimaj pro devojigo de lumo tra iranta varman aertavolon: *la ŝajna lago en la dezerto estis miraĝo*. **2** (figure) Alloga iluzio. — [GD 1955] mirage.

mirakl' [OA 1] * miracle | miracle | Mirakel {2012: Mirakel (ark.)}, Wunder(werk) | чудо | cud. — [Beau]. * [Rab 98,17] Mi faros *miraklojn* en la turmentado. [Rab 20,26] lasu min antaŭe varmiĝi, tiam vi vidos *miraklojn* !

mirh' - mirrhe | myrrh | Myrrhe | мирра | myrra. — [RE].

miriad' [OA 1] * myriade | myriad | Myriade | мириада | mirjada. — [RE]. * [FK 226,28] kun *miriadoj* da ĉambroj de diversa grandeco.

miriametr-o [OA 2.1]. — [EG 1] Myriameter.

mirt' - myrte | myrtle | Myrthe | мирта | myrta. — [RE].

mirtel' - airelle, myrtille | bilberry | Heidelbeere | черника | czarna jagoda {BOT}. — [RE].

mis- [1929] Erar', malĝust', malbon'. — **Rim.**: Diskuton vd. en BK II.1, ĉap. „Oficialaj Aldonoj“.

misi' - mission | mission | Mission | миссия | misya. — [RE].

mister' - mystère | mystery | Mysterium | таинство | misterya. — [AK] тайна | tajemnica, misterjum. — [RE].

• **mister'a** - mystérieux | mysterious | geheimnissvoll {2012: geheimnissvoll} | таинственный | tajemniczy.

mistifik/i. [OA 8] Ŝerc trompi iun, trouzante lian kredemon. — A. to hoax, to fool; F. mystifier, bernier; G. mystifizieren {probable dekomence kaj ĉiuokaze en 2012 malĝusta por la indikita senco}, foppen, zum besten halten {de 1996: zum Besten halten}; H. {es} ambaucar {pres-eraro,

legu: embaucar}, engañar, mofar, (mixtificar, mistificar); I. {it} corbellare, turlupinare; P. {pt} mistificar, burlar, ludibriar. — [RE]. [Beau] mystifier. [PV] mistif/i. — BRO9 -i.

mistik-a [OA 2.1]. — [EG 1] -o, Mystik; -a mystisch {subst., ne adj.}.

mit' [OA 1] mythe | myth | Mythe {2012 pli kutima: Mythos} | миф {de 1918: миф} | mit. — [RE].

mitolog' (1) [OA 7]

mitologi' [OA 1] * mythologie | mythology | Mythologie | мифология {de 1918: мифология} | mitologia. — [Beau]. * [FK 203,314] « *Mitologio greka* ».

mitr' [OA 1] mitre | mitre | Mitra | митра | mitra. {RELI} {VEST} — [EG 1].

mitul-o [OA 2.2] moule (zool.) | mussel | Miesmuschel. {ZOO} — [Beau]. [EG 1] Miesmuschel.

mizer' - misère | distress, misery | Noth | нужда | neĉza. — [UL].

mo [OA 7] = nomo de la litero m, deksepa litero de la Esperanta alfabeto

mobiliz' [OA 1] mobiliser | mobilise | mobilisieren | мобилизовать | mobilizować. — [Beau]. [EG 1] -i; -o, Mobilisierung, Mobilmachung {MIL}. — **Rim.**: Neevidente, ĉu la senco estas nur la militafera kiel en EG 1.

mod' - mode | mode | Mode, Modus (gramm.) | мода, наклонение | moda, tryb. {GRAM} — [AK] {en} fashion, mood (gram). — [Einstein 1888]. [RE].

model' - modèle, spécimen | model | Muster | образец | model. — [AK] Modell, Muster. — [RE].

modem/o. [OA 9] Aparato, kiu transformas ciferecan signalon (ekz. de komputilo) en analogan aŭ inverse, por transsendo per telefona reto, radio, elektra reto aŭ simile: *konekti komputilon al la Interreto per modemo*. {KOMP} — [PIVS 1987]. — **Rim.**: Akronimo de angla *modulator-demodulator*; la angla nocio estas uzata de 1958.

moder' - modéré | moderate | mässig {legu: maßig} | умеренный | umiarkowany. — [UL].

modern' [OA 1] moderne | modern | modern | современный | współczesny. — [Beau].

modest' - modeste | modest | bescheiden | скромный | skromny. — [UL].

Modif' {legu: modif'} [OA 3.2] {en} to modify | {fr} modifier | {de} modifizieren | {es} modificar | {pt} modificar | {it} modificare | {pl} modyfikować {legu: modyfikować}. — [EG 2] modifizieren {ne en EG 1}. — BRO9 -i.

modul' [OA 1] moduler | modulate | modulieren | модулировать | modulować. — [Beau]. — AV -i.

mok' - se moquer | mock | spotten | насмѣхаться | szydzić. — [AK] {en} mock, ridicule. — [RE]. — BRO5 -i.

mol' - mou | soft | weich | мягкий | miękki. — **mola** - mou | soft | weich | мягкий | miękki [FE 33]. — **mol'** - mou | мягкий [UV aĵ'] — **mola** - mou | мягкий [FE 25 aĵ']. — [UL].

• **mole** — Mól-le [FE 3].

• **mol'aj'** - partie molle d'une chose | мякиш [UV aĵ']. — **molaĵo** - partie molle d'une chose | мякиш [FE 25 aĵ'].

• **malmola** — Tiu ĉi malfreŝa pano estas malmola, kiel ŝtono [FE 33.5].

• **mol'anas'** - canard à duvet | eiderduck | Eiderente | gaga | miękopiór [= UV anas'].

molekul' [OA 1] molecule | molecule | Molekul | молекула | molekula. — [EG 1].

molusk' [OA 1] mollusque | mollusc | Molluske | моллюскъ | mięczak. — [EG 1]. — AV: molusk/oj {plurale kontraŭ ĉiuj referenc-lingvoj}.

moment' - moment | moment | Augenblick | мгновение | chwila, moment. — [RE].

mon' - argent (monnaie) | money | Geld | деньги | pieniądze. — **mono** - argent (monnaie) | money | Geld | деньги | pieniądze [FE 14]. — [UL]. — Unue mi redonas al vi la monon, kiun vi pruntis al mi; due mi dankas vin por la prunto; trie mi petas vin ankaŭ poste prunti al mi, kiam mi bezonos monon [FE 14.6]. Mono havata estas pli grava ol havita [FE 22.12]. La riĉulo havas multe da mono [FE 37.19]. Li donis al mi monon, sed mi ĝin tuj redonis al li [FE 42.4].

• **monero** — Centimo, pfenigo kaj kopeko estas moneroj [FE 41.15].

• **monujo** — En la poŝo de mia pantalono mi portas monujon, kaj en la poŝo de mia surtuto mi portas paperujon [FE 40.18].

monah' - moine | monk, friar | Mönch | монахъ | zakonnik. {REL1} — [RE]. [Einstein 1888] monk'.

monarĥ' - monarque | monarch | Monarch | монархъ | monarcha. — [RE]. — [OA 8] П.А.1. La ses formoj: alkemio, arkaismo, arkitekturo, kemio, mekaniko kaj monarko estas oficialigitaj kiel paralelaj al la Oficiala alĥemio kaj al la Fundamentaj arĥaismo, arĥitekturo, ĥemio, meĥaniko kaj monarĥo.

monark/o. [OA 8] Moderna formo de: monarĥo. — A. monarch, F. monarque, G. Monarch, H. {es} monarca, I. {it} monarca, P. {pt} monarca. — [PV]. — [OA 8] П.А.1. La ses formoj: alkemio, arkaismo, arkitekturo, kemio, mekaniko kaj monarko estas oficialigitaj kiel paralelaj al la Oficiala alĥemio kaj al la Fundamentaj arĥaismo, arĥitekturo, ĥemio, meĥaniko kaj monarĥo. — **Rim.:** AV komentas: „Laŭ Ockey en “Akademia Vortaro-Radikaro” iaspeca decido pri la elementoj ARKITEKTUR/ kaj MONARK/ estis farita en la jaro 1922. Ambaŭ elementoj estis aldonitaj en 80A. Ankoraŭ ne estas eltrovite, kio efektive okazis rilate al tiuj elementoj en 1922. Supozeble temas pri decido pri uzado de K anstataŭ Ĥ post R, kaj ne pri efektiva aldono al UV de ARKITEKTUR/ kaj MONARK/. Ĉi tie [= en AV] do ARKITEKTUR/ kaj MONARK/ aperas kun indiko pri 80A.“

monarki/o, (monarĥi/o). [OA 8] Reĝimo de regno regata de monarĥo (monarko) kaj tia regno: *absoluta, konstitucia, demokratia* ~o. — A. monarchy, F. monarchie, G. Monarchie, H. {es} monarquía, I. {it} monarchia, P. {pt} monarquía {legu: mornarquia}. — [PV]. — [OA 8] П.А.1. Estas oficialigitaj la du jenaj duformaj vortoj: mekanismo / meĥanismo kaj monarĥio / monarkio.

monat' - mois | month | Monat | мѣсяць | miesiąc. {MEZ} — **monato** - mois | month | Monat | мѣсяць | miesiąc [FE 12].

— [UL]. — Januaro estas la unua monato de la jaro, Aprilo estas la kvara, Novembro estas la dek-unua, Decembro estas la dek-dua [FE 12.13]. Li fianĉiĝis kun fraŭlino Berto; post tri monatoj estos la edziĝo; la edziĝa soleno estos en la nova preĝejo, kaj la edziĝa festo estos en la domo de liaj estontaj bogepatroj [FE 39.3].

mond' - monde, univers | world | Welt | міръ, свѣтъ | świat. — **mondo** - monde | world | Welt | міръ | świat [FE 22]. — [AK] monde. — [UL]. — Venu, ni atendas vin, Savonto de la mondo [FE 22.9]. En la lingvo „Esperanto“ ni vidas la estontan lingvon de la tuta mondo [FE 22.10].

• **tutmonda** (= de la tuta mondo) [FE 27.6].

moned' - choucas | jack-daw, chough | Dohle | галка | kawka. {ZOO} — [RE].

monogram-o [OA 2.1] — [RE]. [EG 1] Monogramm.

monolog' [OA 1] * monologue | monologue | Monolog | монологъ | monolog. — [RE]. * [Ham 80,18] elparolu la *monologon* tiel, kiel mi montris al vi.

monomani-o [OA 2.1]. {MED} — [EG 2] (med.) Monomanie {ne en EG 1}.

monopol' [OA 1] monopole | monopoly | Монопол | монополія | monopol. — [RE].

monoteism-o [OA 2.1]. {RELI} — [EG 2] Monotheismus {ne en EG 1}.

MONOTONA {legu: monotona} [OA 6.1] 1-e: *Unutona*; 2-e: *Enuiga kaŭzo de manko de diverseco* | {en} monotonous | {fr} monotone | {de} eintönig | {es} monotono | {it} monotono | {pl} monotonny. — [Mart]. [Verax].

monstr' - monstre | monster | Ungeheuer | чудовище | potwór, monstrum. — [RE].

mont' - montagne | mountain | Berg | gopa | góra. {GEO} — **monto** - montagne | mountain | Berg | gopa | góra [FE 33]. — [UL]. — Li staras supre sur la monto kaj rigardas malsupren sur la kampon [FE 33.12]. Tiu ĉi granda altaĵo ne estas natura monto [FE 35.10]. La alteco de tiu monto ne estas tre granda [FE 35.11]. En nia lando sin ne trovas montoj, sed nur montetoj [FE 38].

montr' - montrer | show | zeigen | показывать | pokazywać. — **montri** - montrer | show | zeigen | показывать | pokazywać [FE 18]. — [AK] show (*vb.*). — [UL]. — Al ĉiu, kiu montris al mi ian nebonan esprimon en la Fundamenta libro, mi respondos trankvile: jes, ĝi estas eraro, ... [A 4.7]. Mi montris en principo, kiamaniere la severa netuŝebleco de la « Fundamento » gardos ĉiam la unuecon de nia lingvo, ... [A 9.1]. — Montru al ili vian novan veston [FE 18.11]. La infano serĉis sian pupon; mi montris al la infano, kie kuŝas ĝia pupo [FE 18.18]. ... la vortoj „ĝardenon“, „tablon“ staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en“ kaj „sur“ tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton, t. e. montri, ke la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno aŭ sur la tablo kaj tie flugis, sed ke ĝi de alia loko flugis al la ĝardeno, al la tablo (ni volas montri, ke la ĝardeno kaj tablo ne estis la loko de la flugado, sed nur la celo de la flugado); en tiaj okazoj ni uzus la finiĝon „n“ tute egale ĉu ia prepozicio status aŭ ne [FE 28.3]. Se ni bezonas uzi prepozicion kaj la senco ne montras al ni, kian prepozicion uzi, tiam ni povas uzi la komunan prepozicion „je“ [FE 29.1]. Se ni aldonas la literon „t“, ni ricevas vortojn montrajn: tia, tial, tiam, tie, tiel, ties, tio, tiom, tiu [FE 30.4]. Aldonante al la vortoj montraj la vorton „ĉi“, ni ricevas montron pli proksiman [FE 30.7]. „Da“ post ia vorto montras, ke tiu ĉi vorto havas signifon de mezuro [FE 32.14].

• **montrita** — La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ... [FE 30.2].

• **montriĝi** — aŭtoritata komitato, ..., havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, se tiaj ŝanĝoj montriĝos necesaj [A 1.2].

• **montro** — Aldonante al la vortoj montraj la vorton „ĉi“, ni ricevas montron pli proksiman [FE 30.7].

monument' - monument | monument | Denkmal | памятникъ | pomnik. — [RE].

mops' - mopse | pug-dog | Mops | мопсъ | mops. {ZOO} — [AK] {fr} doguin, carlin, roquet. — [RE]. [Beau] doguin.

mor' - mœurs | habit | Sitte | нравъ, обычай | zwyczej, obyczaj. — [AK] {en} custom, usage. — [RE].

moral' [OA 1] * moral | moral | moralisch | нравственный | moralny. — [DL-Ald 1888]: *Ĉion, kion mi de nun faros aŭ skribos, mi ĝin ĉion faros jam kiel simpla privata amiko de la lingvo internacia havante nek pli da kompetenteco, nek pli da moralaj aŭ materialaj privilegioj, ol ĉiu alia* [DL-Ald 11]. ... *estante nun egala morala kaj materiala mastro de la lingvo kiel mi mem, ĉiu povas nun mem eldoni ĉiajn necesajn verkojn* [DL-Ald 24]. *Mi faris por la afero ĉion, kion mi povis, kaj se ĉiu efektiva amiko de l' lingvo internacia alportos al ĝi eĉ la centan parton de l' moralaj kaj materialaj oferoj, kiujn mi al ĝi alportis ..., tiam la afero iros bonege ...* [DL-Ald 34]. [RE 112]: Нравоучеше *mor'instru'*. - Нравственность *mor'ec'*, *moral'*. - Нравственный *moral'* {adj}. Нравъ *mor'*. [Beau] **moral**, moral {adj}. **nemorala**, immoral. [EG 1] **moral-a**, moralisch, sittlich; **-eco**, Moralität, Sittlichkeit; **-aĵo**, Moralisches, Moral; **sen-a**, unmoralisch. * [Rab 99,20] *moralisto*-konscienco. [FK 270,6] grandaj ideoj en la regiono de *moralo*. — BRO9 -o {subst.}. — **Rim.**: Diskuton kaj pliajn detalojn vd. en BK I, FG 11.

morbil' - rougeole | measles | Masern | корь | odra {MED}. — [RE].

mord' - mordre | bite | beissen | кусать | kaŝaĉ. — [UL].

• **mord'et'** - ronger | gnaw | nagen | грызть | gryzć.

morfin' [OA 1] morphine | morphia | Morphium | морфий | morfina. {FARM} — [Beau].

morgaŭ - demain | to-morrow | morgen | завтра | jutro. — **morgaŭ** - demain | to-morrow | morgen | завтра | jutro [FE 20]. — [UL]. — ... trovante en unu eldono alian tradukon ol en alia, la uzanto ne havus la certecon, ke mi morgaŭ ne faros ian alian ŝanĝon, kaj li perdus sian konfidon kaj apogon [A 4.6]. — Hodiaŭ estas sabato, kaj morgaŭ estos dimanĉo [FE 20.4]. Morgaŭ mi veturos Parizon (aŭ en Parizon) [FE 28.4].

• **postmorgaŭ** — Hieraŭ estis vendredo, kaj postmorgaŭ estos lundo [FE 20.5].

Morkel-o {legu: morkel-o} [OA 4], {fr} morille; {en} morel (edible fungus); {de} Morchel (Pilz); bot.: *Morchella esulenta*. — **Rim.**: Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

mort' - mourir | die | sterben | умирать | umieraĉ. — **morti** - mourir | die | sterben | умирать | umieraĉ [FE 20]. — **mort'** mourir [UV ig]. — **morti** - mourir [FE 13 ig]. — [UL] {identa al UV, krom angla „to die“}. — Morti pro la patrujo estas agrable [FE 20.23]. ... kaj la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte nenium, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4]. La pastro, kiu mortis antaŭ nelonge (aŭ antaŭ nelonga tempo), loĝis longe en nia urbo [FE 25.12]. Lia filo mortis kaj estas nun malviva [FE 31.5]. Mia onklo ne mortis per natura morto, sed li tamen ne mortigis sin mem kaj ankaŭ estis mortigita de neniu; ... [FE 39.11].

• **morta** — La korpo estas morta, la animo estas senmorta [FE 31.6].

• **morte** — Li estas morte malsana, li ne vivos pli, ol unu tagon [FE 31.7].

• **morto** — ... ĉar la momento, en kiu ni ektuŝus tiun principon, estus la komenco de nia morto [A 1.5]. — Mia onklo ne mortis per natura morto, sed li tamen ne mortigis sin mem kaj ankaŭ estis mortigita de neniu; ... [FE 39.11].

• **mort'ig'** - tuer (faire mourir) [UV ig]. — **mortigi** - tuer (faire mourir) [FE 13 ig]. — Mia onklo ne mortis per natura morto, sed li tamen ne mortigis sin mem kaj ankaŭ estis mortigita de neniu; ... [FE 39.11].

• **mortigi** — ... unu tagon, promenante apud la reloj de fervojo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortigis [FE 39.11]. — [DL 1888]: *Mirinda estas la historio de lia familio: la avo mortis je ia nekomprenebla malsano, ...; la avino mortigis sin mem en atako de malprudento; la patro elfalis el fenestro de tria etaĝo kaj mortigis; la patrino estis mortigita de ŝia propra servantino* [DL 13.9].

• **senmorta** — La korpo estas morta, la animo estas senmorta [FE 31.6]. — [DL 1888]: *La religio diras, ke la animo*

estas nemortema, kvankam la korpo estas mortema [DL 11].

morter' - mortier | mortar | Mörtel | замазка | zaprawa (wapienna). — [MV].

moru-o [OA 2.2] morue, cabillaud | codfish | Kabeljau. {ZOO} — [RE]. [EG 1] Dorsch, Kabeljau.

morus' - mûre {de 1990: mure} | mulberry | Maulbeere | тутовая ягода | morwa. {BOT} — [RE].

mosk' [OA 1] musc | musk | Moschus | мускус | пізмо. — [EG 1] Moschuss {2012: Moschus}, Risam.

moske' [OA 1] * mosquée | mosque | Moschee | мечеть | meczet. {RELI} — [EG 1]. * [FK 33,30] {laŭ 5^a eld., 1907} la ulemoj, kiuj instruas da saĝecon apud la sojlo de la *moskeo* de El-Hazar. {en la 1^a eld. 1903: *meskit'* (ark.)}.

moskit/o. [OA 8] Komuna nomo por pikantaj dipteraj insektoj, precipe el la familio de kuledoj. — A. mosquito; F. moustique; G. Moskito, Stechmücke, Schnake; H. {es} mosquito; I. {it} zanzara; P. {pt} mosquito, pernilingo. {ZOO} — [EG 1].

most' - moût {de 1990: mout} | must | Most | виноградный морсь | moszcz. {KUIR} — [MV].

moŝt' - titre commun; ex. vi'a reĝ'a moŝt'o votre majesté, vi'a general'a moŝt'o monsieur le général, vi'a episkop'a moŝt'o etc. | universal title; e. g. vi'a reĝ'a moŝt'o your majesty; vi'a moŝt'o your honor | allgemeiner Titel; z. B. vi'a reĝ'a moŝt'o Eure Majestät, vi'a general'a moŝt'o etc. | общий титуль; напр. vi'a reĝ'a moŝt'o Ваше Величество; vi'a general'a moŝt'o и т.п. | Mość. — **moŝto** - titre commun | universal title | allgemeiner Titel | общий титуль | Mość [FE 42]. — [UL]. — El la tri leteroj unu estis adresita: al Lia Episkopa Moŝto, Sinjoro N.; la dua: al Lia Grafa Moŝto, Sinjoro P.; la tria: al Lia Moŝto, Sinjoro D. [FE 42.8]. — [DL 1888]: *La leteron mi adresis: al lia moŝto sinjoro N.en N.N. Via barona moŝto, helpu min en mia mizero!* [DL 16]. — Кр. Eminenc' [OA 3.2].

• **episkop'a moŝt'o** - [UV moŝt']

• **general'a moŝt'o** - vi'a general'a moŝt'o - monsieur le général [UV moŝt']

• **Grafa Moŝto** — El la tri leteroj unu estis adresita: al Lia Episkopa Moŝto, Sinjoro N.; la dua: al Lia Grafa Moŝto, Sinjoro P.; la tria: al Lia Moŝto, Sinjoro D. [FE 42.8].

• **reĝ'a moŝt'o** - vi'a reĝ'a moŝt'o - votre majesté | your majesty | Eure Majestät | Ваше Величество [UV moŝt'].

motiv' [OA 1] {*} motif, raison | motive | Motiv, Grund | мотивъ {de 1918: мотив} | motyw. — [Cart 1903]. [EG 1] Motiv, Beweggrund, Antrieb. * [Ham 157,13] ordono plej severa, per multo da *motivoj* ornamita pri la feliĉo de la Dana regno. [FK 275,5] La sola *motivo*, kiun kelkaj el tiuj ĉi homoj elmetas. — **Rim.:** La steleto mankas en OA 1.

motor' [OA 1] * moteur | motor | Motor | двигатель | motor. — [EG 1]. * [FK 242,22] la lingvo ja estas la ĉefa *motoro* de la civilizacio.

mov' - mouvoir | move | bewegen | двигать | ruszać. — **movi** - mouvoir | move | bewegen | двигать | ruszać [FE 22]. — [UL]. — ... vaporŝipo (= ŝipo, kiu sin movas per vaporo) [FE 27.6]. — BRO2 -i.

• **senmove** — Fluanta akvo estas pli pura, ol akvo staranta senmove [FE 22.1].

mozaik-o [OA 2.1]. — [RE]. [Beau] mosaïque. [EG 1] Mosaik.

muel' - moudre | mill | mahlen | молоть | mleć. — [AK] {en} grind, mill. — [EG 1].

muf' - manchon | muff | Muff | муфта | mufka. {VEST} — [RE].

muĝ' - mugir | rush | brausen, zischen | шипѣть {de 1918: шипеть} | burzyć się, wrzeć. — [AK] roar (*wind, etc.*) | brausen, brüllen | huczeć, ryczeć. — [RE]. [Beau] **muĝ**, mugir (le vent, la tempête, les flots). [EG 1] brausen, sausen, brüllen (vom Sturm und von den Wogen).

muk' - pituite, glaire | slime | Schleim | слизь | śluz. — [AK] {en} mucus. — [RE].

mul' - mulet | mule | Maulesel | муль | muł {ZOO}. — [Einstein 1888]. [UV].

muld/i [OA 9] **1** Fari objekton enpremanante aŭ fluigante molan substancon en ujon, kiu havas la deziratan formon: *muldi medalon; muldi plastajn telerojn; (figure) muldi pensmanieron.* — [PV 1930]. **2** Reprodukti la formon de io per

mola substanco, kiun oni poste malmoligas kiel ujon (por ebligi muldi 1): *muldi per gipso vizaĝon; muldi reliefon.* — [EV 1923] ~o {substantivo}. **muld-i** 1. (ein)formen (durch e. Form negativ reproduzieren); [2. = verŝfari;] vgl. modeli.

mult' - beaucoup, nombreux | much, many | viel | много | viele. — **multe** - beaucoup, nombreux | much, many | viel | много | viele [FE 12]. — [UL]. — Du homoj povas pli multe fari ol unu [FE 12]. ... la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte neniun, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4]. Sur la arbo sin trovis multe (aŭ multo) da birdoj [FE 32]. La riĉulo havas multe da mono [FE 37].

• **multa** — El ŝiaj multaj infanoj unuj estas bonaj kaj aliaj estas malbonaj [FE 12.5]. Kiam oni estas riĉa (aŭ riĉaj), oni havas multajn amikojn [FE 16]. Multaj birdoj flugas en la aŭtuno en pli varmajn landojn [FE 32]. Li venigis al si el Berlino multajn librojn [FE 39]. Lia hieraŭa parolo estis tre bela, sed la tro multa parolado lacigas lin [FE 40.6].

• **multo** - Sur la arbo sin trovis multe (aŭ multo) da birdoj [FE 32]. Kiam mi ien veturas, mi neniam prenas kun mi multon da pakajo [FE 35].

• **multego** - La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi, kaj, dum ŝi parolis, elfalis el ŝia buŝo multego da diamantoj [FE 17.8].

• **malmulta** — La sufikso «um» ne havas difinitan signifon, kaj tial la (tre malmultajn) vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9].

• **multekosta** - “Mi faras al vi donacon,” daŭrigis la feino, “ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.” [FE 15.7].

• **plimulte** - Ne riproĉu vian amikon, ĉar vi mem plimulte meritas riproĉon; li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7].

— **LR 1890** [*multe da - multa*]: La formoj “multe da laboro” kaj “multa laboro” estas egale bonaj. Egale bonaj ankaŭ estas la esprimoj “mi konas tiom homojn” kaj “mi konas tiom da homoj”, sed ne bone estus diri “mi konas tiom da homojn”, ĉar en la lasta esprimo la formo

“homoj” dependas ne de la vorto “konas”, sed de la prepozicio “da”, kiu ne postulas la akuzativon [*Esperantisto* 1890, p. 60].

— **LR 1893** [*multe da - multa*]: Estas diferenco inter “multaj homoj” kaj “multe da homoj”: “multaj homoj” = diversaj homoj (ĉiu aparte); “multe da homoj” = granda nombro da homoj (kune) [*Esperantisto* 1893, p. 96].

multiplik/i. [OA 8] Fari ~on, t.e. el du nombroj A kaj B, nomataj ~ato kaj ~anto, ricevi trian P nomatan produkto; la produkto P de la du entjeroj A kaj B estas la adicio de B nombroj, ĉiuj egalaj al A. — A. to multiply, F. multiplier (math.), G. multiplizieren, H. {es} multiplicar (mat.), I. {it} moltiplicare (mat.), P. {pt} multiplicar (mat.). {MAT} — [EG 2] multiplizieren. — Kontraste [EG 1] **multobligi**, verviel-fältigen, multiplizieren {ĉe *mult-*}.

mumi' [OA 1] momie | mummy | Mumie | мумія | mumja. — [RE]. [Beau] **mum**, momie {*mum* sen -i-, ĉu eble preseraro?}. [EG 1] Mumie.

munici' [OA 1] munition | ammunition | Munition | аммуниція | amunicja. {MIL} — [EG 1].

Munt-i {legu: munt-i} [OA 4], {fr} monter (mécan., joaill.) | {en} to mount, fit up (machinery, apparatus), set (jewellery) | {de} aufstellen (eine Maschine), montieren, fassen (einen Edelstein) | fiksi la diversajn pecojn de aparato au maŝino, enfiksi juvelŝtonon. {TEK} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} montare, mettere in opera | {es} montar (mec. joy.) | {pt} montar | {ca} muntar. — [EG 2] montieren {ne en EG 1}.

mur' - mur | wall | Wand | стѣна {de 1918: стена} | ściana. — [UL].

• **mur'et'** - petit-mur {legu: petit mur} | {angla mankas} | Wändchen | стѣнка {de 1918: стѣнка} | ścianka [UV et']. —

mureto - petit mur | {angla mankas} | Wändchen | стѣнка {de 1918: стѣнка} | ścianka [FE 26 et']. — **Rim.:** Кр. **vand/o.** [OA 9]. La germana distingas inter *Mauer* (ekstera) kaj *Wand* (interna).

Murd-i, {legu: murd-i} [OA 4], {fr} assassiner | {en} to murder, kill unlawfully | {de} morden | krime mortigi homon laŭ antaŭa intenco. {JUR} — Kromaj

(neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} assassinare, ammazzare | {es} asesinar, matar | {pt} assassinar, matar | {ca} assassinar, matar. — [Bennemann 1923] **murdi** (er)morden; ~**anto**; **rab-o**. [Christ 1923, 351, 656] **Mord** *m* [...]; (vorbedacht) murdo; [...] murdemo {fontoj „Behrendt“ kaj „Bennemann“; dif.: mortigi intence}. [PV].

murmur' - murmurer, grommeler | murmur | murren, brummen | ворчать | mruczeć. — **murmuri** - murmurer, grommeler | murmur | murren, brummen | ворчать | mruczeć [FE 19]. — [AK] murmeln, brummen | бормотать. — [UL].

• **murmurante** - La filino iris, sed ĉiam murmurante [FE 19.3].

mus' - souris | mouse | Maus | мышь | mysz. {ZOO} — **muso** - souris | mouse | Maus | мышь | mysz [FE 26]. — [RE]. — El sub la kanapo la muso kuris sub la liton, kaj nun ĝi kuras sub la lito [FE 26.9].

muŝ' - mouche | fly (a) | Fliege | муха | mucha. {ZOO} — [UL].

musk' - mousse (la) | moss | Moos | мохъ | mech. {BOT} — [RE].

muskat' - muscade | nutmeg | Muskatnuss | мушкатный орѣхъ | orzech muszkatalowy. {BOT} — [RE].

muskol' - muscle | muscle | Muskel | мускуль | mięsień, muskuł. {ANAT} — [RE].

muslin' - mousseline | muslin | Nesseltuch | кисея | muślin. — [AK] Musselin, Nesseltuch. — [RE].

mustard' - moutarde | mustard | Senf | горчица | musztarda {KUIR}. — [RE].

mustel' - martre | marten | Marder | куница | kuna. {ZOO} — [AK] martre, belette | weasel, marten. — [RE].

mut' - muet | dumb | stumm | нѣмой | niemy. — **muta** - muet | dumb | stumm | нѣмой | niemy [FE 20]. — [RE]. — Ĉu vi estas surda aŭ muta? [FE 20.14].

muz' [OA 1] muse | muse | Muse | муза | muza. — [RE].

muze' [OA 1] musée | museum | Museum | muzeомузей | muzeum. — [Beau].

muzel/o. [OA 8] Elstara parto de la kapo de tiuj bestoj, ĉe kiuj la nazo kaj buŝo elpintiĝas el la vizaĝo: ~o de hundo, de kato, de ezoko. — A. muzzle, snout (of animals, fish); F. museau, mufle, groin, boutoir; G. Schnauze, Maul; H. {es} hocico, morro, jeta; I. {it} muso, ceffo; P. {pt} focinho. {ANAT} — [PVS] {ne ĉe Z}.

muzik' – [UV not'] — **muzik'** [OA 1] * musique | music | Musik | музыка | muzyka. — **muzik/o** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 8]. — [RE] Музыка. * [Rab 106,1] per sia ĉiela muziko. [FK 272,11] unuj kondiĉaj muzikaj signoj. [FK 306,6] muziko ne konsistas en sola frapado de klavoj. [Ham 44,33] li nur diligente muzikadu!

• **not'o (muzik'a)** - note (de musique) | note (mus.) | Note (Mus.) | нота | нута [UV not'].

N

Nn — Nn [FE 1]. — n | n as in “now“ | n | n | n [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **no** ... [FE 1]. — **no** [OA 7] = nomo de la litero **n**, dekoka litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., no, ..., ŝo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

n - marque l'accusatif ou complément direct et le lieu où l'on va | ending of the objective, also marks direction | bezeichnet den Accusativ {de 1901: Akkusativ}, auch die Richtung | означает винительный падежъ, также направление | oznacza biernik, również kierunek. — **n** - marque l'accusatif ou complément direct | ending of the objective | bezeichnet den Accusativ {de 1901: Akkusativ} | означает винительный падежъ | oznacza przypadek czwarty [FE 6]. — **n** - marque l'accusatif et le lieu ou où l'on va | ending of the objective, also marks direction towards | bezeichnet den Accusativ {de 1901: Akkusativ}, auch die Richtung | означает винит. падежъ, а также направление | oznacza przypadek czwarty, również kierunek [FE 13]. — **n** - La langue n'a que deux cas: le nominatif et l'accusatif. Ce dernier se forme du nominatif par l'addition d'un n. | There are two cases: the nominative and the objective (accusative). The root with the added o is the nominative, the objective adds an n after the o. | Es gibt nur zwei Fälle: Nominativ und Akkusativ; der letztere entsteht aus dem Nominativ, indem die Endung n hinzugefügt wird. | Падежей есть только два: именительный и винительный; последний получается из именительного прибавлением окончания n. | Przypadków jest dwa: mianownik (nominativus) i biernik (accusativus); ten ostatni powstaje z mianownika przez dodanie zakończenia n [FG 2.3]. — [UL].

— **LR 74 (1890)** [Pri la akuzativo]: Vd. en BK I ĉe R 2.3-4.

— **LR 73 (1892)**: La akuzativo en nia lingvo neniam dependas de la antaŭiranta prepozicio (ĉar la prepozicioj per si mem

neniam postulas ĉe ni la akuzativon), sed nur de la *senco*. La akuzativon ni uzas nur en tri okazoj:

a) por montri la suferanton de la faro (t. e. post verboj havantaj sencon aktivan), ekzemple “mi batas *lin*”, “mi diras la *vorton*”;

b) por montri direkton (t.e. movadon *al* ia loko, en diferenco de movado *sur* ia loko), se la prepozicio mem tion ĉi ne montras; ekzemple, ni diras “mi venas al la celo” (ne “al la celon”), ĉar “al” mem jam montras direkton, sed ni devas diferencigi inter “mi amas iri en la *urbo*” kaj “mi amas iri en la *urbon*” (aŭ simple “iri la *urbon*”) laŭ tio, ĉu mi amas iri sur la stratoj de la urbo aŭ ĉu mi amas iri el ekstere en la urbon (“iri al la urbo” signifas nur aliri, sed ne eniri);

c) en ĉiuj okazoj, kiam ni ne scias, kian prepozicion uzi, ni povas uzi la akuzativon anstataŭ la prepozicio “je” ekzemple en la esprimo “mi kontentiĝas tion ĉi” la akuzativo ne dependas de la verbo “kontentiĝas” sed anstataŭas nur la forlasitan prepozicion “je” (= mi kontentiĝas je tio ĉi) [*Esperantisto*, 1892, p. 62].

— **LR 76 B (1906)**: En la ekzemploj, kiujn vi citis, la diferenco inter akuzativo kaj nominativo ne estas granda, kaj ofte ambaŭ formoj estas egale bonaj. Sed ĝenerale mi tenas min je la sekvanta principo: mi vidis lin *grandan* = mi vidis lin, kiu estis granda (aŭ kiam li estis granda); mi vidis lin *granda* = mi vidis, ke li estas granda. Kian manon mi tenis sur la tablo? la manon *kuŝantan* (la duan manon, kiu ne kuŝis, mi eble tenis en la poŝo); kiel (aŭ en kia maniero) mi tenis mian manon? mi tenis ĝin *kuŝanta* sur la tablo [LI 1906, p. 121].

— **LR 1908** [Akuzativo post verboj de movo]: Se la vorton “meti” (aŭ “ĵeti”, “fali” k.t.p.) sekvas substantivo aŭ pronomo kun la prepozicioj “antaŭ”, “post”, “inter” k.c., estus ordinare pli ĝuste uzi la substantivon aŭ pronomon en akuzativo, ĉar ni tie ordinare havas la sencon de direkto;

ekzemple, “metu la korbon antaŭ la pordon”. Tamen ofte oni povas en tiaj okazoj uzi sen eraro ankaŭ la nominativon, se la senco de direkto koncernas ne la substantivon aŭ la pronomon, pri kiu ni parolas, sed ian alian vorton, kiun ni subkomprenas; ekzemple, oni povas tute bone diri “oni metis antaŭ *mi* manĝilaron”, komprenante sub tio: “oni metis antaŭ *mi sur la tablon* manĝilaron”. En tiaj okazoj oni povas egale bone uzi la nominativon aŭ la akuzativon, kaj ŝajnas al mi, ke decidi, ke oni en tiuj okazoj uzu ekskluzive nur la nominativon aŭ nur la akuzativon, ni ne bezonas. Se iam la libereco en tiu ĉi rilato fariĝos por ni tro ĝenanta, kaj la vivo mem ne decidus iom post iom tiun ĉi demandon, tiam ni proponos al la Lingva Komitato, ke ĝi donu al ni por tiu ĉi demando ian ekskluzivigan decidon.

Post “sidiĝi” ni povas egale bone uzi la akuzativon kaj la nominativon, depende de tio, ĉu ni volas esprimi *movon* aŭ komencon de nova *stato*. Tamen, ĉar la nominativo estas ĉiam pli simpla kaj pli facila, ol la akuzativo, tial ŝajnas al mi, ke estus bone, se ni al kutimiĝus en ĉiuj okazoj *dubaj* preferi la *nominativon* [Resp. 41 a, *La Revuo* Maj. 1908].

— **LR 1908** [Pri *al* anstataŭ akuzativo]: Vd. ĉe „al“.

naci' - nation | nation | Nation | нація, народъ | paród, nacya. — **nacio** - nation | nation | Nation | нація, народъ | paród, nacija [FE 27]. — [UL].

• **internacia** {mankas en UV} — EKZERCARO de la lingvo internacia « Esperanto » [FE, titolo]. — In-ter-na-cí-a [FE 3]. Internacia [FE 4]. — Vortoj kunmetitaj estas kreaĵoj per simpla kunligado de vortoj; oni prenas ordinaro la purajn radikojn, sed, se la bonsonco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo. Ekzemploj: [...]; internacia (= kiu estas inter diversaj nacioj) [FE 27.5]. — UNIVERSALA VORTARO DE LA LINGVO INTERNACIA ESPERANTO [UV, titolo]. Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1].

nadl/o. [OA 8] Pintforma metala vergeto elfarita por diversaj uzoj, sed ne por kudri. — A. needle, F. aiguille, G. Nadel, H. {es} aguja, I. {it} ago, P. {pt} agulha (téc.). {TEK} — [Verax] — **Rim.:** Ne ĉe Z. Antaŭe montri/il/o.

naft' [OA 1] * naphte | naphtha | Naphta {ark., 2012: Erdöl} | нефть | nafta. — [LI 5/1898]. [EG 1]. * [FK 180,11] gluo solvita en *nafto*.

naftalin-o [OA 2.1]. — [EG 2] {ne en EG 1}. *

naĝ' - nager | swim | schwimmen | плавать | pływać. — **naĝi** - nager | swim | schwimmen | плавать | pływać [FE 35]. — [UL]

• **naĝanta** — La tuta supraĵo de la lago estis kovrita per naĝantaj folioj kaj diversaj aliaj kreskaĵoj [FE 35.18].

naiva {mankas en UV} - naïf | naïve | naïv | наивный | naiwny [FE 17]. — Li estas nelerta kaj naiva provincano [FE 37.10]. — **naiv'** [OA 1] * naïf | artless | naïv | наивный | naiwny. — **naiv'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [LI 2/1896]. [Beau] naïf. * [FK 243,32] tiuj ĉi provoj estas fonditaj sur la *naiva* espero, ke la mondo renkontos ilin kun ĝojo.

• **naive** — La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi [FE 17.8].

• **naiveco** - Mi ridas je lia naiveco (aŭ mi ridas pro lia naiveco, aŭ: mi ridas lian naivecon) [FE 29.4].

najbar' - voisin | neighbour | Nachbar | сосѣдъ | sąsiad. — **najbaro** - voisin | neighbour | Nachbar | сосѣдъ | sąsiad [FE 32]. — [UL] — Kelkaj homoj sentas sin la plej feliĉaj, kiam ili vidas la suferojn de siaj najbaroj [FE 32.12].

najl' - clou | nail | Nagel | гвоздь | gwóźdz. — [RE].

najtingal' - rossignol | nightingale | Nachtigall | соловей | słowik. {ZOO} — [RE].

nan/o [OA 9] **1** Homo, kiu estas multe malpli alta ol normale (por la aĝo). **2** Besto aŭ vegetaĵo, kiu estas multe malpli granda ol normale. — [GD 1955] nain.

• **nan/a** **1** Rilata al nano. **2** Tre malalta/malgranda. — [EV 1923] = pigmea (bes. zool., bot.).

nanken' - nankin | nankeen, nankin | Nanking | нанка | nankin. — [RE].

nap' - chou-navet | cabbage | Kohlrübe | брюква | brukiew. {BOT} — [AK] navet | cabbage-turnip {kun streketo}. — [RE].

narcis' - narcisse | daffodil | Narcisse {2012: Narzisse} | нарцисъ | narcyz. {BOT} — [RE].

Narkot-i (trans.) {legu: narkot-i} [OA 4], {fr}, narcotiser | {en} to narcotize | {de} narkotisieren. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {(trans.) mankas en OB 2} {it} narcotizzare | {es} narcotizar | {pt} narcotisar {legu: narcotizar} | {ca} narcotitzar. — [EG 1] **narkot-i**, narkotisieren, betäuben; **-a**, narkotisch; **-o**, Narkose, Betäubung; **-aĵo**, narkotisches, betäubendes Mittel. — [AV] -i. — **Rim.**: Кр. narkotik' [OA 1].

narkotik' [OA 1] * narcotique | narcotic | narkotisch | наркотический | narkotyczny. — [E-isto 12/1894]. [Beau] **narkotik**, narcotique (subs.). [EG 1]: {mankas, vd. ĉe narkot-i}. * [FK 115,18] teo kaj kafo estas *narkotikaj* trinkaĵoj. — [AV] -o. — **Rim.**: 1. Кр. [EG 1] narkot/aj/o, supre. [Verax] narkot/o. 2. Кр. Narkot-i [OA 4].

nask' - enfanter, faire naître {de 1990: naître} | bear, produce | gebären | родить | rodić. — **naski** - enfanter, faire naître {de 1990: naître} | bear, produce | gebären | родить | rodić [FE 12]. — [UL] — Tio ĉi povus naski la penson, ke nia lingvo restos ĉiam rigida kaj neniam disvolviĝos... [A 6.2].

• **nask'ig'** - naître {de 1990: naître}, provenir | be born | entstehen | возникать | rodić się. — [AK] geboren werden, entstehen | рождаться (возникать).

• **naskita** — Georgo Vaŝington estis naskita la dudek duan de Februaro de la jaro mil sepcent tridek dua [FE 12.19]. Li sentis sin tiel malfeliĉa, ke li malbenis la tagon, en kiu li estis naskita [FE 33.7].

• **du'nask'it'** - jumeau | twin | Zwilling | близнецъ | bliźnię. — Кр. ĝemelo [OA 4].

• **krist'nask'** - Noël | Christmas | Weihnachten | Рождество Христово | Boże Narodzenie [UV Krist'].

Nas-o ^Z {legu: nas-o} [OA 4], {fr} nasse | {en} hoop-net | {de} Fischreuse | konusforma korbo el salikaj vergetoj por

kapti fiŝojn. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} nassa | {es} nasa (para pescar) | {pt} nassa (armadilha para peixes) | {ca} bertrol, nansa. — [EG 1] Reuse.

Natr-o {legu: natr-o} [OA 4], {fr} carbonate de soude; {en} natron, carbonate of soda; {de} Natron, Soda. {KEM} — **Rim.**: Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstremita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

Natri-o {legu: natri-o} [OA 4], {fr} sodium | {en} natrium, sodium | {de} Natrium. {KEM} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} sodio | {es} sodio | {pt} sódio | {ca} sodi. — [EG 1] Natrium.

natur' - nature | nature | Natur | природа | natura. — **naturo** - nature | nature | Natur | природа | przyroda [FE 35]. — [RE].

• **natura** — ... ne per nuligado aŭ sentaŭgigado de nia ĝisnuna literaturo, sed per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera [A 6.4]. Kun la tempo la formo nova iom post iom elpuŝos la formon malnovan, kiu fariĝos arĥaismo, kiel ni tion ĉi vidas en ĉiu natura lingvo [A 8.2]. — Tiu ĉi granda altaĵo ne estas natura monto [FE 35.10]. Mia onklo ne mortis per natura morto ... [FE 39.11].

Naturalism' {legu: naturalism'} [OA 3.2] {en} naturalism | {fr} naturalisme | {de} Naturalismus | {es} naturalismo | naturalismo | {it} naturalismo | {pl} naturalizm. {FILO} — [Beau] naturalisme (philos.). — **Rim.**: Кр. [EG 1] naturalisto.

naŭ - neuf (9) | nine | neun | девять | dziewięć. — **naŭ** - 9 [FG 4.1]. — **naŭ** - neuf (9) | nine | neun | девять | dziewięć [FE 12]. — [UL] — Kvar metroj da tiu ĉi ŝtofo kostas naŭ frankojn; ... [FE 14.11]. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ... [FE 30.2].

• **naŭdek** — Mil okcent naŭdek tri [FE 12.10].

naŭz' - dégoûter {de 1990: dégouter} | nauseate | Uebelkeit {legu: Übelkeit} erregen | тошнить | mdlić. — [RE].

nav' [OA 1] nef (arch.) | nave | Schiff {2012 ankaŭ: Kirchenschiff} | среднее

пространство въ церкви | nawa. {ARKI} — [EG 1] Schiff (in der Kirche).

Navigaci' {legu: navigaci'} [OA 3.2] {en} navigation | {fr} navigation | {de} Schifffahrt {de 1996: Schifffahrt}, Navigation | {es} navegacion {legu: navegación} | {pt} navigacao {legu: navegação} | {it} navigazione | {pl} nawigacja. {MAR} — [EG 1] Navigation.

naz' - nez | nose | Nase | носъ | nos. — **nazo** - nez | nose | Nase | носъ | nos [FE 8]. — Ná-zo [FE 3]. — [UL] — Mi manĝas per la buŝo kaj flaras per la nazo [FE 8.10]. La nokto estis tiel malluma, ke ni nenion povis vidi eĉ antaŭ nia nazo [FE 33.4].

• **naz'um'** - pince-nez | pince-nez | Pince-nez, Nasenklemmer | пенсне | binokle. — Kp. binokl' [OA 3.2].

ne - non, ne, ne... pas | no, not | nicht, nein | не, нѣтъ | nie. — **ne** - non, ne, ne ... pas | no, not | nicht, nein | не, нѣтъ | nie [FE 6]. — [FG 12] — [UL] — Por ke lingvo internacia povu bone kaj regule progresadi kaj por ke ĝi havu plenan certecon, ke ĝi neniam disfalos kaj ia facilanima paŝo de ĝiaj amikoj estontaj ne detruos la laborojn de ĝiaj amikoj estintaj, ... [A 1.1]. ... leĝodonanto por li ĉiam estos ne ia persono, sed ia klare difinita verko [A 3.2]. ... li petas, ke la okuloj de ĉiuj esperantistoj estu ĉiam turnataj ne al li, sed al tiu ĉi libro [A 3.3]. ... ĉio alia, ... estas nur verkoj privataj, kiujn la esperantistoj povas rigardadi kiel modela, sed ne kiel deviga [A 3.6]. ... la legantoj ne miru ... [A 4.2]. {Pliaj samspecaj ekzemploj en A, ne registritaj tie ĉi}. Ho, ne! [A 5.2] [A 6.3] ... tiu perfektigado fariĝados ne per arbitra, interbatala kaj ruiniga rompo kaj ŝanĝado, ne per nuligado aŭ sentaŭgigado de nia ĝisnuna literaturo, sed per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera [A 6.4]. ... ne malhelpante tamen al la lingvo ne sole riĉiĝadi, sed eĉ konstante perfektigadi [A 9.1]. — Infano ne estas matura homo [FE 6.1]. La infano jam ne ploras [FE 6.2]. Al leono ne donu la manon [FE 7.3]. Aleksandro ne volas lerni, kaj tial mi batas Aleksandron [FE 9.7]. {Pliaj samspecaj ekzemploj en FE, ne registritaj tie ĉi}. La patro ne legas libron, sed li skribas leteron [FE 9.11]. — Ne, vi eraras, sinjoro: ... [FE 10.17]. {k.t.p.}

• **nei** — Né-i [FE 3].

• **neulo** — Ne-ú-lo [FE 3]. Neulo [FE 4].

• **nebona** - Al ĉiu, kiu montros al mi ian nebonan esprimon en la Fundamenta libro, mi respondos ... [A 4.7].

• **nehela** — Ne-hé-la [FE 2].

• **ne/organik/a.** [OA 9] Rilata al ĉiuj substancoj aliaj ol la karbonkombinaĵoj: *neorganika ĥemio*. — [EV 1923] * (kemio), anorganisch(e Chemie).

• **nedisputebla** — por ĉiuj aŭtoritataj kaj nedisputebla institucio [A 3.5]. ... ia centra institucio, kiu havos nedisputeblan aŭtoritatecon por la tuta esperantistaro [A 9.4].

• **neĝentila** — Knabo, vi estas neĝentila [FE 16.15]. — Sinjoro, vi estas neĝentila [FE 16.16]. — Sinjoroj, vi estas neĝentilaj [FE 16.17].

• **nekonata** — ... en korespondado kun personoj nekonataj ... [A 7.1].

• **nekorektite** — ... ili trovos en la nacia traduko de diversaj vortoj en tiu ĉi libro ... tute nekorektite tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la unua eldono de la « Universala Vortaro » [A 4.2].

• **nelerte** — ... se ia vorto estis erare aŭ nelerte tradukita, mi ĝin lasis en tiu ĉi libro tute senŝanĝe [A 4.3].

• **nelonge** — La pastro, kiu mortis antaŭ nelonge (aŭ antaŭ nelonga tempo), loĝis longe en nia urbo [FE 25.12].

• **neoportuna** — Se ia aŭtoritata centra institucio trovos, ke tiu aŭ alia vorto aŭ regulo en nia lingvo estas tro neoportuna, ĝi ne devos forigi aŭ ŝanĝi la diritan formon ... [A 8.1].

• **netuŝebla** — li esperas, ke ... ĉiuj ... esperantistoj ĉiam rigardados tiujn ĉi tri verkojn kiel la solan leĝan kaj netuŝeblan fundamenton de Esperanto [A 2.3]. Havante la karakteron de fundamento, la tri verkoj represitaj en tiu ĉi libro devas antaŭ ĉio esti netuŝeblaj [A 4.1]. La fundamento devas resti severe netuŝebla ... [A 4.4]. {Pliaj samspecaj ekzemploj en A, ne registritaj tie ĉi}.

• **netuŝebleco** — ... severa netuŝebleco de nia fundamento estas la plej grava kaŭzo de nia ĝisnuna progresado ... [A 1.3]. ... perdinte la severan netuŝeblecon ... [A 4.6]. {Pliaj samspecaj ekzemploj en A, ne registritaj tie ĉi}.

• **ankoraŭ ne** — Ĉu vi jam trovis vian horloĝon? [FE 20.7]. Mi ĝin ankoraŭ ne serĉis; kiam mi finos mian laboron, mi serĉos mian horloĝon, sed mi timas, ke mi ĝin jam ne trovos [FE 20.8].

• **ĉu ne** — ... ĉu ne estus al vi agrable havi tian saman kapablon? [FE 17.10].

• **jam ne** — La infano jam ne ploras [FE 6.2]. La blanka papero jam ne kuŝas sur la tablo [FE 10.3]. Ĉu vi jam trovis vian horloĝon? [FE 20.7] — Mi ĝin ankoraŭ ne serĉis; kiam mi finos mian laboron, mi serĉos mian horloĝon, sed mi timas, ke mi ĝin jam ne trovos [FE 20.8].

• **ne ... sed** — La patro ne legas libron, sed li skribas leteron [FE 9.11].

• **ne sole ..., sed eĉ** — ... ne sole riĉiĝadi, sed eĉ konstante perfektigadi [A 9.1].

• **sed ... ne** — ... tute ne uzi la artikolon, ĉar ĝi estas oportuna sed ne necesa [FE 27.3].

nebul' - brouillard | fog | Nebel | туманъ | mgła. {METEO} — [UL].

neces' - nécessaire | necessary | nöthig, nothwendig {de 1901: nötig, notwendig} | необходимий | niezbędny. — **necesa** - nécessaire | necessary | nothwendig {de 1901: notwendig} | необходимый | niezbędny [FE 27]. — [AK] potrzebny. — [UL]. — ... estas plej necesa antaŭ ĉio unu kondiĉo: la ekzistado de klare difinita, neniam tuŝebla kaj neniam ŝanĝebla Fundamento de la lingvo [A 1.1]. ... havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, se tiaj ŝanĝoj montriĝos necesaj [A 1.2]. ... ĉar, perdinte la severan netuŝeblecon, la verko perdus sian eksterordinare necesan karakteron de dogma fundamenteco, ... [A 4.6]. — ... ĉar ĝi {la artikolo} estas oportuna sed ne necesa [FE 27.3].

• **necese** - Por ke ia regno estu forta kaj glora kaj povu sane disvolviĝadi, estas necese, ke ĉiu regnanto sciu, ke li neniam dependos de la kapricoj de tiu aŭ alia persono, ... [A 3.1]. Tiel same por ke nia afero bone progresadu, estas necese, ke ĉiu esperantisto havu la plenan certecon, ke leĝodonanto por li ĉiam estos ne ia persono, sed ia klare difinita verko [A 3.2].

• **neceseco** - ... ni devas tion ĉi fari ne facilanime, sed nur en okazoj de efektiva neceseco [A 9.3];

• **neces'ej'** - cabinet d'aisance | privy | Abtritt | отхожее мѣсто | ustęp. — [AK] {en} water-closet {kun streketo}. — **Rim.**: La angla AK ne harmonias kun la germana traduko. Кр. tualet' [UV].

• **neces'uj'** - nécessaire | sewing-desk | Necessär {2012: Necessaire, ankaŭ: Nessessär, Kulturbeutel} | несесеръ | nesekerka. — [AK] {en} workbox-sewingcase. — [RE] {mankas je несесеръ} — [Beaufront] nécessaire (coffret, étui). — **Rim.**: La angla AK ne harmonias kun la franca, germana kaj rusa. Ĝusta traduko probable: *manicure case*.

Nederlando [OA 8] {TOPO} — **Rim.**: Almenaŭ ekde 1909: En Aŭg. fondo de „Nederlanda Katolika Esperantista Ligo“ [EdE p. 384]. Antaŭe Holand/uj/o [E-isto 8/1893] aŭ Mal/alt/land/o [Rhodes 1908, 523].

neĝ' - neige | snow | Schnee | снѣгъ {de 1918: снег} | śnieg. {METEO} — **neĝo** - neige | snow | Schnee | снѣгъ {de 1918: снег} | śnieg [FE 10]. — La papero estas tre blanka, sed la neĝo estas pli blanka [FE 10.14]. En la printempo la glacio kaj la neĝo fluidiĝas [FE 39.8]. — [UL].

negativ-a [OA 2.1]. — [EG 2] (math.) negativ {ne en EG 1}.

neglekt/i. [OA 8] Lasi ne farita, ne atentata, ne zorgita. — A. to neglect; F. négliger; G. vernachlässigen, unterlassen, versäumen; H. {es} descuidar; I. {it} trascurare, tralasciare, negligere; P. {pt} negligenciar, desleixar, descuidar, descurar. — PV, ne ĉe Z; antaŭe mal/zorg/i, mal/atent/i; LInt 10-11/1896: negliĝi.

negliĝ' - négligé | negligee | Negligé | negliже | negliż {legu: negliż}. {VEST} — [AK] négligé (*vêt.*) | negligé, loose-gown. — [RE].

negoc' - affaire | business | Geschäft | дѣло, занятіе | interes, zajęcie. — [AK] affaires, trafic. — [RE].

negr' [OA 1] * nègre | negro | Neger | негръ | negr. — [DL 1888] *La homoj ricevas koloron malluman, kaj en la plej varmegaj landoj la brula suno faras el ili negrojn* [DL 17.1.2]. [Beau] nègre (subs.).

* [Rab 13,11] tiun ĉi buŝegon de *negro*. [FK 88,15] mi vidis *negron* tiel nigran, ke ...

nek - nek - ni - ni | neither - nor | weder - noch | ни - ни | ani - ani. — **nek - nek** - ni - ni | neither - nor | weder - noch | ни - ни | ani - ani [FE 28]. — Mi renkontis nek lin, nek lian fraton (aŭ mi ne renkontis lin, nek lian fraton) [FE 28.11]. — [UL].

Nekrolog' {legu: nekrolog'} [OA 3.1] {en} necrology, an obituary notice | {fr} nécrologie | {de} Nekrologie {2012: Nekrolog}, Nachruf | {es} necrologia | {pt} necrologia {legu: necrológio} | {it} necrologia | {pl} -- {mankas}. — [Beau] **nekrolog**, nécrologue. **nekrologi**, nécrologie. [EG 1] **nekrolog-o**, Nekrolog (*Lebensabriß eines kürzlich Verstorbenen*). — Кр. [GE 1] *nekrologi*- {kun -i-}.

nektar' [OA 1] * nectar | nectar | Nektar | нектаръ | nektar. — [LI 6-7/1896] [Beau] nectar. [EG 1]. * [FK 458,9] dolĉan *nektaron* enverŝis.

nen {mankas en UV} - Aldonante la prefikson „nen”, ni ricevas vortojn neajn: nenia, nential, neniām, nenie, neniĉ, neniĉ, neniĉ, neniĉ, neniĉ, neniĉ, neniĉ [FE 30.6]. — **Rim.:** Kvankam la liter-trio „nen” estas nomita „prefikso”, ĝi *ne* estas memstara kaj pluformebla vortelemento de Esperanto: **1.** En FE 30.1-6 la korelativoj (tabel-vortoj) estas klarigitaj jene: „la, ial, iam, ie, iel, ies, io, iom, iu [FE 30.1]. [... FE 30.2]. Se ni aldonas al ili la literon „k”, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: kia, kial, kiam, ... [FE 30.3]. Se ni aldonas la literon „t”, ni ricevas vortojn montrajn: tia, tial, tiam, ... [FE 30.4]. Aldonante la literon „ĉ”, ni ricevas vortojn komunajn: ĉia, ĉial, ĉiam, ... [FE 30.5]. Aldonante la prefikson „nen”, ni ricevas vortojn neajn: nenia, nential, neniām, ... [FE 30.6].“ El la kunteksta komparo evidentiĝas, ke la nocio „prefikso” en FE 30.6 celas nur „la tri literojn”, „la literaron”, la „liter-trion”, „la antaŭmetaĵon”, sed ne prefikson en la senco de gramatika parto de vorto. **2.** Tiun interpreton subtenas la klarigoj en LR 105 de 1907 pri „neniigi” (la radiko estas neni-[-a, -u]), vd. la tekston ĉe „nenio”. **3.** Ĝin ankaŭ subtenas la ĝenerala neuzo de memstara „nen-”, vd. jam Albault, Scienca Revuo 1959:11 (42), p. 73 en pn. 4.

nenia - aucun | no kind of | kein | никакой | zaden. — {Mankas en la lecion-fina vortlisto en FE 30}. — [AK] not any kind of, no | keinerlei. — [UL] — Aldonante la prefikson „nen”, ni ricevas vortojn neajn: nenia, nential, neniām, nenie, neniĉ, neniĉ, neniĉ, neniĉ, neniĉ, neniĉ, neniĉ [FE 30]. — **LR 1908** [Pri *neniu* kaj *nenia*]: Vd. ĉe „neniu”.

nenial {mankas en UV} - Aldonante la prefikson „nen”, ni ricevas vortojn neajn: nenia, nential, neniām, nenie, neniĉ, neniĉ, neniĉ, neniĉ, neniĉ, neniĉ, neniĉ [FE 30.6]. — **nenial** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] = el nenia kauzo, motivo. — [PR].

neniam - ne... jamais | never | niemals | никогда | nigdy. — **neniam** - ne... jamais | never | niemals | никогда | nigdy [FE 22]. — mi neniām vid'is - je n'ai jamais vu | {angla mankas} | {germana mankas} | я никогда не видалъ | nigdy nie widziałem [FG 12]. — [DL-Ald]. [RE] — Por ke lingvo internacia povu bone kaj regule progresadi kaj por ke ĝi havu plenan certecon, ke ĝi neniām disfalos ... estas plej necesa antaŭ ĉio unu kondiĉo: la ekzistado de klare difinita, neniām tuŝebla kaj neniām ŝanĝebla Fundamento de la lingvo [A 1.1]. Tiujn ĉi tri verkojn la aŭtoro de Esperanto rigardadis ĉiam kiel leĝojn por li, kaj malgraŭ oftaj tentoj kaj deloj li neniām permesis al si (...) eĉ la plej malgrandan pekon kontraŭ tiuj ĉi leĝoj [A 2.2]. ... estas necese, ke ĉiu regnanto sciu, ke li neniām dependos de la kapricoj de tiu aŭ alia persono, ... [A 3.1]. Tio ĉi povus naski la penson, ke nia lingvo restos ĉiam rigida kaj neniām disvolviĝos... [A 6.2]. Sed, prezentante parton de la fundamento, tiuj ĉi arĥaismoj neniām estos elĵetitaj, ... [A 8.3]. ... tiamaniere ni havos la certecon, ke eĉ ĉe la plej granda perfektigado la unueco de Esperanto neniām estos rompata kaj neniām verko Esperanta eĉ el la plej frua tempo iam perdos sian valoron kaj kompreneblecon por la estontaj generacioj [A 8.3]. ... ĝis la tempo kiam aŭtoritata centra institucio decidis pligrandigi (neniām ŝanĝi!) la ĝisnunan fundamenton per oficialigo de novaj vortoj aŭ reguloj [A 10.4]. — La tempo pasinta jam neniām revenos; la tempon venontan neniām ankoraŭ konas [FE 22.8]. Aldonante la prefikson

„nen“, ni ricevas vortojn neajn: nenia, nential, neniām, nenie, neniĉiel, nenies, nenio, neniom, neniū [FE 30.6]. Kiam mi ien veturas, mi neniām prenas kun mi multon da pakaĵo [FE 35.12].

— **Rim.:** UL kaj DL *nenian* (kun -n); neniām (kun -m) de post DL Ald 1888: „La sola ŝanĝo, kiun mi {Zamenhof} trovas necesa fari mem, estas: anstataŭ „ian“, „ĉian“, „kian“, „nenian“, „tian“ — devas esti: „iam“, „ĉiam“, „kiam“, „neniām“, „tiam“ (por malegaligi la vortojn „ian“ etc. kaj „ia,n“ etc).“

nenie - nulle part | nowhere | nirgends | нигдѣ | nigdzie. — {Mankas en la lecion-fina vortlisto en FE 30} — [UL] — Aldonante la prefikson „nen“, ni ricevas vortojn neajn: nenia, nential, neniām, nenie, neniĉiel, nenies, nenio, neniom, neniū [FE 30.6].

neniel - nullement, en aucune façon | nohow | keineswegs, auf keine Weise | никакъ | w ŝaden {legu: ŝaden} sposób. — **neniel** - nullement, en aucune façon | nohow | keineswegs, auf keine Weise | никакъ | w ŝaden sposób [FE 28]. — [AK] {en} in no way, not anyhow, not at all. — Ne-ní-el [FE 3]. Neniĉiel [FE 4]. — Mi neniĉiel povas kompreni, kion vi parolas [FE 28.10]. Aldonante la prefikson „nen“, ni ricevas vortojn neajn: nenia, nential, neniām, nenie, neniĉiel, nenies, nenio, neniom, neniū [FE 30.6].

nenies - de personne, à personne | no one's | keinem gehörig | ничей | niczyj. — {Mankas en la lecion-fina vortlisto en FE 30}. — [AK] keines, niemandes. — [UL] — Aldonante la prefikson „nen“, ni ricevas vortojn neajn: nenia, nential, neniām, nenie, neniĉiel, nenies, nenio, neniom, neniū [FE 30.6].

nenio - rien | nothing | nichts | ничто | nic. — {Mankas en la lecion-finaj vortlistoj en FE 30 kaj 33}. — mi nenio'n vid'is - ich habe Nichts {2012: nichts} gesehen [FG 12]. — [UL]. — Ne-ní-o [FE 3]. — Aldonante la prefikson „nen“, ni ricevas vortojn neajn: nenia, nential, neniām, nenie, neniĉiel, nenies, nenio, neniom, neniū [FE 30.6]. La punkto estis tiel malluma, ke ni nenion povis vidi eĉ antaŭ nia nazo [FE 33.4].

— **LR 105 (1907)** [*neniigi*]: Ĉiuj vortoj de la “interrilata tabelo” konsistas el du partoj: a) radiko, b) karakteriza finiĝo (ekzemple ki-al, ki-o, neni-u, neni-a k.t.p.). Ĉar pro diversaj kaŭzoj, pri kiuj mi ne povas nun paroli detale, la karakterizaj finiĝoj de la diritaj vortoj ne povis esti fiksitaj kiel finiĝoj *sendependaj* kaj *ĝeneralaj* (ekzemple mi estis devigita preni la finiĝojn *e* kaj *u*, kiuj kiel sendependaj finiĝoj havis jam alian sencan), tial mi devis alkroĉi ilin *nedisigeble* al la radiko. Tiamaniere ilia uzado *sendependa* (ekzemple en formoj “ali-u”, “ali-es”, “kelkom”, k.t.p., kiuj per gramatika instinkto estis uzataj de kelkaj Esperantistoj) estas kontraŭregula. Sed en tiuj du kolonoj, kiuj finiĝas per *a* kaj *o*, la finiĝoj estas ne kondiĉe interrilataj, sed pure *adjektivaj* kaj pure *substantivaj*, kvankam ili, pro unuformeco, estas presataj en la vortaro kune kun la radiko (oni povus tamen tre bone presi ilin ankaŭ sen la finiĝo). Tial la forĵetado de la pure substantiva *o* kaj ĝia anstataŭigado per diversaj aliaj finiĝoj kaj sufiksoj ŝajnas al mi tre bone permesebla. Kompreneble, se tio ĉi donus ion *novan*, kontraŭan al la ĝisnunaj kutimoj, ni devus tion ĉi eviti, ĉar absoluta kaj laŭlitera reguleco tion ĉi ne permesus; sed, ĉar la vortoj “neniigi” kaj “neniĝi” estas jam de longa tempo tre bone konataj kaj uzataj de ĉiuj Esperantistoj, tial mi opinias, ke malpermesi la uzadon de tiu ĉi formo estus tute senbezone [Resp. 14, *La Revuo* Apr. 1907].

neniom {mankas en UV} - Aldonante la prefikson „nen“, ni ricevas vortojn neajn: nenia, nential, neniām, nenie, neniĉiel, nenies, nenio, neniom, neniū [FE 30.6]. — **neniom** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] = nulkvante. — [RE]. [Rab 50,9] *Neniom* da filoj, *neniom* da filinoj *neniom* da amikoj !

neniū - personne | nobody | Niemand | никто | nikt. — **neniū** - personne | nobody | Niemand | никто | nikt [FE 22]. — [AK] kein, niemand | nikt, ŝaden. — [UL] — Neniū persono kaj neniū societo devas havi la rajton arbitre fari en nia Fundamento iun eĉ plej malgrandan ŝanĝon! [A 1.4]. ... fundamentajn leĝojn ... en kiuj neniū havas la rajton fari arbitre laŭ persona bontrovo ian ŝanĝon aŭ aldonon [A 3.1]. ... ĝi

movo ŝi enŝovis la monpaperetojn en la poŝon de la eluzita vesto.

nest' - nid | nest | Nest, Lager | гнездо, притонъ | gniazdo. — [AK] Nest. — [RE].

net' - net | net | in's Reine | начисто | na czysto. — [AK] (*au*) net, cahier de net | clean (*as a copy*), neat | Reinschrift. — [RE].

• **mal'net'** - brouillon | foul copy | Brouillon | начерно | na brudno. — [AK] rough draft | Konzept, Entwurf, Kladde.

neŭtr-a (*gram., fiziol.*) [OA 2.1] {GRAM} — [EG 1] sächlich, neutral; neŭtra substantivo, neŭtra verbo, Neutrum; neŭtra sekso, sächliches Geschlecht, Neutrum.

neŭtral-a [OA 2.1]. — [Beaufront, Manuel complet 1892]. [EG 1] neutral; **-eco**; **-ulo**. [FK 276,31] lingvo internacia povas esti kaj estos nur ia *neŭtrala* lingvo. [FK 287,20] plena *neŭtraleco* en rilato nacia.

nev' - neveu | nephew | Neffe | племянникъ | siostrzeniec, bratanek. —

nevo - neveu | nephew | Neffe | племянникъ | siostrzeniec, bratanek [FE 33]. — [UL] — La edzino de mia nevo kaj la nevino de mia edzino estas miaj bonevinoj [FE 36.8].

• **nevino** — Mi vidis vian avinon kun ŝiaj kvar nepinoj kaj kun mia nevino [FE 33.19]. La edzino de mia nevo kaj la nevino de mia edzino estas miaj bonevinoj [FE 36.8].

• **bonevino** — La edzino de mia nevo kaj la nevino de mia edzino estas miaj bonevinoj [FE 36.8].

ni - nous | we | wir | мы | мы. — **ni** - nous | we | wir | мы | мы [FE 9]. — **ni** - nous | we | wir | мы | мы [FG 5.1]. — [UL]

• **ni'a** - notre | our | unser | нашъ | nasz. — Kiam nia lingvo estos oficiale akceptita de la registaroj de la plej ĉefaj regnoj ... [A 1.2]. ... severa netuŝebleco de nia fundamento estas la plej grava kaŭzo de nia ĝisnuna progresado kaj la plej grava kondiĉo por nia regula kaj paca progresado estonta [A 1.3]. {pliaj trafoj en A}. — Miaj fratoj havis hodiaŭ gastojn; post la vespermanĝo niaj fratoj eliris kun la gastoj el sia domo kaj akompanis ilin ĝis ilia domo [FE 18.15]. La pastro, kiu mortis antaŭ nelonge (...), loĝis longe en nia urbo

[FE 25.12]. Starante ekstere, li povis vidi nur la eksteran flankon de nia domo [FE 31.11]. Li estas tiel dika, ke li ne povas trairi tra nia mallarĝa pordo [FE 33.2]. La nokto estis tiel malluma, ke ni nenion povis vidi eĉ antaŭ nia nazo [FE 33.4]. Malamiko venis en nian landon [FE 33.13]. Nia lando venkos, ĉar nia militistaro estas granda kaj brava [FE 34.12]. La regnestro de nia lando estas bona kaj saĝa reĝo [FE 37.4]. Nia provincestro estas severa, sed justa [FE 37.6]. Nia urbo havas bonajn policanojn, sed ne sufiĉe energian policestron [FE 37.7]. Nia regimentestro estas por siaj soldatoj kiel bona patro [FE 37.12]. En nia lando sin ne trovas montoj, sed nur montetoj [FE 38.2]. Mallarĝa vojeto kondukas tra tiu ĉi kampo al nia domo [FE 38.6]. Antaŭ nia militistaro staris granda serio da pafitegoj [FE 38.11]. La junulo aliĝis al nia militistaro kaj kuraĝe batalis kune kun ni kontraŭ niaj malamikoj [FE 39.14]. — **Rim.:** FdE ne havas ekzemplon de postmetita *nia*. Vd. la rim. ĉe *mia*.

niĉ' - niche | niche | Nische | ниша | nisza. — [MV].

nigr' - noir | black | schwarz | черный | czarny. — **nigra** - noir | black | schwarz | черный | czarny [FE 32]. — [UL] — Alportu al mi metron da nigra drapo ... [FE 32.6].

nihilism-o [OA 2.1]. {FILO} — [EG 2] (phil.) Nihilismus {ne en EG 1}.

nihilist-o [OA 2.1]. {FILO} — [Kabe].

Nikaragvo [OA 8] {TOPO} — [Rhodes 1908, 524] Nicaragua, Nikaragvo. [EV]. [GD].

nikel' [OA 1] nickel | nickel | Nickel | никель | nikiel. {KEM} — [EG 1] Nickel; -i, vernickeln.

Nikodemo {mankas en UV} — Kiam Nikodemo batas Jozefon, tiam Nikodemo estas la batanto kaj Jozefo estas la batato [FE 22.3]. {NOM} — **Nikodem'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (vira antaŭnomo). — **Rim.:** Pri la origino de Nikodem' vd. en BK I, ĉap. „Religia lingvaĵo en la Fundamento“.

Nikolao {mankas en UV} — Johanon, Nikolaon, Erneston, Vilhelmon, Marion, Klaron kaj Sofion iliaj gepatroj nomas Johanĉjo (aŭ Joĉjo), Nikolĉjo (aŭ Nikoĉjo

aŭ Nikĉjo aŭ Niĉjo), Erneĉjo (aŭ Erĉjo), Vilhelĉjo (aŭ Vilheĉjo aŭ Vilĉjo aŭ Viĉjo), Manjo (aŭ Marinjo), Klanjo kaj Sonjo (aŭ Sofinjo) [FE 38.12]. {NOM} — **Nikola'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (vira antaŭnomo).

nikotin-o [OA 2.1]. — [Beau] nicotine. [EG 1] Nikotin.

nilon/o. [OA 8] Nitrogenhava sinteza kombinaĵo, analoga al la plastoĵoj, el kiu oni faras i.a. specon de artefarita silko. — A. nylon, F. nylon, G. Nylon, H. {es} nilón, “nylon”, I. {it} nailon, “nylon”, P. {pt} “nylon” {ankaŭ: náilon}. — [GD].

nim-bo [OA 2.1] {pres-eraro: legu nimb-o}. — [EG 1] Nimbus. — **Rim.:** Кр. aŭreolo.

nimf' * nympe | nymph | Nympe | нимфа | nimfa. {MIT} — [RE]. * [Ham 76,5] (Al Ofelio) Ho, *nimfo*, prenu ĉiujn miajn pekojn.

nivel' - niveau | water-level, plumb | Niveau | уровень | pozio. — [AK] {en} level (sea, etc.). — [RE].

niz-o [OA 2.2] epervier | sparrow-hawk | Sperber. {ZOO} — [EG 1] Sperber.

nj' - après les 1-5 premières lettres d'un prénom féminin lui donne un caractère diminutif et caressant; ex. Mari' - Ma'nj'; Emili' - Emi'nj' - | diminutive of female names; e. g. Henriët' Henrietta - Henri'nj', He'nj' Hetty | den ersten 1-5 Buchstaben eines weiblichen Eigennamens beigefügt, verwandelt diesen in ein Liebkosungswort; z. B. Mari' - Ma'nj'; Emili' - Emi'nj' - | приставленное къ первымъ 1-5 буквамъ имени собств. женскаго пола, превращаетъ его въ ласкательное; напр. Mari' - Ma'nj'; Emili' - Emi'nj' - | dodane do pierwszych 1-5 liter imienia własnego rodzaju żeńskiego zmienia takowe w pieszczotliwe; np. Mari' - Ma'nj'; Emili' - Emi'nj'. — ĉj, **nj** - après les 1-6 premières lettres d'un prénom masculin (nj - féminin) lui donne un caractère diminutif et caressant | affectionate diminutive of masculine (nj - feminine) names | den ersten 1-6 Buchstaben eines männlichen (nj - weiblichen) Eigennamens beigefügt, verwandelt diesen in ein Kosewort | приставленное къ первымъ 1-6 буквамъ имени собственного мужскаго (nj -

женскаго) пола, превращаетъ его въ ласкательное | dodane do pierwszych 1-6 liter imienia własnego męskiego (nj - żeńskiego) rodzaju zmienia je w pieszczotliwe [FE 38]. — Johanon, Nikolaon, Erneston, Vilhelmon, Marion, Klaron kaj Sofion iliaĵ gepatroj nomas Johanĉjo (aŭ Joĉjo), Nikolĉjo (aŭ Nikoĉjo aŭ Nikĉjo aŭ Niĉjo), Erneĉjo (aŭ Erĉjo), Vilhelĉjo (aŭ Vilheĉjo aŭ Vilĉjo aŭ Viĉjo), Manjo (aŭ Marinjo), Klanjo kaj Sonjo (aŭ Sofinjo) [FE 38.12].

• **Emili'** - Emi'nj' [UV nj].

• **Henriet'** Henrietta - Henri'nj', He'nj' Hetty [UV {en} nj].

• **Klaro** - Klanjo [FE 38.12].

• **Mari'** - Ma'nj' [UV nj]. — Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas ... [FE 17.10]. [FE 38.12].

• **Sofio** - Sonjo, Sofinjo [FE 38.12].

— **LR 15 (1906):** Por karesaj formoj oni povas uzi „ĉj (nj)“ kaj ankaŭ „et“ (Patreto, patrineto, paĉjo, panjo). La „ĉj“ kaj „nj“ estas uzataj nur en nomoj kaj en „patro“ kaj „patrino“; en aliaj okazoj oni karesas per „et“ [Let. al Th. Thorsteinsson (1906-03-08), OV, p. 523].

no [OA 7] = nomo de la litero n, dekoka litero de la Esperanta alfabeto

nobel' - noble (subst.), gentilhomme | nobleman | Adeliger, Edelmann | дворянинъ | szlachcic. — [RE].

nobl' - noble (adj) | noble | edel | благородный | szlachetny. — **nobla** - noble | noble | edel | благородный | szlachetny [FE 33]. — [AK] edel, vornehm (*Gesinnung*). — [UL].

• **malnobla** — Ni forte malestimas tiun ĉi malnoblan homon [FE 33.8].

• **malnoblulo** — Li estas mensogisto kaj malnoblulo [FE 37.22].

nod' [OA 1] noeud | knot | Knoten | узелъ | węzeł. — [EG 2] Knoten {ne en EG 1}.

nokt' - nuit | night | Nacht | ночь | noc. — **nokto** - nuit | night | Nacht | ночь | noc [FE 10]. — [UL] — En la tago ni vidas la helan sunon, kaj en la nokto ni vidas la palan lunon kaj la belajn stelojn [FE 10.13]. Mi veturis du tagojn kaj unu nokton [FE 29.6]. La nokto estis tiel malluma, ke ni

nenion povis vidi eĉ antaŭ nia nazo [FE 33.4].

• **meznokto** — Mez-nók-to [FE 3].

noktu-o [OA 2.2] chevèche | screech-owl | Kauz. {ZOO} — [EG 1] Kauz. [ZV] [latine *noctua*] Rab 115,3 : aŭskultu ! terure krias la *noktuo*.

nom' - nom | name | Name | имя | imię. — [UL] — Nó-mo [FE 3]. — Nomoj de la literoj [FE 1]. Diru al mi vian nomon [FE 18.3]. Diplomatistoj oni povas ankaŭ nomi diplomato, sed fizikistoj oni ne povas nomi fiziko, ĉar fiziko estas la nomo de la scienco mem [FE 32.3].

• **nom'i** - nommer, appeler | name, nominate | nennen | называть | nazywać. — **nomi** - nommer, appeler | name, nominate | nennen | называть | nazywać [FE 17]. — Tio ĉi estis la unua fojo, ke ŝi nomis ŝin sia filino [FE 17.7]. Diplomatistoj oni povas ankaŭ nomi diplomato, sed fizikistoj oni ne povas nomi fiziko, ĉar fiziko estas la nomo de la scienco mem [FE 32.3]. Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13]. Johanon, Nikolaon, Erneston, Vilhelmon, Marion, Klaron kaj Sofion iliaj gepatroj nomas Johanĉjo (aŭ Joĉjo), Nikolĉjo (aŭ Nikoĉjo aŭ Nikĉjo aŭ Niĉjo), Erneĉjo (aŭ Erĉjo), Vilhelĉjo (aŭ Vilheĉjo aŭ Vilĉjo aŭ Viĉjo), Manjo (aŭ Marinjo), Klanjo kaj Sonjo (aŭ Sofinjo) [FE 38.12].

• **nomata** — Patro kaj patrino kune estas nomataj gepatroj [FE 36.1].

• **nomita** — Nur la supre nomitaj tri verkoj publikigitaj en la libro «Fundamento de Esperanto», devas esti rigardataj kiel oficialaj [A 3.5].

• **nom'e** - c'est-à-dire, savoir | namely, viz | nämlich | именно | mianowicie.

nombr' - nombre | number | Zahl | число | liczba, ilość. — [UL].

• **unu'nombr'** - singulier | singular | Einzahl, Singular | единственное число | liczba pojedyncza [UV nombr']. {GRAM}

nomad-o [OA 2.1]. — [EG 1] Nomade; -i, nomadisieren.

Nominal' {legu: nominal'} [OA 3.1] {en} nominal | {fr} nominal (financ.) | {de} nominell | {es} nominal | {pt} nominal | {it} nominale | {pl} -- {mankas}. {EKON}

— [Beau] **nominal**, nominala valoro, valeur nominale.

nominativ' - nominatif | nominative | Nominativ | именительный падеж | mianownik. {GRAM} — **nominativo** - nominatif | nominative | Nominativ | именительный падеж | pierwszy przypadek [FE 28]. — [RE]. — Ĉiuj prepozicioj per si mem postulas ĉiam nur la nominativon [FE 28.1].

nord' - nord | north | Norden | сѣверь | północ. {GEO} — [DL]. [RE].

norm-o [OA 2.1]. — [EG 1] Norm, Richtschnur; -a, normal; -igi; kontraŭ-a. [FK 262,7] tute ne intencante forĵeti la penson de *norma* lingvo.

normal' [OA 1] * normal | normal | normal | нормальный | normalny. — [Beau] normal (qui suit sa voie régulière). * [Rev 78,22] ŝi havas ne tute *normalan* cerbon : tia sama estis ankaŭ ŝia patrino. [Rev 97,10] Ĝis nun mi ne povas reveni al *normala* stato.

norvego [OA 8] — [E-isto 1893, p. 94] Norvegujo. [MV]. — **Rim.**: Antaŭe jam trovebla en la difino de **Kariol'** [OA 3.2] - durada simpla norvega veturilo.

nostalgi' [OA 1] nostalgie | nostalgia | Heimweh | ностальгия {de 1918: ностальгия} | nostalgja {de 1936: nostalgia}. — [EG 1]. Heimweh.

not' - noter | note | notiren {de 1901: notieren} | записывать, отмѣчать {de 1918: отмечать} | notować. — [AK] {en} make a note of, note. — [RE]. — BRO6 - o {subst.}.

• **not'o** (muzik'a) - note (de musique) | note (mus.) | Note (Mus.) | нота | nuta. {MUZ} — [AK] нота (музык.).

notari' - notaire | notary | Notar | нотариусъ | notaryusz, rejent. {JUR} — [RE].

nov' - nouveau | new | neu | новый | nowy. — **nova** - nouveau | new | neu | новый | nowy [FE 18]. — [UL] — Riĉigadi la lingvon per novaj vortoj oni povas jam nun ... [A 7.1]. Nur iam poste, kiam la plej granda parto de la novaj vortoj estos jam tute matura, ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron oficialan, ... [A 7.2]. ... ĝi povos proponi formon novan, kiun ĝi rekomendos uzadi paralele kun la

formo malnova [A 8.1]. Kun la tempo la formo nova iom post iom elpuŝos la formon malnovan, kiu fariĝos arĥaismo, ... [A 8.2]. ..., tiuj ĉi arĥaismoj neniam estos elĵetitaj, sed ĉiam estos presataj en ĉiuj lernolibroj kaj vortaroj samtempe kun la formoj novaj, ... [A 8.3]. ... ĝis la tempo kiam aŭtoritata centra institucio decidis pligrandigi (neniam *ŝanĝi!*) la ĝisnunan fundamenton per oficialigo de novaj vortoj aŭ reguloj, ĉio bona, ..., devas esti rigardata ne kiel deviga, sed nur kiel rekomendata [A 10.4]. — Montru al ili vian novan veston [FE 18.11]. ... la edziĝa soleno estos en la nova preĝejo, ... [FE 39.3]. Kiam vi ekparolis, ni atendis aŭdi ion novan, sed baldaŭ ni vidis, ke ni trompiĝis [FE 40.7].

● **Nov-Jork** - New York [UV an'] — **Nov-Jorko** - New York [FE 37 an' angla]. — **Nov-Jork'** {deklarita Fundamenta de} [OA 7] (urbnomo). — [E-isto 1893, p. 92] Nov-Jorka kuracisto.

● **Nov-Jork'an'** - New Yorker [UV an' angla] — **Nov-Jorkano** - New Yorker [FE 37 an' angla].

● **denove** — La fenestro longe estis nefermita; mi ĝin fermis, sed mia frato tuj ĝin denove malfermis [FE 33.9]. La juna vidvino fariĝis denove fianĉino [FE 33.22].

● **mal'nov'** — alt | stary [UV aĵ']. — **malnova** - old | alt | stary [FE 25 aĵ']. — ... ĝi povos proponi formon novan, kiun ĝi rekomendos uzadi paralele kun la formo malnova [A 8.1]. Kun la tempo la formo nova iom post iom elpuŝos la formon malnovan, kiu fariĝos arĥaismo, ... [A 8.2].

● **mal'nov'aj'** - altes Zeug | starzyzna [UV aĵ']. — **malnovaĵo** - old things | altes Zeug | starzyzna [FE 25 aĵ'].

novel' [OA 1] nouvelle (lit.) | short story | Nouvelle | повѣсть | nowela. — [Cart 1903] [EG 1] -o; -isto.

Novembr' - Novembre {2012: novembre} | November | November | Ноябрь {2012: ноябрь} | Listopad {2012: listopad}. — **Novembro** - Novembre | November | November | Ноябрь | Listopad [FE 12]. — [DL]. [RE]. — Januaro estas la unua monato de la jaro, Aprilo estas la kvara, Novembro estas la dek-unua, Decembro estas la dek-dua [FE 12.13]. — [DL 1888]: — *La dek du monatoj de l' kristana jaro estas: Januaro, Februaro,*

Marto, Aprilo, Majo, Junio, Julio, Aŭgusto, Septembro, Oktobro, Novembro, Decembro [DL 16.1]. — **Rim.:** En 2012 monatonomoj estas skribataj majuskle nur plu en la angla kaj la germana.

novic' - novice | novice | Noviz | послушникъ {de 1918: послушник} | nowicyusz. {RELI} — [RE].

Nov-Jork - New York [UV an' angla] {tiel, sen apostrofo ĉe Nov-Jork} — **Nov-Jorko** - New York [FE 37 an' angla]. — **Nov-Jork'** {deklarita Fundamenta de} [OA 7] (urbnomo).

● **Nov-Jork'an'** - New Yorker [UV an' angla] — **Nov-Jorkano** - New Yorker [FE 37 an' angla].

nu! - eh bien! | well! | nu! nun! | ну! | no!. — **nu** - eh bien! | well! | nu! | nun {legu: nu! nun!} | ну! | no! [FE 21] — [RE]. — Apenaŭ ŝia patrino ŝin rimarkis, ŝi kriis al ŝi: “Nu, mia filino?” [FE 21.1]. Nu, iru pli rapide! [FE 26.26].

nuanc' - nuance | nuance | Schattirung {de 1901: Schattierung}, Abstufung | отгѣнокъ | odcień. — [AK] {en} nuance, shade, hue. — [RE].

nub' - nuage, nuée | cloud | Wolke | облако | obłok, chmura. — [UL] — Nú-bo [FE 2].

nud' - nu | naked | nackt | нагой | nagi. — [AK] {en} nude, naked, bare. — [UL].

Nudel-o {legu: nudel-o} [OA 4], {fr} nouilles; {en} ribbon vermicelli; {de} Nudeln; pasto el faruno kaj ovo, distranĉita laŭ mallarĝaj rubandoj. {KUIR} — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

nuk' - nuque | neck | Genick | затылокъ | kark. {ANAT} — [AK] nape (of neck) | Nacken, Genick. — [RE].

nuks' - noix | nut | Nuss | орѣхъ {de 1918: орех} | orzech. {BOT} — [AK] noix (en général). — [UL].

nul' - zéro | null | Null | нуль | nul, zero. — [AK] {en} zero, nought. — [RE]. — [OA 8] II.B.3. Apud la Fundamenta substantivo nulo estas oficialigita la numeralo nul. — **Rim.:** 1. UV eld. 1-4, angla: „nullo“. 2. Vd. la rimarkon ĉe „nul.“.

nul. [OA 8] La nombrosigno 0 (radiko de la Fundamenta: nul/o). — A. zero, nought, nil; F. zéro; G. Null; H. {es} cero; I. {it} zero; P. {pt} zero. — [OA 8] II.B.3. Apud la Fundamenta substantivo nulo estas oficialigita la numeralo nul. — **Rim.:** Simile kiel ĉe Aŭgust' (monato) kaj Aŭgust' (vira antaŭnomo) ankaŭ pri nul' [UV] (radiko bezonas finaĵon) kaj nul [OA 8] (senfinaĵa numeralo) oni povas dubi, ĉu temas pri unu aŭ du elementoj. Ĉefa argumento por du elementoj estas, ke la Akademio ne rajtas ŝanĝi la statuson de Fundamenta elemento, nur interpreti dubajn okazojn kaj aldoni novajn elementojn. Se oni interpretas la numeralon kiel aldonitan novan elementon temas pri du apartaj elementoj (la Fundamenta elemento, kiu bezonas finaĵon, kaj la aldonita elemento kiu ne bezonas finaĵon). La kontraŭa opinio asertas, ke OA 8 nur difinis novan manieron uzi la Fundamentan elementon nul' kiel klarigite en la „Baza Radikaro Oficiala“ (BRO: „sen finaĵo en kalkuloj, nombrado...”), sed ne ŝanĝis ĝian principan statuson kiel finaĵbezona radiko. Tiun aliron elektis AV, kiu registras nur nul' (NUL/). La konvinka povo de tiu argumento dependas pri la formala statuso de BRO, pri kiu vd. la ĝeneralan parton BK II.1.

numer' - numéro | number (of a magazine, etc.) | Nummer | номеръ | numer. — [DL] *Dissendante mian unuan verkon al la redakcioj de l' gazetoj, mi petis ilin alsendi al mi tiun numeron de l' gazeto, en kiu estos kritiko de mia afero* [DL A 11.1] {du pliaj samspecaj trafoj en DL}. [RE].

numismatik-o [OA 2.1]. — [EG 1] Numismatik. — **Rim.:** E-isto 8/1894: numismat/a {sen -ik}.

Numid-o {legu: numid-o} [OA 4], {fr} pintade; {en} guinea fowl; {de} Perlhuhn. {ZOO} — Laŭ [EV] de Z. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

nun - maintenant | now | jetzt | теперь | teraz, obecnie. — **nun** - maintenant | now | jetzt | теперь | teraz [FE 9]. — [UL] — ... la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn, ...

[A 3.3]. ... nun mi diros pri tio ĉi nur kelkajn vortojn, por ke mia opinio ne ŝajnu tro paradoksa [A 6.6]. Riĉigadi la lingvon per novaj vortoj oni povas jam nun ... [A 7.1]. — Mi venas de la avo, kaj mi iras nun al la onklo [FE 9.9]. Mi jam havas mian ĉapelon; nun serĉu vi vian [FE 18.16]. ... li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7]. Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9]. La birdo flugas en la ĉambron (= ĝi estas ekster la ĉambro kaj flugas nun en ĝin) [FE 26.4]. El sub la kanapo la muso kuris sub la liton, kaj nun ĝi kuras sub la lito [FE 26.9]. Lia filo mortis kaj estas nun malviva [FE 31.5]. La fera bastono, kiu kuŝis en la forno, estas nun brule varmega [FE 31.17].

• **de nun** — Mi sciigas, ke de nun la ŝuldoj de mia filo ne estos pagataj de mi [FE 25.7].

nunci' [OA 1] * nonce | nuncio | Nuntius (pābst. {legu: pāpst[licher]} Gesandter) | нунцій {de 1918: нунций} | nuncjusz. {RELI} — [Beau] nonce. * [FK 99,21] lian fraton, la *nuncion* de la papo.

nur - seulement, ne... que | only (adv.) | nur | только | tylko. — **nur** - seulement, ne... que | only (adv.) | nur | только | tylko [FE 12]. — [UL] — Nur iam poste, kiam la plej granda parto de la novaj vortoj estos jam tute matura, ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron oficialan, kiel «Aldonon al la Fundamento» [A 7.2]. {ĉ. dekduo de pliaj trafoj en [A] laŭ la uzo en FE}. — Mi havas nur unu buŝon, sed mi havas du orelojn [FE 12.2]. Vi devas nur iri al la fonto ĉerpi akvon; kaj kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile.” [FE 17.11]. Ne riproĉu vian amikon, ĉar vi mem plimulte meritas riproĉon; li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7]. Anstataŭ „la“ oni povas ankaŭ diri „l“ (sed nur post prepozicio, kiu finiĝas per vokalo) [FE 27.4]. ... kaj la vortoj „ĝardenon“, „tablon“ staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en“ kaj „sur“ tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton ... [FE 28.3]. ... ni volas montri, ke la ĝardeno kaj tablo ne estis la loko de la flugado, sed nur la celo de la

flugado ... [FE 28.3]. Starante ekstere, li povis vidi nur la eksteran flankon de nia domo [FE 31.11]. — La birdo ne forflugis: ĝi nur deflugis de la arbo, alflugis al la domo kaj surflugis sur la tegmenton [FE 31.20]. En la ĉambro sidis nur kelke da homoj [FE 32.13]. Via vino estas nur ia abomena acidaĵo [FE 35.7]. En nia lando sin ne trovas montoj, sed nur montetoj [FE 38.2]. Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3]. — **Rim.:** [UL]: ĉiuj

lingvoj identaj krom la franca, kiu havas: „seulement“ („ne ... que“ mankas). — [DL]: ... *ĝi ankaŭ suferis de la suno.* [2] (1) *Nur je l' vespero, kian {de 1889: kiam} la suno estis subirinta, ili reviviĝis.* — [Beau]: seulement, ne ... que.

nutr' - nourrir | nourish | nähren | питать, кормить | karmić. — **nutri** - nourrir | nourish | nähren | питать | karmić, pożywiać [FE 10]. — [AK] {en} nourish, feed (*trans.*). — [UL].

● **nutra** — Lakto estas pli nutra, ol vino [FE 10.15].

O

Oo — Oo [FE 1]. — ô | o as in “not“ | o | o | o [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **o** ... [FE 1]. — **o** [OA 7] = nomo de la litero **o**, deknaŭa litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., o, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

o - marque le substantif | ending of nouns (substantive) | bezeichnet das Substantiv | означает существительное | oznacza rzeczownik. — **o** - Le substantif finit toujours par o. | Substantives are formed by adding o to the root. | Das Hauptwort bekommt immer die Endung o. | Существительное всегда оканчивается на o. | Rzeczownik kończy się zawsze na o. [FG 2.1]. — **o** - marque le substantif | ending of nouns (substantive) | bezeichnet das Substantiv | означает существительное | oznacza rzeczownik [FE 5]. — {Tro multaj trafoj, pro tio ne listigitaj tie ĉi}. — **LR 5 A (1905)**: La finiĝo „o“ signifas nur simple *substantivon*, nenion pli; sekve en vortoj devenantaj de adjektivo ĝi povas nur signifi *ideon*, *esencon*, sed ĝi ne povas prezenti la komplikitan sencon de „homo kiu estas ...a“, tiel same, kiel ĝi ne povas prezenti la komplikitan sencon de ia alia sufikso. Ni povas diri, „li batalas por la *bono* kaj *belo*“, ĉar tie ĉi ni parolas nur simple pri la *ideo* de la adjektivoj „bona“, „bela“; sed „bonulo“, „belulo“ (tiel same kiel ekzemple „bonaĵo“, „boneco“ k.t.p.) prezentas ion *pli* ol simple substantivigitan adjektivon, kaj tiun sencon ni devas esprimi per ia difinita sufikso [Let. al Couturat de 1905-09-17, LZ I 187].

oaz' [OA 1] * oasis | oasis | Oase | оазисъ {de 1918: оазис} | oaza. — [EG 1]. * [FK 33,20] plantas ĝin [la tabakon] en la *oazoj*. — **Rim.**: [Beau 3a eld.]: **oazis'**. [Beau 4a eld.] **oaz**, oasis.

obe' - obéir | obey | gehorchen | повиноваться | być posłusznym. — **obei** - obéir | obey | gehorchen | повиноваться | być posłusznym [FE 29]. — [UL] — ... ĉiu regnana ... devas obei ĉiam nur klarajn, tute difinitajn fundamentajn leĝojn de sia lando, ... [A 3.1]. — Ekzemple, ni povas

diri “obei al la patro” kaj “obei la patron” (anstataŭ “obei je la patro”) [FE 29.9]. La ŝipanoj devas obei la ŝipestron [FE 37.1].

objekt' - objet | object | Gegenstand | предметъ | przedmiot. — **objekto** - objet | object | Gegenstand | предметъ | przedmiot [FE 27]. — [UL]. — La artikolo „la” estas uzata tiam, kiam ni parolas pri personoj aŭ objektoj konataj [FE 27]. Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13]. La lignisto vendas lignon, kaj la lignaĵisto faras tablojn, seĝojn kaj aliajn lignajn objektojn [FE 37.14]. ... skatoleto aŭ alia objekto, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarujo [FE 40.15].

objektiv-a [OA 2.1]. — [EG 1] objektiv. [FK 229,36] la *objektive* trovataj ŝanĝoj.

obl' - marque l'adjectif numéral multiplicatif; ex. du deux - du'obl' double | ...fold; e. g. du two - du'obl' twofold, duplex | bezeichnet das Vervielfachungszahlwort; z. B. du zwei - du'obl' zweifach | означает числительное множительное; напр. du два - du'obl' двойной | oznacza liczebnik wieloraki; np. du dwa - du'obl' podwójny. — **obl** - Aux adjectifs numéraux cardinaux on ajoute: ...; *obl*, pour les numéraux *multiplicatifs* ... Ex.: *tri'obl'a* - triple | Multiplicatives (as „threefold”, „fourfold”, etc.) add *obl*, e. g. *tri'obl'a*, „threefold”. | Vervielfältigungszahlwörter {entstehen} durch Einschubung des Suffixes *obl*; z.B.: *tri'obl'a*, dreifach | вставка *obl*, для дробныхъ. Примѣры: *tri/obl/a* тройной | przyrostek *obl*, dla ułamkowych. Przykłady: *tri/obl/a* potrójny [FG 4.4]. — **obl** - marque l'adjectif numéral multiplicatif; ex. du deux - duobla double | ...fold; e. g. du two - duobla twofold, duplex | bezeichnet das Vervielfachungszahlwort; z. B. du zwei - duobla zweifach | означает числительное множительное; напр. du два - duobla двойной | oznacza liczebnik wieloraki; np. du dwa - duobla podwójny [FE 14]. — [AK] bezeichnet das Vervielfältigungswort; z. B. du zwei —

du/obl/ zweifach, doppelt. — [UL]. — Por ĉiu tago mi ricevas kvin frankojn, sed por la hodiaŭa tago mi ricevis duoblan pagon, t. e. (= tio estas) dek frankojn [FE 14.7]. Kvinoble sep estas tridek kvin [FE 14.8].

• **du'obl'** - double | twofold, duplex | zweifach {zweifach, doppelt [AK]} | двойной | podwójny [UV obl']. — **duobla** - double | twofold, duplex | zweifach | двойной | podwójny [FE 14].

• **tri'obl'a** - triple | threefold | dreifach | тройной | potrójny [FG 4.4].

oblat' - pain à cacheter | wafer | Oblate | облатка | opłatek. {RELI} — [AK] {en} wafer, seal. — [MV].

obligaci-o (*fin.*) [OA 2.1]. {EKON} — [RE]. [EG 1] Verpflichtung, Obligation, Schuldverschreibung; **-a**, obligatorisch.

oblikv' [OA 1] oblique | oblique | schräg | косой | skośny. — [Beau] [EG 1] {antaŭe mal/rekt/a}.

obol-o [OA 2.1]. — [LI 5/1896]. [EG 1] Scherflein, Obolus.

observ' - observer | observe | beobachten, beaufsichtigen | наблюдать | obserwować. — [RE].

Observatori' {legu: observatori'} [OA 3.2] {en} observatory | {fr} observatoire | {de} Observatorium, Sternwarte | {es} observatorio | {pt} observatorio {legu: observatório} | {it} osservatorio | {pl} obserwatorium {de 1936: obserwatorium}. {ASTR} — [RE]. [FK 240,15] Direktoro de la *Observatorio*.

obstakl/o. [OA 8] Tio, kio malhelpas aŭ malfruigas la iradon (propre aŭ figure). — A. obstacle, hindrance; F. obstacle, empêchement; G. Hindernis, Erschwerung; H. {es} obstáculo; I. {it} ostacolo; P. {pt} obstáculo {legu: obstáculo}, empecilho, embaraço. — [PV] {ne ĉe Z; antaŭe mal/help/aĵ/o, kontraŭ/aĵ/o}.

obstin' - entêté, obstiné | obstinate | eigensinnig | упрямый | uparty. — **obstina** - entêté, obstiné | obstinate | eigensinnig | упрямый | uparty [FE 10]. — [UL] — Mi ne amas obstinajn homojn [FE 10.7].

obstruke' - obstruction | obstruction | Verstopfung {2012 fake ankaŭ: Obstruktion} | запорь | обструкция, zatwardzenie. {MED} — [AK] запор, засорение. — [RE].

Obtuz' {legu: obtuz'} [OA 3.2] {en} obtuse, dull, muffled | {fr} obtus (forme), sourd (son) | {de} stumpf, dumpf | {es} obtuso, sordo | {pt} -- {mankas, estu: obtuso} | {it} ottuso, sordo | {pl} gluchy. — [Marta]: *Lasu min, - diris Marta per voĉo obtuza sed forta ...* {antaŭe mal/klar/a, mal/sonor/a}.

ocean' [OA 1] * océan | ocean | Ozean | океань | ocean. {GEO} — [RE]. * [Ham 126,18] La *ocean'*, el bordo elirinte, ne pli sovaĝe glutas l' ebenaĵon. [Rab 13,17] sur la bordon de tiu ĉi granda *ocean'o* {tiel} mondo. [FK 206,29] Atlanta {nun: Atlantika} *Ocean'o*. [FK 182,15] la Silenta *Ocean'o*. [FK 217,7] la Granda *Ocean'o*.

od' [OA 1] * ode | ode | Ode | ода | oda. {POEZ} — [RE]. * [FK 349,21] En poemoj kaj *odetoj*.

odor' - sentir, avoir une odeur | odour | riechen, duften | пахнуть | pachnać. — [AK] sentir, avoir ou répandre une odeur | give out odour, smell. — [UL]: пахнуть | пахнуть | pachnać | sentir, avoir une odeur | riechen, duften | to exhale: fragrance, to smell (well). — **Rim.:** Кр. flar'.

ofend' - offenser | offend | beleidigen | обижать | obrazać {legu: obrazać}, krzywdzić. — [AK] obrazać. — [UL]. — [Beau] **ofend**, offenser, blesser (qqn. dans sa dignité). — **Rim.:** De la 1920-aj ĝis PIV 1970, multaj vortaroj, ĉefe PV 1930 kaj ĝiaj adaptoj al naciaj lingvoj, asertis, ke oni povas ne nur ofendi personon, sed ankaŭ abstraktaĵon („*ofendi la leĝon“) laŭ la signifo de la franca *offenser*, tamen kontraŭ la signifo de la germana *beleidigen* (iun), rusa kaj pola. Prave PIV 1970, 2002, 2005 denove limigis la signifon de *ofendi* al la klasika uzo, kiel oni trovas ĝin antaŭ la unua mondmilito ĉe [Beau] (ofendi iun en sia digno), [Kabe] k.t.p.

ofer' - sacrifier | offer | opfern | жертвовать | ofiarować. {RELI} — [AK] {en} sacrifice, offer. — [UL].

ofert/i. [OA 8] Proponi (varon aŭ servon) al kliento: *la leĝo pri ~o kaj mendo*. — A. to offer, to tender (for sale or supply); F. offrir (commerce); G. anbieten, feilbieten, offerieren; H. {es} ofrecer (oferta), ofertar; I. {it} offrire; P. {pt}

oferecer (com.) — [Backman 1921]. [PV] {ne ĉe Z; antaŭe *propon-*, vd. tie}.

ofic' - office, emploi | office | Amt | должность | urząd. — [AK] {en} office, duty, function. — [RE].

• **ofic'ist'** - fonctionnaire | officer | Beamter | чиновник | urzędnik. — [AK] {en} official, functionary.

• **ofic'ej'** - bureau | bureau | Bureau {ark., 2012: Büro} | бюро, канцелярія | biuro, kancelarya. — [AK] {en} bureau, office.

oficial' {mankas en UV} — Nur la supre nomitaj tri verkoj publikigitaj en la libro « Fundamento de Esperanto », devas esti rigardataj kiel oficialaj [A 3.5]. ... por ke li bone ellernu kaj per ofta enrigardado konstante memorigadu al si, kio en nia lingvo estas oficiala kaj netuŝebla ... [A 5.4]. ... por ke li povu ĉiam bone distingi la vortojn kaj regulojn oficialajn ... [A 5.4]. ... ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron oficialan, kiel « Aldonon al la Fundamento » [A 7.2]. — **oficial'** [OA 1] officiel | official | offiziell | официальный | oficjalny. — **oficial/a** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 8]. — [Beau].

• **oficiale** - Kiam nia lingvo estos oficiale akceptita de la registaroj de la plej ĉefaj regnoj ... [A 1.2].

• **oficialigo** - ... ĝis la tempo kiam aŭtoritata centra institucio decidis pligrandigi (neniam *ŝanĝi!*) la ĝisnunan fundamenton per oficialigo de novaj vortoj aŭ reguloj ... [A 10.4].

oficir' - officier | officer | Offizier | офицеръ | oficer. {MIL} — [AK] {en} officer (*mil. and nav., etc.*). — [RE] — Ofi-cí-ro [FE 2]. — **Rim.:** [Blov 1888] *oficer-*.

oft' - souvent | often | oft | часто | często. — **ofte** - souvent | often | oft | часто | często [FE 29]. — [UL] — Teatramanto ofte vizitas la teatron kaj ricevas baldaŭ teatrajn manierojn [FE 32.1]. Post infekta malsano oni ofte bruligas la vestojn de la malsanulo [FE 39.5]. Li estas tre ekkolerema kaj ekscitiĝas ofte ĉe la plej malgranda bagatelo; ... [FE 41.13]. Malfeliĉo ofte kunigas la homojn, kaj feliĉo ofte disigas ilin [FE 42.2].

• **ofta** — Tiujn ĉi tri verkojn la aŭtoro de Esperanto rigardadis ĉiam kiel leĝojn

por li, kaj malgraŭ oftaj tentoj kaj delogoj li neniam permesis al si (almenaŭ konscie) eĉ la plej malgrandan pekon kontraŭ tiuj ĉi leĝoj [A 2.2]. ... li bone ellernu kaj per ofta enrigardado konstante memorigadu al si, kio en nia lingvo estas oficiala kaj netuŝebla ... [A 5.4].

• **malofte** — Sed estas bone uzadi la vorton „je” kiel eble pli malofte [FE 29.2].

ogiv' [OA 1] ogive | ogive | Spitzbogen | крестовый сводъ | łuk strzałkowy. {ARKI} — [EG 1].

ok - huit | eight | acht | восемь | ośm. — **ok** - 8 [FG 4.1]. — **ok** - huit | eight | acht | восемь | ośm [FE 12]. — [UL] — Kvar kaj dek ok faras dudek du [FE 12.8]. Ok estas kvar kvinonoj de dek [FE 14.10].

• **okcent** — Mil okcent naŭdek tri [FE 12.10].

• **bit/ok/o.** [OA 9 bit'] Grupo de ok bitoj traktata kiel tutaj (kiel unuo en komputado k.s.). {KOMP}

okaz' - avoir lieu, arriver | happen | vorfallen | случаться | zdarzać się. — **okazi** - avoir lieu, arriver | happen | vorfallen | случаться | zdarzać się [FE 17]. — [UL] — La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi, ... [FE 17.8]. — [Kabe 1910]: Vere esti, vere fariĝi, sendepende de nia volo: *La katastrofo okazis antaŭ cent jaroj.*

• **okaz'o** - occasion | occasion | Ereigniss {de 1901: Ereignis}, Gelegenheit | случай | wypadek, zdarzenie. — [AK] Fall, Ereignis, Gelegenheit. — a) ni devas tion ĉi fari ne facilanime, sed nur en okazo de efektiva neceseco [A 9.3]. Leĝan sankcion ili [= la ideoj] ricevos nur en tia okazo, se ili estos akceptitaj de la unua internacia kongreso de esperantistoj, ... [A 11.2]. ... en tiaj okazoj ni uzus la finiĝon „n” tute egale ĉu ia prepozicio starus aŭ ne [FE 28.3]. — **Rim.:** Кр. kaz' [UV], afer'. — Detala studo pri la signifokampoj de kaz- / okaz- estas Kramer (nacilingve Cramer) 2016, repr. en BK IV.

• **okaz'a** - accidentel | accidental | zufällig | случайный | przypadkowy.

okcident' - ouest | west | West, Westen | западъ | zachód. {GEO} — [RE].

Oksid-o {legu: oksid-o} [OA 4], {fr} oxyde | {en} oxide | {de} Oxyd {2012:

Oxid}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} ossido | {es} oxido | {pt} óxido | {ca} óxid {legu: òxid}. {KEM} — [EG 1] —o Oxyd; -i, oxydieren.

oksigen' - oxygène | oxygen | Sauerstoff | кислородъ | tlen. {KEM} — [RE].

oksikok' - canneberge | moss-berry | Moosbeere | клюква | żurawina {legu: żurawina}. {BOT} — [AK] {en} cranberry. — [RE].

oktav-o [OA 2.1]. {MUZ} — [RE]. [EG 1] Oktave. — **Rim.:** Кр. la homonimon por paĝogrando: [Rab 26,20] se la libro de tiu ĉi verkisto ne gajnus per tio kelkajn *oktavajn* paĝojn.

Oktoobr' - Octobre {2012: octobre} | October | Oktober {2012: октябрь} | Октябрь | Paŝdziernik {2012: październik}. — [DL]. [RE]. — **Rim.:** En 2012 monatonomoj estas skribataj majuskle nur plu en la angla kaj la germana.

okul' - œil | eye | Auge | глазъ | oko. {ANAT} — **okulo** - œil | eye | Auge | глазъ | oko [FE 9]. — [UL] — Ni vidas per la okuloj kaj aŭdas per la oreloj [FE 9]. Sablero enfalis en mian okulon [FE 41]. — [DL 1888]: *Ni vidas per la okuloj* [DL 2.7].

● **okul'har'** - cils | eye-lash | Wimper | рѣсница | rzęsa. {ANAT}

● **okul'vitr'** - lunettes | spectacles | Brille | очки | okulary.

okult-a [OA 2.1]. {FILO} — [EG 2] (phil.) okkult {ne en EG 1}.

okup' - occuper | occupy | einnehmen, beschäftigen | занимать | zajmować. —

okupi - occuper | occupy | einnehmen, beschäftigen | занимать | zajmować [FE 32]. — [UL] — Kiu okupas sin je meĥaniko, estas meĥanikisto, kaj kiu okupas sin je ĥemio, estas ĥemiisto [FE 32.2].

● **okupo** — La kantado estas agrabla okupo [FE 40.9].

— **LR 110 (1911)** [Ĉu *okupita* aŭ *okupata*?]: Kiam pro ia laboro mi ne estas libera, mi diras ordinare “mi estas *okupita*”. Kelkaj personoj trovas, ke tio estas neĝusta; ke ĉar mi parolas pri laboro, kiu daŭras nun, mi devas diri “*okupata*”. Kelkfoje ŝajnis al mi, ke tiuj personoj estas pravaj, kaj tiam mi provis uzi “mi estas *okupata*” mi tamen tuj forĵetis tiun formon, kontraŭ

kiu protestis mia lingva sento. Ĉu ni devas uzi en tiu esprimo la pasivon nuntempan aŭ pasintan, pri tio la lingvoj franca kaj angla ne povas doni al ni respondon, ĉar ili ne havas apartajn formojn por tiuj ambaŭ pasivoj; sed la lingvoj slavaj kaj germana uzas en la dirita okazo la pasivon *pasintan*, sekve ĉi tio estas jam sufiĉe grava motivo, por ke ankaŭ en Esperanto ni tiel agu. Sed eble la formo estas kontraŭlogika? Ne. Se iu ion okupas (en la senco “prenas en posedon”), tiam en tiu momento la io estas okupata de la iu; ekzemple kiam la malamikoj okupas nian urbon, ĝi estas en tiu momento okupata de ili; se mi estis tute libera, sed en la nuna momento oni donas al mi ian laboron, kiu min ekokupas, mi povas diri, ke mi estas nun okupata de tiu laboro, t.e. ĝi forprenas en sian posedon mian tempon; sed se mi parolas pri laboroj, kiuj estis donitaj al mi jam *antaŭe*, t.e. se mi parolas ne pri la *ago* de ekokupo mem, sed pri la *stato*, en kiu mi troviĝas, tiam mi devas diri “mi estas okupita”. Estas vero, ke, transformante la pasivan formon de la citita frazo en aktivan, ni ofte uzas la formon *nuntempan* (“laboroj min tre okupas”), sed tion ni faras por tio, ke la formo “okupis” ne pensigu, ke mia okupiteco jam pasis. En la *pasiva* formo ni ne bezonas timi tiun malkompreniĝon, ĉar “mi estas okupita” montras, ke io min okupis kaj la okupiteco ankoraŭ *daŭras*. La senco de “okupi” havas du nuancojn: *preni* en posedon kaj *teni* en posedo; per la formo “mi estas okupita” ni esprimas samtempe *ambaŭ* nuancojn, dum la formo “mi estas okupata” esprimus nur la *unuan* nuancon. Cetere pri la vorto “okupi” mi devas ripeti tion, kion mi diris pri multaj aliaj lingvaj demandoj; ĉiufoje, kiam la logiko ne donas al ni respondon tute klaran kaj senduban, kiu ne ofendus nian lingvan senton, ni devas peni konformigi nin al la ekzistantaj *kutimoj*; kaj la kutimo de la popoloj, kiel mi supre montris, postulas, ke ni diru “mi estas okupita” [Resp. 48, OGE 1911:3, p. 293].

okzal' - oseille | sorrel | Ampfer | щавель | szczaw. {BOT} — [AK] sorrel (*plant*) | Sauerampfer. — [RE].

ol - que (dans une comparaison) | than | als | чѣмъ {чем (при сравнит, степени)} [AK]; | niŝ {legu: niŝ - z kun akcento - kiel

en FE). — **ol** - que (dans une comparaison) | than | als | чѣмъ | niż {tiel, z kun punkto} [FE 10]. — **ol** - Le „que” du comparatif se traduit par ol ... Ex.: pli blank'a ol neĝ'o - plus blanc que neige. | The word „than” is rendered by ol, e. g. pli blanka ol neĝo, „whiter than snow”. | Das Wort „als” heißt ol. Z. B.: pli blank'a ol neĝ'o, weißer als Schnee. | слово „чѣмъ” переводится ol. (Прим.: pli blank|a ol neĝ|o бѣлѣ снѣга) | wyraz „niż” {z kun punkto} tłumaczy się przez ol. Przykład: Pli blank/a ol neĝ/o bielszy od śniegu [FG 3.4-5]. — [AK] чем (при сравнит, степени). — [UL] — Ol [FE 3]. — **Rim.**: En la pola UL, R 3 „niż” {z kun punkto}.

{1. pli ... ol, malpli ... ol}

Lakto estas pli nutra, ol vino [FE 10.15]. Mi havas pli freŝan panon, ol vi [FE 10.16]. Ne, vi eraras, sinjoro: via pano estas malpli freŝa, ol mia [FE 10.17]. Du homoj povas pli multe fari ol unu [FE 12.1]. La sepan tagon de la semajno Dio elektis, ke ĝi estu pli sankta, ol la ses unuaj tagoj [FE 12.15]. Mia frato diris al Stefano, ke li amas lin pli, ol sin mem [FE 18.13]. Fluanta akvo estas pli pura, ol akvo staranta senmove [FE 22.1]. Mono havata estas pli grava ol havita [FE 22.12]. Pasero kaptita estas pli bona, ol aglo kaptota [FE 22.13]. La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, ... [FE 23.3]. Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervojo estas konstruota en la daŭro de du jaroj; sed mi pensas, ke ĝi estos konstruata pli ol tri jarojn [FE 25.10]. Li estas morte malsana, li ne vivos pli, ol unu tagon [FE 31.7]. La ekstero de tiu ĉi homo estas pli bona, ol lia interno [FE 31.13]. Liaj lipharoj estas pli grizaj, ol liaj vangharoj [FE 31.25]. Rekta vojo estas pli mallonga, ol kurba [FE 33.10]. Urbanoj estas ordinare pli ruzaj, ol vilaĝanoj [FE 37.3]. — [DL 1888] *Mi intencas fianĉiĝi, mi povas nutri pli ol unu familion!* [DL 17].

{2. diferenco inter du ebloj aŭ ecoj}

... trovante en unu eldono alian tradukon ol en alia, la uzanto ne havus la certecon, ke mi morgaŭ ne faros ian alian ŝanĝon, kaj li perdus sian konfidon kaj apogon [A 4.6]. — [DL 1888] *La malsupra parto de tiu ĉi domo estas alie kolorita ol la supra* [DL 14]. *En la varmegaj landoj la suno*

radias alian varmegon, ol ĉe ni [DL 17.1.1]. *Ŝi tuj ekvidis, ke la nova veninto estas tute alia persono, ol ĉiuj ceteraj* [DL 17]. *Tio ĉi estas vere io tre multekosta, sed mi amas vivi alie ol ĉiuj!* [DL 17].

{3. antaŭ ol (diferenco de tempo)}

Kiam vi venos al mi, li jam antaŭe diros al mi la veron (aŭ li estos dirinta al mi la veron; aŭ antaŭ ol vi venos al mi, li diros al mi la veron) [FE 24.6]. — [= 1a eld. 1894] — [DL 1888]: „*Antaŭe ol fini la antaŭparolon, mi permesas al mi ripeti ankoraŭ la peton, kiun mi jam esprimis en mia unua verko* {UL 1887} ...” [DL]. *D-ro S*, kiu skribas sub la nomo de d-ro Esperanto, estas tre modesta en siaj postuloj kaj proponas sian lingvon al la publika kritiko tra la tempo de unu jaro, antaŭ ol li donos al ĝi la finan formon.* [DL].

ole' - huile | oil | Oel {legu: Öl} | масло (деревянное) | olej. — [AK] масло (жидкое - раст., животн. и минеральное). — [UL].

• **fiŝ'ole'** - huile de poisson | fish-oil | Thran {de 1901: Tran} | рыбій жиръ | tran [UV fiŝ'].

Oleandr-o {legu: oleandr-o} [OA 4], {fr} laurier-rose | {en} oleander | {de} Oleander, Rosenlorbeer {ark.}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} oleandro | {es} adelfa | {pt} eloendro {en Brazilo pli konata kiel “espírradeira”} | {ca} lloer rosa. {BOT} — [EG 1] Oleander.

oligarĥ', **oligark'** (3) [OA 7] — [Millidge].

Oligarĥi', **oligarki'** {legu: oligarĥi'} [OA 3.2] {en} oligarchy | {fr} oligarchie | {de} Oligarchie | {es} oligarquia | {pt} oligarchia {legu: oligarquia} | {it} oligarchia | {pl} -- {mankas}. — [Beau] kaj [EG 1] nur *oligarĥi-*, la formo kun -k-mankas. [Rhodes 1908, 311] ambaŭ: oligarĥio-kio. [Christ 1910, 279] nur la formo kun -k-.

oligark' [OA 7] vd. je **oligarĥ'** [OA 7].

oligarki' [OA 7] vd. je **oligarĥi'** [OA 7]. — [Christ 1910, 279] Nur la formo kun -k-.

oliv' - olive | olive | Olive | маслина | oliwa. {BOT} — [RE].

omaĝ/o. [OA 9] Esprimo aŭ manifestaĵo de honora respekto al iu: *la ekspozicio estas omaĝo al la ĵus mortinta artisto.* — [PV 1930].

• **omaĝ/i.** [OA 9] Esprimi honoran respekton: *omaĝi al Zamenhof.* — [PV 1930].

omar' - homard | lobster | Hummer | морской ракъ | homar. {ZOO} — [MV].

ombr' - ombre | shadow | Schatten | тѣнь | cień. — **ombro** - ombre | shadow | Schatten | тѣнь | cień [FE 37]. — [UL] — Timulo timas eĉ sian propran ombron [FE 37.21]. — **Rim.:** Multaj trafoj en DL 17, „La Ombro“, traduko el Andersen.

ombrel' - parapluie, ombrelle | umbrella | Schirm | зонтикъ | parasol. — [UL].

omnibus' [OA 1] omnibus | omnibus | Omnibus | омнибусъ | omnibus. {VETU} — [EG 1]. — Кр. aŭtobuso [OA 8].

on' - marque les nombres fractionnaires; ex. kvar quatre - kvar'on' le quart | marks fractions; e. g. kvar four - kvar'on' a fourth, quarter | Bruchzahlwort; z. B. kvar vier - kvar'on' Viertel | означает числительное дробное; напр. kvar четыре - kvar'on' четверть | oznacza liczebnik ułamkowy; np. kvar cztery - kvar'on' czwarta część, ćwierć. — **on** - marque les nombres fractionnaires; ex. kvar quatre - kvarono le quart | marks fractions; e.g. kvar four - kvarono a fourth, quarter | Bruchzahlwort; z.B. kvar vier - kvarono Viertel | означает числительное дробное; напр. kvar четыре - kvarono четверть | liczebnik ułamkowy; np. kvar cztery - kvarono ćwierć [FE 14].

• **duono** — Tri estas duono de ses [FE 14.9]. Kvar metroj da tiu ĉi ŝtofo kostas naŭ frankojn; tial du metroj kostas kvar kaj duonon frankojn (aŭ da frankoj) [FE 14.11].

• **kvar'on'** - le quart | a fourth, quarter | Viertel | четверть | czwarta część, ćwierć. — **kvarono** - le quart | a fourth, quarter | Viertel | четверть | ćwierć [FE 14 on'].

• **kvinono** — Ok estas kvar kvinonoj de dek [FE 14.10]. Unu tago estas tricent-sesdek-kvinono aŭ tricent-sesdek-sesono de jaro [FE 14.12].

• **sesono** — Unu tago estas tricent-sesdek-kvinono aŭ tricent-sesdek-sesono de jaro [FE 14.12].

ond' - onde, vague | wave | Welle | волна | fala. — [UL].

oni - on | one, people, they | man | безличное мѣстоименіе множ. числа | zaimek nieosobisty liczby mnogiej. — **oni** - on | one, people, they | man | безличное мѣстоименіе множественного числа | zaimek nieosobisty liczby mnogiej [FE 11]. — **oni** - on | one, people, (French „on”) | man | безличное множественного числа | zaimek nieosobisty liczby mnogiej {tiel kun akcentita „é“ kontraste al UV kaj FE 11} [FG 5.1]. — [AK] zaimek nieosobisty. — [UL] — ... oni facile trovas la veran sencon de ĉiu vorto [A 4.5]. Riĉigadi la lingvon per novaj vortoj oni povas jam nun [A 7.1]. ... oni devas ilin uzadi nur en la literaturo; ... [A 7.1]. — ... ili ambaŭ estis tiel malagrablaj kaj tiel fieraj, ke oni ne povis vivi kun ili [FE 11.2]. La pli juna filino, ..., estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3]. Ci skribas (anstataŭ „ci” oni uzas ordinare „vi”) [FE 16.2]. Oni diras, ke la vero ĉiam venkas [FE 16.19]. En la vintro oni hejtas la fornojn [FE 16.20]. Kiam oni estas riĉa (aŭ riĉaj), oni havas multajn amikojn [FE 16.21]. Oni ne forgesas facile sian unuan amon [FE 18.19]. Homo, kiun oni devas juĝi, estas juĝoto [FE 22.16]. La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, ... [FE 23.3]. Anstataŭ „la” oni povas ankaŭ diri „l” ... [FE 27.4]. Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj; oni prenas ordinare la purajn radikojn, sed, se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, ... [FE 27.5]. skribotablo aŭ skribotablo (= tablo, sur kiu oni skribas) [FE 27.6]. Lernolibron oni devas ne tralegi, sed tralerni [FE 31.22]. Diplomatiston oni povas ankaŭ nomi diplomato, sed fizikiston oni ne povas nomi fiziko, ĉar fiziko estas la nomo de la scienco mem [FE 32.3]. Glaso de vino estas glaso, en kiu antaŭe sin trovis vino, aŭ kiun oni uzas por vino; ... [FE 32.5]. Oni tiel malhelpis al mi, ke mi malbonigis mian tutan laboron [FE 33.14].

Oni metis antaŭ mi manĝilaron, ... [FE 34.10]. Kun bruo oni malfermis la pordegon, ... [FE 38.8]. Post infekta malsano oni ofte bruligas la vestojn de la malsanulo [FE 39.5]. La domo, en kiu oni lernas, estas lernejo, kaj la domo, en kiu oni preĝas, estas preĝejo [FE 40.12]. Magazeno, en kiu oni vendas cigarojn, aŭ ĉambro, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarejo; skatoleto aŭ alia objekto, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarujo; tubeto, en kiu oni metas cigaron, kiam oni ĝin fumas, estas cigaringo [FE 40.15]. Skatolo, en kiu oni tenas plumojn, estas plumujo, kaj bastoneto, sur kiu oni tenas plumon por skribado, estas plumingo [FE 40.16]. ... la (tre malmultajn) vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9]. En malbona vetero oni povas facile malvarmumi [FE 42.12]. — Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1]. ... la vorto «frat'in'o», prezentante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2].

— **LR 106 (1907)** [*onin* kaj *onia*]: Akuzativo kaj pronomo poseda de la vorto “oni” estas per si mem formoj tute regulaj, kaj ĉiu havas plenan rajton ilin uzi, ĉar nenie en la “Fundamento” estas dirite, ke “oni” prezentas escepton el ĉiuj aliaj analogiaj pronomoj. Nur en la *praktiko* oni ĝis nun ne uzadis la formojn “onin” kaj “onia”, ĉar preskaŭ en ĉiuj plej gravaj lingvoj la vorto “oni” ne ŝanĝiĝas kaj la akuzativigo kaj adjektivigo de tiu ĉi vorto sonus tre strange en la oreloj de la plimulto de la Esperantistoj. Sed en Esperanto la “neku-timeco” ne prezentas gravan kaŭzon por neuzado; tial, kvankam mi persone ĉiam evitas la diritajn formojn, tamen, se iu ilin uzus, mi neniel povus vidi en tio ĉi ian pekon kontraŭ la reguloj aŭ kontraŭ la komuna spirito de nia lingvo [Resp. 22, *La Revuo* Aŭg. 1907].

oniks-o [OA 2.1]. {MIN} — [Beau]. [EG 1] Onyx.

onkl' - oncle | uncle | Onkel | дядя | wuj, stryj. — **onklo** - oncle | uncle | Onkel | дядя | wuj, stryj [FE 9]. — [UL] — Mi venas de la avo, kaj mi iras nun al la onklo [FE 9.9]. Li estas mia onklo, ĉar mia patro estas lia

frato [FE 18.9]. Mia onklo ne mortis per natura morto, ... [FE 39.11].

• **onklino** — Mia onklino estas bona virino [FE 33.18].

onobrik-o [OA 2.2] esparsette, sainfoin | esparcet | Esparsette. {BOT} — [Beau] sainfoin. [EG 1] Esparsette.

ont' - marque le participe futur d'un verbe actif | ending of fut. part. act. in verbs | bezeichnet das Participium fut. act. | означает причастие будущего времени действительного залога | oznacza imiesłów czynny czasu przyszłego. — **ont** - marque le participe futur d'un verbe actif | ending of fut. part. act. in verbs | bezeichnet das Participium fut. act. | означает причастие будущего времени действит. залога | oznacza imiesłów czynny czasu przyszłego [FE 22]. — **ont** - Le *participe futur actif*, {est caractérisé} par *ont*: *far'ont'a* - devant faire, qui fera. | The future participle active ends in *ont*, e. g. *far'ont'a*, „he who will do”; *far'ont'e*, „about to do”. | Partizipium futuri aktivi - *ont*; *far'ont'a*, der machen wird. | Действит. залога будущ. времени - *ont* (*far/ont/a* который сдѣлаетъ). | Imiesłów czynny czasu przyszłego - *ont* (*far/ont/a* który uczyni). [FG 6.2 ĝ].

• **estonta** — Por ke lingvo internacia ... havu plenan certecon, ke ... ia facilanima paŝo de ĝiaj amikoj estontaj ne detruos la laborojn de ĝiaj amikoj estintaj ... [A 1.1]. ... severa netuŝebleco de nia fundamento estas la plej grava kaŭzo de nia ĝisnuna progresado kaj la plej grava kondiĉo por nia ... progresado estonta [A 1.3]. ... neniu verko Esperanta eĉ el la plej frua tempo iam perdos sian valoron kaj kompreneblecon por la estontaj generacioj [A 8.3]. — En la lingvo „Esperanto“ ni vidas la estontan lingvon de la tuta mondo [FE 22.10]. ... la edziĝa festo estos en la domo de liaj estontaj bogepatroj [FE 39.3].

• **far'ont'a** - devant faire, qui fera | he who will do | der machen wird | который сдѣлаетъ | który uczyni [FG 6.2 ĝ].

• **far'ont'e** - about to do [FG 6.2 ĝ].

• **Savonto** — Venu, ni atendas vin, Savonto de la mondo [FE 22.9].

• **venonta** — La tempo pasinta jam neniam revenos; la tempon venontan neniu ankoraŭ konas [FE 22.8].

• **volonte** — “Tre volonte, mia bona;” diris la bela knabino [FE 15.2]. Tiu ĉi komercaĵo estas ĉiam volonte aĉetata de mi [FE 25.4]. Mi volonte plenumis lian deziron [FE 42.11].

— **LR 1908**: La esprimo “mi estas feliĉa akceptonte vin” estas bona, kvankam mi preferus diri pli simple “mi estas feliĉa, ke mi vin akceptos”. La frazo “mi inklina ne faronte tion” ne ŝajnas al mi bona; mi dirus: “mi estas inklina ne fari tion” [Resp. 40, *La Revuo* Maj. 1908].

— **LR 114 A (1911)**: Participo-substantivo en Esperanto signifas ordinare *personon* (aŭ objekton, kiu plenumas ian funkcion); se ni deziras doni al la participo alian sencon, ni devas uzi sufikson (ekzemple *aĵ* aŭ *ec*). Tial, laŭ mia opinio, la vorto “estonto” povas signifi nur “estonta persono”, sed ĝi ne povas signifi “estonta tempo” aŭ “estonta afero”, kiujn mi rekomendus traduki per la vortoj “estonteco” kaj “estontaĵo” [Resp. 46, OGE 1911:3, p. 291].

— **LR 1911** [La senco de la participa sufikso]: Vd. je –ant’.

op’ - marque l’adjectif numéral collectif; ex. du deux - du’op’ à deux | marks collective numerals; e. g. tri three - tri’op’ three together | Sammelzahlwort; z. B. du zwei - du’op’ selbander, zwei zusammen | означает числительное собирательное; напр. du два - du’op’ вдвоем | oznacza liczebnik zbiorowy; np. du dwa - du’op’ we dwoje. — **op** - marque l’adjectif numéral collectif; ex. du deux - duope à deux | marks collective numerals; e.g. tri three - triope three together | Sammelzahlwort; z. B. du zwei - duope selbander, zwei zusammen | означает числительное собирательное; напр. du два - duope вдвоем | oznacza liczebnik zbiorowy; np. du dwa - duope we dwoje [FE 14]. — **op** - Aux adjectifs numéraux cardinaux on ajoute: ... *op*, pour les numéraux *collectifs* | Ordinals are formed by adding the adjectival *a* to the cardinals ... . Collective numerals add *op*, as *kvar’op’e*, „four together”. | Ordnungszahlwörter entstehen, indem sie die Endung des Adjektivs annehmen; ... . Sammelzahlwörter — durch *op*; z.B. *du’op’e*, selbander. | числительныя

существительныя и нарѣчныя. (**Примѣры**: ...; *du/op/e* вдвоем; ... | Dla utworzenia liczebników porządkowych dodaje się końcówka przymiotnika, dla wielorakich ... — *op*, dla podziałowych ... . **Przykłady**: ... *du/op/e* we dwoje; ... [FG 4].

• **du’op’** - à deux | {angla mankas} | selbander, zwei zusammen | вдвоем | we dwoje [UV op’]. — **duope** - à deux | {angla mankas} | selbander, zwei zusammen | вдвоем | we dwoje [FE 14 op’]. — **du’op’e** — à deux | {angla mankas} | selbander | вдвоем | we dwoje [FG 4]. — Tiuj ĉi du amikoj promenas ĉiam duope [FE 14.13].

• **tri’op’** - three together [UV op’]. — **triope** - three together [FE 14 op’].

• **kvar’op’e** - four together [FG 4].

• **kvinope** — Kvinope ili sin ĵetis sur min, sed mi venkis ĉiujn kvin atakantojn [FE 14.14].

[DL 1888]: *Kvinope ili tiris la keston kaj tamen ne povis ĝin altiri al la domo* [DL 3.19]. *Se vi venos al li triope, li redonos, kion li prenis; ĉar unue li timos vian forton, kaj due li ne povos sin pravigi* [DL 3.20].

opal’ - opale | opal | Opal | опаль | opal. {GEOL} — [RE].

oper’ [OA 1] * opera | opera | Oper | опера | opera. {TEATR} — [RE]. * [FK 77,33] la *opero* iris tre bone. [FK 143,10] sin kolekti en la *opero* {celas: *operejon*}. [FK 143,12] la *opera* teatro estis plenigita.

operaci’ [OA 1] * operation (chir.) | operation | Operation | операция {de 1918: операция} | operacja. {MED} — [RE]. * [FK 199,12] kiu konsentus, ke oni faru al ĝi *operacion*. [FK 178,32] la *operacio* ŝajne ne tre plaĉis al ĝi. — BRO8 -i {verbo}.

opi’ [OA 1] * opium | opium | Opium | опий | opjum. — [RE]. * [FK 234,1] safrana tinkturo de *opio* (tinctura opii crocata).

opini’ - penser, croire | mean | meinen | имѣть мнѣніе | sądzić, opiniować. — [AK] be of opinion, think | иметь мнение, полагать. — [RE].

• **opinio** - opinion | opinion | Meinung | мнѣніе | opinja [FE 19]. — Mia opinio estas: prenu mem akvon, se vi volas trinki [FE 19].

opon/i. [OA 8] Esprimi opinion kontraŭan al la opinio de iu alia kaj peni, ke tiu ne povu efektiviĝi la sian. — A. to oppose; F. s'opposer à, aller contre, contrecarrer; G. entgegenstellen, entgegen {pres-eraro, legu: entgegnen}, opponieren; H. {es} oponer; I. {it} opporsi; P. {pt} opor-se. — [E-isto 9/1893] [PV] {antaŭe opozici/o}.

oportun' - commode, ce qui est à propos | oportune, suitable | bequem | удобный | wygodny. — **oportuna** - commode, qui est à propos | oportune, suitable | bequem | удобный | wygodny [FE 15]. — [AK] bequem, gelegen. — [UL] — La personoj, kiuj ne komprenas la uzadon de la artikolo (...), povas en la unua tempo tute ne uzi la artikolon, ĉar ĝi estas oportuna sed ne necesa [FE 27.3].

• **oportune** — Kaj ŝi tuj ... alportis al la virino, ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli oportune [FE 15.3].

• **neoportuna** — Se ia aŭtoritata centra institucio trovos, ke tiu aŭ alia vorto aŭ regulo en nia lingvo estas tro neoportuna, ... ĝi povos proponi formon novan, ... [A 8.1].

opozici-o [OA 2.1] — [EG 1] Opposition; **-i**; **sen-e**.

optativ-o (*gr.*) [OA 2.1]. {GRAM} — [LI 4/1898] [EG 1] Optativ.

optik' [OA 1] optique | optics | Optik | оптика | optyka. — [RE].

optimism-o [OA 2.1] — [LI 8/1896]. [Beau]. [EG 1] Optimismus.

optimist' [OA 1] optimiste | optimist | Optimist | оптимист | optymista. — [Beau]. [EG 1].

or' - or (métal) | gold | Gold | золото | złoto. — **oro** - or (métal) | gold | Gold | золото | złoto [FE 25]. — [UL] — Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9].

orakol' - oracle | oracle | Orakel | оракулъ | wyrocznia. — [RE]. — **Rim.:** Z proponis en sia „Cirkulera Letero al la ... LK – Pri Neologismoj“ de 1906-11-22, ke „oraklo“ estu paralele uzebila apud „orakolo“ [LZ I 317].

oranĝ' - orange | orange | Apfelsine | апельсинъ | pomarańcza. {BOT} — [RE A].

orartor' [OA 1] * orateur | orator | Redner | ораторъ | mowca. — [RE]. * [FK 62,20] La Roma *oratoro* Cicero.

Orbit-o {legu: orbit-o} [OA 4], {fr} orbite (anat., astr.) | {en} orbit (anat., astr.) | {de} Augenhöhle, Planetenbahn. {ANAT} {ASTR} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} orbita (anat., astr.) | {es} órbita (anat., astr.) | {pt} órbita | {ca} órbita {legu: òrbita}. — [LI 9/1898] [Verax] {ne ĉe Z}.

ord' - ordre (arrangement) | order, arrange | Ordnung | порядокъ | porządek. — [UL].

orden' - ordre | order | Orden | орденъ | order. — [AK] ordre (*honorifique*) | order (*of knighthood, etc.*). — [RE].

ordinar' - ordinaire | ordinary | gewöhnlich | обыкновенный | zwyczajny. — **ordinara** - ordinaire | ordinary | gewöhnlich | обыкновенный | zwyczajny [FE 13]. — [UL].

• **ordinare** — Ĉar ĉiu amas ordinare personon, kiu estas simila al li, tial tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, ... [FE 13.1]. Ci skribas (anstataŭ „ci“ oni uzas ordinare „vi“) [FE 16.2]. ... oni prenas ordinare la purajn radikojn, sed, se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5]. Urbanoj estas ordinare pli ruzaj, ol vilaĝanoj [FE 37.3].

• **eksterordinare** — ... la verko perdis sian eksterordinare necesan karakteron de dogma fundamenteco [A 4.6].

ordon' - ordonner | order, command | befahlen | приказывать | rozkazywać. —

ordoni - ordonner | order, command | befahlen | приказывать | rozkazywać [FE 20]. — [UL] — Ordonu al li, ke li ne babilu [FE 20.19].

• **ordono** — Mi restas ĉi laŭ la ordono de mia estro [FE 26.15].

orel' - oreille | ear | Ohr | yxo | ucho. {ANAT} — **orelo** - oreille | ear | Ohr | yxo | ucho [FE 9]. — [UL] — Ni vidas per la okuloj kaj aŭdas per la oreloj [FE 9.5]. Mi havas nur unu buŝon, sed mi havas du orelojn [FE 12.2].

orf' - orphelin | orphan | Waise | сирота | sierota. — [AK] orphelin (*subst.*). — [RE].

organ' [OA 1] * organe | organ | Organ | органъ | organ. {ANAT} — [RE]. * [FK 279,24-26] objekto natura, *organa*, kiuj dependas de apartaj fiziologiaj ecoj de la *organoj* de parolo. [FK 188,1] la dentoj, stomako, intestaro de la leono ... la samaj *organoj* de la elefanto.

organik/a. [OA 9] Rilata al la karbonkombinaĵoj: *organika ĥemio*. {KEM} — [EG 2] (chem.) organisch {ne en EG 1}.

• **ne/organik/a.** [OA 9] Rilata al ĉiuj substancoj aliaj ol la karbonkombinaĵoj: *neorganika ĥemio*. — [EV 1923] * (kemio), anorganisch(e Chemie).

organism' [OA 1] * organisme | organism | Organismus | организмъ | organizm. — [Beau]. [EG 1]. * [FK 282,11] la homa *organismo* ne povas sin movadi sur tabuloj. [FK 182,11] apartenas al la *organismoj* de la plej malalta grado.

organiz' [OA 1] * organiser | organize | organisieren | организовать | organizować. — [E-isto 1/1893]. [EG 1] -i, organisieren; **-o, -ado**, Organisation; **re-o, re-ado**, Reorganisation. * [FK 201,32] *Organizata* memlernado ŝajne estas ideo ne nova. [FK 191,18] estaĵo alte *organizita*. — **Rim.:** Кр. *organizaci/o* en E-isto 7/1892 kaj *organizator'* en FK 201,26: La unua penso de la *organizatoro* estis ...

orgasm/o. [OA 9] Pinto de seksa ekscitiĝo, karakterizata de fortaj sentoj de plezuro, de serio da muskolaj spasmoj, kaj ĉe viroj ordinare de spermelfeto. — [EG 1] {forstrekitaj en EG 2}.

organ' - orgue | organ | Orgel | органъ | organ. {MUZ} — [AK] organ (*mus.*) | organy. {MUZ} — [RE].

orgi-o [OA 2.1] — [EG 1] Orgie.

orient' - est | east | Osten | востокъ | wschód. — [AK] east, orient. — [RE].

origin' [OA 1] origine | origin | Ursprung | происхождение | pochodzenie. — [EG 1]. {Verax: origen/o}.

original' [OA 1] * original | original | Original | оригиналь {de 1918: оригинал} | oryginal. — [RE]. * [Rev 46,20] Granda

originalulo li estas. [FK 36,31] Ŝi estis en ĉio *originala* infano. [FK 208,14] *Originale* verkita de ... [FK 174,31] ne konante la *originalon*, mi adoris tiun ĉi fantazian portreton. — **Rim.:** BRO, grupo 8, substantivoj, piednoto 5: „Originalo (laŭ Zamenhof kaj laŭ la Unua Of.Ald., konforma al lingvoj angla, franca, germana, rusa, pola) = a) Primitiva manuskripto aŭ verko, kontraste kun kopioj, tradukoj... ; b) Homo ne imitanta aliajn, stranga. — Derivaĵo: originala, ekz-oj: a) “tio estas nur kopio de la originala pentraĵo” b) “ŝi estis en ĉio originala infano, silenta kaj pensanta”. **RIM.:** ne konfuzu originala kun origina.“

oriol-o [OA 2.2] loriot | golden thrush | Pirol {ZOO} — [EG 1] Pirol.

orkestr' [OA 1] orchestre | orchestra | Orchester | оркестръ | orkiestra. {MUZ} — [RE].

orkide-o [OA 2.1] {BOT} — [EG 1] Orchidee.

ornam' - orner | ornament | putzen | наряждать | zdobić. — [AK] ornament (vb.), adorn | schmücken, (ver)zieren, (an)putzen | украшать. — [RE].

ornitolog' (3) [OA 7] — [GD] {antaŭe ornitologi/ist/o}. — **Rim.:** Pri la fako / aganto-paroj (-ologi' / -olog') vd. BK II.1.

Ornitologi' {legu: ornitologi'} [OA 3.2] {en} ornithology | {fr} ornithologie | {de} Ornithologie | {es} ornitologia | {pt} ornithologia {legu: ornitologia} | {it} ornitologia | {pl} -- {mankas}. {ZOO} — [EG 1].

orografi-o [OA 2.1] {GEO} — [Beau]. [EG 1] Orographie.

Ort-a {legu: ort-a} [OA 4], {fr} à angle droit (géom.); {en} rectangular; {de} rechtwinkelig. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekitaj de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4. — **ort/o.** [OA 8] 90-grada angulo: se du rektoj kruciĝas, tiel ke du apudaj anguloj estas egalaj, ili determinas kvar ortojn. — A. right angle; F. angle droit, un droit; G. rechter Winkel, Rechter {ark.}; H. {es} ángulo recto, recto; I. {it} angolo retto; P. {pt} ángulo reto {legu: ângulo reto}. — [EG 2] orta, rechtwinklig {ne en EG 1}. {Verax}.

ortodoks-a [OA 2.1] — [RE]. [EG 1] orthodox, recht-, strenggläubig; **-eco**; **-ulo**; **-ularo**.

ortografi' [OA 1] * orthographe {preseraro: estu orthographie} | orthography | Rechtschreibung {sinonime ankaŭ: Orthographie} | правописание, орфография {de 1918: правописание, орфография} | pisownia. — [DL-Ald 1888,3]: ... *ke lingvo internacia estas kreebla, ke ĝi estas necesa, ke ĝi devas havi gramatikon la plej simplan kaj naturan, kun la plej simpla ortografio, kaj fonologio, kaj la vortoj devas esti agrablaj por la orelo*. [RE]. * [FK 247,517] akceptante nur la internacian ortografion. [FK 290,34] La *ortografio* en la plimulto de la lingvoj ... prezentas veran krucon por la lernanto.

os - marque le futur | ending of future tense in verbs | bezeichnet das Futur | означает будущее время | oznacza czas przyszły. — **os** - marque le futur | ending of future tense in verbs | bezeichnet das Futur | означает будущее время | oznacza czas przyszły [FE 24]. — **os** - Le *futur*, {est caractérisé} par *os*: *ili far'os* — ils feront. | The future tense ends in *os*, e. g. *ili far'os*, „they will do”. | Das Futurum — auf *os*; z.B. *ili far'os*, sie werden machen. | Будущее — *os* (*ili far/os* они будут делать). | Czas przyszły — *os* (*ili far/os* oni będą czynili). [FG 6.2 c]. — {multaj trafoj en A, ne notitaj tie ĉi}. — ... due mi dankas vin por la prunto; trie mi petas vin ankaŭ poste prunti al mi, kiam mi bezonos monon [FE 14.6]. Tiu ĉi libro havas sesdek paĝojn; tial, se mi legos en ĉiu tago po dek kvin paĝoj, mi finos la tutan libron en kvar tagoj [FE 14.16]. ... estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino, por vidi, kiel granda estos la ĝentileco de tiu ĉi juna knabino [FE 15.6]. „Mi faras al vi donacon,” daŭrigis la feino, „ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.” [FE 15.7]. ... kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile.” [FE 17.11]. Mi rakontos al vi historion [FE 18.6]. Ĉu vi diros al mi la veron? [FE 18.7] ... estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino, por vidi, kiel granda estos la malboneco de tiu ĉi knabino) [FE 19.5]. ... mi faras al vi donacon, ke ĉe

ĉiu vorto, kiun vi parolos, eliros el via buŝo aŭ serpento aŭ rano.” [FE 19.10]. Hodiaŭ estas sabato, kaj morgaŭ estos dimanĉo [FE 20.4]. Hieraŭ estis vendredo, kaj postmorgaŭ estos lundo [FE 20.5]. Ĉu vi jam trovis vian horloĝon? — Mi ĝin ankoraŭ ne serĉis; kiam mi finos mian laboron, mi serĉos mian horloĝon, sed mi timas, ke mi ĝin jam ne trovos [FE 20.8]. Li venu, kaj mi pardonos al li [FE 20.18]. Ŝia fratino en ĉio estas kulpa; mi pagos al ŝi por tio ĉi!” Kaj ŝi tuj kuris bati ŝin [FE 21.4-5]. Li diros al mi la veron [FE 24.5]. — Kiam vi venos al mi, li jam antaŭe diros al mi la veron (aŭ li estos dirinta al mi la veron; aŭ antaŭ ol vi venos al mi, li diros al mi la veron) [FE 24.6]. Mi estos amata. ... [FE 25.1]. {pliaj trafoj en FE, ne notitaj tie ĉi}.

osced' - bâiller | yawn | gähnen | зѣвать {de 1918: зевать} | ziewać. — [AK] yawn, gape. — [RE].

ost' - os | bone | Knochen | кость | kość. {ANAT} — [UL].

• **balen'ost'** - baleine | whale-bone | Fischbein | китовый усъ | fiszbin [UV balen'].

• **pub/ost/o**. [OA 9] Antaŭa parto de la koksosto.

ostr' - huître {de 1990: huitre} | oyster | Auster | устрица | ostrzyga. {ZOO} — [RE].

ostracism-o [OA 2.1] {JUR} {HIST} — [Beau]. [EG 1] Ostrakismus, Scherbengericht.

ot' - marque le participe futur d'un verbe passif | ending of fut. part. pass. in verbs | bezeichnet das Participium fut. pass. | означает причастие будущего времени страдательного залога | oznacza imiesłów bierny czasu przyszłego. — **ot** - marque le participe futur d'un verbe passif | ending of fut. part. pass. in verbs | bezeichnet das Participium fut. pass. | означает причастие будущ. времени страд. залога | oznacza imiesłów bierny czasu przyszłego [FE 22]. — **ot** - Le *participe futur passif*, {est caractérisé} par *ot*: *far'ot'a* — devant être fait, qu'on fera. | The future participle passive ends in *ot*, e. g. *far'ot'a*, „that which will be done”; *far'ot'e*, „about to be done”. | Partizipium futuri passivi — *ot*; *far'ot'a*, der gemacht werden wird. | Страдат. залога будущ. времени — *ot* (*far/ot/a* имѣющий

быть сдѣланнымъ). | Imiesłów bierny czasu przyszłego — *ot* (*far/ot/a* mający być uczynionym). [FG 6.2 i].

• **invitota** - Li estas invitota. Li estis invitota. Li estos invitota. Li estus invitota. Estu invitota. Esti invitota [FE 25.3].

• **juĝoto** - Homo, kiun oni devas juĝi, estas juĝoto [FE 22.16].

• **kaptota** - Pasero kaptita estas pli bona, ol aglo kaptota [FE 22.13].

• **konstruota** - Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervojo estas konstruota en la daŭro de du jaroj; sed mi pensas, ke ĝi estos konstruata pli ol tri jarojn [FE 25.10].

— **LR 1907** [amatas - amitas - amotas]: Vd. ĉe -at'.

ov' - œuf | egg | Ei | яйцо | jajko. {ZOO}{KUIR} — **ovo** - œuf | egg | Ei | яйцо | jajko [FE 32]. — [UL]. — Mi aĉetis dekon da ovoĵ [FE 32.7].

• **ovaĵo** — Mi manĝis bongustan ovaĵon [FE 35.9].

• **ov'uj'** - ovaire | ovary | Eierstock | яичникъ | jajnik. {ANAT}

• **ov'blank'** - blanc d'œuf, aubin | white of an egg | Eiweiss {legu: Eiweiß} | бѣлокъ | białko. {KUIR}

ovaci' [OA 1] ovation | ovation | Ovation, Huldigung | овація | owacja. — [EG 1].

oval' - ovale | oval | oval | овальный | owalny. {adj.} — [RE]. [EG 1] oval-o, Oval {subst.}; -a, oval {adj.}. [FK 223,23] arkaĵo de duone *ovala* formo aŭ simila je forno de bakado. — BRO9 -o {subst.}. — **Kp.** [Beau] ov/form/a.

ozon-o [OA 2.1] {KEM} — [EG 1] Ozon.

P

Pp — Pp [FE 1]. — p | p as in “pair“ | p | п | p [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **po** ... [FE 1]. — **po** [OA 7] = nomo de la litero **p**, dudeka litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., po, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

pac' - paix | peace | Friede | миръ {de 1918: мир} | pokój, spokój. — [UL]. [RE 97].

• **paculo** — Pa-cú-lo [FE 2].

• **pachoro** — Pac-hó-ro [FE 2].

• **packapo** — Pac-ká-po [FE 2]. Packapo [FE 4].

— **Rim.**: Dum la signifo de **paculo** probable estas „pacema homo“, la signifoj de *pachoro* kaj *packapo* ne estas same evidentaj. Nia opinie ambaŭ apartenas al religia lingvaĵo. — **pachoro** – (arkaa) paŭza, ofte vespera horo, dum kiu oni ne laboras, sed preĝas kaj meditas; germane: Friedensstunde, Stunde des Friedens. — **packapo** – (arkaa) persono ĝuanta trankvilon de la animo, kiu originas el la konvinko pri repaciga Dio kaj la sento vivi en harmonio kun sia Dio. — Por diskuto vd. en BK I, ĉap. „Religia lingvaĵo en la Fundamento“.

pacienc' - patience | patience | Geduld | терпѣние {de 1918: терпение} | cierpliwość. — [RE]. — BRO6 -a {adj.}.

pacient' [OA 1] * patient (med.) | patient | Patient | пациентъ {de 1918: пациент} | pacjent. {MED} — [EG 2] Patient {ne en EG 1}. [FK 230,19] atento devas esti turnata al la plendoj de la *paciento*. [Rab 65,7] *pacientoj*, kiuj plore vokadis sian doktoron.

Pacifik/o. [OA 8] La Oceano inter Ameriko, Azio kaj Oceanio. — A. The Pacific; F. le Pacifique; G. der Stille Ozean {en 2012 malofta}, der Pazifik; H. {es} el Pacífico; I. {it} il Pacifico; P. {pt} o Pacífico {kvankam uzata en frazoj, la artikolo “o” ne estas deviga en la citado de la nomo}. {TOPO} — [Rhodes 1908] **Pacific**, Pacifiko.

Pacifism' {legu: pacifism'} [OA 3.2] {en} pacifism | {fr} pacifisme | {de} Pacifismus {de 1901: Pazifismus} | {es} pacifismo | {pt} pacifismo | {it} pacifismo | {pl} -- {mankas}.

Pacifist' {legu: pacifist'} [OA 3.2] {en} pacifist | {fr} pacifiste | {de} Pacifist {2012: Pazifist} | {es} pacifista | {pt} -- {mankas, estu: pacifista} | {it} pacifista | {pl} pacyfista.

paĉul' [OA 1] patchouli | patchouli | Patschuli | пачули | paczula. — [EG 1].

Padel-i {legu: padel-i} [OA 4]; {fr} patauger; {en} to dabble; {de} herum-patschen, waten; malfacile kaj pede vadi en ŝlimo. — **Rim.**: 1. Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4. 2. Кр. **Vad'** {legu: vad'} [OA 3.1] {en} to wade, paddle | {fr} passer à gué, marcher dans l'eau, patauger | {de} waten | [...].

paf' - tirer, faire feu | shoot | schießen {legu: schießen} | стрѣлять {de 1918: стрелять} | strzelać. — **pafi** - tirer, faire feu | shoot | schießen {legu: schießen} | стрѣлять {de 1918: стрелять} | strzelać [FE 38]. — **paf'** - tirer (coup de feu) | {angla mankas} | schießen {legu: schießen} | стрѣлять {de 1918: стрелять} | strzelać [UV il']. — **pafi** - tirer (coup de feu) | {angla mankas} | schießen {legu: schießen} | стрѣлять {de 1918: стрелять} | strzelać [FE 16 il']. — [UL] {angla pra-UL: to shoot}.

• **paf'** - coup de fusil [UV ad'] {aliaj lingvoj mankas}. — **pafo** - coup de fusil [FE 13 ad] {aliaj lingvoj mankas}. — En la daŭro de kelke da minutoj mi aŭdis du pafojn [FE 40.1].

• **paf'ad'** - fusillade [UV ad'] {aliaj lingvoj mankas}. — **pafado** - fusillade [FE 13 ad] {aliaj lingvoj mankas}. — La pafado daŭris tre longe [FE 40.2]. — [DL 1888]: *La hieraŭa duhora pafado ne estis por mi tiel terura, kiel la du pafoj, kiujn mi aŭdis hodiaŭ* [DL 9.2].

• **paf'il'** - fusil | gun | Flinte | ружье | strzelać {tiel; erara ripeto de la verbo, vd. la

rim.}. — **paf'il'** - fusil | {angla mankas} | Flinte | ружье | fuzya {de 1936: fuzja} [UV il']. — **pafilo** - fusil | {angla mankas} | Flinte | ружье | fuzya {de 1936: fuzja} [FE 16 il']. — **Rim.:** En [UV paf'il'] estas erare ripetita la pola verbo *strzelać* el la antaŭa linio pri *paf'*. En [UV il'] kaj [FE 16 il'] estas notita la pola subst. *fuzya* (de 1936: *fuzja*), kohera al la subst. *pafilo*.

• **paf'il'eg'** - canon | cannon | Kanone | пушка | armata. — Antaŭ nia militistaro staris granda serio da pafilegoj [FE 38.11]. — Кр. **kanon'** [OA 1].

— **Rim.:** Pri la nekutima etimologio de *paf'* el germana kaj franca sonimito (onomatopeo) *paff'*, vd. en Bernardo. Pafo, sed ĉu trafo?. En: Ipernity (2016-08-14).

pag' - payer | pay | zahlen | платить | plăcić. — **pagi** - payer | pay | zahlen | платить | plăcić [FE 14]. — [UL] — Ŝia fratino en ĉio estas kulpa; mi pagos al ŝi por tio ĉi!'' [FE 21.4].

• **pagata** — Mi sciigas, ke de nun la ŝuldoj de mia filo ne estos pagataj de mi [FE 25.7].

• **pagita** — Estu trankvila, mia tuta ŝuldo estos pagita al vi baldaŭ [FE 25.8].

• **pago** — Pá-go [FE 2]. — Por ĉiu tago mi ricevas kvin frankojn, sed por la hodiaŭa tago mi ricevis duoblan pagon, t. e. (= tio estas) dek frankojn [FE 14.7].

• **de'pag'** - impôt | duty | Steuer, Abgabe, Zoll | подать, пошлина | podatek. — Кр. **impost'** [OA 1], **tribut'** [OA 1].

• **senpage** — Por ĉiu aĉetita funto da teo tiu ĉi komercisto aldonas senpage funton da sukero [FE 31.21].

• **abonpago** — ... abonpago (= pago por la abono) [FE 27.14].

paĝ' - page (d'un livre) | page | Seite (Buch-) | страница | stronica. — **paĝo** - page (d'un livre) | page | Seite (Buch-) | страница | stronica [FE 14]. — [AK] page (*book*). — [UL] — Pá-ĝo [FE 2]. — Tiu ĉi libro havas sesdek paĝojn; tial, se mi legos en ĉiu tago po dek kvin paĝoj, mi finos la tutan libron en kvar tagoj [FE 14.16].

paĝi' - page | page | Page | пажъ | paž. — [AK] {fr} page (*subst. masc.*) | {en} page (*servant*). — [RE].

pagod-o [OA 2.1]. {RELI} — [EG 1] Pagode.

pajl' - paille | straw | Stroh | солома | słoma. — [UL].

pak' - empaqueter, emballer | pack, put up {pres-eraro, legu: put up} | packen, einpacken | укладывать, упаковывать | pakować. — **paki** - empaqueter, emballer | pack, put up | packen, einpacken | укладывать, упаковывать | pakować [FE 35]. — [AK] pack, put up. — [RE]. — BRO5 -o {subst.}. — **Rim.:** Кр. **paket'** [Rab 42,2] Prenu, tiun ĉi *paketon*. [Ham 157,5-9] mi ... forkaptis la *paketon*, kiun ili kun si tre garde portis ... Mi dissigelis la *paketon*. [FK 215,21] ĉambrom ..., kiu tuta estas plenigita de *paketoj*.

• **pakaĵo** — Kiam mi ien veturas, mi neniam prenas kun mi multon da pakaĵo [FE 35.12].

Pakistano [OA 8] {TOPO} — [GD].

pal' - pâle | pale | bleich, blass | блѣдный | blady. — **pala** - pâle | pale | bleich, blass | блѣдный | blady [FE 10]. — **pal'** - pâle | {angla mankas} | blass | блѣдный | blady [UV iĝ']. — **pala** - pâle | pale | blass | блѣдный | blady [FE 23 iĝ']. — [UL]. — Pá-laj [FE 2]. — En la tago ni vidas la helan sunon, kaj en la nokto ni vidas la palan lunon kaj la belajn stelojn [FE 10.13].

• **pale** — Pá-le [FE 3]. Pale [FE 4].

• **pal'iĝ'** - pâlir | {angla mankas} | erblassen | блѣднѣть {de 1918: бледнѣть} | blednać [UV iĝ']. — **paliĝi** - pâlir | turn pale | erblassen | блѣднѣть {de 1918: бледнѣть} | blednać [FE 23 iĝ']. — Li paliĝis de timo kaj poste li ruĝiĝis de honto [FE 39.2].

palac' - palais | palace | Schloss (Gebäude) | дворець {de 1918: дворец} | pałac. — **palaco** - palais | palace | Schloss (Gebäude) | дворець {de 1918: дворец} | pałac [FE 23]. — [UL]. — La reĝido ... forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi [FE 23.3].

palanken-o [OA 2.1] — [EG 1] Palankin.

palat' - palais (de la bouche) | palate | Gaumen | нѣбо | podniebienie. {ANAT} — [MV].

paleograf' (2) [OA 7].

paleografi-o [OA 2.1] — [Beau]. [EG 1] Paläographie.

paleontolog' (2) [OA 7] — {antaŭe: paleontologi/ist/o}.

paleontologi-o [OA 2.1] — [Beau]. [EG 1] Paläontologie.

paletr' - palette | palette | Palette | палитра | paleta. — [AK] palette (*d'un peintre*). — [RE].

palinur-o [OA 2.2] langouste | rock lobster | Heuschreckenkrebs {pres-eraro, legu: Heuschreckenkrebs}. {ZOO} — [EG 1] Heuschreckenkrebs.

palis' - pieu, échelas, palissade | pale, stake | Pfahl | тычина, коль | pal. — [RE].

palisandr' [OA 1] palissandre | rosewood | Palisanderholz | палисандръ | palisander. — [Beau].

palm' - palmier | palm | Palme | пальма | palma. {BOT} — [AK] palm-tree {2012: palm tree}. — [RE].

palp' - palper | touch, feel | tasten | щупать | macaĉ. — [AK] palper, toucher, tâter | tasten, fühlen. — [UL]. — Pál-pi [FE 3].

palpebr' - paupière | eyelid | Augenlid | вѣко | powieka. {ANAT} — [UL].

• **palpebr'um'** - cligner, clignoter | twinkle | blinzeln | моргать | mrugaĉ. — [AK] blink, wink.

palt' [OA 1] paletot, pardessus | overcoat | Ueberzieher {legu: Überzieher} | пальто | palto. {VEST} — [1892]. [EG 1] Paletot {ark.}, Ueberzieher.

Pamflet' {legu: pamflet'} [OA 3.2] {en} satirical pamphlet | {fr} pamphlet, libelle | {de} Schmähschrift, Pamphlet | {es} librito satirico | {pt} pamphleto {2012: panfleto} | {it} libello | {pl} -- {mankas}. — [Beau]. [EG 1].

pan' - pain | bread | Brot | хлѣбъ | chleb. {KUIR} — **pano** - pain | bread | Brot | хлѣбъ | chleb [FE 8]. — [UL]. — Ludoviko, donu al mi panon [FE 8.9]. Mi havas pli freŝan panon, ol vi [FE 10.16]. Ne, vi eraras, sinjoro: via pano estas malpli freŝa, ol mia [FE 10.17]. Tiu ĉi malfreŝa pano estas malmola, kiel ŝtono [FE 33.5].

Panamo [OA 8] {ТОПО} — [P~a E-isto 4/1894]. [GD].

pane/o. [OA 8] Akcidenta nefunkciado de aparato aŭ de motorveturilo. — A. breakdown, failure; F. panne (tech.); G.

Panne, Störung, Schaden, Defekt; H. {es} avería; I. {it} panna, panne, guasto (meccanico), avaria; P. {pt} pane. {TEK} {VETU} — [PV] {ne ĉe Z}.

Panel-o {legu: panelo} [OA 4], {fr} panneau | {en} panel | {de} Vertäfelung an einer Zimmerwand. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} pannelo | {es} cuarterón, tablero | {pt} painel | {ca} quadro, plafó. — [EG 1] Paneel.

panik-o [OA 2.1] — [LI 10/1898]. [EG 1] Panik. [Rab 63,4] *panika* teruro ĵetas ĉiujn sur la teron.

pankreat/o. [OA 9] Granda ventra glando (malantaŭ la stomako), kiu sekrecias senkoloran sukon helpantan al digesto, kaj kiu ankaŭ produktas hormonojn, interalie insulinon. {ANAT} — [EV] pankreas-o {kun -s-} anat. Bauchspeicheldrüse. [PV] pankreas-o {kun -s-}. [GD] pankreat/o pancréas (anat.) {kaj indiko pankreas/o = pankreato}.

panoram-o [OA 2.1] — [EG 1] Panorama.

pantalon' - pantalon | pantaloon, trousers | Hosen | брюки | spodnie. {VEST} — **pantalono** - pantalon | pantaloons, trousers | Hosen | брюки | spodnie [FE 40]. — [AK] trousers. — En la poŝo de mia pantalono mi portas monujon, kaj en la poŝo de mia surtuto mi portas paperujon [FE 40.18].

panteism-o [OA 2.1]. {RELI} — [EG 1] Pantheismus.

panteist-o [OA 2.1]. {RELI} — [EG 1] Pantheist.

panter' - panthère | panther | Panther {de 1901: Panter} | пантера | pantera. {ZOO} — [RE].

pantofl' - pantoufle | pantofle | Pantoffel | туфель | pantofel. {VEST} — [AK] slipper | туфля. — [RE].

pantomim' [OA 1] * pantomime | pantomime | Pantomime, Gebärdenspiel | пантомима | pantomina. {TEATR} — [RE]. * [Ham 80,30] ordinare komprenas taksi nur sensencajn *pantomimojn* kaj bruon. [Ham 85,34] Sur la sceno leviĝas kurteno kaj oni vidas *pantomimon*.

pap' - pape | pope | Papst | папа (Римскій) | papież {legu: papież}. {RELI} — [RE].

parag' - perroquet | parrot | Papagei | попугай | papuga. {ZOO} — [RE].

parav' - pavot | poppy | Mohn | макъ | mak. {BOT} — [RE].

paper' - papier | paper | Papier | бумага | papier. — **papero** - papier | paper | Papier | бумага | papier [FE 10]. — [UL]. — Papero estas blanka [FE 10.1]. — Blanka papero kuŝas sur la tablo [FE 10.2]. — La blanka papero jam ne kuŝas sur la tablo [FE 10.3]. La papero estas tre blanka, sed la neĝo estas pli blanka [FE 10.14]. Verkisto verkas librojn, kaj skribisto simple transskribas paperojn [FE 37.17].

• **paperujo** — En la poŝo de mia pantalonon mi portas monujon, kaj en la poŝo de mia surtuto mi portas paperujon; pli grandan paperujon mi portas sub la brako [FE 40.18].

papili' - papillon | butterfly | Schmetterling | бабочка | motyl. {ZOO} — [RE].

papirus-o [OA 2.1] — [EG 1] Papyrus.

paprik/o. [OA 9] Spico (ruĝa, bruna aŭ flava) preparata el sekigita kaj pulvorigita frukto de iuj specoj de kapsiko: *hungara papriko; dolĉa papriko; akra papriko.* — [EG 1] Paprika.

par' - paire | pair | Paar | papa | para. — [AK] para (dwa). — [RE].

parabol-o [OA 2.1] — [RE]. [EG 1] Parabel.

parad' - faire parade | make parade | prangen | парадировать | paradować. — [AK] parader, faire parade | parade, make a show | prangen, prunken. — [DL]. [RE].

paradigm-o (*gr.*) [OA 2.1] {GRAM} — [EG 1] Paradigma.

paradiz' - paradis | paradise | Paradies | рай | raj. — [RE].

paradoksa {mankas en UV} — ... nun mi diros pri tio ĉi nur kelkajn vortojn, por ke mia opinio ne ŝajnu tro paradoksa [A 6.5]. — **paradoks-o** [OA 2.1]. — **paradoks'** (2) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [EG 1] **-o**, Paradoxon; **-a**, paradox.

parafin' [OA 1] paraffine | paraffine | Paraffin {2012: Parafin} | парафинъ {de 1918: парафин} | parafina. — [EG 1] Parafin {-f-}.

paraf-o [OA 2.1] — [Beau]. [EG 1] Paraphe, Namenszug.

parafraz-o [OA 2.1] — [EG 1] Paraphrase.

paragraf' [OA 1] * paragraphe | paragraph | Paragraph | параграфъ | paragraf. — [RE]. [FK 260,26] serĉu la finigojn ... en la *paragrafo* de la responda parto de parolo.

Paragvajo [OA 8] {TOPO} — [E-isto 10/1893]. [FK 1903,187] Kolonio komunista de Aŭstraliaj elmigrantoj estas nun fondata en *Paragvajo*. ... La registaro de *Paragvajo* fordonis al la kolonianoj por ĉiam spacon da tero ... La spaco da tero, donita de la *Paragvaja* registaro estas tre fruktoporta ... .

paralele {mankas en UV} — ... ĝi povos proponi formon novan, kiun ĝi rekomendos uzadi paralele kun la formo malnova [A 8.1]. — **paralel'** [OA 1] * parallèle | parallel | параллельный | równoległy. — **paralel'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [RE 128] параллель, *paralel'*. {subst.} [EG 1] **paralel-a**, parallel, gleichlaufend; [**linio** -a, Parallele; **-oj**, Barren {t.e. gimnastikilo, du paralelaj horizontalaj stangoj}. * [FK 199,24] multo da kanaloj *paralelaj* flankaj. [FK 313,11] *paralele* kun tio ĉi difini komitaton. [FK 280,27] *paralele* kun la patra lingvo. — **Rim.**: Laŭ EG 1 kaj OA 1 adj., laŭ RE kaj BRO subst.

paralelogram-o [OA 2.1] {GEOM} — [EG 1] Parallelogramm.

paraliz' - paralyser | paralyse | paralysiren {de 1901: paralysieren} | парализовать | paralizować. — [AK] lähmen. — [RE].

paraŝut/o. [OA 8] Ombrelforma aparato, kiu uzas la aeran reziston por malrapidigi la malsupreniĝon de falanta korpo. — A. parachute, F. parachute, G. Fallschirm, H. {es} paracaídas, I. {it} paracadute, P. {pt} pára-quedas {de 2009: paraquedas}. — [PV]. {antaŭe fal'ŝirm'il'o laŭ germane *Fall/schirm*}.

parazit' - parasite | parasite | Schmarotzer {2012 ankaŭ: Parasit} | паразитъ | pasorzyt. — [RE].

pardon' - pardonner | forgive | verzeihen | прощать | przebaczać. — **pardoni** - pardonner | forgive | verzeihen | прощать | przebaczać [FE 17]. — [RE A]. — “Pardonu al mi, patrino,” diris la malfeliĉa knabino, “ke mi restis tiel longe” [FE 17.2]. Li venu, kaj mi pardonos al li [FE 20.18]. Al homo, pekinta senintence, Dio facile pardonas [FE 22.4]. ... ekzemple: ni povas diri “pardoni al la malamiko” kaj “pardoni la malamikon”, sed ni devas diri ĉiam “pardoni al la malamiko lian kulpon” [FE 29.11]. Mi diris al la reĝo: via reĝa moŝto, pardonu min! [FE 42.7].

• **pardonema** — ...tamen li estas tre pardonema, li ne portas longe la koleron kaj li tute ne estas venĝema [FE 41.13].

parenc' - parent | relation | Verwandter | родственникъ | krewny. — [UL].

parentez' - parenthèse | parenthesis | Parenthese | скобка | nawias. {GRAM}

parfum' - parfum | parfume | Parfüm | духи | perfuma. — [AK] {en} perfume, scent. — [RE].

parget' - parquet | pit | Parquet {2012: Parkett} | паркетъ | posadzka. — [AK] {en} parquetry. — [RE].

Parizo {mankas en UV} – Paris — mi ir'as Pariz'o'n - je vais à Paris [FG 13-fr]. — Morgaŭ mi veturos Parizon (aŭ en Parizon) [FE 28.4]. — **Pariz'** [OA 7] (urbnomo). — [UL].

• **Parizano** {mankas en UV} - La Parizanoj estas gajaj homoj [FE 37.5].

park' - parc | park | Park | паркъ | park. — [RE].

parker' - par cœur (de mémoire) | by heart, thoroughly | auswendig | наизусть | na pamięć. — [AK] {en} by heart.

parlament' [OA 1] * parlement | parliament | Parlament | парламентъ | parlament. — [RE]. * [FK 87,11] prezidanto de la parlamento en la Provenco.

parodi' [OA 1] parodie | parody | Parodie | пародія {de 1918: пародия} | parodja {de 1936: parodia}. — [RE].

paroh' - cure, paroisse | parish | Pfarre | приходъ (церковный) | parafia. {RELI} —

[AK] Kirchspiel, Pfarre. — [RE]. — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *paroh'o* = preĝeja distrikto [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 46]. — **Rim.**: La paralela formo *parok-o* ankoraŭ ne oficiala en 2016.

paroksism' [OA 1] * paroxysme | paroxysm | Paroxysmus | пароксизмъ | paroksyzm. {MED} — * [Rab 82,11] Nur paciencon, la *paroksismo* komencas jam fali.

parol' - parler | speak | sprechen | говорить | mówić. — **paroli** - parler | speak | sprechen | говорить | mówić [FE 7]. — Pa-ró-li [FE 3]. — Pli detale mi parolos pri tio ĉi en la Bulonja kongreso [A 6.5]. — Mi parolas pri leono [FE 7.7]. Kaj kiam ŝi parolis tiujn ĉi vortojn, elsaltis el ŝia buŝo tri rozoj, tri perloj kaj tri grandaj diamantoj [FE 17.3]. La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi, kaj, dum ŝi parolis, elfalis el ŝia buŝo multego da diamantoj [FE 17.8]. Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas ... [FE 17.10]. „Bone, ĉar vi estas tiel servema, mi faras al vi donacon, ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi parolos, eliros el via buŝo aŭ serpento aŭ rano.“ [FE 19.10]. La artikolo „la” estas uzata tiam, kiam ni parolas pri personoj aŭ objektoj konataj [FE 27.1]. Mi neniel povas kompreni, kion vi parolas [FE 28.10]. Li parolas, kaj lia parolo fluas dolĉe kaj agrable [FE 31.8]. Vi parolas sensencaĵon, mia amiko [FE 35.1].

• **parolo** - Li parolas, kaj lia parolo fluas dolĉe kaj agrable [FE 31.8]. Lia hieraŭa parolo estis tre bela, sed la tro multa parolado lacigas lin [FE 40.6]. Via parolo estas tute nekomprenebla kaj viaj leteroj estas ĉiam skribitaj tute nelegeble [FE 41.4].

• **parole** — Ni faris la kontrakton ne skribe, sed parole [FE 31.9].

• **parolado** — Lia hieraŭa parolo estis tre bela, sed la tro multa parolado lacigas lin [FE 40.6].

• **parolanto** — Li estas bona parolanto [FE 31.10].

• **Antaŭparolo** [A, titolo]. ... la unua internacia kongreso de esperantistoj, al kiu tiu ĉi verko kune kun sia antaŭparolo estos prezentita [A 11.2].

• **ekparoli** — Kiam vi ekparolis, ni atendis aŭdi ion novan, sed baldaŭ ni vidis, ke ni trompiĝis [FE 40.7].

• **el'parol'** - prononcer | pronounce | aussprechen | произносить | wymówić. — Кр. **Prononc'** [OA 3.1].

• **inter'parol'** - entretien | discourse | Gespräch, Unterhaltung | беседа | rozmowa. — [AK] {en} conversation.

• **priparoli** — Ni ĉiuj kunvenis, por priparoli tre gravan aferon; sed ni ne povis atingi ian rezultaton, kaj ni disiris [FE 42.1].

• **priparolita** - Sed en la praktiko ni (pro kaŭzoj jam multajn fojojn priparolitaj) devas kompreneble esti tre singardaj kun ĉia «perfektigado» de la lingvo [A 9.2].

part' - partie, part | part | Theil {de 1901: Teil} | часть | część. — [UL]. — ... ili trovos en la nacia traduko de diversaj vortoj en tiu ĉi libro (precipe en la angla parto) tute nekorekte tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la unua eldono de la «Universala Vortaro» [A 4.2]. Nur iam poste, kiam la plej granda parto de la novaj vortoj estos jam tute matura, ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron oficialan, kiel «Aldonon al la Fundamento» [A 7.2]. Sed, prezentante parton de la fundamento, tiuj ĉi arĥaismoj neniam estos elĵetitaj ... [A 8.3].

• **part'o'pren'** - participer | participate | Theil nehmen {2012: teilnehmen} | участвовать | przyjmować udział. — [AK] {en} take part in, participate.

parter' - parterre | ground-floor | Parterre | партеръ {de 1918: партер} | parter. {ARKI} — [AK] parterre (*théâtre*), rez-de-chaussée | pit (theatre), ground-floor. — [DL 1888] *En la partero {de la domo} estis nur magazeno ...* [DL 17.3.9]. [RE].

parti' - parti | party | Partei, Partie | партія | partya. — [AK] {en} party, faction. — [RE]. [Rev 88,16] {en la aparta senco de persono edziĝonta, kiun oni konsideras laŭ ĝia rango aŭ stato} Anna Andrejevna efektive atendis bonan *partion* por sia filino.

• **parti'a** - partial | partial | parteiisch | пристрастный | stronny, stronniczy. — [AK] пристрастный, партийный.

particip' - participe | participe | Participium {2012: Partizip} | причастие

{de 1918: причастие} | imiesłów. {GRAM} — [RE].

partitur-o [OA 2.2] partition | partition, score | Partitur {MUZ} — [RE]. [EG 1] Partitur.

paru' - mėsange | muskin | Meise | синица | sikora. {ZOO} — [AK] {en} tomtit, titmouse. — [RE].

pas' - passer | pass | vergehen | проходить | przechodzić. — **pasi** - passer | pass | vergehen | проходить | przechodzić [FE 22]. — [AK] pass (*intr.*) | vorbeigehen, vergehen | przechodzić, mijać. — [RE]. — BRO3 -i.

• **pasinta** — La tempo pasinta jam neniam revenos ... [FE 22.8].

paŝ' - faire des pas, enjamber | stride, step | schreiten | шагать | kroczyć. — [AK] faire des pas, marcher | step, pace. — [UL].

• **paŝo** — Pá-ŝo [FE 3].

Pasaĝer' {legu: pasaĝer'} [OA 3.2] {en} passenger | {fr} voyageur, passager | {de} Passagier | {es} pasajero | {pt} passageiro | {it} passeggero | {pl} pasazer {legu: pasazer}. — [EG 1]. [Rab 59,26] *Pasaĝeroj* en la arbaro. — Кр. [LI 3/1896] *pasaĝir'* {-i-}.

pasament' - passement | lace | Borte, Tresse | позументъ | galon, ślaczek. — [AK] passement, galon, tresse | braid-trimmings, passementerie. — [RE].

• **pasament'ist'** - passementier | lace-maker | Posamentierer {de 1901: Posamentierer} | позументщикъ | szmuklerz. — [AK] {en} maker of trimmings.

pasero' - passereau | sparrow | Sperling | воробей | wróbel. {ZOO} — **pasero** - passereau | sparrow | Sperling | воробей | wróbel [FE 22]. — [AK] passereau, moineau. — [RE]. — Pasero kaptita estas pli bona, ol aglo kaptota [FE 22.13].

pasi' - passion | passion | Leidenschaft | страсть | namiętność. — [AK] {en} passion (*not anger*). — [RE].

• **pasie** — Pa-sí-e [FE 3]. — [Blov, 1888, 18]: *mi vin amas pasie*.

pasiv' [OA 1] * passif | passive | passiv, leidend, untätig | пассивный | bierny. — [RE]. [EG 1]. * [FK 255,12] Ĉiuj formoj de la *pasivo* estas formataj per helpo de responda formo de la verbo esti kaj la

participo *pasiva*. — Кр. [EG 2] pasivo (Handelsw.), Passiva {komerca termino}.

Pask' - Pâques, Pâque | Easter | Ostern | Пасха | Wielkanoc. — [RE]. — **Rim.**: Кр. krist'nask' (minuskle). Pri uskleco de religiaj festoj vd. la ĝeneralan parton BK II.1.

paskvil' [OA 1] * pasquinade, pamphlet | pasquinade | Schmähschrift | пасквиль | paszkwil. — [RE]. * [Rab 29,4] oni rigardus ĝin kiel malamikan *paskvilon* kontraŭ la homa gento.

pasport' - passe-port | pass-port | Reisepass | паспортъ {de 1918: паспорт} | paszport. — [AK] {en} passport. — [RE].

past' - pâte | paste | Teig | тѣсто | ciasto. {KUIR} — [AK] {en} dough, paste | ciasto (rozczynione). — [RE].

paŝt' - paître {de 1990: paitre} | pasture, feed animals | weiden lassen | пасти | paśc. — **paŝti** - paître {de 1990: paitre} | pasture, feed animals | weiden lassen | пасти | paśc [FE 34]. — [AK] (*faire*) paître (*trans.*) {de 1990: paitre} | feed (*animals*), graze, pasture (*trans.*) | weiden (*tr.*). — [RE]. — Sur tiuj ĉi vastaj kaj herboriĉaj kampoj paŝtas sin grandaj brutaroj, precipe aroj da bellanaj ŝafoj [FE 34.15].

pasteĉ' - pâté | pasty | Pastete | пастетъ | pasztet. {KUIR} — [AK] {en} tart, pie, pasty. — [RE].

pastel' - pastille | pastil | Pastille | лепешка | pastylka. — [AK] {en} lozenge. — [RE].

Paŝtel-o {legu: paŝtel-o} [OA 4], {fr} pastel | {en} pastel, coloured crayon | {de} Pastellstift. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} pastello | {es} pastel (pint{ura}) | {pt} pastel | {ca} pastell. — [RE].

pastinak' - panais | parsnip | Pastinake | пастернакъ | pasternak. {BOT}

pastr' - prêtre, pasteur | priest, pastor | Priester | жрецъ, священникъ | kapłan. {RELI} — **pastro** - prêtre, pasteur | priest, pastor | Priester | жрецъ, священникъ | kapłan [FE 25]. — La pastro, kiu mortis antaŭ nelonge (aŭ antaŭ nelonga tempo), loĝis longe en nia urbo [FE 25.12].

pat' - poêle (à frire) | frying-pan | Pfanne | сковорода | patelnia. — [RE].

patento {mankas en UV} — Pa-tén-to [FE 3]. — **patent'** [OA 1] patente, brevet | patent | Patent | патентъ | patent. — **patent'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [RE].

patolog' (2) [OA 7]. — {antaŭe: patologi/ist/o, ekz. en EV}.

patologi-o [OA 2.1] {MED} — [LI 4/1896]. [Beau]. [EG 1] Pathologie.

patos' [OA 1] * pathos, expression | pathos, passion | Schwulst {ark.}, Pathos | паѳосъ {de 1918: паѳос} | patos. — [EG 1] Pathos. * [Ham 65,27] Nu, ekzemple, ian *patosan* parolon. [Ham 80,19] se vi ĝin krios *patose* kiel multaj el niaj aktoroj.

patr' - père | father | Vater | отецъ | ojciec [UV] — **patr'** - {kiel supre} [UV bo']. — **patr'** - {kiel supre} [UV ge']. — **patr'** - {kiel supre} [UV in'] — **patr'o** - father - **patr'o'j** - fathers [UV -j]. — **patro** - père | father | Vater | отецъ | ojciec [FE 5] — **patro** - {kiel supre} [FE 10 in'] — **patro** - {kiel supre} [FE 33 bo'] — **patro** - {kiel supre} [FE 36 ge']. — Pát-ro [FE 2]. — Patro kaj frato [FE 5.1]. La patro estas sana [FE 5.6]. La patro estas tajloro [FE 5.7]. La patro estas bona [FE 8.1]. Jen kuŝas la ĉapelo de la patro [FE 8.2]. Diru al la patro, ke mi estas diligenta [FE 8.3]. Mi amas la patron [FE 8.4]. Venu kune kun la patro [FE 8.5]. La filo staras apud la patro [FE 8.6]. La patro estas en la ĉambro [FE 8.12]. De la patro mi ricevis libron, kaj de la frato mi ricevis plumon [FE 9.8]. La patro ne legas libron, sed li skribas leteron [FE 9.11]. La patro donis al mi dolĉan pomon [FE 10.5]. La pli juna filino, kiu estis la plena portreto de sia patro laŭ sia boneco kaj honesteco, estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3]. Li estas mia onklo, ĉar mia patro estas lia frato [FE 18.9]. La reĝido ... forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi [FE 23.3]. Kiam mia patro venos, diru al mi antaŭe la veron (...) [FE 24.10]. Ekzemple, ni povas diri "obei al la patro" kaj "obei la patron" (anstataŭ "obei je la patro") [FE 29.9]. La fotografisto fotografis min, kaj mi sendis mian fotografajon al mia patro [FE 32.4].

La edzino de mia patro estas mia patrino kaj la avino de miaj infanoj [FE 33.15]. Patro kaj patrino kune estas nomataj gepatroj [FE 36.1]. La patro de mia edzino estas mia bopatro, mi estas lia bofilo, kaj mia patro estas la bopatro de mia edzino [FE 36.6]. Nia regimentestro estas por siaj soldatoj kiel bona patro [FE 37.12]. Ĉu vi amas vian patron? ... [FE 41.7].

• **patr'uj'** - patrie | fatherland | Vaterland | отечество | ojczyzna [UV patr']. — Morti pro la patrujo estas agrable [FE 20.23].

• **bapt'o'patr'** - parrain | god-father | Pathe {de 1901: Pate}, Taufvater | крестный отец | chrestny ojciec [UV bapt']. —

• **bogepatroj** - Li fianĉiĝis kun fraŭlino Berto; post tri monatoj estos la edziĝo; ... la edziĝa festo estos en la domo de liaj estontaj bogepatroj [FE 39.3].

• **bo'patr'** - beau-père | [angla: bo'patr'in] | Schwiegervater | тесть, свекоръ | teść [UV bo']. — **bopatro** - beau-père | [angla: bopatrino] | Schwiegervater | тесть, свекоръ | teść [FE 33 bo']. — La patro de mia edzino estas mia bopatro, mi estas lia bofilo, kaj mia patro estas la bopatro de mia edzino [FE 36.6].

• **bo'patr'in'** - mother-in-law [UV bo']. — **bopatrina** - mother-in-law [FE 33 bo']. —

• **du'on'patr'** - beau-père | step-father | Stiefvater | отчимъ | ojczym [UV du'on'patr']. — **duonpatro** - beau-père | step-father | Stiefvater | отчимъ | ojczym [FE 33].

• **duonpatrina** - Lia duonpatrina estas mia bofratino [FE 33.20].

• **ge'patr'o'j** - les parents (père et mère) | parents | Eltern | родители | rodzice [UV ge']. — **gepatroj** - les parents (père et mère) | parents | Eltern | родители | rodzice [FE 36 ge']. — Patro kaj patrino kune estas nomataj gepatroj [FE 36.1]. Johanon, Nikolaon, Erneston, Vilhelmon, Marion, Klaron kaj Sofion iliaj gepatroj nomas Johanĉjo (aŭ Joĉjo), Nikolĉjo (aŭ Nikoĉjo aŭ Nikĉjo aŭ Niĉjo), Erneĉjo (aŭ Erĉjo), Vilhelĉjo (aŭ Vilheĉjo aŭ Vilĉjo aŭ Viĉjo), Manjo (aŭ Marinjo), Klanjo kaj Sonjo (aŭ Sofinjo) [FE 38.12]. Ŝi edziniĝis kun sia kuzo, kvankam ŝiaj gepatroj volis ŝin edziniĝi kun alia persono [FE 39.7].

• **patr'in'** - mère | mother [UV bo'] | Mutter | мать | matka [UV in']. — **patrina** - mère | mother | Mutter | мать | matka [FE 10 in']. — mi hav'as la plej bel'a'n patr'in'o'n el ĉiu'j - j'ai la plus belle mère de toutes | mi hav|as la plej bon|a'n patr|in|o|n - я имѣю самую лучшую мать [FG 3.5]. — La pli maljuna {filino} estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrinon; ... [FE 11.2]. Ĉar ĉiu amas ordinare personon, kiu estas simila al li, tial tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, ... [FE 13.1]. Kiam tiu ĉi bela knabino venis domon, ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto. "Pardonu al mi, patrino," diris la malfeliĉa knabino, "ke mi restis tiel longe". "Kion mi vidas!" diris ŝia patrino kun grandega miro. "Se estas tiel," diris la patrino, "mi devas tien sendi mian filinon [FE 17.9]. "Mi volas ke vi tien iru," diris la patrino, "kaj iru tuj!" [FE 19.2]. Apenaŭ ŝia patrino ŝin rimarkis, ŝi kriis al ŝi: "Nu, mia filino?" "Jes, patrino", respondis al ŝi la malĝentilulino, elĵetante unu serpenton kaj unu ranon. "Ho, ĉielo!" ekkriis la patrino, "kion mi vidas? "Ho ve, sinjoro, mia patrino forpelis min el la domo" [FE 21.8]. La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi. Sed pri ŝia fratino ni povas diri, ke ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpelis de si; ... [FE 23.4]. Patro kaj patrino kune estas nomataj gepatroj [FE 36.1].

Patrici-o {legu: patrici-o} [OA 4], {fr} patricien | {en} patrician | {de} Patrizier, Altbürger {2012: Altbürger (ark.)}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} patrizio | {es} patricio {legu: patricio} | {pt} patricio | {ca} patrici. — [EG 1] Patrizier.

patriot' [OA 1] * patriote | patriot | Patriot | патриотъ | patryjota. — [RE]. * [FK 276,6] celado *patriota*. [Rab 71,10] la ĉagrenitan *patrioton* li forpuŝis de sia por-do.

patriotism' [OA 1] * patriotisme | patriotism | Patriotismus | патриотизмъ | patryjotyzm. — * [FK 276,2] la rilato inter

nacia *patriotismo* kaj amo al sia familio. — **Rim.**: Post oficialigo de -ism' per OA 2 de 1919 interpretebla kiel *patriot'ism'o*.

patrol' - patrouille | patrol | Patrouille | патруль | patrol. — [RE].

patron' [OA 1] patron | patron | Schutzherr, Gönner {2012 ankaŭ: Patron} | патронъ {de 1918: патрон} | patron. — [RE].

Paŭl' {mankas en UV} — Paŭ-lí-no [FE 3]. {NOM} — **Paŭl/o** [OA 8] — [OA 8]: RIM.V. En la 7a O.A. staras kiel Fundamenta la virina antaŭnomo Paŭlino: oni devas rigardi kiel Fundamentan la radikon Paŭl, de kiu ĝi deriviĝas.

• **Paŭlino** {mankas en UV} — Paŭ-lí-no [FE 3]. {NOM} — **Paŭlin'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (virina antaŭnomo).

paŭz' - pause | pause | Pause | пауза | pauza. — [RE].

pav' - paon | peacock | Pfau | павлинь | paw'. {ZOO} — [AK] {en} peacock. — [RE].

pavian-o [OA 2.2] babouin | baboon | Pavian {ZOO} — [RE]. [EG 1] Pavian.

pavilon/o. [OA 9] Aparte staranta (ofte ornamita) konstruaĵo (aŭ tendo) en korto aŭ ĝardeno (ofte por uzo dum nur limigita tempo): *ekspozicia pavilono; muzikpavilono; pavilono de tetrinkado.* — [EG 1] Pavillon.

pavim' - pavé | pavement | Pflaster (Strassen-) {legu: (Straßen-)} | мостовая | bruk. — [RE].

pec' - morceau | piece | Stück | кусокъ | kawałek. — **peco** - morceau | piece | Stück | кусокъ | kawał [FE 42]. — [UL]. — Pé-co [FE 3].

• **peceto** — Mi disŝiris la leteron kaj disĵetis ĝiajn pecetojn en ĉiujn angulojn de la ĉambro [FE 42.3].

peĉ' - poix | pitch | Pech | смола | smoła. — [MV].

Pedagog-o {legu: pedagog-o} [OA 4], {fr} pédagogue | {en} pedagogue | {de} Pädagog {legu: Pädagoge}, Schulmann {2012: Schulmann (ark.)}, Erzieher. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} pedagogo | {es} pedagogo | {pt} pedagogo | {ca} pedagog. — [EG 1]

Pädagoge. [FK 260,24] la bone konata en sferoj *pedagogaj* lingvisto.

Pedagogi-o {legu: pedagogi-o} [OA 4], {fr} pédagogie | {en} pedagogy, education of children | {de} Pädagogik, Erziehungslehre {2012 pli kutima: Erziehungswissenschaft}. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} pedagogia | {es} pedagogía | {pt} pedagogia | {ca} pedagogia. — [Beau]. [EG 1] Pädagogik.

pedal' [OA 1] pedale | pedal | Pedal | педаль | pedał. — [Beau].

pedant' [OA 1] pedant | pedant | Pedant | педантичный | pedant. — [RE].

pedel' [OA 1] appareteur (bedeau) | beadle | Pedell | педель | pedel. — [RE].

pedik' - pou | louse | Laus | вошь | wesz. {ZOO} — [RE].

peg' - pic (oiseau) | wood-peck | Specht | дятель | dzięcioł. {ZOO} — [AK] {en} woodpecker. — [RE].

pejzaĝ' - paysage | landscape | Landschaft | пейзажъ | krajobraz, landschaft. {GEO} — [RE].

pek' - pécher | sin | sündigen | грѣшить | grzeszyć. — **peki** - pécher | sin | sündigen | грѣшить | grzeszyć [FE 22]. — [RE].

• **pekinta** — Al homo, pekinta senintence, Dio facile pardonas [FE 22.4].

• **peko** — ... li neniam permesis al si (almenaŭ konscie) eĉ la plej malgrandan pekon kontraŭ tiuj ĉi leĝoj [A 2.2].

pekl' - saler | pickle | pökeln | солить | solić, peklować. {KUIR} — [AK] saler (pour conserver) | pickle in brine, salt (*vb.*). — [RE].

pel' - chasser, renvoyer | pursue, chase out | jagen, treiben | гнать | gonić. — **pele** - chasser, renvoyer | pursue, chase out | jagen, treiben | гнать | gonić [FE 9]. — [AK] pousser, repousser, chasser (*devant soi*) | drive, chase (*vb.*) | gnać, pędzić. — [UL].

• **forpeli** — La knabo forpelis la birdojn [FE 9.4]. „Ho ve, sinjoro, mia patrino forpeli min el la domo“ [FE 21.8]. Sed pri ŝia fratino ni povas diri, ke ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpeli de si; ... [FE 23.4].

Pelerin-o {legu: pelerin-o} [OA 4], {fr} pélerine | {en} tippet, pelerine | {de} Schultermäntelchen, Pelerine. {VEST} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} pellegrina, mantello corto | {es} esclavina, capa corta | {pt} peregrino {ebla tradukeraro aŭ konfuzo kun “romeira”, speco de mantelo kovranta nur la ŝultrojn. Preferinde: pelerine, capa sem mangas} | {ca} pelegrina. — [EG 1] Pelerine.

pelikan' - pélican | pelican | Kropfgans {ark., 2012: Pelikan} | пеликанъ {de 1918: пеликан} | pelikan. {ZOO} — [RE].

pelt' - pelisse | fur | Pelz | шуба | kożuch {legu: kożuch}, futro. — [RE].

pelv' - bassin | basin, pelvis | Becken | тазъ | miednica. {ANAT} — [AK] bassin, vase (*ustensile et anat.*) — [RE].

pen' - tâcher, s'efforcer de | endeavour | sich bemühen | стараться | starać się. — [AK] {en} endeavour, try to. — [UL]. [DL] ... ĉiu pene juĝu la aferon, ..., kaj ĉiu montru al mi la erarojn, kiujn li trovis en ĝi ... [DL A.10]. ... ili timis esprimi decidan juĝon, pli multe penante malkovri, kiu estas la pseŭdonima aŭtoro [DL I.2]. ... vi devus peni esti utila al mi! [DL 17.5]. Vi ofte sidis kaj penis rigardi en la antaŭĉambron. Tie ĉi ne estis lumo [DL 17.27]. Oni min timis, kaj oni penis plaĉi al mi [DL 17.35]. Mi pagos la vojon, ..., kaj en la vojo vi penas min malenuigi [DL 17.47.4]. ... oni devas tial peni esprimadi siajn pensojn per la jam estantaj vortoj ... [DL-Ald 19]. — Кр. strebi [OA 6.1]. — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: Mi penis atingi tiun ĉi malfacilan aferon, ĉar mi forte deziris ĝin atingi; mi multe klopodadis pri tiu ĉi afero, kvankam efektive estis al mi indiferente, ĉu ĝi estos atingita aŭ ne. [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 45].

penc' [OA 1] penny | penny | Penny | пенни | pens. {MON} — [Poŝ-Ru 1890].

pend' - pendre, être suspendu | hang | hängen (v. n.) | висѣть | wisieć. — **pendi** - pendre, être suspendu | hang | hängen (v. n.) | висѣть | wisieć [FE 39]. — [AK] {en} hang (*intr.*). — [UL].

• **pendigi** — Mi ne pendigis mian ĉapon sur tiu ĉi arbeto; sed la vento forblovis de mia kapo la ĉapon, kaj ĝi,

flugante, pendigis sur la branĉoj de la arbeto [FE 39.12].

• **pendiĝi** — Mi ne pendigis mian ĉapon sur tiu ĉi arbeto; sed la vento forblovis de mia kapo la ĉapon, kaj ĝi, flugante, pendigis sur la branĉoj de la arbeto [FE 39.12].

• **de'pend'** - dépendre | hang from | abhängen | зависѣть | zależeć {legu: zależeć}. — **dependi** - dépendre | depend | abhängen | зависѣть | zależeć [FE 28]. — [AK] {en} depend, hang from. — ... ĉiu regnanto sciu, ke li neniam dependos de la kapricoj de tiu aŭ alia persono [A 3.1]. — Ĉiuj prepozicioj per si mem postulas ĉiam nur la nominativon. Se ni iam post prepozicio uzas la akuzativon, la akuzativo tie dependas ne de la prepozicio, sed de aliaj kaŭzoj [FE 28.2]. — **Rim.**: [Beau] {ĉe pend'} dépendre de, relever de.

• **el'pend'aj'** - enseigne | ensign | Aushängeschild | вывѣска | szyld. — [AK] {en} signboard.

pendol' - pendule, perpendicule | perpendicule | Pendel | маятникъ | wahadło. — [AK] pendule (*subst. masc.*), balancier | pendulum. — [RE].

penetr' - pénétrer | penetrate | dringen | проникать | przenikać. — [RE].

penicilin/o. [OA 9] Antibiotiko origine ekstraktata el iuj specoj de penikŝimo, nun sintezata. {KEM} — [GD 1955] pénicilline (ch.). — **Rim.**: La angla nocio *penicillin* estis uzata unuan fojon de la angla kuracisto Alexander Fleming en 1929 laŭ la scienc-latina nomo de la ŝimo *Penicillium notatum*.

penik' - pinceau, houppe | paintbrush | Pinsel, Quast | кисть | pędzel. — [AK] Pinsel. — [RE].

penis/o. [OA 9] Ekstera vira organo, per kiu homoj kaj bestoj urinas kaj seksumas. {ANAT} — [FL 1921] **penis**, peniso. [PV 1930].

pens' - penser | think | denken | думать | myśleć. — **pensi** - penser | think | denken | думать | myśleć [FE 11]. — [UL]. — La pli maljuna estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrino; ... [FE 11.2]. Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervojo estas konstruota en

la daŭro de du jaroj; sed mi pensas, ke ĝi estos konstruata pli ol tri jarojn [FE 25.10]. Mi kredeble ne povos veni al vi hodiaŭ, ĉar mi pensas, ke mi mem havos hodiaŭ gastojn [FE 41.8].

• **penso** — Tio ĉi povus naski la penson, ke nia lingvo restos ĉiam rigida kaj neniam disvolviĝos... [A 6.2].

• **el'pens'** - inventer | invent | erfinden | изобрѣтать | wymyśleć.

• **pri'pens'** - considérer | consider | überlegen, nachdenken | обдумывать | obmyśleć.

pensi' - pension | pension | Pension | пенсія, пенсіонь | emerytura. — [AK] {fr} pension, retraite | {de} Ruhegehalt {probable misinterpreto („salajro / pago por pensiulo“), devas esti *Ruhestand*}, Pension. — [RE]. [FK 156,7] vi estis ankoraŭ en *pensio*.

pension-o [OA 2.2] pension (*de famille*) | boarding-house | Pension, Kosthaus {2012: Kosthaus (ark.)} — [Kabe].

pent' - se repentir | repent | bereuen, Busse thun {de 1901: Buße tun} | раскаиваться | żałować {legu: żałować}, pokutować. — [RE].

pentametr-o [OA 2.1] — [EG 1] Pentameter.

Pentekost' - Pentecôte | Pentecost, Whitsuntide | Pfingsten | Пятидесятница | Zielone świątki. — [RE].

pentr' - peindre | paint | malen | рисовать | gusować, malować. — [AK] {en} paint (*vb.*) | рисовать, писать красками | malować. — [UL].

peoni-o [OA 2.2] pivoine | peony | Păonie — [EG 1] Păonie.

pep' - gazouiller | warble, purl | pipen {de 1901: piepen} | чирикатъ | piszczeć. — [AK] {en} chirp, warble. — [RE].

pepsin' [OA 1] pepsine | pepsine | Pepsin | пепсинъ | pepsyna. — [EG 1] Pepsin, Verdauungsstoff.

per - par, au moyen, à l'aide de | through, by means of | mittelst, vermittelst, durch | посредствомъ | przez, za pomocą. — **per** - par, au moyen de | through, by means of | mittelst, vermittelst, durch | посредствомъ | przez, za pomocą [FE 8]. — **per** - par, au moyen de | посредствомъ |

przez [FG 2.5]. — [UL]. — per la patr'o'j - par les pères ou au moyen des pères [FG 2.6]. — Kiam ... tiuj ĉi registaroj per speciala leĝo garantios al Esperanto tute certan vivon ..., tiam aŭtoritata komitato, ..., havos la rajton fari ... ŝanĝojn, ... [A 1.2]. ... por ke ĉiu esperantisto sciu tute klare, per kio li devas en ĉio sin gvidi, la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn, ... [A 3.3]. ... la « Fundamento de Esperanto » devas troviĝi en la manoj de ĉiu bona esperantisto ..., por ke li ... per ofta enrigardado konstante memorigadu al si, kio en nia lingvo estas oficiala kaj netuŝebla, ... [A 5.4]. ... tiu perfektigado fariĝados ne per ... rompadado kaj ŝanĝado, ne per nuligado aŭ sentaŭgigado de nia ĝisnuna literaturo, sed per vojo natura, ... [A 6.4]. Riĉigadi la lingvon per novaj vortoj oni povas jam nun, per konsiligado kun tiuj personoj, kiuj estas rigardataj kiel la plej aŭtoritataj en nia lingvo [A 7.1]. Mi finas do per la jenaj vortoj [A 10.1]. ... ĝis la tempo kiam aŭtoritata centra institucio decidis pligrandigi (...) la ĝisnunan fundamenton per oficialigo de novaj vortoj aŭ reguloj, ... [A 10.4]. — Mi manĝas per la buŝo kaj flaras per la nazo [FE 8.10]. Ni vidas per la okuloj kaj aŭdas per la oreloj [FE 9.5]. La pli maljuna estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrinojn; ... [FE 11.2]. Li faris ĉion per la dek fingroj de siaj manoj [FE 12.4]. Anstataŭ „la“ oni povas ankaŭ diri „l’“ (sed nur post prepozicio, kiu finiĝas per vokalo) [FE 27.4]. Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj; ... [FE 27.5]. vaporŝipo (= ŝipo, kiu sin movas per vaporo) [FE 27.10]. Ĉiuj prepozicioj per si mem postulas ĉiam nur la nominativon [FE 28.1]. Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ekzemple: tiama, ĉiama, kioma, tiea, ĉi-tiea, tieulo, tiamulo k. t. p. (= kaj tiel plu) [FE 30.10]. La tranĉilo estis tiel malakra, ke mi ne povis tranĉi per ĝi la viandon kaj mi devis uzi mian poŝan tranĉilon [FE 34.1]. Ŝi kombas al si la harojn per arĝenta kombilo [FE 34.5]. En somero ni veturas per diversaj veturiloj, kaj en vintro ni veturas

per glitveturilo [FE 34.6]. Per hakilo ni hakas, per segilo ni segas, per fosilo ni fosas, per kudrilo ni kudras, per tondilo ni tondas, per sonorilo ni sonoras, per fajfilo ni fajfas [FE 34.8]. Mi ne scias la lingvon hispanan, sed per helpo de vortaro hispana-germana mi tamen komprenis iom vian leteron [FE 34.14]. La tuta supraĵo de la lago estis kovrita per naĝantaj folioj kaj diversaj aliaj kreskaĵoj [FE 35.18]. Mia onklo ne mortis per natura morto, sed li tamen ne mortigis sin mem kaj ankaŭ estis mortigita de neniu; ... [FE 39.11]. — Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo, ... [UV, enk. 2].

• **per'a** - médiat | mediate | mittelbar | посредственный | pośredni.

• **per'i** - moyenner | mediate, interpose | vermitteln | посредничать | pośredniczyć.

• **per'labor'** - gagner par son travail | gain | verdienen, erarbeiten | зарабатывать | zarabiać [UV labor'].

— **LR 132 B (1903)** [*per* aŭ *de* post pasivo]: S-ro Witteryck skribis: „Via kapo estos kovrita per herbo“; Z korektis: „de herbo“.

— **LR 132 A (1908)**: La prepozicion “per” post pasivo ni povas uzi nur en tia okazo, se ĝi troviĝas antaŭ vorto, kiu esprimas ne la aganton mem, sed *rimedon*, uzitan de iu alia aganto; ekzemple: “la letero estas skribita *per* blua inko” (ne “blua inko skribis la leteron”, sed “*iu persono* skribis la leteron, uzante por tio bluan inkon kiel *rimedon*”); sed la esprimo “la tero estas kovrita *per* neĝo” ne estas bona, ĉar ĉi tie ne *iu* kovris la teron *per* neĝo, sed la neĝo *mem* kovris la teron; sekve la neĝo mem estas la aginto, kaj ĝi devas havi antaŭ si la prepozicion “de”. La prepozicio “de” post pasivo ĉiam montras, ke se ni aliformigus la pasivan frazon en aktivan, la vorto, kiu havas antaŭ si la diritan prepozicion, fariĝus subjekto de la frazo [Resp. 41 b, *La Revuo Maj*. 1908].

perĉ' - perche goujonnière, grémille | perch (fish) | Kaulbars | ершь | jażdż. {ZOO} — [AK] {en} pope, ruffe (*fish*) (*acerina vulg.*). — [RE].

percept' [OA 1] perception (phil.) | perception | Wahrnehmung | перцепція | персепсја. — -i [EG 1] [EG 2] [Kabe]

[Verax] [GD]. — -o [PV] [PIV]. — Кр. *perceptci-o* [LI 5/1896].

perd' - perdre | lose | verlieren | терять | губи́ć. — [UL].

perdrik' - perdrix | partridge | Rebhuhn, Feldhuhn | куро́патка | kuropatwa. {ZOO} — [RE].

pere' - périr, se perdre | perish | umkommen | погибать | ginać. — [RE]. — Pe-ré-i [FE 2]. Pe-ré-u [FE 3].

• **pere'ig'** - ruiner, tuer | murder | umbringen | губи́ть | губи́ć. — [AK] {en} cause to perish, wreck.

perfekt' - parfait | perfect | vollkommen | совершенный | zupełny, doskonały. — [RE].

perfid' - trahir | betray | verrathen {de 1901: verraten} | измѣнять, предавать | zdradzić.

• **perfid'a** - perfide | perfidious | verrätherisch {de 1901: verräterisch} | измѣннический | zdradziecki. — [RE].

pergamen' - parchemin | parchment | Pergament | пергаментъ | pergamin. — [RE].

perimetr-o [OA 2.1] — [EG 1] Perimeter.

period' [OA 1] periode | period | Periode, Zeitabschnitt | періодъ | okres. — [DL 1888] ... *apartaj kajeroj, kiuj estas ellasataj en la daŭro de la tuta jaro 1888 periode, kun intertempoj de ĉirkaŭ du monatoj de unu kajero ĝis la venonta* [DL A 2.5]. — [RE].

periskop/o. [OA 9] Rigardaparato kun speguloj aranĝitaj en tubo tiel, ke la rigardanto povas vidi la ĉirkaŭaĵon restante sub aŭ malantaŭ ŝirmaĵo: *periskopo de submarŝipo*. — [PV 1930].

peristil-o [OA 2.1] {ARKI} — [EG 1] Peristyl.

peritone' - péritoine | peritoneum | Darmfell | брюшина | otrzewna, błona brzuszna. {ANAT} — [AK] Bauchfell. — [MV].

perk' - perche | perch | Barsch, Bars | окунь | оку́н. {ZOO} — [AK] {en} perch (*fish*) | Barsch. — [RE].

perl' - perle | pearl | Perl | жемчугъ | perła. — **perlo** - perle | pearl | Perle | жемчугъ | perła [FE 17]. — [RE]. — Kaj

kiam ŝi parolis tiujn ĉi vortojn, elsaltis el ŝia buŝo tri rozoj, tri perloj kaj tri grandaj diamantoj [FE 17.3]. „Ŝajnas al mi, ke el ŝia buŝo elsaltas perloj kaj diamantoj! ...“ [FE 17.5] La reĝido, kiu vidis, ke el ŝia buŝo eliris kelke da perloj kaj kelke da diamantoj, petis ŝin, ke ŝi diru al li, de kie tio ĉi venas [FE 23.1].

perlamot' - nacre de perle | mother of pearl | Perlmutter | перламутр | macica perłowa. — [RE].

permes' - permettre | permit, allow | erlauben | позволять | pozwalać. — **permesi** - permettre | permit, allow | erlauben | позволять | pozwalać [FE 29]. — [UL].

• **for'permes'** - donner congé | give furlough | beurlauben | отпускать | zwalniać, dać urlup. — **for'permes'** - donner congé | give furlough | beurlauben | увольнять в отпуск | dać urlup. [UV for'permes'] — [AK] {en} grant leave of absence, give furlough.

peron' - perron | stoop, front-steps | Freitreppe, Perron | крыльцо | peron. — [AK] {en} door-stop, platform (*in a station, etc.*) | {pl} peron, ganek. — [RE].

persekut' - poursuivre, persécuter | persecute | verfolgen | преслѣдовать | prześladować. — [AK] {en} persecute, prosecute. — [RE].

persik' - pêche (fruit) | peach | Pfirsiche | персикъ | brzoskwinia. {BOT} — [RE].

persist' - persévérer | persist | beharren | настаивать | nalegać. — [AK] nalegać, obstawać. — [RE].

person' - personne (la) | person | Person | особа, лицо | osoba, persona. — **persono** - personne | person | Person | особа, лицо | osoba [FE 13]. — [UL]. — Neniu persono kaj neniu societo devas havi la rajton arbitre fari en nia Fundamento iun eĉ plej malgrandan ŝanĝon! [A 1.4]. ... estas necese, ke ĉiu regnanto sciu, ke li neniam dependos de la kapricoj de tiu aŭ alia persono ... [A 3.1]. ... ĉiu esperantisto havu la plenan certecon, ke leĝodonanto por li ĉiam estos ne ia persono, sed ia klare difinita verko [A 3.2]. Riĉigadi la lingvon per novaj vortoj oni povas jam nun, per konsiliĝado kun tiuj personoj, kiuj estas rigardataj kiel la plej aŭtoritataj en nia

lingvo ... [A 7.1]. ... en korespondado kun personoj nekonataj estas bone ĉiam peni uzadi nur vortojn el la «Fundamento» ... [A 7.1]. ... fari tion ĉi (...) povas ne apartaj personoj, sed nur ia centra institucio, ... [A 9.4]. — Ĉar ĉiu amas ordinare personon, kiu estas simila al li, tial tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, ... [FE 13.1]. La artikolo „la“ estas uzata tiam, kiam ni parolas pri personoj aŭ objektoj konataj [FE 27.1]. La personoj, kiuj ne komprenas la uzadon de la artikolo (...), povas en la unua tempo tute ne uzi la artikolon, ... [FE 27.3]. Ŝi edziniĝis kun sia kuzo, kvankam ŝiaj gepatroj volis ŝin edzinigi kun alia persono [FE 39.7].

• **person'a** - personnel | personal | persönlich | личный | osobisty. — ... tiuj ĉi registaroj per speciala leĝo garantios al Esperanto tute certan vivon ... kontraŭ ĉiuj personaj kapricoj [A 1.2]. ... neniu havas la rajton fari arbitre laŭ persona bontrovo ian ŝanĝon aŭ aldonon [A 3.1]. ... mi rekomendas la diversajn lernolibrojn kaj vortarojn, ..., kiuj ... estas eldonitaj tre bone kaj zorgeme, sub mia persona kontrolo kaj kunhelpo [A 5.3].

perspektiv' [OA 1] * perspective | perspective | Perspektive | перспектива | perspektywa. — [RE]. * [FK 224,34] serio da arkaĵoj en *perspektivo*. [Rev 73,19] post ĝi en la *perspektivo* montriĝas kelkaj aliaj.

persvad/i. [OA 9] Igi iun iel agi per (insista) argumentado, petegado k.s.: *ŝi persvadis min kuniri, kvankam mi ne vere volis.* — [Kabe].

peruk' [OA 1] * perrique | wig | Perücke | парикъ | peruka. — [EG 1] Perücke. * [Rab 16,27] por ke ili vidu, kiel lia *peruko* estas frizita. — Кр. har'ar' [UV].

Peruo [OA 8] {TOPO} — [EG 1] Peru; peru-ano. — **Rim.:** 1. Antaŭe: *Perulando* [LR 18 A, let. al Fruictier (1902), OV, p. 426; plenan tekston vd. je land']. [Rhodes 1908, 525] *Peru'o-lando* [legu: aŭ Peru'o aŭ Peru'lando]. 2. Kabe OGE Jan. 1910:2:7 (18), p. 213: *Peruvi-o, -ano*; [Kabe 1910] *Peruvi-o (Alpako. Ŝtofo el lano de l' samnomaj ŝafoj, vivantaj sur la montoj de Peruvio)*, la radikfino je -vi- el angle *Peruvian*, france *Péruvien*, pole

Peruviańczyk, t.e. „peruvi/an/o“ → „Peru-
vi/o“ = Peru/o. **3.** *Perujo* {!} LI 5/1898.

pes' - peser (prendre le poids) | weigh (vb. act.) | wägen | взвѣшивать {de 1918: взвешивать} | ważyć (kogo, co). — [UL]. — BRO7 -i.

• **peso** — Pé-so [FE 3].

• **pes'il'** - balance | balance, pair of scales | Wage | вѣсы | waga. — Pe-sí-lo [FE 3]. Pesilo [FE 4].

— **Rim.:** Кр. pez', pezo, pez'il'.

pesimism-o [OA 2.1] — [EG 1] Pessimismus.

pesimist-o [OA 2.1] — [EG 1] Pessimist.

pest' - peste (la) | plague | Pest | чума | zaraza. {MED} — [RE].

pet' - prier (quelqu'un) | request, beg | bitten | просить | prosić. — **peti** - prier | request, beg | bitten | просить | prosić [FE 14]. — **pet'** - prier [UV eg']. — **peti** - prier [FE 13 eg'] — [AK] prier (*qqn*), demander. — [UL]. — ... la aŭtoro de Esperanto ... petas, ke la okuloj de ĉiuj esperantistoj estu ĉiam turnataj ne al li, sed al tiu ĉi libro [A 3.3]. — ... trie mi petas vin ankaŭ poste prunti al mi, kiam mi bezonos monon [FE 14.6]. ... venis al ŝi malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki [FE 15.1]. ... kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile." [FE 17.11]. ... ŝi vidis unu sinjorinon, ..., kiu eliris el la arbaro kaj petis de ŝi trinki ... [FE 19.5]. Petu ŝin, ke ŝi sendu al mi kandelon [FE 20.20]. La reĝido, ..., petis ŝin, ke ŝi diru al li, de kie tio ĉi venas [FE 23.1]. Se mi petus lin, li dirus al mi la veron [FE 24.7]. Li petas, ke mi estu atenta [FE 26.18]. Se li jam venis, petu lin al mi [FE 26.21].

• **pet'eg'** - supplier [UV eg']. — **petegi** - supplier [FE 13 eg'].

petal/o. [OA 9] Iu el la aro de delikataj, koloraj, foliecaj partoj de floro, kiuj kune formas la korolon de la floro, kaj ekster kiuj troviĝas la kalikfolioj. {BOT} — [Kabe]. [PV 1930].

petard-o [OA 2.1] — [RE]. [EG 1] Petarde.

petol' - faire le polisson, faire des espiègleries | be petulant, be arch | muthwillig sein {de 1901: mutwillig sein} |

шалить | dokazywać, swawolić. — **petoli** - faire le polisson, faire des bêtises | be mischievous | muthwillig sein {de 1901: mutwillig sein} | шалить | swawolić [FE 20]. — [AK] {en} be mischievous, romp, wanton. — [RE]. — La infano ne ĉesas petoli [FE 20.24].

Petro {mankas en UV} — Sinjoro Petro kaj lia edzino tre amas miajn infanojn; mi ankaŭ tre amas iliajn (infanojn) [FE 18.10]. Petro, Anno kaj Elizabeto estas miaj gefratoj [FE 36.2]. {NOM} — **Petr'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (vira antaŭnomo). — [DL 1888]: *Petro kaj Mario estas jam sufiĉe maljunaj, tamen oni ankoraŭ vokas ilin Peĉjo kaj Manjo* [DL 10.12]. — **Rim.:** Kvankam la kombinaĵo „sinjoro“ kun la persona (antaŭ)nomo Petro“ ne estas kutima en la germana kaj angla, en kiuj ekzistas kaj la vira antaŭnomo *Peter* kaj la (malofta) familia nomo *Peter* aŭ (en la germana pli ofte) *Peters*, tamen ne temas pri familia nomo. FE 18.10 tiupunkte sekvas la polan modelon. Detalojn vd. en BK I ĉe FE 18.

petrol' - petrole | coal-oil, kerosene | Erdöl, Petroleum | нефть | nafta. — [AK] {en} petroleum | керосин. — [RE].

petromiz' - lamproie | lamprey | Neunauge | минога | minoga. {ZOO} — [RE].

petrosel' - persil | parsley | Petersilie | петрушка | pietruszka. {BOT} {KUIR} — [AK] петрушка (растение). — [RE].

pez' - peser (avoir tel poids) | weigh (vb. neut.) | wiegen | вѣсить (имѣть вѣсъ) {de 1918: весить} | ważyć (mieć wagę). — [UL]. — BRO5 -a {adj., ne verbo}. — **Rim.:** Vd. la diskuton en BK I ĉe R 11.

• **pezo** — Pé-zo [FE 3]. Pezo [FE 4].

• **pez'il'** - poids | weight | Gewicht (zum Wägen {ark., 2012: zum Wiegen) | гиря | ciężarek, ważka {legu: ciężarek, ważka}. — [AK] {en} weight (*for scales*). — Pe-zí-lo [FE 3].

pfenigo {mankas en UV} — Centimo, pfenigo kaj kopeko estas moneroj [FE 41.15]. {MON} — **pfenig'** [OA 1] * pfennig | pfennig | Pfennig | пфеннигъ | fenig. — **pfenig'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [Nomaro ... ĝis Junio 1888]: *Lingvo Internacia, Eldono por*

Germanoj ... 40 ~oj [cit. laŭ HV 2011]. [EG 1]. * [FE 41.15]. — **Rim.**: Pri la nekutima /pf/ (sola trafo en *pfenig-*) vd. en BK I ĉe R 9. Kutima adapto de germana /pf/ aŭ per /f/ (*Pfosten* → fosto) aŭ per /p/ (*Pfad* → pado) laŭ la jida.

pi' - pieux | pious | fromm | благочестивый, набожный | robożny {legu: robożny}. — Pí-a [FE 3]. — [UL].

pian' [OA 1] * piano | piano | Piano, Klavier | пианино | pjanino. {MUZ} — * [FK 154,17] Kiam oni sidiĝis al la *piano*. [Verax]. [RE] fortepiano/o.

piastr-o [OA 2.1] {MON} — [EG 1] Piaster.

pic/o. [OA 9] Italdevena manĝaĵo el platigita (ronda) pastopeco kun surmetitaj tomatoj, fromaĝo kaj aliaj ingrediencoj, bakata en forno: *pico kun anĉovoj*; *pico kun ŝinko*; *funga pico*; *kvarsezona pico*. {KUIR} — [PIVS 1987].

• **pic/ej/o.** [OA 9] Restoracio aŭ simila ejo, kiu ĉefe vendas picojn.

pic'e - sapin | fir-tree | Edeltanne | пихта | jodla. {BOT} — [AK] épicéa, sapin | silver fir-tree | Weisstanne {legu: Weißtanne}. — [RE].

pied' - pied | foot | Fuss {legu: Fuß}, Bein | нога | noga. {ANAT} — **piedo** - pied | foot | Fuss {legu: Fuß}, Bein | нога | noga [FE 26]. — [AK] {en} foot (*body*) | Fuss {legu: Fuß}. — [UL]. — Mi sidas sur seĝo kaj tenas la piedojn sur benketo [FE 26.7].

• **piedego** — Grandega hundo metis sur min sian antaŭan piedegon, kaj mi de teruro ne sciis, kion fari [FE 38.10].

• **pied'ing'** - étrier | stirrup | Steigbügel | стремя | strzemie.

piedestal' - piédestal | pedestal | Piedestal {2012: (ark.)}, Postament | пьедесталь {de 1918: пьедестал} | postument. — [AK] piedestał. — [RE].

Pietism-o {legu: pietism-o} [OA 4], {fr} piétisme, dévotion; {en} pietism, devotion; {de} Pietismus, Andacht; doktrino de germana luterana sekto, fervora kaj postulema pieco. — **Rim.**: Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, probable pro pi/ism/o; tamen uzebla laŭ R 15, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

Pietist-o {legu: pietist-o} [OA 4], {fr} piétiste, dévot; {en} a pietist; {de} Pietist, Frömmler; ano de la pietisma sekto, fervore kaj postuleme pia. — [Rab 27,7] pietistoj, ĉarlatanoj, recenzantoj kaj friponoj.— **Rim.**: Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, probable pro pi/ist/o; tamen uzebla laŭ R 15, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

pig' - pie (la) | magpie | Elster | сорока | sroka. {ZOO} — [RE].

pigme' [OA 1] * pygmée | pygmy | Pygmäe, Zwerg | пигмей | pigmejczyk. — [EG 1] Pygmäe. * [Rab 66,10] kiu venkis *pigmeojn* dum li devis frakasi titanojn.

piĵam/o. [OA 9] Dormovesto el komforte vastaj jako kaj pantalono (ordinare en du pecoj, sed iafoje en unu kuna peco). {VEST} — [GD 1955] pyjama.

pik' - piquer; Pique | prick, sting; spade | stechen; Pik (in Karten) | колоть; пика | kłuć; pik. {LUD} — [AK] {en} prick, sting; spade (*cards*) | колоть; пика (в картах). — **Rim.**: Diskuteble, ĉu temas pri unu aŭ du vortoj, nome la verbo pik-i [UL] kaj la homofona substantivo pik-o (en kartludo) [RE].

• **pik'il'** - aignillon, écharde | sting, thorn | Stachel | жало | żądło {legu: żądło}. — [AK] {en} sting (*a*).

piked' - piquet | picket | Piquet {Kartenspiel; Pikett (milit.)} | пикеть | pikieta. {LUD} — [AK] piquet (*milit. et jeu de cartes*) | picket (*milit.*), piquet (*cards*). — [RE 133]. — **Rim.**: Diskuteble, ĉu temas pri unu aŭ du vortoj, nome la iama franca kartludo kaj la iama malgranda taĉmento de soldatoj.

piknik/o. [OA 9] Senceremonia manĝo plenaera, en la naturo, dum ekskurso k.s. — [GD 1955] pique-nique.

• **piknik/i.** [OA 9] Fari piknikon: *ili piknikis sub arbo*. — [GD 1955] pique-niquer.

pilastr-o [OA 2.1] {ARKI} — [EG 1] Pilaster, Pfeiler.

pilgrim' [OA 1] * aller en pèlerinage | go on a pilgrimage | pilgern | путешествовать кь святымь мѣстамь | iść na pielgrzymkę. {RELI} — [RE]

pilgrim/ant-. * [Rab 9,3] fari *pilgrimadon* al lia monumento.

pilk' - balle (à jouer) | ball (to play with) | Ball (Spiel-) | мячикъ | piłka. {LUD} — [UL].

PILO {legu: pilo} [OA 5.2] (*fiziko*) *Fonto de elektra energio, uzanta la transformiĝon de kemia energio* | {en} (electric) pile | {fr} pile (électrique) | {de} galvanische Säule {(ark.) 2012: Batterie} | {es} pila (eléctrica) | {it} pila elettrica | {pl} baterja galwaniczna {de 1936: bateria; moderna uzo sen „galwaniczna“}. — **Rim.:** La formo „kemio“ apud la F-ta „ĥemio“ estis oficialigita nur per OA 8 en 1974.

pilol' - pilule | pill | Pille | пилюля | pigułka. — [RE].

pilot' - pilote-côtier | pilot, loadsmann | Lootsmann {2012: Lotse} | лоцманъ | locman. — [RE].

pin' - pin | pine-tree | Fichte | сосна | sosna. {BOT} — [Neĝa Blovado 1888, 5]: *pina arbareto*. [RE].

pinĉ' - pincer | pinch | kneifen | щипать | szczypać. — [RE].

pingl' - épingle | pin | Stecknadel, Tangel | булавка, хвоя | szpilka. — [AK] (Steck)nadel. — [UL].

pingven/o. [OA 9] Mara birdo nigra-blanka, kiu ne povas flugi, sed uzas la flugilojn por tre lerte naĝi, vivanta en la sudaj partoj de la tero, precipe en Antarkto. (*Spheniscidae.*) {ZOO} — [PV 1930] pingvino {kun -i- kaj klarigo: pingveno [tiel ĉe Millidge] = pingvino}

pini' - pignon | pine-tree | Pinie | сибирский кедръ | pinela. {BOT} — [AK] pin, pignon | Siberian cedar | пиния | pinja. — [MV].

pint' - pointe, bout | point, tip, peak | Spitze | острие, носокъ | wierzchołek, szczyt. — [AK] pointe, bout, cime. — [RE].

Pioĉ-o {legu: pioĉ-o} [OA 4], {fr} pioche | {en} pickaxe, mattock | {de} Karst (Hacke). — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} zappa | {es} azadón | {pt} alvião {ankaŭ: picareta} | {ca} magall, aixada, cavec {legu: càvec}. — [EG 1] Karst, Hacke; ~i, karsten,

hacken. — **Rim.:** La franca *pioche* kaj la germana *Karst* ne harmonias.

pionir' - pionnier | pioneer | Pionnier {de 1901: Pionier} | пионеръ | pionier. — [RE].

pip' - pipe | pipe (tobacco) | Pfeife (Tabaks-) | трубка | fajka, lulka. — [AK] трубка (для курения). — [RE].

pipr' - poivre | pepper | Pfeffer | перецъ | pieprz. {KUIR} — [RE].

pips' - pépie | pip | Pips (Krankheit der Vögel) | типунъ | рупец. {MED} — [AK] {en} pip (*poultry disease*). — [RE].

pir' - poire | pear | Birne | груша | gruszka. {BOT} — [UL].

piramid' [OA 1] * pyramide | pyramid | Pyramide | пирамида | piramida. — [RE]. * [FK 227,10] la *piramidoj* de Egiptujo.

pirat' [OA 1] * pirate | pirate | Pirat | пиратъ | pirat. {MAR} — * [FK 95,1] ekspedicio kontraŭ la *piratoj* de Tuniso. [Kabe] {antaŭe nur mar/rab/ist/o}. — Кр. korsar' [OA 1].

pirit' - gravier, pyrite | gravel, pyrites | Kies | колчеданъ | żwir {legu: żwir}. — [AK] {de} Kies, Feuerstein | {pl} piryt. — [RE].

pirol' - bouvreuil | bullfinch | Dompfaff | снигирь | gil {ZOO}. — [RE].

piroz' - fer-chaud | heartburn | Sodbrennen | изжога | zgaga. {MED} — [AK] pyrosis, douleur brûlante {de 1990: brulante} à l'estomac, aigreurs | pirosis (*med.*) {2012: pyrosis}. — [RE].

pis/i [OA 9] (familiare) Urini: *la infaneto pisis en pispoton; ĉi tie hundoj pisas.* — [GD 1955] pissar.

• **pis/o.** [OA 9] Ago pisi kaj ties rezulto (pisaĵo).

• **pis/aĵ/o.** [OA 9] Urino. — [GD 1955] pissat (bête).

pist' - piler, broyer | pound, bruise | kleinstossen {legu: kleinstoßen} | толочь | thuc. — [AK] {en} pound, bray (*in a mortar*) | thuc, rozdrabiać. — [RE].

piŝt' - piston | piston, sucker | Kolben | поршень | kolba. — [AK] tłok, kolba. — [RE].

pistak' - pistache | pistachio-nut | Pistacie {de 1901: Pistazie} | фисташка | pistacya. {KUIR} — [RE].

pistil-o (bot.) [OA 2.1] {BOT} — [EG 1] pistil-o (de floro), (Blüten-) Stempel, Pistill.

pistol' - pistolet | pistol | Pistole | пистолетъ | pistolet. — [RE].

Pivot-o {legu: pivot-o} [OA 4], {fr} pivot | {en} pivot | {de} Zapfen, Drehstift. {TEK} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} perno | {es} pivote | {pt} eixo {ankaŭ: pivô} | {ca} pern, botó. — [EG 2] (techn.) (Well-)zapfen, Drehpunkt {ne en EG 1}.

piz' - pois | pea | Erbse | горохъ | groch. {KUIR} — [RE].

plac' - place (publique) | public square | Platz | площадь | plac. — [UL].

plac' - plaire | please | gefallen | нравиться | podobać się. — **plaĉi** - plaire | please | gefallen | нравиться | podobać się [FE 35]. — [AK] {en} be pleasing, please (intr.). — [UL]. — Lia heroeco tre plaĉis al mi [FE 35.17]. — BRO5 -i.

plad' - plat (un) | plate | Schüssel | блюдо | półmisek. — [AK] {en} dish, platter | półmisek, miska. — [RE].

plafon' - plafond | ceiling | Zimmerdecke | потолокъ | sufit. — [UL].

Plag-o^Z {legu: plag-o} [OA 4], {fr} calamité, fléau (fig.), plaie (fig.) | {en} plague, calamity | {de} Landplage | tutlanda malfeliĉego, dia punfrapo, natura katastrofo. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} flagello, calamità | {es} plaga, calamidad | {pt} calamidade, praga | {ca} plaga, calamitat. — [PV].

Plagiat-o^Z {legu: plagiat-o} [OA 4], {fr} plagiat; {en} a plagiarism, crib; {de} Plagiat. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4. — **PLAGIATO** {legu: plagiato} [OA 5.1] *Nelojala faro de tiu, kiu prezentas sub sia propra nomo verkon aŭ parton de verko, kies aŭtoro li ne estas* | {en} plagiarism | {fr} plagiat | {de} geistiger Diebstahl | {es} plagio | {it} plagio | {pl} plagjat. — [EG 1] Plagiat.

plan' - plan | plan | Plan | планъ | plan. — [AK] plan (subst. masc.), projet. — [RE].

pland' - plante du pied, semelle | sole (of the foot) | Sohle | подошва | podeszwa. {ANAT} — [RE].

planed' - planète | planet | Planet | планета | planeta. — [RE].

plank' - plancher | floor | Fussboden {legu: Fußboden} | поль | podłoga. — [UL].

plant' - planter | plant (vb.) | pflanzen | сажать, насаждать | sadzić. — [RE]. — AV: plant-o, plant-; detale vd. BK I, FG 11.

Plantag-o {legu: plantag-o} [OA 4], {fr} plantain | {en} plantain (bot.) | {de} Wegerich. {BOT} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} piantaggine | {es} llanten, plantaina | {pt} tanchagem | {ca} plantatge, cerverina. — [EG 1] Wegerich.

plast/o. [OA 8] Genra nomo de makromolekulaj sintezaj materioj, transformeblaj per diversaj procedoj ordinare uzantaj varmon kaj premon. — A. plastic (material); F. matière plastique, un plastique; G. Kunststoff, Pressstoff {ark.}, Kunstharz {2012 ankaŭ: Plastik aŭ kelk-regione Plaste}; H. {es} material plástico, plástico; I. {it} materia plastica; P. {pt} matéria plastica {legu: plástica}, plástico. — [GD]. [PIV].

Plastik-o {legu: plastik-o} [OA 4], {fr} art plastique | {en} plastic art | {de} Plastik, Modellierkunst. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} plastica | {es} plástica | {pt} arte plástica | {ca} plástica. — [EG 1] Plastik; -a, plastisch.

plastr' - emplâtre | plaster | Pflaster (medic.) | пластырь | plaster. {MED} — [AK] {en} plaster (med.). — [RE].

plat' - plat, plate | flat, plain | flach | плоский | płaski. — [RE].

• **cifer'plat'** - cadran | dial | Zifferblatt | циферблатъ {de 1918: циферблат} | tarcza zegarowa [UV cifer'].

platan' [OA 1] platane | plane-tree | Platane | платанъ | platan. {BOT} — [EG 1].

platen' - platine | platina | Platina {2012: Platin} | платина | platyna. —

[MV]. — [FK 233] *platino* {ark. traduko de UL-de 12 „Platin“}.

plaŭd' - battre, claquer | splash, clap | plätschern, klatschen | плескать | klaskać. — [AK] clapoter, battre | splash, ripple, purl | pluskać. — [RE].

Pleb-o {legu: pleb-o} [OA 4], {fr} plèbe | {en} the plebeians, common people, lower orders | {de} Plebs, Pöbel, niederes Volk. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} plebe | {es} plebe | {pt} plebe | {ca} plebs. — [PV]. — Кр. [EG 1] **plebej-o**, Plebejer.

pled-i [OA 2.1] — [Beau] plaidier. [EG 1] plaidieren, vor Gericht reden; **-ado** Plaidoyer {2012: plädieren, Plädoyer}.

plej - le plus | most | am meisten | најболѣ | најwięcej. — **plej** - le plus | most | am meisten | најболѣ | најwięcej [FE 10]. — [UL]. — **plej** - Le *comparatif* se forme à l'aide du mot *pli* - plus, et le *superlatif* à l'aide du mot *plej* - le plus. ... Ex.: ... *mi hav'as la plej bel'a'n patr'in'o'n el ĉiu'j* - j'ai la plus belle mère de toutes | The comparative degree is formed by prefixing *pli* (more); the superlative by *plej* (most). {ekzemplo mankas} | Der Komparativ wird mit Hülfe des Wortes *pli* (mehr), der Superlativ durch *plej* (am meisten) gebildet. {ekzemplo mankas} | Сравнительная степень образуется помощью слова *pli* (болѣ), а превосходная — *plej* (најболѣ); ... (Прим.: ...; *mi hav/as la plej bon/a/n patr/in/o/n* я имѣю самую лучшую мать). | Stopień wyższy tworzy się przez dodanie wyrazu *pli* (więcej), a najwyższy przez dodanie *plej* (najwięcej) {ekzemplo mankas} [FG 3.3]. — ... estas plej necesa antaŭ ĉio unu kondiĉo: ... [A 1.1]. ... la registaroj de la plej ĉefaj regnoj ... [A 1.2]. ... la fundamento de Esperanto devas plej severe resti absolute senŝanĝa ... [A 1.3]. {multaj pliaj trafoj en A, ne notita tie ĉi}. — El ĉiuj miaj infanoj Ernesto estas la plej juna [FE 10.18]. ... {ŝi} estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3]. Kaj ŝi ... ĉerpis akvon en la plej pura loko de la fonto ... [FE 15.3]. Ŝi prenis la plej belan arĝentan vazon, kiu estis en la loĝejo [FE 19.4]. La malfeliĉa infano ... kaŝis sin en la plej proksima arbaro [FE 21.6]. Aŭgusto estas mia plej

amata filo [FE 22.11]. Kelkaj homoj sentas sin la plej feliĉaj, kiam ili vidas la suferojn de siaj najbaroj [FE 32.12]. Li ... ekscitiĝas ofte ĉe la plej malgranda bagatelo; ... [FE 41.13]. Li estas tre kredema: eĉ la plej nekredoblajn aferojn, kiujn rakontas al li la plej nekredindaj homoj, li tuj kredas [FE 41.14].

• **malplej** — Mál-plej [FE 2]. — El ĉiuj siaj fratoj Antono estas la malplej saĝa [FE 10.20].

plekt' - tresser | weave, plait | flechten | плесть | pleść. — [RE].

plen' - plein | full | voll | полный | peŭny. — **plena** - plein | full, complete | voll | полный | peŭny [FE 11]. — [AK] {en} full, complete. — [UL] — Por ke lingvo internacia ... havu plenan certecon, ke ĝi neniam disfalos ... [A 1.1]. Kiam ... tiuj ĉi registaroj per speciala leĝo garantios al Esperanto ... plenan sendanĝerecon kontraŭ ĉiuj personaj kapricoj aŭ disputoj, ... [A 1.2]. ... estas necese, ke ĉiu esperantisto havu la plenan certecon, ke leĝodonanto por li ĉiam estos ne ia persono, sed ia klare difinita verko [A 3.2]. ... nia lingvo havos la plenan eblon ... konstante pliboniĝadi kaj perfektigi [A 6.3]. — La pli juna filino, kiu estis la plena portreto de sia patro laŭ sia boneco kaj honesteco, estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3]. ... tiu ĉi malfeliĉa infano devis ... alporti domon plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. ... glaso da vino estas glaso plena je vino [FE 32.5]. — BRO2 -a. — **Rim.:** *plena* kovras la semantikan kampon de la rusa полный (polnyj), ne tiun de la franca *plein*, de la latina *plenus* aŭ de la germana *voll*: *plena vortaro* ne povas tradukiĝi france alie ol per „dictionnaire complet“, germane per „vollständiges Wörterbuch“ dum en la rusa oni diras „polnyj slovar“.

• **plen'aĝ'** - majeur | of full age | mündig | совершеннолѣтній | peŭnoletni.

• **plen'um'** - accomplir | accomplish | erfüllen | исполнять | speŭniać. — **plenumi** - accomplir | fulfil, accomplish | erfüllen | исполнять | speŭniać. [FE 31 um']. — [AK] {en} fulfil, accomplish. — Ekzemple: plenumi, kolumo, manumo [FE 42.10]. — Mi volonte plenumis lian deziron [FE 42.11].

• **plenumo** — Li tuj faris, kion mi volis, kaj mi dankis lin por la tuja plenumo de mia deziro [FE 31.14].

— **LR 16 B (1908)** [Pri forlasado de sufiksoj – „plenigi“]: En la frazo “la akvo plenigas la kruĉon” la senco diras al ni, ke la sufikso *ig* estas *necesa*, kaj uzi tie la vorton “plenas” anstataŭ “plenigas” mi ne konsilus, ĉar ni tiam tro evidente pekus kontraŭ la logiko. Forlasi iun sufikson, por ricevi vorton pli mallongan, ni povas nur en tiaj okazoj, se la neceseco de la sufikso estas iom duba, ekzemple kiam la verbon, de ni uzatan, ni povas rigardi ne kiel devenantan, sed kiel memstaran, aŭ kiam la maniero de la deveno estas ne tute klara. Sed la verbo de la supre citita frazo ne sole tute sendube devenas de *alia* vorto (“plena”), sed la maniero de tiu devenado estas tute *klara*, sekve ni devas uzi tiun klaran sufikson, kiu servas por la devenigo de la dirita vorto [Resp. 44, *La Revuo Aŭg.* 1908].

plend' - plaindre, se plaindre | complain | klagen | жаловаться | skarżyć się {legu: skarżyć się}. — [AK] se plaindre — [UL]. — Plén-di [FE 2]. — Кр. [Einstein 1888] *plent'*.

pleonasm-o [OA 2.1] — [Beau] pléonasme. [EG 1] Pleonasmus.

plet' - plateau | teaboard | Präsentirteller {de 1901: Präsentierteller} | поднось | taca. — [AK] plateau (*ustensile*) | tray, salver. — [RE].

pleŭronekt-o [OA 2.2] (*zool.*) rhombe, turbot | brill | Flunder {ZOO} — [E-isto 9/1892]. [EG 1] Flunder. [ZV]: [FK 73,5] pleŭronektoj (speco de fiŝoj = germana « Steinbutte »).

plezur' - plaisir | pleasure | Vergnügen | удовольствие | przyjemność. — **plezuro** - plaisir | pleasure | Vergnügen | удовольствие | przyjemność [FE 20]. — [UL]. — Antaŭ tri tagoj mi vizitis vian kuzon kaj mia vizito faris al li plezuron [FE 20.6].

pli - plus | more | mehr | больше | więcej. — **pli** - plus | more | mehr | больше, больше | więcej [FE 10]. — [AK] plus (*comparatif de supériorité*) | więcej, bardziej. — **pli** - Le *comparatif* se forme à l'aide du mot *pli*. Ex.: *pli blank'a ol neĝ'o* -

plus blanc que neige | The comparative degree is formed by prefixing *pli* (more); ... e. g. *pli blanka ol neĝo*, „whiter than snow”. | Der Komparativ wird mit Hilfe des Wortes *pli* (mehr), ... gebildet. ... Z.B.: *pli blank'a ol neĝ'o*, weißer als Schnee. | Сравнительная степень образуется помощью слова *pli* (болѣе), ... (Прим.: *pli blank/a ol neĝ'o* бѣлѣе снѣга ...) | Stopień wyższy tworzy się przez dodanie wyrazu *pli* (więcej), ... **Przykład:** *Pli blank/a ol neĝ'o* bielszy od śniegu. [FG 3.3]. — [UL]. — ... sed senkompare pli grandan danĝeron prezentus la ŝanĝado de la traduko de ia vorto, ... [A 4.6]. ... mi rekomendas la diversajn lernolibrojn kaj vortarojn, multe pli bonajn kaj pli vastajn ... [A 5.3]. ... aŭtoritata centra institucio decidus pligrandigi (...) la ĝisnunan fundamenton per oficialigo de novaj vortoj aŭ reguloj [A 10.4]. — La papero estas tre blanka, sed la neĝo estas pli blanka [FE 10.14]. Lakto estas pli nutra, ol vino [FE 10.15]. Mi havas pli freŝan panon, ol vi [FE 10.16]. La pli maljuna estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrinon; ... [FE 11.2]. La pli juna filino, ..., estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3]. Du homoj povas pli multe fari ol unu [FE 12.1]. La sepan tagon de la semajno Dio elektis, ke ĝi estu pli sankta, ol la ses unuaj tagoj [FE 12.15]. ... tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la pli juna [FE 13.1]. ... ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli oportune [FE 15.3]. Mia frato diris al Stefano, ke li amas lin pli, ol sin mem [FE 18.13]. Fluanta akvo estas pli pura, ol akvo staranta senmove [FE 22.1]. Mono havata estas pli grava ol havita [FE 22.12]. Pasero kaptita estas pli bona, ol aglo kaptota [FE 22.13]. La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, ... [FE 23.3]. Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervojo estas konstruota en la daŭro de du jaroj; sed mi pensas, ke ĝi estos konstruata pli ol tri jarojn [FE 25.10]. Se vi scius, kiu li estas, vi lin pli estimus [FE 26.20]. Nu, iru pli rapide! [FE 26.26]. Sed estas bone uzadi la vorton „je” kiel

eble pli malofte [FE 29.2]. Aldonante al la vortoj montraj la vorton „ĉi”, ni ricevas montron pli proksiman [FE 30.7]; ekzemple: tiu (pli malproksima), tiu ĉi (aŭ ĉi tiu) (pli proksima); ... [FE 30.8]. Li estas morte malsana, li ne vivos pli, ol unu tagon [FE 31.7]. La ekstero de tiu ĉi homo estas pli bona, ol lia interno [FE 31.13]. Liaj lipharoj estas pli grizaj, ol liaj vangharoj [FE 31.25]. Multaj birdoj flugas en la aŭtuno en pli varmajn landojn [FE 32.10]. Rekta vojo estas pli mallonga, ol kurba [FE 33.10]. La riĉeco de tiu ĉi homo estas granda, sed lia malsaĝeco estas ankoraŭ pli granda [FE 35.15]. Urbanoj estas ordinare pli ruzaj, ol vilaĝanoj [FE 37.3]. ... en la poŝo de mia surtuto mi portas paperujon; pli grandan paperujon mi portas sub la brako [FE 40.18].

• **plibonigi** — ĉar se mi volus plibonigi, tio ĉi jam estus ŝanĝo, ... kiu en verko fundamenta ne povas esti tolerata [A 4.3].

• **pliboniĝadi** — ... nia lingvo havos la plenan eblon ne sole konstante riĉiĝadi, sed eĉ konstante pliboniĝadi kaj perfektigiĝadi [A 6.3].

• **plimulte** {legu: pli multe} — Ne riproĉu vian amikon, ĉar vi mem plimulte meritas riproĉon; ... [FE 22.7]. — **Rim.:** Legu „pli multe meritas“ kun interspaco inter „pli“ kaj „multe“ kiel ĝuste en FE eld. 1-4.

• **malpli** — Ne, vi eraras, sinjoro: via pano estas malpli freŝa, ol mia [FE 10.17]. — **Rim.:** En sia „Cirkulera Letero al la ... LK – Pri Neologismoj“ de 1906-11-22, Z proponis, ke „men“ estu paralele uzebila apud „malpli“ [LZ I 317].

— **LR 1907** [*pli* aŭ *plu*]: Diri “pli” anstataŭ “plu” oni povas tre ofte, sed ne ĉiam. “Pli” = pli multe, “plu” = daŭre, pli malproksimen; “pli” signifas kvanton, multecon, — “plu” signifas daŭradon (en loko aŭ tempo); en abstraktaj okazoj ni ofte povas uzi unu esprimon anstataŭ la dua, ĉar tiam ilia senco fariĝas preskaŭ la sama; sed kiam ni volas paroli rekte pri kvanto aŭ pri daŭrado (aŭ malproksimiĝado), tiam ni ne povas intermiksi la ambaŭ vortojn. [Resp. 26, *La Revuo*, Okt. 1907].

plik' - plique {2012: plique polonaise} | plica | Weichselzopf | колтунъ {de 1918: колтун} | kołtun. {MED} — [AK] {en}

Polish ringworm {2012: Polish plait}. — [RE]. — **Rim.:** *Plica polonica* estas la latina historia nomo de feltiĝintaj (kap- aŭ barbo-) haroj (aŭ kolharoj de la ĉevaloj k.t.p), per kombado ne plu disigeblaj.

plong'i. [OA 8] Lerte sin ĵeti en akvon, por naĝi. — A. to dive, to plunge, F. plonger, G. tauchen, H. {es} zambullir, I. {it} tuffarsi, P. {pt} mergulhar. — [PG] [PVS] [GD]. — **Rim.:** 1. La germana traduko ne harmonias kun la esperanta difino, kiu estu tradukita per „(ins Wasser) springen“. 2. [FL 1921]: *plung'i*.

plor' - pleurer | mourn, weep | weinen | плакать | plakać. — **plori** - pleurer | mourn, weep | weinen | плакать | plakać [FE 6]. — [UL]. — La infano jam ne ploras [FE 6.2]. La infano ploras, ĉar ĝi volas manĝi [FE 16.13]. La infanoj ploras, ĉar ili volas manĝi. [FE 16.14]. ... li demandis ŝin, kion ŝi faras tie ĉi tute sola kaj pro kio ŝi ploras [FE 21.7]. — BRO4 -i.

plot' - gardon | roach | Plötze | плотва, плотница | płotka. {ZOO} — [AK] {en} roach (fish). — [RE].

plu - de plus | farther, further | weiter, ferner | дальше | dalej. — [AK] plus (*durée*), de plus, davantage. — [RE]. — Plu [FE 3]. Plu [FE 4]. — ... ekzemple: tiam, ĉiama, kioma, tiea, ĉi-tiea, tieulo, tiamulo k. t. p. (= kaj tiel plu) [FE 30.10].

— **LR 1907** [*pli* aŭ *plu*]: Diri “pli” anstataŭ “plu” oni povas tre ofte, sed ne ĉiam. “Pli” = pli multe, “plu” = daŭre, pli malproksimen; “pli” signifas kvanton, multecon, — “plu” signifas daŭradon (en loko aŭ tempo); en abstraktaj okazoj ni ofte povas uzi unu esprimon anstataŭ la dua, ĉar tiam ilia senco fariĝas preskaŭ la sama; sed kiam ni volas paroli rekte pri kvanto aŭ pri daŭrado (aŭ malproksimiĝado), tiam ni ne povas intermiksi la ambaŭ vortojn. [Resp. 26, *La Revuo* Okt. 1907].

— **LR 123 (1907)** [„jam ne ...“ – „ne ... plu“]: Por tre multaj okazoj ambaŭ esprimoj ŝajnas al mi egale bonaj, kaj mi tute ne vidas ian kaŭzon, kiu devigus nin diri: uzu *nur* la unuan aŭ nur la duan esprimon. Kial senbezzone forpreni de ni la liberecon en tiuj okazoj, kiam ĝi prezentas nenian maloportunaĵon? Tamen *ne ĉiam* ambaŭ esprimoj povas reciproke anstataŭi unu la alian. Ekzemple anstataŭ “ne parolu

plu” ni ne povas diri “jam ne parolu”. Doni tute *precizan* klarigon de tiaj nedifineblaj vortoj, kiel “jam” aŭ “plu” estas tre malfacile, kaj oni facile povus erari; tial mi limigas min nur per tio, ke mi donos klarigon *proksimuman*, ne garantiante, ke mia klarigo taŭgos por *ĉiuj* okazoj. “Jam” laŭ mia opinio efektive enhavas en si la ideon de ŝanĝo de stato, kiel montris “The British Esperantist” “plu” enhavas la ideon de daŭrado. “Jam ne” povas rilati ankaŭ al io, kio antaŭe ne ekzistis, sed estis nur intencata aŭ esperata, - “ne plu” rilatas al io, kio ekzistis jam antaŭe. Ekzemple, se mi eĉ neniam vizitis vin, sed nur intencis tion fari, mi povas diri “mi jam ne vizitos vin” (se mi ŝanĝis mian intencon), sed “mi vin ne vizitos plu” mi povas diri nur en tia okazo, se mi jam antaŭe vizitadis vin. La esprimon “ne jam” (kiu signifas ion tute alian ol “jam ne”) mi tute ne konsilas uzi, ĉar ĝi povus kaŭzi malkompreniĝon; anstataŭ ĝi mi konsilas uzi “ankoraŭ ne” [Resp. 26, *La Revuo* Okt. 1907].

plug' - labourer | plough | pflügen | пахать | oraĉ. — [AK] {en} plough (*vb.*). — [RE]. — BRO6 -i.

plum' - plume | pen | Feder | перо | піро. — **plumo** - plume | pen | Feder | перо | піро [FE 6]. — [AK] {en} feather, pen. — [UL]. — Plú-mo [FE 3]. — ... ĉio, kio estas kontraŭ tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel malbona, se ĝi eĉ apartenus al la plumo de la aŭtoro de Esperanto mem [A 3.4]. — Sur la fenestro kuŝas krajono kaj plumo [FE 6.6]. De la patro mi ricevis libron, kaj de la frato mi ricevis plumon [FE 9.8]. Mia skribilaro konsistas el inkujo, sablujo, kelke da plumoj, krajono kaj inksorbilo [FE 34.9]. Skatolo, en kiu oni tenas plumojn, estas plumujo, kaj bastoneto, sur kiu oni tenas plumon por skribado, estas plumingo [FE 40.16].

• **plumingo** — ... bastoneto, sur kiu oni tenas plumon por skribado, estas plumingo [FE 40.16].

• **plumujo** — Skatolo, en kiu oni tenas plumojn, estas plumujo, ... [FE 40.16].

plumb' - plomb | lead (metall) | Blei | свинець | ołów. {KEM} — [RE].

Plur-aj {legu: plur-aj} [OA 4], {fr} plusieurs | {en} several | {de} mehrere | pli ol unu. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el

OB 2 (Feb. 1930): {it} parecchi | {es} varios | {pt} diversos {ankaŭ: vários} | {ca} alguns, més d'un {Esperantlingva difino mankas en OB 2}. — [Int. Scienca Revuo 1904]. [PV].

Plural-o {legu: plural-o} [OA 4], {fr} pluriel (gram.) | {en} plural (gram.) | {de} Plural, Mehrzahl. {GRAM} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} plurale | {es} plural (gram.) | {pt} plural | {ca} plural. — [E-isto 10/1893].

plus. [OA 8] Konjunkcio kaj adverbo, indikanta resp. adicon aŭ pozitivan nombron. — A. plus, F. plus (math.), G. plus, H. {es} más, I. {it} più, P. {pt} mais (mat.). {MAT} — [Verax]. [PV].

pluŝ' - peluche | plush | Plüsch | плюшь | plusz. — [RE].

plutokrat' (3) [OA 7] — [PV].

Plutokrati' {legu: plutokrati'} [OA 3.2] {en} plutocracy | {fr} ploutocratie | {de} Plutokratie | {es} plutocracia | {pt} plutocracia | {it} plutocrazia | {pl} plutokracja. — [EG 1] Plutokratie.

pluv' - pluie | rain | Regen | дождь | deszcz. {METEO} — **pluvo** - pluie | rain | Regen | дождь | deszcz [FE 38]. — [UL]. — Tio ĉi estis jam ne simpla pluvo, sed pluvego [FE 38.9]. — BRO4 -o.

• **pluvego** — Tio ĉi estis jam ne simpla pluvo, sed pluvego [FE 38.9].

pneŭmatik' [OA 1] pneumatique | pneumatics | Pneumatik | пневматика | pneumatyka. — [EG 1].

po - numéral distributif qui a le sens de: par, au taux de, sur le pied de | by (with numbers) | (bei Zahlwörtern) zu | по (при числительных) | po (przy liczebnikach). — [AK] {en} at the rate of. — [UL]. — **po** {mankas en FE 14} — **po** - On met *po* avant ces nombres pour marquer les numéraux *distributifs*. Ex.: *po kvin* - au taux de cinq (chacun). | Distributive prefix *po*, e. g., *po kvin*, „five apiece”. | Distributive Zahlwörter {werden} durch das Wort *po* {gebildet}; z.B. *po kvin*, zu fünf. | для раздѣлительныхъ - слово *po*. *po kvin* по пяти | dla podziałowych - wyraz *po*. *po kvin* po pięć. [FG 4.7]. — Por miaj kvar infanoj mi aĉetis dek du pomojn, kaj al ĉiu el la infanoj mi donis po tri pomoj [FE 14.15]. Tiu ĉi libro havas sesdek

paĝojn; tial, se mi legos en ĉiu tago po dek kvin paĝoj, mi finos la tutan libron en kvar tagoj [FE 14.16]. — [UL 1887]: **po** - по (при числительныхъ) | по (при числительныхъ) | po (przy liczebnikach) | à (à deux etc.) | (bei Zahlwörtern) zu | formes dividive numeral; f. in. *kvin* - five; *po kvin* - five ... each — [DL 1888]: *Al ĉiu el la laborantoj li donis po kvin dolarojn* [DL 3]. {nun: po kvin dolaroj – nominativo, vd. LR 79 de 1891 en BK I ĉe R 4.7}. [Beau 1904]: **po**, au taux de, à raison de, sur le pied de. Ex. : *Mi pagis ĉiun el ili po 5 frankoj*, j'ai payé chacun d'eux à raison de 5 francs. *Se vi legos tiun ĉi libron po 45 paĝoj en ĉiu tago*, vi ĝin finos en 4 tagoj, si vous lisez ce livre sur le pied de 15 pages par jour, vous le finirez en 4 jours, **poduono**, par moitié, **pogrande**, en gros, **pomalgrande**, en détail.

• **po kvin** - au taux de cinq (chacun) | five apiece | zu fünf | по пяти | po pięć [FG 4.7].

— **Rim.**: Pri „po“ vd. en BK I ĉe R 4.7: LR 79 (1891), LR 137 (1908) kaj Aktoj II (1968-1974).

po [FE 1] [OA 7] = nomo de la litero p, dudeka litero de la Esperanta alfabeto.

podagr' [OA 1] * goutte (med.) | gout | Podagra, Fussgicht {legu: Fußgicht} | подагра | podagra. {MED} — [RE]. * [Rab 99,20] *podagra* moralisto-konscienco.

Podi-o^Z {legu: podi-o} [OA 4], {fr} estrade | {en} podium, stage | {de} Podium. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} palco, podio | {es} estrado | {pt} estrado, podio {legu: pódio} | {ca} estrada. — [EG 1] Podium.

poem' [OA 1] * poème | poem | Gedicht | поэма | poemat. — [RE]. * [FK 198,30] En la *poemoj* de Homero kaj Heziodo. [FK 305,20] komisii al komitato verki bonan *poemon*.

poent' - point | stitch, point | Point | очко | oczko. {LUD} — [AK] point (*au jeu*) | point (*in games*). — [RE].

poet' [OA 1] * poète | poet | Poet, Dichter | поэтъ | poeta. — [RE]. * [FK 349,20] de verkistoj, de *poetoj*, en poemoj kaj odetoj. [Rab 65,18] malriĉaj *poetoj*, kiuj ne havis ŝuojn por surpiedigi.

poezi' [OA 1] * poésie | poetry | Poesie | поэзия | poezja. — [DL 17.25.1] „Ĉu vi scias, kiu loĝis en la domo kontraŭ ni?“ *demandis la ombro.* „Ĝi estis la plej bela el ĉio, ĝi estis la poezio! ...“. {Ses pliaj trafoj en DL}. [RE]. * [FK 317,9] *Poezio*. [Rab 90,20] Elizeo! *poezia* mondo!

pokal' - bocal, gobelet | cup, goblet | Becher | бокаль {de 1918: бокал} | puhar, kielich. — [AK] coupe, gobelet. — [RE]. [Beau]: **pokal**, coupe. Cette racine désigne spécialement le vase (à pied et évasé) d'argent, d'or, de cristal, etc., dont on se sert pour boire. *Kalik*, au contraire, a une signification générale. Ainsi nous pouvons dire *la kaliko de la floroj*.

polemik' [OA 1] * polémique | polemics | Polemik | полемика | polemika. — [Beau] polemik, polémique {rovas esti aŭ –o aŭ –a}. [EG 1] polemik-o, Polemik; -i, polemisieren; -a polemisch. * [El Z-a artikolo] eliris lia verko *polemika*. [FK 262,1] bonege skribita kritika *polemiko*.

polen/o. [OA 9] Subtila flava polvo, kiu estas produktata de virseksa organo de floro, kaj kiu transportite al aliaj floroj (pere de vento, akvo, insektoj aŭ aliaj bestoj) servas por la reproduktado de la kreskaĵo. {BOT} — [Vérax 1910] {fr} pollen {antaŭe: florsemo}. [PV 1930].

polic' - police | police | Polizei | полиция {de 1918: полиция} | policya {de 1936: policja}. {JUR} — **polico** - police | police | Polizei | полиция {de 1918: полиция} | policya {de 1936: policja} [FE 37]. — [AK] {en} police (*the system*). — [RE].

• **policano** — Nia urbo havas bonajn policanojn, sed ne sufiĉe energian poliestron [FE 37.7].

• **policestro** — Nia urbo havas bonajn policanojn, sed ne sufiĉe energian poliestron [FE 37.7].

poliglot-o [OA 2.1]. — [EG 1] Polyglott.

poligon' - blé noir, sarrasin | buckwheat | Buchweizen | греча | gryka. {BOT} — [RE].

Polinezio [OA 8] {ТОРО}

polip-o [OA 2.1] — [Beau] polype. [EG 1] Polyp. [FK 48,25] *polipoj*, duone besto duone kreskaĵo.

polis-o (*asekuro*) [OA 2.1] {EKON} — [EG 1] Police, Versicherungsschein.

politeism-o [OA 2.1] {RELI} — [EG 1] Polytheismus {politeist-o mankas en EG 1 kaj VO}.

politik' [OA 1] * politique | politics | Politik | политика | polityka. {POL} — [DL]. [RE]. * [Rev 16,9] tie ĉi estas kaŭzo delikata kaj pli *politika*. [Rab 73,14] Jam la *politiko* povus ilin devigi plenumi sian vorton. [Ham 146,19] Tio ĉi eble estis la kapo de ia *politikulo*. [FK 304,23] kiaj ajn estus la *politikaj* kondiĉoj.

polk' polka | polka | Polka | полька (тан.) | polka (taniec). {MUZ} — [RE].

polo {mankas en UV} - Polonais | Pole | Pole | Полякъ | Polak [FE 27]. — La personoj, kiuj ne komprenas la uzadon de la artikolo (ekzemple rusoj aŭ poloj, kiuj ne scias alian lingvon krom sia propra), povas en la unua tempo tute ne uzi la artikolon ... [FE 27.3]. — **pol'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (nomo de ano de popolo).

polp/o. [OA 9] Okbraka mara molusko, kapopiedulo kun po unu aŭ du vicoj da suĉiloj sur la brakoj. (*Eledona*, *Octopus* k.a.) {ZOO} — [Vérax 1910] poulpe (*Polypus*). [PV 1930].

polur' - poli | polish, politure | Glanz, Politur | политура, лоскъ | politura. — [AK] poli (*subst. masc.*), lustre | polish, gloss | politura, połysk. — [RE].

polus' - rôle | pole | Pol | полюсь | biegun. {GEO} — [AK] {en} pole (*geol.*). — [RE].

polv' - poussière | dust | Staub | пыль | kurz. — **polvo** - poussière | dust | Staub | пыль | kurz [FE 41]. — [AK] {en} dust (subst.). — [UL].

• **polvero** — Li estas tre purema, kaj eĉ unu polveron vi ne trovos sur lia vesto [FE 41.17].

pom' - pomme | apple | Apfel | яблоко | jabłko. {BOT} {KUIR} — **pomo** - pomme | apple | Apfel | яблоко | jabłko [FE 6]. — **pom'** - pomme | apple | Apfel | яблоко | jabłko [UV uj']. — **pomo** - pomme | apple | Apfel | яблоко | jabłko [FE 20 uj']. — Jen estas pomo [FE 6.7]. Jen estas la pomo, kiun mi trovis [FE 6.8]. La patro donis al mi dolĉan pomon [FE 10.5]. Mi havas cent pomojn [FE 14.1]. Mi havas centon da

pomoj [FE 14.2]. Por miaj kvar infanoj mi aĉetis dek du pomojn, kaj al ĉiu el la infanoj mi donis po tri pomoj [FE 14.15]. Trovinte pomon, mi ĝin manĝis [FE 22.5].

• **pom'uj'** - pommier | apple-tree | Apfelbaum | яблоня | jabłoń [UV uj']. — **pomujo** -pommier | apple-tree | Apfelbaum | яблоня | jabłoń [FE 20 uj'].

• **ter'pom'** - pomme de terre | potatoe | Kartoffel | картофель | kartofel [UV pom']. {BOT} {KUIR} — [AK] {en} potato.

• **ter'pom'** - pomme de terre | potato | Kartoffel | картофель | kartofel [UV ter']. {BOT} {KUIR}

pomad' [OA 1] pommade | pomatum | Pomade | помада | pomada. — [RE].

pomp-o [OA 2.1] — [EG 1] Pomp: -a, pompös. [FK 260,10] Sicard, kun granda *pompo* antaŭanoncis oportunan pazigrafion.

ponard' - poignard | dagger, poniard | Dolch | кинжалъ | kindżał. {MIL} — [AK] sztylet. — [RE].

• **ponard'eg'** - épieu, pique | spear, lance | Pike, Spiess {legu: Spieß} | копье | pika. {MIL}

pont' - pont | bridge | Brücke | мостъ | most.

ponton-o [OA 2.1] — [EG 1] Ponton.

popl' - peuplier | poplar | Pappel | тополь | topola. {BOT} — [RE].

popol' - peuple | people | Volk | народъ | naród.

• **popol'amas'** - populace | mob, populace | Pöbel | чернь | pospółstwo, gmin.

popular-a [OA 2.1] — [Beau] populaire (connu dans toutes les sphères du peuple). [EG 1] volkstümlich, populär. [FK 300,36] en la publiko tre *populara* opinio. [FK 201,34] *popularigado* de sciencoj. [FK 253,15] {vortoj} kiuj apartenas nur al unu lingvo, sed estas *popularaj* ankaŭ ĉe la aliaj popoloj.

por' {pres-eraro, legu: por (sen apostrofo)} - pour, en faveur de | for | für | для, за | dla, za. — **por** - pour | for | für | для, за | dla, za [FE 14]. — **por** - por la patr'o - pour le père | por la patr'o'j - for the fathers | {germana mankas} | por patr'ojj - для отцовъ | por patr'o/j - dla ojców [FG 2.6].

{1. por ... -o, por mi, por ĉiam}

... unu fojon por ĉiam ... [A 1.2]. ... la plej grava kondiĉo por nia regula kaj paca progresado estonta [A 1.3]. {pliaj trafoj en A, ne notitaj tie ĉi}. — Por ĉiu tago mi ricevas kvin frankojn, sed por la hodiaŭa tago mi ricevis duoblan pagon, ... [FE 14.7]. Por miaj kvar infanoj mi aĉetis dek du pomojn, kaj al ĉiu el la infanoj mi donis po tri pomoj [FE 14.15]. „Certe, mi alportis arĝentan vazon speciale por tio, por doni trinki al tiu ĉi sinjorino! [FE 19.7]. ... Ŝia fratino en ĉio estas kulpa; mi pagos al ŝi por tio ĉi! [FE 21.4]. abonpago (= pago por la abono) [FE 27.14]. Por ĉiu aĉetita funto da teo tiu ĉi komercisto aldonas senpage funton da sukero [FE 31.21]. Glaso de vino estas glaso, en kiu antaŭe sin trovis vino, aŭ kiun oni uzas por vino; ... [FE 32.5]. Metro de drapo signifus metron, kiu kuŝis sur drapo, aŭ kiu estas uzata por drapo [FE 32.6]. Oni metis antaŭ mi manĝilaron, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino kaj telertuketo [FE 34.10]. Nia regimentestro estas por siaj soldatoj kiel bona patro [FE 37.12]. Mi aĉetis por la infanoj tableton kaj kelke da seĝetoj [FE 38.1]. ... bastoneto, sur kiu oni tenas plumon por skribado, estas plumingo [FE 40.16]. Tiu ĉi grava tago restos por mi ĉiam memorinda [FE 41.11]. Unu fajrero estas sufiĉa, por eksplodigi pulvon [FE 41.18].

{2. por ... -i}

„Ĉu mi venis tien ĉi,“ diris al ŝi la malĝentila kaj fiera knabino, „por doni al vi trinki?“ [FE 19.6]. „Certe, mi alportis arĝentan vazon speciale por tio, por doni trinki al tiu ĉi sinjorino! [FE 19.7]. Ekzemple: por esprimi direkton, ni aldonas al la vorto la finon „n“ ... [FE 28.3]. Ĉu vi havas korktirilon, por malŝtopi la botelon? [FE 34.2]. Ni ĉiuj kunvenis, por preparoli tre gravan aferon; .... [FE 42.1].

— **LR 128 (1908)** [Pri „por“ aŭ „anstataŭ“ antaŭ infinitivo]: Ĉiu prepozicio, laŭ sia logika esenco, povas esti uzata nur antaŭ *substantivo*. Sekve se antaŭ vorto, kiu havas verban sencon, ni deziras uzi prepozicion, ni devas doni al tiu verbosenca vorto la formon de substantivo; ekzemple: anstataŭ “kun saluti”, “sen respondi” ni devas diri “kun saluto”, “sen respondo”. Se la vortoj “por” kaj “anstataŭ” estas uzataj

kun la infinitivo, ili tute ne prezentas ian escepton, sed la kaŭzo de tia uzado estas alia, nome: la vortoj “por” kaj “anstataŭ”, uzataj antaŭ infinitivo, havas la sencon ne de pura prepozicio, sed preskaŭ de konjunkcio, kaj en tiuj okazoj la uzado de substantivo apud ili estas ne ebla; ekzemple, en la frazo “anstataŭ stari li sidas” ni ne povas anstataŭigi la formon “stari” per “stari”, dum ĉe ĉiu alia prepozicio *pura* ni *ĉiam* povas uzi la verbosenca vorton en formo de substantivo (ekzemple, “sen ia diro” anstataŭ “sen ion diri”) [Resp. 37 a, *La Revuo* Maj. 1908].

{3. danki por}

Unue mi redonas al vi la monon, kiun vi pruntis al mi; due mi dankas vin por la prunto; trie ... [FE 14.6]. ... mi dankis lin por la tuja plenumo de mia deziro [FE 31.14].

— **LR 138 A (ĉ. 1906)** [*por* aŭ *pro* post *danki*]: En „Pola Antologio“, 1a eld. Paris: Hachette 1906, p. 16 Kabe skribis: „Mi dankas vin, saĝulo, *pro* via konsilo“. Z korektis: „*por* via konsilo“ [Presprovaĵoj korektitaj de Z].

— **LR 138 B (1907)** [*por signo de estimo*]: „Al sinjorino Eliza Orzeszko por signo de profunda estimo de L. Zamenhof“ [1907, PVZ 8, 96].

{4. por ke}

Por ke lingvo internacia povu bone kaj regule progresadi kaj por ke ĝi havu plenan certecon, ke ĝi neniam disfalos - estas plej necesa ... la ekzistado de ... Fundamento ... [A 1.1]. — ... ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli oportune [FE 15.3]. ... estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino, por vidi, kiel granda estos la ĝentileco de tiu ĉi juna knabino [FE 15.6]. ... estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino, por vidi, kiel granda estos la malboneco de tiu ĉi knabino [FE 19.5].

por' [OA 1] * pore | pore | Pore | nopa | pora (otworek). {ANAT} — [EG 1] -o, -a, -eco. * [Rab 70,16] ke la ruĝa suko ŝprucu ĉe li el ĉiuj *ŝvitporoj*.

porcelan' - porcelain | porcelain | Porzellan | фарфоръ | porcelana. — [AK] {en} china, procelain. — [RE].

porci' - portion | portion | Portion | порція {de 1918: порция} | porcuja {de 1936: porcja}. — [RE]. [Beau] portion (part qui revient à chacun).

pord' - porte | door | Thür {de 1901: Tür} | дверь | drzwi. — **pordo** - porte | door | Thür | дверь | drzwi [FE 25]. — **pord'** - porte | Thür [UV eg'] — **pordo** - porte | Thür [FE 13 eg']. — [UL]. — ... tra la fenestro, kiu sin trovas apud la pordo, la vaporo iras sur la korton [FE 25.14]. Li fermis kolere la pordon [FE 31.4]. Li estas tiel dika, ke li ne povas trairi tra nia mallarĝa pordo [FE 33.2]. Mi volis ŝlosi la pordon, sed mi perdis la ŝlosilon [FE 34.3].

• **pord'eg'** - porte cochère | gate | Thor {de 1901: Tor} | ворота | brama. — **pord'eg'** - grande porte | Thor [UV eg']. — **pordego** - grande porte | Thor [FE 13 eg']. — Kun bruo oni malfermis la pordegon, kaj la kaleŝo enveturis en la korton [FE 38.8].

pore-o [OA 2.2] poireau | leek | Porree, Lauch {KUIR} — [EG 1] Porree.

porfir' - porphyre | porphyry | Porphyr | порфирь | porfir. {MIN} — [RE].

pork' - cochon | hog | Schwein | сви́ня | świnia {ZOO}. — [AK] porc, cochon | pig. — [UL].

port' - porter | pack, carry | tragen | носить | носи́ć. — **porti** - porter | pack, carry | tragen | носить | носи́ć [FE 13]. — [AK] {en} carry. — [UL]. — Li portas rozokoloran superveston kaj teleroforman ĉapelon [FE 31.23]. En la poŝo de mia pantalono mi portas monujon, kaj en la poŝo de mia surtuto mi portas paperujon [FE 40.18]; pli grandan paperujon mi portas sub la brako [FE 40.18]. ... tamen li estas tre pardonema, li ne portas longe la koleron kaj li tute ne estas venĝema [FE 41.13].

• **al'port'** - apporter | bring | bringen | приносить | przynosić. — Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko kaj alporti doman plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. Kaj ŝi tuj ... ĉerpis akvon en la plej pura loko de la fonto kaj alportis al la virino, ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli oportune [FE 15.3]. Certe, mi alportis arĝentan vazon speciale por tio, por doni trinki al tiu ĉi

sinjorino! [FE 19.7]. Alportu al mi metron da nigra drapo ... [FE 32.6].

• **el'port'** - supporter | bear, support | ertragen | выносить | znosić. — [AK] {en} bear, endure. — [Beau] supporter (dans le sens de) endurer.

portal-o [OA 2.1] {ARKI} — [EG 1] Portal.

porter' - double bière | porter | Porter | портёръ | porter {KUIR}. — [AK] porter (bière) | porter, beer. — [RE]. [Beau] double bière, porter.

portik-o [OA 2.1] {ARKI} — [EG 1] Portikus, Säulenhalle.

portret' - portrait | portrait | Portrait | портретъ {de 1918: портрет} | portret. — **portreto** - portrait | portrait | Portrait | портретъ | portret [FE 11]. — [RE]. — La pli juna filino, kiu estis la plena portreto de sia patro laŭ sia boneco kaj honesteco, estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3].

poŝ' - poche | pocket | Tasche | карманъ | kieszeń. — **poŝo** - poche | pocket | Tasche | карманъ | kieszeń [FE 34]. — [UL]. — En la poŝo de mia pantalono mi portas monujon, kaj en la poŝo de mia surtuto mi portas paperujon [FE 40.18].

• **poŝa** — La tranĉilo estis tiel malakra, ke mi ne povis tranĉi per ĝi la viandon kaj mi devis uzi mian poŝan tranĉilon [FE 34.1].

posed' - posséder | possess | besitzen, mächtig sein | владѣть {de 1918: владеть} | posiadać. — [AK] besitzen. — [RE].

post - après | after, behind | nach, hinter | послѣ, за | po, za, poza, potem. — **post** - après | after, behind | nach, hinter | послѣ, за | po, za, potem [FE 14]. — [AK] après, derrière — [UL]. — Kun la tempo la formo nova iom post iom elpuŝos la formon malnovan, ... [A 8.2]. ... post matura prijuĝado ... [A 9.4]. — Miaj fratoj havis hodiaŭ gastojn; post la vespermanĝo niaj fratoj eliris kun la gastoj el sia domo kaj akompanis ilin ĝis ilia domo [FE 18.15]. Anstataŭ „la“ oni povas ankaŭ diri „l“ (sed nur post prepozicio, kiu finiĝas per vokalo) [FE 27.4]. Se ni iam post prepozicio uzas la akuzativon, la akuzativo tie dependas ne de la prepozicio, sed de aliaj kaŭzoj [FE 28.2]. El la dirita regulo sekvas, ke se ni pri ia

verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon ... [FE 29.8]. „Da” post ia vorto montras, ke tiu ĉi vorto havas signifon de mezuro [FE 32.14]. Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3]. Li fianĉiĝis kun fraŭlino Berto; post tri monatoj estos la edziĝo; la edziĝa soleno estos en la nova preĝejo, kaj la edziĝa festo estos en la domo de liaj estontaj bogepatroj [FE 39.3]. Post infekta malsano oni ofte bruligas la vestojn de la malsanulo [FE 39.5].

• **poste** — Nur iam poste, kiam la plej granda parto de la novaj vortoj estos jam tute matura, ia aŭtoritata institucio enkondukos ilin en la vortaron oficialan, ... [A 7.2]. — ... trie mi petas vin ankaŭ poste prunti al mi, kiam mi bezonos monon [FE 14.6]. Li paliĝis de timo kaj poste li ruĝiĝis de honto [FE 39.2].

• **postmorgaŭ** — Hieraŭ estis vendredo, kaj postmorgaŭ estos lundo [FE 20.5].

poŝt' - poste (la) | post | Post | почта | poczta. — [AK] {en} post (*the system*). — [UL].

• **sign'o de poŝt'o** - timbre-poste | postage-stamp | Briefmarke | марка | marka. — **Kp.** mark'.

posten' - poste | post | Posten | пость, мѣсто | stanowisko. {MIL} — [AK] poste (*subst. masc.*) | post (*milit.*) | stanowisko, posterunek. — [RE].

postul' - exiger, requérir | require, claim | fordern | требовать | žadać. — **postuli** - exiger, requérir | require, claim | fordern | требовать | žadać [FE 27]. — [AK] exiger, réclamer. — [UL]. — ... oni prenas ordinare la purajn radikojn, sed, se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5]. Ĉiuj prepozicioj per si mem postulas ĉiam nur la nominativon [FE 28.1]. ... tiel same ni ankaŭ diras: „la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon“, kaj la vortoj „ĝardenon“, „tablon“ staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en“ kaj „sur“ tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton, ... [FE 28.3]. ... se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la

akuzativon (t. e. ĉu ĝi estas aktiva) aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8]. — [Beau]: exiger (demander rigoureusement qqch. en vertu de son droit, de son autorité, de sa force). Ex. : *Mi postulas nek ĵuron, nek promeson*, je n'exige ni serment, ni promesse. *Tion la cirkonstancoj postulis*, les circonstances l'exigeaient.

pot' - pot | pot | Topf | горшокъ | garnek. — **poto** - pot | pot | Topf | горшокъ | garnek [FE 25]. — [UL]. — Sur la kameno inter du potoj staras fera kaldrono; ... [FE 25.14].

potas' - potasse | potash | Pottasche | поташъ | potaž. — [RE].

potenc' - puissance | might, power | Macht | могущество | władza, siła, potęga. — [RE].

pov' - pouvoir | be able, can | können | мочь | módz. — **povi** - pouvoir | be able, can | können | мочь | módz [FE 11]. — [UL]. — Por ke lingvo internacia povu bone kaj regule progresadi ... [A 1.1]. Por ke ia regno estu forta kaj glora kaj povu sane disvolviĝadi, ... [A 3.1]. ... estas nur verkoj privataj, kiujn la esperantistoj - ... - povas rigardadi kiel modela, sed ne kiel deviga [A 3.6]. ... ŝanĝo, kiu povus kaŭzi disputojn kaj kiu en verko fundamenta ne povas esti tolerata [A 4.3]. ... por ke li povu ĉiam bone distingi la vortojn kaj regulojn oficialajn, ..., de la vortoj kaj reguloj rekomendataj private, ... [A 5.4]. Tio ĉi povus naski la penson, ke nia lingvo restos ĉiam rigida kaj neniam disvolviĝos... [A 6.2]. Riĉigadi la lingvon per novaj vortoj oni povas jam nun ... [A 7.1]. ... ĉar nur pri tiaj vortoj ni povas esti certaj, ke nia adresato ilin nepre trovos en sia vortaro [A 7.1]. ... aŭtoritata centra institucio ... povos proponi formon novan, kiun ĝi rekomendos uzadi paralele kun la formo malnova [A 8.1]. ... fari tion ĉi (...) povas ne apartaj personoj, sed nur ia centra institucio, ... [A 9.4]. — ... ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrinon; ili ambaŭ estis tiel malagrablaj kaj tiel fieraj, ke oni ne povis vivi kun ili [FE 11.2]. La pli juna filino, ..., estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3]. Du homoj povas pli multe fari ol unu [FE 12.1]. ... ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli

oportune [FE 15.3]. La falinta homo ne povis sin levi [FE 22.6]. ... tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, ... [FE 23.3]. Sed pri ŝia fratino ni povas diri, ke ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpelis de si; ... [FE 23.4]. La personoj, kiuj ne komprenas la uzadon de la artikolo (...), povas en la unua tempo tute ne uzi la artikolon, ... [FE 27.3]. Anstataŭ „la“ oni povas ankaŭ diri „l“ (...) [FE 27.4]. ... se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5]. Mi neniel povas kompreni, kion vi parolas [FE 28.10]. Se ni bezonas uzi prepozicion kaj la senco ne montras al ni, kian prepozicion uzi, tiam ni povas uzi la komunan prepozicion „je“ [FE 29.1]. Anstataŭ la vorto „je“ ni povas ankaŭ uzi akuzativon sen prepozicio [FE 29.3]. ... se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon (t. e. ĉu ĝi estas aktiva) aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8]. Ekzemple, ni povas diri “obei al la patro” kaj “obei la patron” (anstataŭ “obei je la patro”) [FE 29.9]. ... ni povas diri “pardoni al la malamiko” kaj “pardoni la malamikon”, sed ni devas diri ĉiam “pardoni al la malamiko lian kulpon” [FE 29.11]. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ĉar el ili ĉiu povas jam fari al si grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30.2]. Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, ... [FE 30.10]. Starante ekstere, li povis vidi nur la eksteran flankon de nia domo [FE 31.11]. Diplomatistoj oni povas ankaŭ nomi diplomato, sed fizikistoj oni ne povas nomi fiziko, ĉar fiziko estas la nomo de la scienco mem [FE 32.3]. Li estas tiel dika, ke li ne povas trairi tra nia mallarĝa pordo [FE 33.2]. La nokto estis tiel malluma, ke ni nenion povis vidi eĉ antaŭ nia nazo [FE 33.4]. La tranĉilo estis tiel malakra, ke mi ne povis tranĉi per ĝi la viandon kaj mi devis uzi mian poŝan tranĉilon [FE 34.1]. Rakontu al mi vian malfeliĉon, ĉar eble mi povos helpi al vi [FE 41.5]. Mi kredeble ne povos veni al vi hodiaŭ, ĉar mi pensas, ke mi mem havos hodiaŭ gastojn [FE 41.8]. ... ni ne povis atingi ian rezulton, kaj ni disiris

[FE 42.1]. En malbona vetero oni povas facile malvarmumi [FE 42.12]. — Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1]. — **LR 41 A (1910)**: „Scipovi“ kaj „povoscii“ havas la saman signifon; mi konsilas uzi ĉiam „povoscii“ (= tia sciado, kia donas la *povon* ion fari). [Let. al Podlipsky (1910-05-19). El „Praha Bulteno“]. — **Rim.**: Кр. kapabl', rajt', sukces'.

poz' [OA 1] * poser (phot.) | pose | posieren | позировать | pozować. — [1889]. [EG 1] -i; -o. * [Rev 73,30] *poz-ante*.

pozici' [OA 1] * position | position | Lage {2012 ankaŭ: Position} | позиция {de 1918: позиция} | pozycja. — [Einstein 1888]. [Verax]. * [FK 220,19] La diversaj *pozicioj* en la formularoj estas komparataj. [Rev 37,9] [ili] staras ĉe la fenestro en samaj *pozicioj*. [FK 110,14] mi estis en dubo, kian *pozicion* en la vivo ili povas okupi.

pozitiv' [OA 1] * positif | positive | positiv, bestimmt | позитивный | pozytywny. — [RE]. * [FK 286,13] ni povas respondi tiun ĉi demandon tute *pozitive*. [FK 278,31] efektivaj kaj *pozitivaj* sciencoj. [FK 206,29] pri Comte kaj la *pozitivistoj* {analizo diskutebla, eble pozitivist' / pozitivism'}

pra' - primitiv, bis- | primordial, great- | ur- | пра- | pra-. — **pra** - bis-, arriere- | great-, primordial | ur- | пра- | pra- [FE 36]. — [AK] {en} great-, fore-, (*rel. to ancestors and descendants*). — [RE].

• **pranepo** — La filoj, nepoj kaj pranepoj de reĝo estas reĝidoj [FE 36.12]. — **Rim.**: Stemok, Balasz (1994). Esprimo de la malproksima parenkaro per la prefiksoj pra- kaj bo-. En: *Scienca Revuo* 1994:45:2 (165), p. 31-34.

praktik' - pratique | practic | Praxis | практика | praktyka. — [AK] {en} practice (*of a profession*). — [DL]. [RE].

pram' - prame | prame | Prahm | паромь | prom. {MAR} — [AK] bac | ferry-boat, praam. — [RE].

prav' - qui a raison, qui est dans le vrai | right (to be in the right) | Recht habend | правый (напр. я правь) | mający

de malriĉa vilaĝa virino, ... [FE 15.6]. Ŝi prenis la plej belan arĝentan vazon, kiu estis en la loĝejo [FE 19.4]. ... tio ĉi estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino, [FE 19.5]. Mia opinio estas: prenu mem akvon, se vi volas trinki.” [FE 19.8]. Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj; oni prenas ordinaro la purajn radikojn, sed, se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5]. Hodiaŭ estas bela frosta vetero, tial mi prenas miajn glitilojn kaj iros gliti [FE 34.7]. Kiam mi ien veturas, mi neniam prenas kun mi multon da pakaĵo [FE 35.12]. En la kota vetero mia vesto forte malpurigis; tial mi prenis broson kaj purigis la veston [FE 39.1]. — [Beau] **pren**, prendre (pas attraper, qui est *kapti*; voler, qui est *ŝteli*; ni usurper, qui est *uzurpi*).

• **pren'o** - levée | trick | Stich (Kartensp.) | взятка (въ картахъ) | lewa, wziętka. {LUD} — [Beau] **preno**, prise, préhension (action de prendre) et levée (aux cartes).

• **pren'il'** - tenailles | tongs | Zange | щипцы | szczypce.

• **ĉirkaŭ'pren'** - embrasser | embrace | umarmen | обнимать | obejmować, ścisnąć [UV ĉirkaŭ].

• **part'o'pren'** - participer | participate | Theil nehmen {de 1996: teilnehmen} | участвовать | przyjmować udział [UV part'].

prepar' - préparer | prepare | bereiten, zubereiten | готовить | przygotowywać. — [UL].

prepozici' - préposition | preposition | Vorwort, Präposition | предлог | przyimek. {GRAM} — **prepozicio** - préposition | preposition | Vorwort | предлог | przyimek [FE 27]. — [DL]. [RE]. — Anstataŭ „la“ oni povas ankaŭ diri „l'“ (sed nur post prepozicio, kiu finiĝas per vokalo) [FE 27.4]. Ĉiuj prepozicioj per si mem postulas ĉiam nur la nominativon. Se ni iam post prepozicio uzas la akuzativon, la akuzativo tie dependas ne de la prepozicio, sed de aliaj kaŭzoj. ... tiel same ni ankaŭ diras: “la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon”, kaj la vortoj „ĝardenon“, „tablon“ staras tie ĉi en

akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en“ kaj „sur“ tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton ... en tiaj okazoj ni uzus la finiĝon „n“ tute egale ĉu ia prepozicio starus aŭ ne. [FE 28]. Se ni bezonas uzi prepozicion kaj la senco ne montras al ni, kian prepozicion uzi, tiam ni povas uzi la komunan prepozicion „je“. Anstataŭ la vorto „je“ ni povas ankaŭ uzi akuzativon sen prepozicio. [FE 29].

prerogativ-o [OA 2.1] {JUR} — [Beau] prérogative. [EG 1] Prærogativ, Vorrecht.

pres' - imprimer | print (vb.) | drucken, prägen | печатать | drukować. — [UL-pl].

• **presata** — ... tiuj ĉi arĥaismoj neniam estos elĵetitaj, sed ĉiam estos presataj en ĉiuj lernolibroj kaj vortaroj samtempe kun la formoj novaj ... [A 8.3].

• **represita** — Havante la karakteron de fundamento, la tri verkoj represitaj en tiu ĉi libro devas antaŭ ĉio esti netuŝeblaj [A 4.1].

• **preseraro** — Mi permesis al mi nur korekti la preserarojn [A 4.3].

preskaŭ - presque | almost | fast, beinahe | почти | prawie. — [UL].

preskrib/i. [OA 8] (pp leĝoj aŭ kuracistoj) Formale kaj aŭtoritate ordoni. — A. to prescribe F. prescrire, G. vorschreiben, verschreiben, H. {es} prescribir, I. {it} prescrivere, P. {pt} prescrever. — [Marta]. [PV].

prestig'o. [OA 9] Bona reputacio: *la Kongreso levos la prestiĝon de nia afero en la okuloj de la mondo; la kompanio perdis sian prestiĝon pro la trompo.* — [Christ 1923] Prestige. [PV 1930].

• **prestig'a.** Havanta prestiĝon; donanta prestiĝon al la posedanto, ricevinto, faranto k.s.: *prestiga universitato; prestiga verko; prestiga aŭto; prestiga premio; prestiga ago.*

pret' - prêt, disposé | ready | fertig | готовый | gotowy. — [AK] fertig, bereit. — [UL].

pretekst' - prétexte | pretext | Vorwand | предлог, отговорка | pretekst, wymówka. — [RE].

pretend' - prétendre | pretend | Anspruch machen | претендовать | pretendować, rościć prawa do czego. — [AK] lay claim to | beanspruchen. — [RE].

preter - outre | beside, along | vorbei | мимо | mimo. — [AK] beyond, past, by | vorbei | mimo, obok. — [RE]. — [Beau] **preter**, outre (la valeur exacte de ce mot est donnée par l'expression *passer outre*, qui signifie aller plus loin. Nous l'avons encore dans *outrepasser*).

preterit-o (*gr.*) [OA 2.1] {GRAM} — [EG 1] Präteritum.

prez' - prix | price | Preis | цена | cena. — [AK] prix (*coût*) {de 1990: *cout*}. — [UL].

prezent' - présenter | present (vb.) | vorstellen | представлять | przedstawiać. — [AK] present (*vb.*), introduce (*a person*). — [UL].

• **prezantante** — ... tiel ekzemple la vorto « frat'in'o », prezantante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2].

• **re'prezent'** - représenter | represent | vertreten | быть представителем | reprezentować.

prezid' - présider | preside | den Vorsitz haben, präsidiere {de 1901: präsidiere} | председательствовать | prezydować. — [RE].

pri - sur, touchant, de | concerning, about | von, über | o, обь | o. — **pri** - sur, touchant, de | concerning, about | von, über | o, обь | o [FE 7]. — [AK] von, über, betreffs. — [UL]. — Pli detale mi parolos pri tio ĉi en la Bulonja kongreso [A 6.5]; nun mi diros pri tio ĉi nur kelkajn vortojn, ... [A 6.6]. ... zorgante pri tio, ke ĉiuj uzu tiujn vortojn en la sama formo ... [A 7.1]. ... nur pri tiaj vortoj ni povas esti certaj, ke nia adresato ilin nepre trovos en sia vortaro [A 7.1]. La ideoj, kiujn mi supre esprimis pri la Fundamento de Esperanto, ... [11.1]. — Mi parolas pri leono [FE 7.7]. Mi zorgas pri ŝi tiel, kiel mi zorgas pri mi mem; sed ŝi mem tute ne zorgas pri si kaj tute sin ne gardas [FE 18.14]. Sed pri ŝia fratino ni povas diri, ke ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpelis de si; ... [FE 23.4]. La artikolo „la” estas uzata tiam, kiam ni parolas pri personoj aŭ objektoj konataj [FE 27.1]. El la dirita regulo sekvas, ke se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon ... [FE 29.8].

• **prijuĝado** - ... post matura prijuĝado ... [A 9.4].

• **pri'labor'** - labourer | elaborate, cultivate | bearbeiten | обрабатывать | obrabiać [UV labor'].

• **priparoli** - Ni ĉiuj kunvenis, por priparoli tre gravan aferon; ... [FE 42.1].

• **priparolita** - ... pro kaŭzoj jam multajn fojojn priparolitaj ... [A 9.2].

primitiv-a [OA 2.1] — [Beau] primitif. [EG 1] primitiv. [FK 264,17] la *primitiva* senta pririgardado.

primol' - primevère | primrose | Schlüsselblume | баранчикъ (растение) | pierwiosnek {BOT}. — [AK] первоцвет, баранчик. — [RE].

princ' - prince, souverain | prince | Fürst, Prinz | принцъ, князь | książe. —

princ-o - prince | prince | Fürst, Prinz | принцъ, князь | książe [FE 19]. — [UL]. — Apenaŭ ŝi venis al la fonto, ŝi vidis unu sinjorinon, tre riĉe vestitan, kiu eliris el la arbaro kaj petis de ŝi trinki (tio ĉi estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino, por vidi, kiel granda estos la malboneco de tiu ĉi knabino) [FE 19.5].

princip' {mankas en UV} — Tiun ĉi tre gravan principon la esperantistoj volu ĉiam bone memori kaj kontraŭ la ektuŝo de tiu ĉi principo ili volu ĉiam energie batali, ĉar la momento, en kiu ni ektuŝus tiun principon, estus la komenco de nia morto [A 1.5]. Mi montris en principo, kiamaniere la severa netuŝebleco de la « Fundamento » gardos ĉiam la unuecon de nia lingvo, ... [A 9.1]. — **princip'** [OA 1] * principe | principle | Prinzip, Grundsatz | принципъ | zasada. — **princip'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [DL-Ald]. [EG 1]. * [Rab 129,5] se viaj *principoj* ankaŭ tiam vin ne forlasos, tiam vi gajnos. [FK 270,30] Tio, kio antaŭe estos *principe* decidita de ili kiel dezirinda.

printemp' - printemps | spring time | Frühling | весна | wiosna. — **printempo** - printemps | spring time | Frühling | весна | wiosna [FE 39]. — [AK] springtime. — [UL]. — Prin-tém-po [FE 2] — En la printempo la glacio kaj la neĝo fluidiĝas [FE 39.8]. — [DL 1888] *La printempa suno fluidigis la neĝon kaj la glacieron* [DL 13.2].

prior-o (*ekl.*) [OA 2.1] {RELI} — [EG 1] Prior.

prism' [OA 1] prisme | prism | Prisma | призма | pryzmat. — [EG 1].

privat' - privé, particulier | private | privat | частный | prywatny. — [DL-Ald]. [RE].

privilegi' - privilège | privilege | Vorrecht | привилегия | przywilej. — [DL-Ald]. [RE].

pro - à cause de, pour | for the sake of | um — willen, wegen | ради | dla. — **pro** - à cause de, pour | for the sake of | wegen | ради | dla [FE 21]. — [AK] ради, из-за | z powodu, dla. — [UL]. — **LR 138 A (ĉ. 1906)** [*por* aŭ *pro* post *danki*]: En „Pola Antologio“, 1a eld. Paris: Hachette 1906, p. 16 Kabe skribis: „Mi dankas vin, saĝulo, *pro* via konsilo“. Z korektis: „*por* via konsilo“ [Presprovaĵoj korektitaj de Z].

Probabl' {legu: probabl'} [OA 3.2] {en} probable | {fr} probable | {de} mutmasslich {legu: mutmaßlich}, wahrscheinlich | {es} probable | {pt} provavel {legu: provável} | {it} probabile | {pl} prawdopodobny. — [EG 2] wahrscheinlich {ne en EG 1}.

problem' [OA 1] * problème | problem | Problem, Aufgabe | задача, вопрос | zadanie, zagadnienie. — [Beau]. [EG 1]. * [FK 245,4] La plej ĉefaj *problemoj*, kiujn estis necese ... solvi. [Ham 162,1] Ĝi estas tro granda kalkula *problemo*. [FK 262,10] solvi la *problemon* de lingvo tutmonda.

Proced' {legu: proced'} [OA 3.1] {en} to proceed | {fr} procéder | {de} verfahren | {es} proceder | {pt} proceder | {it} procedere | {pl} -- {mankas}. — [Beau]. [EG 1] **-i**, verfahren, vorgehen, -schreiten; **-o**, Verfahren. [Rab 15,1] kvazaŭ tio estus io pli, ol brula *procedo*.

procedur-o [OA 2.1] — [EG 1] Prozedur.

pro'cent' - intérêt, pour cent | per cent | Procent {de 1901: Prozent} | процентъ | procent, odsetka. — [RE]. — **Rim.**: Unuvorte (*procent-*) en Beau, EG 2, Kabe, PV, PIV.

• **pro'cent'eg'** - usure | usury | Wucher | лихоимство | lichwa.

proces' - procès | lawsuit, process | Process {de 1901: Prozess} | процесъ | proces, sprawa. — [AK] процесс. — [DL-Ald]. [RE]. — Pro-cé-so [FE 2].

procesi' [OA 1] * procession | procession | Prozession | процессія | procesja. {RELI} — [RE]. * [FK 206,16] oni entreprenas *procesiojn*. [Rab 137,30] en muta malĝoja *procesio* kun klinitaj karoj.

produkt' - produite | produce | erzeugen | производить | produkować. — [RE].

Profan' {legu: profan'} [OA 3.2] {en} profane | {fr} profane | {de} Profan {se adj. legu: profan; se subst. legu: (das) Profane; se verbo legu: profanieren} | {es} profano | {pt} profano | {it} profano | {pl} -- {mankas}. — [EG 1] **-i**, profanieren, entweihen, entheiligen {verbo}; **-o**, **-ado**, Profanation, Entheiligung; **-a**, profan. [EG 2]. [FK 181,32] {rezultatoj de sperto} estas tenataj en plej granda sekreto antaŭ la *profanoj* {t.e. profanaj homoj, nemembroj de iu hinda kasto}. [Rab 54,3] protesti, ke la kanajlo tiel *profanas* mian nomon.— Кр. [LI 5/1896] *profanaci-o* {= -ado}. — BRO mankas. AV -i. — **Rim.**: La baza formo ne estas evidenta laŭ la tradukoj. Komuna al ĉiuj lingvoj ŝajne estas nur adj., dum nur la angla trad. povas esti interpretita ankaŭ kiel verbo:

en: adj. | mankas | vb (to) *profane*

fr: adj. | subst. | vb. *profaner*

de: neklara, formo *Profan* ne ekzistas

es: adj. | subst. | vb. *profanar*

it: adj.

pt: adj.

profesi' - profession | profession | Profession {ark.}, Gewerbe | профессія, занятие | profesya. — [AK] Beruf, Gewerbe. — [RE].

profesor' [OA 1] * professeur | professor | Professor | профессор | profesor. — [DL]. [RE]. * [FK 77,6] *Profesoro* de zoologio. [Rab 15,29] ftiza *profesoro* ... legas studigon pri forto.

profet' - prophète | prophet | Prophet | пророкъ | prorok. {RELI} — [DL]. [RE].

profil' [OA 1] profil | profile | Profil | профиль | profil. — [Beau Manuel 1892]. [Beau].

profit' - profiter | profit, gain | gewinnen, Nutzen ziehen | имѣть барышъ | mieć korzyść. — [AK] иметь барыш, воспользоваться | mieć korzyść, zyskać. — [RE].

profund' - profund | deep | tief | глибокий | głęboki. — [UL].

prognoz' [OA 1] pronostic | prognosis | Prognose | прогноз | prognoza. — [EG 1].

program' [OA 1] * programme | programme | Programm | программа | program. — [RE]. * [FK 203,8] tiu ĉi sumo servas por sendado de *programoj*. [Ham 71,26] mi tiam scios *programon* mian veran.

progres' - avancer | advance, progress | fortschreiten | прогрессировать | postępować. — [AK] robić postępy. — [DL-Ald]. [RE].

projekci' [OA 1] * projection | projection | Projektion | проекція | projekcja. — [EG 1]. * [FK 238,33] *M* estas la *projekcio* horizontala de la punkto *m*.

projekto {mankas en UV} - projet | project | Entwurf | проект | projekt [FE 25]. — Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervojo estas konstruota en la daŭro de du jaroj; sed mi pensas, ke ĝi estos konstruata pli ol tri jarojn [FE 25.10]. —

projekt-o [OA 2.2] project {legu: projet} | project | Entwurf, Plan {2012 ankaŭ: Projekt}. — **projekt'** (2) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [RE]. [Rab 80,16] iliajn abelajn klopodojn kaj iliajn gigantajn *projektojn*. — **Rim.:** En EG 1 verba: **-i**, projektieren, planen; **-o**, Projekt, Plan.

proklam' - proclamer | proclaim | proklamieren {de 1901: proklamieren} | прокламировать | proklamować. — [AK] оглашать, провозглашать, обнародовать. — [RE].

prokrast' - remettre, retarder | delay, retard | aufschieben, verzögern | отстрочивать | prolongować. — [AK] delay, defer | отсрочивать, откладывать | odkładać, zwłóczyć. — [RE].

proksim' - proche, près de | near | nahe | близький | blizki. — **proksima** - proche, près de | near | nahe | близький | blizki [FE 13]. — [UL]. — La malfeliĉa infano forkuris kaj kaŝis sin en la plej proksima arbaro [FE 21.6]. Aldonante al la vortoj montraj la vorton „ĉi”, ni ricevas montron pli proksiman [FE 30.7]; ekzemple: tiu (pli malproksima), tiu ĉi (aŭ ĉi tiu) (pli

proksima); tie (malproksime), tie ĉi aŭ ĉi tie (proksime) [FE 30.8].

• **proksime** - ... ekzemple: tiu (pli malproksima), tiu ĉi (aŭ ĉi tiu) (pli proksima); tie (malproksime), tie ĉi aŭ ĉi tie (proksime) [FE 30.8].

• **malproksima** - Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko kaj alporti domen plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. ... ekzemple: tiu (pli malproksima), tiu ĉi (aŭ ĉi tiu) (pli proksima); tie (malproksime), tie ĉi aŭ ĉi tie (proksime) [FE 30.8].

• **malproksime** - ... ekzemple: tiu (pli malproksima), tiu ĉi (aŭ ĉi tiu) (pli proksima); tie (malproksime), tie ĉi aŭ ĉi tie (proksime) [FE 30.8].

prolet/o. [OA 8] Moderna formo de: proletario. — A. proletarian, F. prolétaire, G. Proletarier, (Prolet), H. {es} proletario, I. {it} proletario, P. {pt} proletário. — [OKA 7, 1967-06-20; Aktoj I, p. 73] § 2. — ... b) Estas tolerata la nun tre uzata formo **proleto**, kiel paralela formo al la internacia kaj oficiala **proletario**. — [OA 8] II.A.3. Estas oficialigitaj la novaj formoj *buĝeto* kaj *proleto* apud la jam oficialaj *budĝeto* kaj *proletario*.

Proletari' {legu: proletari'} [OA 3.2] {en} proletarian | {fr} prolétaire | {de} Proletarier | {es} proletario | {pt} proletario {legu: proletário} | {it} proletario | {pl} proletarjusz. — [RE 10]. [Kabe] — [OA 8] II.A.3. Estas oficialigitaj la novaj formoj *buĝeto* kaj *proleto* apud la jam oficialaj *budĝeto* kaj *proletario*.

prolog' [OA 1] * prologue | prologue | Prolog | прологъ {de 1918: пролог} | prolog. * [Ham 86,31] ĉu tio ĉi estas *prologo* aŭ ia aforismo? [Ham 157,34] mia kapo komencis vive ludi sen *prologo*.

promen' - se promener | walk, promenade | spazieren | прогуливаться | spacerować. — **promeni** - se promener | walk, promenade | spazieren | прогуливаться | spacerować [FE 12]. — [AK] to walk, promenade. — Li promenat kun tri hundoj [FE 12.3]. Tiuj ĉi du amikoj promenat ĉiam duope [FE 14.13]. En varmega tago mi amas promeni en arbaro [FE 34.11].

• **promenante** — Promenante sur la strato, mi falis [FE 22.2]. ... unu tagon, promenante apud la reloj de fervojo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortigis [FE 39.11].

promes' - promettre | promise | versprechen | обещать {de 1918: обещать} | obiecywać. — BRO5 -i.

promontor' - promontoire, cap | promontory, cape | Vorgebirge | мысь {de 1918: мыс} | przedgórze. {GEO} — [AK] przylądek. — [RE].

pronom' - pronom | pronoun | Fürwort {2012 pli kutima: Pronomen} | местоимение {de 1918: местоимение} | zaimek. {GRAM} — **pronomo** - pronom | pronoun | Fürwort {2012 pli kutima: Pronomen} | местоимение {de 1918: местоимение} | zaimek [FE 30]. — [RE]. — La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ĉar el ili ĉiu povas jam fari al si grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30.2].

Prononc' {legu: prononc'} [OA 3.1] {en} to pronounce | {fr} prononcer | {de} aussprechen | {es} pronunciar | pronunciar | {it} pronunziare | {pl} -- {mankas}. — [Backman 1919]. [PV]. — BRO9 -i. — Кр. antaŭe: el'parol' [UV parol'].

propagand' [OA 1] * propagande | propaganda | Propaganda | пропаганда | propaganda. — [RE]. * [FK 235,8] Multaj homoj laboras por la *propagando* de la bela lingvo. — Кр. varbi [UV].

propon' - proposer, offrir | propose, suggest | vorschlagen | предлагать | proponować. — [UL] {parte, vd. Rim.}. — [Beau] {-i,} proposer, offrir. **-o**, proposition, offre. **-aĵo**, chose proposée. [EG 1] **-i**, vorschlagen, in Vorschlag bringen, beantragen, proponieren {ark.}, anbieten, offerieren. **-o**, Vorschlag, Offerte, Antrag, Anerbieten. **pli-i**. ... {en aŭkcioj}. **pli-o**, Mehrgebot. [Kabe] **Proponi**. Prezenti ideon, projekton plenumotan, objekton akceptotan: *proponi al iu rekompencan por la servo; proponi reformojn*. **Propono**. Vortoj, objekto de tiu, kiu proponas. — BRO9 -i. — **Rim.:** **1.** Mankas en la plej fruaj UL-ru eld. 1, UL-pl, UL-fr; ĝi estas notita en la postaj UL-ru 2, UL-de, pra-UL-en, vd. PVZ kromkajero 5, p. 48-49. **2.** La

trad. ne plene harmonias. La rusa distingas inter предлагать ion al iu (tiel en la ekzemplofrazo de Kabe) kaj предложить aŭ ion al iu (ekz. sidlokon al gasto) aŭ iun por io (ekz. oficiston por posteno), la germ. *vorschlagen* havas ambaŭ sencojn. **3.** Кр. ofert/i [OA 8]. Proponi (varon aŭ servon) al kliento.

proporci' [OA 1] proportion | proportion | Proportion | пропорція {de 1918: пропорция} | proporcja. — [Beau] -o. -a, proportionelle. — [AV] -o.

propozici-o [OA 2.2] (*gram.*) proposition | sentence | Satz (gefüge) {GRAM} — [Beau] proposition (*gram.*). [EG 1] Satz[gefüge] (*vgl. frazo, tezo*).

propr' - propre (à soi) | own (one's own) | eigen | собственный | własny. — **propra** - propre (à soi) | own (one's own) | eigen | собственный | własny [FE 23]. — [UL]. — ... ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpulis de si; ... [FE 23.4]. ... rusoj aŭ poloj, kiuj ne scias alian lingvon krom sia propra ... [FE 27.3]. Timulo timas eĉ sian propran ombron [FE 37.21].

prospekt' [OA 1] prospectus | prospectus | Prospekt | проспект (объявление) | prospekt. — [RE].

prosper' - réussir | prosper | gelingen | удаваться | udać się. — [AK] to succeed in | glücken, gedeihen | udać się, powodzić się. — [RE]. — BRO9 -i.

prostat/o. [OA 9] Glando de viro kaj de multaj vir-mamuloj, troviĝanta ĉe la veziko, kaj produktanta parton de la sperma likvo. {ANAT} — [Vérax 1910] {fr} *prostate*. [PV 1930].

prostitu-i (*trans.*) [OA 2.1] — [EG 2] prostitu-i. — Кр. [EG 1] *prostit-i* {ĉu eble preseraro?}. Кр. [Rab 26,28] kaj se ĝia nomo eĉ estus *prostitutio*.

protagonist-o [OA 2.1] — [Beau] protagoniste. [EG 1] Protagonist.

protein/o. [OA 9] Substanco, kiu estas (apud sukeroj kaj grasoj) ĉefkonsistaĵo de ĉiuj vivaĵoj, kaj grava parto de la manĝaĵoj de homoj kaj bestoj, konsistanta precipe el karbono, oksigeno, azoto, hidrogeno kaj sulfuro: *ovoblankaĵo enhavas proteinojn kaj akvon*. {KEM} — [GD 1955] protéine (ch.).

protekt' [OA 1] * protéger | protect, patronise | beschützen | покровительствовать | protegować, bronić. — [Beau]. * [Rev 91,8] ne rifuzu al ni vian *protektadon*. [Rab 16,19] ke li ilin *protektu* ĉe lia eminenta moŝto. [Rab 105,10] Vi, mia Karolo, estu mia genio *protektanta* kontraŭ tiu ĉi fremdulo. — Кр. [DL] *proteg'*. [FK 328,32] *Protegantoj* estimataj de l' Akademio.

protektorat-o [OA 2.1] — [LI 6-7/1896]. [EG 1] Protektorat.

protest' [OA 1] * protester | protest | protestieren | протестовать | protestować. — [RE]. * [FK 272,25] eble *protestis* kontraŭ la enkonduko de arta alfabeto. [FK 286,24] kontraŭ tio ĉi *protestus* la vivo mem. [Rab 54,3] iri al la magistrato kaj *protesti*, ke la kanajlo tiel profanas mian nomon.

protokol' [OA 1] protocole | minutes of proceedings | Protokoll | протоколь | protokoł. — [RE].

prototip-o [OA 2.1] — [EG 1] Prototyp, Urbild.

prov' - essayer | attempt, trial | versuchen, probiren {de 1901: probieren} | пробовать | próbować. — [AK] essayer, éprouver | attempt, try to | испытывать, пробовать. — [UL]. [DL]: *Anstataŭ provi praktike (...), ĉu la lingvo, proponita de mi, taŭgas por internacia kompreniĝo ...* [DL I.3]. ... *anstataŭ provi per ilia propra orelo, ĉu mia lingvo estas bonsona aŭ ne ...* [DL I.3]. ... *ĉiuj necesaj ŝanĝoj, antaŭe analizitaj kaj provitaj, estos publikigitaj ...* [DL I.4]. ... *la plej granda parto de tiuj konsiloj estas ne praktika kaj kaŭzita de ne sufiĉa pripensado kaj provado de l' afero* [DL I.4]. *Kelkaj provis montri al mi, ke mia projekto de l' voĉdono estas matematike ne ebla* [DL II.3.1]. ... *egale grava demando estas, ĉu li estas sufiĉe instruita. Mi provos lin ekzameni* [DL 16.57]. ... *pripensinte kaj provinte antaŭe ĉiujn juĝojn kaj proponojn ...* [DL-Ald 1]. *Al ĉiuj ŝanĝoj, kiujn la internacia kongreso de instruituloj post fonda provado trovos necesaj ...* [DL-Ald 9]. — Кр. klopod' [RE].

proverb' - proverbe | proverb | Sprichwort | пословица | przysłowie. — [DL]: *La popoldiroj (proverboj) esprimas*

la saĝon de l' popolo, kaj la popolrakontoj (legendoj) esprimas ĝian kredon [DL 16.24]. [RE].

Providenc' [OA 1] * Providence | Providence | Vorsehung | Провидѣние {de 1918: провидение} | Opatrzność. — * [Rab 26,2] tion ĉi mi nomas esti valora ilo en la mano de la *Providenco*. [Kabe].

provinc' - province | province | Provinz | область, провинция | prowincya. — **provinc-o** - province | province | Provinz | область, провинция | prowincya [FE 37]. — [RE].

• **provincano** — Li estas nelerta kaj naŭva provincano [FE 37.10].

• **provincestro** — Nia provincestro estas severa, sed justa [FE 37.6].

proviz' - pourvoir, garnir de | provide | versehen, versorgen | запасть | robić zapasy. — [RE].

provizor' [OA 1] * provisoire | provisional | provisorisch | временный | prowizoryczny, czasowy. — [RE]. * [EI Z-a let.] la « *Provizora* Komitato de Organizado ».

Provok-i ^Z {legu: provok-i} [OA 4], {fr} défier, provoquer | {en} to provoke, defy, challenge | herausfordern, provoizieren. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} sfidare, provocare | {es} provocar, desafiar | {pt} provocar | {ca} provocar, desafiar {legu: desafiar}. — **Rim.:** La indiko ^Z de OA 4 (1929) estas duba. La Z-Radikaro 1927 ne notas la vorton.

proz' [OA 1] * prose | prose | Prosa | проза | proza. — [RE]. * [Rev 43,30] filozofii : iafoj per *proz*o, kaj alian fojon eĉ versetoj elsaltas. [FK 167,28] kredi, ke en nia *proza* tempo iom da poezio ankoraŭ povus ekzisti.

prozelit-o [OA 2.1] {RELI} — [Beau] prosélyte. [EG 1] Proselyt. [FK 206,10] Por akiri *prozelitojn*, la societo faras, kion ĝi povas.

prozodi' [OA 1] prosodie | prosody | Prosodie | просодия {de 1918: просодия} | prozodja. — **prozodi-o** [OA 2.1] {jam oficialigita per OA 1} — [EG 1] Prosodie.

prudent' - prudent, raisonnable | prudent | verständig | благоразумный |

rozsądny. — [AK] raisonnable, sensé | reasonable. — [UL].

prujn' - gelée blanche, frimas | rime, hoar frost | Reif (gefror. Thau) {de 1901: gefror[ener] Tau} | иней | szron. {METEO} — Prúj-no [FE 2]. — [RE].

prun' - prune | plum | Pflaume | слива | śliwka. {BOT} — [RE]. — [RE].

prunel' - prunell {legu: prunelle} | sloe | Dornschlehe | терновник | tarnośliwa. {BOT} — [AK] prunelle (bot.) | Schlehenpflaume. — [RE].

prunt' - en prêt | lent, borrowed | leihen, borgen | взаймы | pożyczać. — **prunti** - prêter | lend, borrow | leihen, borgen | взаймы давать или брать | pożyczać [FE 14]. — [AK] en prêt, prêter, emprunter | borrow, loan. — [UL] — Unue mi redonas al vi la monon, kiun vi pruntis al mi; due mi dankas vin por la prunto; trie mi petas vin ankaŭ poste prunti al mi, kiam mi bezonos monon [FE 14.6].

• **prunto** — ... mi dankas vin por la prunto ... [FE 14.6].

— **Rim.:** взаймы | взаймы | pożyczać | en prêt | leihen, borgen | to borrow, to lend {tiel kun -d} [UL]. — взаймы *prunt'e* [RE 16]. — *prunt'* leihen, borgen [MV 56]. — BRO5 -o {subst.; kun piednoto 2}: Prunto, speco de neformala kontrakto (ktp., vd. P.I.V. [1970]); ĝi estas dudirekta kontrakto (por la donanto, por la prenanto) same kiel kredito kaj aliaj kontraktoj; de ĝi deriviĝas: prunte = per prunto (per tia kontrakto) kaj prunti = manifestiĝi per prunto, do la verbo restas same neŭtralsignifa kaj povas esti precizigita per esprimoj kiel deprunti, alprunti, aŭ pruntepreni/pruntedoni ... (vd. Fundamento, 9-a eld., p. 334). [Aktoj II 42].

pruv' - prouver | prove, demonstrate | beweisen | доказывать | dowodzić. — [MV].

psalm' [OA 1] * psalme | psalm | Psalm | псаломъ | psalm. {RELI} — [Einstein 1888]. [RE]. * [FK 183,27] kiom da versoj sin trovas en la *Psalmoj*.

pseŭdonim-o [OA 2.1] — [Beau] pseudonyme. [EG 1] Pseudonym.

psikolog-o [OA 2.1]. {MED} — [EG 1] Psychologe. [Kabe 1910].

psikologi-o [OA 2.1] {MED} — [Beau] psychologie. [EG 1] Psychologie. [Kabe 1910]. — Кр. [FK 207,29] *psihologio* kaj sociologio.

pub/o. [OA 9] La malsupra parto de la ventro, ĉe plenkreskuloj normale kovrita de haroj, kovranta la antaŭan parton de la koksosto. {ANAT} — [Vérax 1910] {fr} *pubis*. [PV 1930].

• **pub/ost/o.** [OA 9] Antaŭa parto de la koksosto. {ANAT} — [Vérax 1910] *pubis*, *os pubis*, la malsupra kaj antaŭa parto de la koksosto. [PV 1930].

publik' - public | public | Publikum | публика | publika. — [UL].

• **publik'a** - public | public, common | öffentlich | публичный | publiczny. — [RE A]: publik'a vend' (= aŭkcio)

pudel' - barbet | spaniel | Pudel | пудель | pudel {ZOO}. — [RE].

puding' [OA 1] pouding | pudding | Pudding | пуддинг | budyń. {KUIR} — [EG 1]. — **Rim.:** Malantaŭ la int. formo *puding-* kaŝas sin tre div. manĝaĵoj, vd. Desmet.

puĉr' - poudre | powder | Puder | пудра | puder. — [AK] poudre (*pour la toilette*) | powder (*cosmetic*). — [RE].

Puf' {legu: puf'} [OA 3.1] {en} stuffing, puff | {fr} bouffant, bourrelet | {de} Puff, Bausch | {es} fofo, abofollade | {pt} fofô {legu: fofo} | {it} sboffo, rigonfiamento | {pl} -- {mankas}. — [EG 1]. [FK 154,12] multo da sendifinaj *puf-seĝoj*.

pugn' - poing | fist | Faust | кулак | кулак. {ANAT} — [AK] кулак, pięść. — [RE].

pul' - puce | flea | Floh | блоха | pchła. {ZOO} — [RE].

pulĉinel' [OA 1] polichinelle | punchinello | Hanswurst | полишинель | poliszynel {TEATR}. — [EG 1] Pulcinella, Polichinell.

pulm' - poumon | lung | Lunge | легкое | pulco. {ANAT} — [RE].

pulp/o [OA 9] **1** Frukto Karno. Mola, karneca parto de frukto aŭ legomo. **2** Kunteniĝema maso de mola vegetaĵa materio: *pulpo de sukerbetoj*; *ligna pulpo* (el kiu oni faras paperon). **3** Mola aŭ

duonmola parto de kelkaj organoj: *denta pulpo* (= interna parto de dento); *liena pulpo*. — [PV 1930] {dif. 1 kaj 3}.

puls' [OA 1] * pouls | pulse | Puls | пульс | puls. — [RE]. * [Ham 108,2] Tamen vidu, mia *pulso* en takto batas. [Rab 13,24] por irigi la *pulson* de la monda societo.

pulv' - poudre à tirer | gunpowder | Pulver (Schiess-) | порохъ | proch. — **pulvo** - poudre à tirer | gunpowder | Pulver (Schiess-) {legu: (Pulver, Schießpulver) | порохъ | proch [FE 41]. — [AK] proch (strzelniczy). — [UL]. — Unu fajrero estas sufiĉa, por eksplodigi pulvon [FE 41.18].

pulvor' - poudre | powder | Pulver (zu Arznei u. drgl. {und dergleichen}) | порошокъ | proszek. {MED} — [AK] poudre (*matière pulvérisée*) | powder (*med. or chem.*). — [UL]. — Кр. [Einstein 1888] *pulver-*.

pumik' - pierre-ponce | pumice-stone | Bimstein {pres-eraro, legu: Bimsstein} | пемза | pumeks. — [RE].

pump' - pomper | pump | pumpen | выкачивать насосомъ | pomprować. — [AK] pump (*vb.*). — [RE].

pun' - punir | punish | strafen | наказывать | karać. {JUR} — **puni** - punir | punish | strafen | наказывать | karać [FE 20]. — Se la lernanto scius bone sian lecionon, la instruanto lin ne punus [FE 20.12].

punc' - ponceau | crimson red | ponceau | пунцовый | ponsowy. {KEM} — [RE].

puncĉ' - punch | punch | Punsch | пуншъ | poncz. {KUIR} — [AK] punch (*drink*). — [RE].

pund/o. [OA 9] Monunuo de Britujo k.a. landoj: *ĝi kostas dek pundojn kaj kvindek pencojn*. {MON} — [GD 1955] livre sterling (mon.).

punkt' - point | point | Punkt | точка, пунктъ | punkt, kropka. — [AK] full stop, dot, point. — [DL]. [RE].

• **punkt'o'kom'** - point et virgule | semicolon | Semikolon | точка съ запятою | średnik. {GRAM}

• **du'punkt'** - deux points | colon | Kolon {2012 pli kutima: Doppelpunkt} | двоеточіе | dwukropek. {GRAM}

punt' - dentelle | lace | Spitzen | кружево | koronka. — [AK] lace (*point, etc.*). — [RE].

pup' - poupée | doll | Puppe | кукла | lalka. — **pupo** - poupée | doll | Puppe | кукла | lalka [FE 18]. — [UL]. — La infano serĉis sian pupon; mi montris al la infano, kie kuŝas ĝia pupo [FE 18.18].

pupil' - pupille (de l'œil) | pupil | Pupille | зрачекъ | zrenica. {ANAT} — [AK] pupil (*eye*). — [RE].

pupitr' [OA 1] pupitre | reading-desk | Pult | пюпитръ | pulpit. — [EG 1]. — Кр. [Einstein 1888] *pulpit-*.

pur' - pur, propre | pure | rein | чистый | czysty. — **pur'** - pur, propre | pure | rein | чистый | czysty [UV ig']. — **pura** - pur, propre | clean, pure | rein | чистый | czysty [FE 8]. — **pura** - pur, propre | pure | rein | чистый | czysty [FE 13 ig']. — [AK] clean, pure. — [UL]. — La mano de Johano estas pura [FE 8.7]. ... ŝi ... ĉerpis akvon en la plej pura loko de la fonto ... [FE 15.3]. Fluanta akvo estas pli pura, ol akvo staranta senmove [FE 22.1]. ... oni prenas ordinaro la purajn radikojn, sed, se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5].

• **purema** — Li estas tre purema, kaj eĉ unu polveron vi ne trovos sur lia vesto [FE 41.17].

• **pur'ig'** - nettoyer | purify | reinigen | чистить | czyścić [UV ig']. — **purigi** - nettoyer | purify | reinigen | чистить | czyścić [FE 13 ig']. — ... mi prenis broson kaj purigis la veston [FE 39.1].

• **malpurigi** - En la kota vetero mia vesto forte malpurigis; tial mi prenis broson kaj purigis la veston [FE 39.1].

purgatori-o [OA 2.2] purgatoire | purgatory | Fegefeuer {RELI} — [FK 1903]. [PV] {antaŭe pur/iĝ/ej/o}.

puritan-o [OA 2.1] {RELI} — [Beau] puriten {kun -e-}, puritain. [EG 1] Puritaner.

purpur' - pourpre | purple | Purpur | пурпуръ | purpura. — [RE A]. — **Rim.:** Z proponis en sia „Cirkulera Letero al la ... LK – Pri Neologismoj“ de 1906-11-22, ke „purpo“ estu paralele uzebla apud „purpuro“ [LZ I 317].

pus' - pus | pus, matter | Eiter | гной | gnój, ropa, materya. {MED} — [AK] гора, materya. — [RE].

puŝ' - pousser (impulsion) | push | stossen {legu: stoßen} | толкать | pchać. — [UL].

pustul' [OA 1] * pustule | pustule | Pustel | пустула | krosta. {MED} — [EG 1]. * [Rab 33,30] Eĉ el *pustulaj* lipoj la amo ja povas ....

put' - puits | well (subst.) | Brunnen | колодезь {de 1918: колодец} | studnia. — [RE].

putor' - putois, furet | pole-cat, ferret | Pttiss {2012: Iltis} | хорекъ | tchórz. {ZOO} — [AK] pole-cat, skunk. — [RE].

putr' - pourrir | rotten | faulen | гнить | gnić. — [AK] pourrir (*intr.*) | rot, putrify. — [UL].

R

Rr — Rr [FE 1]. — r | r as in “rare“ | r | p | r [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **ro** ... [FE 1]. — **ro** [OA 7] = nomo de la litero **r**, dudekunua litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., ro, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

rab' - piller | rob | rauben, plündern | грабить | rabować, grabić. — [RE].

rabarb' [OA 1] rhubarbe | rhubarb | Rhabarber | ревенъ | rabarbar. {BOT} — [RE].

rabat' - rabais, concession | rebate, discount | Rabatt | уступка, скидка | rabat, ustępstwo. — [RE].

raben' - rabbin | Jewish rabbi | Rabbiner | раввинъ | rabin. {RELI} — [RE].

rabi' [OA 1] rage (méd.) | rabid, rabies | Tollwut | бѣшенство | wścieklizna. {MED} — [EG 1].

rabot' - raboter | plane | hobeln | стругать | strugać, heblować. — [AK] plane (*vb.*). — [RE].

raci' [OA 1] * rationnel | rational | rational, vernünftig | ціональний | racjonalny. * [FK 244,33] la enkonduko en uzadon de *racia* lingvo internacia.

racionalism-o [OA 2.1] — [Beau] rationalisme. [EG 1] Rationalismus. [EG 2]

racional-a (math.), rational; **-ismo**, Rationalismus; **-isto**.

racionalist-o [OA 2.1] — [Beau] rationaliste. [EG 1] Rationalist. [EG 2]

racional-a (math.), rational; **-ismo**; **-isto**, Rationalist.

rad' - roue | wheel | Rad | колесо | koło (od woza i t. p.). — **rado** - roue | wheel | Rad | колесо | koło (od woza i t. p.) [FE 39]. — [UL]. — ... li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortiĝis [FE 39.11].

radar/o. [OA 9] Aparato, kiu ebligas ekkoni karakterizaĵojn de la pozicio kaj rapido de objektoj per reflektiĝo de elektromagnetaj ondoj. — [GD 1955] radar.

radi' - rayon (de lumière, de roue) | beam, ray | Strahl | лучъ | promień. — [AK] луч, спица (колеса). — [UL].

radiator/o. [OA 8] Aparato — ordinaro tubaro entenanta akvon, oleon, vaporon aŭ varman aeron — aŭ maŝinorgano, kiu disradias varmon ĉirkaŭ si, ĉu por hejti lokon, ĉu por malvarmigi maŝinparton aŭ sistemon (kiel ekz-e: eksplod-motoron); ankaŭ elektra hejtilo. — A. radiator, F. radiateur, G. Heizkörper, Kühler, H. {es} radiador, I. {it} radiatore, P. {pt} radiador. — [PVS].

radik' - racine | root | Wurzel | корень | korzeń. — **radiko** - racine | root | Wurzel | корень | korzeń [FE 27]. — [UL] — Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj; oni prenas ordinaro la purajn radikojn, sed, se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5].

radikal' [OA 1] * radical | radical | radikal | радикальный | radikalny. — [LI 2/1896]. [Beau]. * [FK 291,6] *Radikale* ŝanĝi tiun ĉi ortografion estas absolute ne eble.

radiograf/i. [OA 9] Fotografi (ekz. organon) per iks-radioj: *radiografi pulmojn*. {MED} — [Briquet 1932] ... radiografio aŭ radiografado; radiografajo aŭ radiogramo ... — **Rim.**: Кр. la formon kun radikfina -i- en ekz. [Verax 1910] radiografio (Fiz.) {fr} radiographie, -1. scienco, kiu pritraktas la radiojn X; -2. aplikado de tiu scienco. - [PV 1930] radio(foto)grafio (Sc) MED. Fotografio per radioj. Vd. radioskopio. - Fotografio. Fotografarto kaj ĉiuj kun ĝi ligitaj laboroj. - [GD 1955] radiografi/o radiographie.

rafan' - raifort | radish | Rettig | рѣдка | rzodkiew. {BOT}{KUIR} — [RE].

rafin' - raffiner | refine | raffinieren {de 1901: raffinieren} | рафинировать, изошрять | rafinować. — [AK] рафинировать, химически очищать, изошрять. — [Einstein 1888] [RE].

rajd' - aller à cheval | ride | reiten | ъздить верхомъ | jeździć konno. — **rajdi** - aller à cheval | ride | reiten | ъздить верхомъ | jeździć konno [FE 7]. — [RE]. — Kiu kuraĝas rajdi sur leono? [FE 7.6].

raj-o [OA 2.2] (*zool.*) raie | ray (*fish*) | Roche(n) {ZOO} — [EG 1] Roche[n] {2012 nur: Rochen}.

rajt' - droit (le) | right, authority | Recht, Befugnis {de 1901: Befugnis} | право | prawo, racya, szusność. {JUR} — [AK] prawo (mieć prawo). — [RE]. — ... tiam aŭtoritata komitato, ..., havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn ... [A 1.2]. Neniu persono kaj neniu societo devas havi la rajton arbitre fari en nia Fundamento iun eĉ plej malgrandan ŝanĝon! [A 1.4]. ... tute difinitajn fundamentajn leĝojn de sia lando, kiuj estas egale devigaj por la regantoj kaj regatoj kaj en kiuj neniu havas la rajton fari arbitre laŭ persona bontrovo ian ŝanĝon aŭ aldonon [A 3.1]. ... ĉar ĝi apartenas al la fundamenta dokumento, en kiu neniu havas la rajton fari ian ŝanĝon [A 4.7].

• **rajt'ig'** - donner plein pouvoir | empower | bevollmächtigen | уполномочивать | upoważnić, umocować, dać plenipowencję.

raked/o. [OA 9] Plata pilkobatilo, konsistanta el kadro kun reto de interplektitaj streĉitaj ŝnuroj, kaj kun longa tenilo, uzata en teniso kaj similaj sportoj. — [GD 1955] raquette (sp.).

raket' [OA 1] * fusée | rocket | Rakete | ракета | rakieta. — [Beau]. * [FK 41,28] kiam la reĝido al ili eliris, pli ol cent *raketoj* leviĝis en la aeron, [FK 42,7] la *raketoj* sin ne levadis pli en la aeron.

rakont' - raconter | tell, relate | erzählen | рассказывать | opowiadać. — **rakonti** - raconter | tell, relate | erzählen | рассказывать | opowiadać [FE 10]. — [UL]. — Rakontu al mia juna amiko belan historion [FE 10.6].]. La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi, kaj, dum ŝi parolis, elfalis el ŝia buŝo multego da diamantoj [FE 17.8]. Mi rakontos al vi historion [FE 18.6]. Ŝi rakontis al li sian tutan aventuron [FE 23.2]. Rakontu al mi vian malfeliĉon, ĉar eble mi povos helpi al vi [FE 41.5]. Li

rakontis al mi historion tute nekredoblan [FE 41.6]. Li estas tre kredema: eĉ la plej nekredoblajn aferojn, kiujn rakontas al li la plej nekredindaj homoj, li tuj kredas [FE 41.14].

ramp' - ramper | crawl | kriechen | ползать | pełzać. — [UL].

• **ramp'aj'** - reptile | reptile | Reptil | пресмыкающееся | gad.

ran' - grenouille | frog | Frosch | лягушка | żaba. {ZOO} — **rano** - grenouille | frog | Frosch | лягушка | żaba [FE 19]. — [RE]. — „Bone, ĉar vi estas tiel servema, mi faras al vi donacon, ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi parolos, eliros el via buŝo aŭ serpento aŭ rano.“ [FE 19.10] “Jes, patrino”, respondis al ŝi la malĝentilulino, elĵetante unu serpenton kaj unu ranon [FE 21.2].

ranc' - rance | rancid | ranzig | прогорклый | jełki, przygorzki. — [MV].

rand' - bord, extrémité | edge | Rand | край | brzeg. — [AK] edge, border, hem (s.) | край (граница). — [UL].

rang' - rang, rangée, dignité | rank, dignity | Rang | ранг | ranga. — [AK] ранг, степень, чин. — [RE].

ranunkol' - renoncule | ranunculus | Ranunkel | лютикъ | jaśkie. {BOT} — [MV].

rap' - rave | turnip | Rübe | рѣпа | rzepa. {BOT}{KUIR} — [AK] weisse Rübe {legu: weiße Rübe}. — [RE].

rapid' - rapide, vite | quick, rapid | schnell | быстрый | prędko, bystry. — **rapida** - rapide, vite | quick, rapid | schnell | быстрый | prędko [FE 26]. — [UL].

• **rapide** — Nu, iru pli rapide! [FE 26.26].

rapir' - fleuret | foil | Rappier | папира | rapir. {MIL} — [AK] rapière, fleuret | rapier, foil. — [RE].

raport' - rapporter | report | berichten, melden | доносить, докладывать | meldować. — [AK] zdawać sprawę, meldować. — [RE].

ras' [OA 1] * race | breed | Rasse | paca | rasa. — [Beau]. * [FK 179,21] la *rasoj* pli malaltaj, kiel ekzemple negroj k. t. p. — **Kp.** E-isto 1/1892 kaj FK 1a eld. 1903: *rac/o*.

rasp' - râper | rasp | raspeln | терпужить | raszplować. — [MV].

rast' - râtelier | rake | harken | грести, скребать | grabić. — [AK] râtelier, ratisser | rake (vb.) | сгребать граблями | grabić (пр. siano). — [RE].

rat' - rat | rat | Ratte | крыса | szczur {ZOO}. — [RE].

raŭk' - rauque, enroué | hoarse | heiser | хриплый | ochryply. — [RE].

raŭp' - chenille | caterpillar | Raupe | гусеница | gaşienica {ZOO}. — [RE].

rav' - ravir, enchanter | ravish | entzücken | восхищать | zachwycić. — [AK] enrapture, delight. — [RE].

raz' - raser, faire la barbe | shave | rasiren {de 1901: rasieren} | брить | golić. — [UL].

re' - de nouveau, de retour; re-, ré- | again, back | wieder, zurück | снова, назад | znowu, napowrót. — **re** - de nouveau, de retour | again, back | wieder, zurück | снова, назад | znowu, napowrót [FE 14]. — [RE].

• **ree** — Ré-e [FE 3].

• **remalsano** - remalsano [FE 42.13].

• **remalsaniĝo** - remalsaniĝo [FE 42.13].

• **re'prezent'** - représenter | represent | vertreten | быть представителем | reprezentować [UV prezent'].

• **re'sum'** - résumer | resume | resumiren {de 1901: resürieren} | подводить итог | sumować.

— **LR 7 (1906)** [Pri re]: Ĉi tiu prefikso montras *revenon al la loko aŭ al la stato, de kiu oni iris*. Sekve:

1. Se A donis ion al B, kaj la donita objekto estas denove ĉe A, ni diras, ke B *redonis* ĝin, A *reprenis* ĝin, la objekto *revenis* al A. Spegulo *reĵetas* la radiojn, kiuj falas sur ĝin. La pilko *resaltis* de la tero.

En ĉi tiuj okazoj *re* montras revenon al la punkto de deiro.

2. Se mi faris ion, kaj mi ĝin faras ankoraŭ unu fojon, mi ankaŭ revenas (en mia ago) al la punkto, de kiu mi iris. Sekve ni diras *refari* (fari denove tion, kion oni jam faris), *rekanti* (ripeti kanton), *rejuniĝi* (fariĝi denove juna), *resaniĝi* (fariĝi denove sana) k.t.p.

En ĉi tiuj lastaj okazoj *re* montras la ripeton.

(Ĉi tiu klarigo estas donita kaj redaktita de D-ro Zamenhof mem.) [L. de Beaufront, *Grammaire et exercices de la langue internationale Esperanto*, Paris 1906, p. 109. Tradukis W. Bailey - La preciza teksto de LR 7 iom varias en la diversaj eldonoj de la „Lingvaj Respondoj“. La 6-a eld. 1962 citas ĝin laŭ la esperant-lingvaj „Ekzercoj de Aplikado“ de Louis de Beaufront, Paris 1903. La supra teksto estas laŭ elfrancigo de W. Bailey de la franc-lingva eldono Paris 1906]. — **Rim.:** Golden, Bernard (1990). La dusignifa prefikso 're' en Esperanto. En: *Dia Regno* Majo 1990, 5 (705), p. 3-4.

Reakci' {legu: reakci'} [OA 3.2] {en} reaction | {fr} réaction | {de} Reaktion | {es} reaccion {legu reacción} | {pt} reacção {legu: reacção; de 2009: reação} | {it} reazione | {pl} reakcja. — [EG 1] -o; -ulo, Reakcionär {poliko}. — Кр. en la ĝenerala senco de *reago*: LI 4-5/1900]. — **Rim.:** La preciza signifo ne estas evidenta. Penseble estas politika reakcio (pp ekz. pri partio kiel en EG 1), sed ankaŭ kemia reakcio.

real' [OA 1] * réel | real | real, wirklich | реальный | realny. — [Beau]. * [FK 301,24] projektoj, kiuj de *realiĝo* staras ankoraŭ tre kaj tre malproksime. [FK 301,30] kiam la aŭtoroj de tiuj ĉi projektoj alpaŝas al ilia *realigado*. [FK 177,14] Nia *reala*, proza tempo.

Realism' {legu: realism'} [OA 3.2] {en} realism | {fr} réalisme | {de} Realismus | {es} realismo | {pt} realismo | {it} realismo | {pl} -- {mankas}. — **Rim.:** Eble interpretebla kiel real/ism/o.

rebus' [OA 1] rebus | rebus | Rebus {2012 ankaŭ: Bilderrätsel} | ребусъ | rebus. — [LI 12/1898]. [EG 1].

Recenz' {legu: recenz'} [OA 3.1] {en} to criticize, to write a review of | {fr} faire la critique, rendre compte d'une oeuvre | {de} rezensieren, besprechen, referieren | {es} criticar | {pt} recensear {preferinde: resenhar, fazer crítica literária} | {it} recensire, criticare (un' opera) {en la itala ordinare ne estas interspaco post tia apostrofo} | {pl} oceniać {legu: oceniać}.

— [EG 1] -i. [Rab 25,2] pro la groŝo skribus *recenzojn*, kiel estas nun modo. [Rab 27,8] *recenzantoj* kaj friponoj.— **Kp.** [LI 4-5/1900] *recenzi-* {kun -i-}.

recept' [OA 1] * ordonnance (med.) | recipe, prescription | Rezept | рецепт | recepta. — [RE]. * [FK 111,27] la solan skribadon de *recepto*. [Rab 18,19] se iu volos skribi *recepton* por la hundo.

reciprok' - mutuel, réciproque | mutual, reciprocal | gegenseitig | взаимный | wzajemny. — [RE].

recitativ-o [OA 2.1] {MUZ} — [EG 1] Rezitativ.

redakci' - rédaction | digesting, compiling | Redaktion | редакция {de 1918: редакция} | redakcyя {de 1936: redakcja}. — [AK] rédaction (*ensemble des rédacteurs, service*) | editorial department. — [DL]. [RE]. — [DL 1888]: *Dissendante mian unuan verkon al la redakcioj de l' gazetoj, mi petis ilin alsendi al mi tiun numeron de l' gazeto, en kiu estos kritiko de mia afero* [DL A 11]. **Kp.** redakt' [OA 1], redaktor.

redakt' [OA 1] rédiger | edit, draw up | redigieren | редактировать | redagować. — [Beau]. — **Kp.** redakci', redaktor'.

redaktor' - rédacteur | compiler, editor | Redakteur | редакторъ {de 1918: редактор} | redaktor. — [DL]: *Tiel ĉiujare en la mondo estas eldonataj miloj kaj dekmiloj da tiaj "neebraj" libroj, kaj tamen neniu el la redaktoroj estas mirindaĵisto* [DL II.3]. — **Kp.** redakci', redakt'.

— **LR 52 A (1911)** [Pri la vortoj kun pseŭdosufiksoj]: Kelkaj samideanoj forte malaprobis la uzadon de vortoj kun pseŭdosufiksoj *cio, toro* k.t.p. (ekzemple: "civilizacio", "redaktoro" k.t.p.); ili diras, ke de tiaj vortoj ni devas preni nur la radikan formon (ekzemple: "civiliz", "redakt") kaj ĉiujn devenajn formojn uzi nur kun sufikso aŭ finiĝo pure *Esperanta* (ekzemple: "civilizo", "redaktejo", "redaktisto" anstataŭ "civilazacio", "redakcio", "redaktoro"). Kompreneble, se tia vorto, kiel ekzemple "redaktejo", estus tute identa kun la vorto "redakcio" kaj povus ĝin perfekte anstataŭi, certe neniu el ni plendus, se la vorto "redakcio" baldaŭ malaperus el nia lingvo; sed se iu diras, ke la formoj

pseŭdosufiksaj estas *kontraŭ-Esperantaj*, aŭ ke ili prezentas malaprobindan enkondukon de *novaj vortoj*, mi opinias, ke li eraras. Tiaj formoj, kiel ekzemple "redakcio", "civilizacio" estas nek kontraŭ-Esperantaj, nek novaj, ĉar laŭ la № 15 de nia gramatiko ili plene apartenas al nia lingvo jam de la unua momento de ĝia naskiĝo. Ni povas *esper*, ke pli aŭ malpli frue la pseŭdosufiksaj vortoj "fremdaj" fariĝos arĥaismoj kaj cedos sian lokon al vortoj "pure esperantaj" ni povas eĉ *konsili* tion; sed *postuli* tion ni ne povas, ĉar la diritaj vortoj ne sole havas en nia lingvo (laŭ la № 15) plenan rajton de ekzistado, sed ankoraŭ dum longa tempo multaj el tiuj pseŭdosufiksaj vortoj estos pli oportunaj, pli naturaj kaj pli kompreneblaj, ol la ilin anstataŭontaj vortoj "pure Esperantaj". Ne venis ankoraŭ la tempo, ke ni estu tro pedantaj. Estas vero, ke sekve de nia toleremeco ni por kelkaj vortoj havos dum kelka tempo formojn *duoblajn* (ekzemple: "evolucio" kaj "evoluo"); sed ŝajnas al mi, ke estas multe pli bone havi en la unua tempo ian "embarason de riĉeco", ol malutili al si per ia ne sufiĉe matura dekreto, elĵetante el la lingvo vortojn, kies elĵetindeco ne estas ankoraŭ por ni tute certa [Resp. 55, OGE 1911:4, p. 222].

Redukt-i {legu: redukt-i} [OA 4], {fr} réduire (math., chim.) | {en} to reduce (math., chem.) | {de} reduzieren, zurückführen, vereinfachen (math.). {MAT} {KEM} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} ridurre (mat., chim.) | {es} reducir (mat., quím.) | {pt} reduzir | {ca} reduir. — [EG 2]. {Fontindiko mankas, probable el FK} la hungaro ... en sia verko *reduktis* la tutan sumon de la homaj ideoj al ĉirkaŭ 500 fundamentaj kaj komunaj.— **Kp.** [E-isto 8/1890], [EG 1] **redukci-o**, Reduktion; **-i**, reduzieren. [E-isto 2/1891] *reduc-*.

ref' [OA 1] ris (marine) | reef (in a sail) | Reff | рифъ (у паруса) | ref. {MAR} — [EG 1].

Referenc' {legu: referenc'} [OA 3.2] {en} reference | {fr} référence | {de} Referenz, Auskunft, Zeugnis {legu: Zeugnis} | {es} referenciacia | {pt} referenciacia {legu: referenciacia} | {it} referenza – attestati {pres-eraro, legu: attestato} [kun antaŭa

komo anstataŭ streko}} | {pl} -- {mankas}. — [EG 1].

reflekt/i. [OA 8] (pp surfaco de korpo) Fari, ke trafanta lumradio, sonondo k.a. ne penetru en iun surfacon, sed ŝanĝu sian direkton al direkto simetria rilate al la ortanto ĉe la trafpunkto. — A. to reflect (phys.); F. *réfléchir* (lumière), renvoyer (son); G. *zurückstrahlen*, *zurückwerfen*, *reflektieren*; H. {es} reflejar, reflectar; I. {it} riflettere, P. {pt} reflectir {de 2009: refletir}. — [EG 1] -i. — **Kp.** *reflektor'* [FK 142,17] Kiam mi malfermis la lanternon, ĝi flugis kontraŭ la *reflektoron*.

reformaci' [OA 1] * (la) Réformation | reformation | Reformation | реформация | reformacja. {RELI} — [EG 1]. [FK 203,29] «Historio de la *reformacio*» de Heret.

refut' [OA 1] *refuter* | *refute* | *widerlegen* | *опровергнуть*, *отразить* | *возражение* | *zbić* (*zarzuty*). — [Beau].

reg' - *gouverner*, *régir* | *rule*, *reign* | *regiren* {de 1901: *regieren*} | *править* | *rządzić*. — [AK] *rule*, *govern* | *rządzić*, *panować*. — [UL]. — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Regi* oni povas super ia lando; *guberni* oni povas ian provincon (trovante sin tamen mem sub sub ordonoj pli altaj, ekzemple de reĝo) aŭ ian personon. [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 46].

• **reg'at'** - *sujet* | *subject* | *Untertan* {de 1901: *Untertan*} | *подданный* | *poddany*. — ... ĉiu regnanto sciu, ke li neniam dependos de la kapricoj de tiu aŭ alia persono, sed devas obei ĉiam nur klarajn, tute difinitajn fundamentajn leĝojn de sia lando, kiuj estas egale devigaj por la regantoj kaj regatoj ... [A 3.1].

• **registaro** - Kiam nia lingvo estos oficiale akceptita de la registaroj de la plej ĉefaj regnoj kaj tiuj ĉi registaroj per speciala leĝo garantios al Esperanto tute certan vivon ..., tiam aŭtoritata komitato, interkonsente elektita de tiuj registaroj, havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, ... [A 1.2].

reĝ' - *roi* | *king* | *König* | *король*, *царь* | *król*. — **reĝo** - *roi* | *king* | *König* | *король*, *царь* | *król* [FE 21]. — [UL] — La filo de

la reĝo, kiu revenis de ĉaso, ŝin renkontis; kaj, vidante, ke ŝi estas tiel bela, li demandis ŝin, kion ŝi faras tie ĉi tute sola kaj pro kio ŝi ploras [FE 21.7]. La filoj, nepoj kaj pranepoj de reĝo estas reĝidoj [FE 36.12]. La regnestro de nia lando estas bona kaj saĝa reĝo [FE 37.4]. Mi diris al la reĝo: via reĝa moŝto, pardonu min! [FE 42.7]. — **LR 19 (1901)**: La nomoj de ŝako estas: ... *König* reĝo ... [Let. al Th. Thorsteinsson (1901), OV, p. 522]. Z per tio ripetas al nova esperantisto la kutimon de E-isto Marto 1892, p. 43: „Klarigo de la literoj, kiujn ni uzos en ŝako: ... R = reĝo ...“.

• **reĝa** — Mi diris al la reĝo: via reĝa moŝto, pardonu min! [FE 42.7]

• **reĝi** — Ré-ĝi [FE 2]

• **reĝido** — La reĝido, kiu vidis, ke el ŝia buŝo eliris kelke da perloj kaj kelke da diamantoj, petis ŝin, ke ŝi diru al li, de kie tio ĉi venas [FE 23.1]. La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi [FE 23.3]. La filoj, nepoj kaj pranepoj de reĝo estas reĝidoj [FE 36.12].

regal' - *régaler*, *traiter* | *entertain*, *regale* | *bewirthen* {de 1901: *bewirten*} | *угощать* | *угоścić*. — [AK] *częstować*, *угоścić*. — [RE].

Regent-o {legu: *regent-o*} [OA 4], {fr} *régent* | {en} *a regent* | {de} *Reichsverweser* | provizora regnestro, kiu reĝas dum la neplenaĝo au foresto de la reĝo. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} *reggente* | {es} *regente* | {pt} *regente* | {ca} *regent*. — [PV] {ne ĉe Z; antaŭe *reg/ant/o* [RE]}.

Reĝim' {legu: *reĝim'*} [OA 3.1] {en} *regime* | {fr} *régime* (forme de *gouvernement*) | {de} *Regime*, *Regierungsform* | {es} *regimen* | {pt} *regimem* {estu: *regime*} | {it} *regime*, forma di governo | {pl} -- {mankas}. — [Ahlberg 1905]. [Rhodes 1908, 372]. [PV] {antaŭe: maniero de regado}.

regiment' - *regiment* | *regiment* | *Regiment* | *полкъ* {de 1918: *полк*} | *pólk*. {MIL} — **regimento** - *regiment* | *regiment* | *Regiment* | *полкъ* {de 1918: *полк*} | *pólk* [FE 37]. — [RE].

• **regimentestro** {MIL} — Nia regimentestro estas por siaj soldatoj kiel bona patro [FE 37.12].

region' - région, territoire | region, dominion | Gebiet {2012 ankaŭ: Region} | область | obręb, okolica. — [AK] district, region, part | okręg, okolica. — [RE].

reĝisor/o. [OA 9] Enscenigisto. Persono, kiu respondecas pri la arta formado de teatraĵo, filmo k.s., kaj kiu gvidas la aktorojn ktp. dum la provoj, filmado k.s. — [EG 2] Régisseur {ne en EG 1}. [ZV 1908] [france : régisseur] [FK 77,34] La direktoro iras al *reĝisoro*.

registr' - registrer | register | registriren {de 1901: registriren} | регистрировать | rejestrować. — [AK] enregistrer | eintragen, registriren. — [RE].

regn' - l'Etat | kingdom | Staat | государство | państwo. {JUR} — **regn'** l'état | {angla mankas} | Staat | государство | państwo [UV an']. — **regno** - l'Etat | kingdom | Staat | государство | państwo [FE 37]. — **regno** l'état | {angla mankas} | Staat | государство | państwo [FE 37 an']. — [AK] State (*the*) | Staat, Reich. — [UL] — Rég-no [FE 2]. Ĉiuj loĝantoj de regno estas regnantoj [FE 37.2]. La loĝantoj de unu regno estas samregnantoj, la loĝantoj de unu urbo estas samurbanoj, la konfesantoj de unu religio estas samreligianoj [FE 37.11]. — **Rim.:** Кр. ŝtat'.

• **regn'an'** - citoyen | {angla mankas} | Bürger | гражданинъ | obywatel [UV an']. {JUR} — **regnano** - citoyen | {angla mankas} | Bürger | гражданинъ | obywatel [FE 37 an']. — Ĉiuj loĝantoj de regno estas regnantoj [FE 37.2].

• **regnestro** — La regnestro de nia lando estas bona kaj saĝa reĝo [FE 37.4]. {JUR}

• **samregnano** — La loĝantoj de unu regno estas samregnantoj, la loĝantoj de unu urbo estas samurbanoj, la konfesantoj de unu religio estas samreligianoj [FE 37.11]. {JUR}

regol' - roitelet | wren | Goldhähnchen | королекъ (птица) | zlotnik, królik. {ZOO} — [AK] roitelet (*zool.*). — [RE].

regul' - règle (principe) | rule | Regel | правило | prawidło, regula.

{JUR}{GRAM} — **regulo** - règle | rule | Regel | правило | prawidło [FE 29]. — [AK] rule (*subst.*). — [UL] — El la dirita regulo sekvas, ke se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon (t. e. ĉu ĝi estas aktiva) aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8].

reklam' [OA 1] * réclame | advertisement | Reklame | реклама | reklama. — [E-isto 4/1890]. [Beau]. * [FK 287,28] li volas fari *reklamon* al la lingvo. [FK 302,20] agadis per la plej vasta, pure Amerika *reklamo*.

rekomend' - recommander | recommend | empfehlen | рекомендовать | rekomendować, polecać. — [RE]. — Kiu volas perfektigi en Esperanto, al tiu mi rekomendas la diversajn lernolibrojn kaj vortarojn, ... [A 5.3]. ... ĝi povos proponi formon novan, kiun ĝi rekomendos uzadi paralele kun la formo malnova [A 8.1].

• **rekomendata** — ... por ke li povu ĉiam bone distingi la vortojn kaj regulojn oficialajn, ..., de la vortoj kaj reguloj rekomendataj private, ... [A 5.4]. ... sed tiuj ĉi vortoj devas esti nur rekomendataj, ne altrudataj ... [A 7.1]. ... ĉio bona, kio ne troviĝas en la « Fundamento de Esperanto », devas esti rigardata ne kiel deviga, sed nur kiel rekomendata [A 10.4].

rekompenc' - recompenser | reward | belohnen | награждать | wynagradzać. — [UL]. — **Rim.:** AKTOJ de la AKADEMIO II 1968-1974 - Oficiala Bulteno de la Akademio de Esperanto – No. 10 - PARTO NEOFICIALA: La Direktoro de la Sekcio pri Gramatiko, en akordo kun la Prezidanto de la Akademio, atentigas la redaktorojn de gazetoj, la aŭtorojn kaj ĝenerale ĉiujn uzantojn de Esperanto pri jenaj, ĉiam pli disvastiĝantaj eraroj: ... c) Oni ne konfuzu “kompensi” kun “rekompenci”: “kompensi” signifas havigi (al iu) ion egalvaloran pro suferita perdo, malprofito aŭ farita peno; “rekompenci” signifas montri sian kontentecon pri ies meritoj per vortoj, faroj aŭ donacoj (kvankam la bona ago ofte rekompencas la farinton propramove per sano, feliĉo, kontenteco, interna paco) “rekompenci” estas preskaŭ ĉiam “malpuni”. - H. A. de Hoog. Junio 1973.

rekord-o [OA 2.1] — [EG 1] Rekord.

Rekrement' {legu: rekrement'} [OA 3.2] {en} recrement, husks, draff | {fr} résidu, déchet, marcs, drèche | {de} Rückstand, Trester, Treber | {es} merma, bagazo, hez | {pt} bagaço {ankaŭ: resíduo, borra} | {it} rimasuglio, residuo | {pl} wywary. — [EG 1] Treber.

rekrut' - recrue | recruit | Rekrut | рекрут | rekrut. {MIL} — [RE]. — AV -o. — **Rim.**: Kp. varbi [UV] → varbiĝi.

rekt' - droit, direct | straight | gerade | прямой | prosty. — **rekta** - droit, direct | straight | gerade | прямой | prosty [FE 33]. — [AK] gerade, direkt. — [UL] — Rekta vojo estas pli mallonga, ol kurba [FE 33.10].

• **mal'pekt'** - oblique | oblique, sloping | schief | косой | krzywy. — [AK] indirect, détourné | crooked, not straight | nicht gerade; indirekt.

• **malrekte** — La tablo staras malrekte kaj kredeble baldaŭ renversiĝos [FE 33.11].

rektor-o [OA 2.1] — [EG 1] Rektor; -eco, Rektorat.

rel' - rail | rail | Schiene | рельса | szyna. — **relo** - rail | rail | Schiene | рельса | szyna [FE 39]. — [AK] a rail. — [RE]. — ... unu tagon, promenante apud la reloj de fervojo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortigis [FE 39.11].

relativ-a [OA 2.1] — [Kabe] — Kp. [EG 1] -o, Relativ[um] {subst.}. [EG 2] -o, Relativ {sen la alternativa traduko *Relativum*}.

relief' [OA 1] * relief (sculpt.) | relief | Relief | рельеф | reljef. — [EG 1]. * [FK 68,5] kiel oni povas la plej *reliefe* prezenti du procesantojn.

religi' - religion | religion | Religion | вѣра, религія | religia. {RELI} — **religio** - religion | religion | Religion | вѣра, религія | religia [FE 37]. — [DL]. [RE]. — La loĝantoj de unu regno estas samregnanoj, la loĝantoj de unu urbo estas samurbanoj, la konfesantoj de unu religio estas samreligianoj [FE 37.11].

• **samreligiano** — La loĝantoj de unu regno estas samregnanoj, la loĝantoj de unu urbo estas samurbanoj, la konfesantoj de unu religio estas samreligianoj [FE 37.11].

rem' - ramer | row (vb.) | rudern | грести (веслами) | wiosłować. — [RE].

rembur' - rembourer, matelasser | quilt | polstern | набивать (мебель) | wyściełać. — [AK] quilt (vb.), stuff, pad. — [RE].

rempar' - rempart | rampart | Wall | валъ, окопъ | wał. — [AK] wał, okop. — [RE].

ren' - rein | kidney | Niere | почка | nerka. {ANAT} — [RE].

rendevu' [OA 1] rendez-vous | appointment | Rendez-vous {2012 pli kutime: Verabredung} | свидание {de 1918: свидание} | schadzka. — [EG 1] Rendezvous {unuvorte, sen streketo}.

renesanc-o (*hist., art.*) [OA 2.1] {HIST} {ART} — [EG 1] Renaissance.

renkont' - rencontrer | meet | begegnen | встрѣчать | spotykać. — **renkonti** - rencontrer | meet | begegnen | встрѣчать | spotykać [FE 20]. — [UL] — Hieraŭ mi renkontis vian filon, kaj li ĝentile salutis min [FE 20.3]. La filo de la reĝo, kiu revenis de ĉaso, ŝin renkontis; kaj, vidante, ke ŝi estas tiel bela, li demandis ŝin, kion ŝi faras tie ĉi tute sola kaj pro kio ŝi ploras [FE 21.7]. Mi renkontis nek lin, nek lian fraton (aŭ mi ne renkontis lin, nek lian fraton) [FE 28.11].

rent' - rente, revenu | rent | Rente | рента, доходъ | renta, dochód. — [AK] yearly income. — [MV].

renvers' - renverser | upset | umwerfen, umstürzen | опрокидывать | przewracać. — **renversi** - renverser | upset | umwerfen, umstürzen | опрокидывать | przewracać [FE 33]. — [UL].

• **renversiĝi** — La tablo staras malrekte kaj kredeble baldaŭ renversiĝos [FE 33.11].

repertuar' [OA 1] repertoire | repertory | Repertoire, Spielplan | репертуаръ | repertuar. — [EG 1].

reputaci' [OA 1] * réputation | reputation | Renommée, Ansehen | репутация {de 1918: репутация} | reputacja. — [EG 1]. * [FK 229,15] Ĝi ĝuas tie ĉi la plej bonan *reputacion*.

respekt' - respect | respect | Respekt | почтение | uszanowanie, respekt. — [RE].

respektiv-a [OA 2.1] — [EG 1], [EG 2] respektiv-e {adv.}. [PV].

respond' - répondre | reply | antworten | отвѣчать | odpowiadać. — {**respondi** -

mankas en FE 19-21} — [UL] — „Estus tre bele,“ respondis la filino malĝentile, „ke mi iru al la fonto!“ [FE 19.1]. Kial vi ne respondas al mi? [FE 20.13]. „Jes, patrino“, respondis al ŝi la malĝentilulino, elĵetante unu serpenton kaj unu ranon [FE 21.2].

• **respondo** — Ĉu li donis al vi jesan respondon aŭ nean? [FE 31.18]

• **respond'ec'** - responsable | responsal | Verantwortlichkeit | ответственность | odpowiedzialność — [AK] responsibility.

respublik' [OA 1] * république | republic | Republik | республика | Rzeczpospolita. — [RE]. * [Rab 17,9] tiam Germanujo fariĝos *respubliko*.

rest' - rester | remain | bleiben | оставаться | pozostawać. — **resti** - rester | remain | bleiben | оставаться | pozostawać [FE 7]. — [UL] — Resti kun leono estas danĝere [FE 7.5]. „Pardonu al mi, patrino,“ diris la malfeliĉa knabino, „ke mi restis tiel longe“ [FE 17.2]. Mi restas tie ĉi laŭ la ordono de mia estro [FE 26.15]. Mi restos hodiaŭ dome [FE 28.5]. Tiu ĉi grava tago restos por mi ĉiam memorinda [FE 41.11].

restoraci' - restaurant, auberge | eating-house | Speisehaus {2012: Restaurant, Speisehaus (ark.)} | ресторація | restauracja {de 1936: restauracja}. — [AK] ресторан. — [RE].

re'sum' - résumer | resume | resumieren {de 1901: resümieren} | подводить итогъ | sumować [UV sum'].

ret' - filet (de mailles) | net | Netz | сѣтъ | sieć, siatka. — [AK] net (*a*). — [RE].

retin-o [OA 2.2] rétine | retina | Netzhaut {ANAT} — [EG 1] Netzhaut (des Auges).

retorik' [OA 1] * rhétorique | rhetoric | Rhetorik | реторика | retoryka. — [EG 1]. * [FK 207,20] la universitato posedis jam kurson de *retoriko*.

retor-o [OA 2.1] — [EG 1] Rhetor.

retort' [OA 1] * cornue | retort (chem.) | Retorte | реторта | retorta. {KEM} — [Beau]. * [FK 297,1] viva ekzistaĵo ne povas esti kreita en la *retorto* de ĥemiisto.

reŭmatism-o [OA 2.1] — [RE]. [EG 1] Rheumatismus; **-ulo**, Rheumatiker.

rev' - rêver, imaginer | fancy | träumen, schwärmen | мечтать | marzyć. — [AK] dream (*vb.*). — [RE].

• **dis'rev'ig'** - désenchantement | disenchanting | Enttäuschung | разочаровываться | rozczarować się.

Revelaci' {legu: revelaci'} [OA 3.2] {en} revelation | {fr} révélation | {de} göttliche Offenbarung | {es} revelacion {legu: revelación} | {pt} revelação {legu: revelação} | {it} rivelazione | {pl} -- {mankas}. {RELI} — [OA 8] П.А.3. La pli simplaj verboj *federi* kaj *riveli* estas oficialigitaj apud la jam oficialaj substantivoj *federacio* kaj *revelacio*. — Кр. riveli. — [E-isto 2/1895]. [PV].

Revizi' {legu: revizi'} [OA 3.2] {en} to revise | {fr} réviser | {de} revidieren | {es} revisar | {pt} rever {en Brazilo: revisar} | {it} rivedere | {pl} rewidować {legu: rewidować}. — [PV] -i. [EG 1], [EG 2] -o. — Кр. [Rev 5,32] *reviz'* oficisto, kun la ordono *revizi* la tutan gubernion; same [Kabe] *reviz/i*.

Revizor' {legu: revizor'} [OA 3.2] {en} government inspector, inspector-general | {fr} inspecteur général | {de} obere Inspektor {en 2012 nekomprenebla, eĉ en la ĝusta formo Oberinspektor; probable celita: Revisor} | {es} revisor, inspector | {pt} revisor, inspector {de 2009: inspetor} | {it} riveditore, ispettore | {pl} rewizor. — [Rev 91,29] La oficisto, kiun ni prenis por *revizoro*. [Kabe]. — Кр. [EG 1], [EG 2] *revizi/ist/o*.

revoluci' [OA 1] * révolution | revolution | Revolution | революція | rewolucja. — [RE]. * [FK 278,3] bonfaran *revolucion*, kian faros la enkonduko de lingvo internacia.

revolver' [OA 1] revolver | revolver | Revolver | револьверъ | rewolwer. {MIL} — [LI 3/1896]. [EG 1].

revu-o [OA 2.1] — [EG 1] Revue, Zeitschrift, Rundschau (Namen von Zeitungen). [FK 273,17] en diversaj gazetoj kaj *revuoj* aperas artikoloj.

rezed' [OA 1] reseda | mignonette | Reseda | резеда | rezeda. {BOT} — [EG 1].

rezerv' - réservoir | reserve | vorbehalten | сохранить на послѣ | zachować, zarezerwować. — [AK] приборечъ,

сохранить для себя, обеспечить за собою. — [Einstein 1888]. [MV]. — *Re-zér-vi* [FE 3].

Rezign' {legu: rezign' } [OA 3.2] {en} to resign | {fr} renoncer à, résigner | {de} entsagen, verzichten | {es} resignar, renunciar | resignar, renunciar | {it} rassegnare, rinunciare | {pl} rezygnowac {legu: rezygnować}. — [EG 1] -i. — **Kp.** [E-isto 1/1889] rifuz/iĝ/i. rezignaci' [OA 3].

Rezignaci' {legu: rezignaci' } [OA 3.2] {en} resignation | {fr} résignation | {de} Entsagung, Ergebung {2012 ankaŭ: Resignation} | {es} resignacion {legu: resignación} | {pt} resignação {legu: resignação} | {it} rassegnazione {pres-eraro, legu: rassegnazione} | {pl} rezygnacja. — [FK 183,33] finis la aferojn terajn kaj atendis *rezignacie* la morton.

rezin' - résine | resin | Harz | смола | żywica {legu: żywica}. — [RE].

Rezist-i {legu: rezist-i} [OA 4], {fr} résister | {en} to resist | widerstehen, widerstreben, sich widersetzen. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} resistere | {es} resistir | {pt} resistir | {ca} resistir.

rezoluci/o. [OA 9] Formala, ofte decida aŭ decidigocela, opiniesprimo pri difinita temo, spegulanta opinion de la plimulto inter la anoj de iu fakta aŭ principa kunveno, konstatitan per voĉdono aŭ alia publike kontrolebla metodo, kutime post debato en tiu kunveno pri la temo. {POL} — [EG 1] Resolution.

rezon' [OA 1] raisonner | to reason | urteilen, schliessen {legu: schließen} | разсуждать | rozumować.

rezult-i [OA 2.1] — [Beau] résulter (se produire par suite d'une action, d'un fait). — [EG 1] resultieren, sich aus etwas (als Resultat) ergeben. [FK 62,14] Kio *rezultus*, se mi agadus kun ili pli malbone? — **Kp.** rezultat' [FE].

rezultato {mankas en UV} - résultat | result | Ergebniss {de 1901: Ergebnis} | результат {de 1918: результат} | rezultat [FE 42]. — Ni ĉiuj kunvenis, por preparoli tre gravan aferon; sed ni ne povis atingi ian rezultaton, kaj ni disiris [FE 42.1]. — **rezultat'** [OA 1] * résultat | result | Resultat

| результат | rezultat. — **rezultat'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [DL]. [RE]. [Ham 121,15] tima dubo, kiu tro longe pensas pri la *rezultato*. [Rab 80,21] nuloj estas la *rezultato*. — **Kp.** rezult-i.

rib' - grosille | currant | Johannisbeere | смородина | porzeczka. {BOT} — [RE].

ribel' - se révolter | revolt, rebel | aufstehen, sich empören | возставать | powstawać, rokoszować. — [AK] revolt, rebel (*vb.*) | sich empören | восставать, бунтовать. — [RE].

riĉ' - riche | rich | reich | богатый | bogaty. — **riĉa** - riche | rich | reich | богатый | bogaty [FE 15]. — **riĉ'** - bogaty [UV ul' pola]. — **riĉa** - bogaty [FE 37 ul' pola]. — [UL] — Kiam oni estas riĉa (aŭ riĉaj), oni havas multajn amikojn [FE 16]. Kvankam vi estas riĉa, mi dubas, ĉu vi estas feliĉa [FE 26].

• **riĉe** - Apenaŭ ŝi venis al la fonto, ŝi vidis unu sinjorinon, tre riĉe vestitan, kiu eliris el la arbaro kaj petis de ŝi trinki [FE 19].

• **riĉeco** — La riĉeco de tiu ĉi homo estas granda, sed lia malsaĝeco estas ankoraŭ pli granda [FE 35].

• **riĉ'ul'** - bogacz [UV ul' pola]. — **riĉulo** - bogacz [FE 37 ul' pola]. — La riĉulo havas multe da mono [FE 37].

• **malriĉa** - En unu tago, kiam ŝi estis apud tiu fonto, venis al ŝi malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki [FE 15]. ... ĉar tio ĉi estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino, por vidi, kiel granda estos la ĝentileco de tiu ĉi juna knabino [FE 15]. Vi devas nur iri al la fonto ĉerpi akvon; kaj kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile." [FE 17.11].

• **herboriĉa** — Sur tiuj ĉi vastaj kaj herboriĉaj kampoj paŝtas sin grandaj brutaroj, precipe aroj da bellanaj ŝafoj [FE 34.15].

ricev' - recevoir, obtenir | obtain, get, receive | bekommen | получать | otrzymać. — **ricevi** - recevoir, obtenir | obtain, get, receive | bekommen, erhalten | получать | otrzymywać [FE 9]. — [AK] erhalten. — [UL] — Leĝan sankcion ili [= la ideoj] ricevos nur en tia okazo, se ili estos akceptitaj de la unua internacia kongreso de

esperantistoj, al kiu tiu ĉi verko kune kun sia antaŭparolo estos prezentita [A 11.2]. — De la patro mi ricevis libron, kaj de la frato mi ricevis plumon [FE 9.8]. Por ĉiu tago mi ricevas kvin frankojn, sed por la hodiaŭa tago mi ricevis duoblan pagon, t. e. (= tio estas) dek frankojn [FE 14.7]. Se ni aldonas al ili la literon „k”, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: kia, kial, kiam, kie, kiel, kies, kio, kiom, kiu [FE 30.3]. Se ni aldonas la literon „t”, ni ricevas vortojn montrajn: tia, tial, tiam, tie, tiel, ties, tio, tiom, tiu [FE 30.4]. Aldonante la literon „ĉ”, ni ricevas vortojn komunajn: ĉia, ĉial, ĉiam, ĉie, ĉiel, ĉies, ĉio, ĉiom, ĉiu [FE 30.5]. Aldonante la prefikson „nen”, ni ricevas vortojn neajn: nenia, nential, neniam, nenie, neniel, nenies, nenio, neniom, neniu [FE 30.6]. Aldonante al la vortoj montraj la vorton „ĉi”, ni ricevas montron pli proksiman; ... [FE 30.7]. Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn”, ni ricevas vortojn sendiferencajn: kia ajn, kial ajn, kiam ajn, kie ajn, kiel ajn, kies ajn, kio ajn, kiom ajn, kiu ajn [FE 30.9]. Teatramanto ofte vizitas la teatron kaj ricevas baldaŭ teatrajn manierojn [FE 32.1].

ricin' [OA 1] ricin | castor-oil (plant) | Ricinus {2012 pli ofta: Rizinus} | касторовое масло | рѳуна. {BOT}

rid' - rire | laugh | lachen | смѳяться | śmiać się. — **rid'** - rire | laugh | lachen | смѳяться | śmiać się [UV et']. — **ridi** - rire | laugh | lachen | смѳяться | śmiać się [FE 29]. — **ridi** - rire | laugh | lachen | смѳяться | śmiać się [FE 26 et]. — [UL] — Mi ridas je lia naiveco (aŭ mi ridas pro lia naiveco, aŭ: mi ridas lian naivecon) [FE 29.4].

rid'et' sourire | smile | lächeln | улыбаться | uśmiechać się [UV et']. — **rideti** - sourire | smile | lächeln | улыбаться | uśmiechać się [FE 26 et']. — [UL]

• **rideto** — Sur lia vizaĝo mi vidis ĝojan rideton [FE 38.7].

rif' - banc | reef, bank | Riff | рифъ | rafa, skała podwodna. — [AK] récif, écueil | reef.

rifuĝ' - se réfugier | refuge | Zuflucht nehmen | искать убѳжища | szukać schronienia. — [AK] take refuge, shelter | укрываться, находить убежище | schronić się. — [RE]. — Kp. fuĝi [OA 8].

rifuz' - refuser | refuse | verweigern, abschlagen, abdanken | отказывать | odmanwiać. — [AK] verweigern, sich weigern, ausschlagen. — [RE].

• **rifuz'iĝ'** - renoncer | renounce, resign | verzichten | отказываться | wymówić się.

rigard' - regarder | behold, look at | schauen | смотреѳть | patrzeć. — [AK] schauen, blicken, betrachten. — [UL].

rigid' - roide, rigide | stiff, rigid | starr | окоченѳлый | stężały {legu: stężały}, zdrętwiały. — [RE].

rigl' - verrouiller | bolt | verriegeln | запирать засовомъ | ryglować. — [AK] bolt (*vb.*). — [RE].

• **rigl'il'** - verrou | bolt | Riegel | засовъ | rygiel.

Rigor' {legu: rigor'} [OA 3.2] {en} rigorous | {fr} rigoureux | {de} streng, rigoros | {es} riguroso | {pt} rigoroso | {it} rigoroso | {pl} -- {mankas}. — [EG 1] -a; -eco. [Rhodes 1908, 382]. severeg'a, rigor'a.

rikan-i [OA 2.2] ricaner | to grin | grinsen. — [EG 1] grinsen; -o, -ado, Grinsen.

rikolt' - récolter, moissoner | reap | ernten, schneiden | жать, жинать | żąć {legu: żąć}, sprzątać. — [AK] жать (рожь, пшеницу). — [RE].

• **rikolt'il'** - faux, faucille | sickle | Sichel | серпъ | sierp.

rilat' - concerner; avoir rapport à | be related to | sich beziehen | относиться | odnosić się, tyceć się. — **rilati** - concerner; avoir rapport à | be related to | sich beziehen | относиться | odnosić się [FE 30]. — [AK] relate to. — [RE]. — Se ni aldonas al ili la literon „k”, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: kia, kial, kiam, kie, kiel, kies, kio, kiom, kiu [FE 30.3].

rim' - rime | rhyme | Reim | риѳма | rym. {POEZ} — [RE].

rimark' - remarquer | remark | merken, bemerken | замѳчать | zauważać {legu: zauważać}, postrzeгаć. — **rimarki** - remarquer | remark | merken, bemerken | замѳчать | postrzeгаć, zauważać [FE 21]. — [RE]. — Apenaŭ ŝia patrino ŝin rimarkis, ŝi kriis al ŝi: „Nu, mia filino?” [FE 21.1].

rimed' - moyen, expédient | means, remedy | Mittel | средство | środek. — [RE].

rimen' - courroie, lanière | strap | Riemen | ремень | rzemień. — [AK] strap (a). — [RE].

ring' - anneau | ring (subst.) | Ring | кольцо | pierścień. — **ringo** - anneau | ring (subst.) | Ring | кольцо | pierścień [FE 25]. — Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9].

• **ring'eg'** - cerceau | hoop, circle | Reif (am Fasse) | обручъ | obręcz.

rinocer' - rhinocéros | rhinoceros | Nashorn | řĩĩĩđĩĩũ {de 1918: носорог} | nosorożec {legu: nosorożec} {ZOO}. — [RE].

rip' - rive, côte | rib | Rippe | ребро | źebro {legu: źebro}. {ANAT} — [AK] côte (anat.). — [RE].

ripar' [OA 1] * réparer | repair | reparieren | починять | naprawiać. — * [Rev 43,16] Tiom da diversaj klopodoj sole pri la pureco, *riparado*. [Rab 65,19] sian solan paron [da ŝuoj] ili fordonis por *ripari*.

ripet' - répéter | repeat | wiederholen | повторять | powtarzać. — [UL] — Ri-pé-ti [FE 3].

ripoz' - reposer (se reposer) | repose | ruhen | отдыхать | odpoczywać. — [UL].

riproĉ' - reprocher | reproach | vorwerfen | упрекать | zarzucać. — **riproĉi** - reprocher | reproach | vorwerfen | упрекать | zarzucać [FE 22]. — [AK] zarzucać, robić wyrzuty. — [RE]. — Ne riproĉu vian amikon, ĉar vi mem plimulte meritas riproĉon; li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7].

risk' - risquer | risk | wagen | рисковать | ryzykować. — [AK] risquer, oser. — [RE].

rism' [OA 1] * rame (de papier) | ream | Ries (Papier) | стопа (бумаги) | ryza. {MEZ} — [EG 1]. * [FK 228,19] mi mendas de vi cent *rismojn* da papero.

risort' - ressort | spring | Triebfeder | пружина | sprężyna. — [AK] spring (s.) (mech.). {MEK} — [RE].

Rit' {legu: rit'} [OA 3.1] {en} rite | {fr} rite | {de} Ritus | {es} rito | {pt} rito | {it} rito | {pl} -- {mankas}. {RELI} — [EG 1] - o; -a; -olibro.

ritm' [OA 1] * rythme | rhythm | Rhythmus | ритморитмъ | rytm. — * [Ham 52,17] mi ne posedas la arton *ritmigi* miajn sopirojn.

rivel/i. [OA 8] Aperigi tion, kio estas nekonata, sekreta aŭ nevidebla: *~i planon, misteron; ~i foton per kemia bano*. — A. to reveal, to develop (phot.); F. révéler, développer (photo); G. enthüllen, aufdecken, entwickeln; H. {es} revelar; I. {it} rivelare, sviluppare; P. {pt} revelar. {RELI} {KEM} — [OKA 7, 1967-06-20; Aktoj I, p. 73] „§ 2 ĉ Apud la oficiala substantivo **revelacio** (dia revelacio) estas tolerata la pli simpla verbo **riveli** (riveli sekreton, talenton, foton...)“ — [OA 8] „II.A.3. La pli simplaj verboj *federi* kaj *riveli* estas oficialigitaj apud la jam oficialaj substantivoj *federacio* kaj *revelacio*.“

river' - rivière, fleuve | river | Fluss | pŕka | rzeka. {GEO} — **rivero** - rivière, fleuve | river | Fluss | pŕka | rzeka [FE 26]. — [UL] — La hirundo flugis trans la riveron, ĉar trans la rivero sin trovis aliaj hirundoj [FE 26.14]. Tiu ĉi rivero havas ducent kilometrojn da longo [FE 32.8]. La suno rebrilas en la klara akvo de la rivero [FE 42.6].

riverenc' - révérence | reverence | Knicks | присѣдать, дѣлать реверансъ | dygać. — [AK] curtsey | Verbeugung, Knicks | реверанс, поклон. — [RE].

rivolu/o. [OA 8] Rotacio de 360°: *la tero ~as ĉirkaŭ sia akso en 24 horoj kaj ĉirkaŭ la suno en iom pli ol 365 tagoj*. — A. revolution (around an axis); F. révolution (mec., géom.), tour (d'hélice); G. Tour, Umdrehung, Umlauf, Rotation; H. {es} revolución (mec., geom.), vuelta; I. {it} rivoluzione (mec., geom.); P. {pt} revolução (mec., geom.). {MEK} {GEOM}

riz' - riz | rice | Reis | рисъ | ryż {legu: ryż}. {BOT} {KUIR} — [RE].

ro [OA 7] = nomo de la litero r, dudekunua litero de la Esperanta alfabeto

rob-o [OA 2.2] robe | robe, gown | Robe, Rock {VEST} — [EG 1] Robe (lang herabreichendes Kleid).

robot/o [OA 9] **1** Maŝino kapabla obei difinitajn ordonojn pri la maniero moviĝi kaj plenumi taskojn, uzata ekz. en fabrikoj por anstataŭi profesiulon en maniero pli efika, malmultekosta aŭ sendanĝera. **2** (en fikciaj verkoj) Maŝino, plej ofte simila al homo (aŭ besto), kapabla pensi kaj agi memstare. **3** (figure) Komputila programo kapabla esplori komputilan reton kaj trovi en ĝi petitajn informojn. — [GD 1955] robot.

rod' - rade | road | Rhede | рейдъ | stanowisko okrętów. {MAR} — [AK] landing-place (*mar.*).

rojalist' [OA 1] royaliste | royalist | Royalist | роялисть | rojalista. — [Kabe].

Rok' {legu: rok'} [OA 3.1] {en} rock | {fr} roc | {de} Fels | {es} roca | {pt} rocha, rochedo | {it} roccia, rupe | {pl} skala {legu: skała}. — [EG 2] Fels, Steinmasse {ne en EG 1}. [Rab 77,4] la eĥo de la grotoj kaj rokoj. [FK 395,15] Ĉe l' maro nigra roko grandegas.

rokok-o (*arĥ.*) [OA 2.1] {ARKI} — [EG 1] Rokoko.

rol' [OA 1] * rôle | part (in a play) | Rolle | роль | rola (sceniczna). — [DL-Ald]. [RE]. * [Ham 53,6] se mi en la afero ludus *rolon* de leterujo aŭ de skribotablo. [Ham 61,15] Tiu, kiu ludas la *rolon* de reĝoj. [Ham 81,27] ne permesu paroli pli, ol troviĝas en ilia *rolo*.

roman' [OA 1] * roman | romance | Roman | романъ | romans (lit.). {LIT} — [Beau]. * [FK 123,22-26] *romano* sub la titolo « Terura Sekreto » ... . La *romano* estis tre interesa : en ĝi estis teruraj mortigoj. [FK 177,15] la *romanaj* fantazioj de la juna paro. [FK 177,17] tiel longe, kiel amo ekzistos en la mondo ... tiel longe ankaŭ la *romaneco* vivos.— **Rim.:** 1. Angla *romance* ne harmonias kun germana *Roman*. Ĝusta angla traduko probable *novel*. **2.** Homonimo estas: [FK 303,10] la lingvoj *romana*-germanaj.

romanc-o (*muz.*) [OA 2.1] {MUZ} — [DL] *Nia gasto kantis la ĉiukonatan romancon de N.* [DL 5.5]. — [Beau] romance. [EG 1] Romanze.

romantik-a [OA 2.1] — [EG 1] -o, Romantik {subst., ne adj.}; -a, romantisch; -ulo, Romantiker.

romb' [OA 1] rhombe (géom.) | rhomb | Rhombus | ромбъ | romb. — [RE].

romp' - rompre, casser | break | brechen | ломать | łamać. — **rompi** - rompre, casser | break | brechen | ломать | łamać [FE 41]. — [UL].

• **rompebla** — Vitro estas rompebla kaj travebla [FE 41.2].

rond' - rond, cercle | round, circle | Kreis | кругъ | koło. — [AK] koło, krąg. — [UL].

ronĝi. [OA 9] Per la dentoj mordet(ad)i forigante pecetojn: *ratoj ronĝas la meblojn; sciuroj ronĝas; mi iom ronĝis la biskvitojn.* — [GD 1955] ronger (= mordeti).

• **ronĝul/o.** Tia mamula besto kiel ekz. muso, rato, hamstro, kastoro, sciuro aŭ histriko, kiu havas po du grandajn ĉizilformajn tranĉodentojn en la supra kaj malsupra makzeloj. (*Rodentia.*) {ZOO} — [GD 1955] les rongeurs (zoo.).

ronk' - ronfler | snore | schnarchen | храпѣть | chrapać. — [RE].

ros' - rosée | dew | Thau {de 1901: Tau} | poca | rosa. {METEO} — [RE].

rosmar' - morse | waltron, morse | Wallross | моржъ | mors. {ZOO} — [AK] {en} walrus. — [RE].

rosmaren' - romarin | rosemary | Rosmarin | розмаринъ | rożmaryn. {BOT}

rost' - rôtir | roast | braten | жарить | piec, smażyć. {KUIR} — [AK] (*faire*) rôtir (*trans.*). — [UL].

rostr' - trompe | trunk | Rüssel | хоботь | ryj, trąba (słonia). — [AK] trunk (*proboscis*). — [RE].

rot' - compagnie (de soldats) | troop | Rotte | rota | rota. {MIL} — [AK] troop, company (*soldiers*). — [RE]. — **LR 47 G (1897):** Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Roto* en diversaj armeoj estas malegalaj. [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 46].

rotaci/i. [OA 9] Turniĝi ĉirkaŭ interna akso aŭ punkto: *la tero rotacias unu fojon en 24 horoj; la karuselo rotaciis rapide.* — [EG 2] (math.) Rotation {ne en EG 1}. — Kp. revoluo [OA 8], Rotacio de 360°: [...].

rotond-o [OA 2.1] {ARKI} — [Beau] rtonde. [EG 1] Rotunde.

roz' - rose | rose | Rose | poza | roża {legu: róža}. {BOT} — **rozo** - rose | rose | Rose | poza | róža [FE 5]. — [UL] — Rozo estas floro kaj kolombo estas birdo [FE 5.3]. La rozo apartenas al Teodoro [FE 5.4]. Kaj kiam ŝi parolis tiujn ĉi vortojn, elsaltis el ŝia buŝo tri rozoj, tri perloj kaj tri grandaj diamantoj [FE 17.3].

• **rozokolora** - Li portas rozokoloran superveston kaj teleroforman ĉapelon [FE 31.23].

rozari' - rosaire | rosary | Rosenkranz | четки | róžaniec, paciorki {RELI}. — [RE].

rub' - décombres, gravois | rubbish | Schutt | мусоръ | груз. — [RE].

ruband' - ruban, cordon | ribbon | Band (das) | лента | wstażka. — [RE].

ruben' - rubis | ruby | Rubin | рубинъ | rubin. — [RE].

rubl' [OA 1] * rouble | rouble | Rubel | рубль | rubel. {MON} — [RE]. * [Rev 22,20] li ĝin forblovas por dudeko da rubloj.

rubrik' - rubrique | rubric | Rubrik | рубрика | rubryka. — [RE].

rubus' [OA 1] mure sauvage | blackberry | Brombeere | ежевика | jeżyna. {BOT}

ruĝ' - rouge | red | roth | красный | czerwony. — **ruĝa** - rouge | red | roth | красный | czerwony [FE 39]. — [UL].

• **ruĝiĝi** — Li paliĝis de timo kaj poste li ruĝiĝis de honto [FE 39.2].

ruin' - ruines | ruins, wrack | Ruine | развалины | rozwaliny, zwaliska. — [AK] ruins, a ruin. — [RE]. — Ru-í-no [FE 2]. Ruino [FE 4].

• **ruin'ig'** - ruiner | ruin | ruiniren | разорять | zniszczyć, rujnować.

rukt' - renvoi de l'estomac, rot | ructation | Aufstossen {legu: Aufstoßen} | отрыжка | odbijanie. — [AK] eructation | odbijanie (o jedzeniu). — [RE].

rul' - rouler | roll | wälzen, rollen | катать | toczyć. — [AK] (faire) rouler (trans.) | toczyć, kulać. — [RE].

• **rul'o** - rouleau, cylindre | roller, cylinder | Walze | валикъ | walec.

• **rul'kurten'** - rouleau | window-shade | Rouleau | шторы | roleta [UV kurten'].

rulet/o. [OA 9] Hazardludo (ofte ludata en kazinoj), en kiu la gajniga numero estas montrata per halto de globeto sur unu el la fakoj de horizontale turniĝanta rado. {LUD} — [GD 1955] roulette (jeu | outil).

rum' - rhum | rum | Rum | ромъ | arak {KUIR}.

rumano [OA 8] — [E-isto 1889, p 16] ... vortaro ... en la lingvo rumana. [EG 1] -a; -o, Rumäne; R-ujo. — **LR 64 A (1910):** „La plej grava leĝdonanto estas la uzado. Ĉar la plimulto jam de longe uzas „Rumanujo“ kaj „Bukareŝto“, kaj ĉar ekzistas nenia grava kaŭzo por tion ŝanĝi, tial mi konsilas lasi la formojn ĝisnunajn.“ [Pk al d-ro Kimel (1910-01-06), OV, p. 573].

ruso {mankas en UV} - russe | Russian | Russe | русский | rossjanin [FE 16]. — [UL {ru}] — Ili estas rusoj [FE 16.7]. La personoj, kiuj ne komprenas la uzadon de la artikolo (ekzemple rusoj aŭ poloj, kiuj ne scias alian lingvon krom sia propra), povas en la unua tempo tute ne uzi la artikolon [FE 27.3]. Germanoj kaj francoj, kiuj loĝas en Rusujo, estas Rusujanoj, kvankam ili ne estas rusoj [FE 37.9]. La rusoj loĝas en Rusujo kaj la germanoj en Germanujo [FE 40.19]. — **rus'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (nomo de ano de popolo).

• **Rusujo** - Germanoj kaj francoj, kiuj loĝas en Rusujo, estas Rusujanoj, kvankam ili ne estas rusoj [FE 37]. La rusoj loĝas en Rusujo kaj la germanoj en Germanujo [FE 40].

• **Rusujano** - Germanoj kaj francoj, kiuj loĝas en Rusujo, estas Rusujanoj, kvankam ili ne estas rusoj [FE 37.9]. — DL 1888: *Ne ĉiu rusujano estas ruso* [DL 9].

rust' - rouille | rust | rostig | ржавчина | rdza. — [RE]. — **Rim.:** Laŭ ĉiuj tradukoj krom la germana la signifo estas **rust-o**, laŭ la germana tamen **rust-a**; la ĝusta traduko de *rust-o* al la germana estas (kaj estis en la 1880-aj jaroj) *Rost*. AK mankas.

rut' [OA 1] * rue (bot.) | rue | Raute (Pflanze) | ruta (Pflanze) {pres-eraro, legu: ruta (bot.)} | ruta. {BOT} — * [latine : ruta] [Ham 130,25] Vi povas porti vian *ruton* kun ia speciala signo.

rutin' [OA 1] * routine | routine | Routine | рутина | rutyna. — * [FK 268,33]

konforma al la *rutinaj* ideoj de la amaso.
[FK 273,15] la *rutino* kaj spirita inercio.
[FK 282,19] malgraŭ ĉia batalado de la flanko de la *rutinuloj*.

ruz' - rusé, astucieux | trick, ruse | listig
| хитрый | chytry. — [AK] cunning, sly. —
[RE].

S, Ŝ

Ss — Ss [FE 1]. — ss, ç | s as in “see“ | ss | c | s [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **so** ... [FE 1]. — **so** [OA 7] = nomo de la litero **s**, dudekdua litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., so, ŝo, ..., ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

Ŝŝ — Ŝŝ [FE 1]. — ch (chat) | sh as in “show“ | sch | ш | sz [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **ŝo** ... [FE 1]. — **ŝo** [OA 7] = nomo de la litero **ŝ**, dudektria litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)** [Nomoj de la literoj]: Vd. ĉe „Ss“. — **sh** – {substitua skribo por ŝ} Les typographies qui n’ont pas les caractères *ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ*, peuvent les remplacer par *ch, gh, hh, jh, sh, u*. | If it be found impracticable to print works with the diacritical signs (^, ~), the letter *h* may be substituted for the sign (^), and the sign (~), may be altogether omitted. | Bei mangelnden Typen im Druck ersetzt man *ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ* durch *ch, gh, hh, jh, sh, u*. | Типографіи, не имѣющія буквѣ *ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ*, могут на первыхъ порахъ употреблять *ch, gh, hh, jh, sh, u*. | Drukarnia, nie posiadająca czcionek ze znaczkami, może zamiast *ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ*, drukować *ch, gh, hh, jh, sh, u*.

sabat' - samedi | Saturday | Sonnabend | суббота | sobota. — **sabato** - samedi | Saturday | Sonnabend | суббота | sobota [FE 20]. — [UL]. — Hodiaŭ estas sabato, kaj morgaŭ estos dimanĉo [FE 20.4].

sabl' - sable | sand | Sand | песокъ | piasek [= UV -er' = FE 41 -er']. — **sablo** - sable | sand | Sand | песокъ | piasek [FE 34]. — [UL].

- **sabl'aj'** - banc de sable | flat | Sandbank | мель | mielizna.

- **sabl'er'** - un grain de sable | grain of sand | Sandkörnchen | песчинка | ziarnko piasku [UV -er' = FE 41 -er']. — Sablero enfalis en mian okulon [FE 41].

- **sablujo** - Mia skribilaro konsistas el inkujo, sablujo, kelke da plumoj, krajono kaj inksorbilo [FE 34.9].

sabr' [OA 1] * sabre | sabre | Säbel | сабля | szabla. {MIL} — [EG 1]. * [Rab 74,3] Vidu, kiel minace brilas iliaj *sabroj!*

Sacerdot-o {legu: sacerdot-o} [OA 4], {fr} prêtre catholique, ecclésiastique ayant reçu le sacrement de la prêtrise | {en} Roman Catholic priest | {de} katholischer Priester | katolika pastro, supera je diakono, ricevinta de episkopo la sanktajn benojn, kiuj rajtigas lin fari la meson kaj disdoni la sakramentojn. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} sacerdote (cattolico) | {es} sacerdote | {pt} sacerdote | {ca} sacerdot. — [EV 1923]. [PV].

ŝaf' - bélier, mouton | sheep | Schaf | баранъ {de 1918: баран, t.e. maskla ŝafo, virŝafo} | owca. {ZOO} — **ŝafo** - mouton | sheep | Schaf | овца | owca [FE 34]. — [AK] mouton. — [RE]. — Sur tiuj ĉi vastaj kaj herboriĉaj kampoj paŝtas sin grandaj brutaroj, precipe aroj da bellanaj ŝafoj [FE 34.15]. — **Rim.:** Mankas rusa AK pri баран; ĝusta овца kiel en FE 34. Кр. samfenomene *kapr'*.

safir' - saphir | sapphire | Saphir | сафиръ {de 1918: сафир} | szafir. {MIN} — [RE].

safran' - safran | saffron | Safran | шафранъ {de 1918: шафран} | szafran {BOT} {KUIR}. — [RE].

sag' - flèche | arrow | Pfeil | стрѣла {de 1918: стрела} | strzała. {MIL} — [RE].

saĝ' - sage, sensé | wise | klug, vernünftig | умный | mądry. — **saĝa** - sage, sensé | wise | klug, vernünftig | умный | mądry [FE 10]. — [AK] klug, weise. — [UL]. — El ĉiuj siaj fratoj Antono estas la malplej saĝa [FE 10.20]. La regnestro de nia lando estas bona kaj saĝa reĝo [FE 37.4].

- **malsaĝeco** — La riĉeco de tiu ĉi homo estas granda, sed lia malsaĝeco estas ankoraŭ pli granda [FE 35.15].

- **malsaĝigi** — Tiu ĉi maljunulo tute malsaĝigis kaj infaniĝis [FE 39.4].

- **malsaĝulo** — Malsaĝulon ĉiu batas [FE 37.20].

sagac' - subtil; argutieux | subtle, crafty, sharp | spitzfindig | замысловатый | przebiegły. — [AK] {fr} subtil, ingénieux,

perspicace | scharfsinnig, spitzfindig | хитрый, пронизательный. — [RE].

sagu-o [OA 2.1] — [EG 1] Sago.

ŝah-o [OA 2.1] — [EG 1] Schah.

ŝajn' - sembler | seem | scheinen | казаться | wydawać się. — **ŝajni** - sembler | seem | scheinen | казаться | wydawać się [FE 17]. — [UL]. — „Ŝajnas al mi, ke el ŝia buŝo elsaltas perloj kaj diamantoj! ...“ [FE 17.5].

sak' - sac | sack | Sack | мешок {de 1918: мешок} | worek. — [UL].

ŝak' - échecs (jeu) | chess | Schachspiel | шахматы | szachy {LUD}. — [AK] Schach (Spiel). — [RE]. [EG 1] **ŝak-o**, Schach[spiel]; **-a tabulo**, Schachbrett. — **LR 19 (1901)**: La nomoj de ŝako estas: ... *Schach* ŝako (aŭ ŝak!) ... [LR 19. Let. al Th. Thorsteinsson (1901), OV, p. 522]. Z per tio ripetis al nova esperantisto la kutimon de E-isto Jan. 1892, p. 16: „Problemo de ŝako ...“. — **Rim.**: Plurale „ŝakoj“ ĉe [Beau], [Kabe] k.a.

ŝakal' - chacal | jackal | Schakal | шакаль {de 1918: шакаль} | szakal {ZOO}. — [MV].

sakr' - épine du dos | back-bone | Kreuzbein | крестецъ {de 1918: крестецъ} | kość krzyżowa {ANAT}. — [AK] {fr} sacrum (*anat.*) | {en} sacrum. — [RE].

sakrament' [OA 1] sacrement | sacrament | Sakrament | таинство | sakrament. {RELI} — [Beau] sacrement. [EG 1].

sakristi-o [OA 2.1] {RELI} — [Beau] sacristie. [EG 1] Sakristei; **-ano**, Sakristan.

saksofon/o. [OA 9] Blovinstrumento precipe ĵaza, militista kaj dancorkestra kun anĉo kaj plej ofte S-forma metala (latuna) tubo. {MUZ} — [PV 1930].

sal' - sel | salt | Salz | соль | sól. {MIN} {KEM} {KUIR} — [UL].

• **sal'ameniak'** - sal ammoniac | sal ammoniac | Salmiak | нашатырь | salmiak [UV sal'amonika]. {KEM}

ŝal' - chȃle | shawl | Shawl {2012: Schal} | шаль | szal {VEST}. — [Einstein 1888]. [RE].

salajr' - salaire, appointements | wages, salary | Gehalt, Gage | жалованье | pensya. — [AK] Gehalt, Lohn. — [RE].

salamandr' - salamandre | salamander | Molch | саламандра | salamandra {ZOO}. — [RE]. — **Rim.**: La germana termino *Molch* en la 1890-aj jaroj estis malpreciza termino por tuta aro de similaj amfibioj. En la uzo de 2012 oni kutime distingas inter *Molch*, kiu ĉefe vivas ekster akvoj, kaj *Salamander*, vivanta ĉefe en akvoj.

sal'ameniak' - sal ammoniac | sal ammoniac | Salmiak | нашатырь | salmiak. {KEM}

salat' - salade | salad, sallet | Salat | салатъ {de 1918: салатъ} | sałata {KUIR}. — [AK] {en} salad. — [RE].

sald' [OA 1] solde (le) | balance of account | Saldo, Restbetrag | сальдо | saldo. — [Beau] solder {verbo}. [EG 2] -i, saldieren {verbo}; -o, Saldo.

salik' - saule | willow | Weidebaum {legu: Weidenbaum} | верба | wierzba {BOT}. — [AK] Weide (*Baum*). — [Blov 1888, 18]: *Burmin trovis Marion sub ... la saliko*. [RE].

salikok/o. [OA 9] Malgranda senvertebra akvobesto, dekrura krustulo. (*Pandalus, Leander, Crangon, Paeneus* kaj parencaj genroj.) {ZOO} — [GD 1955] crevette (zoo.).

saliv' [OA 1] saline | spittle | Speichel | слюна | ślina. {ANAT} — [EG 1].

salm' - saumon | salmon | Lachs | лосось, семга | łosoś {ZOO}. — [RE].

ŝalm' - chalumeau | shalm | Schalmei | свирѣль {de 1918: свирельъ} | świstawka {MUZ}. — [AK] chalumeau (*mus.*). — [RE].

salon' - salon | saloon | Salon | заль {de 1918: залъ} | salon. — **salono** - salon | saloon | Salon | заль {de 1918: залъ} | salon [FE 24]. — [AK] drawing-room. — [RE]. — Kiam vi vidis nin en la salono, li jam antaŭe diris al mi la veron (aŭ li estis dirinta al mi la veron) [FE 24.4]. En la salono estis neniuj krom li kaj lia fianĉino [FE 26.13].

salpetr' - salpêtre | saltpetre | Salpeter | селитра | saletra {KEM}. — [RE].

salt' - sauter, bondir | leap, jump | springen | прыгать | skakać. — **salti** - sauter, bondir | leap, jump | springen | прыгать | skakać [FE 17]. — [UL]. — Mi saltas tre lerte [FE 40.4].

• **saltadi** — Mi saltadis la tutan tagon de loko al loko [FE 40.5].

• **eksalti** — Mi eksaltis de surprizo [FE 40.3].

• **elsalti** — Kaj kiam ŝi parolis tiujn ĉi vortojn, elsaltis el ŝia buŝo tri rozoj, tri perloj kaj tri grandaj diamantoj [FE 17.3]. „Ŝajnas al mi, ke el ŝia buŝo elsaltas perloj kaj diamantoj! ...“ [FE 17.5].

ŝalt/i. [OA 9] Ekfunkciigi aparaton per tiucela regilo (ŝaltilo), precipe tiel ke ĝi komencu produkti sonon, lumon, varmon, akvon ktp. (la gramatika objekto povas indiki la aparaton aŭ la produktatan efikon): *ŝalti televidilon; ŝalti komputilon; ŝalti sonon; ŝalti lumon; ŝalti elektron.* — [GD 1955].

• **mal/ŝalt/i.** [OA 9] Ĉesigi funkciadon de aparato per tiucela regilo (ŝaltilo). — [GD 1955].

• **ŝalt/il/o.** [OA 9] Aranĝaĵo por ŝalti aŭ malŝalti: *baskula ŝaltilo; butonŝaltilo.* — [GD 1955].

ŝalup-o [OA 2.1] {MAR} — [EG 1] Schaluppe.

salut' - saluer | salute, greet | grüssen {legu: grüßen} | кланяться | kłaniać się. — **saluti** - saluer | salute, greet | grüssen {legu: grüßen} | кланяться | kłaniać się [FE 20]. — [AK] кланяться, приветствовать | kłaniać się, pozdrawiać. — [UL]. — Hieraŭ mi renkontis vian filon, kaj li ĝentile salutis min [FE 20.3].

salv-o (*milit.*) [OA 2.1] {MIL} — [EG 1] Salve.

salvi' - sauge | sage | Salvei, Salbei | шалфей | szalwia. — [AK] Salbei. — [RE].

sam' - mēme (qui n'est pas autre) | same | selb, selbst (z. B. derselbe, daselbst) | же, самый (напр. тамъ же, тотъ самый) | же {legu: že}, sam (np. tamže {legu tam že}, ten sam). — **sama** - mēme (qui n'est pas autre) | same | selb, selbst (z. B. derselbe, daselbst) | же, самый (напр. тамъ же, тотъ самый) | же, sam (np. tam že, ten sam) [FE 13]. — [AK] selbe(r), gleiche(r). — Sá-ma [FE 3]. — [UL]. — Ĉar ĉiu amas ordinare personon, kiu estas simila al li, tial tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la pli juna [FE 13.1]. Marinjo, rigardu, kio eliras el la

buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas; ĉu ne estus al vi agrable havi tian saman kapablon? [FE 17.10]. ... (tiu ĉi estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino, por vidi, kiel granda estos la malboneco de tiu ĉi knabino) [FE 19.5]. Ĝia uzado estas tia sama kiel en la aliaj lingvoj [FE 27.2].

• **same** — ... tiel same ni ankaŭ diras: “la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon” ... [FE 28.3].

• **samregnano** — La loĝantoj de unu regno estas samregnanoj, la loĝantoj de unu urbo estas samurbanoj, la konfesantoj de unu religio estas samreligianoj [FE 37.11].

• **samreligiano** — La loĝantoj de unu regno estas samregnanoj, la loĝantoj de unu urbo estas samurbanoj, la konfesantoj de unu religio estas samreligianoj [FE 37.11].

• **samurbano** — La loĝantoj de unu regno estas samregnanoj, la loĝantoj de unu urbo estas samurbanoj, la konfesantoj de unu religio estas samreligianoj [FE 37.11].

ŝam' - peau de chamois | shamoy-leather | sämisches Leder | замша | zamsza {VEST}.

sambuk' - sureau | elder | Hollunder | бузина | bez {BOT}. — [AK] elder-tree | bez groniasty. — [RE]. [VEP] bez (groniasty).

samovar-o [OA 2.1] — [RE]. [Beau] samovar. [EG 1] Samowar. [Rev 85,13] Tial ke vi eltrinkas dek ses *samovarojn* en tago, tial vi levas la nazon. [Rev 84,24] kio, *samovaristoj*, arŝinistoj, plendi vi ekvolis? — **Rim.**: Кр. te' maŝin' [UV te'].

san' - sain, en santé | healthy | gesund | здоровый | zdrowy. — **sana** - sain, en santé | well, healthy | gesund | здоровый | zdrowy [FE 5]. — [UL] **san** - здоровый [1-a eld.] | здоровый [2-a eld.] | zdrowy | sain | gesund | sound, sane, healthy [pra-n-ro 5]. — La patro estas sana [FE 5.6]. — Se mi estus sana, mi estus feliĉa [FE 20]. Sano, sana, sane, sani, sanu, saniga, saneco, sanilo, sanigi, saniĝi, sanejo, sanisto, sanulo, malsano, malsana, malsane, malsani, malsanulo, malsaniga, malsaniĝi, malsaneta, malsanema, malsanulejo, malsanulisto, malsanero, malsaneraro, sanigebla, sanigisto, sanigilo, resanigi, resaniĝanto, sanigilejo, sanigejo, malsanemulo, sanilaro, malsanaro,

malsanulido, nesana, malsanado, sanulaĵo, malsaneco, malsanemeco, saniginda, sanilujo, sanigilujo, remalsano, remalsaniĝo, malsanulino, sanigista, sanigilista, sanilista, malsanulista k. t. p. [FE 42.13]. — [DL 1888] *Diru al la patro, ke mi estas sana* [DL 2]. *Se mi nur estus sana, mi estus tute kontenta* [DL 5].

• **sano** [FE 42.13]. — *Vi ankoraŭ tute perdos la sanon* [DL 17]. *Vivu longe kaj en sano* [DL 19].

• **saniĝi** [FE 42.13]. — „*Via reĝida moŝto jam komencis tute saniĝi!*“ *respondis la ombro* [DL 17]. „*Via konata malsano de tro bona vidado estas perdita; vi saniĝis ...*“ [DL 17]. „*Kiel!*“ *pensis la reĝidino, „ĉu mi efektive saniĝis? ...*“ [DL 17].

• **malsana** [FE 42.13]. — Li estas morte malsana, li ne vivos pli, ol unu tagon [FE 31.7]. Venigu la kuraciston, ĉar mi estas malsana [FE 39.9]. — *La ĉapisto ne venos, ĉar li estas malsana* [DL 4]. *Li estas senespere malsana, kaj savi lin povas nur ia miregindaĵo* [DL 13].

• **malsano** [FE 42.13]. — Post infekta malsano oni ofte bruligas la vestojn de la malsanulo [FE 39.6]. — [DL 1888]: ... *la avo mortis je ia nekomprenebla malsano, havante la aĝon de dudek naŭ jaroj* [DL 13]. *Mi veturas en banejon, ĉar mia barbo ne volas kreski kiel ĝi devus, tio ĉi ankaŭ estas malsano, kaj barbon oni devas havi!* [DL 17]. *Ili venis en banejon, kie sin trovis multaj alilanduloj kaj inter tiuj ĉi unu tre bela reĝidino, de kiu la malsano estis tio, ke ŝi tro bone vidis, kaj tio ĉi estas tre danĝere* [DL 17]. „*Via malsano estas tio, ke vi ne havas ombron!*“ [DL 17]. „*Via konata malsano de tro bona vidado estas perdita; vi saniĝis ...*“ [DL 17]. *Tiu ĉi banejo estas vere por mia malsano la plej helpa!* [DL 17].

• **malsaniĝi** [FE 42.13]. — *Elirinte el varma ĉambro sur la malvarman korton, ŝi malvarmumis kaj malsaniĝis* [DL 15]. *Fine li efektive malsaniĝis* [DL 17]. ... *ne malsaniĝu hodiaŭ, kian [post 1889: kiam] ni volas je l' vespero festi nian edziĝon* [DL 17].

• **malsanulo** [FE 42.13]. — Post infekta malsano oni ofte bruligas la vestojn de la malsanulo [FE 39.6].

• **malsanulejo** [FE 42.13]. — [DL 11] *Nia fidela servanto mortis en la malsanulejo.* — Кр. hospital' [OA 1].

• **ŝanc'** [OA 1] * chance (probabilité) | chance (possibility) | Chance, Aussicht | шанс | szansa. — [Beau] chance. [EG 1]. * [FK 285,20] se diversaj lingvoj havas por tio pli-malpli egalajn *ŝancojn*. [FK 290,36] *ŝancoj* por esti elektitaj. — Кр. ĉanc'o [E-isto 3/1889].

• **ŝancel'** - chanceler | totter | bewegen, wankend machen | колебать | chwiać, powiewać. — [AK] faire chanceler, ébranler. — [UL]. — Ŝan-cé-li [FE 3]. Ŝanceli [FE 4]. — **Rim.:** [Beau] rendre chancelant, branler (trans.), faire vaciller ou osciller.

• **sandal'** [OA 1] sandale | sandal | Sandale | сандалий | sandaĵ (obuwie). {VEST} — [RE].

• **sandviĉ/o.** [OA 8] Manĝaĵo, konsistanta el ia nutraĵo metita inter du pantranĉoj. — A. sandwich; F. sandwich; G. Sandwich, belegtes Brötchen, Doppelschmitte; H. {es} “sandwich”, emparedado; I. {it} “sandwich”, panino imbottito, panino gravido; P. {pt} sanduíche. {KUIR} — [EV]. [PVS] {ne ĉe Z}.

• **sang'** - sang | blood | Blut | кровь | krew. {ANAT} — [UL].

• **ŝanĝ'** - changer | change | tauschen, wechseln | мѣнять | zmieniać. — [UL]. — ... ĝi ne devus forigi aŭ ŝanĝi la diritan formon, sed ĝi povos proponi formon novan, kiun ĝi rekomendos uzadi paralele kun la formo malnova [A 8.1]. ... aŭtoritata centra institucio decidus pligrandigi (neniam ŝanĝi!) la ĝisnunan fundamenton per oficialigo de novaj vortoj aŭ reguloj, ... [A 10.4].

• **ŝanĝebla** - ... la ekzistado de klare difinita, neniam tuŝebla kaj neniam ŝanĝebla Fundamento de la lingvo [A 1.1].

• **ŝanĝo** - ... aŭtoritata komitato, ..., havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, se tiaj ŝanĝoj montriĝos necesaj [A 1.2]. Neniu persono ... devas havi la rajton arbitre fari en nia Fundamento iun eĉ plej malgrandan ŝanĝon! [A 1.4]. ... neniu havas la rajton fari arbitre laŭ persona bontrovo ian ŝanĝon aŭ aldonon [A 3.1]. ...

ĉar se mi volus plibonigi, tio ĉi jam estus ŝanĝo, ... [A 4.3]. ... la uzanto ne havus la certecon, ke mi morgaŭ ne faros ian alian ŝanĝon, ... [A 4.6]. ... ĝi apartenas al la fundamenta dokumento, en kiu neniu havas la rajton fari ian ŝanĝon [A 4.7].

• **ŝanĝado** - ... senkompare pli grandan danĝeron prezentus la ŝanĝado de la traduko de ia vorto, ... [A 4.6]. ... tiu perfektigado fariĝados ne per arbitra, interbatala kaj ruiniga rompadigado kaj ŝanĝado, ne per nuligado aŭ sentaŭgigado de nia ĝisnuna literaturo, sed per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera [A 6.4].

• **senŝanĝa** - ... la fundamento de Esperanto devas plej severe resti absolute senŝanĝa ... [A 1.3].

• **senŝanĝe** - ... se ia vorto estis erare aŭ nelerte tradukita, mi ĝin lasis en tiu ĉi libro tute senŝanĝe; ... [A 4.3].

Sanitar-a {legu: sanitar-a} [OA 4], {fr} sanitaire; {en} sanitary; {de} sanitär, Gesundheits-. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

sankci' {mankas en UV} – Leĝan sankcion ili {= la ideoj} ricevos nur en tia okazo, se ili estos akceptitaj de la unua internacia kongreso de esperantistoj, al kiu tiu ĉi verko kune kun sia antaŭparolo estos prezentita [A 11.2]. — **sankci'** [OA 1] * sanction | sanction | Sanktion | санкция | sankcja. — **sankci'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [Beau] sanctionner {verbo}; sankcio, sanction. * [Ham 6,8] laŭ la kontrakto antaŭsigelita kaj *sankciita* de la rajt' kaj moro.

ŝankr' [OA 1] chancre | chancre | Schanker {2012: malofte} | шанкеръ {de 1918: шанкер} | szankier. {MED} — [EG 1].

sankt' - saint | holy | heilig | святой, священный | święty. — **sankta** - saint | holy | heilig | святой, священный | święty [FE 12]. — [AK] sacred, holy. — [UL]. — La sepan tagon de la semajno Dio elektis, ke ĝi estu pli sankta, ol la ses unuaj tagoj [FE 12.15]. Preĝu al la Sankta Virgulinio [FE 37.23].

• **sankt'ej'** - temple | temple | Tempel | храмъ | świątynia {RELI}.

santal' [OA 1] santal | sandal-wood | Sandelholz | сандалное дерево | sandał (drzewo). — [EG 1].

sap' - savon | soap | Seife | мыло | mydło. — [UL].

ŝarad' [OA 1] charade | charade | Scharade | шарада | szarada. {LUD} — [EG 1].

sardel' - sardine | sardel | Sardelle | сардель, анчоусъ | sardela. {KUIR} — [AK] {en} sardine. — [MV 1889]. —

Rim.: Pri la konfuza rilato inter sardelo, sardino kaj anĉovo, inter engraŭloj, pilĉardoj kaj sprotoj vd. je anĉovo.

ŝarg' - charger (une arme à feu) | load (a gun, etc.) | laden (eine Flinte etc. {jam en 1893 pli trafa: ein Gewehr etc.}) | заряжать (ружьё {de 1918: ружьё, t.e. pafilo}) | nabijać (broń {t.e. pafilo}). — [RE].

ŝarĝ' - charger | charge, load | laden, aufladen, belasten | нагружать, обременять | obciążać {legu: obciążać}, naładować. — [AK] charger (*d'un fardeau*). — [RE]. — **Rim.:** *fardeau* = devo, ŝarĝo, aldono por senambiguigo disde „ŝarg' {kun -g-} - charger (une arme à feu)“.

sark' - sarcler | weed | gäten {2012: jäten} | полоть | pielić. — [AK] weed (*vb.*) — [RE].

ŝark' - requin | shark, sea-dog | Haifisch | акула | haja, wilk morski {ZOO}. — [MV].

sarkasm' [OA 1] * sarcasme | sarcasm | Sarkasmus, Hohn | сарказмъ | sarkazm. — [Beau] sarcasme. * [FK 84,22] kun *sarkasma* rideto sur la lipoj. [Rab 49,23] Francisko ... *sarkasme* ridas.

sarkofag-o [OA 2.1] — [EG 1] Sarkophag.

sat' - rassasié | satiated | satt | сытый | syty. — [UL].

ŝat' - estimer | esteem | viel halten, grossen Werth legen {legu: großen Wert legen} | дорожить | cenić, oceniać, szacować. — [AK] estimer, apprécier | prize, value | schätzen, Wert legen auf | дорожить, ценить | {neniu pola korekto}. — [RE]. — **LR 42 B (1903):** *S-ro Witteryck skribis: „Hendriko, ĉu vi ŝatas la muzikon?“*. Z korektis: „Hendriko, ĉu vi

amas la muzikon?“ *Aliloke li skribis: „La mastrino demandis, ĉu ŝi ne ŝatis teatron“ kaj Z korektis: „ĉu al ŝi ne plaĉis la teatro“.* [LR 42 B. 1903, PVZ 10, 116]. — **LR 42 A (1911)**: La vorton “ŝati” mi uzas ordinare en la senco de “rigardi kiel valoran, kiel gravan”. Ekzemple: la gazetoj tre ŝatas la kunlaboradon de aŭtoroj gloraj, sed tute ne ŝatas la kunlaboradon de komencantoj [LR 42 A, Respondo 53, Oficiala Gazeto, IV, 1911, p. 221]. — **Rim**: [Beau] **ŝat**, faire cas de, priser (ce mot rend logiquement notre verbe français „aimer“, quand il signifie simplement *priser*. Ex.: J’aime l’étude, les arts, la solitude, les fleurs, le vin, les fruits, etc. *Mi ŝatas la lernadon, la artojn, la solecon, la florojn, la fruktojn, k.t.p.*). [Kabe] **Ŝati**. Havi altan opinion pri ies kapabloj, valoro: *ŝati ies talenton*.

• **mal’ŝat’** - négliger | neglect | gering schätzen, vernachlässigen | пренебрегать | zapoznawać. — [AK] dédaigner, faire peu de cas de | hold of no value, not care about | gering schätzen, vernachlässigen | -- | mieć za nie (lekceważyć). — **Rim**: [Beau] dédaigner, faire peu de cas de. Tie krome: ŝato - considération (qu’on a pour qqn.). ŝatateco - considération (qu’on en jouit).

satan’ [OA 1] * satan | satan | Satanas {ark.}. 2012: Satan} | сатана | szatan. — [Einstein 1888,34]: ... *tiel rafinitajn turmentojn Satano {tiel majuskle} neniam elpensas*. [RE]. * [Rev 85,23] *Satano* nin tentis. [Rab 110,8] Ha, *satano!* kien vi implikas mian animon? [Rab 73,15] plenumi sian vorton, se ĝi estus donita eĉ al la *satano*.

satelit/o [OA 9] **1** Astro rivoluanta ĉirkaŭ pli granda astro. {ASTR} **2** Artefarita objekto rivoluanta ĉirkaŭ la tero (aŭ alia astro). {ASTR} **3** (figure) Urbo, regno aŭ organizaĵo politike aŭ ekonomie dependa de alia urbo/regno/organizaĵo. **4** (figure) Fihelpanto tute dependanta de iu; nedisiĝa fikunulo, al kiu oni komisias krimajn aŭ malnoblajn taskojn. — [GD 1955] *satellite* (t. s.) {dif. 1 kaj 2}.

saten/o. [OA 8] Ĉefe silka, kaj nun nilona, sed ankaŭ lana, kotona ... teksaĵo, de kiu unu flanko estas glata kaj brila. — A. satin; F. satin; G. Satin, Atlas; H. {es} raso, satén, satín; I. {it} raso, “satin”; P.

{pt} cetim. — [OA 8] II.A.4. Estas oficialigitaj sateno (ia ŝtofo) kaj atlaso (kolekto de kartoj, ktp. .), malgraŭ la jama oficialeco de atlaso (= sateno). — [EV 1923] [GD] {ne ĉe Z.}.

satir’ [OA 1] * satire (litt.) | satire | Satire | сатира | satyra. {LIT} — [RE]. * [Rev 98,29] kun la plej *satira* vizaĝesprimmo. [Ham 56,13] La malnobla *satira* verkisto de tiu ĉi libro. [FK 73,9] la *satiristo*. — **Kp.** la mitologian estaĵon: [Ham 14,35] Se lin kompari kun la nana reĝo, li estis Apolono ĉe *Satiro*.

satrap’ [OA 1] * satrape | satrap | Satrap | сатрапъ | satrapa. — [RE]. * [Rab 90,27] la herba monteto, de kiu vi deĵetadis la persan *satrapon*.

satur’ - rassasier, assouvir | satiate, saturate | sättigen, tränken | насыщать | nasysać. — [AK] saturer (*chim.*) | saturate | nasysać. — [RE].

saŭc’ - sauce | sauce | Brühe, Sauce {2012: Soße} | соусъ {de 1918: соус} | sos {KUIR}. — [RE]. {kp. soz- 1888}.

ŝaŭm’ - écume | foam | Schaum | пѣна {de 1918: пена} | piana. — [AK] écume, mousse. — [UL].

sav’ - sauver | save | retten | спасать | ratować. — **savi** - sauver | save | retten | спасать | ratować [FE 22]. — [AK] save, rescue | ratować, zbawiać. — [UL]. — [VEP] ocalić, zbawiać.

• **Savonto** — Venu, ni atendas vin, Savonto de la mondo [FE 22.9].

sceno {mankas en UV} — Scé-no [FE 2]. Sceno [FE 4]. — **scen’** [OA 1] * scène | scene | Scene {2012: Szene} | сцена | scena. — **scen’** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [DL]. [RE]. * [Rev 98,22] muta *sceno*. [Ham 70,14] la tutan *scenon* li dronigus per siaj larmoj. [Ham 173,26] oni aŭdas pafojn post la *sceno*. [Ham 65,32] ĝi neniam estis donata sur la *sceno*.

sceptr’ - sceptre | sceptre | Scepter {de 1901: Szepter, tiel en 2012 ankoraŭ en Aŭstrio; en Germanio: Zepter} | скипетръ {de 1918: скипетр} | berło. — [UL].

sci’ - savoir | know | wissen | знать, вѣдать | wiedzieć. — **scii** - savoir | know | wissen | знать | wiedzieć [FE 20]. — [UL]. — Se li sciuz, ke mi estas tie ĉi, li tuj venus al mi [FE 20.11]. Se la lernanto sciuz bone

sian lecionon, la instruanto lin ne punus [FE 20.12]. Se vi sciis, kiu li estas, vi lin pli estimus [FE 26.20]. La personoj, kiuj ne komprenas la uzadon de la artikolo (ekzemple rusoj aŭ poloj, kiuj ne scias alian lingvon krom sia propra), povas en la unua tempo tute ne uzi la artikolon, ĉar ĝi estas oportuna sed ne necesa [FE 27.3]. El la dirita regulo sekvas, ke se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon (t. e. ĉu ĝi estas aktiva) aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8]. Mi ne scias la lingvon hispanan, sed per helpo de vortaro hispana-germana mi tamen komprenis iom vian leteron [FE 34.14]. Grandega hundo metis sur min sian antaŭan piedegon, kaj mi de teruro ne sciis, kion fari [FE 38.10].

• **scio** — Scí-o [FE 2]. Scio [FE 4].

• **sci'ig'** - avertir, annoncer | announce, give notice | benachrichtigen | увѣдомлять | uwiadomić. — Mi sciigas, ke de nun la ŝuldoj de mia filo ne estos pagataj de mi [FE 25.7].

• **sci'iĝ'** - apprendre | perceive | erfahren | узнавать | dowiedzieć się.

scienc' - science | science | Wissenschaft | наука | nauka, wiedza. — **scienco** - science | science | Wissenschaft | наука | nauka [FE 32]. — [RE]. — Diplomatiiston oni povas ankaŭ nomi diplomato, sed fizikiston oni ne povas nomi fiziko, ĉar fiziko estas la nomo de la scienco mem [FE 32.3].

• **komput/o/scienc/o**. [OA 9 komput'] Scienco pri komputado, precipe pri la aŭtomata komputado per komputiloj. {KOMP}

sciur' - écureuil | squirrel | Eichhorn | бѣлка | wiewiórka {ZOO}. — [RE].

se - si | if | wenn | если | ježeli {legu: ježeli}. — **se** - si | if | wenn | если | ježeli [FE 14]. — [AK] si (*conditionnel*). — [UL].

{**1. se** kun -is, -as aŭ -os} — ... aŭtoritata komitato, ..., havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo ... ŝanĝojn, se tiaj ŝanĝoj montriĝos necesaj [A 1.2]. ... verkoj privataj, kiujn la esperantistoj - se ili trovas tion ĉi utila ... - povas rigardadi kiel modela, sed ne kiel deviga [A 3.6]. Mi permesis al mi nur korekti la preserarojn; sed se ia vorto estis erare aŭ nelerte tradukita, mi ĝin lasis en tiu ĉi libro tute

senŝanĝe; ĉar se mi volus plibonigi, tio ĉi jam estus ŝanĝo, kiu povus kaŭzi disputojn kaj kiu en verko fundamenta ne povas esti tolerata [A 4.3]. Se ia aŭtoritata centra institucio trovos, ke tiu aŭ alia vorto aŭ regulo en nia lingvo estas tro neoportuna, ĝi ne devos forigi aŭ ŝanĝi la diritan formon, sed ĝi povos proponi formon novan, kiun ĝi rekomendos uzadi paralele kun la formo malnova [A 8.1]. Leĝan sankcion ili {= la ideoj} ricevos nur en tia okazo, se ili estos akceptitaj de la unua internacia kongreso de esperantistoj, ... [A 13.2]. — Tiu ĉi libro havas sesdek paĝojn; tial, se mi legos en ĉiu tago po dek kvin paĝoj, mi finos la tutan libron en kvar tagoj [FE 14.16]. Mia opinio estas: prenu mem akvon, se vi volas trinki." [FE 19.8]. Se li jam venis, petu lin al mi [FE 26.21]. Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj; oni prenas ordinare la purajn radikojn, sed, se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, ... [FE 27.5]. Se ni iam post prepozicio uzas la akuzativon, la akuzativo tie dependas ne de la prepozicio, sed de aliaj kaŭzoj [FE 28.2]. El la dirita regulo sekvas, ke se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon (t. e. ĉu ĝi estas aktiva) aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8]. Se ni aldonas al ili la literon „k”, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: kia, ... [FE 30.3]. Se ni aldonas la literon „t”, ni ricevas vortojn montrajn: tia, ... [FE 30.4].

{**2. se** kun -us} — ... ĉio, kio estas kontraŭ tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel malbona, se ĝi eĉ apartenus al la plumo de la aŭtoro de Esperanto mem [A3.4]. Mi permesis al mi nur korekti la preserarojn; sed se ia vorto estis erare aŭ nelerte tradukita, mi ĝin lasis en tiu ĉi libro tute senŝanĝe; ĉar se mi volus plibonigi, tio ĉi jam estus ŝanĝo, kiu povus kaŭzi disputojn kaj kiu en verko fundamenta ne povas esti tolerata [A 4.3]. Mi diris, ke la fundamento de nia lingvo devas esti absolute netuŝebla, se eĉ ŝajnus al ni, ke tiu aŭ alia punkto estas sendube erara [A 6.1]. — Se mi estus sana, mi estus feliĉa [FE 20.10]. Se li sciis, ke mi estas tie ĉi, li tuj venus al mi [FE 20.11]. Se la lernanto sciis bone sian lecionon, la instruanto lin ne punus [FE 20.12]. Se mi petus lin, li dirus al mi la veron [FE 24.7]. Mi ne farus la eraron, se li antaŭe dirus al

mi la veron (aŭ se li estus dirinta al mi la veron) [FE 24.8]. Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9]. Se vi sciis, kiu li estas, vi lin pli estimus [FE 26.20].

seb' - suif | tallow | Schmalz, Talg | сало | smalec, lój. {KUIR} — [AK] {en} tallow, suet. — [RE]. — [VEP] lój.

sed - mais | but | aber, sondern | но | lecz. — **sed** - mais | but | aber, sondern | но, a | lecz [FE 9]. — [UL]. [RE A]. — [A] {multaj trafoj, ne registritaj tie ĉi}. — La patro ne legas libron, sed li skribas leteron [FE 9.11]. La papero estas tre blanka, sed la neĝo estas pli blanka [FE 10.14]. Mi havas nur unu buŝon, sed mi havas du orelojn [FE 12.2]. Por ĉiu tago mi ricevas kvin frankojn, sed por la hodiaŭa tago mi ricevis duoblan pagon, ... [FE 14.7]. Kvinope ili sin ĵetis sur min, sed mi venkis ĉiujn kvin atakantojn [FE 14.14]. Li amas min, sed mi lin ne amas [FE 18.1]. Mi volis lin bati, sed li forkuris de mi [FE 18.2]. Mi zorgas pri ŝi tiel, kiel mi zorgas pri mi mem; sed ŝi mem tute ne zorgas pri si kaj tute sin ne gardas [FE 18.14]. La filino iris, sed ĉiam murmurante [FE 19.3]. ... kiam mi finos mian laboron, mi serĉos mian horloĝon, sed mi timas, ke mi ĝin jam ne trovos [FE 20.8]. Kiam mi venis al li, li dormis; sed mi lin vekis [FE 20.9]. Sed pri ŝia fratino ni povas diri, ke ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpelis de si; ... [FE 23.4]. Laŭ la projekto ... tiu ĉi fervojo estas konstruota en la daŭro de du jaroj; sed mi pensas, ke ĝi estos konstruata pli ol tri jarojn [FE 25.10]. Anstataŭ kafe li donis al mi teon kun sukero, sed sen kremo [FE 26.11]. ... ĉar ĝi {la artikolo} estas oportuna sed ne necesa [FE 27.3]. Anstataŭ „la“ oni povas ankaŭ diri „l“ (sed nur post prepozicio, kiu finiĝas per vokalo) [FE 27.4]. ... oni prenas ordinare la purajn radikojn, sed, se la bonsonco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, ... [FE 27.5]. ... la akuzativo tie dependas ne de la prepozicio, sed de aliaj kaŭzoj [FE 28.2]. ... la vortoj „ĝardenon“, „tablon“ staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en“ kaj „sur“ tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton ... [FE 28.3]. [FE]: {pliaj trafoj, ne registritaj tie ĉi}. — [VEP] lecz, ale.

seg' - scier | saw | sägen | пилить | piłować. — **segi** - scier | saw | sägen | пилить | piłować [FE 34]. — [AK] saw (vb.). — [RE]. — Per hakilo ni hakas, per segilo ni segas, per fosilo ni fosas, per kudrilo ni kudras, per tondilo ni tondas, per sonorilo ni sonoras, per fajfilo ni fajfas [FE 34.8].

seĝ' - chaise | seat | Stuhl | стуль {de 1918: стул} | krzesło. {MEBL} — [AK] siège, chaise | chair. — [UL].

segment-o [OA 2.1] — [EG 1] Segment.

sek' - sec | dry | trocken | сухой | suchy. — **sek'** - dry [UV aĵ']. — [UL].

• **sek'aĵ'** - dry goods [FE 25 aĵ'].

• **sek'vin'ber'** - raisin sec | raisin | Rosine | изюмъ {de 1918: изюм} | rodzynka [UV vin'].

sekal' - seigle | rye | Roggen | рожь | żyto {legu: żyto} {BOT}. — [RE].

sekc' - disséquer | dissect | seciren {de 1901: sezieren} | вскрывать (трупъ) | rozkrawać, rozczłonkować. — [RE]. — BRO9 -i.

seki' [OA 1] * section | section | Sektion | секція | sekcja. — [Beau] section (partie d'un groupe, d'une société, etc.). * [Rev 45,23] la *sekiestro* estas amika al mi.

Sekestr-i {legu: sekestr-i, tiel sen -v-} [OA 4], {fr} mettre sous séquestre; {en} to sequesterate; {de} sequestrieren, in gerichtliche Verwaltung nehmen. {JUR} — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, probable pro eventuala *sekestr-*, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

sekreĉi' [OA 1] * secrétion {pres-eraro, legu: sécrétion} | secretion | Absonderung | выдѣление | sekrecja. — * [FK 230,5] La *sekreĉio* estas malgranda. [FK 233,26] la kataro estas akompanata de pli forta *sekreĉio*. [Kabe]. — AV: -o.

sekret' - secret | secret | Geheimniss {de 1901: Geheimnis} | тайна | tajemnica. — [AK] тайна, секрет. — [DL 1888]: *Mi serĉis lokon por min kaŝi, jes, al vi mi povas ĝin konfesi, ĉar vi mian sekreton en nenia libro malkovros, ...* [DL 17.35]. [RE].

sekretari' - secrétaire | secretary | Sekretär | секретарь | sekretarz. — [RE].

seks' - sexe | sex | Geschlecht (männlich oder weiblich) | полъ (мужской или женский) | płeć. — [RE]. — [VEP] płeć, rodzaj.

sekt-o [OA 2.1] {RELI} — [RE]. [Beau] secte. [EG 1] Sekte; **-ano**, Sektierer.

sektor-o [OA 2.1] — [EG 1] Sektor.

sekund' - seconde | second | Sekunde | секунда | sekunda {MEZ}. — **sekundo** - seconde | second | Sekunde | секунда | sekunda [FE 12]. — [AK] second (*a*). — [RE]. — Sesdek minutoj faras unu horon, kaj unu minuto konsistas el sesdek sekundoj [FE 12.12].

sekundant' [OA 1] * témoin, second | second (in a duel) | Sekundant | секундантъ | sekundant. — [Beau] second témoin (duel). [EG 1] Sekundant. * [FK 83,36] ricevinte ... elvokon al duelo, sendis *sekundanton*. [FK 150,21] mi mem estos *sekundanto* por vi. Ho, la duelo estos gajega!

Sekur-a {legu: sekur-a} [OA 4], {fr} qui est en sûreté {de 1990: sureté}, à l'abri du péril, qui ne court aucun risque | {en} safe, secure | {de} sicher, ausser Gefahr {legu: außer Gefahr} | estanta en sendanĝera situacio. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} sicuro, sano e salvo | {es} seguro, sin riesgo, libre de peligro | {pt} seguro, em segurança | {ca} sense risc, assegurat. — [EV 1923]. [PV] {ne ĉe Z.}.

sekv' - suivre | follow | folgen | слѣдовать | nastapić. — **sekvi** - suivre | follow | folgen | слѣдовать | nastapić [FE 25]. — [AK] nastapić, isć za kim, wynikać. — [RE]. — El la dirita regulo sekvas, ke se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon ... aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8].

• **sekvanta** — Laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de tre longa tempo la sekvantaj tri verkoj estas rigardataj kiel fundamento de Esperanto: ... [A 2.1].

• **sekve** — La surtuto estas aĉetita de mi, sekve ĝi apartenas al mi [FE 25.5]. Ekzemple: por esprimi direkton, ni aldonas al la vorto la finon „n“; sekve: tie (= en tiu loko), tien (= al tiu loko) [FE 28.3]. Ĉiuj parencoj de mia edzino estas miaj boparencoj, sekve ŝia frato estas mia bofrato, ŝia fratino estas mia bofratino; mia

frato kaj fratino (gefratoj) estas la bogefratoj de mia edzino [FE 36.7]. — **Rim.**: Кр. *do*.

sel' - selle | saddle | Sattel | сѣдло | siodło. — [RE].

• **sel'i** - seller | saddle | satteln | сѣдлатъ | osiodłać.

ŝel' - écorce, coque | shell | Schale, Rinde | скорлупа, кора | skorupa. — [UL].

• **sen'ŝel'ig'** - écorcer, peler | shell, peel | schälen, abschälen | облуплять | obłupiać, obierać.

selakt' - petit-lait | whey | Molken {2012 pli kutima: Molke} | сыворотка | serwatka. — [RE].

ŝelk' - bretelle | breeches-bearer | Hosenträger | подтяжки | szelki {VEST}. — [RE].

sem' - semer | sow | säen | сѣять | siać. — [UL]. — [VEP] siać, zasiewać.

• **sem'o** - semence | seed | Samen | сѣмя | nasienie. {BOT} — [Beau] semence, graine.

semafor-o [OA 2.1] — [EG 1] Semaphor.

semajn' - semaine | week | Woche | недѣля | tydzień. {MEZ} — **semajno** - semaine | week | Woche | недѣля | tydzień [FE 12]. — [UL]. — La sepan tagon de la semajno Dio elektis, ke ĝi estu pli sankta, ol la ses unuaj tagoj [FE 12.15].

seminari' [OA 1] * seminaire {preseraro, legu: séminaire} | seminary | Seminar (Anstalt) | семинарія | seminarjum. — [RE]. * [FK 204,7] specialan kurson de *seminario* por instruistoj. — **Rim.**: Laŭ la germ. „Anstalt“ kaj FK temas pri institucio, iuspeco speciala altlernejo, ne pri kurso.

sen - sans | without | ohne | безъ | bez. — **sen** - sans | without | ohne | безъ | bez [FE 13]. — [UL]. — Sen [FE 2]. — „Vi tute ne estas ĝentila,“ diris la feino sen kolero [FE 19.9]. Anstataŭ kafo li donis al mi teon kun sukero, sed sen kremo [FE 26.11]. Anstataŭ la vorto „je“ ni povas ankaŭ uzi akuzativon sen prepozicio [FE 29.3].

• **senĉesa** — Sen-ĉe-sa [FE 2].

• **senĉese** — Ŝi devigis ŝin manĝi en la kuirejo kaj laboradi senĉese [FE 13.2].

• **sendanĝera** — ... la netuŝebleco de la fundamento nur garantios al ni konstante,

ke tiu perfektigado fariĝados ne per ... ŝanĝado, ... aŭ sentaŭgigado de nia ĝisnuna literaturo, sed per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera [A 6.4].

- **sendanĝereco** — ... {kiam} tiuj ĉi registaroj per speciala leĝo garantios al Esperanto tute certan vivon kaj uzatecon kaj plenan sendanĝerecon kontraŭ ĉiuj personaj kapricoj aŭ disputoj [A 1.2].

- **sendiferenca** — Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn”, ni ricevas vortojn sendiferencajn: kia ajn, ... [FE 30.9].

- **sendube** — Mi diris, ke la fundamento de nia lingvo devas esti absolute netuŝebla, se eĉ ŝajnus al ni, ke tiu aŭ alia punkto estas sendube erara [A 6.1].

- **senintence** — Al homo, pekinta senintence, Dio facile pardonas [FE 22.4].

- **senkompare** — ... sed senkompare pli grandan danĝeron prezentus la ŝanĝado de la traduko de ia vorto [A 4.6].

- **senkonfuza** — ... la netuŝebleco de la fundamento nur garantios al ni konstante, ke tiu perfektigado fariĝados ne per ... ŝanĝado, ... aŭ sentaŭgigado de nia ĝisnuna literaturo, sed per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera [A 6.4].

- **senmorta** — La korpo estas morta, la animo estas senmorta [FE 31.6].

- **senmove** — Fluanta akvo estas pli pura, ol akvo staranta senmove [FE 22.1].

- **senpage** — Por ĉiu aĉetita funto da teo tiu ĉi komercisto aldonas senpage funton da sukero [FE 31.21].

- **senŝanĝa** — ... sed ĝis tiu tempo la fundamento de Esperanto devas plej severe resti absolute senŝanĝa [A 1.3].

- **senŝanĝe** — ... mi ĝin {la vorton} lasis en tiu ĉi libro tute senŝanĝe [A 4.3].

- **sensencaĵo** — Vi parolas sensencaĵon, mia amiko [FE 35.1].

- **sen'ŝel'ig'** - écorcer, peler | shell, peel | schälen, abschälen | облуплять | облупіа́ć, обіера́ć [UV ŝel'].

- **sentaŭgigado** — ... la netuŝebleco de la fundamento nur garantios al ni konstante, ke tiu perfektigado fariĝados ne per ... ŝanĝado, ... aŭ sentaŭgigado de nia ĝisnuna literaturo, sed per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera [A 6.4].

senat' [OA 1] * sénat | senate | Senat | сенатъ | senat. — [DL]. [RE]. * [Rev 66,8]

diversaj eminentuloj, *senatanoj* kaj admiraloj. [Rab 74,23] diru al la *senato*, kiu vin sendis.

senc' - sens, acception | sense | Sinn | смыслъ | znaczenie, sens. — **senco** - sens, acception | sense | Sinn | смыслъ | sens, znaczenie [FE 29]. — [AK] sens, acception, signification | sense, meaning. — [UL]. — Se ni bezonas uzi prepozicion kaj la senco ne montras al ni, kian prepozicion uzi, tiam ni povas uzi la komunan prepozicion „je” [FE 29.1]. Sed ni ne uzas la akuzativon tiam, kiam la klareco de la senco tion ĉi malpermesas ... [FE 29.10]. — [VEP] sens, znaczenie.

- **sensencaĵo** — Vi parolas sensencaĵon, mia amiko [FE 35.1].

send' - envoyer | send | senden, schicken | посылать | posyłać. — **sendi** - envoyer | send | senden, schicken | посылать | posyłać [FE 17]. — [UL]. — „Se estas tiel,” diris la patrino, „mi devas tien sendi mian filinon ...” [FE 17.9]. Petu ŝin, ke ŝi sendu al mi kandelon [FE 20.20]. La fotografisto fotografis min, kaj mi sendis mian fotografaĵon al mia patro [FE 32.4]. — [VEP] posyłać.

ŝenopraz/o. [OA 9] Spicherbo parenca al cepo kaj ajlo, kun blankaj floroj kaj longaj tubformaj folioj uzataj pro sia aromo en salato kaj aliaj manĝaĵoj. (*Allium schoenoprasum.*) {BOT} — [EG 1].

sens/o. [OA 8] Ĉiu el la specialaj korpaj kapabloj de homo aŭ de animalo, per kiuj tiu ricevas sciigojn pri iaj elementoj, fizikaj aŭ kemiaj, de la ekstera medio aŭ de la interna medio: *vidado, aŭdado, flarado, gustumado kaj tuŝado estas la kvin klasikaj ~oj; muskola ~o, ekvilibro~o.* — A. sense (the five senses), F. sens (les cinq sens), G. Sinn (die fünf Sinne), H. {es} sentido (los cinco sentidos), I. {it} senso (i cinque sensi), P. {pt} sentido (os cinco sentidos).

sensaci-o [OA 2.1] — [DL]. [Beau] sensation (effet marqué d'attention, de surprise, etc.). [EG 1] Sensation; -a, sensationell.

sent' - ressentir, éprouver (une impression) | feel, perceive | fühlen | чувствовать | czuć. — **senti** - ressentir, éprouver | feel, perceive | fühlen | чувствовать | czuć [FE 33]. — [AK]

fühlen, empfinden. — [UL]. — Sén-ti [FE 3]. — Kelkaj homoj sentas sin la plej feliĉaj, kiam ili vidas la suferojn de siaj najbaroj [FE 32.12]. Li sentis sin tiel malfeliĉa, ke li malbenis la tagon, en kiu li estis naskita [FE 33.7].

• **sentto** — Sén-to [FE 2].

sentenc' - sentence | sentence | Sentenz | изречение {de 1918: изречение} | sentencya {de 1936: sentencja}, orzeczenie. — [AK] sentence, judgment. — [RE]. —

Rim.: 1. Laŭ la rusa kaj germana tradukoj la signifo estas nur „Mallonga frazo, enhavanta belan moralan ideon, profundan veron de la vivo“ (Kabe 1910 kaj senŝange PIV 2005). Laŭ franca kaj angla ĝi povas ankaŭ signifi „juĝa decido, verdikto“. Tiun sencan ankaŭ havas la pola *orzeczenie* kaj sugestas la angla AK 1914 *judgement*. — [Beau 1904] **sentenc**, sentence. [EG 1, 1904] **sentenc-o**, Sentenz. Mankas en [PEV 1907] en ambaŭ direktoj. [Grabowski PI-Eo 1910] **sentencja** [kun -j-], sentenco; morala maksimumo; verdikto (*wyrok*). — La interpreto fare de Kabe surbaze de la rusa (el RE) kaj la germana en MV kaj EG 1 tamen estas ĝusta. Z pensis pri ruse изречение kaj donis al la Esperanto-vorto francan formon, tamen kun rusa signifo (vd. pri la fenomeno en BK II.1). La kompreno de la angla AK estas malĝusta. **2.** Кр. афоризм' [OA 1].

sentimental-a [OA 2.1] — [Beau] sentimental. [EG 1] sentimental; **-eco**, Sentimentalität. — Кр. *sentiment'* [FK 157,27] kiaj *sentimentaj* kapricoj tio estas?

sep - sept | seven | sieben | семь | siedm. — **sep** - 7 [FG 4.1]. — **sep** - sept | seven | sieben | семь | siedm [FE 12]. — [UL]. — Kvin kaj sep faras dek du [FE 12.6]. — Tridek kaj kvardek kvin faras sepdek kvin [FE 12.9].

• **sepa** — La sepan tagon de la semajno Dio elektis, ke ĝi estu pli sankta, ol la ses unuaj tagoj [FE 12.15]. Hodiaŭ estas la dudek sepa (tago) de Marto [FE 12.18].

• **sepcent** — Georgo Vaŝington estis naskita la dudek duan de Februaro de la jaro mil sepcent tridek dua [FE 12.19].

sepi' - seiche (poisson) | cuttle-fish | Tintenfisch {(ark.) 2012: Tintenfisch} | каракатица | sepa, pław morski {ZOO}. —

[AK] Tintenfisch | sepja, pław morski. — [RE].

Septembr' - Septembre {2012: septembre} | September | September | Сентябрь {2012: сентябрь} | Wrzesień {2012: wrzesień}. — [DL]. [RE]. [Beau] **septembr**, septembre {ambaŭ minuskle}. — **Rim.:** En 2012 monatomoj estas skribataj majuskle nur plu en la angla kaj la germana.

septet-o [OA 2.2] septuor | septet | Septett {MUZ} — [EG 1] Septett.

seraf-o (*angelo*) [OA 2.1] {RELI} — [Beau] séraphin. [EG 1] Seraph.

serajl-o [OA 2.1]. — [EG 1] Serail. [Kabe 1910] **1.** Palaco de la turka sultano. - **2.** Parto de turka palaco, kie loĝas la virinoj.

serĉ' - chercher | search | suchen | искать | szukać. — **serĉi** - chercher | search | suchen | искать | szukać [FE 18]. — [UL]. — Mi jam havas mian ĉapelon; nun serĉu vi vian [FE 18.16]. La infano serĉis sian pupon; mi montris al la infano, kie kuŝas ĝia pupo [FE 18.18]. Mi ĝin ankoraŭ ne serĉis; kiam mi finos mian laboron, mi serĉos mian horloĝon, sed mi timas, ke mi ĝin jam ne trovos [FE 20.8]. — ... tiel ekzemple la vorto « frat'in'o », prezentante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2].

• **serĉata** — Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9].

ŝerc' - plaisanter | joke | scherzen | шутить | żartować {legu: żartować}. — [UL].

seren-a [OA 2.2] serein | serene | ungetrüb't, heiter. — [EG 1] heiter, ungetrüb't.

serenad-o [OA 2.1] {MUZ} — [EG 1] Serenade.

serĝent' - sergent | sergeant | Sergeant | сержантъ | sierżant {sierżant} {MIL}. — [RE].

seri' - série | series | Reihe | рядъ, серия | serya. — **serio** - série | series | Reihe | рядъ, серия | serya [FE 30]. — [UL]. — La montratajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ĉar el ili ĉiu povas jam fari al si

grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30.2]. Antaŭ nia militistaro staris granda serio da pafilegoj [FE 38.11]. — **Rim.**: [Einstein 1888] *vico*.

serioz' - sérieux | serious | ernst | серьёзный | ważny, poważny {legu: ważny, poważny}, na seryo {de 1936: na serio}. — [AK] poważny, na serjo {de 1936: na serio}. — [RE].

serpent' - serpent | serpent | Schlange | змѣя | wąż {legu: wąż} {ZOO}. — **serpento** - serpent | serpent | Schlange | змѣя | wąż [FE 19]. — [UL]. — „Bone, ĉar vi estas tiel servema, mi faras al vi donacon, ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi parolos, eliros el via buŝo aŭ serpento aŭ rano.“ [FE 19.10]. „Jes, patrino“, respondis al ŝi la malĝentilulino, elĵetante unu serpenton kaj unu ranon [FE 21.2].

serur' - serrure | lock (subst.) | Schloss (zum Schliessen {legu: Schließen}) | замо́к {de 1918: замо́к} | zamek (od drzwi). — [AK] lock (*fastening*). — [UL]. — [VEP] zamek (u drzwi).

serv' - servir (quelqu'un) | serve | dienen | служить | służyć {służyć}. — **servi** - servir | serve | dienen | служить | służyć [FE 19]. — [UL].

• **servanto** — Ni havas diversajn servantojn: kuiriston, ĉambristinon, infanistinon kaj veturigiston [FE 37.18].

• **servema** — „Bone, ĉar vi estas tiel servema, mi faras al vi donacon, ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi parolos, eliros el via buŝo aŭ serpento aŭ rano.“ [FE 19.10]

• **reservi** — Re-sér-vi [FE 3]. Reservi [FE 4].

servic' - service | set of dishes, plates, etc. | Service | сервизъ {de 1918: сервизъ} | serwis. — [AK] service (*de table*). — [RE].

servut' - corvée | soccage | Frohne {de 1901: Fron; 2012 pli kutima: Frondienst} | барщина | pańszczyzna. {JUR} {HIST} — [AK] corvée, servage | bondage | барщина (крепостное право). — [RE] [EV 1923] servut-i {verbo}.

ses - six | six | sechs | шесть | sześć. — **ses** - 6 [FG 4.1]. — **ses** - six | six | sechs | шесть | sześć [FE 12]. — [UL]. — La sepan tagon de la semajno Dio elektis, ke ĝi estu pli sankta, ol la ses unuaj tagoj

[FE 12.15]. Tri estas duono de ses [FE 14.9].

• **sesa** — Kion Dio kreis en la sesa tago? [FE 12.16]

• **sesdek** — Sesdek minutoj faras unu horon, kaj unu minuto konsistas el sesdek sekundoj [FE 12.12]. Unu tago estas tricent-sesdek-kvinono aŭ tricent-sesdek-sesono de jaro [FE 14.12]. Tiu ĉi libro havas sesdek paĝojn; tial, se mi legos en ĉiu tago po dek kvin paĝoj, mi finos la tutan libron en kvar tagoj [FE 14.16].

• **seshora** — Ses-hó-ra [FE 2]. Seshora [FE 4].

sesi/o [OA 9] **1** Periodo de kunsidoj de parlamento, asembleo, juĝa instanco, komisiono k.s.: *ordinara sesio; eksterordinara sesio; la aŭtuna sesio de la parlamento; la ekzamena sesio daŭros de la 11a ĝis la 25a de Junio*. **2** Serio de universitataj prelegoj.

sever' - sévère | severe | streng | строгий | surowy, ostry, srogі. — **severa** - sévère | severe | streng | строгий | surowy, srogі, ostry [FE 37]. — [AK] severe, strict. — [UL]. — Nia provincestro estas severa, sed justa [FE 37.6]. — [VEP] surowy.

sevrug-o [OA 2.2] (*zool.*) esturgeon | sturgeon | Sternhausen {ZOO} — [RE]. [EG 1] Sternhausen, Scherg. [EG 2] Scherg {ark., 2012: Stör}.

sezon' - saison | season | Jahrzeit {legu: Jahreszeit}, Zeit | сезонъ | sezon. — [RE].

sfer' [OA 1] * sphère | sphere | Sphäre | сфера | sfera. — [DL]. [RE]. * [FK 236,35] la triangulo formita, sur la *sfero* ĉiela, per la poluso, la zenito kaj la suno. [Ham 104,20] Majesta aglo, kiu alte flugas en la plej puraj *sferoj* de l' aero. [FK 316,23] ĉiu povas agadi aparte, en sia *sfero*. [FK 260,24] bone konata en *sferoj* pedagogaj lingvisto.

sfinks-o [OA 2.1] {MIT} — [Beau] sphinx. [EG 1] Sphinx.

sfinkter-o [OA 2.2] sphincter | sphincter | Schliessmuskel {legu: Schließmuskel} {ANAT} — [Beau] sphincter. [EG 1] Schliessmuskel, Sphincter. [EG 2] Schließmuskel, Sphincter {2012: Sphinkter}.

sh {substitua skribo por ŝ} Vd. ĉe Ŝŝ.

si - soi, se | one's self | sich | себя | siebie. — **si** - soi, se | one's self | sich | себя

| siebie [FE 10]. — **si** - soi | self | sich | себя | siebie [FG 5.1]. — [UL].

• **sin ami** — Mi amas min mem, vi amas vin mem, li amas sin mem, kaj ĉiu homo amas sin mem [FE 18.12]. Mia frato diris al Stefano, ke li amas lin pli, ol sin mem [FE 18.13].

• **sin gardi** — Mi zorgas pri ŝi tiel, kiel mi zorgas pri mi mem; sed ŝi mem tute ne zorgas pri si kaj tute sin ne gardas [FE 18.14].

• **sin gvidi** — ... por ke ĉiu esperantisto sciu tute klare, per kio li devas en ĉio sin gvidi, la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn, ... [A 3.3].

• **sin ĵeti** — Kvinope ili sin ĵetis sur min, sed mi venkis ĉiujn kvin atakantojn [FE 14.14].

• **sin kaŝi** — La malfeliĉa infano ... kaŝis sin en la plej proksima arbaro [FE 21.6].

• **sin lavi** — Mi lavis min en mia ĉambro, kaj ŝi lavis sin en sia ĉambro [FE 18.17].

• **sin levi** — La falinta homo ne povis sin levi [FE 22.6]. Sur kruta ŝtuparo li levis sin al la tegmento de la domo [FE 34.13].

• **sin mortigi** — ... li tamen ne mortigis sin mem kaj ankaŭ estis mortigita de neniu; unu tagon, ..., li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortiĝis [FE 39.11].

• **sin movi** — vaporŝipo (= ŝipo, kiu sin movas per vaporo) [FE 27.10].

• **sin okupi** — Kiu okupas sin je meĥaniko, estas meĥanikisto, kaj kiu okupas sin je ĥemio, estas ĥemiisto [FE 32.2].

• **sin paŝti** — Sur tiuj ĉi vastaj kaj herboriĉaj kampoj paŝtas sin grandaj brutaroj, ... [FE 34.15].

• **sin senti** — Kelkaj homoj sentas sin la plej feliĉaj, kiam ili vidas la suferojn de siaj najbaroj [FE 32.12]. Li sentis sin tiel malfeliĉa, ke li malbenis la tagon, en kiu li estis naskita [FE 33.7].

• **sin trovi** — Tial la legantoj ne miru, ke ili trovas ... tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la unua eldono ... [A 4.2]. ... el la kaldrono, en kiu sin trovas bolanta akvo, eliras vaporo; tra la fenestro, kiu sin trovas apud la pordo, la vaporo iras sur la korton [FE 25.14]. Super la tero sin trovas aero [FE 26.10]. ... trans la rivero sin trovis aliaj

hirundoj [FE 26.14]. ... la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno ... [FE 28.3]. En mia skribotablo sin trovas kvar tirkestoj [FE 31.24]. Glaso de vino estas glaso, en kiu antaŭe sin trovis vino, aŭ kiun oni uzas por vino; ... [FE 32.5]. Sur la arbo sin trovis multe (aŭ multo) da birdoj [FE 32.11]. En tiuj ĉi boteletoj sin trovas diversaj acidoj: ... [FE 35.6]. En nia lando sin ne trovas montoj, sed nur montetoj [FE 38.2].

• **al si** — ... li neniam permesis al si (...) eĉ la plej malgrandan pekon kontraŭ tiuj ĉi leĝoj [A 2.2]. Sed la «Fundamento de Esperanto» devas troviĝi en la manoj de ĉiu bona esperantisto ..., por ke li ... konstante memorigadu al si, kio en nia lingvo estas oficiala kaj netuŝebla, ... [A 5.4]. — ... ĉiu povas jam fari al si grandan serion da aliaj pronomoj kaj adverboj [FE 30.2]. Ŝi kombas al si la harojn per arĝenta kombilo [FE 34.5]. Li venigis al si el Berlino multajn librojn [FE 39.10].

• **de si** — ... ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra patrino ŝin forpelis de si; ... [FE 23.4].

• **en si** — Mi ne volis trinki la vinon, ĉar ĝi enhavis en si ian suspektan malklaraĵon [FE 35.4].

• **per si** — Ĉiuj prepozicioj per si mem postulas ĉiam nur la nominativon [FE 28.1].

• **post si** — ... se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon (...) aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8].

• **pri si** — ... ŝi mem tute ne zorgas pri si kaj tute sin ne gardas [FE 18.14].

• **sur sin** — ... estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino, ... [FE 19.5].

• **si'a** - son, sa | one's | sein | свой | swój. — **sia** - son, sa | one's | sein | свой | swój [FE 10]. — [FG 5.2]. — ... ĉiu regnanto sciu, ke li ... devas obei ĉiam nur klarajn, ... leĝojn de sia lando, ... [A 3.1]. La fundamento devas resti severe netuŝebla eĉ kune kun siaj eraroj [A 4.4]. ... la verko perdis sian eksterordinare necesan karakteron de dogma fundamenteco, ... [A 4.6]. ... la uzanto ... perdis sian konfidon kaj apogon [A 4.6]. ... estas bone ĉiam peni uzadi nur vortojn el la «Fundamento» ĉar nur pri tiaj vortoj ni povas esti certaj, ke nia

adresato ilin nepre trovos en sia vortaro [A 7.1]. ... neniu verko Esperanta eĉ el la plej frua tempo iam perdos sian valoron kaj kompreneblecon ... [A 8.3]. ... la unua internacia kongreso de esperantistoj, al kiu tiu ĉi verko kune kun sia antaŭparolo estos prezentita [A 13.2]. — El ĉiuj siaj fratoj Antono estas la malplej saĝa [FE 10.20]. La pli juna estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ... [FE 11.2]. La pli juna filino, kiu estis la plena portreto de sia patro laŭ sia boneco kaj honesteco, estis ... [FE 11.3]. Li faris ĉion per la dek fingroj de siaj manoj [FE 12.4]. ... tial tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, ... [FE 13.1]. Kaj ŝi tuj lavis sian kruĉon ... [FE 15.3]. Tio ĉi estis la unua fojo, ke ŝi nomis ŝin sia filino [FE 17.7]. ... post la vespermanĝo niaj fratoj eliris kun la gastoj el sia domo kaj akompanis ilin ĝis ilia domo [FE 18.15]. La infano serĉis sian pupon; mi montris al la infano, kie kuŝas ĝia pupo [FE 18.18]. Oni ne forgesas facile sian unuan amon [FE 18.19]. Se la lernanto sciis bone sian lecionon, la instruanto lin ne punus [FE 20.12]. Ŝi rakontis al li sian tutan aventuron [FE 23.2]. ... {li} forkondukis ŝin al la palaco de sia patro, la reĝo, kie li edziĝis je ŝi [FE 23.3]. ... rusoj aŭ poloj, kiuj ne scias alian lingvon krom sia propra ... [FE 27.3]. Nia regimentestro estas por siaj soldatoj kiel bona patro [FE 37.12]. Timulo timas eĉ sian propran ombbron [FE 37.21]. Ŝteliston neniu lasas en sian domon Grandega hundo metis sur min sian antaŭan piedegon, kaj mi de teruro ne sciis, kion fari Ŝi edziniĝis kun sia kuzo, kvankam ŝiaj gepatroj volis ŝin edzinigi kun alia persono [FE 39.7]. [FE 38.10]. [FE 37.15].

● **singarda** — Sed en la praktiko ni (...) devas kompreneble esti tre singardaj kun ĉia «perfektigado» de la lingvo [A 9.2].

— **Rim.:** Pri la reflektivaj pronomoj estas konataj ses Lingvaj Respondoj de Z, vd. en BK I ĉe FG 5.

—**ŝi** - elle | she | sie (Einzahl) | oŝa | ona.
— **ŝi** - {mankas en FE 11} — **ŝi** - elle | she | sie | oŝa | ona. [FG 5.1]. — **ŝi** - elle | she | sie | oŝa | ona. [FG 6.2 ĉ]. — [UL]. — Ŝi [FE 3]. — ... tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la

pli juna [FE 13.1]. Ŝi devigis ŝin manĝi en la kuirejo kaj laboradi senĉese [FE 13.2]. En unu tago, kiam ŝi estis apud tiu fonto, venis al ŝi malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki [FE 15.1]. Kaj ŝi tuj lavis sian kruĉon ... [FE 15.3]. Kiam la bona virino trankviligis sian soifon, ŝi diris al la knabino ... [FE 15.4]. Li estas knabo, kaj ŝi estas knabino [FE 16.3]. Mi vokas la knabinon, kaj ŝi venas [FE 16.12]. Kiam tiu ĉi bela knabino venis domon, ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto [FE 17.1]. Kaj kiam ŝi parolis tiujn ĉi vortojn, elsaltis el ŝia buŝo tri rozoj, tri perloj kaj tri grandaj diamantoj [FE 17.3]. Tio ĉi estis la unua fojo, ke ŝi nomis ŝin sia filino [FE 17.7]. La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi, kaj, dum ŝi parolis, elfalis el ŝia buŝo multego da diamantoj [FE 17.8]. Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas; ... [FE 17.10]. ... ŝi mem tute ne zorgas pri si kaj tute sin ne gardas [FE 18.14]. Mi lavis min en mia ĉambro, kaj ŝi lavis sin en sia ĉambro [FE 18.17]. Ŝi prenis la plej belan arĝentan vazon, kiu estis en la loĝejo [FE 19.4]. Apenaŭ ŝi venis al la fonto, ŝi vidis unu sinjorinon, ..., kiu ... petis de ŝi trinki ... [FE 19.5]. Petu ŝin, ke ŝi sendu al mi kandelon [FE 20.20]. Ŝi volas danci [FE 20.22]. Apenaŭ ŝia patrino ŝin rimarkis, ŝi kriis al ŝi: “Nu, mia filino?” [FE 21.1].

● **al ŝi** — ... venis al ŝi malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki [FE 15.1]. ... kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile.” [FE 17.11]. ... diris al ŝi la malĝentila ... knabino, ... [FE 19.6]. Apenaŭ ŝia patrino ŝin rimarkis, ŝi kriis al ŝi: “Nu, mia filino?” [FE 21.1].

● **de ŝi** — ... ŝi vidis unu sinjorinon, ..., kiu ... petis de ŝi trinki ... [FE 19.5].

● **pri ŝi** — Mi zorgas pri ŝi tiel, kiel mi zorgas pri mi mem; sed ŝi mem tute ne zorgas pri si kaj tute sin ne gardas [FE 18.14].

● **ŝin** — ... ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrinon; ... [FE 11.2]. Ŝi devigis ŝin manĝi en la kuirejo ... [FE 13.2]. Petu ŝin, ke ŝi sendu al mi kandelon [FE 20.20]. Apenaŭ ŝia patrino ŝin rimarkis, ŝi kriis al ŝi: “Nu, mia filino?” [FE 21.1].

• **ŝi'a** - son, sa | her | ihr | ея | jej. — El ŝiaj multaj infanoj unuj estas bonaj kaj aliaj estas malbonaj [FE 12.5]. Kiam tiu ĉi bela knabino venis domen, ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto [FE 17.1]. Kaj kiam ŝi parolis tiujn ĉi vortojn, elsaltis el ŝia buŝo tri rozoj, tri perloj kaj tri grandaj diamantoj [FE 17.3]. „Kion mi vidas!“ diris ŝia patrino kun grandega miro [FE 17.4]. „Ŝajnas al mi, ke el ŝia buŝo elsaltas perloj kaj diamantoj! [FE 17.5]. Tio ĉi estis la unua fojo, ke ŝi nomis ŝin sia filino [FE 17.7]. La malfeliĉa infano rakontis al ŝi naive ĉion, kio okazis al ŝi, kaj, dum ŝi parolis, elfalis el ŝia buŝo multego da diamantoj [FE 17.8]. Apenaŭ ŝia patrino ŝin rimarkis, ŝi kriis al ŝi: “Nu, mia filino?” [FE 21.1]. — **Rim.:** FdE ne havas ekzemplon de postmetita *ŝia*. Vd. la rim. ĉe *mia*.

sibl' - siffler, frémir | hiss, whizz | zischen | шипѣть (о произношении) | sykać. — [AK] siffler (*vent, etc.*), bruire | шипеть.

sid' - être assis, siéger | sit | sitzen | сидѣть {de 1918: сидеть} | siedzieć. — **sidi** - être assis | sit | sitzen | сидѣть {de 1918: сидеть} | siedzieć [FE 20]. — **sidi** - sit [FE 13 ig]. — **sidi** - être assis | sit | sitzen | сидѣть {de 1918: сидеть} | siedzieć [FE 23 iĝ]. — Vi skribas, kaj la infanoj skribas; ili ĉiuj sidas silente kaj skribas [FE 20.2]. Mi sidas sur seĝo kaj tenas la piedojn sur benketo [FE 26.7]. En la ĉambro sidis nur kelke da homoj [FE 32.13]. Li sidas apud la tablo kaj dormetas [FE 38.5]. La kuiristo sidas en la kuirejo [FE 40.13]. En la kandelingo sidis brulanta kandelo [FE 40.17].

• **sidigi** — seat [FE 13 ig]. — Sidigu vin (aŭ sidiĝu), sinjoro! [FE 39.13].

• **sid'iĝ'** - s'asseoir | {angla mankas} | sich setzen | сѣсть | usiąść [UV iĝ']. — **sidiĝi** - s'asseoir | become seated | sich setzen | сѣсть | usiąść [FE 23 iĝ]. — Sidigu vin (aŭ sidiĝu), sinjoro! [FE 39.13].

— **LR 1906** [*sidiĝi* kaj *eksidi*]: Vd. je *ek'*.

— **LR 1908** [Pri la akuzativo post „sidiĝi“]: Post “sidiĝi” ni povas egale bone uzi la akuzativon kaj la nominativon, depende de tio, ĉu ni volas esprimi *movon* aŭ komencon de nova *stato*. Tamen, ĉar la

nominativo estas ĉiam pli simpla kaj pli facila, ol la akuzativo, tial ŝajnas al mi, ke estus bone, se ni al kutimiĝus en ĉiuj okazoj *dubaj* preferi la *nominativon* [Resp. 41 a, *La Revuo Maj*. 1908].

• **kun'sid'** - séance, session | session | Sitzung | засѣдание | posiedzenie, sesya.

sieĝ' - assiéger | besiege | belagern | осаждать | oblegać {MIL}.

sifilis-o [OA 2.1] {MED} — [Beau] syphilis (médec.). [EG 1] Syphilis, Lustseuche {ark.}.

sifon-o [OA 2.1] — [Beau] siphon. [EG 1] Siphon.

sigel' - sceller | seal (vb.) | siegeln | класть печать | pieczętować. — [UL].

• **sigelo** — Si-gé-lo [FE 3]. Sigelo [FE 4].

• **sigel'vaks'** - cire à cacheter | sealing-wax | Siegellack | сургучъ | lak.

sign' - signe, marque | sign, token | Zeichen | знакъ | znak. — [UL].

• **post'sign'** - trace, vestige | trace, vestige, footstep | Spur | слѣдъ | ślad. — **Rim.:** Sinonimo nun *spur/o*. [OA 8].

• **signi** — Síg-ni [FE 2]. Signi [FE 4].

• **sign'o de poŝt'o** - timbre-poste | postage-stamp | Briefmarke | марка | marka [UV poŝt'].

signal' - signal | signal | Signal | сигналъ | sygnał. — [RE].

signif' - signifier | signify, mean | bezeichnen, bedeuten | означать | oznaczać.

— **signifi** - signifier | signify, mean | bezeichnen, bedeuten | означать | oznaczać [FE 32]. — [AK] oznaczać, mieć znaczenie. — [UL]. — Alportu al mi metron da nigra drapo (Metro de drapo signifus metron, kiu kuŝis sur drapo, aŭ kiu estas uzata por drapo) [FE 32.6].

• **signifo** — „Da” post ia vorto montras, ke tiu ĉi vorto havas signifon de mezuro [FE 32.14]. La sufikso «um» ne havas difinitan signifon, kaj tial la (tre malmultajn) vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9].

silab' - syllabe | syllable | Sylbe {de 1901: Silbe} | слогъ | sylaba, zgłoska {GRAM}. — [RE]. [VEP] sylaba.

• **silab'i** - épeler | to spell | buchstabiren {de 1901: buchstabieren} | читать по слогамъ | sylabizować. — Rim.: La

tradukoj de *silabi* estas nekoheraj: la tradukoj franca, angla kaj germana signifas *literumi* (*legi la literojn de vorto unu post la alia*), dum la pola kaj rusa signifas *legi silabon post silabo* (*tranĉi vorton laŭ silaboj*), vd. jam Albault 1963, p. 337. AK mankas.

ŝild' - bouclier | shield | Schild | щитъ | puklerz, tarcza. — [RE].

silent' - se taire | silent | schweigen | молчать | milczeć. — **silenti** - se taire | be silent | schweigen | молчать | milczeć [FE 20]. — [AK] be silent. — [UL].

● **silente** — Vi skribas, kaj la infanoj skribas; ili ĉiuj sidas silente kaj skribas [FE 20.2].

silici/o. [OA 9] Ĥemia elemento, nemetalo bruna (en stato nekristala) aŭ nigre griza (en stato kristala). Simbolo Si, atomnumero 14, atommaso 28,09. {KEM} — [EG 1] Silicium {de 1901: Silizium}.

silik' - silex, caillou | flint | Kieselstein | кремeнь | krzemień. — [RE].

ŝiling' [OA 1] shilling | shilling | Schilling | шиллингъ | szyling. {MON} — [RE].

silk' - soie | silk | Seide | шелкъ | jedwab {VEST}. — [RE].

Ŝiller'o {mankas en UV} — Schiller [FG 16-fr] {nur tie la traduko}, [FG 16-en/de/pl] {mankas en FG 16-ru}. — **Ŝiller'** [OA 7] (vira nomo) {mallerta difino, germanaj familiaj nomoj ne havas sekson, sed estas neŭtraj}. — [UL]. — **LR 1904** [Pri la ortografio de propraj nomoj]: Vd. ĉe R 15 FG en BK I.

silogism-o [OA 2.1] — [RE]. — [Beau] syllogisme. [EG 2] Syllogismus {ne en EG 1}.

siluet-o [OA 2.1] — [EG 1] Silhouette, Schattenriss. [EG 2] Silhouette, Schattenriß.

silur' - glanis | shad-fish | Wels | сомъ {de 1918: сом} | sum. {ZOO} — [AK] silure (*zool.*) — [RE] [Beau] silure, glanis (poisson).

silvi' - fauvette | hedge-sparrow, linget | Grasmücke | малиновка | piegża {legu: piegża}, gajówka {ZOO}. — [AK] warbler (*bird*). — [RE].

ŝim' - se moisir | mould | schimmeln | плѣснѣтъ | pleśnieć. — [RE].

simbol' [OA 1] * symbole | symbol | Symbol, Sinnbild | символъ | symbol. — [RE]. * [FK 198,18] ne vidas en la kiso *simbolon* de amo. [FK 261,29] tiu ĉi *simbola* skribado. [FK 267,35] per unu komuna *simbola* signo estas esprimata tiu sama penso.

simetri' [OA 1] * symétrie | symmetry | Symmetrie | симметрия | symetria. — [RE]. * [Rab 128,30] se mi rompus ĉi tiun Veneron {nun: Venus'}, tiam la *simetrio* kaj beleco ĉesus ekzisti.

simfoni' symphonie | symphony | Sinfonie | симфонія | symfonja. {MUZ} — [RE].

simi' - singe | monkey | Affe | обезьяна | małpa {ZOO}. — [RE].

simil' - semblable | like, similar | ähnlich | похожий | podobny. — **simila** - semblable | like, similar | ähnlich | похожий | podobny [FE 11]. — [UL]. — La pli maljuna estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrinon; ... [FE 11.2]. Ĉar ĉiu amas ordinare personon, kiu estas simila al li, tial tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la pli juna [FE 13.1]. Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13].

simpati' [OA 1] * sympathie {preseraro, legu: sympathie} | sympathy | Sympathie | симпатія | sympatja. — [RE]. * [Rab 25,16] Kiel la grandaj spiritoj ja *simpatias!* [Rab 92,18] vi havas por li grandan *simpatian*. [FK 279,2] pri siaj *simpatioj* kaj antipatioj.

simpl' - simple | simple | einfach | простой | prosty, zwyczajny. — **simpła** - simple | simple | einfach | простой | prosty, zwyczajny [FE 27]. — [UL]. — Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj; ... [FE 27.5]. Tio ĉi estis jam ne simpla pluvo, sed pluvego [FE 38.9]. La sufikso «um» ne havas difinitan signifon, kaj tial la (tre malmultajn) vortojn kun «um» oni devas

lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9]. — [VEP] prosty.

• **simple** — Verkisto verkas librojn, kaj skribisto simple transskribas paperojn [FE 37.17].

simptom-o [OA 2.1] — [RE]. — [Beau] symptôme. [EG 1] Symptom. [FK 229,35] *Simptomoj*.

sin/o. [OA 8] Homa brusto, rigardata kiel formanta kun la brakoj aŭ femuroj ian varman ŝirmejon. — A. bosom, breast, lap; F. sein, giron; G. Busen, Brust, Schoss {legu: Schoß}; H. {es} seno, regazo; I. {it} seno, petto; P. {pt} seio, regaço. {ANAT} — [Eliro (Biblio)] [EV 1923]. [PV].

sinagog-o [OA 2.1] {RELI} — [RE]. — [Beau] synagogue. [EG 1] Synagoge.

sinap-o [OA 2.2] (*bot.*) moutarde | mustardplant | Senf (pflanze) {BOT} — [Beau] moutarde (sénevé). [EG 1] Senf(pflanze) (*vgl.* mustardo). — Кр. mustard' [UV].

sincer' - sincère | sincere | aufrichtig | чистосердечный | szczyry. — [AK] искренний. — [RE].

ŝind' - bardeau, échandole | shingle | Schindel | гонтъ | gont. — [MV].

sindikato [OA 2.2] syndicat | syndicate | Genossenschaft — [Beau] syndicat. [EG 1] Syndikat.

sinedri-o [OA 2.2] sanhedrin {legu: sanhédrin} | sanhedrim | Synedrium {2012 ankaŭ: Synhedrion}. {RELI} — [RE]. — [Beau] sanhédrin. [EG 1] Synedrium, Sanhedrin. [Rab 26,11] la vostoportantaj anĝeloj aranĝas sian sanktegan *sinedrion*.

singular/o. [OA 8] Gramatika nombro, montranta, ke oni parolas pri ununura persono aŭ afero. — A. the singular, F. le singulier (gram.), G. Einzahl, Singular, H. {es} el singular, I. {it} il singolare, P. {pt} singular. {GRAM} — Кр. unu'nombr' [UV nombr'], pluralo [OA 4].

singult' - avoir le hoquet | hiccough | schlucksen | икота | czkawka. — [RE].

sinjor' - monsieur | Sir, Mr | Herr | господинъ | pan. — **sinjoro** - monsieur | Sir, Mr | Herr | господинъ | pan [FE 10]. — [UL]. — Mi deziras al vi bonan tagon, sinjoro! [FE 10.8]. Ne, vi eraras, sinjoro: via pano estas malpli freŝa, ol mia

[FE 10.17]. Sinjoro, vi estas neĝentila [FE 16.16]. Sinjoroj, vi estas neĝentilaj [FE 16.17]. Sinjoro Petro kaj lia edzino tre amas miajn infanojn; mi ankaŭ tre amas iliajn (infanojn) [FE 18.10]. — „Ho ve, sinjoro, mia patrino forpelis min el la domo“ [FE 21.8]. Flanken, sinjoro! [FE 28.8]. Sidigu vin (aŭ sidiĝu), sinjoro! [FE 39.13]. El la tri leteroj unu estis adresita: al Lia Episkopa Moŝto, Sinjoro N.; la dua: al Lia Grafa Moŝto, Sinjoro P.; la tria: al Lia Moŝto, Sinjoro D. [FE 42.8]. — [DL 1888]: *Sinjoro N. estas senatano* [DL 9.9]. *La leteron mi adresis: al lia moŝto sinjoro N. en N.N.* [DL 16.29].

• **sinjorino** — Apenaŭ ŝi venis al la fonto, ŝi vidis unu sinjorinon, tre riĉe vestitan, kiu eliris el la arbaro kaj petis de ŝi trinki ... [FE 19.5]. Certe, mi alportis arĝentan vazon speciale por tio, por doni trinki al tiu ĉi sinjorino! [FE 19.7].

• **gesinjoroj** — Gesinjoroj N. hodiaŭ vespere venos al ni [FE 36.3].

ŝink' - jambon | bacon | Schinken | ветчина | wędlina {KUIR}. — [RE] — **Rim.:** jide: *ŝinke*.

sinkop' [OA 1] syncope | syncope | Synkope | синкопа | synkora. — [Beau] syncope. [EG 1] Synkope.

sinod' [OA 1] synode | synod | Synode | синодъ | synod. {RELI} — [RE].

sinonim' [OA 1] synonyme | synonym | Synonym | синонимъ | sinonim. — [DL-Ald]: ... *la vortoj egale feliĉe kreitaj sed malegale sonantaj - kelkan tempon batalos inter si kiel sinonimoj ...* [DL-Ald 20.6].

sinoptik-a [OA 2.1] — [Beau] synoptique. [EG 1] synoptisch.

sintaks' [OA 1] * syntaxe | syntax | Syntax | синтаксисъ | składnia. — [RE]. * [FK 261,13] li eĉ ne pensis pri la *sintakso* de la lingvoj.

sintez-o [OA 2.1] — [Beau] synthèse. [EG 1] Synthese.

ŝip' - navire | ship | Schiff | корабль | okręt. {MAR} — **ŝipo** - navire | ship | Schiff | корабль | okręt [FE 27]. — **ŝip** {sen apostrofo} - bateau | a boat | Schiff | корабль | okręt [FG 11]. — [UL].

• **vapor'ŝip'o** - bateau à vapeur | steamboat | Dampfschiff | пароходъ | parostatek [FG 11.3]. {MAR} —

vaporŝipo - vaporŝipo (= ŝipo, kiu sin movas per vaporo) [FE 27.10].

• **ŝipano** - La ŝipanoj devas obei la ŝipestron [FE 37.1]. — [DL 1888]: *Se la ŝipestro ordonas, la ŝipanoj devas obei* [DL 12].

• **ŝipestro** - La ŝipanoj devas obei la ŝipestron [FE 37.1].

• **direkt'il'o** (de ŝip'o) - gouvernail | helm | Steuerruder | руль | ster [UV direkt'].

ŝir' - déchirer | tear, rend | reißen {legu: reißen} | рвать | rwać. — **ŝiri** - déchirer | tear, rend | reißen {legu: reißen} | рвать | rwać [FE 42]. — **ŝir'** - {franca mankas} | tear | reißen {legu: reißen} | рвать | rwać [UV dis']. — **ŝiri** - {franca mankas} | tear | reißen {legu: reißen} | рвать | rwać [FE 28 dis']. — [AK] déchirer, arracher. — [UL].

• **dis'ŝir'** - {franca mankas} | tear to pieces | zerreißen {legu: zerreißen} | разрывать | rozrywać [UV dis'] — **disŝiri** - {franca mankas} | tear to pieces | zerreißen {legu: zerreißen} | разрывать | rozrywać [FE 28 dis'] — Dis-ŝi-ri [FE 3]. Disŝiri [FE 4]. — Mi disŝiris la leteron kaj disŝetis ĝiajn pecetojn en ĉiujn angulojn de la ĉambro [FE 42.3].

siren' [OA 1] * sirène (myth.) | siren | Sirene | сирена | syrena. {MIT} — [RE]. * [Ham 1,7] Ŝiaj vestoj ... kvazaŭ *sirenon* ŝin ankoraŭ portis. [Rab 111,17] kiu forlogis min per sia *sirena* kanto.

siring' - lilas | lilac | Flieder | сирень | bez {BOT}. — [AK] {fr} lilas, seringa. — [RE]. [VEP] bez (roŝlina).

Sirio [OA 8] {ТОРО}

ŝirm' - couvrir, protéger | protekt | beschirmen | заслонять | zasłaniać. — [RE].

sirop' - sirop | syrup | Syrop {de 1901: Sirup} | сиропъ {de 1918: сироп} | ulepek, syróp {KUIR}. — [AK] {de} Sirup. — [RE].

sistemo {mankas en UV} — Sis-té-mo [FE 3]. — **sistem'** [OA 1] * système | system | System | система | system. — [DL]. [RE]. * [FK 274,21] Ni analizos *sisteme* la sekvantajn demandojn. [FK 185,16] nia tuta planeda *sistemo*. [Rab 129,3] Tiun ĉi araneaĵon da *sistemoj* disŝiras la sola vorto: vi devas morti!

sitel' - seau | bucket | Eimer | ведро | wiadro, ceber. — [AK] bucket, pail. — [RE]. — [VEP] wiadro, kubel.

situ/o. [OA 8] Loko rigardata konsidere al la kondiĉoj, kiujn ĝi prezentis aŭ prezentas por la starigo de homloĝejoj (naturo de la grundo, ebloj de vivtenado, defendorimedoj, ktp). — A. site, situation, position; F. site, situation (géo.), position, assiette (d'une ville); G. Lage, Situation; H. {es} sitio, situación, posición, asiento; I. {it} sito, situazione, posizione; P. {pt} situação, localização. — [PV].

situaci' - situation, position | situation | Lage | положение {de 1918: положение} | sytuacja {de 1936: sytuacja}, położenie {legu: położenie}. — [AK] {en} situation, position. — [RE].

skabi' - gale, déchet | scab, wastings | Krätze | чесотка | świerzbiaczka. {MED} — [AK] gale | mange, scab | świerzba. — [RE]. — [Beau] gale.

skadr' - escadron | squadron | Eskadron | эскадронъ | szwadron {MIL}. — [AK] Schwadron. — [RE].

skal' - échelle | scale | Maßstab {legu: Maßstab} | масштаб | miara (podziałka na mapie). — [AK] échelle (*mesure, série*) | scale (*measure*).

skalp-i [OA 2.1] — [EG 1] **skalp-o**, Skalp {subst., ne verbo}.

skan/i. [OA 9] Plene kaj laŭorde ekzameni, punkton post punkto, parton de spaco aŭ surfaco: *skani la ĉirkaŭon per radaro; skani libron kaj fotografaĵojn per skanilo por prilabori ilin per komputilo.*

• **skan/il/o.** [OA 9] Aparato por skani, precipe por ciferecigi optikajn bildojn.

skandal-o [OA 2.1] — [Beau] scandale. [EG 1] Skandal. [Rev 95,30] Kia *skandalo* neatendita!

skapol' - omoplate | omoplate, shoulderplate | Schulterbein | лопатка | łopaska {ANAT}. — [AK] shoulder-blade | Schulterblatt. — [RE]. — [EG 1] Schulterbein, -blatt.

skarab' - scarabée | beetle | Käfer | жукъ | chrząszcz {ZOO}. — [Einst 1888, 14]: *skarabaro*. [RE]. [VEP] chrabąszcz, żuk.

skarlat' - écarlate | scarlet | Scharlach | скарлатина | szkarlatyna, płonica {MED}.

skarlatin' [OA 1] scarlatine | scarlet fever | Scharlachfieber | скарлатина | szkarlatyna. {MED} — [Beau] scarlatine.

skarp' - écharpe | scarf | Schärpe | шарф | szarfa {VEST}. — [RE].

skatol' - boîte {de 1990: boîte} | small box, case | Büchse, Schachtel | коробка | pudełko. — **skatolo** - boîte {de 1990: boîte} | small box, case | Büchse, Schachtel | коробка | pudełko [FE 40]. — [RE]. — ... skatoleto aŭ alia objekto, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarujo ... [FE 40.15]. Skatolo, en kiu oni tenas plumojn, estas plumujo, ... [FE 40.16]. — [VEP] skatolka.

skeĉ/o. [OA 9] Mallonga sceno, kutime komika aŭ satira, prezentata de unu aŭ pluraj aktoroj, kaj kompleta en si mem.

skelet' [OA 1] * squelette | skeleton | Skelett | скелетъ {de 1918: скелет} | szkielec. {ANAT} — [RE]. * [Rab 116,21] maljunulo malgrasa kiel *skeleto*.

Skem-o {legu: skem-o} [OA 4], {fr} schéma | {en} scheme | Schema. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} schema | {es} esquema | {pt} esquema | {ca} esquema. — [EG 1] Schema; ~a, schematisch; ~i, schematisieren.

skeptik' [OA 1] * sceptique | sceptic | skeptisch | скептический | sceptyczny. — [DL-Ald] [Beau] sceptique (adj.). [EG 1] skeptisch; **-eco**; **-ulo**. * [Rab 129,22] Interna tribunalo, kiun vi neniam povos subaĉeti per *skeptika* saĝumado.

skerc' [OA 1] scherzo | scherzo | Scherzo | скерцо | scherzo. — [Beau] scherzo.

skerm' - escrimer | fight, fence | fechten | фехтовать | fechtować się {MIL}. — [AK] faire de l'escrime, se battre (*à l'arme blanche*) | fence (*vb.*). — [RE].

ski/o. [OA 8] Ĉiu peco el paro da lignaj, plastaj aŭ metalaj tabuloj, longaj ĉ. du metrojn, larĝaj 7 ĝis 9 centimetrojn, kun suprenkurbita antaŭa ekstremaĵo, kiun oni alfiksis al ĉiu ŝuo kaj per kiu oni glitas sur la neĝo. — A. ski, F. ski, G. Ski, Schi, H. {es} esquí, I. {it} sci, P. {pt} esqui.

skism' [OA 1] schisme | schism | Schisma | схизма, расколъ | schyzma.

skiz' - esquisser | sketch | skizziren | очертать, очеркъ | szkicować. — [AK] entwerfen, skizzieren | делать очерк, эскиз, набросок.

sklav' - esclave | slave | Knecht | рабъ | niewolnik. {JUR} — [AK] Sklave.

Skol' {legu: skol'} [OA 3.2] {en} school (of thought) {evidente tro ofte presita krampo}, opinion, art, etc.) | {fr} école (ensemble des disciples) | {de} Schule | {es} escuela | {pt} -- {mankas, estu: escola} | {it} scuola | {pl} szkoła {legu: szkoła}. — [EV]. [PV]. — **Rim.:** Kp. lernejo [UV] [FE 40.12].

skolastik-o [OA 2.1] {FILO} — [Beau] scolastique. [EG 1] Scholastik.

skolop' - bécasse | snipe, wood-cock | Schnepfe | куликъ, бекасъ | bekas {ZOO}. — [AK] woodcock.

skolt/o [OA 9] **1** Soldato, ŝipo, aviadilo k.s. elsendita por kolekti informojn pri la pozicio aŭ forto de la malamiko, pri la irota vojo (de armeo), k.s. **2** Ano de la skolta movado, internacia junulara movado fondita en Anglujo en 1907.

• **skolt/ism/o.** [OA 9] La idearo de la skolta movado; tiu movado mem.

skorbut' - scorbut | scurvy | Scorbut {de 1901: Skorbut} | цынга | szkorbut {MED}.

skorpi' - scorpion | scorpion | Scorpion {2012: Skorpion} | скорпионъ | niedźwiadek {ZOO}.

skorzoner-o [OA 2.2] scorsonère | black salsify | Schwarzwurzel {BOT} — [Beau] salsifis. [EG 1] Skorzonera, Schwarzwurzel.

skrap' - râcler, ratisser | shave, scrape | schaben | скоблить | skrobać.

skrib' - écrire | write | schreiben | писать | pisać. — **skribi** - écrire | write | schreiben | писать | pisać [FE 9]. — La patro ne legas libron, sed li skribas leteron [FE 9.11]. Ci skribas (anstataŭ „ci” oni uzas ordinare „vi”) [FE 16.2]. Ne skribu al mi tiajn longajn leterojn [FE 18.4]. Vi skribas, kaj la infanoj skribas; ili ĉiuj sidas silente kaj skribas [FE 20.2]. Ekzemploj: skribtablo aŭ skribotablo (= tablo, sur kiu oni skribas) ... [FE 27.6].

• **skribata** — Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo, ... [UV, enk. 2].

• **skribita** — Via parolo estas tute nekomprenebla kaj viaj leteroj estas ĉiam skribitaj tute nelegeble [FE 41.4]. — Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1].

• **skribe** — Ni faris la kontrakton ne skribe, sed parole [FE 31.9].

• **skribado** — ... bastoneto, sur kiu oni tenas plumon por skribado, estas plumingo [FE 40.16].

• **skribilaro** — Mia skribilaro konsistas el inkujo, sablujo, kelke da plumoj, krajono kaj inksorbilo [FE 34.9].

• **skribisto** — Verkisto verkas librojn, kaj skribisto simple transskribas paperojn [FE 37.17].

• **skribtablo** aŭ **skribotablo** — Ekzemploj: skribtablo aŭ skribotablo (= tablo, sur kiu oni skribas) ... [FE 27.6]. En mia skribotablo sin trovas kvar tirkestoj [FE 31.24].

• **ĉirkaŭskrib'** - circonscrire | circumscribe | umschreiben | описывать | opisywać [UV ĉirkaŭ].

skrofol' - scrofules | scrofula | Scropheln | золотуха | skrofuły, zoły {MED}.

skrupul-o [OA 2.1] — [Beau] scrupule. **skrupul-a**, scrupuleux. [EG 1] Skrupel. -a, skrupulös.

sku' - secouer | shake | schütteln | трясти | trząść. — [AK] shake (*trans.*).

skulpt' - sculpter | sculpture | aushauen, schnitzen | ваять | rzeźbić.

• **skulpt'il'** - ciseau | chisel | Meissel | рѣзецъ | dłото.

skurg' - fouet | scourge | Geissel {legu: Geißel}, Plette {ark.} | нагайка | bicz, nahajka. — [AK] fouet, martinet, knout, verges | Knute. — **Rim.:** La lasta historia konsultverko, kiu registras *Plette* estas la Universala Leksikono de Pierer el 1857 (!). Postaj konsultverkoj el la 19-a jc. ne plu havas ĝin. Laŭ Pierer ĝi estas kromformo (germanigo) de *Plettky*, „en Rusio malgranda vipo, pinte disigita, per kiu oni donas punon de 20-50 batoj al servutuloj,

kuŝantaj sur la tero“ (nia trad. laŭ Pierer’s Universal-Lexikon, vol. 13. Altenburg 1861, p. 211).

skvam' - écaille (de poisson) | scale (fish etc.) | Schuppe | чешуя | łuska.

sled/o. [OA 8] Veturilo, provizita per glitiloj anstataŭ radoj, uzata por transporti ŝarĝojn aŭ homojn, tirata de ĉevaloj, hundoj, boacoj, aŭ puŝata de homo. — A. sled, sledge, sleigh; F. traîneau {de 1990: traineau}, (schlitte); G. Schlitten; H. {es} trineo; I. {it} slitta; P. {pt} trenó. — **Rim.:** 1. „boaco“ oficialigita nur per OA 9. 2. Кр. glit'vetur'il' [UV].

ŝlim' - limon, bourbe | slime, mire, mud | Schlamm | иль, тина | muł, szlam. — [RE].

SLIPO {legu: slipo} [OA 5.1] *Kartona aŭ papera folieto, facile ordigebla, sur kiun oni skribas iun noton* – slip, card (for index) | fiche (de classement) | (Kartei-)Zettel | {es} ficha (cédula de cartulina o papel) | {it} scheda | {pl} kartka.

ŝlos' - fermer à clef | lock, fasten | schliessen | запирать на ключъ | замыкаć на klucz. — **ŝlosi** - fermer à clef | lock, fasten | schliessen | запирать на ключъ | замыкаć на klucz [FE 34]. — [UL].

• **ŝlos'il'** - clef | key | Schlüssel | ключъ | klucz.

ŝmac' - baiser | kiss | schmatzen | чмокать {2012: чавкать} | czmokać {2012: cmoknąć}. — [AK] baiser bruyamment. — [RE]. — [Beau] **ŝmac**, baiser, embrasser *bruyamment*. [Kabe] **Ŝmaci**. Manĝi aŭ kisi kun bruo. — **Rim.:** 1. La angla „to kiss“ ne harmonias kun germana, rusa kaj pola. 2. En la germana de 2012 „schmatzen“ signifas nur „manĝi kun bruo“, dum „kisi kun bruo“ estas „einen Schmatz geben“. 3. Кр. „kis“.

smerald' - émeraude | emerald | Smaragd | смарагдъ | szmaragd.

ŝmir' - oindre, graisser | smear | schmieren | мазать | smarować. — [UL].

ŝnur' - corde | string | Strick | веревка | sznur, powróz. — [UL].

so [OA 7] = nomo de la litero s, dudekdua litero de la Esperanta alfabeto

ŝo [OA 7] = nomo de la litero ŝ, dudektria litero de la Esperanta alfabeto

sobr' - sobre | sober | nüchtern | трезвый | trzeźwy. — [UL].

• **mal'sobr'** - enivré | drunk | trunken, betrunken | пьяный | pijany. — [AK] intemperant | ausschweifend, unmässig {legu: unmäßig}.

Soci' {legu: soci'} [OA 3.1] {en} social body, community | {fr} corps social, société, collectivité | {de} Gemeinwesen {ankaŭ: Gesellschaft} | {es} comunidad | {pt} comunidade {legu: comunidade}, congregação {ankaŭ: sociedade} | {it} corpo sociale, società, collettività | {pl} społeczeństwo {legu: społeczeństwo}. — [EG 2] Gemeinde {ne en EG 1}. [Kabe]: Kuniĝo de homoj aŭ de bestoj, vivantaj sub komunaj leĝoj.

social-a [OA 2.1] — [E-isto 5/1890 (de Wahl)]. — [EG 1] sozial.

societ' - société | society | Gesellschaft | общество | społeczeństwo, towarzystwo. — [UL].

Sociolog' {legu: sociolog'} [OA 3.2] {en} sociologist | {fr} sociologue | {de} Sociolog {legu: Soziologe} | {es} sociologo | {pt} sociologo {legu: sociólogo} | {it} sociologo | {pl} -- {mankas}. — [EG 2] Soziolog {legu: Soziologe; ne en EG 1}. [Kabe] Scienculo, sin okupanta per la sociologio.

sociologi' [OA 1] * sociologie | sociology | Soziologie | соціологія {de 1918: социология} | socjologja {de 1936: socjologia}. — [EG 2] Soziologie {ne en EG 1}. * [FK 207,30] psiĥologio {ark., nun psikologio} kaj *sociologio*. [Kabe] Scienco pri la fenomenoj kaj leĝoj de la socia vivo.

sod' [OA 1] soude | soda | Soda | сода | soda. {KUIR} — [RE].

sof' - sofa | sofa | Sofa | софа | sofa. {MEBL} — [RE]. — Кр. divan-o [OA 2.1].

Sofio {mankas en UV} — Johanon, Nikolaon, Erneston, Vilhelmon, Marion, Klaron kaj Sofion iliaj gepatroj nomas Johanĉjo (aŭ Joĉjo), Nikolĉjo (aŭ Nikoĉjo aŭ Nikĉjo aŭ Niĉjo), Erneĉjo (aŭ Erĉjo), Vilhelĉjo (aŭ Vilheĉjo aŭ Vilĉjo aŭ Viĉjo), Manjo (aŭ Marinjo), Klanjo kaj Sonjo (aŭ Sofinjo) [FE 38.12]. {NOM} — **Sofi'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (virina antaŭnomo).

sofismo {mankas en UV} — So-fís-mo [FE 3]. Sofismo [FE 4]. — **sofism'** [OA 1] sophisme | sophism | Sophismus | софизмъ {de 1918: софизм} | sofizmat. — **sofism'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [E-isto 2/1889]. [DL]: ... *se la skribinto de tiu ĉi kalkulo bone pensus pri ĝi, li tre facile ekvidus, ke tie ĉi estas sofismo ...* [DL II.3].

sofist' [OA 1] * sophiste | sophist | Sophist | софистъ | sofista. — * [FK 293,36] batalilon nur de pseŭdo-instruitaj *sofistoj*. [Kabe].

ŝoforo/o. [OA 8] Profesia kondukisto de aŭtomobilo, kamiono k.s. — A. chauffeur; F. chauffeur; G. Fahrer, Chauffeur, Schofför {2012: Schöfför (ark.)}; H. {es} "chauffeur", chófer, conductor: I. {it} autista, guidatore; P. {pt} chofer, motorista. — [Goldschmidt 1923]. [Christ 1923] **Chauffeur** *m* motor-isto, aŭtomobil-(kondukt)-isto, ŝof-ero. [Minor 1924] ŝofero = ŝoforo. [PV]. — **Rim.:** Кр. **veturigisto** [FE 37.18].

soif' - avoir soif | thirst | dursten | жаждать | pragnąć, doznawać pragnienia. — **soifi** - avoir soif | thirst | dursten | жаждать | pragnąć [FE 15]. — [UL].

• **soifo** — Kiam la bona virino trankviligis sian soifon, ŝi diris al la knabino: ... [FE 15.4].

sojl' - seuil | threshold | Schwelle | порог | próg {ARKI}. — [RE].

ŝoki/i. [OA 9] Forte kaj malagrable surprizi aŭ ĉagreni: *lia konduto ŝokis min; la novaĵo ŝokis ŝin.* — [Minor 1924] **ŝoki** chokieren {tiel; 2012: schockieren} (jemandes Anstandsgefühl verletzen).

• **ŝok/o** [OA 9] **1** Ago ŝoki kaj ties rezulto. **2** (en medicino) Stato de korpa malforteco karakterizata de nenormale malgranda aktivado de la koro, pulmoj ktp. (pro difekto al la korpo aŭ pro ekstreme malagrabla sperto).

sokl-o [OA 2.1] {ARKI} — [EG 1] Sockel.

sol' - seul | only, alone | einzig, allein | единственный | jedyny. — **sola** - seul | only, alone | einzig, allein | единственный | jedyny [FE 21]. — [AK] единственный, один | jedyny, sam. — [UL]. — ... li esperas, ke ... ĉiuj ... esperantistoj ĉiam

rigardados tiujn ĉi tri verkojn kiel la solan leĝan kaj netuŝeblan fundamenton de Esperanto [A 2.3]. — ... li demandis ŝin, kion ŝi faras tie ĉi tute sola kaj pro kio ŝi ploras [FE 21.7].

• **sole** — ... nia lingvo havos la plenan eblon ne sole konstante riĉiĝadi, sed eĉ konstante pliboniĝadi ... [A 6.3]. ... ne sole riĉiĝadi, sed eĉ konstante perfektigiĝadi [A 9.1].

soldat' - soldat | soldier | Soldat | солдатъ | żołnierz, soĉdat {MIL} {LUD}. — **soldato** - soldat | soldier | Soldat | солдатъ | żołnierz [FE 22]. — [RE]. — La soldatoj kondukis la arestitojn tra la stratoj [FE 22.14]. Nia regimentestro estas por siaj soldatoj kiel bona patro [FE 37.12]. — **LR 19 (1901)**: La nomoj de ŝako estas: ... *Bauer* soldato ... [Let. al Th. Thorsteinsson (1901), OV, p. 522]. Z per tio ripetas al nova esperantisto la kutimon de E-isto Marto 1892, p. 43: „Klarigo de la literoj, kiujn ni uzos en ŝako: ... S = soldato ...“. En 2012 pli kutima estas *peono*.

sold-o [OA 2.2] sou | halfpenny | Sou (*Münze*) {MON} — [Christ 1923]. [PV 1930]. — Kp. cend' [OA 1].

sole' [OA 1] sole | sole (fish) | Seezunge | скоба (рыба) | język (ryba). {ZOO} — [EG 1].

solecism-o [OA 2.1] — [Beau] solécisme. [EG 1] Solözismus.

solen' - solennel | solemn | feierlich | торжественный | uroczysty, solenny. — **solena** - solennel | solemn | feierlich | торжественный | uroczysty [FE 39]. — [RE].

• **soleno** — la edziĝa soleno estos en la nova preĝejo, kaj la edziĝa festo estos en la domo de liaj estontaj bogepatroj [FE 39.3].

solid-a (*fiz. geom.*) [OA 2.1] {FIZ} {GEOM} — [EG 1] solide, gesetzt. [FK 83,27] tiajn fortajn konvinkojn kaj tiajn *solidajn* botojn. [FK 240,11] : se oni translacie movas ... la elipson ... kiel *solidon*. [FK 108,20] Ĉio en li montris certan *solidecon*.

solidar' [OA 1] solidaire | jointly liable | solidarisch | солидарный | solidarny. — [Beau].

solist' [OA 1] soliste | soloist | Solist | солисть | solista. {MUZ} — [EG 1].

solv' - résoudre | loosen, dissolve | auflösen | рѣшати, разрѣшати | rozwiązać. — [AK] résoudre, dissoudre | dissolve | lösen, auflösen | растворять в жидкости; решать задачу, загадку. — [RE]. — Sólví [FE 3].

Solvent-a {legu: solvent-a} [OA 4], {fr} solvable | {en} solvent (fin.) | {de} solvent, zahlungsfähig. {FIN} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} solubile | {es} solvente | {pt} solvente, que paga | {ca} solvent. — [EG 2] zahlungsfähig {ne en EG 1; antaŭe pag/o/kapabl/a}.

somer' - été | summer | Sommer | лѣто | lato. — **somero** - été | summer | Sommer | лѣто | lato [FE 34]. — [UL]. — En somero ni veturas per diversaj veturiloj, kaj en vintro ni veturas per glitveturilo [FE 34.6]. En somero ni trovas malvarmeton en densaj arbaroj [FE 38.4]. [DL 1888] *Mi en la somero faros veturon, ĉu vi volas min akompani?* [DL 17].

somnambul' [OA 1] somnambule | somnambulist | Somnambule {ark., 2012: Schlafwandler} | лунатикъ | lunatyk. — [EG 1] Sonnambule.

son' - sonner, rendre des sons, résonner | sound | tönen, lauten | звучать | brzmieć. — **soni** - sonner, rendre des sons | sound | tönen, lauten | звучать | brzmieć [FE 27]. — [AK] sound (*intr.*) | tönen, klingen. — **Rim.:** Kp. sonori'.

• **sono** — Só-no [FE 3]. Sono [FE 4].

• **son'serpent'** - serpent à sonnettes | rattle-snake | Klapperschlange | гремучая змѣя | grzechotnik [UV son'serpent'] {ZOO}.

• **bonsoneco** — ... oni prenas ordinare la purajn radikojn, sed, se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, ... [FE 27.5].

sonat' [OA 1] sonate | sonata | Sonate | соната | sonata. {MUZ} — [Beau].

Sond' {legu: sond'} [OA 3.1] {en} to sound | {fr} sonder | {de} sondieren | {es} sondar | {pt} sondar | {it} sondare, indagare, scandagliare | {pl} sondować {legu: sondować}. — [Beau]. [Rab 88,1] mi flugas al la urbo, mi *sondas* ĉe la kortego. [Rab 56,16] vi spionas, *sondas*, kiu plej multe krias.

sonet' [OA 1] sonnet | sonnet | Sonett | сонетъ | sonet. {POEZ} — [EG 1].

sonĝ' - songe | dream | träumen | видѣть во снѣ | śnić. — [AK] sonĝe, rêve.

sonor' - tinter | give out a sound (as a bell) | klingen | звенѣть | brzęczeć. — **sonori** - tinter | give out a sound (as a bell) | klingen | звенѣть | brzęczeć, dzwonić [FE 34]. — [AK 1914] tinter, sonner, résonner | läuten, hallen | dzwonić, brzęczeć — [UL] tinter | to buzz, to hum | klingen | звенѣть | brzęczeć [UL] — Per hakilo ni hakas, per segilo ni segas, per fosilo ni fosas, per kudrilo ni kudras, per tondilo ni tondas, per sonorilo ni sonoras, per fajfilo ni fajfas [FE 34.8]. — **Rim.:** [Kabe] sonor-o {substantivo}.

• **sonorilo** — Per hakilo ni hakas, per segilo ni segas, per fosilo ni fosas, per kudrilo ni kudras, per tondilo ni tondas, per sonorilo ni sonoras, per fajfilo ni fajfas [FE 34.8].

son'serpent' - serpent à sonnettes | rattle-snake | Klapperschlange | гремучая змѣя | grzechotnik. {ZOO} [UV son'].

sopir' - soupirer après | fain, long for | sich sehnen | тосковать | tęsknić. — **sopiri** - soupirer | sigh, long for | sich sehnen | тосковать | tęsknić [FE 29]. — [AK] long for, yearn | sich sehnen, seufzen | tęsknić, wzdychać. — [RE]. — Mi sopiras je mia perdita feliĉo (aŭ: mian perditan feliĉon) [FE 29.7].

sopran' - dessus (musique), discant | descant | Diskant | дискантъ | sopran, dyszkant {MUZ}. — [AK] {fr} soprano | soprano, treble | Sopran (*weibliche*) Oberstimme | дискант, сопрано. — [RE].

sorb' - humer | sip | schlürfen | хлебать | chlipać. — **sorbi** - humer | sip | schlürfen | хлебать | chlipać [FE 34]. — [AK] humer, absorber, s'imprégner de | absorb, sip | schlürfen, einsaugen. — [RE].

• **inksorbilo** — Mia skribilaro konsistas el inkujo, sablujo, kelke da plumoj, krajono kaj inksorbilo [FE 34.9].

sorcĉ' - pratiquer la magie, la sorcellerie | witchcraft | zaubern | колдовать | czarować. — [AK] practise witchcraft. — [RE].

sorg/o. [OA 8] Grava greno, multe kulturata en varmaj sekaj regionoj por

produktado de faruno, sukero, siropo, alkoholo ktp. (Andropogon sorghum). — A. sorghum, F. sorgho, sorgum, G. Sorghum, Mohrenhirse {2012: Mohrenhirse (ark.)}, H. {es} sorgo, I. {it} sorgo, P. {pt} sorgo. {BOT} — [PV].

sorik' - musaraigne | shrew-mouse | Spitzmaus | землеройка | kretomysz {ZOO}. — [RE].

sorp' - sorbe | sorb, service | Ebereschenbeere | рябина | jarzębina {BOT}. — [AK] sorb (*sorb-apple*). — [RE].

sort' - sort, destinée | fate, lot | Schicksal | судьба | los. — [UL].

sortiment-o [OA 2.2] assortiment | assortment | Sortiment — [EG 1] Sortiment.

Ŝose' {legu: ŝose'} [OA 3.2] {en} high road, made road | {fr} chaussée | {de} Chaussee {ark. kaj nur plu en propraj nomoj; en 2012: Landstraße, Teerstraße} | {es} calzada | {pt} calçada {ankaŭ: estrada; en Brazilo krome: rodovia} | {it} strada in rialzo, strada a fondo artificiale | {pl} szosa. — [LI 4/1899]. [Verax]. [EG 1].

ŝov' - pousser, mener | shove | schieben | совать | suwać. — [RE].

sovaĝ' - sauvage | wild, savage | wild | дикий | dziki. — [UL].

ŝovel' - enlever avec une pelle | showel | schaufeln | сгребать (лопатою) | szuflować, kopać (łopata). — [RE].

ŝovinism' [OA 1] * chauvinisme | chauvinism | Chauvinismus | шовинизмъ {de 1918: шовинизм} | szowinizm. — [EG 2] übertriebener Patriotismus {ne en EG 1}. * [FK 270,36] eĉ la plej varmega blinda *ŝovinismo* [France : *chauvinisme* = opinioj malmoderaj pri patriotismo kaj milito]. {post Fundamentigo de -ist' analizinda kiel ŝovin'ism'}. — **Kp.** ŝovinist' [OA 1] kaj la tiean komenton.

ŝovinist' [OA 1] * chauvin | ultra-patriot | Chauvinist | шовинистъ | szowinista. — * [FK 275,26] « malfeliĉo », kiel nomos ĝin la naciaj *ŝovinistoj*. **Rim.:** Post oficialigo de -ism' en 1919 analizebla kiel *ŝovin'ism'o* kaj *ŝovin'ist'o* de la propra nomo *Ŝovin'o*.

spac' - espace | room, space | Raum | пространство | przestrzeń. — [RE]. [Beau]

espace. (1° Dans le langage ordinaire, intervalle des corps solides. – 2° Dans le langage scientifique, étendue idéale considérée comme contenant toutes les étendues réelles, tous les corps qui existent ou que l'esprit conçoit comme possible. – Toutes les fois qu'illogiquement nos langues emploient le mot *espace* pour marquer une portion de la durée, l'Esperanto lui substitue le mot juste. Ex. : *Ŝi vivis kion vivas la rozoj, la daŭron* (la durée) *de mateno*, elle a vécu ce que vivent les roses, l'espace d'un matin).

spad' [OA 1] * épée | sword | Degen | шпaгa | szpada. {MIL} — [EG 1]. * [Rev 17,11] alportu el tie la *spadon*. [Rev 59,9] eniras streĉiĝinte, en uniformo, subtenante la *spadon*.

spalir' - espalier | espalier | Spalier | шпaлepь | szpaler. — [AK] шпaлepa. — [RE].

ŝpar' - ménager, épargner | be sparing | sparen | сберегать | oszczędzać. — **ŝpari** - ménager, épargner | be sparing | sparen | сберегать | oszczędzać [FE 41]. — [UL].

• **ŝparema** — Lia edzino estas tre laborema kaj ŝparema, sed ŝi estas ankaŭ tre babilema kaj kriema [FE 41.12].

spasm-o [OA 2.1] {MED} — [Beau] spasme. [EG 1] Krampf, Spasmus (vgl. konvulsio, tetano). — Кp. конвулси' [UV] kaj kramf/o [OA 9].

spat' - éparvin, spath | spavin, spar | Spath {de 1901: Spat} | шпaт' | spat. {MIN} {MED} — [AK] spar (*min.*). — [RE].

Ŝpat-o {legu: ŝpat-o} [OA 4], {fr} bêche | {en} spade | {de} Spaten. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} vanga | {es} azada | {pt} pá {ankaŭ: cavadeira} | {ca} fanga, cavec {legu: càvec}, àrpies {legu: àrpies}. — [EV 1923]. [PV]. {ne ĉe Z; antaŭe fos'il'o, vd. tie}.

spec' - espèce | kind, species | Art, Gattung | родъ, сортъ | rodzaj, gatunek. — [UL].

speciala {mankas en UV} - spécial | special | speciell {de 1901: speziell} | специальный | specjalny [FE 19].

• **speciale** - Certes, mi alportis arĝentan vazon speciale por tio, por doni trinki al tiu

ĉi sinjorino! [FE 19.7]. — **special'** [OA 1] * spécial | special | speziell, Spezial- | специальный | specjalny. — **special'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [RE]. * [Ham 130,26] Vi povas porti vian ruton kun ia *speciala* signo. [FK 305,24] Ĝi postulas ... *specialan* talenton kaj inspiron. [FK 180,32] la *specialeco* de postesignistoj.

specif/i. [OA 9] Nome esprimi, detale difini, precize mencii: *specifi postulojn; specifi regulojn; specifi celojn.*

• **specif/a.** [OA 9] Havanta ecojn karakterizajn aŭ unikajn por unu individuo aŭ unu klaso; propra al individuo aŭ klaso: *la specifa stilo de pentristo* (la stilo karakterizas ĝuste tiun pentriston); *la specifaj formoj de unu klaso de bestoj* (nur tiu klaso havas tiujn formojn).

specimen' [OA 1] * spécimen | specimen | Probemuster | образец | probka. — [EG 1] Probe[stück], Muster, Spezimen. * [FK 227,28] kelkajn *specimenojn* de la vendobjektoj.

Speculaci' {pres-eraro, legu: spekulaci'} [OA 3.2] {en} speculation | {fr} spéculation (commerce, finance) | {de} Spekulation | {es} especulación {legu: especulación} | {pt} especulação {legu: especulação} | {it} speculazione | {pl} spekulacja. — [RE 1888 A]: spekulaci'. [EV 1923]: ~i {verbo}.

spegul' - miroir | looking-glass | Spiegel | зеркало | zwierciadło. — **spegulo** - miroir | looking-glass | Spiegel | зеркало | zwierciadło [FE 20]. — [UL]. — Spe-gú-lo [FE 3]. — Infano, ne tuŝu la spegulon! [FE 20.16].

spekti/i. [OA 9] Atenti per vido, kaj eventuale ankaŭ per aŭdo, tion, kio estas prezentata: *spekti filmon; spekti operon; spekti teatraĵon; spekti baleton; spekti sportan festivalon.*

spektakl' [OA 1] * spectacle | spectacle | Anblick, Schauspiel, Vorstellung {2012 ankaŭ: Spektakel} | спектакль | przedstawienie, widowisko. {TEATR} — [Einst 1888, 33]: ... niaj ... teatrodirektoj ... uzigas tiel multan brulspektaklon. [EG 1] Spektakel. * [FK 206,16] oni donas *spektaklojn*. [Rab 62,19] La tuta urbo eliris, por vidi la *spektaklon*.

spektr-o (*fiziko*) [OA 2.1] {FIZ} — [Beau] spectre (phys.). [EG 1] Spektrum.

Spekulaci' [OA 3.2] {ĝusta formo por la erara Speculaci', vd. tie}.

Spekulativ' {legu: spekulativ'} [OA 3.2] {en} speculative | {fr} spéculatif | {de} spekulativ | {es} especulativo | {pt} especulativo | {it} speculativo | {pl} spekulatywny. — [Beau] spéculatif. [EG 1] **spekulativ-a**, spekulativ.

sperm-o [OA 2.1] — [EG 1] Sperma, Samen.

spert' - expériménté | expert | erfahren, bewandert | опытный | doświadczony. — [AK] experienced. — [RE].

spez' - virement | spend | Umsatz | оборот | obrót. — [AK] turnover (*money*), exchange | оборот (в торговле). — [RE]. — BRO6 -i {verbo}.

• **el'spez'** - dépenser | spend (expenses) | verausgaben | расходовать | wydawać.

• **en'spez'** - avoir des revenus | have revenues | lösen (Geld), Einkünfte haben | имѣть доходъ | mieć dochód. — [AK] encaisser.

spic' - épice | spice | Gewürz | пряность | przyprawa, korzenie {KUIR}. — [RE].

spik' - épi | ear head (of corn, etc.) | Aehre {legu: Ähre} | колось | kłos. {BOT} — [RE].

spin' - épine du dos, échine | spine, back-bone | Rückgrat | хребетъ | grzbiet {ANAT}. — [AK] épine dorsale, échine. — [RE]. — Spino [FE 4]. — **Rim.**: Probabla pres-eraro, vd. Ŝpino. En FE eld. 1-4, § 3 oni legis: ... Spe-gú-lo. Spí-no. Ŝpí-no ..., do kaj spino kaj ŝpino. La diakrito sur Ŝpino estis aldonita mane.

ŝpin' - filer | spin | spinnen | прясть | prząć. — [RE].

• **ŝpino** — Ŝpí-no [FE 3]. Spino [FE 4] {probable pres-eraro, legu Ŝpino}.

spinac' - épinards | spinach | Spinat | шпинатъ | szpinak {KUIR}. — [RE].

spion' - espion | spy | Spion | шпионъ | szpieg. — [AK] spy (*a*). — [RE].

spir' - respirer | breathe | athmen {de 1901: atmen} | дышать | oddychać. — [UL].

spiral' [OA 1] * spirale | spiral | Spirale | спираль | linja spiralna. — [EG 1] -o; -a;

-aĵo. * [FK 225,16] iroj, kiuj sin levas *spirale*. [FK 226,26] *spirala* aŭ ŝtupara leviĝo. — **Kp.** [LI 9/1898] -a.

spirit' - esprit | spirit | Geist | духъ {de 1918: дух} | duch. — [RE]. — Spi-rí-to [FE 3]. — **Kp.** mens' [OA 3.2].

spiritist' [OA 1] spirite | spiritist | Spiritist | спиритистъ | spirytysta. — [Beau] spirite. [EG 1] spiritist-o. [EG 2] spirit/ist/o.

spiritualism-o [OA 2.1] {RELI} — [Beau] spiritualisme. [EG 1] Spiritualismus. — **Rim.**: Post oficialigo de -ism' en 1919 analizebla kiel spiritual/ism/o. **Kp.** spiritualist-o [OA 2.1].

spiritualist-o [OA 2.1] {RELI} — [Beau] spiritualiste. [EG 1] Spiritualist. — **Kp.** spiritualism-o [OA 2.1].

spit' - en dépit de | in spite of | zum Trotz | на перекоръ | na przekór. — [AK] trotz (*dem, der usw*) | вопреки, наперекор. — [RE]. — **Rim.**: Diskuto en ET de 1920-08-28, p. [8].

Splen-o {legu: splen-o} [OA 4], {fr} spleen | {en} spleen | {de} Spleen | malsana stato de la animo karakterizata per konstanta enuo kaj indiferenteco al ĉio. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} *spleen*, melanconia acuta | {es} *spleen*, aburrimiento | {pt} tédio, melancolia | {ca} *spleen*, malaltia de la melsa. — [EG 1] Spleen.

Split' {legu: split'} [OA 3.1] {en} splinter | {fr} écharde, esquille, éclat, fragment | {de} Splitter | {es} astilla | {pt} farpa, cavaco | {it} scheggia | {pl} drzazga. — [EG 1] **split-o**, Splitter; **-i**, splittern.

sponde-o (*versf.*) [OA 2.1] {POEZ} — [EG 1] Spondäus.

spong' - éponge | sponge | Schwamm | губка | gąbka. — [RE].

Spontane' {legu: spontane'} [OA 3.2] {en} spontaneous | {fr} spontané | {de} spontan | {es} espontaneo | {pt} espontaneo {legu: espontâneo} | {it} spontaneo | {pl} spontaniczny. — [EG 2] (biol.) spontan {ne en EG 1}.

sport' [OA 1] sport | sport | Sport | спортъ | sport. [LInt 2/1896]. [EG 1].

sprit' - spirituel, ingénieux | wit | witzig | остроумный | dowcipny. — [AK] witty, quick-witted. — [UL].

sprom' - éperon | spur | Sporn | шпора | ostroga. — [RE].

ŝpruc' - jaillir | sprinkle | spritzen | брызгать | pryskać. — [UL].

spur/o. [OA 8] Postlasita enpremo, marko, signo, dank' al kiu eblas diveni, kien iu aŭ io pasis, aŭ kion iu faris, aŭ kio (fizike) okazis. — A. spoor, footprint, track, trace, trail; F. trace, empreinte, vestige, indice; G. Spur; H. {es} huella, pisada, impresión, indicio; I. {it} traccia, orma, indicio; P. {pt} indício {ankaŭ: rastro, pegada}. — **Rim.:** 1. [Bennemann 1923]: **spur-o** Spur, Eindruck, Abdruck; *pied~oj, fingro~o; ~aro* Fahrte; *serĉi, sekvi la ~ojn*. 2. Sinonimo: **post'sign'** [UV].

sput' - cracher | spit | ausspeien, auswerfen | мокрота | plwocina. — [AK] cracher, expectorer | spit (*blood, phlegm, etc.*) | spucken, speien | харкать. — [RE].

ŝrank' - armoire | cupboard | Schrank | шкафъ | szafa. — [UL].

ŝrapnel-o (*milit.*) [OA 2.1] {MIL} — [EG 1] S[c]hrapnell.

ŝraŭb' - vis | screw | Schraube | винт | szruba. — [RE]. — **Rim.:** Kun la senco „helico“ jam en LI 3/1896.

ŜRUMPI {legu: ŝrumpi} [OA 6.1] *kuntiriĝi* {legu: Kuntiriĝi} *kvazaŭ de sekiĝo* | {en} to shrivel, to shrink | {fr} se rider | {de} (ein)schrumpfen | {es} avellanarse, contraerse (como por desecación) | {it} avvizzirsi, impicciolirsi, increspandosi | {pl} kurezyć się. — [Fab I-IV] {Ses trafoj en Fab I ĝis IV, ekz.}: *Ĉiuj birdoj, ..., forflugis, la arboj kaj floroj velkis; la granda folio de lapo, sub kiu ŝi estis loĝinta, ŝrumpis, kaj de ĝi restis nur flava sekiĝinta trunketo.* [PV].

stab' - état-major | staff-officers | Stab (*milit.*) | штабъ | sztab. — [RE].

stabil/a [OA 9] 1 Ema firme restadi en sama pozicio aŭ stato: *stabila konstruaĵo; stabila situacio; stabila paco; stabila solvaĵo; stabila elemento.* 2 Ŝanĝiĝanta aŭ evoluanta (nedraste kaj ne tro rapide) en glata, unudirekta, ekvilibra kaj antaŭvidebla maniero: *stabila kresko; stabila evoluo;*

stabila ekonomio. — [FL 1921]. [Christ 1923]: **stabil** firma, bonstara, stabila.

stabl' - tréteau | trestle | Gestell | станокъ | podstawa, osada. — [AK] tréteau, chevalet, établi | trestle, workman's bench | Staffelei, Gestell | warsztat. — [RE].

staci' - station | dépôt (railroad) | Station | станція | stacya. — [AK] station, depot (*railroad*). — [RE].

• **staci'dom'** - embarcadère | station, terminus | Bahnhof | вокзалъ | bahnhof, dworzec, foksal.

stadi' [OA 1] * étape | stage | Stadium | стадія | stadjum. — [Beau]. * [FK 232,9] kataro akra, kiu transiris en la *stadion* kronikan. [FK 287,7] traŝradis diversajn *stadiojn* ... ĝis la plej perfekta tipo.

stadion/o. [OA 8] Loko, destinita kaj taŭge aranĝita por atletaj aŭ sportaj ekzercoj kaj konkursoj, kun multaj ŝtupaj vicoj da sidlokoj por la publiko. — A. stadium, F. stade (sport), G. Stadion, Sportplatz, H. {es} estadio (deporte), I. {it} stadio, P. {pt} estádio, campo (de esportes). — [PV].

stagn/i [OA 9] 1 (pri likvo) Restadi senflua (kaj tial fariĝi malpura kaj malagrable): *akvo stagnis en truoj ĉe la flanko de la vojo.* 2 (pri agadkampo, entrepreno k.s.) Restadi senmova, senaga, malaktiva, ne evoluanta, ne progresanta k.s.: *la komerco stagnas; la ekonomio stagnis; la movado stagnis; la membronombro stagnas.* — **Rim.:** Кр. [Christ 1923] **Stagnation** *f* senmoveco (de komerco), stagno, stagnacio^R. ... — „stagnacio“ laŭaserte de Rhodes 1908 (^R), tie tamen ne trovebla.

stal' - étable | stable | Stall, Schoppen | стойло, сарай | stajnia. — [AK] écurie, étable | stall, shed, stable | Stall, Schuppen. — [UL]. — Stá-lo [FE 3]. — **Rim.:** Кр. la rim. ĉe ŝtal'.

ŝtal' - acier | steel | Stahl | сталь | stal. — **ŝtalo** - acier | steel | Stahl | сталь | stal [FE 41]. — [UL]. — Ŝtá-lo [FE 3]. — Ŝtalo estas fleksebla, sed fero ne estas fleksebla [FE 41.1]. — **Rim.:** En la 1-a eld. de UL-ru **stal** {sen diakrito} сталь. **ŝtal** (kun diakrito) mankas. En la aliaj kvar UL tamen **ŝtal** (kun diakrito) stal | acier | Stahl | steel

kaj ĉe **stal** (sen diakrito) stajnia | étable | Stall, Schoppen | stable. La 2-a eld. de UL-ru estas harmoniigita kun la aliaj lingvo-versioj kaj havas la poste F-tan **ŝtal** {kun diakrito} сталь kaj **stal** {sen diakrito} стойло, сарай. La ŝanĝo okazis do jam en 1887 inter UL-ru kaj la UL-pl, publikigita kiel dua lingvo-versio rekte post UL-ru.

stalagmit-o [OA 2.1] {GEOL} — [Beau]. stalagmite. [EG 1] Stalagmit.

stalaktit-o [OA 2.1] {GEOL} — [Beau] stalactite. [EG 1] Stalaktit.

Stamen-o {legu: stamen-o} [OA 4], {fr} étamine (bot.) | {en} stamen (bot.) | {de} Staubfaden | virseksa organo de la floroj. {BOT} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} stame | {es} estambre (bot.) | {pt} estame | {ca} estamen {legu: estam}. — [Verax]. [Fab I]: ... *lia avino rakontis al li, ke ĉiu floro en la ĝardeno de la paradizo estas plej dolĉa kuko kaj ĝiaj stamenoj estas plej delikata vino* ... {Pliaj trafoj en Fab I kaj II}.

stamp' - estampille, timbre | stamp, mark | stempel | класть штемпель | stemplować. — [AK] stamp (*with a die*) | stempel, prägen. — [RE] — BRO8 -o. — **LR 2 (1907)**: „Stamp“ povas esti egale bone tradukita per verbo (stampi) kaj per substantivo (stampo); se vi trovas, ke estas necese doni por tiu ĉi radiko en ĉiuj lingvoj tradukon *egalan*, tiam mi preferus doni por ĉiuj lingvoj la tradukon per *verbo* (kiel la tradukoj germana, rusa kaj pola). La ago estas: *stampi*; la rezultato: *stampo*; la instrumento: *stampilo*. [LR 2, Let. al Th. Cart (1907-02-24), OV, p. 538-539]. — **Rim.**: Laŭ BRO, grupo 8, la radiko estas *substantiva* („stampo“).

stan' - étain | tin | Zinn | олово | сина. {KEM} — [RE].

• **stan'i** - étamer | tin | verzinnen | лудить | pobielać.

standard' - drapeau, étendard | flag | Fahne | знамя | chorągiew, znamię. — [AK] Fahne, Banner | sztandar. — [RE].

stang' - perche (bois) | pole | Stange | шесть | drag. — [RE].

star' - être debout | stand | stehen | стоять | stać. — **stari** - être debout | stand | stehen | стоять | stać [FE 8]. — [UL] — Stá-ri [FE 3]. — La filo staras apud la patro

[FE 8.6]. Antaŭ la domo staras arbo [FE 8.11]. Sur la ĉielo staras la bela suno [FE 10.12]. Sur la kameno inter du potoj staras fera kaldrono [FE 25.14]. Mi staras ekster la domo, kaj li estas interne [FE 26.12]. Kiam li estis ĉe mi, li staris tutan horon apud la fenestro [FE 26.16]. ... “la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon”, kaj la vortoj „ĝardenon”, „tablon” staras tie ĉi en akuzativo ... [FE 28.3]. ... en tiaj okazoj ni uzus la finiĝon „n” tute egale ĉu ia prepozicio starus aŭ ne [FE 28.3]. Sur la bordo de la maro staris amaso da homoj [FE 32.9]. La tablo staras malrekte kaj kredeble baldaŭ renversiĝos [FE 33.11]. Li staras supre sur la monto kaj rigardas malsupren sur la kampon [FE 33.12]. Sur la korto staras koko kun tri kokinoj [FE 33.16]. Sur la tablo staris diversaj sukeraĵoj [FE 35.5]. La gefianĉoj staris apud la altaro [FE 36.5]. Antaŭ nia militistaro staris granda serio da pafilegoj [FE 38.11].

• **staranta** — Fluanta akvo estas pli pura, ol akvo staranta senmove [FE 22.1].

• **starante** — Starante ekstere, li povis vidi nur la eksteran flankon de nia domo [FE 31.11].

start/i. [OA 8] (netransitiva) 1. Komenci sportan agadon en konkuro. 2. (pp motoro ks.) Ekfunkcii. — A. to start (in a race etc., intr.), 2. to start up (intr.); F. 1/ partir (coureur), démarrer, prendre le départ, 2/ démarrer; G. 1/2/ starten; H. {es} 1/ arrancar, salir, emprender la marcha, 2/ arrancar; I. {it} 1/ partire, prendere il via, 2/ avviarsi; P. {pt} 1/ arrancar, partir, pôr-se em marcha, 2/ pôr-se em movimento. — [LI 4-5/1900].

stat' - état (manière d'être) | state, condition | Stand, Zustand | состояние | stan. — [RE]. **Rim.**: Кр. „farti“.

ŝtat' - État | State | Staat | штатъ | stan (państwo) {JUR}. — [Geogh 1892]. [UV].

statistik' [OA 1] * statistique | statistics | Statistik | статистика | statystyka. — [DL II.4.3]: *Sed la promeso estas necesa ne por mi, sed por la statistiko.* [RE]. * [FK 266,26] D^o Wild, la bonega naciekonomiisto kaj *statistikisto*.

statu' [OA 1] * statue | statue | Statue | статуя | posąg. — [E-isto 3/1889]. [Beau].

* [FK 36,35] nur unu belan *statuon*, kiu prezentis tre belan knabon. [Rab 139,22] staras muta kaj rigida kiel *statuo*.

statur' [OA 1] stature | stature | Statur, Gestalt | станъ, осанка | statura, postawa. — [EG 1].

statut/o. [OA 9] Fundamenta regularo de organizaĵo. — [Christ 1910]. [Christ 1923] **Statut** *n* regularo, statuto ...

stearin' [OA 1] stearine | stearine | Stearin | стеаринъ | stearyna. — [EG 1].

steb' - piquer | quilt | steppen | строчить | pikować, serować. — [AK] piquer (*couture*) | stitch (*back*) (*vb.*) | строчить (шить) | stebnować. — [RE].

Stefano {mankas en UV} — Mia frato diris al Stefano, ke li amas lin pli, ol sin mem [FE 18.13]. {NOM} — **Stefan'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (vira antaŭnomo).

stel' - étoile | star | Stern | звѣзда | gwiazda. — **stelo** - étoile | star | Stern | звѣзда {de 1918: звезда} | gwiazda [FE 10]. — [UL]. — En la tago ni vidas la helan sunon, kaj en la nokto ni vidas la palan lunon kaj la belajn stelojn [FE 10.13].

ŝtel' - voler, dérober | steal | stehlen | красть | kraść. {JUR} — [UL].

Stenograf' {legu: stenograf'} [OA 3.2] {en} to stenograph | {fr} sténographier | {de} stenographieren {de 1996 ankaŭ: stenografieren} | {es} estenografar | {pt} estenographar {legu: estenografar} | {it} stenografare | {pl} stenografowac {legu: stenografować}.

Stenografi' {legu: stenografi'} [OA 3.2] {en} stenography | {fr} sténographie | {de} Stenographie {de 1996 ankaŭ: Stenografie} | {es} estenografia | {pt} estenographia {legu: estenografia} | {it} stenografia | {pl} stenografja. — [FK 262,19] nia nuna *stenografio*.

step' - lande, step | heath, desert | Steppe | степь | step. — [AK] {fr} lande, steppe | {en} steppe, moor. — [RE].

stereofoni/o. [OA 9] Sontekniko, kiu uzas du kanalojn por aŭdigi sonon, kaj kiu tiel kapablas krei impreson de multaj dise situantaj sonfontoj.

sterk' - fumier, engrais | dung, manure | Mist | навозъ | gnój. — [AK] gnój, nawóz. — [RE].

sterled' - sterlet (poiss.) | sterlet (fish) | Sterläd {2012: Sterlet} | стерлядь | czeczuga {ZOO}. — [RE].

stern' - étendre, coucher | lay on the ground | betten | стлать | słać. — [AK] spread out (on ground, etc.), lay | ausbreiten, betten, lagern | słać, rozścielać. — [RE].

stertor' - râler | rattle | röcheln | хрипѣть (въ груди) | rzeżać. — [AK] to rattle (*in the throat*). — [MV].

stil' - style | style | Stil | стиль, слогъ | styl. — [RE].

stimul-i [OA 2.2] stimuler | to stimulate | anregen {2012 ankaŭ: stimulieren} — [Beau] stimuler. [EG 1] stimulieren, [an]reizen, anregen.

stip' - genêt | broom | Pfriemgrass {de 1901: Pfriemgras} | ковыль | trawa piórowa, narduszek {BOT}. — [AK] feather-grass (*stipa*). — [RE].

ŝtip' - bloc, billot | block, log | Klotz | колода, чурбанъ | kloc, pniak. — [RE].

Stipendi-o {legu: stipendi-o} [OA 4], {fr} bourse d'études | {en} scholarship, study-allowance, bursary | {de} amtliche Geldunterstützung für Schüler {2012: (ark.)}, Stipendium. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} borsa di studio | {es} beca (univ.), subvención, pensión gratuita | {pt} estipendio, soldada {neniu el tiuj tradukoj (la unua devus teksti "estipêndio") rilatas al 'subtenado de lernanto por vivtenado dum la tempo de studado' (PIV 2005). Oni traduku per "bolsa de estudo".} | {ca} borsa d'estudis, beca, subvenció. — [E-isto 5-6/1894]. [EG 1] Stipendium.

stir/i. [OA 9] Direkti moviĝadon de veturilo: *stiri aŭton*; *stiri ŝipon*; *stiri biciklon*; *stiri aviadilon*.

stof' - stofe (measure) | stofe (measure) | Stof (Hohlmaß) {legu: (Hohlmaß)} | штофъ | sztof (miara) {MEZ}. — [RE].

ŝtof' - étoffe | stuff, matter, goods | Stoff | вещество, материя | sztof (miara). — **ŝtofo** - étoffe | stuff, matter, goods | Stoff | вещество, материя | materja, materjał

[FE 14]. — [AK] matière, étoffe. — [UL]. — Kvar metroj da tiu ĉi ŝtofo kostas naŭ frankojn; ... [FE 14.11]. — **LR (1897)**: Drapo estas nur *lana* teksaĵo; ŝtofo estas *ĉia* speco de materialo. [Let. al Nylén de 1897-03-08, PVZ 4, 1975, 46-47; elstarigoj en la originalo; mankas en Waringhien 1990].

stoik-a [OA 2.1] — [Beau] stoïque. [EG 1] stoisch.

stok/o [OA 9] **1** Disponebla kvanto da varoj, krudmaterialoj aŭ fabrikitaĵoj (tenata en provizejo). **2** (figure) Provizo, kolekto (de io havebla por uzo): *vortostoko* (= vortprovizo); *ŝi havas grandan stokon da ŝercoj*.

• **stok/i**. [OA 9] Teni en stoko; amasigi en stoko; aldoni al stoko: *stoki varojn*; *stoki manĝaĵojn*; *stokata varo* (= varo tenata en stoko/metata en stokon); *stokita varo* (= varo metita en stokon).

stomak' - estomac | stomach | Magen | желудокъ | żołądek {ANAT}. — [UL].

ŝton' - pierre | stone | Stein | камень | kamień. — **ŝtono** - pierre | stone | Stein | камень | kamień [FE 6]. — [UL]. — Sur la tero kuŝas ŝtono [FE 6.9]. „... ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.“ [FE 15.7]. Tiu ĉi malfreŝa pano estas malmola, kiel ŝtono [FE 33.5]. — **Rim.:** Кр. gem-o (*min.*) [OA 2.1].

ŝtop' - boucher | stop, fasten down | stopfen | затыкать | zatykać. — **ŝtopi** - boucher | stop, fasten down | stopfen | затыкать | zatykać [FE 34]. — [UL] — BRO7 -i.

• **malŝtopi** — Ĉu vi havas korktirilon, por malŝtopi la botelon? [FE 34.2]

Stopl' {legu: stopl'} [OA 3.1] {en} stubble | {fr} éteule, étouble | {de} Stoppel | {es} rastrajo | {pt} haste de cereal {ankaŭ: restolho} | {it} stoppia | {pl} sciern. — [EG 1]. [Verax].

ŝtorm/o. [OA 9] Fortega vento, ofte akompanata de pluvego aŭ neĝo, malpli forta ol tempesto. {METEO} — [Verax 1910]: **Ŝtormo** (Meteor.) *tempête*, tre fortega vento: pli forta vento estas nomita uragano.

strab' - loucher | squint | schielen | косить (глазами) | zezem patrzeć. — [RE].

strang' - étrange, bizarre | strange | sonderbar | странный | dziwny, dziwaczny. — [RE].

strangol/i. [OA 9] Sufoki per premo de la gorĝo: *strangoli homon*; *strangoli beston*. — [Rhodes 1908] **strangulate** (med.), strangoli. [Christ 1923] **strangulieren** strangoli, premeĝi ĝis sufokiĝo.

strat' - rue | street | Strasse {legu: Straße} | улица | ulica. — **strato** - rue | street | Strasse {legu: Straße} | улица | ulica [FE 22]. — [UL]. — Promenante sur la strato, mi falis [FE 22.2]. La soldatoj kondukis la arestitojn tra la stratoj [FE 22.14].

strategi-o [OA 2.1]. — [EG 1] Strategie; -isto, Stratège.

STREBI {legu: strebi} [OA 6.1] *Energie streĉi la fortojn de la korpo aŭ de la spirito por atingi ian celon* | {en} to strive | {fr} s'efforcer | {de} streben | {es} ahinciar | {it} tendere, aspirare con tutte le forze a | {pl} dążyć. — [PV]. — **Rim.:** **1.** Naŭ trafoj en Fab II-IV, ekz.: ... *li sciis, al kiu celo la flamo strebis* [Fab II]. Kvar trafoj en MT, ekz.: *Li estas filo de Jehoŝafat, kiu strebis al la Eternulo per sia tuta koro*. **2.** Кр. pen' [UL].

streĉ' - tendre, tirer | bend, strain, stretch out | spannen, anstrengen | напрягать | wyprężyć, wyteżyć. — [AK] stretch, strain. — [RE].

strek' - rayer, biffer | streak, line | streichen | черкать | kreślić. — [AK] make a line or stroke | проводить черту, черкать. — [RE] -i. — BRO7 -o.

• **strek'o** - trait | streak, stroke | Strich | черта | kreska.

• **streketo** — Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo, tiel ekzemple la vorto « frat'in'o », ..., estas kunmetita el tri vortoj, ... [UV, enk. 2]. — Кр. apostrof-o [OA 2.1].

— **Rim.:** BRO7, pn. 7 ĉe „streko“ (subst.): Streko estas linio lasita de skribilo aŭ alia pinta objekto per unu movo sur surfaco.

stri' - bande, raie | stripe, streak | Streifen | полоса | pas, pręga. — [AK] stripe, band. — [RE].

strig' - hibou | owl | Eule | сова | sowa {ZOO}. — [RE].

strigl' [OA 1] étriller | to curry-comb | striegeln | чистить скребницей | czesać zgrzeblem. — [EG 1].

strik' - grève | strike | Strike {2012: Streik} | стачка (работниковъ) | strejk. — [AK] strike (*labour*) | стачка, забастовка. — [RE].

striknin-o [OA 2.1] — [Beau] strychnine. [EG 1] Strychnin.

Strikt-a^Z {legu: strikt-a} [OA 4], {fr} collant (vêt.); {en} tight, close fitting; {de} enganliend. — **Rim.**: Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4.

strof' [OA 1] strophe | strophe, verse | Strophe | строфа | strofa. {POEZ} — [RE].

struktur' [OA 1] structure | structure | Struktur, Gefüge, Bau | структура, строение | struktura, budowa. — [EG 1] Struktur.

ŝtrump' - bas (vêtement) | stocking | Strumpf | чулокъ | pończocha {VEST}. — [UL].

strut' - autruche | ostrich | Strauss (Vogel) | страусъ | struś {ZOO}. — [RE].

stud' [OA 1] * étudier | study | studieren | изучать | studjować. — [EG 1]. * [FK 203,24] *studanto* de la unua kaj kvara jaroj. [FK 204,5] *studi* ian specialan branĉon. — **Rim.**: Variaĵoj jam de E-isto 2/1889.

student' - étudiant | student | Student | студентъ | student. — [AK] student (*of college etc.*). — [DL 19] *Kanto de studentoj*. [RE].

stuk' - couvrir de stuc, crépir | parget | stuckaturen {vd. Rim.} | штукатурить {verbo} | sztukateria {substantivo, stukaĵo, stukornamo; de 1936: sztukateria kun -i-}. — [AK-en] stucco (*vb.*). — штукатурить {verbo} *stuk'* [RE 229]. — *stuk'* stuckaturen [MV 63]. — **LR 1907**: „Stuckaturen“ ne estas multenombro, sed *verbo*. Ankaŭ por tiu ĉi vorto (kiel por „stamp“) mi intencis doni al la radiko signifon *verban*. [LR 2, Let. al Th. Cart (1907-02-24), OV, p. 538-539]. — **Rim.**: 1. La (ŝajn-) germana verbo „stuckaturen“, evidente inspirita de la rusa „ŝtukaturit“, aŭ

variaĵoj kiel „stuckati[e]ren“, „stukkati[e]ren“ aŭ „stucki[e]ren“ / „stukki[e]ren“ ne estas troveblaj en leksikonoj de la 19-a jarcento. En 1912: *stuckieren, Stuck anbringen, Stuck aufbringen*. 2. [EG 1]: **stuk-i**, in *Stuck arbeiten, -aĵo, Stuck, Stuckatur*. [Grabowski 1910, p. 422]: **sztukaterja** {kun -j-}, stukaĵo, stukornamo. **sztukator**, stukisto. [Kabe 1910]: **Stuki**. Kovri muron per miksaĵo de kalko kaj sablo. Komparu: Masoni. 3. Mankas en BRO, ĉar tro speciala vorto; laŭ AV la bazformo estas verba, laŭ PIV 2005 substantiva.

stult-a [OA 2.2] sot | silly | dumm — [EG 2] dumm, albern {ne en EG 1}.

Stump' {legu: stump'} [OA 3.1] {en} stump | {fr} tronçon, moignon | {de} Stumpf | {es} muñon, tarugo | {pt} toro, troço, pedaço {ankaŭ: coto} | {it} troncone, moncherino | {pl} pieniek. — [EG 1] **stump-o**, Stumpf, Stummel.

stup' - étoupe | tow | Hede {2012 ankaŭ: Werg} | пакля | pacześ. — [AK] tow | pakuły. — [RE].

ŝtup' - marche, échelon | step | Stufe | ступень | stopień. — **ŝtupo** - marche, échelon | step | Stufe | ступень | stopień [FE 34]. — **ŝtupo** - {franca mankas} | step | Stufe | ступень | szczebel [FE 19 ar']. — [UL].

• **ŝtup'ar'** - escalier, échelle | staircase | Treppe, Leiter | лѣстница | schody, drabina. — **ŝtuparo** - {franca mankas} | stairs | Treppe, Leiter | лѣстница | drabina [FE 19 ar']. — Sur kruta ŝtuparo li levis sin al la tegmento de la domo [FE 34.13]. — [Beau] escalier, échelle. (L'escalier et l'échelle sont essentiellement la même chose. Si on veut distinguer, on dit: ŝtuparo senmova, ŝtuparo movebla). — **Rim.**: Por *ŝtuparo movebla* estas nuntempe pli kutima la *neoficiala* nova vorto *eskal-* [PVS], [PIV 2005].

sturg' - esturgeon | sturgeon | Stör | осетръ | jesiotr {ZOO}. — [RE].

sturn' - étourneau, sansonnet | starling | Star (Vogel) | скворецъ | szpak {ZOO}. — [RE].

ŝu' - soulier | shoe | Schuh | башмакъ | trzewik. — **ŝuo** - soulier | shoe | Schuh |

башмакъ | trzewik [FE 37]. — [UL] — La botisto faras botojn kaj ŝuojn [FE 37.13].

sub - sous | under, beneath, below | unter | подъ | pod. — **sub** - sous | under, beneath, below | unter | подъ | pod [FE 15]. — [UL]. — ... mi rekomendas la diversajn lernolibrojn kaj vortarojn, ... el kiuj la plej gravaj estas eldonitaj ... sub mia persona kontrolo kaj kunhelpo [A 5.3]. — El sub la kanapo la muso kuris sub la liton, kaj nun ĝi kuras sub la lito [FE 26.9]. ... promenante apud la reloj de fervojo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortigis [FE 39.11]. ... pli grandan paperujon mi portas sub la brako [FE 40.18].

• **sub'majstr'** - garçon de métier | journey-man | Handwerksgeŝell | подмастерье | podmajstrzy, czeladnik [UV majstr']. — [AK] journeyman, foreman.

• **subteni** — Kaj ŝi tuj ... alportis al la virino, ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli oportune [FE 15.3].

subit' - subit, soudain | sudden | plötzlich | внезапный | nagly. — [UL].

subjekt' - sujet | subject | Subject | подлежащее | podmiot. {GRAM} — [AK] subject (*gram.*). — [RE]. — Кр. uzon en negramatika senco: [Rev 40,24] Li estas ĉefurba *subjekto*. [Rab 65,19] [vindinfanoj, fornosidistoj, pacientoj, gravedaj virinoj, malriĉaj poetoj] kaj ankoraŭ diversaj similaj *subjektoj*.

subjektiv-a [OA 2.1] — [LI 1/1899]. [EG 1] subjektiv. [FK 280,20] la *subjektivaj* simptomoj.

subjunktiv-o (*gram.*) [OA 2.1] {GRAM} — [Beau] subjunctif. [EG 1] Subjunktiv[us].

sublimat' - mercure sublimé | sublimatum | Sublimat | сулема | sublimat. {KEM} — [AK] sublimé (*chimie*) | corrosive sublimate. — [RE].

substanc-o [OA 2.1] — [Beau] **substanc**, substance. [EG 1] Substanz. — [LI 6-7/1898] substanci-.

substantiv' - substantif | noun, substantive | Hauptwort {2012 ankaŭ: Substantiv} | существительное | rzeczownik. {GRAM} — [RE].

subtil' [OA 1] subtil | subtle | fein, spitzfindig | субтильный, тонкий | subtelny. — [EG 1] -a; -eco.

subtrah/i [OA 8] (nombron de alia nombro) Trovi la diferencon de la dua nombro per la unua nombro. — A. to subtract, F. soustraire, G. subtrahieren, abziehen, H. {es} substraer, restar, I. {it} sottrarre, P. {pt} subtrair (mat.). {MAT} — [EG 2] (arith.) subtrahieren, abziehen {ne en EG 1}.

Subvenci-o {legu: subvenci-o} [OA 4], {fr} subvention | {en} subvention, subsidy | {de} Geldunterstützung {2012 pli kutima: Subvention} | oficiala monhelpo. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} sovvenzione | {es} subvención | {pt} subvenção | {ca} subvenció, subsidi. — [EG 1] Subvention.

suĉ' - sucer | suck | saugen | сосать | ssać. — [UL].

sud' - sud | south | Süden | юг | południe. {GEO} — [RE].

Sudano [OA 8] {TOPO} — [Rhodes 1908, 527] **Sudan**, Sudan'o, Sudanlando.

sufer' - souffrir, endurer | suffer | leiden | страдать | cierpieć. — **sufери** - souffrir, endurer | suffer | leiden | страдать | cierpieć [FE 32]. — [UL].

• **sufero** — Kelkaj homoj sentas sin la plej feliĉaj, kiam ili vidas la suferojn de siaj najbaroj [FE 32.12].

sufiĉ' - suffisant | sufficient | genug | довольно, достаточно | dosyć, dostatecznie. — **sufiĉe** - suffisant | enough | genug | довольно, достаточно | dosyć, dostatecznie [FE 37]. — [UL]. — Nia urbo havas bonajn policianojn, sed ne sufiĉe energian policestron [FE 37.7]. — **Rim.:** LR 47 Ĉ (1892): „Ziemlich“ = „sufiĉe“ (aŭ: „ne mal-“) [La Esperantisto 1892, p. 63].

• **sufiĉa** — Unu fajrero estas sufiĉa, por eksplodigi pulvon [FE 41.18].

sufikso {mankas en UV} - suffixe | suffix | Suffix | суффикс {de 1918: суффикс} | przyrostek [FE 30,]. — Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ekzemple: tiama, ĉiama, kioma, tiea, ĉi-tiea, tieulo, tiamulo k. t. p. (= kaj tiel plu) [FE 30.10]. La sufikso «um» ne havas difinitan

signifon, kaj tial la (tre malmultajn) vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9]. — **sufiks'** [OA 1] * suffixe | suffix | Suffix | суффикс {de 1918: суффикс} | przyrostek. — **sufiks'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [DL III]: ... *la lernantoj povu ... kompreni bone la signifon kaj la uzon de l' sufiksoj kaj prefiksoj.* [EG 1]. * [FK 246,28] la enkonduko de diversaj prefiksoj kaj *sufiksoj*.

sufior' [OA 1] souffleur | prompter | Souffleur | суфлёр {de 1918: суфлёр} | sufler. — [EG 1].

sufok' - suffoquer, étouffer | suffocate | ersticken (act.) | души́ть | dusić, zadusić. — [AK] suffocate (*trans.*). — [RE].

sugest/i [OA 9] **1** Prezenti, proponi (seninsiste) ideon por konsidero: *mi sugestas, ke ni faru jene; sugestis solvon; sugestis respondon.* **2** Kaŭzi aperon de ideo, pensigi: *la simptomoj sugestas, ke li havas malarion; ŝia esprimo sugestis, ke ŝi estas kolera; la flugado de la birdoj sugestis novan ideon por flugmaŝino.* — [Kabe 1910] **Sugesto.** - **1.** Influo je persono hipnotigita, iganta ĝin pensi kaj voli, kion deziras la hipnotiganto. - **2.** Inspiro. **Sugesta.** De sugesto, koncernanta sugeston: *sugesta metodo.* **Sugesti.** Kaŭzi sugeston. [PV 1930] **sugesti**^B = sugestii. {^B = el Kabe 1910}. **Sugestii.** **1** Estigi iun ideon ... **2** (f) Supinspiri ... {laŭ PV 1930 la formo de OA 3 (1921) do estas la ĉefa}. — Кр. sugesti' [OA 3.2] tuj poste.

Sugesti' {legu: sugesti'} [OA 3.2] {en} suggestion | {fr} suggestion | {de} Suggestion | {es} sugestion | {pt} sugestao {legu: sugestão} | {it} suggestione | {pl} suggestja. — [EG 1] **sugesti-o**, Suggestion; **-i**, suggerieren; **-a**, suggestiv. — AV -i {do kontraŭ -o en OA 3.2}. — Кр. sugest/i [OA 9] tuj antaŭe.

suk' - jus, suc | sap, juice | Saft | сок | sok. — [AK] jus, suc, sève. — [UL].

sukcen' - succin, ambre jaune | amber | Bernstein | янтарь | bursztyn. — [RE].

sukces' - avoir du succès | success | Erfolg haben | имѣть успѣхъ {de 1918: иметь успех} | mieć powodzenie, sukces. — [AK] succeed | Erfolg haben, gelingen. — [RE].

suker' - sucre | sugar | Zucker | сахар | cukier. — **sukero** - sucre | sugar | Zucker | сахар | cukier [FE 26]. — [UL]. — Su-ké-ro [FE 2]. — Anstataŭ kafo li donis al mi teon kun sukero, sed sen kremo [FE 26.11]. Por ĉiu aĉetita funto da teo tiu ĉi komercisto aldonas senpage funton da sukero [FE 31.21].

• **sukeraĵo** — Sur la tablo staris diversaj sukeraĵoj [FE 35.5].

ŝuld' - devoir (dette) | owe | schulden | быть должнымъ | być dłużnym. — **ŝuldi** - devoir (dette) | owe | schulden | быть должнымъ | być dłużnym [FE 25]. — [UL]. — Mi sciigas, ke de nun la ŝuldoj de mia filo ne estos pagataj de mi [FE 25.7]. Estu trankvila, mia tuta ŝuldo estos pagita al vi baldaŭ [FE 25.8].

sulfur' - soufre | sulphur | Schwefel | сѣра | siara. — **sulfuro** - soufre | sulphur | Schwefel | сѣра | siara [FE 35]. {KEM} — [AK] siarka. — [RE].

• **sulfuracido** - En tiuj ĉi boteletoj sin trovas diversaj acidoj: vinagro, sulfuracido, azotacido kaj aliaj [FE 35]. {KEM}

sulk' - sillon | furrow | Furche, Runzel | борозда | brózda. — [AK] sillon, ride | борозда, морщина. — [RE].

sultan' [OA 1] * sultan | sultan | Sultan | султанъ | sultan. — [RE]. * [FK 187,1] La *sultano* Murado IV punadis la fumantojn per morto. [FK 31,4] la legendo pri la *sultano* de Kandaĥoro.

ŝultr' - épaule | schoulder | Schulter | плечо | ramię {ANAT}. — [RE].

sum' - somme | sum | Summe | сумма | summa. — [RE]. — Sú-mo [FE 3].

sun' - soleil | sun | Sonne | солнце | słońce. {ASTR} — **suno** - soleil | sun | Sonne | солнце | słońce [FE 5]. — [UL]. — La suno brilas [FE 5.5]. Sur la ĉielo staras la bela suno [FE 10.12]. En la tago ni vidas la helan sunon, kaj en la nokto ni vidas la palan lunon kaj la belajn stelojn [FE 10.13]. La suno rebrilas en la klara akvo de la rivero [FE 42.6].

• **sun'flor'** - tournesol | girasol, turnsol | Sonnenblume | подсолнечник | słonecznik. {BOT}

sup' - soupe, potage | soup | Suppe | супъ | zupa {KUIR}. — [UL].

super - au-dessus de, sur (sans toucher) | over, above | über, oberhalb | надъ | nad. — **super** - au dessus de | over, above | über, oberhalb | надъ | nad [FE 26]. — [AK] nad, ponad. — [UL]. — Super la tero sin trovas aero [FE 26.10].

• **super'i** - surpasser | surpass, excel | übertreffen | превосходить | przewyższać.

• **super'akv'** - inonder, submerger | overflow, deluge | überschwemmen | наводнять | zalewać.

• **super'flu'** - superflu | superfluous | überflüssig | лишній | zbyteczny.

• **super'jar'** - année bissextile | intercalary year | Schaltjahr | високосный годъ | rok przestępny.

• **supervesto** — Li portas rozokoloran superveston kaj teleroforman ĉapelon [FE 31.23].

superlativ' [OA 1] * superlatif | superlative | Superlativ | превосходная степень | stopień najwyższy. {GRAM} — [EG 1]. * [FK 254,27] la *superlativo* [estas farata] per *plej*.

superstiĉ' - superstition | superstition | Aberglaube | суевѣрие | zabobon. — [RE].

suplement/o. [OA 8] Kompletiga aldono. — A. supplement, F. supplément, G. Ergänzung, Nachtrag, H. {es} suplemento, I. {it} supplemento, P. {pt} suplemento. — [Bennemann 1923]. **suplement-o.** Ergänzung, Zusatz, Anhang.

supoz' - supposer | suppose | voraussetzen | предполагать | przypuścić, suponować. — [AK] vermuten, voraussehen. — [RE].

supr' - en haut | upper (adj.) | oben | вверху | na górze. — **supre** - en haut | above, upper | oben | вверху | na górze [FE 31]. — [UL]. — Nur la supre nomitaj tri verkoj publikigitaj en la libro «Fundamento de Esperanto», devas esti rigardataj kiel oficialaj [A 3.5]. La ideoj, kiujn mi supre esprimis pri la Fundamento de Esperanto, prezentas dume nur mian privatan opinion [A 11.1]. — Li staras supre sur la monto kaj rigardas malsupren sur la kampon [FE 33.12]. — **Rim.:** „supre“ devus aperi en la lekciofina vortlisto de FE 33, ne de FE 31.

• **supr'o** - sommet, cime | summit, peak | Gipfel | верхушка | szczyt, wierzchołek.

• **supr'aj'** - surface | surface | Oberfläche | поверхность | powierzchnia. — La tuta supraĵo de la lago estis kovrita per naĝantaj folioj kaj diversaj aliaj kreskaĵoj [FE 35.18]. — Kp. **surfaco.** [OA 8].

• **malsupre** — Li staras supre sur la monto kaj rigardas malsupren sur la kampon [FE 33.12]. — **Rim.:** En 1906 Z proponis al la LK „sob“ kiel sinonimon de „malsupren“ [LZ I 317].

sur - sur (en touchant) | upon, on | auf | на | na. — **sur** - sur | upon, on | auf | на | na [FE 6]. — [UL].

• **sur** {kun nominativo} — La libro estas sur la tablo, kaj la krajono kuŝas sur la fenestro [FE 6.5]. Sur la fenestro kuŝas krajono kaj plumo [FE 6.6]. Sur la tero kuŝas ŝtono [FE 6.9]. Kiu kuraĝas rajdi sur leono? [FE 7.6]. Blanka papero kuŝas sur la tablo [FE 10.2]. La blanka papero jam ne kuŝas sur la tablo [FE 10.3]. Sur la ĉielo staras la bela suno [FE 10.12]. Kie estas la tranĉiloj? - Ili kuŝas sur la tablo [FE 16.10]. Promenante sur la strato, mi falis [FE 22.2]. Sur la kameno inter du potoj staras fera kaldrono [FE 25.14]. Mi sidas sur seĝo kaj tenas la piedojn sur benketo [FE 26.7]. ... skribtablo aŭ skribotablo (= tablo, sur kiu oni skribas) [FE 27.6]. ... la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno aŭ sur la tablo kaj tie flugis ... [FE 28.3]. Metro de drapo signifus metron, kiu kuŝis sur drapo, aŭ kiu estas uzata por drapo [FE 32.6]. Sur la bordo de la maro staris amaso da homoj [FE 32.9]. Sur la arbo sin trovis multe (aŭ multo) da birdoj [FE 32.11]. Li staras supre sur la monto kaj rigardas malsupren sur la kampon [FE 33.12]. Sur la korto staras koko kun tri kokinoj [FE 33.16]. Sur kruta ŝtuparo li levis sin al la tegmento de la domo [FE 34.13]. Sur tiuj ĉi vastaj kaj herboriĉaj kampoj paŝtas sin grandaj brutaroj, ... [FE 34.15]. Sur la tablo staris diversaj sukeraĵoj [FE 35.5]. Sur lia vizaĝo mi vidis ĝojan rideton [FE 38.7]. Mi ne pendigis mian ĉapon sur tiu ĉi arbeto; ... [FE 39.12]. ... bastoneto, sur kiu oni tenas plumon por skribado, estas plumingo [FE 40.16]. ... eĉ unu polveron vi ne trovos sur lia vesto [FE 41.17].

• **sur** {kun akuzativo} — Kvinope ili sin ĵetis sur min, sed mi venkis ĉiujn kvin

atakantojn [FE 14.14]. ... estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino ... [FE 15.6]. ... estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino ... [FE 19.5]. ... tra la fenestro, kiu sin trovas apud la pordo, la vaporo iras sur la korton [FE 25.14]. Mi metis la manon sur la tablon [FE 26.8]. ... ni ankaŭ diras: „la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon“, kaj la vortoj „ĝardenon“, „tablon“ staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en“ kaj „sur“ tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton ... [FE 28.3]. La birdo ... surflugis sur la tegmenton [FE 31.20]. Li staras supre sur la monto kaj rigardas malsupren sur la kampon [FE 33.12]. Grandega hundo metis sur min sian antaŭan piedegon, ... [FE 38.10]. — **LR 1908** [Pri la akuzativo post „sur“]: Vd. je „tra“. Kp. samteme „sub“.

• **surflugi** — La birdo ne forflugis: ĝi nur deflugis de la arbo, alflugis al la domo kaj surflugis sur la tegmenton [FE 31.20].

• **surtuto** — vd. tie, difinita kiel surtuto, ne kiel sur-tut-o.

surd' - sourd | deaf | taub | глухой | глухы. — **surda** - sourd | deaf | taub | глухой | глухы [FE 20]. — [UL]. — Ĉu vi estas surda aŭ muta? [FE 20.14].

surfaco/o. [OA 8] Lokaro de la punktoj limantaj porcion de spaco aŭ solidon en la spaco. — A. surface, F. surface, G. Oberfläche, H. {es} superficie, I. {it} superficie, P. {pt} superficie. — [Kabe]. — Кр. supr'aj' [UV].

surpriz' - surprendre | surprise | überraschen | дѣлать сюрпризъ | niespodzianka, siurpriza. — **surprizi** - surprendre | surprise | überraschen | дѣлать сюрпризъ | robić niespodzianki [FE 40]. — [RE].

• **surprizo** — Mi eksaltis de surprizo [FE 40.3].

surtut' - redingote | over-coat | Rock | сюртукъ | surdut. — **surtuto** - redingote | over-coat | Rock | сюртукъ | surdut [FE 40]. {VEST} — [AK] redingote, jaquette, etc. | overcoat | Überrock. — [UL]. — La surtuto estas aĉetita de mi, sekve ĝi apartenas al mi [FE 25.5]. En la poŝo de mia pantalono mi portas monujon, kaj en la poŝo de mia surtuto mi portas

paperujon ... [FE 40.18]. — **Rim.: 1.** Komprenita kiel unu radiko, ne kunmetaĵo el *sur* kaj *tut'*. **2.** La vorto devus aperi en la vortlisto fine de FE 25, sed estas registrita nur en FE 40, 3-a linio. **3.** Kp. *tut'*.

suspekt' - suspecter, soupçonner | suspect | verdächtigen | подозревать | podejrzewać. — **suspekti** - suspecter, soupçonner | suspect | verdächtigen | подозревать | podejrzewać [FE 35]. — [AK] Verdacht hegen, argwöhnen. — [RE]. — Mi ne volis trinki la vinon, ĉar ĝi enhavis en si ian suspektan malklaraĵon [FE 35.4].

SUSURI {legu: susuri} [OA 6.1] *Eligi sonon malfortan kaj iom sekan, kiel de atlaso, silko, ĉifita papero, k. s.* | {en} to rustle | {fr} susurrer | {de} rascheln, rauschen (Seide, Papier) | {es} susurrar | {it} sussurrare | {pl} wydawać zgrzyt, chrzęścić. — [ER].

ŝut' - verser, répandre (pas pour les liquides) | discharge (corn, etc.) | schütten | сыпать | сypać. — [UL].

sutan' [OA 1] soutane | cassock | Sutane (Priesterkleid) | сутана | sutanna. {VEST} {RELI} — [EG 1] Soutane {de 1901: Sutane}.

svarm' [OA 1] grouiller, fourmiller | swarm | wimmeln | роиться, копошиться | roić się. — [EG 1].

svat' - rechercher en mariage, s'entremettre | intermeddle | freien, werben | сватать | swatać. — [AK] act as matchmaker. — [RE].

Ŝveb' {legu: ŝveb'} [OA 3.2] {en} to hover | {fr} planer | {de} schweben | {es} cernerse, spaziare | {pt} -- {mankas, estu: pairar, adejar} | {it} librarsi su le {eble pres-eraro, estu: sulle} ali, stare sospeso nell' aria {legu: nell'aria} | {pl} bujacz {legu: bujać}. — [Verax 1910].

svedo [OA 8] — [1889]. [E-isto 1889, p. 16, 23] Al ... amikoj en Svedujo. [Beau]. [EG 1].

ŝvel' - enfler | swell | schwellen | пухнуть | puchnąć. — [UL].

sven' - s'évanouir | faint, vanish | in Ohnmacht fallen | падать въ обморокъ | omdleć. — [AK] faint, swoon. — [RE].

sving' - brandiller | swing, toss |
schwingen | махать | machać. — [AK]
brandir, agiter | swing (*trans.*). — [RE].

ŝvit' - suer | perspire | schwitzen |
потѣть | pocić się. — **ŝviti** - suer | perspire |

schwitzen | потѣть | pocić się [FE 40]. —
[AK] suer, transpirer. — [UL].

• **ŝvitbanejo** - La kuracisto konsilis al
mi iri en ŝvitbanejon [FE 40.14].

T

Tt — Tt [FE 1]. — t | t as in “tea“ | t | T | t [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **to** ... [FE 1]. — **to** [OA 7] = nomo de la litero **t**, dudekvara litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., to, u, ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

t. e. {mankas en UV} — Por ĉiu tago mi ricevas kvin frankojn, sed por la hodiaŭa tago mi ricevis duoblan pagon, t. e. (= tio estas) dek frankojn [FE 14.7]. ... oni prenas ordinare la purajn radikojn, sed, se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5]. ... sed nur ĉar ni volis esprimi direkton, t. e. montri ... [FE 28.3]. El la dirita regulo sekvas, ke se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon (t. e. ĉu ĝi estas aktiva) aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8]. — [DL 1888]: ... *se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun la finiĝo* [DL 7.1]. [DL-Ald 1888]: *Ankoraŭ en la fino de l' jaro 1887, t. e. ankoraŭ antaŭ la ricevo de mia libreto, ...* [DL-Ald 2.1]. — **LR 66 B (1893)**: La signifo de la mallongigoj estas: t. e. = tio estas; k. c. = kaj ceteraj; k. t. p. = kaj tiel plu; e. = ekzemple; s-ro = sinjoro; d-ro = doktoro; frl. aŭ f-ino = fraŭlino; s-rino = sinjorino; n-ro = numero [*Esperantisto* 1893, p. 96 = PVZ 3, 110]. — Кр. k. t. p.

tabak' - tabac | tobacco | Tabak | табакъ | tytóń. {BOT} — [DL]. [RE].

taban' - taon | gad-fly | Bremse (Fliege) | слѣпень | giez. {ZOO} — [MV].

tabel' - table, liste | table, index | Tabelle | таблица | tabelka. — [RE].

tabl' - table | table | Tisch | столъ | stół. — **tablo** - table | table | Tisch | столъ | stół [FE 6]. {MEBL} — [AK] table (*meuble*). — [UL]. — La libro estas sur la tablo, kaj la krajono kuŝas sur la fenestro [FE 6.5]. Blanka papero kuŝas sur la tablo [FE 10.2]. La blanka papero jam ne kuŝas sur la tablo

[FE 10.3]. Kie estas la tranĉiloj? — Ii kuŝas sur la tablo [FE 16.10]. Mi metis la manon sur la tablon [FE 26.8]. ... tiel same ni ankaŭ diras: “la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon”, kaj la vortoj „ĝardenon”, „tablon” staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en” kaj „sur” tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton, t. e. montri, ke la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno aŭ sur la tablo kaj tie flugis, sed ke ĝi de alia loko flugis al la ĝardeno, al la tablo (ni volas montri, ke la ĝardeno kaj tablo ne estis la loko de la flugado, sed nur la celo de la flugado) ... [FE 28.3]. La tablo staras malrekte kaj kredeble baldaŭ renversiĝos [FE 33.11]. Sur la tablo staris diversaj sukeraĵoj [FE 35.5]. La lignisto vendas lignon, kaj la lignaĵisto faras tablojn, seĝojn kaj aliajn lignajn objektojn [FE 37.14]. Li sidas apud la tablo kaj dormetas [FE 38.5].

• **tableto** — Mi aĉetis por la infanoj tableton kaj kelke da seĝetoj [FE 38.1].

• **tabl/o/tenis/o.** [OA 9 tenis'] Tenisosimila ludo sur speciala tablo, en kiu oni uzas lignajn batilojn kaj tre malpezan platan pilketon. {SPORT}

• **skribtablo** aŭ **skribotablo** (= tablo, sur kiu oni skribas) [FE 27.6]. — En mia skribotablo sin trovas kvar tirstoj [FE 31.24].

tabul' - planche | tablet | Tafel, Brett | доска | deska, tablica. — [AK] board, plank, tablet. — [UL].

taburet-o [OA 2.1]. {MEBL} — [LI 5/1896]. [Beau] tabouret. [EG 1] Taburett.

taĉment' - détachement | detachment | Abtheilung {de 1901: Abteilung}, Detachment | отрядъ | oddział. {MIL} — [AK] détachement (*milit.*) | detachment (*troops*) | oddział (wojska). — [RE].

taft' - taffetas | taffety | Taffet {(ark.) 2012: Taft} | тафта | kitajka. {TEKST} — [AK] taffeta (*material*). — [RE].

tag' - jour | day | Tag | день | dzień. — **tago** - jour | day | Tag | день | dzień [FE 10]. — [RE]. — Mi deziras al vi bonan

tagon, sinjoro! [FE 10.8]. En la tago ni vidas la helan sunon, kaj en la nokto ni vidas la palan lunon kaj la belajn stelojn [FE 10.13]. La dudeka (tago) de Februaro estas la kvindek-unua tago de la jaro [FE 12.14]. La sepan tagon de la semajno Dio elektis, ke ĝi estu pli sankta, ol la ses unuaj tagoj [FE 12.15]. — Kion Dio kreis en la sesa tago? [FE 12.16]. Hodiaŭ estas la dudek sepa (tago) de Marto [FE 12.18]. ... tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko kaj alporti domen plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. Por ĉiu tago mi ricevas kvin frankojn, sed por la hodiaŭa tago mi ricevis duoblan pagon, t. e. (= tio estas) dek frankojn [FE 14.7]. Unu tago estas tricent-sesdek-kvinono aŭ tricent-sesdek-sesono de jaro [FE 14.12]. Tiu ĉi libro havas sesdek paĝojn; tial, se mi legos en ĉiu tago po dek kvin paĝoj, mi finos la tutan libron en kvar tagoj [FE 14.16]. En unu tago, kiam ŝi estis apud tiu fonto, venis al ŝi malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki [FE 15.1]. Antaŭ tri tagoj mi vizitis vian kuzon kaj mia vizito faris al li plezuron [FE 20.6]. Mi veturis du tagojn kaj unu nokton [FE 29.6]. Li estas morte malsana, li ne vivos pli, ol unu tagon [FE 31.7]. Li sentis sin tiel malfeliĉa, ke li malbenis la tagon, en kiu li estis naskita [FE 33.7]. En varmega tago mi amas promeni en arbaro [FE 34.11]. ... unu tagon, promenante apud la reloj de fervojo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortiĝis [FE 39.11]. Mi saltadis la tutan tagon de loko al loko [FE 40.5]. Tiu ĉi grava tago restos por mi ĉiam memorinda [FE 41.11].

● **tag'manĝ'** – dîner {de 1990: diner} | dine | zu Mittag essen | обѣдать | obiadować [UV manĝ']. — **tagmanĝi** [FE 27.12].

● **unutaga** - (= kiu daŭras unu tagon) [FE 27.8].

● **unuataga** - (= kiu estas en la unua tago) [FE 27.9].

tajl/i. [OA 8] Doni difinitan formon al materialo, tute aparte al ŝtofo, tranĉante el ĝi pecojn aŭ eretojn: ~i *stonon*, *gemon*, *ŝtofon*. — A. to cut, cut to shape; to form; F. tailler; G. zuschneiden, zustutzen, anspritzen, abschleifen, behauen; H. {es} cortar, tallar; I. {it} tagliare; P. {pt} talhar,

recortar. — [PV] {ne ĉe Z}. — Кр. tajlor' [UV].

tajlor' - tailleur | tailor | Schneider | портной | krawiec. — **tajloro** - tailleur | tailor | Schneider | портной | krawiec [FE 5]. La patro estas tajloro [FE 5.7]. — [UV]. — Кр. tajl/i [OA 8].

tajp/i. [OA 8] Skribi per maŝino. — A. to type, to typewrite; F. taper (à la machine), dactylographier; G. tippen, maschineschreiben; H. {es} mecanografiar, escribir con máquina; I. {it} dattilografare, scrivere a macchina, battere a macchina; P. {pt} dactilografar {de 2009: datilografar}. — [PVS] {ne ĉe Z; antaŭe *maŝin/skrib/i*}.

taks' - taxer | tax, appraise | abschätzen, taxiren {de 1901: taxieren} | оцѣнивать | taksować. — [RE].

taksi/o. [OA 9] Aŭto, kiu kune kun ŝoforo estas luebla por veturado, normale provizita per aparato, kiu montras la ŝuldatan veturpagon en ĉiu momento. {VETU}

taksus' [OA 1] if | yew-tree | Eibe | тисъ | cis (drzewo). {BOT} — [EG 1].

takt' [OA 1] * measure (mus.), tact | tact | Takt (mus.), Taktgefühl | такторактъ | takt. {MUZ} — [RE]. * [Unue, muzika takto aŭ ritma batado; due, per metaforo jam internacia, sprita takto, kio trafas la ritmon de la vivo]. [Ham 108,3] Deliroj? Tamen vidu, mia pulso, // En *takto* batas, tute kiel via, // Kaj kantas tiel same tute sane. [Rab 24,27] tintante promenadi laŭ la *takto* de tamburo. [FK 78,13] Ĉu vi ne havas orelojn, ne havas ideon pri *takto*, ke vi kantas kiel sovaĝuloj? [El Z-a artikolo] ili komencis batali kontraŭ li per la plej *sentaktaj* personaj atakoj kaj insultoj. [FK 91,12] agi kun granda *takto* kaj singardemo.

taktik' [OA 1] * tactique | tactics | Taktik | тактика | taktyka. — [RE]. [Rab 15,32] Hometoj ... kritikis la *taktikon* de Hanibalo.

talent' - talent | talent | Talent | талантъ | talent. — [DL]. [RE].

taler' [OA 1] * thaler | thaler | Taler | таллеръ | talar. {MON} — [RE].

tali' - taille | tally | Taille | станъ | talia, figura. {ANAT} — [AK] figure, waist, stature | стан, талия. — [RE].

talisman-o [OA 2.1] — [LI 6/1899]. [Beau] talisman. [EG 1] Talisman.

talk-o [OA 2.1] {MIN} — [EG 2] (mineral.) Talk {ne en EG 1}.

talmud-o [OA 2.1] {RELI} — [RE]. — [Beau] talmud. [EG 1] Talmud.

talp' - taupe | mole (animal) | Maulwurf | кротъ | kret. {ZOO} — [RE].

tambur' - tambour | drum | Trommel | барабанъ | bęben. {MUZ} — [RE].

• **tambur'i** - battre le tambour | drum | trommeln | барабанить | bębnić. {MUZ}

tamburin-o [OA 2.1] {MUZ} — [EG 1] Tamburin.

tamen - pourtant, néanmoins | however, nevertheless | doch, jedoch | однако | jednak. — **tamen** - pourtant, néanmoins | however, nevertheless | doch, jedoch | однако | jednak [FE 34]. — [UL]. — ... la severa netuŝebleco de la « Fundamento » gardos ĉiam la unuecon de nia lingvo, ne malhelpante tamen al la lingvo ... konstante perfektigadi [A 9.1]. — Mi ne scias la lingvon hispanan, sed per helpo de vortaro hispana-germana mi tamen komprenis iom vian leteron [FE 34.14]. Mia onklo ne mortis per natura morto, sed li tamen ne mortigis sin mem kaj ankaŭ estis mortigita de neniu; ... [FE 39.11]. Li estas tre ekkolerema kaj ekscitiĝas ofte ĉe la plej malgranda bagatelo; tamen li estas tre pardonema, li ne portas longe la koleron kaj li tute ne estas venĝema [FE 41.13].

tamtam-o [OA 2.1]. {MUZ} — [Beau] tam-tam {kun ligo-streketo}. [EG 1] Tamtam.

tan' - tanner | tan | gärben | дубить | garbować, wyprawiać (skóry). — [RE].

tandem-o [OA 2.1]. {VETU} — [EG 1] Tandem.

tangent-o (*trig.*) [OA 2.1]. {MAT} — [EG 1] Tangente. [FK 237,1 : tg D].

tanin' [OA 1] * tanin | tannin | Gerbstoff, Tanin | таннинъ | tanina. — [Beau] tanin. [EG 1] [EG 2] Tannin {-nn-}, Gerbstoff. * [FK 234,4] *tanino*, bora acido kaj aliaj adstringantaĵoj.

tank/o. [OA 9] Kirasita batalveturilo, kiu moviĝas sur ĉenbendoj (raŭpoj). {MIL}

tapet' - tapisserie, tenture | tapestry | Tapete | обои | obicia, tapety. — [AK] tapisserie, tenture, papier peint | wall-paper, paper-hangings. — [RE].

tapiok' [OA 1] * tapioca | tapioca | Tapioka | tapioka | tapioka. {KUIR} — * [FK 116,5] rizo, *tapioko* kaj makaronoj. [Verax].

tapir/o. [OA 9] Porkosimila mamulo el la ordo de neparhufuloj, kun dikaj kruroj, mallonga vosto kaj mallonga movebla rostro, vivanta en suda Azio kaj Sud-Ameriko. (*Tapirus.*) {ZOO}

tapiŝ' - tapis | carpet | Teppich | коверъ | dywan. — [UL]. — Та-пі-ŝо [FE 3]

tarantel-o [OA 2.1]. {MUZ} — [EG 1] Tarantella.

tarantul-o (*zool.*) [OA 2.1]. {ZOO} — [EG 1] Tarantel.

tarif' [OA 1] tarif | tariff | Tarif | тарифъ | taryfa. — [Beau]. [EG 1].

tarok-o (*kartl.*) [OA 2.1]. {LUD} — [EG 1] Tarok.

tas' - tasse | cup | Tasse | чашка | filizanka. — [RE].

task' [OA 1] tâche | task | Aufgabe | taskozadaca, обязанность obowiązek | żądanie {pres-eraro, estu: zadanie [kun antaŭa komo]}. — [Beau].

tatu' [OA 1] tatouer | tattoo | tätowieren | татуировать | tatuować. — [EG 1] -i; -o, -ado; -aĵo.

taŭg' - être bon pour..., convenir pour... | be fit for | taugen | годиться | być zdatnym. — [UL].

tavol' - couche, rangée | couch, bed, row | Schicht, Scheibe | слой | warstwa. — [AK] layer, stratum. — [RE].

te' - thé | tea | Thee | чай | herbata. — **teo** - thé | tea | Thee | чай | herbata [FE 26]. — [UL]. — Anstataŭ kafe li donis al mi teon kun sukero, sed sen kremo [FE 26.11]. Por ĉiu aĉetita funto da teo tiu ĉi komercisto aldonas senpage funton da sukero [FE 31.21]. Mi trinkis teon kun kuko kaj konfitaĵo [FE 35.2].

• **te'kruĉ'** - théière | tea-pot | Theekanne {de 1901: Teekanne} | чайникъ | czajnik.

• **te'maŝin'** - bouilloire | tea-kettle | Theemaschine {de 1901: Teemaschine} | самоваръ | samowar. — **Rim.:** Кр. samowar-o [OA 2.1].

teatr'o {mankas en UV} — {franca mankas} | theatre | Theater | театр {de 1918: театр} | teatr [FG 15.2]. — **teatro** - théâtre | theatre | Theater | театр {de 1918: театр} | teatr [FE 32]. — Teatramanto ofte vizitas la teatron kaj ricevas baldaŭ teatrajn manierojn [FE 32.1]. — **teatr'** [OA 1] * théâtre | theatre | Theater | театр {de 1918: театр} | teatr. — **teatr'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [UL C7.2]. [DL 5.33]. [DL 7.13]. [DL 16.32]. [RE]. * [Rab 111,32] ĝi estis nur la larmoj en la *teatro*. [Ham 81,10] la aplaŭdado de la tuta *teatro*. [FK 143,12] la opera *teatro* estis plenigita.

• **teatr'a** — {franca mankas} | theatrical (not *teatrical'a*) {celita probable: (not *teatrical'a*)} | theatralisch | но театральный | lecz teatralny [FG 15.2]. — [UL C7.2]. — **teatra** - Teatramanto ofte vizitas la teatron kaj ricevas baldaŭ teatrajn manierojn [FE 32.1].

• **teatramanto** - Teatramanto ofte vizitas la teatron kaj ricevas baldaŭ teatrajn manierojn [FE 32.1].

ted' - provoquer la satiété, ennuyer | tedious | Ueberdruss {legu: Überdruss} erregen | надоѣдать | dokuczać. — [AK] provoquer la satiété, importuner, obséder | bore, weary, annoy | lästig sein, Überdruss erregen | naprzykrzać. — [RE].

teg' - mettre par-dessus, couvrir | overlay, cover | beziehen, überziehen | наволакивать | powłóczyć. — [AK] cover (*wholly*) (*vb.*) | натягивать (сверху), обтягивать. — [RE]. — BRO8 -i; vd. BK I; FG 11.

• **teg'o** - taie | pillowcase, bedtick | Ueberzug {legu: Überzug} | наволочка | powłóczka.

tegment' - toit | roof | Dach | крыша | dach. — **tegmento** - toit | roof | Dach | крыша | dach [FE 31]. — [UL]. — La birdo ne forflugis: ĝi nur deflugis de la arbo, alflugis al la domo kaj surflugis sur la tegmenton [FE 31.20]. Sur kruta ŝtuparo li

levis sin al la tegmento de la domo [FE 34.13].

• **sub'tegment'** - galetas | garret | Boden, Dachstube | чердакъ | poddasze.

Tegol' {legu: tegol'} [OA 3.1] {en} tile | {fr} tuile | {de} (Dach)ziegel | {es} teja | {pt} telha | {it} tegolo, tegola | {pl} dachowka. — [EG 2] Ziegel (Dach~) {ne en EG 1}.

Teĥnik' {legu: teĥnik'}, **teĥnik'** [OA 3.2] {en} technical | {fr} technique | {de} technisch | {es} tecnico | {pt} tecnico {legu: técnico} | {it} tecnico | {pl} techniczny. — teĥnik-a: [let. 1887-11-27] [E-isto 3/1889]. [FK 252,28] vortoj *teĥnikaj* en ĝi ne estas troveblaj. [FK 279,30] per misteraj por la amaso terminoj *teĥnikaj*. teknik-o: [Beau]. — BRO9 teĥniko, tekniko.

teĥnik' [OA 3.2]. — [Beau]. — vd. ĉe teĥnik' [OA 3.2].

teism-o [OA 2.1]. {RELI} — [EG 1] Theismus.

teist-o [OA 2.1]. {RELI} — [EG 1] Theisto.

teks' - tisser | weave | weben | ткать | ткаć. — [RE].

tekst' {mankas en UV} — [A 4.5]. — **tekst'** [OA 1] * texte | text | Text | текстъ {de 1918: текст} | tekst. — **tekst/o** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 8]. — [DL]. [Manuel 1892]. [EG 1]. * [Ham 158,2] Mi min sidigis kaj elpensis baldaŭ alian *tekston* por letero tiu. [FK 85,11] telegramo kun konvena *teksto*.

• **kunteksta** - ... komparante la kuntekstan tradukon en la aliaj lingvoj, oni facile trovos la veran sencon de ĉiu vorto [A 4.5].

telefon' [OA 1] téléphone | telephone | Telephon {de 1996 ankaŭ: Telefon} | телефонъ {de 1918: телефон} | telefon. — [E-isto 4/1890]. [EG 1] -o; -i, telephonieren.

telegraf' {mankas en UV} — [FE 36.4]. — **telegraf'** [OA 1] * télégraphe | telegraph | Telegraph | телеграфъ {de 1918: телеграф} | telegraf. — **telegraf'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [DL 7] *Li korespondas telegrafe kun ĉiuj agentoj*. [Beau]. [EG 1]. * [FE 36.4].

• telegrafe - Mi gratulis telegrafe la junajn geedzojn [FE 36.4].

telegram' [OA 1] * telegramme | telegram | Telegramm | телеграмма | telegram. — [RE]. * [FK 85,4] Jubilea *telegramo*. [FK 267,22] vortaj *telegramoj* en la lingvo germana.

telepati/o. [OA 9] Komunikigo inter mensoj per aliaj rimedoj ol la ordinaraj sensoj: *la ekzisto de telepatio ne estas science pruvita*. — [EG 2] Telepathie {ne en EG 1}.

teler' - assiette | plate | Teller | тарелка | talerz. — **telero** - assiette | plate | Teller | тарелка | talerz [FE 31]. — [AK] тарелка. — [UL]. — Oni metis antaŭ mi manĝilaron, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino kaj telertuketo [FE 34.10].

• **teleroforma** — Li portas rozokoloran superveston kaj teleroforman ĉapelon [FE 31.23].

• **telertuketo** — Oni metis antaŭ mi manĝilaron, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino kaj telertuketo [FE 34.10].

teleskop-o [OA 2.1] — [RE]. [Beau] télescope. [EG 1] Teleskop.

televi/i. [OA 8] Vidi per televizio. — A. to watch television, F. voir à la télévision, G. das Fernsehen schauen {ankaŭ: fernsehen}, H. {es} mirar a la television, I. {it} vedere alla televisione, P. {pt} assistir televisão {legu: assistir à televisão}. — [BS]. [PIV] tele/vid/i {ne ĉe Z, ĉar televizio malrapide disvastiĝis nur en la 1930-aj jaroj}. — **Rim.:** *televizio* estas nefundamenta, vd. la ĉap. AR volumofine.

tem' - thème | thema | Thema | тема, задача | temat, zadanie. — [AK] thème, sujet, donnée, matière à traiter | theme, topic | тема | temat. — [RE].

temp' - temps (durée) | time | Zeit | время | czas. — **tempo** - temps (durée) | time | Zeit | время | czas [FE 13]. — [UL]. — Kiam nia lingvo estos oficiale akceptita ..., tiam aŭtoritata komitato, ..., havos la rajton fari ... ŝanĝojn, ... [A 1.2]; sed ĝis tiu tempo la fundamento de Esperanto devas plej severe resti absolute senŝanĝa, ... [A 1.3]. Laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de tre longa tempo ...

tri verkoj estas rigardataj kiel fundamento de Esperanto ... [A 2.1]. Ĝis la tempo, kiam ia ... institucio decidis alie, ĉio, kio troviĝas en tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel deviga por ĉiuj ... [A 3.5]. Kun la tempo la formo nova iom post iom elpuŝos la formon malnovan, ... [A 8.2]. ... tiuj ĉi arĥaismoj neniam estos elĵetitaj, sed ĉiam estos presataj en ĉiuj lernolibroj kaj vortaroj samtempe kun la formoj novaj, kaj tiamaniere ni havos la certecon, ke ... neniu verko Esperanta eĉ el la plej frua tempo iam perdos sian valoron kaj kompreneblecon por la estontaj generacioj [A 8.3]. ... ĝis la tempo kiam aŭtoritata centra institucio decidis pligrandigi (...) la ĝisnunan fundamenton ... [A 10.4]. — ... tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la pli juna [FE 13.1]. La tempo pasinta jam neniam revenos; la tempon venontan neniu ankoraŭ konas [FE 22.8]. La pastro, kiu mortis antaŭ nelonge (aŭ antaŭ nelonga tempo), loĝis longe en nia urbo [FE 25.12]. La personoj, kiuj ne komprenas la uzadon de la artikolo (...), povas en la unua tempo tute ne uzi la artikolon, ... [FE 27.3]. Jam estas tempo iri domen [FE 28.6]. — **Rim.:** Pri „kelka tempo“ vd. ĉe kelk'.

• **samtempe** — ... tiuj ĉi arĥaismoj neniam estos elĵetitaj, sed ĉiam estos presataj en ĉiuj lernolibroj kaj vortaroj samtempe kun la formoj novaj, ... [A 8.3].

temperament' [OA 1] * tempérament | temperament | Temperament, Gemütsart | темпераментъ | temperament. — [EG 1] Temperament. * [Rab 114,6] la *temperamento* de mia patro. [Ham 161,16] ŝajnas al mi, ke estas tre sufoke kaj varmege, laŭ mia *temperamento*.

temperatur' [OA 1] * temperature | temperature | Temperatur | температура | temperatura. {FIZ} — [EG 1]. * [FK 247,19] [Ekzemplo de internacia vorto].

tempest/o. [OA 8] Ventabunda vetero, pli forta ol ŝtormo, sed malpli forta ol uragano. — A. tempest; F. tempête; G. Sturm, stürmisches Wetter, Unwetter, Ungewitter {legu: Gewitter}; H. {es} tempestad; I. {it} tempesta; P. {pt} tempestade. {METEO} — Grabowski. [PV] {ne ĉe Z; antaŭe *vent/eg/o*}.

tempi' - tempe | temple (of forehead) | Schläfe | високъ | skroń. {ANAT} — [RE].

templ' [OA 1] * temple | temple | Tempel | храмъ | świątynia. {RELI} — [EG 1]. * [Ham 22,17] kun la kreskado de la *templo* ofte ŝanĝiĝas la spirito kaj la servo interne. [Rab 90,21] via piedo paŝas en sankta *templo*. — **Rim.:** En UV: **sankt'ej'** - temple | temple | Tempel | храмъ | świątynia [UV sankt'].

ten' - tenir | hold, grasp | halten | держать | trzymać. — **teni** - tenir | hold, grasp | halten | держать | trzymać [FE 15]. — [UL]. — Té-ni [FE 2].

• **ten'il'** - manche, anse | touch, hold, handle | Stiel, Griff | рукоятка | rączka.

• **de'ten'** - retenir | keep off, detain | enthalten, abhalten | удерживать | zatrzymywać.

• **sub'ten'** - étayer, appuyer | prop, stay | stützen, unterhalten | поддерживать | podtrzymywać.

• **libr'o'ten'ant'o** - teneur de livres | bookkeeper | Buchhalter | бухгалтеръ | buchhalter [UV libr'].

tend' - tente, pavillon | tent, pavilion | Zelt | палатка | namiot. — [AK] tent. — [RE].

tenden' - tendon | tendon | Sehne | тетива, сухожилие | ścięgno, żyła. {ANAT} — [AK] ścięgno, cięciwa. — [RE].

tendenc' [OA 1] * tendance | tendency | Tendenz | тенденция | tendencja. — [EG 1]. * [Rev 63,17] li inspiras al la junularo *malbontendencajn* regulojn.

tener/a. [OA 8] Montranta varman delikatecon de la koro. — A. tender; F. tendre, caressant; G. liebevoll, herzlich, liebkosend, zärtlich; H. {es} tierno, cariñoso; I. {it} tenero. affettuoso, amorevole; P. {pt} terno, carinhoso, amoroso, afável. — [PVS] {ne ĉe Z; antaŭe kares/em/a, (kor)/mol/a, mild/e am/em/a k.s.}.

teni' [OA 1] tenia | tape-worm | Bandwurm | ленточная глиста | tasiemiec. {ZOO} — [EG 1].

tenis/o. [OA 9] Sporto, en kiu du ludantoj (aŭ du paroj da ludantoj) per rakedoj alterne batas kaj rebatas pilketon trans reton streĉitan inter la ludantoj.

{SPORT} — [EG 1] **laŭtenis-o**, Lawn-tennis {ark., 2012: Tennis}.

• **tabl/o/tenis/o.** [OA 9] Tenisosimila ludo sur speciala tablo, en kiu oni uzas lignajn batilojn kaj tre malpezan platan pilketon.

tenor' [OA 1] * ténor | tenor | Tenor | теноръ {de 1918: тенор} | tenor. {MUZ} — [Beau]. * [FK 179,27] la unuaj havas ordinare voĉon sopranan kaj *tenoron*. [FK 179,19] la antikvaj loĝantoj de Eŭropo estis *tenoroj*.

tent' - tenter | tempt, try | prüfen, versuchen | искушать | kusić. — [AK] tempt | in Versuchung führen. — [UL].

Teodoro {mankas en UV} — La rozo apartenas al Teodoro [FE 5.4]. {NOM} — **Teodor'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (vira antaŭnomo).

teokrat' (2) [OA 7]. — [PIV].

teokratri-o [OA 2.1] — [EG 2] Theokratie {ne en EG 1}.

teolog' [OA 1] * théologien | theologian | Theolog {legu: Theologe} | богословъ {de 1918: богослов} | teolog. {RELI} — * [FK 107,3] kiel muŝoj ĉirkaŭ sukero aŭ *teologo* ĉirkaŭ paroĥo. [Kabe] {antaŭe *teologi-ist-o*, ekz. en EG 1}.

teologi' [OA 1] * théologie | theology | Theologie | богословие | teologia. {RELI} — [RE]. * [FK 207,20] la universitato posedis jam kurson *teologian*.

teorem-o [OA 2.1] — [Beau] théorème. [EG 1] Theorem.

teorio {mankas en UV} — Te-o-rí-o [FE 3]. — **teori'** [OA 1] * théorie | theory | Theorie | теория {de 1918: теория} | teorja {de 1936: teoria}. — **teori'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [DL]. [RE]. * [El la Deklaracio de Boulogne] *teoria* disputado kondukos al nenio. [FK 86,10] ĉiu, por klarigi la fenomenon, elpensis sian *teorion*. [FK 284,2] ĉia batalado abstrakta kaj *teoria*. [FK 235,19] *teorion* de la sunhorloĝo.

ter' - terre | earth | Erde | земля | ziemia. {GEO} — **tero** - terre | earth | Erde | земля | ziemia [FE 6] — **tero** - terre | earth | Erde | земля | ziemia [FE 31]. — [UL]. — Sur la tero kuŝas ŝtono [FE 6.9]. Super la tero sin trovas aero [FE 26.10]. — **Rim.:** „tero“

estas troa en la lecionfina vortlisto de FE 31.

• **en'ter'ig'** - ensevelir | bury | begraben | хоронить | pochować, pogrzebać.

• **ter'kol'** - isthme | isthmus | Landenge | перешеек | międzymorze, przesmyk [UV ter']. — Кр. istm' [OA 1].

• **ter'pom'** - pomme de terre | potato | Kartoffel | картофель | kartofel [UV ter'].

• **ter'pom'** - pomme de terre | potatoe | Kartoffel | картофель | kartofel [UV pom'].

terapi' [OA 1] * thérapeutique | therapeutics | Therapie | терапия {de 1918: терапия} | terapja {de 1936: terapia}. {MED} — [LI 4/1896]. [EG 1]. * [FK 233,1] *Terapio* ... kuracado.

teras' - terrasse | terrace | Terasse | терасса | taras. {ARKI} — [AK] терраса. — [RE]. — Кр. verand' [OA 1].

tercet' [OA 1] trio | trio | Terzett | терцетъ {de 1918: терцет} | tercet. {MUZ} — [EG 1].

terebint' - térébenthine | turpentine | Terpentin | терпентинъ | terpentyna. {KEM} — [RE].

teren/o. [OA 8] Terspaco, rigardata el la vidpunkto de ĝia utiligado por difinita homa aktiveco. — A. ground, piece of land, terrain; F. terrain; G. Boden. Grundstück, Gelände; H. {es} terreno, solar; I. {it} terreno; P. {pt} terreno. — [Backman 1921]. [EV]. [PV].

teritori-o [OA 2.1] — [LI 1/1898]. [Beau] territoire. [EG 1] Territorium.

termin' - terme | term | Termin | терминъ {de 1918: термин} | termin. — [AK] term, technical name | Terminus, Fachausdruck. — [MV].

termit' [OA 1] * termite | termite | Termit | термитъ | termit. {ZOO} — [RE]. * [FK 222,11] La loĝejoj de la *termitoj*.

termometr' [OA 1] thermomètre | thermometer | Thermometer | термометръ {de 19128: термометр} | termometr. {METEO} — [RE].

tern' - éternuer | sneeze | niessen {de 1901: niesen} | чихать | kichać. — [AK] niesen. — [RE].

terur' - terreur, effroi | terror | Schrecken | ужасъ | przerażenie. — **teruro** - terreur, effroi | terror | Schrecken | ужасъ |

przerażenie [FE 13]. — [AK] terror, horror, fright. — [UL]. — Grandega hundo metis sur min sian antaŭan piedegon, kaj mi de teruro ne sciis, kion fari [FE 38.10].

• **terura** - ... tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la pli juna [FE 13.1].

test/o. [OA 9] Ekzameno, mezurado aŭ enketo por kontroli ion (ekz. nivelon de lernantoj, kvaliton de produkto, korpan sanstaton).

testament' - testament | testament | Testament | завѣщаніе {de 1918: завещание} | testament. {JUR} — [AK] will, testament. — [RE].

testik' - testicule | testicle | Ei (anatom.) | яичко (анатом.) | jajko. {ANAT} — [AK] Hode | jądro. — [RE].

testud' - tortue | tortoise | Schildkröte | черепаха | żółw. {ZOO} — [RE].

tetan' - tetanos | tetanus | Starrkrampf {2012 ankaŭ: Tetanus} | столбняк | teżecz. {MED} — [RE].

tr' - tétras, coq de bruyère | grouse | Birkhahn | тетеревъ | cietrzew. {ZOO} — [AK] Birkhuhn. — [RE].

tetra' - gélinotte de bois | hazel-hen | Haselhuhn | рябчикъ | jarząbek. {ZOO} — [AK] Waldhuhn. — [RE].

tez' - thèse | thesis | Satz, Thesis {2012: These} | положеніе, тезисъ | teza. — [AK] thesis, proposition. — [RE].

tia - tel | such | solcher | такой | taki. — **tia** - tel | such | solcher | такой | taki [FE 27]. — [UL]. — ... fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, se tiaj ŝanĝoj montriĝos necesaj [A 1.2]. ... estas bone ĉiam peni uzadi nur vortojn el la «Fundamento» ĉar nur pri tiaj vortoj ni povas esti certaj, ke nia adresato ilin nepre trovos en sia vortaro [A 7.1]. Leĝan sankcion ili [= la ideoj] ricevos nur en tia okazo, se ili estos akceptitaj de la unua internacia kongreso de esperantistoj, ... [A 11.2]. — Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas; ĉu ne estus al vi agrable havi tian saman kapablon? [FE 17.10] Ne skribu al mi tiajn longajn leterojn [FE 18.4]. La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan

indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, ... [FE 23.3]. Ĝia uzado [= tiu de la artikolo] estas tia sama kiel en la aliaj lingvoj [FE 27.2]. ... en tiaj okazoj ni uzas la finiĝon „n” tute egale ĉu ia prepozicio starus aŭ ne [FE 28.3]. Se ni aldonas la literon „t”, ni ricevas vortojn montrajn: tia, tial, tiam, tie, tiel, ties, tio, tiom, tiu [FE 30.4].

• **tiamaniere** — ... tiuj ĉi arĥaismoj neniam estos elĵetitaj, ..., kaj tiamaniere ni havos la certecon, ke eĉ ĉe la plej granda perfektigado la unueco de Esperanto neniam estos rompata ... [A 8.3].

— **LR 100 A (1891)** [*tia* - *tiela*]: La diferenco inter la senco de *tia* kaj *tiela* estas tiel malgranda, ke la okazoj por *tiela* estas tre maloftaj. Ekzemple: se brulas granda domo kaj la brulo estas stranga, jen hela, jen subite estingiĝanta por momento, jen saltanta k.c. - ni povus diri (kvankam ne necese): ĉu vi vidis *tiun* brulon (= la brulon de tiu ĉi domo)? *tian* brulon (= tiel grandan k.c.) mi ofte vidas, sed neniam mi vidis brulon *tielan* (= tiamanieran) [*Esperantisto*, 1891, p. 21].

tial - c'est pourquoi | therefore | darum, deshalb | потому | dla tego. — **tial** - c'est pourquoi | therefore | darum, deshalb | потому | dla tego [FE 9]. — [UL]. — Tial, por meti finon al ĉiuj malkompreniĝoj kaj disputoj, kaj por ke ĉiu esperantisto sciu tute klare, per kio li devas en ĉio sin gvidi, la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn, ... [A 3.3]. Tial la legantoj ne miru, ke ili trovos en la nacia traduko de diversaj vortoj en tiu ĉi libro (...) tute nekorekte tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la unua eldono de la «Universala Vortaro» [A 4.2]. — Aleksandro ne volas lerni, kaj tial mi batas Aleksandron [FE 9.7]. Ĉar ĉiu amas ordinare personon, kiu estas simila al li, tial tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, ... [FE 13.1]. Kvar metroj da tiu ĉi ŝtofo kostas naŭ frankojn; tial du metroj kostas kvar kaj duonon frankojn (aŭ da frankoj) [FE 14.11]. Tiu ĉi libro havas sesdek paĝojn; tial, se mi legos en ĉiu tago po dek kvin paĝoj, mi finos la tutan libron en kvar tagoj [FE 14.16]. Se ni aldonas la literon „t”, ni ricevas vortojn montrajn: tia, tial, tiam, tie, tiel, ties, tio, tiom, tiu

[FE 30.4]. Hodiaŭ estas bela frosta vetero, tial mi prenos miajn glitilojn kaj iros gliti [FE 34.7]. En la kota vetero mia vesto forte malpuriĝis; tial mi prenis broson kaj purigis la veston [FE 39.1]. La sufikso «um» ne havas difinitan signifon, kaj tial la (tre malmultajn) vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9].

tiam - alors | then | dann | тогда | wtedy. — **tiam** - alors | then | dann | тогда | wtedy [FE 27]. — [UL]. — Kiam nia lingvo estos oficiale akceptita de la registaroj de la plej ĉefaj regnoj ..., tiam aŭtoritata komitato, ..., havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, ... [A 1.2]. — Kiam Nikodemo batas Jozefon, tiam Nikodemo estas la batanto kaj Jozefo estas la batato [FE 22.3]. La artikolo „la” estas uzata tiam, kiam ni parolas pri personoj aŭ objektoj konataj [FE 27.1]. Se ni bezonas uzi prepozicion kaj la senco ne montras al ni, kian prepozicion uzi, tiam ni povas uzi la komunan prepozicion „je” [FE 29.1]. Sed ni ne uzas la akuzativon tiam, kiam la klareco de la senco tion ĉi malpermesas [FE 29.10]. Se ni aldonas la literon „t”, ni ricevas vortojn montrajn: tia, tial, tiam, tie, tiel, ties, tio, tiom, tiu [FE 30.4].

• **tiama** - Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ekzemple: tiama, ĉiama, kioma, tiea, ĉi-tiea, tieulo, tiamulo k. t. p. ... [FE 30.10].

• **tiamulo** - Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ekzemple: tiama, ĉiama, kioma, tiea, ĉi-tiea, tieulo, tiamulo k. t. p. ... [FE 30.10].

— **Rim.:** UL kaj DL *tian* (kun -n); tiam (kun -m) de post DL Ald 1888: „La sola ŝanĝo, kiun mi {Zamenhof} trovas necesa fari mem, estas: anstataŭ „ian,” „ĉian,” „kian,” „nenian,” „tiam” — devas esti: „iam,” „ĉiam,” „kiam,” „neniam,” „tiam” (por malegaligi la vortojn „ian” etc. kaj „ian” etc).“

tiar-o [OA 2.1] {VEST} — [EG 1] Tiara.

tibi' - os de la jambe, tibia | shin bone | Schienbein | голень | goleń. {ANAT} — [AK] большая берцовая кость. — [RE].

tie - là-bas, là, y | there | dort | тамъ {de 1918: там} | tam. — **tie** - là-bas, là, y | there | dort | тамъ {de 1918: там} | tam [FE 28]. — **tie** - {franca mankas} | tie there - tie ĉi here | tie dort - tie ĉi hier | tie тамъ {de 1918: там} - tie ĉi здѣсь {de 1918: здесь} | tie tam - tie ĉi tu [FE 13 ĉi]. — **tie** - {franca mankas} | {angla mankas} | da | тамъ {de 1918: там} | tam (w tamtem miejscu) [FG 13]. — [UL]. — Se ni iam post prepozicio uzas la akuzativon, la akuzativo tie dependas ne de la prepozicio, sed de aliaj kaŭzoj [FE 28.2]. ... por esprimi direkton, ni aldonas al la vorto la finon „n“; sekve: tie (= en tiu loko), tien (= al tiu loko) [FE 28.3]. ... sed nur ĉar ni volis esprimi direkton, t. e. montri, ke la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno aŭ sur la tablo kaj tie flugis, sed ke ĝi de alia loko flugis al la ĝardeno, al la tablo [FE 28.3]. Se ni aldonas la literon „t“, ni ricevas vortojn montrajn: tia, tial, tiam, tie, tiel, ties, tio, tiom, tiu [FE 30.4]. Aldonante al la vortoj montraj la vorton „ĉi“, ni ricevas montron pli proksiman; ekzemple: ... tie (malproksime), tie ĉi aŭ ĉi tie (proksime) [FE 30.8].

• **tie'n** - {franca mankas} | {angla mankas} | dahin | туда | там (do tamtego miejsca) [FG 13]. — **tien** - „Se estas tiel,“ diris la patrino, „mi devas tien sendi mian filinon [FE 17.9]. “Mi volas ke vi tien iru,“ diris la patrino, “kaj iru tuj!” [FE 19.2]. ... por esprimi direkton, ni aldonas al la vorto la finon „n“; sekve: tie (= en tiu loko), tien (= al tiu loko) [FE 28.3].

• **tie ĉi** - {franca mankas} | tie there - tie ĉi here | tie dort - tie ĉi hier | tie тамъ - tie ĉi здѣсь | tie tam - tie ĉi tu [FE 13 ĉi]. — Se li sciis, ke mi estas tie ĉi, li tuj venis al mi [FE 20.11]. La filo de la reĝo, kiu revenis de ĉaso, ŝin renkontis; kaj, vidante, ke ŝi estas tiel bela, li demandis ŝin, kion ŝi faras tie ĉi tute sola ... [FE 21.7]. Mi restas tie ĉi laŭ la ordono de mia estro [FE 26.15]. For de tie ĉi! [FE 26.24]. ... tiel same ni ankaŭ diras: “la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon”, kaj la vortoj „ĝardenon“, „tablon“ staras tie ĉi en akuzativo [28.3]. Aldonante al la vortoj montraj la vorton

„ĉi“, ni ricevas montron pli proksiman; ekzemple: ... tie (malproksime), tie ĉi aŭ ĉi tie (proksime) [FE 30.8].

• **tien ĉi** - “Ĉu mi venis tien ĉi,” diris al ŝi la malĝentila kaj fiera knabino, “por doni al vi trinki?” [FE 19.6]

• **ĉi tie** - Aldonante al la vortoj montraj la vorton „ĉi“, ni ricevas montron pli proksiman; ekzemple: ... tie (malproksime), tie ĉi aŭ ĉi tie (proksime) [FE 30.8].

• **tiea** - Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ekzemple: ... tiea, ĉi-tiea, tieulo, ... k. t. p. ... [FE 30.10].

• **ĉi-tiea** - Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ekzemple: ... tiea, ĉi-tiea, tieulo, ... k. t. p. ... [FE 30.10].

• **tieulo** - Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ekzemple: ... tiea, ĉi-tiea, tieulo, ... k. t. p. ... [FE 30.10].

tiel - ainsi, de cette manière | thus, so | so | такъ {de 1918: так} | tak. — **tiel** - ainsi, de cette manière | thus, so | so | такъ {de 1918: так} | tak [FE 10]. — [UL]. — Mi estas tiel forta, kiel vi [FE 10.19]. La pli maljuna estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrinon; ili ambaŭ estis tiel malagrablaj kaj tiel fieraj, ke oni ne povis vivi kun ili [FE 11.2]. „Vi estas tiel bela, tiel bona kaj tiel honesta, ke mi devas fari al vi donacon“ [FE 15.5]. ... ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto [FE 17.1]. “Pardonu al mi, patrino,” diris la malfeliĉa knabino, “ke mi restis tiel longe” [FE 17]. “Se estas tiel,” diris la patrino, “mi devas tien sendi mian filinon [FE 17.9]. Mi zorgas pri ŝi tiel, kiel mi zorgas pri mi mem; sed ŝi mem tute ne zorgas pri si kaj tute sin ne gardas [FE 18.14]. “Bone, ĉar vi estas tiel servema, mi faras al vi donacon, ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi parolos, eliros el via buŝo aŭ serpento aŭ rano.” [FE 19.10]. ... vidante, ke ŝi estas tiel bela, li demandis ŝin, kion ŝi faras tie ĉi tute sola kaj pro kio ŝi ploras [FE 21.7]. Sed pri ŝia fratino ni povas diri, ke ŝi fariĝis tiel malaminda, ke ŝia propra

patrino ŝin forpeli de si ... [FE 23.4]. Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9]. ... tiel same ni ankaŭ diras: “la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon” ... [FE 28.3]. Se ni aldonas la literon „t”, ni ricevas vortojn montrajn: tia, tial, tiam, tie, tiel, ties, tio, tiom, tiu [FE 30.3]. ... ekzemple: tiama, ĉiama, kioma, tiea, ĉi-tiea, tieulo, tiamulo k. t. p. (= kaj tiel plu) [FE 30.10]. Li estas tiel dika, ke li ne povas trairi tra nia mallarĝa pordo [FE 33.2]. La nokto estis tiel malluma, ke ni nenion povis vidi eĉ antaŭ nia nazo [FE 33.4]. Li sentis sin tiel malfeliĉa, ke li malbenis la tagon, en kiu li estis naskita [FE 33.7]. Oni tiel malhelpis al mi, ke mi malbonigis mian tutan laboron [FE 33.14]. La tranĉilo estis tiel malakra, ke mi ne povis tranĉi per ĝi la viandon ... [FE 34.1].

— **LR 100 A (1891)** [*tia - tiela*]: ... La diferenco inter la senco de *tia* kaj *tiela* estas tiel malgranda, ke la okazoj por *tiela* estas tre maloftaj. Ekzemple: se brulas granda domo kaj la brulo estas stranga, jen hela, jen subite estingiĝanta por momento, jen saltanta k.c. — ni povus diri (kvankam ne necese): ĉu vi vidis *tiun* brulon (= la brulon de tiu ĉi domo)? *tian* brulon (= tiel grandan k.c.) mi ofte vidas, sed neniam mi vidis brulon *tielan* (= tiamanieran) [*Esperantisto* 1891, p. 21].

— **LR 100 B (1907)** [„*tiela*“]: Via opinio, ke mi ĝis nun neniam aprobis la vorton “*tiela*”, estas erara. Al la vortoj “*tiela*” kaj “*tiele*”, kiuj estas kreitaj tute regule laŭ la leĝoj de nia lingvo, mi ne sole ne rifuzis mian aprobon, sed mi eĉ *mem jam de longa tempo* uzas ilin de tempo al tempo. Mi ne povas nur laŭdi, kiam oni *trouzas* tiujn vortojn, kaj kiam oni uzas ilin tute *senbezzone* anstataŭ la pli simplaj vortoj “*tia*” kaj “*tiel*”, aŭ ankoraŭ pli, kiam oni volas uzadi ilin *ĉiam* anstataŭ la vortoj fundamentaj; sed en ĉiuj okazoj, kiam oni volas uzi la sencon de la vortoj “*tia*” kaj “*tiel*” en formo *pli akcentita*, mi trovas la vortojn “*tiela*” kaj “*tiele*” tre bonaj, ne sole permesindaj, sed eĉ rekomendindaj [Resp. 8, *La Revuo* Feb. 1907].

ties {mankas en UV} - Se ni aldonas la literon „t”, ni ricevas vortojn montrajn: tia, tial, tiam, tie, tiel, ties, tio, tiom, tiu

[FE 30.4]. — [Poŝa 1890]. — **ties** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] = apartenanta al tiu.

tif' [OA 1] typhus | typhus | Typhus | тифъ | tyfus. {MED}

tig/o. [OA 8] Tiu parto de herbecaj plantoj, kiu portas burĝonojn, foliojn kaj florojn, kaj kiu kune kun la radikoj konsistigas la akson de la planto. — A. stem, stalk (of plant); F. tige, queue (fleur), pied (herbe); G. Stiel, Stengel; H. {es} tallo; I. {it} gambo, culmo; P. {pt} talo, haste, caule. {BOT} — [Verax 1910]. [PV] {antaŭe *trunk/et/o*, ekz. en EG 1}.

tigr' - tigre | tiger | Tiger | тигрь | tygrys. {ZOO} — [RE].

tiki' - chatouiller | tickle | kitzeln | щекотать | łechtać. — [RE].

tili' - tilleul | lime-tree | Linde | липа | lipa. {BOT} — [RE].

tim' - craindre | fear | fürchten | бояться | obawiać się. — **timi** - craindre | fear | fürchten | бояться | obawiać się [FE 20]. — [UL]. ... kiam mi finos mian laboron, mi serĉos mian horloĝon, sed mi timas, ke mi ĝin jam ne trovos [FE 20.8]. Timulo timas eĉ sian propran ombbron [FE 37.21].

• **timo** — Li paliĝis de timo kaj poste li ruĝiĝis de honto [FE 39.2].

• **timulo** — Timulo timas eĉ sian propran ombbron [FE 37.21].

— **LR 111 (1890)** [„*estu timata*“]: La esprimo “*estu timata*” estas uzita tute bone kaj regule. En la rusa lingvo la vorto “*timi*” ne havas pasivon, sed tio ĉi ja tute ne montras ankoraŭ, ke ankaŭ en Esperanto ĝi ne devas havi pasivon. En ĉiu vivanta lingvo estas permesita uzi nur tiujn formojn, kiujn aliaj personoj jam uzis antaŭ vi; sed en la lingvo internacia oni devas obei sole nur la *logikon*. La logiko diras, ke *ĉia* verbo povas havi pasivon, se nur la *senco* ĝin permesas. Sed en la verbo “*timi*” la senco tute bone permesas pasivon, kiel en aliaj verboj. Ĉe la timado ni havas ĉiam du personojn aŭ objektojn: unu, *kiu* timas, kaj unu, *kiun* oni timas, aŭ kiu *estas timata*. “De l' malamikoj vi estu timata” signifas: ke la malamikoj timu vin (= je vi aŭ antaŭ vi). Vere, ke en la rusa lingvo oni diras ne “*timi lin*”, sed “*timi de li*” sed tio ĉi estas aparteco de la rusa lingvo, kiu tute ne estas

deviga ankaŭ por ĉia alia lingvo. Jam la senco mem permesas tute bone uzi la verbon “timi” kun la akuzativo (en tia maniero ĝi ankaŭ estas uzata en multaj lingvoj, kie ĝi tiel ankaŭ havas pasivon); sed se la senco ĝin ankaŭ ne dirus, ĝin diras ja tute klare nia gramatiko, laŭ kiu en ĉia duba okazo oni povas uzi la prepozicion “je” aŭ la akuzativon sen prepozicio. Eĉ de vortoj, kiuj per si mem ne postulas la akuzativon, vi povas en nia lingvo libere ĉiam fari pasivon, se nur la senco de tiu ĉi pasivo estos komprenebla. Tiel ekzemple en la versaĵo “Al la Esperantisto” estas ne malregule uzita la esprimo “la celo estos *alvenita*” (= oni alvenos al la celo) [*Esperantisto* 1890, p. 32].

timian' - thym | thyme | Thymian | тиміамъ {de 1918: тимьян} | macierzanka. {BOT} — [RE].

timon' - timon | thill, coach-beem | Deichsel | дышло | dyszel. — [AK] shaft, pole. — [RE].

tindr-o [OA 2.2] amadou | tinder | Zunder — [Beau] amadou. [EG 1] Zunder.

tine' - teigne | moth | Motte | моль | mól. {ZOO} — [RE].

tink-o [OA 2.2] (*zool.*) tanche | tench | Schleie {ZOO} — [Beau] tanche. [EG 1] Schleie.

tinktur-i [OA 2.1] — [Beau] teinture {substantivo}. ~i, teindre. ~isto, tinturier. [EG 1] **tinktur-o**, Tinktur, (flüssige) Farbe (*zum Färben*) {subst.}; -i, färben; -isto, Färber. [FK 234,1] safrana *tinkturo* de opio (*tinctura opii crocata*).

tint' - tinter | chink, clank, jingle | klirren | бряцать | brzakać. — [RE]. [MV] — [1882] *tint-*.

tio - cela | that one | das, jenes | то, это | to, tamto. — **tio** - cela | that, that one | jenes, das | то, это | to, tamto [FE 11]. — [AK] that (*thing*). — [UL]. — ... se mi volus plibonigi, tio ĉi jam estus ŝanĝo, ... [A 4.3]. Tio ĉi {tiu klarigo} povus naski la penson, ke nia lingvo restos ĉiam rigida ... [A 6.2]. — t. e. (= tio estas) [FE 14.7]. ... ĉar tio ĉi estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino, ... [FE 15.6]. De kio tio ĉi {la elfalo de diamantoj} venas, mia filino?” [FE 17.6]. Tio ĉi estis la unua fojo, ke ŝi nomis ŝin sia

filino [FE 17.7]. ... tio ĉi estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino ... [FE 19.5]. — **LR 47 D (1889)**: La vortojn oni devas traduki: [...] to jestj *tio estas* (t.e.). [Let. al Majnov (1889-05-15), OV, p. 480].

• **tion** — ... verkoj privataj, kiujn la esperantistoj - se ili trovas tion ĉi utila por la unueco de nia afero - povas rigardadi kiel modela, sed ne kiel deviga [A 3.6]. Kun la tempo la formo nova iom post iom elpuŝos la formon malnovan, ..., kiel ni tion ĉi vidas en ĉiu natura lingvo [A 8.2]. ... ni devas tion ĉi {ĉian «perfektigadon» de la lingvo} fari ne facilanime, ... [A 9.3]. ... fari tion ĉi {ĉian perfektigadon} (...) povas ... nur ia centra institucio [A 9.4].

• **krom tio** — La pli juna filino, kiu estis la plena portreto de sia patro laŭ sia boneco kaj honesteco, estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3].

• **pri tio** — Pli detale mi parolos pri tio ĉi {pri tiu ŝajna kontraŭdiro} en la Bulonja kongreso [A 6.5]; nun mi diros pri tio ĉi nur kelkajn vortojn, por ke mia opinio ne ŝajnu tro paradoksa [A 6.6]. ... zorgante pri tio, ke ĉiuj uzu tiujn vortojn en la sama formo ... [A 7.1].

— **LR 1907** [*ioj, tioj, kioj* k.t.p.]: Vd. ĉe „kio“.

tiom - autant, tant | so much | so viel | столько | tyle. — {Mankas en la lecionfina vortlisto en FE 30.} — [UL]. — Se ni aldonas la literon „t“, ni ricevas vortojn montrajn: tia, tial, tiam, tie, tiel, ties, tio, tiom, tiu [FE 30.4]. — **LR 125 (1890)**: Egale bonaj terorie ankaŭ estas la esprimoj “mi konas tiom homojn” kaj “mi konas tiom da homoj”, sed ne bone estus diri “mi konas tiom da homojn”, ĉar en la lasta esprimo la formo “homoj” dependas ne de la vorto “konas”, sed de la prepozicio “da”, kiu ne postulas akuzativon [*Esperantisto* 1890, p. 60]. — **LR 47 D (1889)**: La vortojn oni devas traduki: [...] stolko-to *tiom-tiom*; [...] [Let. al Majnov (1889-05-15), OV, p. 480].

tip' [OA 1] * type | type | Типус {2012 ankaŭ: Тип} | типотипъ | typ. — [1892] [EG 1] -o, Типус; -a. * [FK 277,10] konstruitaj laŭ la sama *tipo*, kiel la homo. [FK

287,9] ĝis la plej perfekta *tipo* de plena kaj riĉa lingvo.

tipograf' (1) [OA 7]. — [EV]. [GD] {antaŭe *tipografi/ist/o*}. [LI 11/1898] tipografisto (unu -i-).

tipografi' [OA 1] * typographie | typography | Типография {de 1996 ankaŭ: Типографіе} | типографія {de 1918: типографія} | drukarnia. — [DL-Ald]. [Manuel 1892]. * [FK 261,11] estus necesa loko de 135 literoj *tipografiaj*. [PV].

tir' - tirer | draw, pull, drag | ziehen | тянуть | سیاځناځ. — **tiri** - tirer | draw, pull, drag | ziehen | тянуть | سیاځناځ [FE 34]. — [UL].

• **kun'tir'** - astreindre | astringe | zusammenziehen, adstringiren {de 1901: adstringieren} | стягивать | سیاځناځ. — [AK] contracter, reserrer.

• **korktirilo** — Ĉu vi havas korktirilon, por malŝtopi la botelon? [FE 34.2].

• **tir'kest'** - tiroir | drawer | Schublade | выдвигной ящикъ | szuflada [UV kest']. — En mia skribotablo sin trovas kvar tirkestoj [FE 31.24].

tiran' [OA 1] * tyran | tyrant | Tyrann | тиранъ {de 1918: тиран} | tyran. — [RE]. * [FK 85,22] la *tirano* trairis tra Liono. [Rab 140,10] mi kontraŭstaras al la *tirano* fatalo. [Ham 80,82] li volas nepre esti pli *tirano* ol la *tirano* mem.

titan' [OA 1] * titan | Titan | Titan | титанъ | tytan. {MIT} — [EG 1] Titan, Menachin. * [Rab 66,11] kiu venkis pigmeojn, dum li devis frakasi *titanojn*.

titol' - titre | title | Titel | титуль | tytuł. — [RE]. [DL 1888] *titul'*.

tiu - celui-là | that | jener | тотъ | tamten. — **tiu** - celui-là | that | jener | тотъ | tamten [FE 13]. — [AK] that (*one*) (*person or thing*). — [UL]. — {Multaj trafoj en A, ne notitaj tie ĉi}. —

{1. tiu}

En unu tago, kiam ŝi estis apud tiu fonto, venis al ŝi malriĉa virino, ... [FE 15.1]. (tio ĉi estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino, por vidi, kiel granda estos la malboneco de tiu ĉi knabino) [FE 19.5]. La alteco de tiu monto ne estas tre granda [FE 35.11].

{2. tiu ĉi}

Ĉar ĉiu amas ordinare personon, kiu estas simila al li, tial tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamon kontraŭ la pli juna [FE 13.1]. Inter aliaj aferoj tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko ... [FE 13.3]. Tiu ĉi urbo havas milionon da loĝantoj [FE 14.3]. Kvar metroj da tiu ĉi ŝtofo kostas naŭ frankojn; ... [FE 14.11]. Tiuj ĉi du amikoj promenas ĉiam duope [FE 14.13]. Tiu ĉi libro havas sesdek paĝojn; ... [FE 14.16]. (Ĉar tio ĉi estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino, por vidi, kiel granda estos la ĝentileco de tiu ĉi juna knabino) [FE 15.6]. {Pliaj samspecaj trafoj en FE 17.1, 17.3, 19.5, 19.7, 25.4, 25.10}. tie (= en tiu loko), tien (= al tiu loko) [FE 28.3]. Mi konas nenium en tiu ĉi urbo [FE 28.9]. Se ni aldonas la literon „t”, ni ricevas vortojn montrajn: tia, tial, tiam, tie, tiel, ties, tio, tiom, tiu [FE 30.4]. ... ekzemple: tiu (pli malproksima), tiu ĉi (aŭ ĉi tiu) (pli proksima); tie (malproksime), tie ĉi aŭ ĉi tie (proksime) [FE 30.8]. {Pliaj samspecaj trafoj, ne notitaj tie ĉi}. Tiu ĉi granda altaĵo ne estas natura monto [FE 35.10]. {kontraste al:} La alteco de tiu monto ne estas tre granda [FE 35.11]. {Pliaj samspecaj trafoj}. — Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1]. — **Rim.:** FdE ne havas traŝon de „ĉi tiu“.

to [OA 7] = nomo de la litero t, dudekkvara litero de la Esperanta alfabeto

tog-o (*romana vesto*) [OA 2.1]. {VEST} — [EG 1] Toga. — **Rim.:** Nek „romana“ (rom'an'a, ne roman'a) nek Rom'o estas elementoj de la Vortaro Oficiala.

tol' - toile | linen | Leinwand | полотно | plótno. — **tolo** - toile | linen | Leinwand | полотно | plótno [FE 35]. — [AK] linen (*mat.*). — [UL]. — Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13].

• **tol'aj'** - linge | linen | Wäsche | бѣлье {de 1918: бельѣ} | bielizna. — Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13]. —

[DL 1888] *La lavistino alportis mian tolaĵon: ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj viŝilojn (oni nomas ĝin tolaĵo, kvankam ne ĉio estas farita el tolo)* [DL 9.5].

toler' - tolérer | tolerate | toleriren {de 1901: tolerieren} | терпѣть {de 1918: терпеть} | tolerować, cierpieć. — [AK] dulden, tolerieren | tolerować, znosić. — [RE].

tomat' [OA 1] tomate | tomato | Tomate | помидоръ {de 1918: помидор} | pomidor. — [EG 1].

tomb' - tombe | tomb | Grab | могила | grób, mogiła. — [AK] tomb, grave. — [UL].

tombak' - tombac | pinchbeck | Tomback {2012: Tombak} | томпакъ | tombak. {KEM} — [RE].

ton' - ton, son, | tone, sound | Тон | тонъ {de 1918: тон} | tom. {MUZ} — [RE].

tond' - tondre | clip, shear | scheeren | стричь | strzydz. — **tond'** - tondre | shear | scheeren | стричь | strzydz [UV il']. — **tondi** - tondre | clip, shear | scheeren | стричь | strzydz [FE 34]. — **tondi** - tondre | shear | scheeren | стричь | strzydz [FE 16 il']. — [UL]. — ... per tondilo ni tondas, per sonorilo ni sonoras, per fajfilo ni fajfas [FE 34.8].

• **tond'il'** - ciseaux | scissors | Scheere {2012: Schere} | ножницы | nożyce [UV tond']. — ciseaux | scissors | Scheere {2012: Schere} | ножницы | nożyce {legu: nożyce} [UV il']. — **tondilo** - ciseaux | scissors | Scheere {2012: Schere} | ножницы | nożyce [FE 16 il']. — ... per tondilo ni tondas, per sonorilo ni sonoras, per fajfilo ni fajfas [FE 34.8].

tondr' - tonner | thunder | donnern | гремѣть {de 1918: греметь} | grzmieć. {METEO} — [UL].

tonel/o. [OA 8] Unuo de volumeno, uzata por mezuri la internan kapaciton de ŝipo: *la internacia ~o valoras 2,83m³*. — A. ton (displacement); F. tonneau (de jauge); G. Tonneau, Tonne; H. {es} tonel, tonelada; I. {it} tonnellata; P. {pt} tonelada (mar.) {ankaŭ: tonelada de arqueação}. {MEZ} {MAR} — [PV] {ne ĉe Z}. — **Rim.:** Кр. tuno {[OA 8]}.

tonsil/o. [OA 9] Ĉiu el pluraj limfaj organoj en la gorĝo ĉirkaŭ la faringo, kiuj

protektas kontraŭ infektoj, precipe la du palataj tonsiloj ambaŭflanke de la gorĝo super la bazo de la lango: *palataj tonsiloj; faringa tonsilo; tuba tonsilo; langa tonsilo*. {ANAT} — [Verax 1910] {fr} amygdale.

tonsur' [OA 1] tonsure | tonsure | Tonsur | тонзура | tonsura. {RELI} — [EG 1].

topaz' - topaze | topaz | Topas | топазь {de 1918: топаз} | topaz. {MIN} — [RE].

topograf' (2) [OA 7]. — [GD] {antaŭe *topografi/ist/o*}.

topografi-o [OA 2.1] — [RE]. [Beau] topographie. [EG 1] Topographie.

torĉ' - torche | torch | Fackel | факель {de 1918: факел} | pochodnia. — [RE].

tord' - tordre | wind, twist | drehen, winden (z. B. Stricke) | крутить | kręcić. — [AK] kręcić (np. powróż). — [RE].

toreador-o [OA 2.1] — [Beau] toréador. [EG 1] Toreador, Torero.

torent' [OA 1] torrent | torrent | Bergstrom | потокъ | potok. {GEO} — [Manuel 1892]. [Beau]. * [Rab 6,32] ili fluis, verŝiĝis *torente* de tiu ĉi kompatema vango. [Rab 10,30] La digo estas for, kaj la *torente* de liaj deziroj povos pli libere fluegi.

torf' - torf | turf | Torf | торфъ | torf. — [AK] {fr} tourbe | {en} peat, turf. — [RE].

turn' - tourner (avec un tour) | turn (on a lathe) | drechseln | точить | toczyć. — [AK] точить (на токарном станке) | toczyć (na tokarni). — [RE].

tornistr' - havresac | knapsack | Ranzen, Tornister | ранецъ | tornister. — [AK] havresac, sac d'école. — [RE].

torped' [OA 1] torpille (engin) | torpedo | Torpedo | торпеда | torpeda. {MIL} — [Beau] torpille. [EG 1] Torpedo.

tors-o [OA 2.1] — [Beau] tors. [EG 1] Torso.

tort' - tourte | tart | Torte | тортъ {de 1918: торт} | tort. {KUIR} — [E-isto 1988:15].

Tortur-i {legu: tortur-i} [OA 4], {fr} torturer; {en} to torture; {de} foltern, martern. — [ER 1909] -o {subst., ne verbo}. [Rev 70,19] Mi vin ne submetos al korpa puno aŭ al *torturo*. [Christ 1923, 164]

Folter *f* torturo {...} **foltern** -i; torture esplori. — **Rim.:** Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4. — **tortur/i.** [OA 9] Kruele turmentegi por eltiri konfeson (aŭ alian informon) aŭ por puni: *torturi kaptiton; torturi krimulon.*

Tost' {legu: tost'} [OA 3.1] {en} toast | {fr} toast | {de} Toast, Trinkspruch | {es} brindis | {pt} brinde | {it} brindisi | {pl} toast. — [EG 2] **tost-o**, Toast, Trinkspruch {en la malĝusta alfabeto pozicio, nome je *toast-*}. [GE 2] **Toast**, tosto. [Kabe]. — **Rim.:** Antaŭe *toast-* kun -oa-, ekz.: Einstein (ZNV 15 1888), [Beau] **toast**, toast. [EG 1] **toast-o**, Toast, Trinkspruch. [GE 1]. -oa- ankaŭ denove en la posta [ER].

tra - à travers | through | durch | черезъ, сквозъ | przez (wskroś). — **tra** - à travers | through | durch | черезъ, сквозъ | przez (wskroś) [FE 22]. — [AK] through (*place*). — [UL]. — La soldatoj kondukis la arestitojn tra la stratoj [FE 22.14]. Sur la kameno inter du potoj staras fera kaldrono; el la kaldrono, en kiu sin trovas bolanta akvo, eliras vaporo; tra la fenestro, kiu sin trovas apud la pordo, la vaporo iras sur la korton [FE 25.14]. Mallarĝa vojeto kondukas tra tiu ĉi kampo al nia domo [FE 38.6].

• **traetera** — Tra-e-té-ra [FE 3]. Traetera [FE 4].

• **trairi** — Li estas tiel dika, ke li ne povas trairi tra nia mallarĝa pordo [FE 33.2].

• **traire** — Tra-í-re [FE 3]. Traire [FE 4].

• **trakuri** — Du ekbriloj de fulmo trakuris tra la malluma ĉielo [FE 40.11].

• **tralegi** — Lernolibron oni devas ne tralegi, sed tralerni [FE 31.22].

• **tralerni** — Lernolibron oni devas ne tralegi, sed tralerni [FE 31.22].

• **traulo** — Tra-ú-lo [FE 3].

• **travidebla** — Vitro estas rompebla kaj travidebla [FE 41.2].

— **LR 81 (1908)** [Pri la akuzativo post *tra*]: Povas esti, ke mi baldaŭ proponos al la voĉdonado de la Lingva Komitato, ke post prepozicio oni uzu la akuzativon nur en okazoj de *nepra bezono*, sed en ĉiuj iom dubaj okazoj oni ĝin ne uzu. Se la Lingva Komitato tion akceptos, tiam oni kredeble

neniam uzos plu la akuzativon post la prepozicio “tra”. Sed *ĝis nun* la uzado de akuzativo post “tra” tute ne estas kontraŭregula. Nominativon ni uzas nur post tiuj prepozicioj, kies senco estas ĉiam egala; ekzemple la prepozicio “al” ne povas unu fojon signifi direkton kaj alian fojon ne, tial ni post “al” *ĉiam* uzas la nominativon; sed ekzistas prepozicioj (ekzemple “en”, “sur” k.t.p.), kiuj per si mem *ne* montras direkton, tial, por esprimi direkton, ni uzas post ili la akuzativon. Al tiuj prepozicioj apartenas interalie ankaŭ “tra” kaj “kontraŭ”, tial ni post la diritaj prepozicioj povas uzi ambaŭ kazojn, *malgraŭ ke en la aliaj lingvoj oni uzas post ili ĉiam nur unu kazon* (tiu ĉi lasta cirkonstanco kredeble estis la kaŭzo de via erara opinio, kvazaŭ ni post “tra” ĉiam devas uzi *nur* la nominativon). Estas vero, ke dum la diferenco inter “en” direkta kaj “en” sendirekta estas tre granda, la diferenco inter “tra” direkta kaj sendirekta estas tiel malgranda, ke en la plejmulto da okazoj ni povas egale bone uzi la nominativon, kiel la akuzativon; ekzistas tamen okazoj, kiam estas dezirinde fari *diferencon* inter la ambaŭ kazoj. Ekzemple, irante tra la urbo, mi povas resti en ĝi sufiĉe longe aŭ eĉ tute ne forlasi ĝin; sed, irante tra la urbon, mi celas (tra la urbo) *eksteren* de la urbo. En “La Rabistoj”, Schweizer tute bone povus diri “la sono de lia nazo povus peli homojn tra trueto de kudrilo” tamen la esprimo “tra trueton” estas multe pli forta, ĉar ĝi montras, ke la efiko de la sono estas tiel granda, ke la homoj volus nepre veni *eksteren*; tie ne la trueto mem estas grava, sed nur la celado esti kiel eble plej baldaŭ *ekstere* de la trueto [Resp. 27, *La Revuo* Feb. 1908].

trab' - poutre | beam (of wood) | Balken | бревно | belka. — [RE].

tradici' [OA 1] * tradition | tradition | Tradition, Ueberlieferung {legu: Überlieferung} | традиция | tradycja. — [RE]. * [Ham 126,26] kvazaŭ malaperis nun subite la historio kaj la *tradicioj*.

traduk' - traduire | translate | übersetzen | переводить | tłumaczyć. — [UL]. -

• **tradukita** — ... se ia vorto estis erare aŭ nelerte tradukita, mi ĝin lasis en tiu ĉi libro tute senŝanĝe; ... [A 4.3].

• **traduko** — Tial la legantoj ne miru, ke ili trovos en la nacia traduko de diversaj vortoj en tiu ĉi libro (...) tute nekorekte tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la unua eldono ... [A 4.2]. La erareco en la nacia traduko de tiu aŭ alia vorto ne prezentas grandan malfeliĉon, ĉar, komparante la kuntekstan tradukon en la aliaj lingvoj, oni facile trovos la veran sencon de ĉiu vorto [A 4.5]; sed senkompare pli grandan danĝeron prezentus la ŝanĝado de la traduko de ia vorto, ĉar, perdinte la severan netuŝeblecon, la verko perdus sian eksterordinare necesan karakteron de dogma fundamenteco, kaj, trovante en unu eldono alian tradukon ol en alia, la uzanto ... perdus sian konfidon kaj apogon [A 4.6].

traf' - toucher le but | strike, meet, fall in with | treffen | попадать | trafić. — [AK] toucher le but, atteindre | hit the mark. — [RE]. — Trá-fi [FE 2].

Trafik-o {legu: trafik-o} [OA 4], {fr} circulation, trafic | {en} traffic | {de} Verkehr. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} traffico, circolazione | {es} tráfico, relaciones comerciales | {pt} tráfico, relações comerciais {ankaŭ: tráfego} | {ca} trafec {legu: tràfec}. — [Backman 1921]. [Fulcher, Long] ???; [Christ 1923, 569]. [PV].

tragedi'o {mankas en UV} – tragédie [FG 15-fr]. {TEATR} — **tragedi'** [OA 1] * tragédie | tragedy | Tragödie | трагедия {de 1918: трагедия} | tragedja {de 1936: tragedia}. — **tragedi'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [UL]. * [Ham 64,14] La plej bonaj aktoroj en la mondo, por *tragedioj*.

• **tragedi'a** {mankas en UV} - tragique [FG 15-fr].

Tragik' {legu: tragik'} [OA 3.2] {en} tragic | {fr} tragique | {de} tragisch | {es} tragico | {pt} tragico {legu: trágico} | {it} tragico | {pl} tragiczny. — [PV].

tragikomedii' [OA 1] * tragi-comédie | tragicomedy | Tragikomödie | трагикомедия {de 1918: трагикомедия} | tragikomedja {de 1936: tragikomedja}. {TEATR} — * [Rab 42,5] tiu ĉi *tragi-komedio*. [Kabe].

traĥe' - trachée-artère | wind-pipe | Luftröhre | дыхательное горло | tchawica. {ANAT} — [AK] дыхательное горло, трахея. — [MV]. — **Rim.**: Formo nova je -k- en Verax, apud la formo kun -ĥ- ekz. en PV, GD, PIV.

trajn/o. [OA 8] 1/ Sinsekvo de similaj veturiloj aŭ objektoj trenataj, aŭ (se figure) vice irantaj unu post la alia: *ŝipo~o, flos~o; (f) ondo~o.* 2/ Vagonaro movata de lokomotivo kaj iranta laŭ difinita horaro (= *vagon~o*). 3/ Veturilaro, kiu transportas ĉion, kion la trupoj bezonas por vivi kaj batali (= proviza veturilaro, militista konvojo, loĝistika servo). — A. 1/2/3 train; F. 1/2/3/ train; G. 1/2/ Zug. 3/ Train, Tross; H. {es} 1/2/3/ tren; I. {it} 1/2/ treno, 3/ carreggio, convoglio; P. {pt} 1/2/3/ trem. — [EG 1].

trajt' - trait | lineament, touch | Zug (Gesichts- etc.) | черта (напр. лица) | rys (twarzy). — [AK] trait (*du visage, du caractère, etc.*) | lineament, feature | черта (лица, характера и пр.). — [RE].

trakt' - négociier (faire des négociations) | transact | unterhandeln | вести переговоры | porozumiewać się, układać się. — [AK] traier, négociier | transact, treat of (*a subject*) | verhandeln | вести переговоры, трактовать. — [RE].

traktat' [OA 1] * traité | treaty, treatise | Abhandlung, Vertrag | трактат {de 1918: трактат} | traktat. {FILO} {JUR} — [E-isto 1/1889]. [Beau]. * [FK 271,4] skribadis ... *traktatojn* pri tio, ke konstruado de lokomotivoj estas infana entrepreno. [FK 289,7] ne havas la eblon analizi tie ĉi ..., ĉar tio ĉi postulus tutan vastan *traktaton*. — **Rim.**: Sama formo por du vortoj kun signifoj jura kaj filozofia en franca, angla kaj germana. Neklare, ĉu ankaŭ rusa kaj pola havas ambaŭ sencojn.

traktor/o. [OA 8] Potenca motorveturilo uzata por tiri agrajn maŝinojn aŭ ŝarĝveturilojn. — A. tractor; F. tracteur; G. Traktor, Zugmaschine, Schlepper; H. {es} tractor. I. {it} trattore, P. {pt} tractor {de 2009: trator}. {VETU} — [PV].

tram-o [OA 2.2] rail creux | tram (rail) | Tramschiene — [EG 1] Falzschiene, leichte Schiene mit einer Rinne, Grubenschiene; -vojo; -veturilo; -ĉaro.

• **tramveturil-o** [OA 2.2] voiture de tramway | tramcar | Tramwagen. — [EG 1] Pferde- oder Strassenbahnwagen {-ss-}. [EG 2] Pferde- oder Straßenbahnwagen {-ß-}.

• **tramvoj-o** [OA 2.2] tramway | tramway | Trambahn — [EG 2] Pferde- oder Straßenbahn { [EG 1] ... Strassenbahn ... }, Trambahn oder -way.

tranĉ' - trancher, couper | cut | schneiden | рѣзать {de 1918: резать} | ržnać. — **tranĉi** - trancher, couper | cut | schneiden | рѣзать {de 1918: резать} | ržnać [FE 16]. — [UL]. — La tranĉilo tranĉas bone, ĉar ĝi estas akra [FE 16.4]. La tranĉilo estis tiel malakra, ke mi ne povis tranĉi per ĝi la viandon kaj mi devis uzi mian poŝan tranĉilon [FE 34.1].

• **tranĉilo** — La tranĉilo tranĉas bone, ĉar ĝi estas akra [FE 16.4]. Kie estas la tranĉilo? [FE 16.10]. La tranĉilo estis tiel malakra, ke mi ne povis tranĉi per ĝi la viandon kaj mi devis uzi mian poŝan tranĉilon [FE 34.1]. Oni metis antaŭ mi manĝilon, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino kaj telertuketo [FE 34.10].

• **al'tranĉ'** - couper, tailler | cut out | zuschneiden | кроить | przykroić.

trankvil' - tranquille | quiet | ruhig | спокойный | spokojny. — **trankvila** - tranquille | quiet | ruhig | спокойный | spokojny [FE 15]. — [AK] tranquil, quiet. — [UL]. — Estu trankvila, mia tuta ŝuldo estos pagita al vi baldaŭ [FE 25.8]. — **LR 47 G (1897)**: Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *trankvila* estas ĉiu, kiun neniu ekscitas, indignigas aŭ zorgigas [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 45].

• **trankvile** — Al ĉiu, kiu montros al mi ian nebonan esprimon en la Fundamenta libro, mi respondos trankvile: jes, ĝi estas eraro, sed ĝi devas resti netuŝebla, ... [A 4.7].

• **trankviligi** — Kiam la bona virino trankviligis sian soifon, ŝi diris al la knabino ... [FE 15.4].

trans - au-delà, trans- | across | jenseit {legu: jenseits}, über | черезъ (надъ), pepe- | przez, prze-. — **trans** - au delà | across | jenseit {legu: jenseits} | черезъ, надъ | przez [FE 26]. — [UL]. — La

hirundo flugis trans la riveron, ĉar trans la rivero sin trovis aliaj hirundoj [FE 26.14].

• **transskribi** — Verkisto verkas librojn, kaj skribisto simple transskribas paperojn [FE 37.17].

— **Rim.**: Golden, Bernard (1983). La signifo de adjektivoj kun la prefikso *trans*. En: Australian Esperantist Apr.-Maj. 1983, 205:285, p. 167.

transept-o (*arĥ.*) [OA 2.1] {ARKI} — [EG 2] (archit.) Transept, Querschiff in Kirchen {ne en EG 1}.

transistor/o. [OA 9] Elektronika duonkonduka elemento uzata kiel signalfortigilo (analoge) aŭ kiel ŝaltilo (ciferece), ordinare kun tri kondukiloj (la kurento ĉe unu el la kondukiloj regas la kurenton tra la du aliaj). — [PIV 1970].

transit' [OA 1] * transit | transit | Transit, (Waren)durchgang | транзитъ {de 1918: транзит} | tranzyto. {EKON} — * [FK 221,16] poŝtaĵoj difinitaj por la eksterlando kaj por *transita* traĵo. [FK 218,7] objektoj difinitaj por la traĵo *transite*. [Verax]. [PV]. — **Rim.**: Кр. [LI 8/1899] *transit/a*.

transitiv-a (*gr.*) [OA 2.1] {GRAM} — [EG 2] transitiv, übergehend {ne en EG 1}. [GE 1].

Transvers-a {legu: transvers-a} [OA 4], {fr} transversal; {en} tansverse, cross; {de} transversal, quer hindurchgehend. — **Rim.**: Oficialigita, sed antaŭ publikigo kontraŭstatute forstrekita de Grosjean-Maupin, vd. BK II.1, ĉap. OA 4. — [Kabe]: **Transversa**. Havanta direkton, perpendikularan al la laŭlonga; laŭlarĝa: *transversa strio*.

trapez-o (*geom.*) [OA 2.1] {GEOM} — [RE]. [Beau] trapèze. [EG 1] Trapez.

tre - très, fort, bien (adv.) | very | sehr | очень | bardzo. — **tre** - très | very | sehr | очень | bardzo [FE 13]. — [UL]. — Tiun ĉi tre gravan principon la esperantistoj volu ĉiam bone memori ... [A 1.5]. ... jam de tre longa tempo la sekvantaj tri verkoj estas rigardataj kiel fundamento de Esperanto ... [A 2.1]. ... mi rekomendas la diversajn lernolibrojn kaj vortarojn, ... el kiuj la plej gravaj estas eldonitaj tre bone kaj zorgeme, ... [A 5.3]. ... ni (...) devas kompreneble esti tre singardaj kun ĉia « perfektigado »

de la lingvo [A 9.2]. — La papero estas tre blanka, sed la neĝo estas pli blanka [FE 10.14]. ... tiu ĉi malfeliĉa infano devis du fojojn en ĉiu tago iri ĉerpi akvon en tre malproksima loko kaj alporti domen plenan grandan kruĉon [FE 13.3]. “Tre volonte, mia bona,”; diris la bela knabino [FE 15.2]. Mia hundo, vi estas tre fidela [FE 16.18]. Sinjoro Petro kaj lia edzino tre amas miajn infanojn; mi ankaŭ tre amas iliajn (infanojn) [FE 18.10]. “Estus tre bele,” respondis la filino malĝentile, “ke mi iru al la fonto!” [FE 19.1]. ... ŝi vidis unu sinjorinon, tre riĉe vestitan, kiu eliris el la arbaro ... [FE 19.5]. Haro estas tre maldika [FE 33.3]. Mia fratino estas tre bela knabino [FE 33.17]. La acideco de tiu ĉi vinagro estas tre malforta [FE 35.8]. La alteco de tiu monto ne estas tre granda [FE 35.11]. Lia heroeco tre plaĉis al mi [FE 35.17]. La pafado daŭris tre longe [FE 40.2]. Mi saltas tre lerte [FE 40.4]. Lia hieraŭa parolo estis tre bela, sed la tro multa parolado lacigas lin [FE 40.6]. Li kantas tre belan kanton [FE 40.8]. Via ago estas tre laŭdinda [FE 41.10]. Lia edzino estas tre laborema kaj ŝparema, sed ŝi estas ankaŭ tre babilema kaj kriema [FE 41.12]. Li estas tre ekkolerema kaj ekscitiĝas ofte ĉe la plej malgranda bagatelo; tamen li estas tre pardonema, li ne portas longe la koleron kaj li tute ne estas venĝema [FE 41.13]. Li estas tre kredema: eĉ la plej nekredablajn aferojn, kiujn rakontas al li la plej nekredindaj homoj, li tuj kredas [FE 41.14]. Li estas tre purema, kaj eĉ unu polveron vi ne trovos sur lia vesto [FE 41.17]. Ni ĉiuj kunvenis, por preparoli tre gravan aferon; sed ni ne povis atingi ian rezultaton, kaj ni disiris [FE 42.1]. La sufikso «um» ne havas difinitan signifon, kaj tial la (tre malmultajn) vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9].

tref' - trèfle | club | Treff (Kart[en]sp[iel]) | тrefы | tref (w kartach). {LUD} — [AK] trèfle (*cartes*) | clubs (*at cards*). — [RE].

trejn/i. [OA 8] Submeti al instruado kaj ekzercado, por konduki ĝis la dezirata stato de kapableco aŭ por prepari al sporto, batalado ktp. — A. to train; F. former (un disciple), instruire (conscrits), préparer

(candidat), exercer (oreille), entraîneur (sportif); G. trainieren, ausbilden; H. {es} adiestrar, entrenar, ejercitar: I. {it} allenare; P. {pt} treinar, adestrar, exercitar (par esporte, batalha, trabalho) {„par“ estu “para” esporte ktp.}. — [PVS]. — Кр. dres' [UV].

trem' - trembler | tremble | zittern | дрожать | drzeć, trząść się. — [UL].

tremol' - tremble | asp | Espe | осина | osina. {BOT} — [AK] tremble (*bot.*) | aspen. — [RE].

trempl' - tremper | dip, steep | tunken | макать | umoczyć. — [AK] tunken, eintauchen. — [RE].

tren' - traîner {de 1990: trainer} | drag, trail | schleppen | влачить | wlec. — [UL].

treti/i. [OA 9] Piedpremi. Premi (forte) per la piedoj: *treti iun/ion* (per la piedoj); *treti sur iun/ion*; *treti* (vinberojn) en vinpremejo.

trezor' - trésor | treasure | Schatz | сокровище | skarb. — [RE]. — Tre-zó-ro [FE 3].

tri - trois | three | drei | три | trzy. — **tri** - 3 [FG 4.1]. — **tri** - trois | three | drei | три | trzy [FE 12]. — [UL].

• **tri'foli'** - trèfle | trefoil | Klee | трилистникъ | koniczyna [UV tri'foli']. {BOT}

trib/o [OA 9] **1** Etna homgrupo (precipe se nomada aŭ rigardata kiel primitiva) vivanta en komunumo. **2** Subdivido de zoologia aŭ botanika familio (uzata por grupigi genrojn de grandaj familioj). {ZOO} {BOT}

tribun' - tribune | orator's pulpit | Rednerbühne | трибуна | trybuna, mównica. — [RE].

tribunal' [OA 1] * tribunal | tribunal | Tribunal | трибуналь | trybunał. {JUR} — [EG 1]. * [Rab 129,22] Interna *tribunalo*, kiu vi neniam povos subaĉeti. [Rab 66,12] kiu povus regi la venĝan glavon de la supraj *tribunaloj*.

tribut' [OA 1] * tribut | tribute | Tribut, Abgabe, Steuer | дань | danina. — [EG 1]. * [Ham 119,3] la *tribut'* estimon vian montras. [Ham 158,16] se Anglujo volas plue resti fidela *tributulo* de Danujo. — **Kp.** de'pag' [UV pag'], impost' [OA 1].

tri'foli' - trèfle | trefoil | Klee | трилистникъ | koniczyna. {BOT} — **Rim.:** Nekonsekvence prezentita kiel memstara vorto en UV, nek kiel kunmetaĵo ĉe *tri*, nek ĉe *foli'*.

trigonometri-o [OA 2.1] {MAT} — [RE]. [Beau] trigonométrie. [EG 1] Trigonometrie.

trik' - tricoter | knit | stricken | вязать (чулки) | robić pończochy. — [AK] robić (na drutach). — [RE].

trikot' - tricot | cudgel, knit | Tricot {de 1901: Trikot} | трико | trykot. {VEST} — [AK] stockinet (*mat. for tights, jerseys, etc.*). — [RE].

tril' - tril, trille | trill | Triller | трель | tryl. {MUZ} — [AK] trille (*mus.*). — [RE].

trink' - boire | drink | trinken | пить | pić. — **trinki** - boire | drink | trinken | пить | pić [FE 9]. — [UL]. — Donu al la birdoj akvon, ĉar ili volas trinki [FE 9.3]. En unu tago, kiam ŝi estis apud tiu fonto, venis al ŝi malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki [FE 15.1]. Kaj ŝi ... ĉerpis akvon en la plej pura loko de la fonto kaj alportis al la virino, ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli oportune [FE 15.3]. ... kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile." [FE 17.11]. ... ŝi vidis unu sinjorinon, ... kiu ... petis de ŝi trinki ... [FE 19.5]. „Ĉu mi venis tien ĉi,“ ... „por doni al vi trinki?“ [FE 19.6] “Certe, mi alportis arĝentan vazon speciale por tio, por doni trinki al tiu ĉi sinjorino! [FE 19.7] Mia opinio estas: prenu mem akvon, se vi volas trinki.” [FE 19.8] Mi trinkis teon kun kuko kaj konfitaĵo [FE 35.2]. Mi ne volis trinki la vinon, ĉar ĝi enhavis en si ian suspektan malklaraĵon [FE 35.4].

trip' - tripes | tripes | Kaldaunen, Kutteln | потроха | bebecy, flaki. {KUIR} — [AK] {en} tripe | потроха, требуха, ливер. — [RE].

tritik' - froment | wheat | Weizen | пшеница | pszenica. {BOT} — [RE].

triumf' [OA 1] * triomphe | triumph | Triumph | триумфъ | tryumf. — [RE]. * [Rab 40,13] Via kolero nur dolĉigos al li la *triumfon*. [FK 87,33] forlasis *triumfe* la salonon de juĝo.

trivial' - trivial | trivial | abgedroschen | избитый, пошлый | trywialny, gminny. —

[AK] trivial, abgedroschen | избитый, пошлый, тривиальный. — [MV].

tro - trop | too | zu, zu viel | слишкомъ {de 1918: слишкомъ} | zbyt. — {Mankas en lecion-fina listo de FE 40} — [AK] zbyt, za, zanadto. — [UL]. — ... nun mi diros pri tio ĉi nur kelkajn vortojn, por ke mia opinio ne ŝajnu tro paradoksa [A 6.6]. Se ia aŭtoritata centra institucio trovos, ke tiu aŭ alia vorto aŭ regulo en nia lingvo estas tro neoportuna, ĝi ... povos proponi formon novan, ... [A 8.1]. — Lia hieraŭa parolo estis tre bela, sed la tro multa parolado lacigas lin [FE 40.6].

• **tro'uz'** - abuser | abuse | missbrauchen | злоупотреблять | nadużywać [UV tro'uz']. — Tro-ú-zi [FE 3].

trofe-o [OA 2.1] — [EG 1] Trophäe.

trog' - auge | trough | Trog | корыто | koryto. — [RE].

tromb' - trombe | water-spout | wirbelwindartiger Orkan | смерчъ | zawierucha. {METEO} — [AK] Wasserhose | trąba (morska). — [RE].

trombon-o [OA 2.2] trombone | trombone | Posaune {MUZ} — [Beau] trombone. [EG 1] Posaune.

tromp' - tromper, duper | deceive, cheat | betrügen | обманывать | oszukiwać. — **trompi** - tromper, duper | deceive, cheat | betrügen | обманывать | oszukiwać [FE 40] — [AK] täuschen, betrügen. — [UL].

• **trompiĝi** - Kiam vi ekparolis, ni atendis aŭdi ion novan, sed baldaŭ ni vidis, ke ni trompiĝis [FE 40.7].

tron' - trône | throne | Thron | престоль | tron. — [AK] престол, трон. — [UL teksto] [RE].

tropik' - tropique | tropic | Tropicus {ark., 2012: Wendekreis}, Wendekreis | тропикъ {de 1918: тропик} | zwrotnik. {GEO} — [RE].

trop-o (*gram.*) [OA 2.1] {GRAM} — [EG 1] Trope (*bildlicher Ausdruck*).

trot' - trotter | trot | traben | бѣжать рысью | kłusować. — [RE].

trotuar' - trottoir | side-walk {2012: sidewalk (sen ligostreko)} | Trottoir {2012 pli kutime: Bürgersteig} | тротуаръ {de 1918: тротуар} | trotuar, chodnik. — [AK]

pavement. — [RE]. — **Rim.:** *sidewalk* estas usonismo, moderna brita uzo: *footpath* aŭ *pavement* (tiu proponita de AK 1914).

tro'uz' - abuser | abuse | missbrauchen | злоупотреблять | nadużywać. — Tro-ú-zi [FE 3].

trov' - trouver | find | finden | находить | znajdować. — **trovi** - trouver | find | finden | находить | znajdować [FE 6]. — [UL]. — Tró-vi [FE 2]. — Jen estas la pomo, kiun mi trovis [FE 6.8]. La pli juna filino, ..., estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11]. Ĉu vi jam trovis vian horloĝon? [FE 20.7]. Mi ĝin ankoraŭ ne serĉis; kiam mi finos mian laboron, mi serĉos mian horloĝon, sed mi timas, ke mi ĝin jam ne trovos [FE 20.8]. En somero ni trovas malvarmeton en densaj arbaroj [FE 38.4]. Li estas tre purema, kaj eĉ unu polveron vi ne trovos sur lia vesto [FE 41.17].

• **sin trovi** — ... el la kaldrono, en kiu sin trovas bolanta akvo, eliras vaporo; tra la fenestro, kiu sin trovas apud la pordo, la vaporo iras sur la korton [FE 25.14]. Super la tero sin trovas aero [FE 26.10]. La hirundo flugis trans la riveron, ĉar trans la rivero sin trovis aliaj hirundoj [FE 26.14]. ... la birdo sin ne trovis antaŭe en la ĝardeno ... [FE 28.3]. En mia skribotablo sin trovas kvar tirkestoj [FE 31.24]. Glaso de vino estas glaso, en kiu antaŭe sin trovis vino, aŭ kiun oni uzas por vino [FE 32.5]. Sur la arbo sin trovis multe (aŭ multo) da birdoj [FE 32.11]. En tiuj ĉi boteletoj sin trovas diversaj acidoj: vinagro, sulfuracido, azotacido kaj aliaj [FE 35.6]. En nia lando sin ne trovas montoj, sed nur montetoj [FE 38.2].

• **trovinte** — Trovinte pomon, mi ĝin manĝis [FE 22.5]. ... la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte nenium, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4].

• **troviĝi** — ... ĉio, kio troviĝas en tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel deviga por ĉiuj ... [A 3.4]. ... la «Fundamento de Esperanto» devas troviĝi en la manoj de ĉiu bona esperantisto ..., por ke li povu ĉiam bone distingi la vortojn kaj regulojn oficialajn, kiuj devas troviĝi en ĉiuj lernoverkoj de Esperanto ... [A 5.4]. La «Fundamento de Esperanto» devas troviĝi

en la manoj de ĉiu esperantisto kiel konstanta kontrolilo, kiu gardos lin de deflankiĝado de la vojo de unueco [A 5.5]. ... ĉio bona, kio ne troviĝas en la «Fundamento de Esperanto», devas esti rigardata ne kiel deviga, sed nur kiel rekomendata [A 10.4].

tru' - trou | hole | Loch | дыра | dziura. — [UL].

trud' - contraindre de prendre | press upon, obtrude | dringen, aufdringen | навязывать | nalegać. — [AK] imposer, contraindre | narzucać (co komu). — [RE].

• **altrudata** — ... tiuj ĉi vortoj devas esti nur rekomendataj, ne altrudataj; ... [A 7.1].

truf' - truffe | truffle | Trüffel | трюфель | trufla. {KUIR} — [RE].

trul' - truelle | trowel | Kelle | лопатка | kielnia. — [AK] лопаточка для штукатуров. — [RE]. — **LR 47 G (1897):** Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Trulo* – ĉerpilo kaj albatilo por masonpastro [nun: mortero]. [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 46].

trumpet' - trompette | trumpet | Trompete | труба (музык.) | trąba. {MUZ} — [RE].

trunk' - tronc, tige | trunk, stem | Stamm, Rumf | стволъ | pień, tułów. {BOT} — [AK] Stamm, Rumpf. — [RE].

• **trunk'et'** - tige, queue | stalk | Stengel | стебель | łodyga, trzonek. {BOT}

trup' [OA 1] * troupe (théâtre) | troop | Truppe | труппа | trupa. — * [Ham 81,24] Mi esperas, princo, ke nia *trupo* estas sufiĉe libera de tiaj mankoj. [Rhodes 1908] **troop**, trupo, anaro, amaso, bando; (animals), brutaro; (milit.), roto. [Kabe] Tutaĵo de la artistoj de teatro: *opera trupo*. — **Rim.:** **1.** ZR 1927 ne notas ĝin. **2.** Signifo(j) ne evidenta(j): Probable kaj teatra kaj militafera (?), do du vortoj (homonimoj). **3.** Pri trup' {MIL} kp. an'ar' [UV], skadr' [UV].

trust-o [OA 2.1] {JUR} — [EG 2] Trust {ne en EG 1}. [Kabe] Grandega sindikato de fabrikantoj, akaparantaj ĉiujn produktaĵojn de unu industrio, por altigi la prezon.

trut' - truite | trout | Forelle | форель | pstrąg. {ZOO} — [RE].

tualet' - toilette | toilet | Toilette | туалетъ | tualeta. — [RE].

tub' - tuyau | tube | Röhre | труба | rura. — **tubo** - tuyau | tube | Röhre | труба | rura [FE 40]. — [AK] Rohr, Röhre. — [RE].

• **tubeto** - ... tubeto, en kiun oni metas cigaron, kiam oni ĝin fumias, estas cigaringo [FE 40.15].

• **kamen'tub'** - cheminée | chimney | Schornstein | дымовая труба | komin [UV kamen'].

tuber' - tubérosité | bulb | Knolle | шишка, бугоръ | guz, opuszka. — [AK] tuber, bump, swelling | guz, sęk. — [RE].

Tuberkul' {legu: tuberkul'} [OA 3.2] {en} tubercle | {fr} tubercule | {de} Tuberkel | {es} tuberculo | {pt} tuberculo {legu: tubérculo} | {it} tubercolo | {pl} gruzelek. {ANAT} — [EG 1].

Tuberkuloz' {legu: tuberkuloz'} [OA 3.2] {en} tuberculosis | {fr} tuberculose | {de} Tuberkulose | {es} tuberculosis | {pt} tuberculose | {it} tubercolosi | {pl} gruźlica. {MED} — [EG 1].

tuf' - touffe | tuft | Büschel | хохоль, пучекъ | kosmek, pęczek. — [RE].

tuj - tout de suite, aussitôt | immediate | bald, sogleich | сейчасъ | natychmiast. — **tuj** - tout de suite, aussitôt | immediate | bald, sogleich | сейчасъ | natychmiast [FE 15]. — [AK] immediately | sogleich, sofort. — [UL]. — Tuj [FE 2]. — Kaj ŝi tuj lavis sian kruĉon kaj ĉerpis akvon en la plej pura loko de la fonto ... [FE 15.3]. “Mi volas ke vi tien iru,” diris la patrino, “kaj iru tuj!” [FE 19.2]. Se li sciis, ke mi estas tie ĉi, li tuj venus al mi [FE 20.11]. Kaj ŝi tuj kuris bati ŝin [FE 21.5]. Li tuj faris, kion mi volis, kaj mi dankis lin por la tuja plenumo de mia deziro [FE 31.14]. La fenestro longe estis nefermita; mi ĝin fermis, sed mia frato tuj ĝin denove malfermis [FE 33.9]. Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3]. Li estas tre kredema: eĉ la plej nekredoblajn aferojn, kiujn rakontas al li la plej nekredindaj homoj, li tuj kredas [FE 41.14]. Li donis al

mi monon, sed mi ĝin tuj redonis al li [FE 42.4].

• **tuja** — Li tuj faris, kion mi volis, kaj mi dankis lin por la tuja plenumo de mia deziro [FE 31.14].

tuk' - mouchoir | cloth | Tuch (Hals-, Schnupf- etc.) | платокъ | chustka. — **tuko** - mouchoir | cloth | Tuch (Hals-, Schnupf- etc.) | платокъ | chustka [FE 34]. — [AK] mouchoir, (un) linge | a cloth. — [UL].

• **antaŭ'tuk'** - tablier, devantier | apron | Schürze | передникъ | fartuch [UV antaŭ].

• **telertuketo** — Oni metis antaŭ mi manĝilaron, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino kaj telertuketo [FE 34.10].

tukan/o. [OA 9] Birdo el tropika Ameriko, kun brilkoloraj plumoj kaj grandega, sed malpeza forta beko. (*Rhamphastidae.*) {ZOO} — [GD] toucan (orn.).

tul' - tulle | tulle | Tüll | тюль | tiul. — [RE].

tulip' - tulipe | tulip | Tulpe | тюльпанъ | tulipan {BOT}. — [RE].

tumor/o. [OA 9] Ŝvelaĵo aŭ kreskaĵo en la korpo pro malnormala multobliĝo de ĉeloj, kiu povas esti sendanĝera, se ĝi kreskas malrapide kaj ne disvastiĝas, sed en aliaj okazoj povas esti danĝere rapidkreska kaj invadema. {MED} — [Verax]. [Kabe]. [PV]. [GD] tumeur (med.).

tumult' - tumulte | tumult | Aufruhr | суматоха | zamieszanie. — [AK] суматоха, тревога | zamieszanie, tumult. — [RE]. — Tu-mŭl-to [FE 3].

tun/o. [OA 8] Mezurunuoj de pezo valoranta 1 000 kilogramojn — A. metric ton, tonne, F. tonne. G. Tonne, H. {es} tonelada, I. {it} tonnellata, P. {pt} tonelada (métrica). {MEZ} — [PV] {ne ĉe Z}. —

Rim.: Кр. tonelo [OA 8].

tunel' [OA 1] * tunnel | tunnel | Tunnel | тунель | tunel. — [EG 1]. * [FK 71,13] ĉar tiam la *tunelo* ne estis ankoraŭ preta.

tunik-o [OA 2.1] {VEST} — [EG 1] Tunika.

Tunizio [OA 8] {TOPO} — [LI 1904]. [Rhodes 1908, 528] **Tunisia**, Tunizio. — **Кр.** [FK 95,1] ekspedicio kontraŭ la piratoj de *Tuniso* {la urbo}.

tur' - tour (édifice) | tower | Thurm {de 1901: Turm} | башня | wieża. — [UL]. — **LR 19 (1901)**: La nomoj de ŝako estas: ... *Thurm* turo ... [LR 19. Let. al Th. Thorsteinsson (1901), OV, p. 522]. Z per tio ripetas al nova esperantisto la kutimon de E-isto Marto 1892, p. 43: „Klarigo de la literoj, kiujn ni uzos en ŝako: ... T = turo“.

• **lum'tur'** - phare | light-house | Leuchtthurm {de 1901: Leuchtturm} | маяк | latarnia morska [UV lum'].

Turb' {legu: turb'} [OA 3.1] {en} whipping top | {fr} toupie | {de} Kreisel | {es} peon | {pt} turfa {estu: pião. 'turfa' (pt) signifas "torfo"} | {it} trottola | {pl} -- {mankas}. — [EG 1] Kreisel.

turban' - turban | turban | Turban | тюрбань | turban {VEST}. — [RE].

turbin-o [OA 2.1] — [EG 1] Turbine.

turd' - grive | thrush | Drossel | дроздь | drozd {ZOO}. — [RE].

turism-o [OA 2.2] tourisme | touring | Reisesport {ark., 2012: Tourismus} — [Beau] tourisme {en malĝusta alfabeto pozicio post *turk*}. [EG 1] Reisesport. [Kabe].

turist' [OA 1] touriste | tourist | Tourist | турист' {de 1918: турист} | turysta. — [LI 2/1899]. [Beau] tourist {sen vortfina -e- kaj en malĝusta alfabeto pozicio post *turk*}. [EG 1] Tourist.

Turk' - Turc | {angla mankas} | Türkei | Турок' {de 1918: турок} | turek [UV uj']. — **Turko** - Turc | Turk | Türkei | Турок' {de 1918: турок} | turek [FE 20 uj']. — [UL ĉe uj]. — **turk'** {deklarita Fundamenta de} [OA 7] (nomo de ano de popolo). — [Rev 10,31] Estos milito kun la *turkoj*.

• **Turk'uj'** - Turquie | Turkey | Türkei | Турція {de 1918: Турция} | Turcya {de 1936: Turcja} [UV uj']. — **Turkujo** - Turquie | Turkey | Türkei | Турція {de 1918: Турция} | Turcya {de 1936: Turcja} [FE 20 uj'].

turkis' - turquoise | turquoise | Türkis | бирюза | turkus. — [RE].

turment' - tourmenter | torment | quälen, martern | мучить | męczyć. — **turmenti** - tourmenter | torment | quälen, martern | мучить | męczyć [FE 33]. — [AK] tourmenter, torturer | quälen, peinigen. — [UL]. — Malbonaj infanoj

amas turmenti bestojn [FE 33.6]. — **Rim.:** **1.** [DL]: torment-. **2.** Кр. tortur/i [OA 9].

turn' - tourner | turn (vb.) | drehen, wenden | вращать, обращать | obracać. — [AK] tourner (*trans.*) | turn (*trans.*) | вращать, поворачивать | obracać, kręcić. — [UL].

turnir' - tournoi | tourney | Turnier | турнир' | turniej, gonitwa. — [AK] {en} tournament. — [RE].

turt' - tourterelle | turtle-dove | Turteltaube | горлица | gruchawka. {ZOO} — [AK] turkawka. — [RE].

tus' - tousser | cough | husten | кашлять | kaszleć. {MED} — [UL].

tuŝ' - toucher | touch | rühren | трогать | ruszać, dotykać. — **tuŝi** - toucher | touch | rühren | трогать | ruszać, dotykać [FE 20]. — [AK] berühren. — [UL]. — Infano, ne tuŝu la spegulon! [FE 20.16].

• **tuŝebla** — estas plej necesa antaŭ ĉio unu kondiĉo: la ekzistado de klare difinita, neniam tuŝebla kaj neniam ŝanĝebla Fundamento de la lingvo [A 1.1].

• **ektuŝi** — ... kontraŭ la ektuŝo de tiu ĉi principo ili volu ĉiam energie batali, ĉar la momento, en kiu ni ektuŝus tiun principon, estus la komenco de nia morto [A 1.5].

• **ektuŝo** — ... kontraŭ la ektuŝo de tiu ĉi principo ili volu ĉiam energie batali, ĉar la momento, en kiu ni ektuŝus tiun principon, estus la komenco de nia morto [A 1.5].

• **netuŝebla** — ... esperantistoj ĉiam rigardados tiujn ĉi tri verkojn kiel la solan leĝan kaj netuŝeblan fundamenton de Esperanto [A 2.3]. ... la tri verkoj represitaj en tiu ĉi libro devas antaŭ ĉio esti netuŝeblaj [A 4.1]. La fundamento devas resti severe netuŝebla eĉ kune kun siaj eraroj [A 4.4]. ... ĝi devas resti netuŝebla, ĉar ĝi apartenas al la fundamenta dokumento, en kiu neniu havas la rajton fari ian ŝanĝon [A 4.7]. ... kio en nia lingvo estas oficiala kaj netuŝebla ... [A 5.4]. Mi diris, ke la fundamento de nia lingvo devas esti absolute netuŝebla, se eĉ ŝajnus al ni, ke tiu aŭ alia punkto estas sendube erara [A 6.1]. ... la fundamento de nia lingvo devas resti por ĉiam netuŝebla [11].

• **netuŝebleco** — ... severa netuŝebleco de nia fundamento estas la plej grava kaŭzo de nia ĝisnuna progresado ... [A 1.3]. ... perdinte la severan netuŝeblecon, la verko perdus sian eksterordinare necesan karakteron de dogma fundamenteco, ... [A 4.6]. Malgraŭ la severa netuŝebleco de la fundamento, nia lingvo havos la plenan eblon ... konstante pliboniĝadi kaj perfektigiĝadi [A 6.3]; ... la netuŝebleco de la fundamento nur garantios al ni konstante, ke tiu perfektigado fariĝados ... per vojo natura, senkonfuza kaj sendanĝera [A 6.4]. Mi montris en principo, kiamaniere la severa netuŝebleco de la « Fundamento » gardos ĉiam la unuecon de nia lingvo, ... [A 9.1].

tut' - entier, total | whole | ganz | цѣлый {de 1918: целый} | caly. — **tuta** - entier, total | whole | ganz | цѣлый {de 1918: целый}, весь | caŭy [FE 14]. — [AK] whole, entire, total. — [UL]. — ... ia centra institucio, kiu havos nedisputeblan aŭtoritatecon por la tuta esperantistaro [A 9.4]. — ... se mi legos en ĉiu tago po dek kvin paĝoj, mi finos la tutan libron en kvar tagoj [FE 14.16]. En la lingvo

“Esperanto” ni vidas la estontan lingvon de la tuta mondo [FE 22.10]. Ŝi rakontis al li sian tutan aventuron [FE 23.2]. Estu trankvila, mia tuta ŝuldo estos pagita al vi baldaŭ [FE 25.8]. ... li staris tutan horon apud la fenestro [FE 26.16]. ... oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5]. ... mi malbonigis mian tutan laboron [FE 33.14]. La tuta supraĵo de la lago estis kovrita per naĝantaj folioj kaj diversaj aliaj kreskaĵoj [FE 35.18]. Mi saltadis la tutan tagon de loko al loko [FE 40.5].

• **tute** — ... tute certa vivo kaj uzateco {de Esperanto} [A 1.2]. ... ĉiu regnano ... devas obei ĉiam nur klarajn, tute difinitajn fundamentajn leĝojn de sia lando, ... [A 3.1]. ... ĉiu esperantisto sciu tute klare, per kio li devas en ĉio sin gvidi, ... [A 3.3]. {Pliaj trafoj en A, ne registritaj tie ĉi}. — ... ŝi mem tute ne zorgas pri si kaj tute sin ne gardas [FE 18.14]. {Pliaj trafoj en FE, ne registritaj tie ĉi}.

• **surtuto** — vd. tie, difinita kiel surtuto, ne kiel sur-tut-o.

• **tutmonda** (= de la tuta mondo) [FE 27.6].

U, Ŭ

Uu — Uu [FE 1]. — ou | u as in “bull“ | u | y | u [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **u** ... [FE 1]. — **u** [OA 7] = nomo de la litero **u**, dudekkvina litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., u, ŭo, vo, zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

u – {substitua skribo por ŭ} Les typographies qui n’ont pas les caractères ê, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, peuvent les remplacer par ch, gh, hh, jh, sh, u. | If it be found impracticable to print works with the diacritical signs (^, ~), the letter *h* may be substituted for the sign (^), and the sign (~), may be altogether omitted. | Bei mangelnden Typen im Druck ersetzt man ê, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ durch ch, gh, hh, jh, sh, u. | Типографіи, не имѣющія буквъ ê, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, могутъ на первыхъ порахъ употреблять ch, gh, hh, jh, sh, u. | Drukarnia, nie posiadająca czcionek ze znaczkami, może zamiast ê, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ, ŭ, drukować ch, gh, hh, jh, sh, u.

u - marque l’impératif | ending of the imperative in verbs | bezeichnet den Imperativ | означает повелительное наклонение | oznacza tryb rozkazujący. — **u** - marque l’impératif | ending of the imperative in verbs | bezeichnet den Imperativ | означает повелительное наклонение | oznacza tryb rozkazujący [FE 7]. — **u** - *L’impératif*, par *u*: *far’u* – fais, faites; *ni far’u* – faisons | The imperative mood ends in u, e. g. *ni far’u* “let us do”. | Der Imperativ {endet} auf u; z. B. *far’u*, mache, macht; *ni far’u*, lasset uns machen. | Повелительное наклонение - *u* (*far/u* дѣлайте). | Tryb rozkazujący — *u* (*far/u* czyń, czyńcie). [FG 6.2 d]. — [UL].

{ 1. –u }

Tiun ĉi tre gravan principon la esperantistoj volu ĉiam bone memori kaj kontraŭ la ektuŝo de tiu ĉi principo ili volu ĉiam energie batali, ... [A 1.5]. — Ba-lá-u. Pe-ré-u. [FE 3]. Balau. [FE 4]. — Al leono ne donu la manon [FE 7.3]. Diru al la patro, ke mi estas diligenta [FE 8.3]. Venu kune kun la patro [FE 8.5]. Ludoviko, donu al mi panon [FE 8.9]. Donu al la birdoj akvon,

ĉar ili volas trinki [FE 9.3]. Rakontu al mia juna amiko belan historion [FE 10.6]. „Pardonu al mi, patrino,“ diris la malfeliĉa knabino, ... [FE 17.2]. Diru al mi vian nomon [FE 18.3]. Ne skribu al mi tiajn longajn leterojn [FE 18.4]. Venu al mi hodiaŭ vespere [FE 18.5]. Montru al ili vian novan veston [FE 18.11]. Mi jam havas mian ĉapelon; nun serĉu vi vian [FE 18.16]. „Mi volas ke vi tien iru,“ diris la patrino, „kaj iru tuj!“ [FE 19.2]. „... prenu mem akvon, se vi volas trinki.“ [FE 19.8]. Iru for! [FE 20.15] Infano, ne tuŝu la spegulon! [FE 20.16] Karaj infanoj, estu ĉiam honestaj! [FE 20.17] Li venu, kaj mi pardonos al li [FE 20.18]. Ordonu al li, ke li ne babilu [FE 20.19]. Petu ŝin, ke ŝi sendu al mi kandelon [FE 20.20]. Ni estu gajaj, ni uzu bone la vivon, ĉar la vivo ne estas longa [FE 20.21]. Ne riproĉu vian amikon, ĉar vi mem plimulte meritas riproĉon; ... [FE 22.7]. Kiam mi venos, diru al mi la veron [FE 24.9]. Kiam mia patro venos, diru al mi antaŭe la veron (aŭ estu dirinta al mi la veron) [FE 24.10]. Estu amata [FE 25.1]. Estu lavita [FE 25.2]. Estu invitota [FE 25.3]. Estu trankvila, mia tuta ŝuldo estos pagita al vi baldaŭ [FE 25.8]. Se li jam venis, petu lin al mi [FE 26.21]. Nu, iru pli rapide! [FE 26.26]. Alportu al mi metron da nigra drapo ... [FE 32.6]. Preĝu al la Sankta Virgulino [FE 37.23]. Forigu vian fraton, ĉar li malhelpas al ni [FE 39.6]. Venigu la kuraciston, ĉar mi estas malsana [FE 39.9]. Sidigu vin (aŭ sidiĝu), sinjoro! [FE 39.13]. Rakontu al mi vian malfeliĉon, ĉar eble mi povos helpi al vi [FE 41.5]. Mi foriras, sed atendu min, ĉar mi baldaŭ revenos [FE 42.5]. Mi diris al la reĝo: via reĝa moŝto, pardonu min! [FE 42.7].

{ 2. por ke / ke, ... –u }

Por ke lingvo internacia povu bone kaj regule progresadi kaj por ke ĝi havu plenan certecon, ke ĝi neniam disfalos ... [A 1.1]. Por ke ia regno estu forta kaj glora kaj povu sane disvolviĝadi, estas necese, ke ĉiu regnanto sciu, ke li neniam dependos de la kapricoj de tiu aŭ alia persono, sed ... [A 3.1]. ... por ke nia afero bone progresadu, estas necese, ke ĉiu esperantisto havu

la plenan certecon, ke leĝodonanto por li ĉiam estos ... ia klare difinita verko [A 3.2]. ... por ke ĉiu esperantisto sciu tute klare, per kio li devas en ĉio sin gvidi, ... [A 3.3]. ... kaj li petas, ke la okuloj de ĉiuj esperantistoj estu ĉiam turnataj ne al li, sed al tiu ĉi libro [A 3.3]. ... konstanta gvida dokumento, por ke li bone ellernu kaj per ofta enrigardado konstante memorigadu al si, kio en nia lingvo estas oficiala kaj netuŝebla, por ke li povu ĉiam bone distingi la vortojn kaj regulojn oficialajn, ... [A 5.4]. ... nun mi diras pri tio ĉi nur kelkajn vortojn, por ke mia opinio ne ŝajnu tro paradoksa [A 6.6]. ... zorgante pri tio, ke ĉiuj uzu tiujn vortojn en la sama formo [A 7.1]. — La sepan tagon de la semajno Dio elektis, ke ĝi estu pli sankta, ol la ses unuaj tagoj [FE 12.15]. ... malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki [FE 15.1]. ... ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli oportune [FE 15.3]. „Estus tre bele,“ respondis la filino malĝentile, „ke mi iru al la fonto!“ [FE 19.1]. „Mi volas ke vi tien iru,“ diris la patrino, „kaj iru tuj!“ [FE 19.2]. Ordonu al li, ke li ne babilu [FE 20.19]. Petu ŝin, ke ŝi sendu al mi kandelon [FE 20.20]. La reĝido, ..., petis ŝin, ke ŝi diru al li, de kie tio ĉi venas [FE 23.1]. Mi volas, ke tio, kion mi diris, estu vera (aŭ mi volas esti dirinta la veron) [FE 24.12]. Li petas, ke mi estu atenta [FE 26.18].

— **LR 120 B (1906):** *Kiam, antaŭ pli ol du jaroj, mi skribis al D-ro Zamenhof rilate al la frazo el „Hamleto“: Nun mi timas, / Ke ĝi denove blinde ne eksplodu (p 142) proponante „ke ĝi eksplodos“, li respondis: „Vi estas prava, pli bone estus diri: „mi timas, ke ĝi eksplodos“; tamen ankaŭ la unua frazo estas bona, ĉar ĝi esprimas kaŝitan nedeziron.“* [LR 120 B, 1906; The British Esperantist 1908].

Ŭ — **Ŭ** [FE 1]. — ou bref (dans l'allemand „laut“) | u as in “mount“ (used in diphthongs) | kurzes u – u {preseraro, legu: ŭ} {lautet} wie das kurze „u“ in „glauben“ (wird nur nach einem Vokal gebraucht) | у (краткое) - буква ŭ (которая употребляется только послѣ гласной), произносится какъ корокое u въ нѣмецкомъ словѣ kaufen или въ латинскомъ laudo. {la litero ŭ (kiu estas

uzata nur post vokalo) estas prononcata kiel mallonga u en la germana vorto *kaufen* aŭ la latina vorto *laudo*.} Лица, не знающія никакой другой азбуки кромѣ русской, могутъ на первыхъ порахъ произносить h какъ русское х, а ŭ какъ русское у | u (krótkie) [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **ŭo** ... [FE 1]. — **ŭo** [OA 7] = nomo de la litero **ŭ**, dudeksesa litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)** [Nomoj de la literoj]: Vd. ĉe „Uu“. — **Rim.:** Pri la prononco de „ŭ“ kaj la surogata skribado per „u“ vd. en BK I, ĉap. FG, R 0 (Alfabeto).

uj - qui porte, qui contient, qui est peuplé de; ex. pom' pomme - pom'uj' pommier; cigar' cigare - cigar'uj' porte-cigares; Turk' Turc - Turk'uj' Turquie | filled with; e. g. ink' ink - ink'uj' ink-pot; pom' apple - pom'uj' apple-tree; Turk'uj' Turkey | Behälter, Träger (d. h. Gegenstand worin ... aufbewahrt wird, ... Früchte tragende Pflanze, von ... bevölkertes Land); z. B. cigar' Cigarre {de 1901: Zigarre} - cigar'uj' Cigarrenbüchse {de 1901: Zigarrenbüchse}; pom' Apfel - pom'uj' Apfelbaum; Turk' Türke - Turk'uj' Türkei | вмѣститель, носитель (т. е. вещь, въ которой храниться..., растение несущее ... или страна заселенная...); напр. cigar' сигара - cigar'uj' портъ-сигарь; pom' яблоко - pom'uj' яблоня; Turk' Турокъ - Turk'uj' Турція | zawierający, noszący (t. j. przedmiot, w którym się coś przechowuje, roślina, która wydaje owoc, lub kraj, względem zaludniających go mieszkańców; np. cigar' cygario - cigar'uj' cygarnica; pom' jabłko - pom'uj' jabłoń; Turk' turek - Turk'uj' Turcyja. — **uj** - qui porte, qui contient, qui est peuplé de; ex. pomo pomme - pomujo pommier; cigaro cigare - cigarujo porte-cigares; Turko Turc - Turkujo Turquie | containing, filled with; e. g. cigaro cigar - cigarujo cigar-case; pomo apple - pomujo apple-tree; Turko Turk - Turkujo Turkey | Behälter, Träger (d. h. Gegenstand worin... aufbewahrt wird,... Früchte tragende Pflanze, von... bevölkertes Land); z. B. cigaro Cigarre {de 1901: Zigarre} - cigarujo Cigarrenbüchse {de 1901: Zigarrenbüchse}; pomo Apfel - pomujo Apfelbaum; Turko Türke - Turkujo Türkei | вмѣститель, носитель (т. е. вещь,

въ которой храниться...; растение несущее... и страна, заселенная...); напр. сiĝaro сiĝара - сiĝаруĵо портъ-сiĝаръ; pomo яблоко - помуĵо яблоня; Турко Турокъ - Туркуĵо Турця | zawierający, noszący (t. j. przedmiot, w którym się coś przechowuje, roślina, która wydaje owoc, lub kraj, względem zaludniających go mieszkańców; np. сiĝaro сугаро - сiĝаруĵо сугарница; pomo jabłko - помуĵо jabłoń; Турко турек - Туркуĵо Турцыа [FE 20].

{ **1. uĵ'** (kesto) }

• **cigar'uj'** - porte-cigares | {angla mankas} | Cigarrenbüchse {de 1901: Zigarrenbüchse} | портъ-сiĝаръ | сугарница [UV uĵ'] — **cigarujo** - porte-cigares | cigar-case | Cigarrenbüchse {de 1901: Zigarrenbüchse} | портъ-сiĝаръ | сугарница [FE 20 uĵ']. — ... skatoleto aŭ alia objekto, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarujo [FE 40.15].

• **ink'uj'** - ink-pot {2012 sen ligostreko: ink pot} [UV uĵ'] — **inkujo** — Mia skribilaro konsistas el inkujo, sabluĵo, kelke da plumoj, krajono kaj inksorbilo [FE 34.9].

• **monujo** — En la poŝo de mia pantalono mi portas monujon, kaj en la poŝo de mia surtuto mi portas paperujon [FE 40.18].

• **paperujo** — En la poŝo de mia pantalono mi portas monujon, kaj en la poŝo de mia surtuto mi portas paperujon [FE 40.18]; pli grandan paperujon mi portas sub la brako [FE 40.18].

• **plumuĵo** — Skatolo, en kiu oni tenas plumojn, estas plumuĵo, ... [FE 40.16].

• **sabluĵo** — Mia skribilaro konsistas el inkujo, sabluĵo, kelke da plumoj, krajono kaj inksorbilo [FE 34.9].

• **sanigilujo** [FE 42.13].

• **sanilujo** [FE 42.13].

— **LR 14 B (1904) [Pri "ujo" kaj "ingo"]**: S-ro Fruictier klarigis al mi, ke, laŭ D-ro Zamenhof, *ujo* estas vazo aŭ kesto aŭ io simila, kiu entenas la *tuton*, kaj *ingo* entenas nur *parton*. Carlo Bourlet. [LR 14 B, LInt 1904, p. 170].

{ **2. uĵ'** (arbo) }

• **avokad/uj/o, avokad/arb/o.** [OA 9] Arbo el tropika Ameriko, kies frukto estas avokado. (*Persea americana*.)

• **gujav/uj/o, gujav/arb/o.** [OA 9] Arbo el tropika Ameriko, kreskigata pro sia frukto gujavo. (*Psidium guajava*.)

• **mandarin/uj/o, mandarin/arb/o.** [OA 9] Arbeto, kies frukto estas mandarino. (*Citrus reticulata*.) {BOT}

• **mang/uj/o, mang/arb/o.** [OA 9] Tropika fruktarbo indiĝena en suda Azio, kies frukto estas mango. (*Mangifera indica*.) {BOT}

• **pom'uj'** - pommier | apple-tree | Apfelbaum | яблоня | jabłoń [UV uĵ']. — **pomujo** - pommier | apple-tree | Apfelbaum | яблоня | jabłoń [FE 20 uĵ'].

— **LR 14 A (1888)**: La arbo, sur kiu kreskas pomoj, estas nomata pomujo aŭ pomarbo; sed ne ĉia fruktuĵo estas arbo [DL 15.10] = [LR 14 A].

{ **3. uĵ'** (lando) }

• **patr'uj'o** - enu'o je la patr'uj'o - regret de la patrie | a longing for one's fatherland | Sehnsucht nach dem Vaterlande | тоска по родинѣ | tęsknota za ojczyzną [G 14] — **patruĵo** - Morti pro la patruĵo estas agrable [FE 20.23].

• **Brit/uj/o** [OA 9] **1** Insulo en Eŭropo, inter Francujo kaj Irlando. **2** Regno, kiu inkluzivas Britujon *I* kaj Nord-Irlandon. Internacia landokodaĵo: GB. {TOPO}

• **Ĉin/uj/o.** [OA 9] Lando en orienta Azio, ĉe la Flava Maro, la Orientĉina Maro kaj la Sudĉina Maro, inter Rusujo kaj Birmo. Internacia landokodaĵo: CN. {TOPO}

• **Germanujo** — La rusoj loĝas en Rusujo kaj la germanoj en Germanujo [FE 40.19]. {TOPO}

• **Hispanujo** — Mi vojaĝas en Hispanujo [FE 26.5]. — Mi vojaĝas en Hispanujon [FE 26.6]. {TOPO}

• **Japan/uj/o.** [OA 9] Lando en orienta Azio, insuloĉeno inter Pacifiko kaj la Japana Maro. Internacia landokodaĵo: JP. {TOPO}

• **Rusujo** — Germanoj kaj francoj, kiuj loĝas en Rusujo, estas Rusujanoj, kvankam ili ne estas rusoj [FE 37.9]. La rusoj loĝas en Rusujo kaj la germanoj en Germanujo [FE 40.19]. {TOPO}

• **Rusujano** — Germanoj kaj francoj, kiuj loĝas en Rusujo, estas Rusujanoj, kvankam ili ne estas rusoj [FE 37.9].

• **Turk'uj'** - Turquie | Turkey | Türki | Турця {de 1918: Турция} | Турцыа {de

1936: Turcja} [UV uj']. — **Turkujo** -
Turquie | Turkey | Türkei | Турція {de
1918: Турция} | Turcya {de 1936: Turcja}
[FE 20 uj']. {TOPO}

— **LR 1902** [Pri la nomoj de landoj]:
Vd. [LR 18 A, let. al Fruictier (1902), OV,
p. 426)].

— **LR 18 B (1911)** [Pri la nomoj de
landoj]: De la komenco ĝis nun mi ĉiam
uzadis la nomon “Egipto” ne por la lando,
sed por la *popolo*; la landon mi nomadis
“**Egiptujo**”. Mi tion faradis ne pro nesufiĉa
pripenso, sed tute pripensite kaj intence. En
la *novaj* landoj (ekzemple en ĉiuj landoj
Amerikaj), la lando fakte kaj morale
apartenas ne al ia difinita gento, sed
egalrajte al ĉiuj siaj loĝantoj; tial estas afero
tute natura, ke tie la lando ne uzas por si
(per *uj*), la nomon de ia gento, sed
kontraŭe, ĉiuj ĝiaj loĝantoj uzas por si (per
an) la nomon de la lando. Tute alia afero
estis (kaj tradicie restis) en la landoj
malnovaj: ĉiun pecon da tero okupis ia
speciala gento, nomis la landon sia speciala
genta propraĵo kaj ĉiujn aligentajn
loĝantojn aŭ ekstermis, aŭ permesis al ili
vivi en la lando kiel “fremduloj” tial la
landoj malnovaj preskaŭ ĉiam portas la
nomon de tiu aŭ alia gento, kaj en
Esperanto, ĝis la tempo, kiam ni havos
nomojn pure geografiajn, ni tion esprimas
per la sufikso *uj*. La apud-Nila lando en la
tempo de sia plej grava historia valoro estis
lando *antikva*, aranĝita laŭ la principo
“lando apartenas al unu gento”, ĝi sekve
nepre devas havi la sufikson *uj*, por ke ni
povu esprimi la tre gravan por antikva
lando diferencon inter la gento-mastro kaj
la gentoj-fremduloj; ni scias ja el la Biblio,
ke tiu diferenco en Egiptujo estis tre
granda! Ĉiuj *novaj* landoj, ne aranĝitaj laŭ
la principo “lando apartenas al unu gento”,
neniam devas uzi la sufikson *uj*; ni devas
sekve diri “**Usono**”, “**Kanado**” k.t.p. Se mi
dum longa tempo uzadis “**Brazilujo**”,
“**Ĉilujo**” k.t.p., mi konfesas nun, ke tio estis
eraro. Ni povus diri “**Brazilo**, **Ĉilo**” k.t.p.,
tamen mi ne konsilas tion fari, parte pro tio,
ke por la Slavoj kaj la Germanoj, kiuj
alkutimiĝis al “**Brazilia**”, “**Brazilien**”,
“**Ĉiliec**”, la vortoj “**Brazilo**”, “**Ĉilo**” ĉiam
sonus kiel nomoj de *popoloj*, parte pro tio,
ke la longatempe uzitaj formoj “**Brazilo**”,
“**Ĉilo**” en la senco de *popolo* donus nun

grandan konfuzon, se la samajn formojn ni
uzus nun en senco de lando. Sed tute oportune
eviti samtempe ĉiujn tri malbonaĵojn
(t.e. eraron, kontraŭkutimecon kaj
konfuzon) ni povas tre bone, se ni de nun
uzados por la diritaj landoj la formojn
“**Brazilio**”, “**Ĉilio**” kaj tiel mi konsilas agi.
Tiel same ni neniam devas diri
“**Meksikujo**” ni devus diri “**Meksiko**”, sed,
por fari diferencon inter la urbo kaj la
samnoma lando, mi konsilas fari tion, kion
ni faris kun aliaj similcirkonstancaj landoj,
t.e. nomi la urbon “**Meksiko**” kaj la landon
“**Meksikio**” (kiel Alĝero-Alĝerio, Tuniso-
Tuniso k.t.p.).

Nun restas la demando pri la landoj
Eŭropaj. Pli aŭ malpli frue venos eble la
tempo, kiam ĉiuj Eŭropaj landoj ricevos
nomojn neŭtrale geografiajn; sed tiel longe,
kiel ni uzas por ili nomojn de gentoj, ni
devas ĉiam uzi tiujn nomojn kun la sufikso
uj. Estas vero, ke ekzistas tri Eŭropaj
regnoj, por kiuj la sufikso *uj* estas ne tute
logika (**Aŭstrujo**, **Belgujo** kaj **Svisujo**), kaj
se la Akademio trovus necesa anstataŭigi
en ili la *uj* per *i*, mi tion ne malkonsilus; sed
fari *propravole* escepton por tiuj tri regnoj
mi al niaj verkistoj ne konsilus, ĉar la
Esperantistoj jam tro forte alkutimiĝis al la
ĝisnunaj, neniom ĝenantaj nomoj de tiuj tre
gravaj kaj ofte citataj regnoj, kaj por fari
rompon en tiu alkutimiĝo mi ne vidas ian
gravan neceson. Ĉar la tuta esenco de
lingvo estas bazita antaŭ ĉio sur *inter-*
konsento, tial komuna ĝisnuna uzado devas
ludi en lingvo pli gravan rolon, ol seke
teoria logikeco; oferi la unuan al la dua mi
konsilus nur en tia okazo, se nia Lingva
Komitato tion postulus [Resp. 47, OGE
1911:3, p. 291].

— **Rim.:** Pri la neoficiala, sed de OA 8
tolerata elemento **-i'** por indiki landnomojn
anstataŭ per **-uj'** vd. je **-i'**.

ukaz-o [OA 2.1]. {JUR} — [EG 1]
Ukas.

ul' - qui est caractérisé par telle ou telle
qualité, telle façon d'être; ex. bel' beau -
bel'ul' bel homme; mal'jun' vieux -
mal'jun'ul' vieillard | person noted for...;
e. g. avar' covetous - avar'ul' miser,
covetous person | Person, die sich durch...
unterscheidet; z. B. jun' jung - jun'ul'
Jüngling; avar' geizig - avar'ul' Geizhals |

особа отличающаяся данным качеством; напр. bel' красивый - bel'ul' красавець; avar' скупой - avar'ul' скряга | człowiek, posiadający dany przymiot; np. riĉ' bogaty - riĉ'ul' bogacz. — **ul** - qui est caractérisé par telle ou telle qualité; ex. bela beau - belulo bel homme | person noted for...; e. g. avara covetous - avarulo miser, covetous person | Person, die sich durch... unterscheidet; z. B. juna jung - junulo Jüngling | особа, отличающаяся данным качеством; напр. bela красивый - belulo красавець | człowiek, posiadający dany przymiot; np. riĉa bogaty - riĉulo bogacz [FE 37].

• **avar'ul'** - miser, covetous person | Geizhals | скряга [UV ul']. — **avarulo** - miser, covetous person [FE 37 ul'].

• **bel'ul'** - bel homme | красавець [UV ul']. — **belulo** - bel homme | красавець [FE 37 ul'].

• **garanti'ul'** - otage | hostage | Geissel {2012: Geisel} | заложникъ | zakładnik [UV garanti'].

• **jun'ul'** - Jüngling [UV ul']. — **junulo** - Jüngling [FE 37 ul']. — La junulo aliĝis al nia militistaro kaj kuraĝe batalis kune kun ni kontraŭ niaj malamikoj [FE 39.14].

• **malĝentilulino** — „Jes, patrino“, respondis al ŝi la malĝentilulino, elĵetante unu serpenton kaj unu ranon [FE 21.2].

• **mal'jun'ul'** - vieillard [UV ul']. — Tiu ĉi maljunulo tute malsaĝiĝis kaj infaniĝis [FE 39.4].

• **malnoblulo** — Li estas mensogisto kaj malnoblulo [FE 37.22].

• **malsaĝulo** — Malsaĝulon ĉiu batas [FE 37.20].

• **malsanulo** — Post infekta malsano oni ofte bruligas la vestojn de la malsanulo [FE 39.5]. malsanulo [FE 42.13].

• **malsanulejo** [FE 42.13].

• **malsanulisto** [FE 42.13].

• **malsanemulo** [FE 42.13].

• **malsanulido** [FE 42.13].

• **malsanulino** [FE 42.13].

• **malsanulista** [FE 42.13].

• **neulo** — Ne-ú-lo [FE 3]. Neulo [FE 4].

• **paculo** — Pa-cú-lo [FE 2].

• **riĉ'ul'** - bogacz [UV ul']. — **riĉulo** - bogacz [FE 37 ul']. — La riĉulo havas multe da mono [FE 37.19].

• **ronĝ/ul/o**. [OA 9] Tia mamula besto kiel ekz. muso, rato, hamstro, kastoro, sciuro aŭ histriko, kiu havas po du grandajn ĉizilformajn tranĉodentojn en la supra kaj malsupra makzeloj. (*Rodentia.*) {ZOO}

• **sanulo** [FE 42.13].

• **sanulaĵo** [FE 42.13].

• **tiamulo** — Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ekzemple: tiama, ĉiama, kioma, tiea, ĉi-tiea, tieulo, tiamulo k. t. p. (= kaj tiel plu) [FE 30.10].

• **tieulo** — Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ekzemple: tiama, ĉiama, kioma, tiea, ĉi-tiea, tieulo, tiamulo k. t. p. (= kaj tiel plu) [FE 30.10].

• **timulo** — Timulo timas eĉ sian propran ombron [FE 37.21].

• **traulo** — Tra-ú-lo [FE 3].

• **virgulino** — Preĝu al la Sankta Virgulino [FE 37.23].

ulan-o [OA 2.1] {MIL} — [EG 1] Ulan.

ulcer' - ulcère | ulcer | Geschwür | язва | wrzód, owrzodzenie. {MED} — [RE]. —

LR 47 G (1897): Jen ekzemploj pri la vortoj, kiujn Vi [Nylén] skribis: *Absceso* estas fermita ankoraŭ tubero kun puso; *ulcero* estas malfermita vundo kiu puzas kaj ne povas rapide saniĝi; *furunko* estas malgranda tubereto sur la haŭto, kun iom da enhavo simila al puso [Let. al Nylén de 1897-02-12, PVZ 4, 1975, 45].

ulm' - orme | elm | Ulme, Ruster | вязь | wiąz. {BOT} — [RE].

uln' - aune | ell, yard | Elle | локоть | łokieć. {MEZ} — [AK] aune (*mesure de longueur*) | ell (*cloth measure*). — [RE].

ultimat-o [OA 2.1] — [Beau] ultimatium. [EG 1] Ultimatium.

um' - suffixe peu employé, et qui reçoit différents sens aisément suggérés par le contexte et la signification de la racine à laquelle il est joint | this syllable has no fixed meaning | Suffix von verschiedener Bedeutung | суффикс без постоянного значения | przyrostek, nie mający stałego znaczenia. — **um** - suffixe peu employé, et qui reçoit différents sens aisément suggérés par le contexte et la signification de la

racine à laquelle il est joint | this syllable has no fixed meaning | Suffix von verschiedener Bedeutung | суффикс безъ постоянного значенія | przyrostek nie mający stałego znaczenia [FE 31]. — [UL]. — La sufikso «um» ne havas difinitan signifon, kaj tial la (tre malmultajn) vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9]. Ekzemple: plenumi, kolumo, manumo [FE 42.10]. — Mi volonte plenumis lian deziron [FE 42.11]. — En malbona vetero oni povas facile malvarmumi [FE 42.12].

● **aer'um'** - aérer | expose to the air | lüften | провѣтривать | przewietrzać [UV aer'].

● **am'ind'um'** - courtoiser | court, make love | den Hof machen {2012: ark.} | любезничать | umizgać się [UV am']. — [RE].

● **brul'um'** - inflammation | inflammation | Entzündung | воспаление | zapalenie [UV brul']. {MED} — [RE]. — **Rim.**: Arkaismo por **inflam-o** (med.) [OA 4], vd. tie.

● **buŝ'um'** - muselière | mouth-basket {2012: muzzle} | Maulkorb | намордникъ {de 1918: намордник} | kaganiec [UV buŝ']. — [AK] {en} muzzle. — [RE].

● **buton'um'** - boutonner | button | zuknöpfen | застегивать | zapinać [UV buton'].

● **cic/um/o**. [OA 9] Longa cicoforma botelkovrilo kun truo ĉe la pinto, tra kiu infano suĉas lakton.

● **gust'um'** - goûter {de 1990: gouter}, essayer | taste | kosten, schmecken | отвѣдывать {de 1918: отвеживать} | kosztować, próbować [UV gust'].

● **kalkanum'** [OA 1] * talon (chauss. {legu: chaussure}) | heel (of a shoe) | Absatz | каблукъ {de 1918: каблук} | obcas. — **Rim.**: Rigardebla kiel la Fundamenta radiko *kalkan'* kun la sufikso *-um'*

● **kol'um'** - faux-col | collar | Kragen | воротникъ | kołnierz [UV kol']. — [RE]. — Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13]. La sufikso «um» ne havas difinitan signifon, kaj tial la (tre malmultajn) vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9].

Ekzemple: plenumi, kolumo, manumo [FE 42.10].

● **komun'um'** - commune, paroisse | community, parish | Gemeinde | община | gmina [UV komun']. — **Rim.**: Decidon de AdE pri komun'um' vd. je *komun'*.

● **kruc'um'** - crucifier | crucify | kreuzigen | распинать на крестѣ | ukrzyżować [UV kruc']. — [RE].

● **lakt'um'** - laite | soft-roe, milt | Milch der Fische | молоки | mleczko (ryb) [UV lakt'].

● **lot'um'** - lotir | allot | verlossen {2012: verlosen} | разыгрывать | rozegrać [UV lot'].

● **mal'varm'um'** - se refroidir | catch cold | sich erkälten | простудиться | przeziębic się [UV varm']. — [RE]. — **malvarmumi** - En malbona vetero oni povas facile malvarmumi [FE 42.12].

● **man'um'** - manchette | ruffle | Manschette | манжета | mankiet [UV man']. — Ĉemizojn, kolumojn, manumojn kaj ceterajn similajn objektojn ni nomas tolaĵo, kvankam ili ne ĉiam estas faritaj el tolo [FE 35.13]. La sufikso «um» ne havas difinitan signifon, kaj tial la ... vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9]. Ekzemple: plenumi, kolumo, manumo [FE 42.10].

● **mastr'um'** - faire le ménage | keep house, husband | wirthschaften {de 1901: wirtschaften} | хозяйничать | gospodarzyć [UV maestr'].

● **naz'um'** - pince-nez | pince-nez | Pince-nez {ark.}, Nasenklemmer | пенсне | binokle [UV naz']. — Кр. binokl' [OA 3.2].

● **palpebr'um'** - cligner, clignoter | twinkle | blinzeln | моргать | mrugać [UV palpebr'].

● **plen'um'** - accomplir | accomplish | erfüllen | исполнять | spełniać [UV plen']. — **plenumi** - accomplir | fulfil, accomplish | erfüllen | исполнять | spełniać.) [FE 31 um']. — Ekzemple: plenumi, kolumo, manumo [FE 42.10]. — Mi volonte plenumis lian deziron [FE 42.11].

● **plenumo** — Li tuj faris, kion mi volis, kaj mi dankis lin por la tuja plenumo de mia deziro [FE 31.14].

● **vent'um'** - éventer | fan | fächeln | вѣять | wiać [UV vent'].

umbilik' - nombril | navel | Nabel | пупъ | репек {ANAT}. — [RE].

un' [BRO1, pn. 3]. — **Rim.:** La statuso de *un'* estas neevidenta kaj disputata. Laŭ BK temas pri Akademia Rekomendo, vd. en la ĉap. volumofine.

unc' - once | ounce | Unze | унція | унсуа {MEZ}. — [AK] once (*mesure de pesanteur*). — [RE].

ung' - ongle | nail (finger) | Nagel (am Finger) | ноготь | paznokieć. {ANAT} — Un-go [FE 3]. — [UL].

• **ung'eg'** - griffe, serre | claw, clutch | Kralle | коготь | pazur.

uni/o [OA 9] **1** Unuiĝo de landoj, kiuj konsentas pri komunigo de la tuto aŭ parto de sia regpovo. Tia unuiĝo povas esti interŝtata (ekz. Eŭropa Unio en 1992) aŭ unuŝtata (ekz. Sud-Afriko en 1910). **2** Asocio. Kultura, sindikata aŭ partipolitika organizaĵo, forme analoga al unio *1*, konsistanta el regionaj societoj. — [GD] kun plusendo al *unuiĝo*. — **Rim.:** De AdE jam rekomendata per R 1989, anekso A.

uniform' - uniforme | uniform | Uniform | мундиръ | mundur, uniform. {VEST} {MIL} — [AK] uniform (*dress*) | форма, мундир. — [RE].

Unik' {legu: unik'} [OA 3.1] {en} unique | {fr} unique | {de} einzig | {es} unico | {pt} unico {legu: único} | {it} unico | {pl} -- {mankas}. — [EG 2] einzig (in seiner Art) {ne en EG 1}.

unison' [OA 1] * unisson | unison | Gleichlaut | унисонъ | unison. — * [FK 311,18] al ili *unisono* devas soni ankaŭ ĉiuj aliaj vortoj. [Verax]. [PV].

univers' - univers | universe | Weltall | вселенная | wszechświat. — [RE].

universal' - universel | universal | allgemein | всеобщий | ogólny, uniwersalny. — [AK] всеобщий, универсальный. — [RE]. — la «Universala Vortaro» [A 2.1]. ... [tiuj samaj eraroj], kiuj sin trovis en la unua eldono de la «Universala Vortaro» [A 4.2]. — UNIVERSALA VORTARO DE LA LINGVO INTERNACIA ESPERANTO [UV, titolo].

universitat' - université | university | Universität | университетъ | uniwersytet. — [Einstein 1888]. [RE].

unu - un | one | ein, eins | одинъ | jeden. — **unu** - un | one | ein, eins | одинъ | jeden [FE 11]. — 1 [FG 4].

• **unu {en pure nombra senco}** — ... tiam aŭtoritata komitato, ..., havos la rajton fari en la fundamento de la lingvo unu fojon por ĉiam ĉiujn deziritajn ŝanĝojn, se tiaj ŝanĝoj montriĝos necesaj [A 1.2]. ... la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn, kiuj laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de longe fariĝis fundamento por Esperanto, ... [A 3.3]. — Du homoj povas pli multe fari ol unu [FE 12.1]. Mi havas nur unu buŝon, sed mi havas du orelojn [FE 12.2]. Sesdek minutoj faras unu horon, kaj unu minuto konsistas el sesdek sekundoj [FE 12.12]. Unu tago estas tricent-sesdek-kvinono aŭ tricent-sesdek-sesono de jaro [FE 14.12]. “Jes, patrino”, respondis al ŝi la malĝentilulino, elĵetante unu serpenton kaj unu ranon [FE 21.2]. unutaga (= kiu daŭras unu tagon) [FE 27.8]. Mi veturis du tagojn kaj unu nokton [FE 29.6]. Li estas morte malsana, li ne vivos pli, ol unu tagon [FE 31.7]. Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3]. Li estas tre purema, kaj eĉ unu polveron vi ne trovos sur lia vesto [FE 41.17]. Unu fajrero estas sufiĉa, por eksplodigi pulvon [FE 41.18]. El la tri leteroj unu estis adresita: al Lia Episkopa Moŝto, Sinjoro N.; la dua: al Lia Grafa Moŝto, Sinjoro P.; la tria: al Lia Moŝto, Sinjoro D. [FE 42.8]. — **LR 102 (1906) [Pri „ne unu“]:** Pri miaj versoj sur la poŝta karto [planite estis presi sur ilustrita poŝtkarto la versoj: „Kion disigis ne unu miljaro, // Tion kunigis Bulonjo ĉe l' Maro“], ŝajnas al mi, ke la esprimo „ne unu miljaro“ povus resti, ĉar ĝi ja estas tute ĝusta. „Ne unu“ logike ja signifas „ia alia nombro“ (t. e. du, tri, kvar aŭ kia ajn alia nombro). Sed se Vi pensas, ke tro multaj personoj povas kompreni „ne unu“ en la neĝusta senco de „eĉ ne unu“ ... Vi povas en la nova eldono presigi „miljar’

post miljaro“ [Let. al Michaux de 1906-11-18, LZ I, p. 296].

• **unu** {en la senco de „iu certa“} — ... estas plej necesa antaŭ ĉio unu kondiĉo: la ekzistado de klare difinita, neniam tuŝebla kaj neniam ŝanĝebla Fundamento de la lingvo [A 1.1]. ... trovante en unu eldono alian tradukon ol en alia, la uzanto ne havus la certecon, ke mi morgaŭ ne faros ian alian ŝanĝon, kaj li perdis sian konfidon kaj apogon [A 4.6]. — Unu vidvino havis du filinojn [FE 11.1]. En unu tago, kiam ŝi estis apud tiu fonto, venis al ŝi malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki [FE 15.1]. Apenaŭ ŝi venis al la fonto, ŝi vidis unu sinjorinon, tre riĉe vestitan, kiu eliris el la arbaro kaj petis de ŝi trinki ... [FE 19.5]. La loĝantoj de unu regno estas samregnanoj, la loĝantoj de unu urbo estas samurbanoj, la konfesantoj de unu religio estas samreligianoj [FE 37.11]. ... unu tagon, promenante apud la reloĝoj de fervojo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortigis [FE 39.11]. — Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo, ... [UV, enk. 2]. — **Rim.:** 1. Кр. „iu“ kaj „certa“. 2. Кр. „Pri speciala uzo de „unu““ en FK 17a eld. 1954, p. 441.

• **unu el** - La pli juna filino, ..., estis krom tio unu el la plej belaj knabinoj, kiujn oni povis trovi [FE 11.3]. — [DL 1888] *Amiko venis* (= unu el la amikoj venis) [DL 1.1].

• **unu'a** - first [FG 4-en]. — **unua** - Tial la legantoj ne miru, ke ili trovas en la nacia traduko de diversaj vortoj en tiu ĉi libro (precipe en la angla parto) tute nekorektite tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovas en la unua eldono de la «Universala Vortaro» [A 4.2]. Leĝan sankcion ili [= la ideoj] ricevos nur en tia okazo, se ili estos akceptitaj de la unua internacia kongreso de esperantistoj, al kiu tiu ĉi verko kune kun sia antaŭparolo estos prezentita [A 11.2]. — Januaro estas la unua monato de la jaro, Aprilo estas la kvara, Novembro estas la dek-unua, Decembro estas la dek-dua [FE 12.13]. La sepan tagon de la semajno Dio elektis, ke ĝi estu pli sankta, ol la ses unuaj tagoj [FE 12.15]. Tio ĉi estis la unua fojo, ke ŝi nomis ŝin sia filino [FE 17.7]. Oni ne forgesas facile sian unuan amon [FE 18.19]. La personoj, kiuj ne komprenas

la uzadon de la artikolo (...), povas en la unua tempo tute ne uzi la artikolon ... [FE 27.3]. unuataga (= kiu estas en la unua tago) [FE 27.9].

• **unuataga** - unuataga (= kiu estas en la unua tago) [FE 27.9].

• **unu'e** - firstly [FG 4-en]. — **unue** — Unue mi redonas al vi la monon, kiun vi pruntis al mi; due mi dankas vin por la prunto; trie mi petas vin ankaŭ poste prunti al mi, kiam mi bezonos monon [FE 14.6].

• **unuuj** — El ŝiaj multaj infanoj unuj estas bonaj kaj aliaj estas malbonaj [FE 12.5]. — [DL 1888]: *Unuj parolis pri l' aŭtoro, anstataŭ paroli pri l' afero. ... aliaj ... timis, ke ...* [DL A I.2.1]. [1905]: ... *tiuj fratoj fariĝis tute fremdaj unuj al aliaj ...* [Kongresa Parolado 1905, OV]. — **Rim.:** 1. **Tekstaro** montras pliajn 74 trafojn de „unuuj“ ĉe Z. 2. La formo „unuuj ... aliaj“ estas internacia: les uns ... les autres | one man's (one person's) ... another man's (one person's) | die einen ... die anderen | одни ... другие. 3. Кр. „cert“, „iu“, „kelk“.

• **unu'o** — (l') unité | {angla mankas} | {germana mankas} | единица | jednostka [FG 4]. — [DL 1888] ... *ĉiu maro estas kreita de apartaj gutoj, kaj la plej granda nombro devas kaj povas esti ricevita el apartaj unuoj* [DL A II.4].

• **unueco** - ... estas nur verkoj privataj, kiujn la esperantistoj — se ili trovas tion ĉi utila por la unueco de nia afero — povas rigardadi kiel modela, sed ne kiel deviga [A 3.6]. La «Fundamento de Esperanto» devas troviĝi en la manoj de ĉiu esperantisto kiel konstanta kontrolilo, kiu gardos lin de deflankiĝado de la vojo de unueco [A 5.5]. ... tiamaniere ni havos la certecon, ke eĉ ĉe la plej granda perfektigado la unueco de Esperanto neniam estos rompata ... [A 8.3]. Mi montris en principo, kiamaniere la severa netuŝebleco de la «Fundamento» gardos ĉiam la unuecon de nia lingvo, ... [A 9.1]. 1. pro la unueco de nia afero ĉiu bona esperantisto devas antaŭ ĉio bone koni la fundamenton de nia lingvo [A 10.2].

• **unufoja** — ... li estas nur unufoja mensoginto dum vi estas ankoraŭ nun ĉiam mensoganto [FE 22.7].

• **unu'nombro** - singulier | singular | Einzahl, Singular | единственное число | liczba pojedyncza [UV nombro]. {GRAM}

— [DL 1888] ... „ci“ signifas la duan personon de l' ununombro [DL 4.4]. — Кр. singular/o. [OA 8], pluralo [OA 4].

• **unutaga** - unutaga (= kiu daŭras unu tagon) [FE 27.8]. — [DL 1888] *La unutaga regado de tiu ĉi estro ne restis sen postsignoj* [DL 7.3].

• **dek unu** — Li havas dek unu infanojn [FE 12.11].

• **dek-unua** — Januaro estas la unua monato de la jaro, Aprilo estas la kvara, Novembro estas la dek-unua, Decembro estas la dek-dua [FE 12.13].

• **kvindek-unua** — La dudeka (tago) de Februaro estas la kvindek-unua tago de la jaro [FE 12.14].

ŭo [OA 7] = nomo de la litero ŭ, dudeksesa litero de la Esperanta alfabeto

ur' - ure, bœuf sauvage | ure-ox, wild-bull | Auerochs | зубр | żubr. {ZOO} — [AK] aurochs, ure. — [RE].

uragan' [OA 1] * ouragan | hurricane | Orkan | ураганъ {de 1918: ураган} | huragan. {METEO} — [EG 1]. * [Ham 80,24] en mezo de la riverego, ventego aŭ, tiel diri, *uragano* de via pasio. [FK 193,17] en tiu ĉi maro glacia komenciĝos ventegoj kaj *uraganoj*.

urb' - ville | town | Stadt | городъ {de 1918: город} | miasto. — **urbo** - ville | town | Stadt | городъ {de 1918: город} | miasto [FE 14]. — [UL]. — Tiu ĉi urbo havas milionon da loĝantoj [FE 14.3]. La pastro, kiu mortis antaŭ nelonge (aŭ antaŭ nelonga tempo), loĝis longe en nia urbo [FE 25.12]. Mi konas neniun en tiu ĉi urbo [FE 28.9]. Li loĝas ekster la urbo [FE 31.12]. Nia urbo havas bonajn policanojn, sed ne sufiĉe energian policedstron [FE 37.7]. La loĝantoj de unu regno estas samregnanoj, la loĝantoj de unu urbo estas samurbanoj, la konfesantoj de unu religio estas samreligianoj [FE 37.11].

• **urbanoj** — Urbanoj estas ordinare pli ruzaĵ, ol vilaĝanoj [FE 37.3].

• **antaŭ'urb'** - faubourg | suburb | Vorstadt | предместье | przedmieście.

• **samurbanoj** — La loĝantoj de unu regno estas samregnanoj, la loĝantoj de unu urbo estas samurbanoj, la konfesantoj de unu religio estas samreligianoj [FE 37.11].

urĝ' [OA 1] être urgent | be urgent | dringend sein | быть спѣшнымъ | być nagłym. — [LI 6-7/1902]. [EG 1] **-i**, pressieren, drängen; **-anta**, inständig, drängend.

urin' - uriner | piss | pissen {2012 prefere: urinieren} | мочиться | urynować. — [RE]. — Кр. pis/i [OA 9].

urn' - urne | urn | Urne | урна | urna. — [RE].

urogal' - coq de bruyère | wild cock | Auerhahn | глухарь | głośzec. {ZOO} — [RE].

urs' - ours | bear (animal) | Bär | медвѣдь | niedźwiedz. {ZOO} — [UL].

urtik' - ortie | nettle | Nessel | крапива | pokrzywa. {BOT} — [RE].

Urugvajo [OA 8] {TOPO} — [LEsp 8-9/1898]. [Rhodes 1908, 528] **Uruguay**, Urugvajo.

us - marque le conditionnel (ou le subjonctif) | ending of conditional in verbs | bezeichnet den Konditionalis (oder Konjunktiv) | означает условное наклонение | oznacza tryb warunkowy. — **us** - marque le conditionnel (ou le subjonctif) | ending of conditional in verbs | bezeichnet den Konditionalis (oder Konjunktiv) | означает условное наклонение (или сослагательное) | oznacza tryb warunkowy [FE 19]. — **us** - *Le conditionnel*, {est caractérisé} par *us*: *ŝi far'us* - elle ferait | The subjunctive mood ends in *us*, e. g. *ŝi far'us*, „she may do”. | Der Konditionalis {endet} auf *us*; z.B. *ŝi far'us*, sie würde machen. | Условное наклонение - *us* (*ŝi far|us* она бы дѣлала). | Tryb warunkowy - *us* (*ŝi far/us* ona by czynila). [FG 6.2 ĉ]. — [UL]. — ... kontraŭ la ektuŝo de tiu ĉi principo ili volu ĉiam energie batali, ĉar la momento, en kiu ni ektuŝus tiun principon, estus la komenco de nia morto [A 1.5]. ... ĉio, kio estas kontraŭ tiu ĉi libro, devas esti rigardata kiel malbona, se ĝi eĉ apartenus al la plumo de la aŭtoro de Esperanto mem [A 3.4]. ... ĉar se mi volus plibonigi, tio ĉi jam estus ŝanĝo, kiu povus kaŭzi disputojn kaj kiu en verko fundamenta ne povas esti tolerata [A 4.3]. ... oni facile trovos la veran sencon de ĉiu vorto [A 4.5]; sed senkompare pli grandan danĝeron prezentus la ŝanĝado de

la traduko de ia vorto, ĉar, perdinte la severan netuŝeblecon, la verko perdus sian eksterordinare necesan karakteron de dogma fundamenteco, kaj, trovante en unu eldono alian tradukon ol en alia, la uzanto ne havus la certecon, ke mi morgaŭ ne faros ian alian ŝanĝon, kaj li perdus sian konfidon kaj apogon [A 4.6]. ... la fundamento ... devas esti absolute netuŝebla, se eĉ ŝajnus al ni, ke tiu aŭ alia punkto estas sendube erara [A 6.1]. Tio ĉi povus naski la penson, ke nia lingvo restos ĉiam rigida kaj neniam disvolviĝos... [A 6.2] — Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, kiam ŝi parolas; ĉu ne estus al vi agrable havi tian saman kapablon? [FE 17.10]. „Estus tre bele,“ respondis la filino malĝentile, „ke mi iru al la fonto!“ [FE 19.1]. Se mi estus sana, mi estus feliĉa [FE 20.10]. Se li sciis, ke mi estas tie ĉi, li tuj venus al mi [FE 20.11]. Se la lernanto sciis bone sian lecionon, la instruanto lin ne punus [FE 20.12]. La reĝido konsideris, ke tia kapablo havas pli grandan indon, ol ĉio, kion oni povus doni dote al alia fraŭlino, ... [FE 23.3]. ... la malfeliĉa knabino, ... trovinte nenium, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4]. Se mi petus lin, li dirus al mi la veron [FE 24.7]. Mi ne farus la eraron, se li antaŭe dirus al mi la veron (aŭ se li estus dirinta al mi la veron) [FE 24.8]. Mi estus amata [FE 25.1]. Vi estus lavita [FE 25.2]. Li estus invitota [FE 25.3]. Mia ora ringo ne estus nun tiel longe serĉata, se ĝi ne estus tiel lerte kaŝita de vi [FE 25.9]. Se vi sciis, kiu li estas, vi lin pli estimus [FE 26.20]. ... en tiaj okazoj ni uzus la finiĝon „n” tute egale ĉu ia prepozicio starus aŭ ne [FE 28.3]. Alportu al mi metron da nigra drapo (Metro de drapo signifus metron, kiu kuŝis sur drapo, aŭ kiu estas uzata por drapo) [FE 32.6].

Uson/o. [OA 9] Lando en Nord-Ameriko, inter Atlantiko kaj Pacifiko, inter Kanado kaj Meksiko. Internacia landokodaĵo: US. {TOPO} — [Rhodes 1908, 528] **United States of N. America**, Unuigitaj Ŝtatoj, Usono. [Kabe 1910] *Unuigitaj Ŝtatoj aŭ Usono*. {ĉe „aŭ“}. — **LR 18 B (1911)** [Pri la nomoj de landoj]: „Usono“, vd. ĉe Brazilo.

uter' - matrice | matrix | Gebärmutter | матка (анат.) | macica. {ANAT} — [AK] utérus | matrix (*anat.*), uterus. — [RE]. — [EG 1] Gebärmutter, Uterus. — **LR 47 D (1889)**: La vortojn oni devas traduki: [...] matka {матка} (*anat.*) *utero*; [...] [Let. al Majnov (1889-05-15), OV, p. 480].

util' - utile | useful | nützlich | полезный | pożyteczny. — [AK] useful {nenion ŝanĝas aŭ aldonas}. — [UL]. — U-tí-la [FE 3]. — ... ĉio alia, kion mi verkis aŭ verkos, konsilas, korektas, aprobas k. t. p., estas nur verkoj privataj, kiujn la esperantistoj - se ili trovas tion ĉi utila por la unueco de nia afero - povas rigardadi kiel modela, sed ne kiel deviga [A 3.6].

• **mal'util'** - nuisible | noxious | schädlich | вредный | szkodliwy. — [AK] harmful.

utopi' [OA 1] * utopie | utopia | Utopie | утопія | utopja. — [E-isto 1/1889]. [Beau]. [EG 1] **-io; -a; -isto; -olando**, Nirgendheim, Utopien. * [FK 241,20] al li estos proponata ia neefektivigebla *utopio*. [FK 274,2] ĉu efektive ni ... laboras por ia *utopio*.

uvertur' [OA 1] * ouverture (mus.) | overture | Ouverture {2012: Ouvertüre} | увертюра | uwertura. {MUZ} — [EG 1] Ouvertüre. * [FK 143,14] La *uverturo* pasis.

uz' - employer | use | gebrauchen | употреблять | używać. — **uzi** - employer | use | gebrauchen | употреблять | używać [FE 16]. — [AK] employer, se servir de, user de | use, employ (*vb.*). — [UL]. — ... kaj zorgante pri tio, ke ĉiuj uzu tiujn vortojn en la sama formo [A 7.1]. — Ci skribas (anstataŭ „ci” oni uzas ordinare „vi”) [FE 16.2]. Ni estu gajaj, ni uzu bone la vivon, ĉar la vivo ne estas longa [FE 20.21]. [Ili] povas en la unua tempo tute ne uzi la artikolon, ... [FE 27.3]. Se ni iam post prepozicio uzas la akuzativon, ... [FE 28.2]. ... en tiaj okazoj ni uzus la finiĝon „n” ... [FE 28.3]. Se ni bezonas uzi prepozicion kaj la senco ne montras al ni, kian prepozicion uzi, tiam ni povas uzi la komunan prepozicion „je” [FE 29.1]. Anstataŭ la vorto „je” ni povas ankaŭ uzi akuzativon sen prepozicio [FE 29.3]. ... ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8]. Sed ni ne uzas la akuzativon tiam, kiam la klareco de la senco tion ĉi malpermesas

[FE 29.10]. La tranĉilo estis tiel malakra, ke mi ne povis tranĉi per ĝi la viandon kaj mi devis uzi mian poŝan tranĉilon [FE 34.1].

● **uzadi** — ... sed tiuj ĉi vortoj devas esti nur rekomendataj, ne altrudataj; oni devas ilin uzadi nur en la literaturo; sed en korespondado kun personoj nekonataj estas bone ĉiam peni uzadi nur vortojn el la « Fundamento » [A 7.1]. ... ĝi povos proponi formon novan, kiun ĝi rekomendos uzadi paralele kun la formo malnova [A 8.1]. Sed estas bone uzadi la vorton „je” kiel eble pli malofte [FE 29.2].

● **uzado** — Ĝia uzado estas tia sama kiel en la aliaj lingvoj [FE 27.2]. La personoj, kiuj ne komprenas la uzadon de la artikolo ..., povas en la unua tempo tute ne uzi la artikolon, ... [FE 27.3].

● **uzanto** — ... trovante en unu eldono alian tradukon ol en alia, la uzanto ne havus la certecon, ke mi morgaŭ ne faros ian alian ŝanĝon, ... [A 4.6].

● **uzata** — La artikolo „la” estas uzata tiam, kiam ni parolas pri personoj aŭ objektoj konataj [FE 27.1]. Metro de drapo

signifus metron, kiu kuŝis sur drapo, aŭ kiu estas uzata por drapo [FE 32.6].

● **uzateco** — Kiam ... tiuj ĉi registaroj per speciala leĝo garantios al Esperanto tute certan vivon kaj uzatecon [A 1.2]

● **uz'aj'** - outils | furniture | Geräthschaft {de 1901: Gerätschaft} | утварь | sprzęt.

● **tro'uz'** - abuser | abuse | missbrauchen | злоупотреблять | nadużywać [UV tro]. — Tro-ú-zi [FE 3].

Uzur-o {legu: uzur-o} [OA 4], {fr} usure (fin.) | {en} usury | {de} Wucher. {EKON} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} usura | {es} usura | {pt} usura | {ca} usura (fin.). — [Grabowski EPI 1910]. [Boirac-Ald, p. 303] procentego; ~**anto**, ~**isto** – {fr} usure. [PV] {ne ĉe Z; antaŭe procent'eg'o [UV]}.

uzurp' - usurper | usurp | usurpiren {de 1901: usurpieren} | беззаконно захватывать | uzurpować. — [AK] узурпировать, беззаконно захватывать. — [RE]. [EG 1] usurpieren. — **Kp.** [FK 85,23] La *uzurpatoron* oni vidis en 60 mejloj de la ĉefurbo.

Vv — Vv [FE 1]. — v | v as in “very“ | w | v | w [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **vo** ... [FE 1]. — **vo** [OA 7] = nomo de la litero **v**, dudeksepa litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., vo, zo [Esperantisto 1893, p. 32]. — **LR 71 B (1912)**: „V“ devas esti elparolata kiel la franca „V“ en „vous“, „votre“ k.t.p. [PVZ 9, 277, 1912].

Vad' {legu: vad'} [OA 3.1] {en} to wade, paddle | {fr} passer à gué, marcher dans l'eau, patauger | {de} waten | {es} vadear, patullar | {pt} passar a vao {legu: passar a vau; ankaŭ: vadear} | {it} guadare, sguazzare | {pl} brodzic {legu: brodzić}. — [EG 1] waten. [Rab 99,17] La homo naskiĝas el koto, *vadas* kelkan tempon en koto.

vafi' - gaufre, oublie | wafer | Waffel | вафля | wafel. {KUIR} — [AK] gaufre (*pâtisserie*) | wafer (*cake*). — [MV].

vag' - vaguer | rove, extravagante | herumschweifen | бродить, шляться | włączyć się. — [AK] vaguer, errer, rôder, vagabonder | rove, wander about. — [RE].

vagin/o. [OA 9] Interna kanalo ĉe virinoj kaj iuj bestinoj, kiun la peniseno penetras dum seksumado; ĉe virinoj ĝi kondukas de la vulvo ĝis la utero. {ANAT}

vagon' - wagon | waggon | Wagon | вагон | wagon. — [AK] carriage (*railway*). — [RE].

• **vagon'ar'** - train | train | Zug (Bahn-) | поѐздъ | pociąg. — ... unu tagon, promenante apud la reloj de fervojo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortigis [FE 39.11]. — Kp. trajn/o [OA 8].

vak' [OA 1] être vacant | be vacant | vakant sein | быть вакантнымъ | wakować. — [EG 1] -i, leerstehen, offen, unbesetzt, erledigt, vakant sein; -anta, offen, unbesetzt, vakant; -antaĵo, Vakanz.

vakcin/o. [OA 8] Substanco donanta imunecon kontraŭ mikroba aŭ parazita malsano. — A. vaccine, F. vaccin, G. Impfstoff, Vakzine, H. {es} vacuna, I. {it} vaccino, P. {pt} vacina. {MED} — -o:

[EV]. [Briquet]. [GD]. [PIV]. -i: [Verax]. [PV].

vakcini' - airelle rouge | red bilberry | Preisselbeere | брусника | borówka czerwona. {BOT} — [AK] vaccinium (*vitisidaea*). — [RE].

vaks' - cire | wax | Wachs | воскъ | wosk. — [UL].

• **vaks'tol'** - toile cirée | cerecloth, oil cloth | Wachsleinwand | клеенка | cerata.

• **sigel'vaks'** - cire à cacheter | sealing-wax | Siegellack | сургучъ | lak.

vakuo [OA 9] **1** Kompleta foresto de materio. **2** Senaera malplena spaco. — [Rhodes 1908] **vacuum**, vakuo, malplenaĵo. [PV].

val' - vallée | valley | Thal {de 1901: Tal} | долина | dolina. {GEO} — [RE].

Valid-a {legu: valid-a} [OA 4], {fr} valable | {en} valid | {de} rechtsgültig, geltend. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} valido, valevole | {es} válido | {pt} válido | {ca} valid {legu: vàlid}. — [EG 2] valid, rechtsgültig {ne en EG 1}.

valiz' - valise | valise | Felleisen {2012: malofta} | чемоданъ | waliza. — [RE]. [EG 1] Felleisen. — Kp. kofr-o [OA 1].

valor' {mankas en UV} — ... neniu verko Esperanta eĉ el la plej frua tempo iam perdos sian valoron kaj kompreneblecon por la estontaj generacioj [A 8.3]. — **valor'** [OA 1] * valoir | be worth | wert sein | стоить, быть цѣннымъ | mieć wartość. — **valor'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7]. — [Beau] valoir. [EG 1] -i, wert sein, gelten, sich verlohnen, aufwiegen; -o, Wert, Bedeutung, Geltung; [...]. * [Rev 91,18] ne al ĉiu *senvalorulo* oni ja povas doni sian protektadon. [Rab 62,8] Ĝi estis ŝerco, kiun *valoras* aŭskulti. [FK 237,28] metinte iliajn *valorojn* eltiritajn el la formulo. — BRO3 -o {subst.}.

vals' - valse | waltz | Walzer | вальсъ | walc. {MUZ} — [Einstein 1888]. [RE].

valut/o [OA 9] **1** Mono aŭ monsigno (devizoj, bankbiletoj, moneroj, akciaj kuponoj k.s.) cirkulanta en unu lando aŭ

grupo da landoj. **2** Fremda devizo (ĉeko aŭ kambio). **3** Valoro de papermono rilate al la ora aŭ arĝenta metalunuo en valormetalbaza monsystemo. — [EG 1] Valuta, Währung, Wert {mankas en EG 2, inter vals-o kaj vampir-o tie valv-o, Ventil}.

vampir' [OA 1] vampire | vampire | Vampir | вампиръ | vampir. {MIT} — [EG 1] = [EG 2] Vampyr {kun -y-}.

van' - vain | vain, needless | vergeblich | напрасный | daremny. — [AK] {fr} vain, inutile | futile, vain | напрасный, тщетный. — [UL]. — Vá-na [FE 3].

vand/o. [OA 9] Interna, maldika muro aŭ alispesa apartigaĵo dividanta iun spacon: *vando de ĉelo*; *vando de ĉambro*; *vando de vagono*. — [Christ 1910, 473]. [PV]. — Кр. mur'et' [UV et'].

vanel' [OA 1] vanneau | lapwing | Kiebitz | пугалица | czajka. {ZOO} — [EG 1].

vang' - joue | cheek | Wange | щека | policzek. {ANAT} — **vango** - joue | cheek | Wange | щека | policzek [FE 31]. — [AK] cheek. — [UL].

• **vang'har'o'j** - favoris | whiskers | Backenbart | бакенбарды | faworyty. — Liaj lipharoj estas pli grizaj, ol liaj vangharoj [FE 31.25].

vanil' - vanille | West-India nut | Vanille | ваниль | wanilia. {KUIR} — [AK] vanilla (*spice*). — [RE].

vant' - vain, frivole | vain | eitel | суетный | czczy, marny. — [AK] frivolous, vain, empty | eitel, nichtig, leichtfertig | marny, próżny. — [RE].

vapor' - vapeur | steam | Dampf | паръ | para. — **vapor** {sen apostrofo} - vapeur | steam | Dampf | паръ | para [FG 11]. — **vaporo** - vapeur | steam | Dampf | паръ | para [FE 25]. — [AK] vapour, steam | para (wodna). — [UL]. — ... el la kaldrono, en kiu sin trovas bolanta akvo, eliras vaporo; tra la fenestro, kiu sin trovas apud la pordo, la vaporo iras sur la korton [FE 25.14]. vaporŝipo (= ŝipo, kiu sin movas per vaporo) [FE 27.10]

• **vapor'ŝip'o** - bateau à vapeur | steamboat | Dampfschiff | пароходъ | parostatek [FG 11.3]. — **vaporŝipo** —

vaporŝipo (= ŝipo, kiu sin movas per vaporo) [FE 27.10].

varb' - enrôler, engager | list, levy | werben (z. B. zu Kriegsdiensten) | вербовать | werbować, zaciągać. — [AK] enlist, enrol. — [RE]. — [Beau] **varb**, enrôler, recruter, **varbo**, **varbado**, enrôlement, **varbito**, enrôlé, recrue. [EG 1] **-i**, (zum Kriegsdienst) [an]werben: **-o**, **-ado**, [An-]Werbung. — **Rim.:** Кр. rekrut' [UV] kaj propagand' [OA 1].

Vari' {legu: vari'} [OA 3.1] {en} to vary | {fr} varier | {de} abwechseln, sich ändern | {es} variar | {pt} variar | {it} variare | {pl} wcrwa {kredible mistraduko kaj/ aŭ pres-eraro}. — [EG 2] **vari-o**, Variation; **-i**, variieren; **-anto**, Variante. **Rim.:** En EG 1 **variant-o**, Variante, vd. tuj sekve.

variant-o [OA 2.1] — [EG 1] Variante. — Кр. vari' [OA 3.1].

variol' - variole | smallpox | Blattern, Pocken | оспа | ospa. {MED} — [RE].

varm' - chaud | warm | varm | теплый | ciepły. — **varma** - chaud | warm | warm | теплый | ciepły [FE 13]. — **varm'** - {franca mankas} | warm | warm | теплый | ciepły [UV eg']. — **varma** - {franca mankas} | warm | warm | теплый | ciepły [FE 13 eg']. — [UL]. — Multaj birdoj flugas en la aŭtuno en pli varmajn landojn [FE 32.10]. Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3].

• **varme** — Ĉu hodiaŭ estas varme aŭ malvarme? [FE 25.13]. — **Rim.:** Кр. *Nun estas varme, sed la nokto kredible estos tre malvarma* [DL 6.3].

• **varm'eg'** - {franca mankas} | hot | heiss {legu: heiß} | горячий | gorący [UV eg']. — **varmega** - {franca mankas} | hot | heiss {legu: heiß} | горячий | gorący [FE 13 eg']. — La fera bastono, kiu kuŝis en la forno, estas nun brule varmega [FE 31.17]. En varmega tago mi amas promeni en arbaro [FE 34.11]. Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3].

• **varmege** — ... tiu ĉi patrino varmege amis sian pli maljunan filinon, kaj en tiu sama tempo ŝi havis teruran malamom kontraŭ la pli juna [FE 13.1].

• **varmeta** — Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3].

• **malvarma** — Tuj post la hejto la forno estis varmega, post unu horo ĝi estis jam nur varma, post du horoj ĝi estis nur iom varmeta, kaj post tri horoj ĝi estis jam tute malvarma [FE 38.3].

• **malvarme** - Ĉu hodiaŭ estas varme aŭ malvarme? [FE 25.13].

• **malvarmeto** — En somero ni trovas malvarmeton en densaj arbaroj [FE 38.4].

• **mal'varm'um'** - se refroidir | catch cold | sich erkälten | простудиться | przeziębic się. — En malbona vetero oni povas facile malvarmumi [FE 42.12].

Var-o {legu: var-o} [OA 4] {fr} marchandise | {en} Wares {pres-eraro, legu: wares}, goods, commodities | {de} Ware | komercaĵo. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} merce | {es} mercancía | {pt} mercadoria | {ca} mercaderia. — [Christ 1923, 599] **Ware** f komercaĵo, varo [...]. Dif. p. 658: komercaĵo, artiklo. [PV]. — **Rim.**: Antaŭe: komerc/aĵ/o [FE 25.4], [Christ 1910, 474] k.t.p.

Varsovi' - [UV an']. — **Varsovi'o'n** - nach Warschau | въ Варшаву | do Warszawy [FG 13]. — Varsovio, Julio 1905. [A 11.4]. — **Varsovi'** {deklarita Fundamenta de} [OA 7] (urbnomo). — [UL].

• **Varsovi'an'** - Warschauer | Варшавянинъ | Warszawianin [UV an']. — **Varsoviano** - Warschauer | Варшавянинъ | Warszawianin [FE 37 an'].

vart' - soigner | take care | warten, pflegen | нянчить, ухаживать | pielęgnować, piastować. — [AK] soigner, garder (*un enfant*) | nurse, tend (*children*) | нянчить, ухаживать за детьми | piastować, niańczyć. — [RE]. — **LR 1896**: [Pri „varti“ kaj „flegi“] Vd. ĉe fleg'.

vasal' - vassal | vassal | Vasall | вассаль | dannik, wasal. {JUR} — [RE].

Vaŝington {mankas en UV} — Georgo Vaŝington {tiel, sen apostrofo} estis naskita la dudek duan de Februaro de la jaro mil sepcent tridek dua [FE 12.19]. — **Vaŝington'** [OA 7] (vira nomo) {mallerta difino, anglaj familiaj nomoj ne indikas sekson, sed estas neŭtraj} — [DL]. — [OA 8]: RIM.IV. La nomo Zamenhof komence estis uzata kun apostrofo (ekzemple en la “Unua Libro”); en la Fundamento (fine de la Antaŭparolo) ĝi aperas sen apostrofo, tiel same kiel la virnomo Vaŝington (12, 19). Dume oni trovas en la U.V., ĉe an/, la urbonomon Nov-Jork sen apostrofo, sed en la Ekzercaro (37, L.1) troviĝas Nov-Jorko, kie ne povas temi pri preseraro. Fakte temas pri neesprimita licenco al la 16a Regulo pri apostrofado de substantivoj, licenco, laŭ kiu ĉe propraj nomoj povas esti forlasata ne nur la finaĵo de l' substantivo, sed ankaŭ la apostrofo mem. — [OI 22]: Kromdeklaro pri la nomoj Zamenhof kaj Vaŝington - La Akademio de Esperanto, lige kun sia esploro pri la skribado de diversgrade esperantigitaj propraj nomoj, rekonsideris rimarkon IV en la Oka Oficiala Aldono al la Universala Vortaro. ... [cito kaj trovloko de RIM.IV, supre citita] ... La Akademio ĉi-pere nuligas tiun licencan interpreton de la apero de senapostrofaj Zamenhof kaj Vaŝington en la Fundamento kaj konstatas, ke tiuj nomformoj estas rigardendaj kiel nur parte esperantigitaj [OI 22 de 2013-10-10]. — [DL 1888, p. 18]: *Georg,o Vaŝington,o est,is nask,it,a la du,dek du,a,n Februar,o,n (aŭ: je l' du,dek du,a Februar,o) de l' jar,o mil sep,cent tri,dek du,a* [DL 3.6].

vast' - vaste, étendu | wide, vast | weit, geräumig | обширный, просторный | obszerny. — **vasta** - vaste, étendu | wide, vast | weit, geräumig | обширный, просторный | obszerny [FE 34]. — [UL]. — ... mi rekomendas la diversajn lernolibrojn kaj vortarojn, multe pli bonajn kaj pli vastajn, kiuj estas eldonitaj de niaj plej kompetentaj amikoj ... [A 5.3]. — Sur tiuj ĉi vastaj kaj herboriĉaj kampoj paŝtas sin grandaj brutaroj, precipe aroj da bellanaj ŝafoj [FE 34.15].

• **mal'vast'** - étroit | strait, angust | eng | тѣсный | ciasny. — [AK] narrow, restricted.

• **vast'ig'** - répandre | spread | verbreiten | распространять | rozszerzać, rozprzestrzeniać.

vat' - ouate | wad | Watte | вата | wata. — [AK] wadding. — [Blov 1888, 12]: ... *vata noktsurtuto* ... [RE].

vaz' - vase | vase | Gefäß {legu: Gefäß} | сосудъ | naczynie. — **vazo** - vase | vase | Gefäß {legu: Gefäß} | сосудъ | naczynie [FE 19]. — [AK] vase (*ustensile*) | vessel, vase. — [UL]. — *Ŝi prenis la plej belan arĝentan vazon, kiu estis en la loĝejo* [FE 19.4]. *Certe, mi alportis arĝentan vazon speciale por tio, por doni trinki al tiu ĉi sinjorino!* [FE 19.7].

vazelin-o [OA 2.1] — [LI 4/1899]. [Beau] **vazelin**, vaseline. [EG 1] Vaselin.

ve! - malheur! | wo, woe! | wehe! | увы! | och!. — **ve** - malheur! | woe! | wehe! | увы! | biada! nestety! [FE 21]. — [AK] biada! niestety! — [RE]. — „Ho ve, sinjoro, mia patrino forpelis min el la domo“ [FE 21.8].

veget' - végétér | vegetate | vegetiren {de 1901: vegetieren} | прозябать | wegetować. — [AK] pousser, végétér | прозябать, произрастать. — [RE]. — **Rim.:** LR 47B (1906): Por „Pflanze“ oni povas uzi „kreskaĵo“ kaj vegetaĵo“ [Let. al Th. Thorsteinsson (1906); OV, p. 523].

vegetal/o. [OA 8] Ĉiu membro de unu el la du regnoj de vivuloj, karakterizita per ĉelparietoj el celulozo, havanta la funkciojn de sinnutrado kaj reprodukto, kaj plej ofte posedanta klorofilon. — A. plant (as opposed to animal); F. un végétal; G. Pflanze, Gewächs; H. {es} un vegetal; I. {it} un vegetale, pianta; P. {pt} vegetal. {BOT} — [Christ 1910] **Pflanze** planto, vegetal, vegetaĵo, kresk-; **pflanzen** planti. [EV 1923]. [PV].

vegetar-a [OA 2.1] — [EG 1] vegetar-[ian]isch; **-i**, vegetar[ian]isch leben; **-isto**, Vegetar[ian]er. [FK 187,21] la okazo vivi *vegetare*. [FK 189,2] la *vegetarano* ĝuas pli bonan sanon. — **Kp.** [FK 187,11] La *vegetarismo*, t. e. vivado per la produktaĵoj de la regno kreskaĵa.

vejn' - veine | vein | Ader | жила, вена | żyła. {ANAT} — [RE]. — *Véj-no* [FE 2].

vek' - réveiller, éveiller | wake, arouse | wecken | будить | budzić. — **veki** -

réveiller, éveiller | wake, arouse | wecken | будить | budzić [FE 20]. — [AK] wake, arouse (*trans.*) — [UL]. — *Kiam mi venis al li, li dormis; sed mi lin vekis* [FE 20.9].

vekt' - fléau | flail | Schulterjoch, Wagebalken | коромысло | bela wagowa. — [AK] fléau de balance | beam (*of scales, balances, etc.*) — [RE].

vel' - voile | sail (subst.) | Segel | парусъ | żagiel. {MAR} — [RE].

velen' - vélin | vellum | Velin | веленевая бумага | papier welinowy. — [RE]. [Kabe] Bela, brila, rigida papero, similanta pergamenon. — **Rim.:** Kun la tipa (nur) fruepoka ŝanĝo de la internacia radik-fino je -in al -en.

velk' - se faner, se flétrir | fade | welken | вянуть | więdnąć. — [UL].

velociped' [OA 1] * vélocipède {(ark.)} | velocipede {(ark.)} | Veloziped {(ark.)} | велосипедъ | welocyped. — [LI 2/1896, p. 23]: {Pri kontraŭ-esperanta artikolo en la ĵurnalo „Velociped“}: *Mi ĉiam havis simpatian por velocipedo, kiel por rimedo de pli rapida proksimiĝo de homoj, sed nun mi vidas, ke la velocipeda afero sen la lingvo internacia estas nur afero de piedoj ...* (Józ. Wasniewski). * [FK 297,14] la arta veturado per helpo de vaporo aŭ *velocipedo*. [Beau] **velociped**, vélocipède. [EG 1] **velociped-o**, Veloziped, Fahrrad. [PIE 1910] welocyped. [Kabe]: Velocipedo. Malgranda veturilo por sin mem transporti per mekanismo, movata per la piedoj: *durada, trirada velocipedo*. — **Rim.:** Кр. **bicikl'** [OA 1] kaj **cikl-o** [OA 2.1].

velur' - velours | velvet | Sammet {ark., 2012: Samt} | бархатъ | aksamit. — [RE].

ven' - venir | come | kommen | приходиться | przychodzić. — **veni** - venir | come | kommen | приходиться | przychodzić [FE 8]. — [UL]. — *Venu kune kun la patro* [FE 8.5]. *Mi venas de la avo, kaj mi iras nun al la onklo* [FE 9.9]. *En unu tago, kiam ŝi estis apud tiu fonto, venis al ŝi malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki* [FE 15.1]. *Mi vokas la knabon, kaj li venas* [FE 16.11]. *Mi vokas la knabinon, kaj ŝi venas* [FE 16.12]. *Kiam tiu ĉi bela knabino venis domon, ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto* [FE 17.1]. „Ŝajnas al mi, ke el ŝia buŝo elsaltas perloj

kaj diamantoj! De kio tio ĉi venas, mia filino?” [FE 17.6]. Venu al mi hodiaŭ vespere [FE 18.5]. Apenaŭ ŝi venis al la fonto, ŝi vidis unu sinjorinon, ... [FE 19.5]. “Ĉu mi venis tien ĉi,” diris al ŝi la malĝentila kaj fiera knabino, “por doni al vi trinki? [FE 19.6]. Kiam mi venis al li, li dormis; sed mi lin vekis [FE 20.9]. Se li sciis, ke mi estas tie ĉi, li tuj venus al mi [FE 20.11]. Li venu, kaj mi pardonos al li [FE 20.18]. Venu, ni atendas vin, Savonto de la mondo [FE 22.9]. Li venis al mi tute ne atendite [FE 22.15]. La reĝido, ..., petis ŝin, ke ŝi diru al li, de kie tio ĉi venas [FE 23.1]. Kiam vi venos al mi, li jam antaŭe diros al mi la veron (aŭ li estos dirinta al mi la veron; aŭ antaŭ ol vi venos al mi, li diros al mi la veron) [FE 24.6]. — Kiam mi venos, diru al mi la veron [FE 24.9]. Kiam mia patro venos, diru al mi antaŭe la veron ... [FE 24.10]. Se li jam venis, petu lin al mi [FE 26.21]. Malamiko venis en nian landon [FE 33.13]. Gesinjoroj N. hodiaŭ vespere venos al ni [FE 36.3]. Mi kredeble ne povos veni al vi hodiaŭ, ĉar mi pensas, ke mi mem havos hodiaŭ gastojn [FE 41.8].

• **venonta** — la tempon venontan neniu ankoraŭ konas [FE 22.8].

• **venigi** — Venigu la kuraciston, ĉar mi estas malsana [FE 39.9]. Li venigis al si el Berlino multajn librojn [FE 39.10].

• **de'ven'** - descendre | descend | abstammen | происходить | pochodzić. — La hebreoj estas Izraelidoj, ĉar ili devenas de Izraelo [FE 36.13].

• **kunveni** — Ni ĉiuj kunvenis, por priparoli tre gravan aferon; sed ni ne povis atingi ian rezulton, kaj ni disiris [FE 42.1].

• **reveni** — Kiam tiu ĉi bela knabino venis domon, ŝia patrino insultis ŝin, kial ŝi revenis tiel malfrue de la fonto [FE 17.1]. La filo de la reĝo, kiu revenis de ĉaso, ... [FE 21.7]. La tempo pasinta jam neniam revenos [FE 22.8]. Mi foriras, sed atendu min, ĉar mi baldaŭ revenos [FE 42.5].

vend' - vendre | sell | verkaufen | продавать | sprzedawać. — **vendi** - vendre | sell | verkaufen | продавать | sprzedawać [FE 40]. — [UL]. — La lignisto vendas lignon, kaj la lignajisto faras tablojn, seĝojn kaj aliajn lignajn objektojn [FE 37.14].

Magazeno, en kiu oni vendas cigarojn, aŭ ĉambro, en kiu oni tenas cigarojn, estas cigarejo [FE 40.15].

vendred' - vendredi | Friday | Freitag | пятница | piątek. — **vendredo** - vendredi | Friday | Freitag | пятница | piątek [FE 20]. — [UL]. — Hieraŭ estis vendredo, kaj postmorgaŭ estos lundo [FE 20.5].

venen' - poison | poison | Gift | ядъ | trucizna. — [UL].

Venezuelo [OA 8] {ТОПО} — [Rhodes 1908, 529]. [EV 1923].

venĝ' - se venger | vengeance | rächen | мстить | mścić się. — **venĝi** - se venger | revenge | rächen | мстить | mścić się [FE 41]. — [AK] se venger de, venger | take revenge, avenge | (*sich*) rächen. — [UL].

• **venĝema** - ... tamen li estas tre pardonema, li ne portas longe la koleron kaj li tute ne estas venĝema [FE 41.13].

venk' - vaincre | conquer | siegen | побѣждать | zwyciężać. — **venki** - vaincre | conquer | siegen | побѣждать | zwyciężać [FE 14]. — [UL] {vortaro; [UL] teksto: vink'} — Kvinope ili sin ĵetis sur min, sed mi venkis ĉiujn kvin atakantojn [FE 14.14]. Oni diras, ke la vero ĉiam venkas [FE 16.19]. Nia lando venkos, ĉar nia militistaro estas granda kaj brava [FE 34.12].

vent' - vent | wind | Wind | вѣтеръ {de 1918: ветер} | wiatr. — **vento** - vent | wind | Wind | вѣтеръ {de 1918: ветер} | wiatr [FE 39]. — [AK] wind (*subst.*). — [UL]. — Mi ne pendigis mian ĉapon sur tiu ĉi arbo; sed la vento forblovis de mia kapo la ĉapon, kaj ĝi, flugante, pendigis sur la branĉoj de la arbo [FE 39.12].

• **vent'um'** - éventer | fan | fächeln | вѣять | wiać.

ventol' - éventer, vanner | ventilate | ventiliren {de 1901: ventilieren} | вентилировать | wentylować, wietrzyć. — [RE].

ventr' - ventre | belly | Bauch | брюхо | brzuch {ANAT}. — [AK] живот. — [UL].

ver' - vérité | true | Wahrheit | истина | prawda. — **vero** - vérité | true | Wahrheit | истина | prawda [FE 16]. — [AK] truth. — [UL]. — Vé-ro [FE 2]. — Oni diras, ke la vero ĉiam venkas [FE 16.19]. Ĉu vi diros al

mi la veron? [FE 18.7]. Nun li diras al mi la veron [FE 24.1]. Hieraŭ li diris al mi la veron [FE 24.2]. Li ĉiam diradis al mi la veron [FE 24.3]. Kiam vi vidis nin en la salono, li jam antaŭe diris al mi la veron (aŭ li estis dirinta al mi la veron) [FE 24.4]. Li diros al mi la veron [FE 24.5]. Kiam vi venos al mi, li jam antaŭe diros al mi la veron (aŭ li estos dirinta al mi la veron; aŭ antaŭ ol vi venos al mi, li diros al mi la veron) [FE 24.6]. Se mi petus lin, li dirus al mi la veron [FE 24.7]. Mi ne farus la eraron, se li antaŭe dirus al mi la veron (aŭ se li estus dirinta al mi la veron) [FE 24.8]. Kiam mi venos, diru al mi la veron [FE 24.9]. Kiam mia patro venos, diru al mi antaŭe la veron (aŭ estu dirinta al mi la veron) [FE 24.10]. Mi volas diri al vi la veron [FE 24.11]. Mi volas, ke tio, kion mi diris, estu vera (aŭ mi volas esti dirinta la veron) [FE 24.12].

● **vera** — ... oni facile trovas la veran sencon de ĉiu vorto [A 4.5]. — Mi volas, ke tio, kion mi diris, estu vera (aŭ mi volas esti dirinta la veron) [FE 24.12].

verand' [OA 1] veranda | veranda | Veranda | веранда | werenda. — [Neĝa Blovado 1888, 8]: *Manjo ... eliris sur la postan verandon.* [EG 1] Veranda. — Кр. teras' [UV].

verb' - verbe | verb | Zeitwort | глагол | czasownik. {GRAM} — **verbo** - verbe | verb | Zeitwort | глагол | czasownik [FE 29]. — [DL]. [RE]. — El la dirita regulo sekvas, ke se ni pri ia verbo ne scias, ĉu ĝi postulas post si la akuzativon (t. e. ĉu ĝi estas aktiva) aŭ ne, ni povas ĉiam uzi la akuzativon [FE 29.8].

verben' [OA 1] verveine | vervain | Eisenkraut | вербена | kozzysko. {BOT} — [EG 1] Eisenkraut.

verd' - vert | green | grün | зеленый | zielony. — [UL].

verdigr' - vert-de-gris | verdigris | Grünspan | мѣдянка {de 1918: медянка} | rdza miedziana, grynszpan. — [AK] ярь, медянка | grynszpan. — [RE].

verdikt' [OA 1] verdict, arret, sentence | verdict | Verdikt {ark., 2012: Urteil} | приговоръ | wyrok. {JUR} — [EG 1] Verdikt, Wahrspruch {ambaŭ ark., 2012: Urteil}. — Кр. juĝ' [UV].

verg' - verge | rod | Ruthe {de 1901: Rute} | поэра | różga. — [RE].

verk' - composer, faire des ouvrages (littér.) | work (literary) | verfassen, schreiben (Bücher etc.) | сочинять | tworzyć, układać, pisać (dzieło). — **verki** - composer, faire des ouvrages (littér.) | work (literary) | verfassen | сочинять | tworzyć, pisać [FE 37]. — [AK] сочинять, писать (книги). — [UL]. — Verkisto verkas librojn, kaj skribisto simple transskribas paperojn [FE 37.17].

● **verko** — Laŭ silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj jam de tre longa tempo la sekvantaj tri verkoj estas rigardataj kiel fundamento de Esperanto [A 2.1]. Tiujn ĉi tri verkojn la aŭtoro de Esperanto rigardadis ĉiam kiel leĝojn por li [A 2.2]. ... li esperas, ke ... ankaŭ ĉiuj aliaj esperantistoj ĉiam rigardados tiujn ĉi tri verkojn kiel la solan ... fundamenton de Esperanto [A 2.3]. ... ĉiu esperantisto havu la plenan certecon, ke leĝodonanto por li ĉiam estos ne ia persono, sed ia klare difinita verko [A 3.2]. ... la aŭtoro de Esperanto decidis nun eldoni en formo de unu libro tiujn tri verkojn [A 3.3]. [pliaj trafoj pri verko en A].

● **verkisto** — Verkisto verkas librojn, kaj skribisto simple transskribas paperojn [FE 37.17].

● **lernoverko** - ... por ke li povu ĉiam bone distingi la vortojn kaj regulojn oficialajn, kiuj devas troviĝi en ĉiuj lernoverkoj de Esperanto [A 5.4].

verm' - ver | worm | Wurm | червь | robak {ZOO}. — [UL].

vermiĉel' - vermicelle | vermicelli | Nudel | лапша | makaron {KUIR}. — [RE]. — Кр. Nudel-o [OA 4 (nepublikigita)].

vermut-o [OA 2.1] {KUIR} — [Beau] vermuth. [EG 1] Wermut.

vers' - vers | verse | Vers | стихъ | wiersz. — [AK] wiersz (poetycki). {POEZ} — [RE]. — Vér-so [FE 3].

versŝ' - verser | pour | giessen {legu: gießen} | лить | lać. — [AK] verser (*un liquide*). — [UL].

versi/o [OA 9] **1** Prezento de afero el iu vidpunkto (normale kontraste al alia vidpunkto): *ŝi rakontis sian version de la aventuro.* **2** Formo, redakto aŭ eldono de

teksto, programo k.s. (normale kontraste al alia formo/redakto/ eldono): *mi konas nur la germanan version de la poemo, kaj ne la originan polan version; Petro uzas la novan version de la programo.* — [GD] -o, version (ciné. | méd.).

verst' - verste | verst | Werst | верста | wiorsta {MEZ}. — [Blv 1888, 6]: ... *ili du devis ... veturi ĉirkaŭ kvin verstojn.* [RE].

vert' - sommet de la tête | crown of the head | Scheitel (auf dem Kopfe) | темя, макушка | ciemię. {ANAT} — [AK] top (of head), pate. — [RE].

vertebr' - vertèbre | chine-bone | Wirbel (Rücken-) | позвонок | kręg {ANAT}. — [AK] {en} vertebra | {pl} kręg (anat.). — [RE].

vertic/o. [OA 8] Sekc punkto de la du lateroj de angulo, ankaŭ se la angulo apartenas al plurlatero aŭ al pluredro. — A. vertex, apex (of an angle); F. sommet (d'un angle); G. Scheitelpunkt (eines Winkels), Ecke (eines Dreiecks); H. {es} vértice (geom.); I. {it} vertice (geom.); P. {pt} vértice (geom.). {GEOM} — [EG 2] (geom.) Spitze {ne en EG 1}.

vertikal' - vertical | vertical | senkrecht | вертикальный | pionowy. — [RE].

veruk' - verrue | wart | Warze | бородавка | brodawka. {MED} — [RE].

Verv' {legu: verv'} [OA 3.2] {en} animation | {fr} verve | {de} Verve | {es} numen | {pt} veia, estro, inspiraço {legu: inspiraço} | {it} verve | {pl} werwa. — [EG 2] Verve, Begeisterung, Schwung {ne en EG 1}.

vesp' - guêpe | wasp | Wespe | oca | osa {ZOO}. — [RE].

vesper' - soir | evening | Abend | вечерь | wieczór. — **vespero** - soir | evening | Abend | вечерь | wieczór [FE 18]. — [UL].

• **vespere** — Venu al mi hodiaŭ vespere [FE 18.5]. Gesinjoroj N. hodiaŭ vespere venos al ni [FE 36.3].

• **vesper'manĝ'** - souper | sup | zu Abend essen | ужинать | jeść kolacyę, wieczerrzać [UV manĝ']. — Miaj fratoj havis hodiaŭ gastojn; post la vespermanĝo niaj fratoj eliris kun la gastoj el sia domo kaj akompanis ilin ĝis ilia domo [FE 18.15]. — vespermanĝi [FE 27.13].

vespert' - chauve-souris | bat | Fledermaus | летучая мышь | nietoperz {ZOO}.

vest' - vêtir, habiller | clothe | ankleiden | одѣвать | odziewać, ubierać. — **vesti** - vêtir, habiller | clothe | ankleiden | одѣвать | odziewać, ubierać [FE 18]. — [AK] ankleiden, anziehen. — [UL]. — BRO3 -o; vd. BK I, FG 11.

• **vest'o** - habit | clothes | Kleid | платье | ubiór, odzież. — Vés-to [FE 3]. — Montru al ili vian novan veston [FE 18.11]. En la kota vetero mia vesto forte malpuriĝis; tial mi prenis broson kaj purigis la veston [FE 39.1]. Post infekta malsano oni ofte bruligas la vestojn de la malsanulo [FE 39.5]. Li estas tre purema, kaj eĉ unu polveron vi ne trovos sur lia vesto [FE 41.17].

• **vestita** — Apenaŭ ŝi venis al la fonto, ŝi vidis unu sinjorinon, tre riĉe vestitan, kiu eliris el la arbaro kaj petis de ŝi trinki ... [FE 19.5].

• **supervesto** — Li portas rozokoloran superveston kaj teleroforman ĉapelon [FE 31.23].

veŝt' - gilet | vest | Weste | жилетка | kamizelka. {VEST} — [RE]. — Vêŝ-to [FE 3].

vestibl' - vestibule | floor | Hausflur | сѣни | sień. — [AK] lobby, vestibule | сени, вестибюль. — [RE].

vet' - parier | bet, wager | wetten | биться объ закладъ | założyć się. — [AK] założyć się (o co). — [RE].

veter' - temps (température) | weather | Wetter | погода | pogoda. {METEO} — **vetero** - temps (température) | weather | Wetter | погода | pogoda [FE 34]. — [UL]. — Hodiaŭ estas bela frosta vetero, tial mi prenos miajn glitilojn kaj iros gliti [FE 34.7]. En la kota vetero mia vesto forte malpuriĝis; tial mi prenis broson kaj purigis la veston [FE 39.1]. En malbona vetero oni povas facile malvarmumi [FE 42.12]. — [DL 1888] *La vetero estis malbona, kaj mi malvarmumis* [DL 11].

veteran' [OA 1] vétéran | veteran | Veteran | ветеранъ | weteran. {MIL} — [EG 1] Veteran.

veterinar' [OA 1] vétérinaire | veterinary | Tierarzt {2012 ankaŭ:

Veterinär} | ветеринарь {de 1918: ветеринар} | weterynarz. — [Beau] vétérinaire {kaj subst. kaj adj.}. [EG 1] –a, veterinär {adj., ne subst.}. **Rim.:** 1. -o (subst.) laŭ ĉiuj lingvoj (franca ambaŭsenca). 2. Same i.a. [Kabe], [EV], [PV] k.a.

vetur' - aller, partir, à l'aide d'un véhicule quelconque: bateau, voiture, etc. | journey, travel | fahren | ехать | jechać. — **veturi** - aller, partir | journey, travel | fahren | ехать | jechać [FE 28]. — [UL]. — Morgaŭ mi veturos Parizon (aŭ en Parizon) [FE 28.4]. Mi veturis du tagojn kaj unu nokton [FE 29.6]. En somero ni veturas per diversaj veturiloj, kaj en vintro ni veturas per glitveturilo [FE 34.6]. Kiam mi ien veturas, mi neniam prenas kun mi multon da pakajo [FE 35.12].

• **veturanta** — ... li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortigis [FE 39.11].

• **veturigisto** — Ni havas diversajn servantojn: kuiriston, ĉambristinon, infanistinon kaj veturigiston [FE 37.18]. — **Rim.:** Кр. moderne **ŝoforo**. [OA 8].

• **veturilo** — En somero ni veturas per diversaj veturiloj, kaj en vintro ni veturas per glitveturilo [FE 34.6].

• **enveturi** — Kun bruo oni malfermis la pordegon, kaj la kaleŝo enveturis en la korton [FE 38.8].

• **glitveturilo** — En somero ni veturas per diversaj veturiloj, kaj en vintro ni veturas per glitveturilo [FE 34.6].

• **tramveturilo** [OA 2.1] voiture de tramway | tramcar | Tramwagen. — **Rim.:** Fontojn vd. je *tram-o*.

vezik' - vessie | blister, bladder | Blase | пузырь | pęcherz. — [RE].

vezir' - vizir | visier | Vezier {2012: Wesir} | визирь | wezyr. — [RE 17] Визирь.

vi - vous, toi, tu | you | Ihr, du, Sie | вы, ты | wy, ty. — **vi** - vous, toi, tu | you | Ihr, du, Sie | вы, ты | wy, ty [FE 10]. — **vi** - vous, tu, toi | thou, you | du, Ihr | вы, ты | wy, ty [FG 5.1] — [UL].

• **vi** {singularo} — Ne, vi eraras, sinjoro: via pano estas malpli freŝa, ol mia [FE 10.17]. Unue mi redonas al vi la monon, kiun vi pruntis al mi; due mi dankas vin por la prunto; trie mi petas vin

ankaŭ poste prunti al mi, kiam mi bezonas monon [FE 14.6]. “Vi {la juna knabino} estas tiel bela, tiel bona kaj tiel honesta, ke ...” [FE 15.5]. „... ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.“ [FE 15.7]. Ci skribas (anstataŭ „ci“ oni uzas ordinaro „vi“) [FE 16.2]. Knabo, vi estas neĝentila [FE 16.15]. Sinjoro, vi estas neĝentila [FE 16.16]. Vi {la pli aĝa filino} devas nur iri al la fonto ĉerpi akvon; kaj kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile.” [FE 17.11]. Ĉu vi diros al mi la veron? [FE 18.7]. Mi amas min mem, vi amas vin mem, li amas sin mem, kaj ĉiu homo amas sin mem [FE 18.12]. Mi jam havas mian ĉapelon; nun serĉu vi vian [FE 18.16].

• **vi** {pluralo} — Vi estas infanoj [FE 16.6]. Sinjoroj, vi estas neĝentilaj [FE 16.17].

• **vi** {bestoj} — Mia hundo, vi estas tre fidela [FE 16.18].

• **al vi** — Mi deziras al vi bonan tagon, sinjoro! [FE 10.8]. Ĝojan feston! (mi deziras al vi) [FE 10.10]. Unue mi redonas al vi la monon, kiun vi pruntis al mi; ... [FE 10.19]. ... mi devas fari al vi {al la juna knabino} donacon” [FE 15.5]. „Mi faras al vi donacon,“ daŭrigis la feino, ... [FE 15.7]. ... ĉu ne estus al vi agrable havi tian saman kapablon? [FE 17.10]. Mi rakontos al vi historion [FE 18.6].

• **de vi** — ... kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile.” [FE 17.11].

• **ol vi** — Mi havas pli freŝan panon, ol vi [FE 10.16].

• **vi'a** - votre, ton | your | Ihr, euer, dein | вашъ, твой | wasz, twój. — *la vi'a* - les vôtres [FG 5.4]. Ne, vi eraras, sinjoro: via pano estas malpli freŝa, ol mia [FE 10.17]. „... ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.“ [FE 15.7]. Marinjo, rigardu, kio eliras el la buŝo de via fratino, ... [FE 17.10]. Diru al mi vian nomon [FE 18.3]. Montru al ili vian novan veston [FE 18.11]. Mi jam havas mian ĉapelon; nun serĉu vi vian [FE 18.16].

— **Rim.:** Ekzemplo de postmetita *via* („-o ... via“) ne ekzistas en FdE. Кр. tamen la preĝon *Patro nia*: ... sankta estu Via nomo, venu reĝeco Via, estu volo Via ...“

[UL I]. Vd. ankaŭ je mia kaj la rim. mal-antaŭ LR 88, tuj malsupre.

— **LR 86 (1888)** [vi kaj ci]: „Vi“ ni diras egale al unu persono aŭ objekto kaj al multaj; tio ĉi estas farita pro oportuneco, ĉar, parolante kun iu, ni ofte ne scias, kiel diri al li: „vi“ aŭ „ci“ („ci“ signifas la duan personon de l' ununombro {singularo}); sed tiu ĉi vorto estas trovata sole en la plena vortaro; en la lingvo mem ĝi preskaŭ neniam {de 1888: neniam} estas uzata [LR 86 = DL 1888, 4.4].

— **LR 88 (1893)** [vi kaj Vi]: Ordinare mi skribas “vi”, kiam mi parolas al unu persono familiare, kaj “Vi”, kiam mi parolas al multaj personoj aŭ al unu persono kun respekto. Vi trovas tiun ĉi diferencon ne bezona, kaj mi konsentas, ke vi estas prava. Tiu ĉi maniero de skribado estas nur mia persona kutimo kaj havas nenion komunan kun la gramatiko de nia lingvo. La ĉiama skribado de “vi” per malgranda litero estas ne sole tute regula, sed mi mem ankaŭ nun provos iom post iom forlasi mian ĝisnunan manieron de skribado, kiam miaj korespondantoj iom alkutimiĝos al la malgranda “vi”. Ankaŭ “Estimata sinjoro”, “Kara amiko” estas pli regula, ol “Estimata Sinjoro”, “Kara Amiko” k.t.p., sed en tiuj ĉi okazoj oni ordinare simple pro ĝentileco skribas grandan literon, kie pli regula estus litero malgranda [*Esperantisto* 1893, p. 16].

— **Rim.: 1.** Кр. tamen majusklan „Vi“ por alparoli Dion, ekz. en la preĝo „Patro nia, ..., sankta estu Via nomo, venu reĝeco Via, estu volo Via ...“ [UL I]. **2.** Кр. „ci“ kaj „si“.

viadukt-o [OA 2.1]. {ARKI} — [EG 1] Viadukt.

viand' - viande | meat, flesh | Fleisch | мясо | mięso. — **viando** - viande | meat, flesh {legu: flesh kiel ĝuste en FE eld. 1-3} | Fleisch | мясо | mięso [FE 34]. — **viand'o** – {franca mankas} | meat | Fleisch | мясо | mięso [UV da]. — [UL]. — La tranĉilo estis tiel malakra, ke mi ne povis tranĉi per ĝi la viandon kaj mi devis uzi mian poŝan tranĉilon [FE 34.1].

• **funt'o da viand'o** - a pound of meat [UV da]

• **kilogram'o da viand'o** - ein Kilogramm Fleisch | килограмъ мяса | kilogram mięsa [UV da].

vibr' [OA 1] vibrer | vibrare | vibrieren | вибрировать | wibrować. — [EG 1] vibrieren, schwirren; **-ado**, Vibration, Vibrieren. — **Кр.** [Rab 37,25] akompanataj de malakordo de la meĥanikaj *vibracioj*.

viburn' - aubier | sap | Schlingstrauch | калина | kalina {BOT}. — [AK] viorne, obier (*boule de neige*) | guelder-rose, viburnum | Schneeball (*Pflanze*). — [RE].

vic' - rang, série, tour | row, rank | Reihe, Reihenfolge | рядъ {de 1918: ряд} | rząd. — [AK] rząd, kolej, szereg. — [RE].

vid' - voir | see | sehen | видѣть {de 1918: видеть} | widzieć. — **vidi** - voir | see | sehen | видѣть {de 1918: видеть} | widzieć [FE 7]. — mi neniam vid'is - je n'ai jamais vu | {angla mankas} | {germana mankas} | я никогда не видалъ | nigdy nie widziałem [FG 12]. mi nenio'n vid'is - ich habe Nichts {2012: nichts} gesehen [FG 12]. — [UL]. — Kun la tempo la formo nova iom post iom elpuŝos la formon malnovan, kiu fariĝos arĥaismo, kiel ni tion ĉi vidas en ĉiu natura lingvo [A 8.2]. — Mi vidas leonon [FE 7.4]. Ni vidas per la okuloj kaj aŭdas per la oreloj [FE 9.5]. En la tago ni vidas la helan sunon, kaj en la nokto ni vidas la palan lunon kaj la belajn stelojn [FE 10.13]. La pli maljuna estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrinon; ... [FE 11.2]. ... (ĉar tio ĉi estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino, por vidi, kiel granda estos la ĝentileco de tiu ĉi juna knabino) [FE 15.6]. „Kion mi vidas!“ diris ŝia patrino kun grandega miro [FE 17.4]. Apenaŭ ŝi venis al la fonto, ŝi vidis unu sinjorinon, ... (tiu ĉi estis tiu sama feino, kiu prenis sur sin la formon kaj la vestojn de princino, por vidi, kiel granda estos la malboneco de tiu ĉi knabino) [FE 19.5]. “Ho, ĉielo!” ekkriis la patrino, “kion mi vidas? [FE 21.3]. En la lingvo „Esperanto“ ni vidas la estontan lingvon de la tuta mondo [FE 22.10]. La reĝido, kiu vidis, ke el ŝia buŝo eliris kelke da perloj kaj kelke da diamantoj, petis ŝin, ke ŝi diru al li, de kie tio ĉi venas [FE 23.1]. Kiam vi vidis nin en la salono, li jam antaŭe diris al mi la veron (aŭ li estis dirinta al mi la veron) [FE 24.4]. Je la lasta fojo mi vidas lin ĉe vi (aŭ: la lastan fojon) [FE 29.5]. Starante

ekstere, li povis vidi nur la eksteran flankon de nia domo [FE 31.11]. Kelkaj homoj sentas sin la plej feliĉaj, kiam ili vidas la suferojn de siaj najbaroj [FE 32.12]. — La nokto estis tiel malluma, ke ni nenion povis vidi eĉ antaŭ nia nazo [FE 33.4]. Mi vidis vian avinon kun ŝiaj kvar nepinoj kaj kun mia nevino [FE 33.19]. Sur lia vizaĝo mi vidis ĝojan rideton [FE 38.7]. Kiam vi ekparolis, ni atendis aŭdi ion novan, sed baldaŭ ni vidis, ke ni trompiĝis [FE 40.7].

• **vidante** — La filo de la reĝo ... ŝin renkontis; kaj, vidante, ke ŝi estas tiel bela, li demandis ŝin, kion ŝi faras tie ĉi tute sola kaj pro kio ŝi ploras [FE 21.7].

• **travidebla** — Vitro estas rompebla kaj travidebla [FE 41.2].

vidv' - veuf | widower | Wittwer | вдовецъ | wdowiec. — **vidvo** - veuf | widower | Wittwer | вдовецъ | wdowiec [FE 11]. — [AK] veuf (*subst.*). — [RE].

• **vidvino** — Unu vidvino havis du filinojn [FE 11.1]. La juna vidvino fariĝis denove fianĉino [FE 33.22].

vigl' - éveillé, vigilant | awake, gay, vigilant | munter | бодрый | czujny. — [AK] alert, spirited | czujny, rzeźwy. — [RE].

vikari' - vicaire | vicar | Stellvertreter {Vikar} | намѣстникъ | zastępcar. — [AK] vicar, deputy | викарый. — [RE].

Viktim' {legu: viktim'} [OA 3.2] {en} victim | {fr} victime | {de} Opfer (passiv), Schlachtopfer | {es} victima | {pt} victima {de 2009: vítima} | {it} vittima | {pl} ofiara. — [Rhodes 1908] **viktim** viktimo, sufer'anto-ulo; (sacrificed) ofer'ito-aĵo. [EV]. [PV].

vil' - touffe, villosité | rag, tuft | Zotte | косма | kłak, kosmyk. {ANAT} — [RE]. [Beau] villosité. [EG 1] Zotte; -a, zottig, Zottel-, gezottelt. — **Rim.:** [PV] -a.

vilaĝ' - village | village | Dorf | деревня | wieś. — **vilaĝo** - village | village | Dorf | деревня | wieś [FE 15]. — [UL].

• **vilaĝa** — ... ĉar tio ĉi estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino ... [FE 15.6].

• **vilaĝ'an'** - paysan | countryman | Bauer | крестьянинъ | wieśniak. — **vilaĝano** - paysan | countryman | Bauer | крестьянинъ | wieśniak [FE 37]. — [AK]

villager, peasant. — Urbanoj estas ordinare pli ruzaj, ol vilaĝanoj [FE 37.3].

Vilhelmo {mankas en UV} — Johanon, Nikolaon, Erneston, Vilhelmon, Marion, Klaron kaj Sofion iliaj gepatroj nomas Johanĉjo (aŭ Joĉjo), Nikolĉjo (aŭ Nikoĉjo aŭ Nikĉjo aŭ Niĉjo), Erneĉjo (aŭ Erĉjo), Vilhelĉjo (aŭ Vilheĉjo aŭ Vilĉjo aŭ Viĉjo), Manjo (aŭ Marinjo), Klanjo kaj Sonjo (aŭ Sofinjo) [FE 38]. — **Vilhelm'** {deklarita Fundamenta per} [OA 7] (vira antaŭnomo).

vin' - vin | vine | Wein | вино | vino. {BOT} {KUIR} — **vino** - vin | vine | Wein | вино | vino [FE 10]. — [AK] wine. — [UL]. — Lakto estas pli nutra, ol vino [FE 10.15]. Glaso de vino estas glaso, en kiu antaŭe sin trovis vino, aŭ kiun oni uzas por vino; glaso da vino estas glaso plena je vino [FE 32.5]. Oni metis antaŭ mi manĝilaron, kiu konsistis el telero, kulero, tranĉilo, forko, glaseto por brando, glaso por vino kaj telertuketo [FE 34.10]. Mi ne volis trinki la vinon, ĉar ĝi enhavis en si ian suspektan malklaraĵon [FE 35.4]. Via vino estas nur ia abomena acidaĵo [FE 35.7].

• **vin'ber'** - raisin | grape | Weintraube | виноградъ | winogrono. — [AK] Weinbeere.

• **sek'vin'ber'** - raisin sec | raisin | Rosine | изюмъ | rodzynka.

vinagr' - vinaigre | vinegar | Essig | укусъ | ocet. {KUIR} — **vinagro** - vinaigre | vinegar | Essig | укусъ | ocet [FE 35]. — [RE]. — En tiuj ĉi boteletoj sin trovas diversaj acidoj: vinagro, sulfuracido, azotacido kaj aliaj [FE 35.6]. La acideco de tiu ĉi vinagro estas tre malforta [FE 35.8].

vind' - tortiller | wind, twist | winden | пеленать | powijać. — [AK] emmailloter, enrouler (*autour de*). | swaddle, swathe | powijać (w pieluchy). — [RE].

vinjet' [OA 1] vignette | vignette | Vignette | виньетка | winieta. — [EG 1] Vignette.

vink' [OA 1] pervenche | periwinkle (bot.) | Immergrün | барвинокъ | barwinek. {BOT} — [UL].

VINKTO {legu: vinkto} [OA 6] (*Industrio*) *Metala peco uzata por ripari porcelanaĵojn, k. t. p.* | {en} rivet | {fr} agrafe | {de} Niet(e) | {es} laña, grapa | {it} giunto (sost.) | {pl} spoidto {legu: spoidło}.

— [EG 1] **vinkt-i**, nieten {verbo}; **-o**, Niete. — **Rim.:** -o: [Kabe]. [EV], [PVS].

vintr' - hiver | winter | Winter | зима | zima. — **vintro** - hiver | winter | Winter | зима | zima [FE 16]. — [UL]. — En la vintro oni hejtas la fornojn [FE 16.20]. En somero ni veturas per diversaj veturiloj, kaj en vintro ni veturas per glitveturilo [FE 34.6].

viol' - violette | violet | Veilchen | фіалка | fiolek. {BOT} — [AK] violet (*flower*). — [RE].

violon' - violon | violin | Geige {2012 ankaŭ: Violine} | скрипка | skrzypce {MUZ}. — [UL].

violonĉel' - violoncelle | violoncello | Violoncell {legu: Violoncello} | виолончель | wiolonczela {MUZ}. — [AK] Cello. — [RE].

vip' - fouet | whip | Peitsche | бичъ | bicz. — [RE].

viper/o. [OA 8] Zamenhofa formo de: vipuro (genro de serpentoj: Vipera). — A. viper, F. vipère, G. Viper, H. {es} víbora, I. {it} vipera, P. {pt} víbora. {ZOO} — [RE]. [MV]. [UV eld. 1]. [FK 168,8] La malgranda *vipero* tiel fortike enmordiĝis en ŝian koron. [Rab 69,1] vi friponoj, venenaj *viperidoj*. — [OA 8] II.A.2. La formo vipero troviĝis en la unua eldono de la Universala Vortaro (1894) kaj estis la sola uzata de Zamenhof ĝis 1907. Kiel tia ĝi estas paralela formo al vipuro troviĝanta en la Fundamento, kaj povas esti rajte uzata. — **LR 1913** [*vipero - vipuro*]: Vd. ĉe „kratago“. — **Rim.:** Superrigardo pri la demando vipero / vipuro en EVE, kiu konkludas el la kontraŭdiraj respondoj de Z: origina radiko kun -er → preseraro -ur → akcepto de la erara formo fare de Z pro ĝia Fundamenteco. Tio konvinkas, ĉar la klarigo bone harmonias kun la ĉiama Z-a principo „en dubaj okazoj kontinueco antaŭ ĝusteco“ (kp. A 4).

vipur' - vipère | viper | Viper | ехидна | žmija {legu: žmija} {ZOO}. — [UV eld. 2-5]. — **LR 1913** [*vipero - vipuro*]: Vd. ĉe „kratago“. — [OA 8] II.A.2. La formo vipero troviĝis en la unua eldono de la Universala Vortaro (1894) kaj estis la sola uzata de Zamenhof ĝis 1907. Kiel tia ĝi estas paralela formo al vipuro troviĝanta en

la Fundamento, kaj povas esti rajte uzata. {UV 1-a eld. 1894 (t.e. 1893) viper'}. — **Rim.:** **1.** Pri vipero / vipuro vd. ĉe vipero. **2.** Pri la maltrafa traduko per la Biblia ехидна anstataŭ la ĝenerallingva гадюка vd. „*La rusa serpento*“: Z interesiĝis pri la Biblia slavona vorto ехидна kaj tradukis ĝin en RE 1889 per „viper-“. Pri la realaj serpentoj li ne interesiĝis, гадюка mankas en la ĝusta alfabeto loko en **RE 1889, p. 29**. La inversigo en MV 1889 (*viper' - Viper*) ne kaŭzis problemojn, ĉar la germana, malsame kiel la rusa, ne havas du formojn (Biblian kaj ĝenerallingvan) por la serpento. La eraro okazis, kiam Zamenhof faris el MV (eo → de) 1889 la Universalan Vortaron UV (eo → de+xy) 1893, t.e. aldonis francajn, anglajn, rusajn kaj polajn tradukojn al MV. Tiuokaze li devus aŭ skribi „viper' | vipère | viper | Viper | гадюка, (*Biblio aŭ arkaika*) ехидна | žmija“ aŭ nur anstataŭi la specialan ехидна per la ĝenerallingvan гадюка - ĉar pro la inversigo kaj la aldono de la aliaj lingvoj la semantiko preciziĝis. De nun ĝi celis la ĝeneralan vorton, ne plu la specialan vorton uzitan en Biblio kaj troveblan nur en la rusa, sed ne en la aliaj lingvoj.

vir' - homme (sexe) | man | Mann | мужъ, мужчина | mężczyzna, mał. — **vir'** - homme [UV ec'] — **viro** - homme (sexe) | man | Mann | мужчина, мужъ | mężczyzna, mał [FE 15]. — **viro** - homme | man [FE 11 ec']. — [AK] man, male. — [UL].

• **vir'ec'** - virilité [UV ec'] — **viereco** - virilité | manliness [FE 11 ec'].

• **vir'in'** - Weib | женщина [UV ec'] — **virino** - woman | Weib | женщина [FE 11 ec']. — En unu tago, kiam ŝi estis apud tiu fonto, venis al ŝi malriĉa virino, kiu petis ŝin, ke ŝi donu al ŝi trinki [FE 15.1]. Kaj ŝi ... alportis al la virino, ĉiam subtenante la kruĉon, por ke la virino povu trinki pli oportune [FE 15.3]. Kiam la bona virino trankviligis sian soifon, ŝi diris al la knabino ... [FE 15.4]. ... ĉar tio ĉi estis feino, kiu prenis sur sin la formon de malriĉa vilaĝa virino ... [FE 15.6]. Vi devas nur iri al la fonto ĉerpi akvon; kaj kiam malriĉa virino petos de vi trinki, vi donos ĝin al ŝi ĝentile.” [FE 17.11]. Mia onklino estas bona virino [FE 33.18]. Virino, kiu

kuracas, estas kuracistino; edzino de kuracisto estas kuracistedzino [FE 36.9].

• **vir'in'ec'** - Weiblichkeit | женственность [UV ec']. — **virineco** - womanliness | Weiblichkeit | женственность [FE 11 ec'].

— **LR 17 (1906)**: La nomo de bestoj signifas ankaŭ la viran sekson; la vorton „viro“ (ekzemple „bovoviro“ {nun oni uzas „virbovo“}) mi aldonas nur en okazo de ekstrema *neceseco*. [Let. al Th. Thorsteinson (1906), OV, p. 523].

— **Rim.**: [Beau 1904] **vir**, homme (sexe), mâle, **virino**, femme ... - [EG 1 (1904)] **vir-o**, Mann, (bei Tieren) Männchen; **-ino**, Weib, Frau, (bei Tieren) Weibchen; [...] **-sekso**, Masculinum; **-insekso**, Femininum. - [Kabe 1910] **Viro**. Homo aŭ besto apartenanta al la forta sekso (kontraŭo de la virino, de la ino); en matura aĝo (kontraŭo de la infano, de l' knabo). **Virino**. Homo aŭ besto apartenanta al la malfora sekso, en matura aĝo. [...]. - [Vérax 1910] **Vir'abelo** (Entom.) ...; **Vir'bovo** (Zool.); **Vir'ŝafo** (Zool.).

virg' - virginal | virginal | jungfräulich | дѣвственный | dziewiczy. — **virga** - virginal | virginal | jungfräulich | дѣвственный | dziewiczy [FE 37]. — [AK] девственный, невинный. — [RE].

• **virgulino** — Preĝu al la Sankta Virgulino [FE 37.23].

• **mal'virg'ig'** - déshonorer, violer | dishonour, violate, deflower | schänden (eine Jungfrau) {2012: entjungfern} | изнасиловать | zgwalić, bezecnić. — [AK] лишать невинности, растлить.

virt' - vertu | virtue | Tugend | добродѣтель | cnota. — [RE].

virtual/a. [OA 9] Kvazaŭa. Tia, ke ĝi funkcias, efikas aŭ impresas samkiel io, sed efektive estas io alia (plej ofte ne fizike reala): *virtuala memoro*; *virtuala rapido*; *virtuala realo*. (Tiu vorto, kiun *virtuala* gramatike priskribas, ekz. *memoro*, indikas tion, al kio la virtualaĵo similas.). — [Verax 1910]. [PV].

virtuoz' - virtuose | virtuoso | Virtuos {ĝuste estis jam en 1889: Virtuose} | виртуозъ {de 1918: виртуоз} | wirtuoz. — [RE].

virus/o. [OA 9] Speco de infekta parazito, kiu estas pli simpla ol bakterio, kaj kiu povas reprodukti sin nur ene de kaj helpe de la ĉeloj de plurĉelaj organismoj. — [Verax 1910].

viŝ' - essuyer | wipe | wischen | обтирать | ocierać. — [AK] вытирать. — [UL].

• **viŝ'il'** - essuie-main | towel | Handtuch | полотенцо | ręcznik.

visk' [OA 1] gui | mistletoe | Mistel | омела | jemiola. {BOT} — [EG 1] Mistel.

viski-o (*trinkaĵo*) [OA 2.1] {KUIR} — [EG 1] Whisky. — Кр. vodka/o [OA 9].

vist' [OA 1] whist | whist | Whist | вистъ | wist. {LUD} — [1889]. [Beau] wist {sen -h-}. [EG 1] Whist (Kartenspiel).

vit/o. [OA 8] Vinberplanto (Vitis ampelos, Vitis vinifera). — A. vine, F. vigne (plante), G. Weinstock, H. {es} vid, viña, I. {it} vite, P. {pt} videira. {BOT} — [PV].

vitamin/o. [OA 9] Organika nutrosubstanco, kiu en tre malgranda kvanto estas necesa por la kreskado kaj sano de homoj kaj bestoj: *manko de vitaminoj estigas malsanojn*; *orangĵoj enhavas vitaminon C*; *olesolveblaj vitaminoj (A, D, E, K)*; *akvosolveblaj vitaminoj (B, PP, C, P)*.

vitr' - verre (matière) | glass (substance) | Glas | стекло | szkło. — **vitro** - verre (matière) | glass (substance) | Glas | стекло | szkło [FE 41]. — [UL]. — Vitro estas rompebla kaj traridebla [FE 41.2].

• **okul'vitr'o** - lunettes | spectacles | Brille | очки | okulary.

vitriol' - vitriol | vitriol | Vitriol | купоросъ {de 1918: купорос} | wityryol {KEM}. — [RE].

viv' - vivre | live | leben | жить | żyć. —

vivi - vivre | live | leben | жить | żyć [FE 11]. — [UL]. — ... ili ambaŭ estis tiel malagrablaj kaj tiel fieraj, ke oni ne povis vivi kun ili [FE 11.2]. Li estas morte malsana, li ne vivos pli, ol unu tagon [FE 31.7]. Mi vivas kun li en granda amikeco [FE 35.19].

• **vivo** — Kiam ... tiuj ĉi registaroj per speciala leĝo garantios al Esperanto tute certan vivon kaj uzatecon ..., tiam ... [A 1.2]. — Ni estu gajaj, ni uzu bone la

vivon, ĉar la vivo ne estas longa [FE 20.21].

• **malviva** — Lia filo mortis kaj estas nun malviva [FE 31.5].

VIVISEKCIO {legu: vivisekcio} [OA 6] (*Anatomio*) *Operacio praktikata sur vivanta besto por studi fiziologiajn fenomenojn* | {en} vivisection | {fr} vivisection | {de} Tierversuch, Vivisektion | {es} vivisección | {it} vivisezione | {pl} wiwiskcja. {ANAT} — [FK 199,8] Memvola *vivisekcio*. [Verax]. [PV].

vizaĝ' - visage, figure | face | Gesicht | лицо | twarz. — **vizaĝo** - visage | face | Gesicht | лицо | twarz [FE 11]. — [AK] Gesicht, Antlitz {ark.}. — [UL]. — La pli maljuna estis tiel simila al la patrino per sia karaktero kaj vizaĝo, ke ĉiu, kiu ŝin vidis, povis pensi, ke li vidas la patrino [FE 11.2]. Sur lia vizaĝo mi vidis ĝojan rideton [FE 38.7].

vizier' - visière | visor | Visir {de 1901: Visier} | забрало | przedoblicze. — [AK] Visier (Helm) | przyłbica. — [RE].

VIZIO {legu: vizio} [OA 6.1] *Imagata objekto, kiun aperigas aŭ Dia revelacio, aŭ iluzio de la vidosento* | {en} vision | {fr} vision | {de} Erscheinung, Wahnbild, „Gesicht“ | {es} vision (fantasia imaginación) | {it} visione | {pl} wizja, zjawa. — [EG 1] Vision, Gesicht, Erscheinung.

vizit' - visiter | visit | besuchen | посѣщать {de 1918: посещать} | odwiedzić, wizytować. — **viziti** - visiter | visit | besuchen | посѣщать {de 1918: посещать} | odwiedzać [FE 20]. — [RE]. — Antaŭ tri tagoj mi vizitis vian kuzon kaj mia vizito faris al li plezuron [FE 20.6]. Teatramanto ofte vizitas la teatron ... [FE 32.1]. La doktoredzino A. vizitis hodiaŭ la gedoktorojn P. [FE 36.10].

• **vizito** - Antaŭ tri tagoj mi vizitis vian kuzon kaj mia vizito faris al li plezuron [FE 20.6].

Viz-o^Z, {legu: viz-o} [OA 4] {fr} visa | {en} visa | {de} Visum | oficiala aŭtentikigo de pasporto ktp. — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930); tie komo estas aldonita antaŭ “ktp.”: {it} visto, autenticazione | {es} refrendo, visado | {pt} visto (verb. visar) | {ca} visat. —

[EG 1] **viz-i**, visieren, (einen Pass) mit Visa versehen; ~o, Visa, Visum {en EG 1 do verba radiko, en OA 4 substantiva}. — **Rim.**: Ne estas evidenta motivo por la interkrampa klarigo „(verb. visar)“ en la portugala traduko.

vo [OA 7] = nomo de la litero v, dudeksepa litero de la Esperanta alfabeto

voĉ' - voix | voice | Stimme | голось {de 1918: голос} | glos. — [UL].

vodk/o. [OA 9] Brando el greno, terpomoj aŭ aliaj kreskaĵoj, senkolora kaj per si mem praktike sengusta, produktata precipe en Rusujo, Pollando kaj Svedujo. {KUIR} — Кр. viski-o [OA 2.1].

voj' - route, voie | way, road | Weg | дорога | droga. — **vojo** - route, voie | way, road | Weg | дорога | droga [FE 25]. — [UL]. — Rekta vojo estas pli mallonga, ol kurba [FE 33.10]. — **Rim.**: Кр. *La venonta gasto estas ankoraŭ en la vojo* [DL 5.25].

• **vojeto** - Mallarĝa vojeto kondukas tra tiu ĉi kampo al nia domo [FE 38.6].

• **fer'voj'** - chemin de fer | railway | Eisenbahn | желѣзная дорога | droga ŝelazna {legu: ŝelazna}, kolej [UV fer']. — **fervojo** - Laŭ la projekto de la inĝenieroj tiu ĉi fervojo estas konstruota en la daŭro de du jaroj [FE 25.10]. ... promenante apud la reloj de fervojo, li falis sub la radojn de veturanta vagonaro kaj mortigis [FE 39.11].

• **tramvoj-o** [OA 2.2] tramway | tramway | Trambahn. — **Rim.**: Fontojn vd. je *tram-*.

vojaĝ' - voyager | voyage | reisen | путешествовать | podróżować. — **vojaĝi** - voyager | voyage | reisen | путешествовать | podróżować [FE 26]. — [RE]. — Mi vojaĝas en Hispanujo [FE 26.5]. Mi vojaĝas en Hispanujon [FE 26.6].

vol' - appeler | call | rufen | звать | wołać. — **voki** - appeler | call | rufen | звать | wołać [FE 16]. — [UL]. — Mi vokas la knabon, kaj li venas [FE 16.11]. Mi vokas la knabinon, kaj ŝi venas [FE 16.12]. — **LR 46 (1913)**: *Marie Hankel demandis: „ĉu estas allasebla uzi „voki“, por montri plilalutigon de la voĉo au iom ekscititan parolmanieron? „Krii“ kaj „ekkrii“ ofte ŝajnas tro forta esprimo. Z respondis: „Mi persone nenion havas kontraŭ la uzado de „voki“ en la senco, kiun vi montris; sed mi*

dubas, ĉu la esperantistoj ĝin volonte akceptos, ĉar tio estas esprimo germana (aŭ pli vere: hebrea-biblia), kiu por aliaj popoloj eble estos nekomprenebla aŭ eĉ stranga. En ĉiu okazo la aŭtoroj porvas provi. En miaj verkoj mi uzas kelkfoje „voki al Dio“. [Pk. al Marie Hankel (1913-06-30), OV, p. 566].

vokal' - voyelle | vowel | Vokal | гласная | samogłoska. {GRAM} — **vokalo** - voyelle | vowel | Vokal | гласная | samogłoska [FE 27]. — [RE]. — Anstataŭ „la“ oni povas ankaŭ diri „l“ (sed nur post prepozicio, kiu finiĝas per vokalo) [FE 27.4].

vokativ-o (*gr.*) [OA 2.1] {GRAM} — [EG 1] Vokativ.

vol' - vouloir | wish, will | wollen | хотѣть | chcieć. — **voli** - vouloir | wish, will | wollen | хотѣть | chcieć [FE 9]. — **voli** - vouloir | wish, will | wollen | хотѣть | chcieć [FE 16]. — [UL]. — Tiun ĉi tre gravan principon la esperantistoj volu ĉiam bone memori kaj kontraŭ la ektaŭso de tiu ĉi principo ili volu ĉiam energie batali, ... [A 1.5]. Kiu volas perfektigi en Esperanto, al tiu mi rekomendas la diversajn lernolibrojn kaj vortarojn ... [A 5.3]. — Donu al la birdoj akvon, ĉar ili volas trinki [FE 9.3]. Aleksandro ne volas lerni, kaj tial mi batas Aleksandron [FE 9.7]. La infano ploras, ĉar ĝi volas manĝi [FE 16.13]. La infanoj ploras, ĉar ili volas manĝi [FE 16.14]. Mi volis lin bati, sed li forkuris de mi [FE 18.2]. “Mi volas ke vi tien iru,” diris la patrino, “kaj iru tuj!” [FE 19.2]. ... prenu mem akvon, se vi volas trinki.” [FE 19.8]. Ŝi volas danci [FE 20.22]. ... la malfeliĉa knabino, multe kurinte kaj trovinte nenion, kiu volus ŝin akcepti, baldaŭ mortis en angulo de arbaro [FE 23.4]. Mi volas diri al vi la veron [FE 24.11]. Mi volas, ke tio, kion mi diris, estu vera (aŭ mi volas esti dirinta la veron) [FE 24.12]. ... la vortoj „ĝardenon“, „tablon“ staras tie ĉi en akuzativo ne ĉar la prepozicioj „en“ kaj „sur“ tion ĉi postulas, sed nur ĉar ni volis esprimi direkton ... [FE 28.3]. ... ni volas montri, ke la ĝardeno kaj tablo ne estis la loko de la flugado, sed nur la celo de la flugado ... [FE 28.3]. Li tuj faris, kion mi volis, kaj mi dankis lin por la tuja plenumo de mia deziro [FE 31.14]. Mi

volis ŝlosi la pordon, sed mi perdis la ŝlosilon [FE 34.3]. Mi ne volis trinki la vinon, ĉar ĝi enhavis en si ian suspektan malklaraĵon [FE 35.4]. Ŝi edziniĝis kun sia kuzo, kvankam ŝiaj gepatroj volis ŝin edzinigi kun alia persono [FE 39.7].

volont' - volontiers | willingly | gern | охотно | chętnie. — **volonte** - volontiers | willingly | gern | охотно | chętnie [FE 15]. — [RE]. — “Tre volonte, mia bona,”; diris la bela knabino [FE 15.2]. Tiu ĉi komercaĵo estas ĉiam volonte aĉetata de mi [FE 25.4]. Mi volonte plenumis lian deziron [FE 42.11].

volum' - tome, volume | volume | Band (der) | томъ | tom. — [RE].

Volumen-o {legu: volumen-o} [OA 4], {fr} volume (géom.) | {en} volume (geom.) | {de} Volumen, Rauminhalt, Umfang. {GEOM} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} volume (geom.) | {es} volumen (geom.) | {pt} volume | {ca} volum. — [EG 2] (geom.) Volumen {ne en EG 1}.

volupt' - volupté | sensual pleasure | Wollust | сладострастие | rozkosz, lubieżność. — [RE].

volv' - rouler, enrouler | turn round, roll up | wickeln | вить | wić. — [AK] wind, wrap round (*trans.*) | wić, zawijać. — [RE].

vom' - vomir | vomit | sich erbrechen | рвать, блевать | wymiotować. — [RE].

vort' - mot | word | Wort | слово | słowo, wyraz. {GRAM} — {vorto} - mankas en FE 15 — [UL]. — ... ili trovos en la nacia traduko de diversaj vortoj en tiu ĉi libro ... nekorektite tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la unua eldono de la « Universala Vortaro » [A 4.2]. Mi permesis al mi nur korekti la preserarojn; sed se ia vorto estis erare aŭ nelerte tradukita, mi ĝin lasis ... [A 4.3]. La erareco en la nacia traduko de tiu aŭ alia vorto ne prezentas grandan malfeliĉon, ... [A 4.5] [pliaj trafoj en A]. — “Mi faras al vi donacon,” daŭrigis la feino, “ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi diros, el via buŝo eliros aŭ floro aŭ multekosta ŝtono.” [FE 15.7]. Kaj kiam ŝi parolis tiujn ĉi vortojn, elsaltis el ŝia buŝo tri rozoj, tri perloj kaj tri grandaj diamantoj [FE 17.3]. „Bone, ĉar vi estas tiel servema, mi faras al vi donacon, ke ĉe ĉiu vorto, kiun vi parolos,

eliros el via buŝo aŭ serpento aŭ rano.“ [FE 19.10]. Vortoj kunmetitaj estas kreataj per simpla kunligado de vortoj; oni prenas ordinare la purajn radikojn, sed, se la bonsoneco aŭ la klareco postulas, oni povas ankaŭ preni la tutan vorton, t. e. la radikon kune kun ĝia gramatika finiĝo [FE 27.5]. Ekzemple: por esprimi direkton, ni aldonas al la vorto la finon „n“; ... tiel same ni ankaŭ diras: “la birdo flugis en la ĝardenon, sur la tablon”, kaj la vortoj „ĝardenon“, „tablon“ staras tie ĉi en akuzativo ... ĉar ni volis esprimi direkton, ... [FE 28.3]. Sed estas bone uzadi la vorton „je“ kiel eble pli malofte [FE 29.2]. Anstataŭ la vorto „je“ ni povas ankaŭ uzi akuzativon sen prepozicio [FE 29.3]. La montritajn naŭ vortojn ni konsilas bone ellerni, ... [FE 30.2]. Se ni aldonas al ili la literon „k“, ni ricevas vortojn demandajn aŭ rilatajn: ... [FE 30.3]. Se ni aldonas la literon „t“, ni ricevas vortojn montrajn: ... [FE 30.4]. Aldonante la literon „ĉ“, ni ricevas vortojn komunajn: ... [FE 30.5]. Aldonante la prefikson „nen“, ni ricevas vortojn neajn: ... [FE 30.6]. Aldonante al la vortoj montraj la vorton „ĉi“, ni ricevas montron pli proksiman [FE 30.7]. Aldonante al la vortoj demandaj la vorton „ajn“, ni ricevas vortojn sendiferencajn: ... [FE 30.9]. Ekster tio el la diritaj vortoj ni povas ankoraŭ fari aliajn vortojn, per helpo de gramatikaj finiĝoj kaj aliaj vortoj (sufiksoj); ... [FE 30.10]. „Da“ post ia vorto montras, ke tiu ĉi vorto havas signifon de mezuro [FE 32.14]. ... la ... vortojn kun «um» oni devas lerni, kiel simplajn vortojn [FE 42.9]. — Vortoj, kiuj formas kune unu ideon, estas skribataj kune, sed dividataj unu de la alia per streketo, tiel ekzemple la vorto « frat'in'o », prezentante unu ideon, estas kunmetita el tri vortoj, el kiuj ĉiun oni devas serĉi aparte [UV, enk. 2].

● **vort'ar'** - dictionary [UV ar'] — **vortaro** - dictionnaire | vocabulary | Wörterbuch | словарь | słownik [UV, enk. 1]. — la « Universala Vortaro » [A 2.1]. ... ili trovos en la nacia traduko de

diversaj vortoj en tiu ĉi libro ... nekorekte tiujn samajn erarojn, kiuj sin trovis en la unua eldono de la « Universala Vortaro » [A 4.2]. La « Fundamento de Esperanto » tute ne devas esti rigardata kiel la plej bona lernolibro kaj vortaro de Esperanto [A 5.1]. Kiu volas perfektigi en Esperanto, al tiu mi rekomendas la diversajn lernolibrojn kaj vortarojn, ... [A 5.3]. {pliaj trafoj en A}. — Mi ne scias la lingvon hispanan, sed per helpo de vortaro hispana-germana mi tamen komprenis iom vian leteron [FE 34.14]. — UNIVERSALA VORTARO DE LA LINGVO INTERNACIA ESPERANTO [UV, titolo]. Ĉion, kio estas skribita en la lingvo internacia Esperanto, oni povas kompreni kun helpo de tiu ĉi vortaro [UV, enk. 1].

vost' - queue | tail | Schwanz, Schweif | хвостъ | oĝon. {ANAT} — [UL].

vual' - voile | veil | Schleier | вуаль | wual. {VEST} — [AK] voile (*subst. masc.*) | wual, zasłona. — [RE].

vulgar' [OA 1] vulgaire | vulgar, common | vulgär, gemein | вульгарный | ordynarny. — [Beau] vulgaire (qui est admis, qui est mis en usage par le commun des hommes). **vulgarigi**, vulgariser. [EG 1] vulgär, [all]gemein verbreitet, üblich, verständlich; **-igi**, vulgarisieren, gemein[-üblich, -verständlich] machen.

vulkan' - volcan | vulcan | Vulkan | вулканъ | vulkan. {GEO} — [AK] {en} volcano. — [RE].

vulp' - renard | fox | Fuchs | лисица | lis. {ZOO} — [RE].

vultur' - vautour | vultur | Geier | коршунъ | sep. {ZOO} — [AK] vulture. — [RE].

vulv/o. [OA 9] La ekstera parto de la inaj seksorganoj ĉe la eniro de la vagino, konsistanta el la klitorio kaj la vaginaj lipoj. {ANAT}

vund' - blesser | wound | verwunden | раниць | ranić. — [UL].

Z

Zz — Zz [FE 1]. — z | z as in “zeal“ | s (wie in „lesen“) | z | z [FG 0]. — Nomoj de la literoj: ... **zo** ... [FE 1]. — **zo** [OA 7] = nomo de la litero **z**, dudekoka litero de la Esperanta alfabeto. — **LR 56 A (1893)**: La literojn de nia alfabeto mi proponas nomi en la sekvanta maniero: a, bo, co, ..., zo [*Esperantisto* 1893, p. 32].

Zamenhof {mankas en UV} – L. ZAMENHOF [A 11.3] {tiel, sen apostrofo}. — [UV 1894] *L. Zamenhof* [UV, titolo]. [FK 1903] *L. L. ZAMENHOF, / Aŭtoro de la lingvo Esperanto* [FK 4.2].

— [OA 8 1974] Estas Fundamentaj jenaj radikoj: ... B) 2 propraj nomoj: ... Zamenhof {tiel, sen apostrofo} [/] RIM.IV. La nomo Zamenhof komence estis uzata kun apostrofo (ekzemple en la “Unua Libro”); en la Fundamento (fine de la Antaŭparolo) ĝi aperas sen apostrofo, tiel same kiel la virnomo Vaŝington (12, 19). Dume oni trovas en la U.V., ĉe an/, la urbonomon Nov-Jork sen apostrofo, sed en la Ekzercaro (37, L.1) troviĝas Nov-Jorko, kie ne povas temi pri preseraro. Fakte temas pri neesprimita licenco al la 16a Regulo pri apostrofado de substantivoj, licenco, laŭ kiu ĉe propraj nomoj povas esti forlasata ne nur la finaĵo de l’ substantivo, sed ankaŭ la apostrofo mem.

— [OI 22 de 2013-10-10] Kromdeklaro pri la nomoj Zamenhof kaj Vaŝington - La Akademio de Esperanto, lige kun sia esploro pri la skribado de diversgrade esperantigitaj propraj nomoj, rekonsideris rimarkon IV en la Oka Oficiala Aldono al la Universala Vortaro. ... {cito kaj trovloko de RIM.IV, supre citita} ... La Akademio ĉi-pere nuligas tiun licencan interpreton de la apero de senapostrofaj Zamenhof kaj Vaŝington en la Fundamento kaj konstatas, ke tiuj nomformoj estas rigardendaj kiel nur parte esperantigitaj [OI 22 de 2013-10-10]. — La esprimo „nur parte esperantigita“ signifas laŭ OI 22: „b) Parta esperantigo, kiun karakterizas la uzado de Esperantaj literoj prononcataj laŭ la reguloj de Esperanto, sed eventuale kun alia akcentado ol en Esperanta vorto (ekzemple

Zamenhof, Gamal Abdel Naser kaj Ban Kimun).“ kaj plue: „b) Parta esperantigo ebligas facilan legon kaj elparolon de la nomo (se ne atenti pri la akcento, kies pozicio estas neniel indikita), sed manko de la Esperanta finaĵo ne ebligas al la propra nomo iĝi normala Esperanta vorto. Ĉi tiu sistemo estas uzata precipe por la lingvoj kaj skribosistemoj, kiuj uzas alfabeton alian, ol la latinan (kaj ties variaĵojn).

— **Rim.**: La klarigo de OA 8 pri neesprimita licenco, laŭ kiu ĉe propraj nomoj ankaŭ la apostrofo mem povas esti forlasita, estas ĝusta, la „nuligo“ de OI 22 erara. La licenco en 1905 jam delonge apartenis al la „silenta interkonsento de ĉiuj esperantistoj“ (A 2.1), kiu tamen ne trovis esprimon en la Fundamento. Ĉi tiu ne volis ŝanĝi la lingvon, sed nur fari el silenta interkonsento, eksplicitan kaj skriban interkonsenton (A 3.3). Kvankam tiu skriba konfirmo ne okazis pri la licenco ĉe propraj nomoj, ĝi tamen validas kiel „kutimjura“ interkonsento. Pli detalan diskuton vd. en BK I.

zebr’ - zèbre | zebra | Zebra | зебра | dziki koń {ZOO}. — [AK] {en} zebra. — [RE]. — **Rim.**: Angla AK nenion ŝanĝas aŭ aldonas.

Zefir-o {legu: zefir-o} [OA 4], {fr} zéphyr | {en} zephyr | {de} Zefir {2012: Zephir aŭ Zephyr (poezia, ark.)}, lauer Wind. {METEO} — Kromaj (neoficialaj) tradukoj el OB 2 (Feb. 1930): {it} zefiro | {es} céfiro | {pt} zéfiro | {ca} zéfir {legu: zèfir} | agrabla milda venteto. — [RE].

zenit’ - zénith | zenith | Zenit | зенитъ | zenit, szczyt. — [RE]. — Ze-ní-to [FE 3].

zibel’ - zibeline | sable | Zobel | соболь | sobol {ZOO}. — [RE].

zigzag’ [OA 1] * zigzag | zigzag | Zickzack | зигзагъ | zygzag. — [E-isto 3/1889]. [EG 1] Zickzack; **-i**, im Zickzack verlaufen, gehen, führen. * [FK 40,3] la fajraj fulmoj *zigzage* sin ŝetadis en la ŝaŭman maron.

zingibr’ - gingembre | ginger | Ingwer | имбирь | imbier. {KUIR} — [RE].

zink' - zinc | zinc | Zink | цинкъ | cynk. {KEM} — [RE].

zip/o. [OA 9] Fermilo, konsistanta el du rubandoj kun malgrandaj (metalaj aŭ plastaj) dentoj, kiuj interplektiĝas per ŝovado de movebla peco intera. — [GD] fermeture éclair {antaŭe: glit/ferm/il/o}.

zizel' - zizel | zizel | Ziselmaus | сусликъ | suseł. {ZOO} — [AK] marmotte de Sibérie | zizel (*zool.*). — [RE].

zo [OA 7] = nomo de la litero z, dudekoka litero de la Esperanta alfabeto

zodiak' [OA 1] * zodiaque | zodiac | Zodiakus, Tierkreis | зодіакъ {de 1918: зодіак} | zodiak. {ASTR} — [RE]. * [FK 236,3] markitaj punktoj kun la signoj de la *zodiako*.

zon' - ceinture | girdle | Gürtel | поясъ, кушакъ | pas. {VEST} — [AK] belt, girdle. — [RE]. — Zó-no [FE 3].

zoolog' (1) [OA 7] {ZOO} — [Christ 1910] **Zoolog** zoolog(iist)o. [Christ 1923]. [EV 1923] {antaŭe: zoologi/ist/o, ekz. en EG 1}.

zoologio {mankas en UV} — Zo-o-lo-gí-o [FE 3]. — **zoologi'** [OA 1] * zoologie | zoology | Zoologie | зоологія {de 1918: зоологія} | zoologja. — **zoologi'** (1) {deklarita Fundamenta per} [OA 7].

{ZOO} — [E-isto 3/1889]. [EG 1]. * [FK 77,6] Profeso de *zoologio* N.

zorg' - avoir soin, prendre soin de | care, anxiety | sorgen | заботиться | troszczyć się. — **zorgi** - avoir soin | care, be anxious | sorgen | заботиться | troszczyć się [FE 18]. — [AK] look after, see to. — [UL]. — Zór-gi [FE 3]. — Mi zorgas pri ŝi tiel, kiel mi zorgas pri mi mem; sed ŝi mem tute ne zorgas pri si kaj tute sin ne gardas [FE 18.14].

• **zorg'ant'** - tuteur | tutor | Vormund | опекунь | opiekuń. — [AK] guardian.

• **zorgante** — Riĉigadi la lingvon per novaj vortoj oni povas jam nun, ... zorgante pri tio, ke ĉiuj uzu tiujn vortojn en la sama formo [A 7.1].

• **zorg'at'** - pupille | pupil | Pflegling | питомецъ | wychowaniec. — [AK] ward.

• **zorgeme** — ... mi rekomendas la diversajn lernolibrojn kaj vortarojn, ... el kiuj la plej gravaj estas eldonitaj tre bone kaj zorgeme, sub mia persona kontrolo kaj kunhelpo [A 5.3].

zuav' [OA 1] * zouave | zouave | Zuave | зуавъ | zuaw. {MIL} — [EG 1].

zum' - bourdonner | hum, buzz | summen | жужжать | brzęczeć, mruczeć. — [AK] brzęczeć (o owadach). — [RE].

• **zumo** — Zú-mo [FE 3].

Kvara Libro

Akademiaj Rekomendoj

(AR)

Enkonduko

Apud la vortoj oficialaj en VO, kiuj estas parto de la Fundamento kaj do laŭdifine „eterne ĝusta“ Esperanto, la Lingvaj Institucioj LK kaj AdE de 1905 publikigis plurajn (ofte „kaŝitajn“) *rekomendojn* pri unuopaj vortoj. Ĉar *nur rekomenditaj* kaj *ne oficialigitaj*, tiuj vortoj havas malpli altan statuson. Principe AdE povus denove ŝanĝi siajn rekomendojn. En la praktiko tamen devus ekzisti bonaj motivoj por fari tion (A 9 – malpermeso de arbitraj decidoj, diskuton vd. en BK I). Tiaj ŝanĝoj pro tio estas esceptaj. Ili okazis ekz. inter la Rekomendo pri Landnomoj de 1989 kaj la samtema de 2009 koncerne la vortojn *egipt-* kaj *kore-*.

Apud la – en la praktiko plej grava kaj konata – Rekomendo 2009 ekzistas pliaj malpli konataj, kiuj estas daŭre (parte) validaj, nome se ili ne kontraŭas pli postajn rekomendojn kaj ne estas eksplicite anstataŭigitaj per pli postaj. Ne ĉiam estas evidente, sed male diskuteble, kiu unuopa rekomendo estas ankoraŭ aplikebla. Ankaŭ tiuaspektan diskuton legu en BK I. Enhave temas ĉefe pri propraj nomoj (toponimoj kaj personaj nomoj), sed ankaŭ kelkaj ĝenerallingvaj vortoj. La ĉefaj fontoj de Akademiaj rekomendoj estas jenaj dokumentoj:

- R 1922 Unua Rekomendo pri Landnomoj (Vortaro de la Oficialaj Radikoj - VOR)
- R 1989 Dua Rekomendo pri Landnomoj (OI 9 de 1989 en Aktoj III, 1975-1991)
- R 2009 Tria Rekomendo pri Landnomoj (OI 12 de 2009-05-04)
- R 2013 Rekomendo pri la Uzo de Propraj Nomoj (OI 22 de 2013-10-10)

La tekstoj de la menciitaj rekomendoj estas represitaj en BK IV – Akademia Dokumentaro.

Al tiuj dokumentoj, eksplicite nomitaj „rekomendoj“ aldoniĝas la vortoj, uzataj en la difinoj de kelkaj oficialigoj (OA) kaj rekomendoj, vortoj kiuj tamen ankoraŭ ne estas oficialigitaj (t.n. „**kaŝitaj vortoj**“). Kiel klarigite en BK I, la oficialigo („eternigo“) koncernas nur la vortformon kaj ties signifon (difinon), sed ne la vortojn uzatajn por verki la difinon. Ĉar AdE, verkante difinon, penas laŭeble senpeke kaj modele esprimi sin kaj eviti nerekomendindan lingvo-uzon, „kaŝitaj vortoj“ povas esti rigardataj kiel implicitaj (kaŝitaj) rekomendoj – se AdE opinius, ke iu vorto estas malrekomendinda, ĝi simple ne uzus ĝin en klariga teksto de oficialigo. Ekzemplo: La Rekomendo 2009 havas: „Kongo (Respubliko Kongo, Kongo Brazavila)“. La vorto *Brazavil-* nek estas oficiala nek aparta kapvorto de l' Rekomendo 2009 aŭ de iu alia rekomendo. Temas pri „kaŝita vorto“. Tamen ne povas esti dubo, ke AdE (implicite) rekomendas transskribi la nomon de la afrika urbo *Brazzaville* al „Brazavil-“ (kaj simile *Kinshasa* al „Kinŝas-“, vd. „Kongo Kinŝasa“). Se ĝi tion ne rekomendus, ĝi simple uzus alian transskribon.

Aparta grupo de (kaŝitaj) rekomendoj estas **mallongigoj**, ekz. UEA, UN k.m.a. Ilin ni tie ĉi nur escepte notis. Detale vd. en Berlina Vortaro de Mallongigoj kaj Sigloj de Esperanto (BVM - aperonta).

Mallongigoj

La sekva listo de „Vortoj Rekomendataj de la Akademio“ uzas aldone al la mallongigoj kaj sigloj, kutimaj en BK (ekz. FdE, OA 8, →, vd. k.t.p.) jenajn pliajn:

La duliteraj sigloj malantaŭ la lando-nomoj estas la internaciaj landokodaĵoj laŭ ISO-3166 (se tia kodaĵo ekzistas, ekz. CY por *Kipro*).

Asterisko (*) indikas, ke la nomo estas gentobaza.

Niajn komentojn ni aldonis en pintaj krampoj ({...}).

Vortoj Rekomendataj de la Akademio

A

aerostat-o, en: **hangar/o**. [OA 8] Granda ŝirmejo esence formita el metal-ĉarpenta tegmento subtenata de metalaj fostoj kaj uzata por enteni fojnon, kulturmaŝinojn, aviadilojn, aerostatojn, k.s.

Afganujo / Afganio* AF. — En R 1989: *Afganistano*; la rekomendo ne plu validas.

agr-o.

• **agr-a**, en: **traktor/o**. [OA 8] Potenca motorveturilo uzata por tiri agrajn maŝinojn aŭ ŝarĝveturilojn.

akustik-o, en: **GRAMOFONO** [OA 6.2] (Akustiko) Aparato kiu, per disko, reproduktas sonojn.

Albanujo / Albanio* [OA 8] AL.

Alĝerio [R 1922] [OA 8] DZ.

Alzaco [R 2013] – [Orientfranca regiono].

Andoro AD.

Anglujo / Anglio* [FdE].

Angolo AO.

Antigvo kaj Barbudo AG.

arbed-o, en: **heĝ/o**. [OA 8] Barilo el interplektitaj arbedoj.

Argentino [R 1922] [R 2009] AR — [OKL 1924]: *Arĝentino* (kun -ĝ-).

Armenujo / Armenio* [OA 8] AM.

arkti-o, en: **lap/o**. [OA 8] Specio de arktio kun alkroĉiĝemaj globaj kapituloj (*Arctium lappa*).

Asama [R 1989]. Unu el la oficialaj lingvoj ŝtataj de → Hindio [pn. 24]. Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

Aŭstralio [R 1922] [OA 8] AU.

Aŭstro-Hungario [R 1989]. → Aŭstrio [pn. 2]). Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

Aŭstrujo / Aŭstrio* [R 1922] [R 2009] AT — En EG 1, EG 2, GE 1, GE 2, ER; tie ankaŭ la historia sinonimo *Aŭstrolando* (laŭ ZR).

Azerbajĝano AZ.

B

Bahamoj BS.

Baĥo [R 2013] – [Germana familia nomo, i.a. de la komponisto *Johann Sebastian Bach*].

Bangladeŝo BD.

Ban Ki-mun [R 2013] – **Rim.:** Korea politikisto; laŭ AdE nur „parte esperantigita“.

Barato (= Hindujo / Hindio) IN — **Rim.:** 1. Jam en R 1989 → Hindio [pn. 24] *Bharata*. 2. Barato en 2016 estas (ankoraŭ) neinternacia endonimo sinonima de la klasikaj eksonimoj → Hindujo / Hindio*. Akra kritiko ekz. en Cherpillod, *Leksikaj Vagadoj*, 2012, p. 11.

Barbado BB.

Barbudo → Antigvo kaj Barbudo.

Barejno BH.

Bavarujo [R 1922].

Belgujo / Belgio* [R 1922] [OA 8] BE.

Belizo BZ.

Belorusujo / Belorusio* BY [R 2009] [R 1989].

Bengala [R 1989]. Unu el la oficialaj lingvoj ŝtataj de → Hindio [pn. 24]. Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

Benino BJ.

Birmo [OA 8] MM.

Bisaŭo → {ĉefurbo de Respubliko} Gvineo-Bisaŭo [OA 8].

Bislama [R 1989]. (*Bichelamar* aŭ Melanezia piĝino), komuna lingvo parolata en Papu-Nov-Gvineo (→ Nov-Gvineo [pn. 17]). Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

Bocvano BW.

Bolivio [R 1922] [OA 8] BO.

Bonaero [R 2013] - [Ĉefurbo de Argentino.]

Bosnujo / Bosnio* kaj Hercegovino BA.

Brandenburg [R 1922] — Provinco (nun federacia lando).

Brazavil- [R 2009] → Kongo (Respubliko Kongo, Kongo Brazavila) CG — Urbo.

Brazilo [R 1922] [OA 8] BR.

Braziljo [R 1989]. Ĉefurbo de → Brazilo [pn. 3]. — Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

Britujo / Britio* [R 1922] [OA 9] GB.

Bruno [R 2013] - La dua plej granda urbo de Ĉeĥujo.

Brunejo BN.

Budapeŝto [R 2013] - [Ĉefurbo de Hungario.]

Budh-o.

• **budh-ism-o**, en: **lotus/o**. [OA 8] 1/ [...]; 4/ la hinda ~o, nimfeaco, sankta signo de la budhismo (*Nelumbium speciosum*).

Bulgarujo / Bulgario* [R 1922] [OA 8] BG.

Bulonjo-ĉe-Mar [R 2013] - [Urbo de UK 1 en 1905; en VO Bulonj' [OA 7 laŭ A]].

Burkino BF.

Burundo BI.

Butano BT.

C, Ĉ

Centr-Afriko CF — Lezas la regulojn pri elparolado, fiksitaĵn en FE 2-4, vd. en BK I.

Ĉado TD.

Ĉeĥoslovakujo / Ĉeĥoslovakio* [R 1922] [R 2009] — Kp. Ĉeĥujo, Slovakujo.

Ĉeĥujo / Ĉeĥio* CZ — La historia nomo Bohemujo* estas Z-a: EG 1, EG 2, GE 1, GE 2, ER, Rabi 41, 46 (ZR).

Ĉilo [R 1922] — (ark.) Ne plu valoras, ĉar R 2009 nun rekomendas la formon Ĉilio.

Ĉilio [OKL 1924] [R 2009] CL — LR 18 B (1911), vd. en BK II ĉe Brazilo. [R 1922]: Ĉilo (sen -i-).

Ĉinujo / Ĉinio* [OA 9] CN — Kp. Ĥinujo (ark.).

D

Danujo / Danio* [R 1922] [OA 8] DK.

Demokratia Germana Respubliko [R 1989] — Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I. La tradicia formo estas Germana Demokratia Respubliko (ekz. en Krause de-eo 1983 kaj multloke).

deputit-o, en: **interpelaci/i**. [OA 8] (Se paroli pri deputito en parlamento) publike demandi al ministro por ricevi klarigojn pri agoj de la registaro.

dipter-a, en: **moskit/o**. [OA 8] Komuna nomo por pikantaj dipteraj insektoj, precipe el la familio de kuledoj.

Dominika Respubliko DO.

Dominiko DM.

domini/o [R 1989]. — Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

E

Ebur-Bordo CI.

edr-o.

• **plur-edr-o**, en: **vertic/o**. [OA 8] Sekcopunkto de la du lateroj de angulo, ankaŭ se la angulo apartenas al plurlatero aŭ al pluredro.

Egiptujo / Egiptio* EG [R 1922] [R 2009] — Disputata. Laŭ R 1989 la landonomo estas Egipto. Detalojn vd. en BK I ĉe R 15.

Ejnŝtejno [R 2013] - [Germana familia nomo, i.a. de la fizikisto *Albert Einstein*.]

Ekvadoro [OA 8] EC.

Ekvatora Gvineo [OA 8] GQ.

ekvinoks-o.

• **ekvinoks-a**, en: **longitud/o**. [OA 8] La angula distanco, mezurata laŭ la ekvatoro, inter la meridiano de loko kaj la origina

meridiano, nome la Grenviĉa meridiano por la teraj ~oj, kaj la meridiano de la printempa ekvinoksa punkto por la ĉielaj ~oj.

elektron-o, en: **elektronik/o**. [OA 8] Scienco pri la fenomenoj estigataj de liberaj elektronoj kaj tekniko uzanta tiajn fenomenojn.

emir-. **emirlando**. → Unuiĝintaj Arabaj Emirlandoj AE [R 2009]. — En R 1989 emir/io; la rekomendo ne plu estas valida.

entjer-o, en: **multiplik/i**. [OA 8] Fari ~on, t.e. el du nombroj A kaj B, nomataj ~ato kaj ~anto, ricevi trian P nomatan produkto; la produkto P de la du entjeroj A kaj B estas la adicio de B nombroj, ĉiuj egalaj al A.

Eritreo ER.

esoter-a, en: **AŬGURI** {legu: aŭguri} [OA 6.1] *Diveni per esotera povo* | {en} to augur | {fr} augurer | {de} weissagen | {es} augurar, agorar | {it} indovinare il futuro | {pl} wrożyć.

Estonujo / **Estonio*** [R 1922] [OA 8] EE.

Etiopujo / **Etiopio*** [OA 8] ET.

Eŭklid-o.

• **Eŭklid-a**, en: **algoritm/o** [OA 9] [...] Eŭklida algoritmo, [...].

F

federala [R 1989]. — Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

federativa [R 1989]. — Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I. Kp. federaci' [OA 1], feder/i [OA 8] kaj federala [R 1989].

Fiĝio FJ. [R 2009] — En R 1989 plurale *Fiĝioj*; rekomendo ne plu valida.

Filipinoj PH.

Finnlando FI — [R 1989] (en II. 2a) same *Finnlando* (-nn-). Atentu, ke la vorto baziĝas sur la landana formo *finno*. Atentu plie, ke laŭ la alineoj [12] kaj [13] de la Rekomendo ankaŭ eblas diri **Finnujo** aŭ **Finnio**. — [OKL 1924]: Finnlando. [R 1922]: Fin(n)ujo, Fin(n)lando. — Ĉe Z ambaŭ formoj, **Finnlando** kaj **Finlando**:

Du -nn-: EG 1 (kiel radikvorto kun finnland'a, finnland'an'o), ER (kiel derivaĵo de finn'o: Finn'land'o, finn'land'a, [ekz. sveda] finn'land'an'o). FK 1903, 154: Finnlando (neklara, ĉu Finn/land/ aŭ Finnland/o): *Rakonto de L. DILLING, tradukita de EDUARD HALL el JOENSUU (Finnlando)*. Dube, ĉu ensilaba duobla -nn- en Finn|land- estas prononcebla laŭ R 9 kiel Fin|nlan|do, vd en BK I.

Unu -n-: EG 2 (finland'a, finland'an'o).

Literaturo (selekto): La diskuto estis ĉefe por kaj kontraŭ la endonimo Suomio aŭ la eksonimo Finnlando (du -nn-).

Setälä, V. (1964-1965). Pri la nomo de nia popolo kaj lando. [Tri artikoloj en]: Esperanta Finnlando 1964 kaj 1965, repr. en Setälä. Fortoj de l' Vivo. Helsinki: Fondumo Esperanto 1967, p. 175-177: Pri la etimologio de „finno“ (jam de Tacito kaj Ptolomajo) kaj „suomo“ (15a jc., poste preferata de la „purfinnisma movado“ strebanta elĵeti „svedajn“ postlasaĵojn en la finna) – pledas por Finnlando kaj kontraŭ Suomio, tamen sen diskuti R 9.

N.i. Pri la nomo de nia lando (1969). En: Esperanta Finnlando 1969:5, p. 45: La Komisiono rekomendas „Finnujo“, sed la finnoj rifuzas ĝin. Fortaj argumentoj por „Finnlando“.

Dratwer, I. (1969). Ne Suomi, sed Finnlando. En Esperanta Finnlando 1969:7-8, p. 68: Evitu enkonduki naciismojn kontraŭajn al la spirito de la Lingvo Internacia.

Arvikolo (pseŭd.) (1969). Bonvenon, suomoj! En: Esperanta Finnlando 1969:9, p. 76-77: Komento pri cirkulera artikolo (faksimilita) de J. Vilkki kaj H. Tietti, pledanta por la endonimo „suom-“.

Vilkki, J. (1969). Pri la nomo Suomio. En: HdE 1969:3-4, p. 7: Por „suom-“.

Setälä, V. (1969). Pri la nomo de Finnlando. En: HdE 1969:6, p. 3: Kontraŭ la endonimo Suom'i'o - Finnlando preferinda, ĉar internacia.

fluoresk-a, en: **ekran/o**. [OA 8] Surfaco, kiu haltigas diversajn radiojn aŭ substancojn, ĉu por ŝirmi kontraŭ ilia efiko (kamena ~o; iks-radia ~o el

plumbo), ĉu por videbligi ilin (kineja ~o, fluoreska ~o).

Franujo / Francio* [FdE] FR.

Freŭdo [R 2013] – [Germana familia nomo, i.a. de la psikologo *Sigmund Freud*].

G, Ĝ

Gabono GA.

Galvano / galvanismo – [Itala familia nomo, i.a. de la kuracisto *Luigi Galvani*].

Ĝamahirio {lama ŝtata reĝim-nomo de Libio} [R 1989]. El la Araba: Jamahiriyah, lando de amasoj. — Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

Gamal Abdel Naser [R 2013] – [Egipta ŝtatestro; laŭ AdE nur „parte esperantigita“.]

Gambio GM.

Ganao GH.

Georgtaŭno [R 1989] [pn. 8], ĉefurbo de Gujano. — Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

Germanujo / Germanio* [FdE] DE.

glucid-o, en: **glukoz/o**. [OA 8] Tipa glucido, kun dolĉa gusto, trovebla en kelkaj fruktoj (ekz. vinbero); C₆H₁₂O₆; plej ofta en la sukeroj, ĝi estas komponanto de tre multaj hidrolizeblaj glucidoj.

Grekujo / Grekio* [R 1922] [OA 8] GR.

Grenado GD.

Grenadinoj [R 1989]. — Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

Grenviĉ-o.

• **Grenviĉ-a**, en: **longitud/o**. [OA 8] La angula distanco, mezurata laŭ la ekvatoro, inter la meridiano de loko kaj la origina meridiano, nome la Grenviĉa meridiano por la teraj ~oj, kaj la meridiano de la printempa ekvinoksa punkto por la ĉielaj ~oj.

Gronlando GL — Z-a formo *Grenlando* (kun -e-): EG 1, EG 2, ER. En

R 1989: *Groenlando* {rekomendo ne plu valida} / Gronlando.

Guĝarata [R 1989]. Unu el la oficialaj lingvoj ŝtataj de → Hindio [pn. 24]. Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

Guglo [R 2013] – Komputil-rilata nomo {esperantigo de *Google*}.

Gujano GY.

Gvatemalo [OA 8] GT.

Gvineo [OA 8] GN.

Gvineo-Bisaŭo [OA 8] GW.

Ĝenevo [R 1922] — Svisa urbo.

Ĝibutio DJ.

H, Ĥ

Haitio HT.

Haŝima – {Propra nomo de dinastio} {en} Hashemite | {fr} hachémite | {es} hachemito (a) [R 1989]. — Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

hemisfer-o, en: **Aŭstrali/o** [OA 8]. La kontinento de la suda hemisfero okcidente de Pacifiko.

• **nordhemisfera**, en: **Azi/o**. [OA 8] La nordhemisfera kontinento, kiu okcidente limas Eŭropon kaj Afrikon.

Hercegovino → **Bosnujo / Bosnio*** kaj **Hercegovino** BA.

hidroliz-i, en: **glukoz/o**. [OA 8] Tipa glucido, kun dolĉa gusto, trovebla en kelkaj fruktoj (ekz. vinbero); C₆H₁₂O₆; plej ofta en la sukeroj, ĝi estas komponanto de tre multaj hidrolizeblaj glucidoj.

Himalajo [R 2013] – [Montaro en Azio.]

Hindujo / Hindio* (= Barato) [R 1922] [R 2009] IN — EG 1, EG 2, GE 1, GE 2, ER kaj multloke. Kp. Barato.

Hispanujo / Hispanio* [FdE] ES.

Holando [R 1922].

Honduro HN.

Hungarujo / Hungario* [R 1922] [OA 8] HU.

Ĥinujo [R 1922] — (ark.) Rekomendo ne plu valoras, ĉar OA 9 oficialigis la formojn ĉino → Ĉinio / Ĉinujo.

I

Indonezio ID.

Irako [OA 8] IQ.

Irano [OA 8] IR.

Islamo [R 1989]. — Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

Irlando [R 1922] [OA 8] IE.

Islando [R 1922] [OA 8] IS.

Israelo [OA 9] IL.

Italujo / Italio* [R 1922] [OA 8] IT.

J, Ĵ

Jamajko JM.

Japanujo / Japanio* [R 1922] [OA 9] JP — **Japanujo**: Tw., ER. **japano**: ER kaj multloke. **Japonujo** kaj **japono** (kun -o-): EG 1, EG 2, GE 1, GE 2; **Japonlando**: GE 1, GE 2. [FK 1903]: Sur unu el la insuloj de Japanujo oni okaze eltrovis novan nutran kreskaĵon, ...; Laŭ lia opinio ĉiuj popoloj sovaĝaj kaj eĉ duone-civilizitaj {tiel!}, enkalkulinte ankaŭ la Japanojn, ne vidas en la kiso simbolon de amo. ... li penas elmontri, ke 500 milionoj da homoj, la Japanoj, Kohinĥinanoj, Tonkinanoj sin komprenas reciproke nur per unu sama skribado ...; ... Kaj hebreo, kaj kristano, / Kaj litovo kaj japano, ... (Dombrowski: Nova Kanto).

Jemeno YE.

Jordanio JO.

Jugoslavujo / Jugoslavio* [R 1922] [R 2009] [YU].

K

Kaboverdo CV.

Kamboĝo KH.

Kameruno CM.

Kanado [R 1922] [OA 8] CA.

kapacit-o, en: **tonel/o**. [OA 8] Unuo de volumeno, uzata por mezuri la internan kapaciton de ŝipo: la internacia ~o valoras 2,83m³.

kapitul-o, en: **lap/o**. [OA 8] Specio de arktio kun alkroĉiĝemaj globaj kapituloj (*Arctium lappa*).

Kaplando [R 1922] — Dube, ĉu la rekomendo ankoraŭ validas pro la nuntempa Kabolando (kab- estas neoficiala, sed kp. la rekomendon *Kaboverdo*).

Kartvelujo / Kartvelio* GE.

Karol-o. Karolida, en: **minuskl/o** [OA 9] minuskla skribo Karolida [t.e. t.n. uncialo, skribo uzita inter la 4a kaj 8a jc. (malgranda skribo nur per majuskloj)]

Katalunujo [R 1922].

Kataro QA.

Kazaĥujo / Kazaĥio* KZ.

Kenjo KE.

kinematografi-o, en: **kin/o**. [OA 8] Kinematografio, filmarto.

Kinŝas- → Kongo (Demokratia Respubliko Kongo, Kongo Kinŝasa) CD.

Kipro CY.

Kirgizujo / Kirgizio* KG. — En R 1989: *Kirgizistano*; la rekomendo ne plu validas.

Kiribato KI.

klorofil-o, en: **vegetal/o**. [OA 8] Ĉiu membro de unu el la du regnoj de vivuloj, karakterizita per ĉelparietoj el celulozo, havanta la funkciojn de sinnutrado kaj reprodukto, kaj plej ofte posedanta klorofilon.

Kolombio [R 1922] [R 2009] CO.

Komenio [R 2013] — **Rim.**: Latinigo de ĉeĥa familia nomo, i.a. de la teologo *Iohannes Amos Comenius*.

Komonvelto (el la Angla: Commonwealth, lando de komuna bonfarto) [R 1989]. — Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

Komoroj KM.

komponent-o, en: **glukoz/o**. [OA 8] Tipaj glukido, kun dolĉa gusto, trovebla en kelkaj fruktoj (ekz. vinbero); C₆H₁₂O₆; plej ofta en la sukeroj, ĝi estas komponanto de tre multaj hidrolizeblaj glukidoj. — **Rim.**: Ne temas pri kunmetaĵo kun la muzika termino kompon' [OA 1].

Kongo (Demokratia Respubliko Kongo, Kongo Kinŝasa) CD.

Kongo (Respubliko Kongo, Kongo Brazavila) CG.

konvoj-o, en: **trajn/o**. [OA 8] 1. [...]. 3/ Veturilaro, kiu transportas ĉion, kion la trupoj bezonas por vivi kaj batali (= proviza veturilaro, militista konvojo, loĝistika servo).

kooperativo [R 1989]. — Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

Kopenhago [R 1922] [R 2013] – [Ĉefurbo de Danujo / Danio.]

Koreujo / Koreio* [R 2009] → Nord-Koreujo, Sud-Koreujo. — Forte disputata; laŭ R 1989 la landonomo estas *Koreo*. Detalojn vd. en BK I ĉe R 15.

Rhodes **1908**: Corea, Koreujo.

Fulcher, Long **1921**, p. 327: **Corea**, Koreo. **Corean**, *noun* kore'ano.

Wüster **1923**: **Kore-o**, 1. geogr. Korea (japanische Halbinsel). – 2. [k~o, K~o, früher bisw. ethn. = k~ano] ... **k~ano**, Koreaner. [~ujo = ~o (1.)] {Rektaj krampoj [...] ĉe Wüster signifas „formo evitenda“; Wüster pledas do por Koreo = lando, koreano = landano kaj klarigas: „pli frue okaze la landano“}.

PV **1930**, **1934**, PVS **1953**: Neniu land-nomoj.

Van Straaten **1933**: **Kore-o**, Korea; ~ano, Koreaan.

Albault, Léger **1961**, p. XX: Corée – Kore-o → Koreano.

Butler **1967**, p. 444: Koreo [lando], koreano [loĝanto].

PIV **1970**: **Kore/o**. [Montara duoninsulo kaj lando], **k~ano**. Ano de la ĉefgento ...

Krause **1983**: **Korea** (*n*) Koreo. **Koreaner** *m* koreano. Same 2a rev. eld. **1993**.

Minnaja **1996**: **Corèa** [...] (geo.) Koreo, Koreio [...] **coreano** (abit.) koreano. {Minnaja sendecide ofertas ambaŭ formojn, sed ĉe la itala *coreano* (loĝanto) nur la formon **koreano** [!?!]}.

Krause **1999**: **koreo**, *alt* **koreano** Koreaner. [...]. **K~io**, *alt* **Koreo** Korea. **K~ujo** = **K~io** {laŭ Krause *koreano* estas „malnova“ formo de *koreo*, *Koreo* „malnova“ formo de *Koreio* – neniu argumento, eĉ ne mencio de la Reko-

mendo 1989 kaj kontraŭa al la propraj preferoj en 1983 kaj 1993 [!?!]}.

PIV **2002**: **kore/o**. Ano de la gento de (K)~io. [...]. (K)~io, ~ujo. Lando [...]. Rim.: Laŭ AdE la nomo de la lando devas esti **Koreo**. {tie do okazis la senmotivita rompo kun la tradicia uzo kontraŭ la tiama rekomendo de la AdE de 1989}.

PIV **2005**: Kiel PIV 2002, sed *sen* la rimarko pri la Rekomendo 1989 (!), kiu nun estas prisilentita.

Resumo: Dum preskaŭ 80 jaroj, de la fino de la unua mondmilito ĝis ĉ. la jaro 2000 la formo uzata en eŭropaj vortaroj kun granda unueco estis *Koreo* (lando) → *koreano* (loĝanto).

Kosovo.

Kostariko [OA 8] CR.

Koŝio / *koŝia* [R 2013] – [Franca familia nomo, i.a. de la matematikisto *Augustin Louis Cauchy*].

Kristoforo → Sankta Kristoforo kaj Neviso KN.

Kroatujo / Kroatio* HR.

Kubo [OA 8] CU.

kuled-oj aŭ **kul-ed-oj**, en: **moskit/o**. [OA 8] Komuna nomo por pikantaj dipteraj insektoj, precipe el la familio de kuledoj.

Kuvajto KW.

L

Laoso LA.

Latvujo / Latvio* [R 1922] [OA 8] LV.

legumenac-oj, en: **lotus/o**. [OA 8] Nomo de pluraj vegetaloj, nome: 1/ la greka ~o, legumenaco uzata kiel furaĝo; [...].

Lesoto LS.

Libano [OA 8] LB.

Liberio [OA 8] LR.

Libio [OA 8] LY.

Lihtenŝtejno [R 1989] [R 2009] LI.

Linukso [R 2013] - Komputil-rilata nomo [esperantigo de *Linux*].

Litovujo / Litovio* [R 1922] [R 2009] LT.

loĝistik-o.

• **loĝistika**, en: **trajn/o**. [OA 8] 1. [...]. 3/

Veturilaro, kiu transportas ĉion, kion la trupoj bezonas por vivi kaj batali (= proviza veturilaro, militista konvojo, loĝistika servo).

Lotofag-oj {legu: lotofagoj}, en: **lotus/o.** [OA 8] Nomo de pluraj vegetaloj, nome: 1/ [...]; 2/ la nordafrika ~o, arbo el kies nigra kaj malmola ligno oni fabrikis flutojn kaj kies fruktojn manĝis la Lotofagoj, specio el zizifoj (*Zizyphus lotus*); 3/ [...].

Lucio → Sankta Lucio LC.

Luksemburgo [R 1989] [R 2009] LU.

M

Madagaskaro MG.

Makedonujo / Makedonio* MK.

makromolekul-a aŭ **makro-molekul-a**, en: **plast/o.** [OA 8] Genra nomo de makromolekulaj sintezaj materioj, transformeblaj per diversaj procedoj ordinare uzantaj varmon kaj premon.

Malajzio MY.

Malavio MW.

Maldivoj MV.

Malio ML.

Malto MT — = Fab I 150.

Maroko [R 1922] [OA 8] MA.

Marŝaloj MH.

Maŭricio MU.

Maŭritanio MR.

Meksiko [OA 8] MX — [R 1922]: Meksikio (kun -i-) - ne plu valoras, ĉar OA 8 oficialigis la formon sen -i-. Pri -i- por distingi inter urbo kaj samnoma lando kp. Luksemburgo kaj Brandenburgo. Diskuton vd. en BK II.1.

Mikronezio FM.

mini-o, en: **farb/o.** [OA 8] Materio, ordinare likva, uzata por ŝmiri surfacon en la intenco ĝin ŝirmi aŭ ĝin kolorigi: ~o el minio; blanke~ita kradaĵo.

Moldavujo / Moldavio* MD.

Monako MC.

Mongolujo / Mongolio* MN.

Montenegro ME.

Mozambiko MZ.

N

Namibio NA.

Nauro NR.

Nederlando [R 1922] [OA 8] NL — Antaŭe *Holand-o*. Moch en OGE Aŭg. 1909:2:3 (14), p. 78: „Kiel mi [Moch] diris pli supre, la nuna uzado de la radikvorto *Holand* estas tute malprava. Ĝi devas esti rezervata al la provinco, dum la regno estus nomata *Nederlandio* [tiel kun -i-]. La nacio ne povu esti nomata alie ol *Nederlandianoj*, sed ĝia lingvo estus la *Holanda*.“ – La formo kun -i- sekvas el la koncepto de Moch, ke ĉiuj landnomoj finiĝu je -i’.

Nepalo NP.

Neviso → Sankta Kristoforo kaj Neviso KN.

Nigra Maro [R 2013] – [Maro norde de Turkujo / Turkio].

Niĝerio NG.

Niĝero NE.

Nikaragvo [OA 8] NI.

Nil-o.

• **Nil-a**, en: **lotus/o.** [OA 8] Nomo de pluraj vegetaloj, nome: 1/ [...]; 3/ la egipta ~o, nimfeo ankaŭ nomata Nila lilio (*Nymphæa lotus*, *N.caerulea*); 4/ [...].

nimfe-o, en: **lotus/o.** [OA 8] Nomo de pluraj vegetaloj, nome: 1/ [...]; 3/ la egipta ~o, nimfeo ankaŭ nomata Nila lilio (*Nymphæa lotus*, *N.caerulea*); 4/ [...].

nimfeac-o aŭ **nimfe-ac-o**, en: **lotus/o.** [OA 8] 1/ [...]; 4/ la hinda ~o, nimfeaco, sankta signo de la budhismo (*Nelumbium speciosum*).

nitrogen-o, en: **nilon/o.** [OA 8] Nitrogenhava sinteza kombinaĵo, analoga al la plasto, el kiu oni faras i.a. specon de artefarita silko.

nomarkio [R 1989]. — Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

nomarko [R 1989]. — Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I.

Nord-Koreujo / Nord-Koreio* KP — Komentojn vd. je Koreujo / Koreio.

Norvegujo / Norvegio* [R 1922] [OA 8] NO.

Nov-Zelando [R 1922] [R 2009] NZ.

O

Oceani-o, eble ankaŭ **Ocean-i-o**, en: Pacifik/o. [OA 8] La Oceano inter Ameriko, Azio kaj Oceanio.

Omano OM.

Orienta Timoro TL

ortant-o, en: **reflekt/i**. [OA 8] (pp surfaco de korpo) Fari, ke trafanta lumradio, sonondo k.a. ne penetru en iun surfacon, sed ŝanĝu sian direkton al direkto simetria rilate al la ortanto ĉe la trafpunkto.

P

Pakistano [OA 8] PK.

Palaŭo PW.

Panamo [OA 8] PA.

Papuo-Nov-Gvineo PG.

Paragvajo [R 1922] [OA 8] PY.

pariet-o, en: **luk/o**. [OA 8]. [...] 2/ en ŝipo: a) sur la ferdeko: ferdeko~o (Kp. ferdekpordo); b) ĉe la ŝeloparieto: ŝipo~o (tre ofte ronda); [...]. Ankaŭ en: vegetal/o. [OA 8] Ĉiu membro de unu el la du regnoj de vivuloj, karakterizita per ĉelparietoj el celulozo, havanta la funkciojn de sinnutrado kaj reprodukto, kaj plej ofte posedanta klorofilon.

Persujo [R 1922].

Peruo [R 1922] [OA 8] PE.

Pollando* PL — [R 1922]: Polujo.

Portugalujo / Portugalio* [R 1922] [R 2009] PT — **P~ujo** en EG 1 (1904), EG 2, GE 1, GE 2, ER (1909). – **portugal-a** en EG 1, EG 2, ER. – **portugal-o** en EG 1, EG 2, GE 1, GE 2, ER. [FK 1903]: Li veturas sur italaj ŝipoj en Malgrand-Azion, Anglujon, Portugalujon, al la bordo de Gvineo; ... la portugalaj ekspedicioj al la bordo de Gvineo; la reĝo de Portugalujo; Lia reĝa moŝto, Johanno II de Portugalujo ...; Tiam li rememoras, ke li estas Genuano, kaj li forlasas Portugalujon ... [tri pliaj samspecaj trafoj].

Principeo → Santomeo kaj Principeo ST.

produkt-o, en: **multiplik/i**. [OA 8] Fari ~on, t.e. el du nombroj A kaj B, nomataj ~ato kaj ~anto, ricevi trian P nomatan produkto; la produkto P de la du entjeroj A kaj B estas la adicio de B nombroj, ĉiuj egalaj al A.

Provenco [R 1922] — [Sudfranca regiono].

proviant-o, en: **distribu/i**. [OA 8] Disdoni al ĉiu laŭ ĝia destino: ~i leterojn, laboron, provianton.

psik-o, en: **nervoz/a**. [OA 8] Havanta facile eksciteblan maltrankviliĝeman psikon.

Prusujo [OKL 1924] — [Iama germana ŝtato. Neklare, ĉu temas pri rekomendo de AdE aŭ privata verko, vd. la diskuton en BK IV].

R

refren-o, en: **kanzon/o**. [OA 8] Versaĵo, plej ofte gaja, sprita aŭ moka, konsistanta el egalaj strofoj finiĝantaj per refreno kaj destinita esti kantata.

Rejno [R 2013] – [Rivero, fluanta de Svisujo / Svisio al Nederlando].

Rom?. en: **tog-o** (*romana vesto*) [OA 2.1].

Ruando RW — En sia „Rekomendo pri la uzo de propraj nomoj“ (OI 22, 2013), AdE eksplicite malrekomendas la uzon de la nomformo *Ruando* (kun *ũ*) per jena argumento: „3.4 Krome, oni konsideru la fonetikajn apartaĵojn de Esperanto: [...] prefere oni evitu nekutimajn sonkombinojn, precipe se por multaj Esperanto-parolantoj estas malfacile prononce distingi ilin de iuj pli kutimaj sonkombinoj (kiel la „rũ“ en Ruando [...], kiujn multaj prononcus same kiel „ru“ [...]).

Rumanujo / Rumanio* [OA 8] RO.

Rusujo / Rusio* [FdE] RU.

S, Ŝ

Saksujo [R 1922].

Salomonoj SB.

Salvadoro SV.

Samoo WS.
Sankta Kristoforo kaj Neviso KN.
Sankta Lucio LC.
Sankta Vincento kaj Grenadinoj VC.
Sanmarino SM.
Santiago de Ĉilio [R 2013] – [Ĉefurbo de Ĉilio].
Santomeo kaj Principeo ST.
Sauda Arabujo / Sauda Arabio* [R 2009]. [OA 8] SA. — En R 1989 *Saŭda* {u kun hoketo}; rekomendo ne plu valida, laŭ R 2009 nun u sen hoketo.
Sejŝeloj SC.
selekt-i, en: **bred/i**. [OA 8] 1. [...]. 2. Plibonigi kulturformojn de plantoj kaj bestoj produktante novajn per krucado aŭ selekto.
speci-o, en: **cep/o**. [OA 8] Legomo, specio el la genro ajlo, kulturata por sia bulbo (*Allium cepa*). **lap/o**. [OA 8] Specio de arktio kun alkroĉigemaj globaj kapituloj (*Arctium lappa*). **lotus/o**. [OA 8] Nomo de pluraj vegetaloj, nome: 1/ [...]; 2/ la nordafrika ~o, arbo el kies nigra kaj malmola ligno oni fabrikis flutojn kaj kies fruktojn manĝis la lotofagoj, specio el zizifoj (*Zizyphus lotus*); 3/ [...].
Senegalo SN.
Serbujo / Serbio* RS.
Siberio — EG 1, EG 2, ER, Kabe: Siberio. En OI 9 de 1989 same: Siberio. Ne estas ekkonebla iu kialo, kiu kontraŭstaras oficialigon.
Sieraleono SL.
Silezio [R 1922].
Singapuro SG.
Sirio [OA 8] SY.
Skotlando* [R 1922] [OKL 1924] [R 2009] — [OKL 1924]: Skotlando. [R 1922]: „Skotujo, Skotlando“. EG 1, EG 2, GE 1, GE 2, ER kaj plurloke. La gento-nomo *skoto* estas oficialiginda.
Slovakujo / Slovakio* SK.
Slovenujo / Slovenio* SI.
socialista [R 1989]. — Neevidente, ĉu la rekomendo estas nuligita per R 2009, vd. la diskuton en BK I. Kp. social-a [OA 2.1].

Somalujo / Somalio* SO.
sovet- → Sovetio, Sovet-Unio. — **soveto** jam en R 1989; rekomendo konfirmita per R 2009, vd. je Sovetio, Sovet-Unio.
Sovetio, Sovet-Unio.
Srilanko LK.
Sud-Afriko ZA.
Sud-Koreujo / Sud-Koreio* KR — Komentojn vd. je Koreujo / Koreio.
Sudano [OA 8] SD.
Surinamo SR.
Svazilando SZ.
Svedujo / Svedio* [R 1922] [OA 8] SE.
svis-o
 ● **svis-a**, en: [OA 8] II.A.RIM.II. **federacio** (svisa federacio).
Svislando* [R 2009] CH — [R 1922]: Svisujo. Ĉe Z ĉefe Svisujo, okaze ankaŭ Svislando. Svisujo: EG 1, EG 2, GE 1, GE 2, ER kaj plurloke. Svislando: GE 1, GE 2.
Ŝekspiro [R 2013] – [Angla familia nomo, i.a. de la verkisto *William Shakespeare*.]

T

Tadeo [R 2013] – [Vira persona nomo.]
Taĝikujo / Taĝikio* TJ.
Tajlando* TH.
Tajvano TW.
Tanzanio TZ.
televizi-o, en: **televiD/i**. [OA 8] Vidi per televizio.
Timoro → Orienta Timoro TL.
Tobago → Trinidado kaj Tobago TT.
Togolando TG.
Tongo TO.
Trinidado kaj Tobago TT.
Tunizio [R 1922] [OA 8] TN.
Turkmenujo / Turkmenio* TM.
Turkujo / Turkio* [FdE] TR.
Tuvalo TV.

U

UEA, en: **kod/o** [OA 9] 1 [...]. 2
Kodaĵo: poŝta kodo; UEA-kodo; [...].

Ugando UG.

Ukrainujo / Ukrainio* UA — Tiel ankaŭ en Paĉjurko k.a. Vortaro Esperanto-Ukraina 2012. — Kontraste R 1989: **Ukrajno** kun pn. 21: „La landnomo signifas proksimume: landlima lando. Tial estas eraro nomi per ĝi la landanojn“. La rekomendo ne plu validas - Similaj argumentoj kiel en R 1989 ankaŭ ĉe Cherpillod, Leksikaj Vagadoj 2012, p. 73: Etimologie kaj internacie la vorto nomas la landon, el kiu oni derivas la landanojn: **Ukraino** → ukrainanoj. Ne ĉe Z. Detalojn vd. en BK I, komentoj al R 15.2.

un' - La eliziita formo un' {de unu} estas tolerebla en nombrado kaj en ordonaj esprimoj el la tipo de: “un'! du! un'! du!” en ekzercoj dancaj, gimnastikaj, militistaj, ks. [BRO1, pn. 3]. — **Rim.:** La statuso de *un'* estas neevidentita kaj disputata. Malgraŭ la vortumo „tolerebla“ (do ne „tolerata“) laŭ BK temas ne pri tolerdeklaro por uzado en certaj kondiĉoj, sed pri nura Akademia Rekomendo. Detalojn vd. en BK II.1, ĉap. BRO.

UN [R 2009] - La [...] listoj enhavas ĉiujn nunajn landojn, kiuj estas membroj de UN ...

Unuiĝintaj Arabaj Emirlandoj AE.

Urugvajo [R 1922] [OA 8] UY.

Usono [R 1922] [OA 9] US.

Uzbekujo / Uzbekio* UZ. — En R 1989: *Uzbekistano*; la rekomendo ne plu validas.

V

vaĉo – **Rim.:** LK decidis: „La Lingva Komitato malaprobas la enkondukon de la litero « w » en Esperanto kaj akceptas la ortografion « vaĉo », « varfo », « vinĉo », anstataŭ *waĉo*, *warfo*, *winĉo* de la Marista Terminaro.“ [OGE Maj. 1912:04:11 (44), p. 399].

valv-o, en: **fac/o**. [OA 8] Ordinare, ebena parto de surfaco de objekto, limita de pli-malpli difinita figuro; ~o de glitvalvo, de martelo, de amboso, de ostoj.

Vanuatuo VU.

varfo – **Rim.:** LK decidis: „La Lingva Komitato malaprobas la enkondukon de la litero « w » en Esperanto kaj akceptas la ortografion « vaĉo », « varfo », « vinĉo », anstataŭ *waĉo*, *warfo*, *winĉo* de la Marista Terminaro.“ [OGE Maj. 1912:04:11 (44), p. 399].

Vatikano VA.

Venezuelo [R 1922] [OA 8] VE.

vinĉo – **Rim.:** LK decidis: „La Lingva Komitato malaprobas la enkondukon de la litero « w » en Esperanto kaj akceptas la ortografion « vaĉo », « varfo », « vinĉo », anstataŭ *waĉo*, *warfo*, *winĉo* de la Marista Terminaro.“ [OGE Maj. 1912:04:11 (44), p. 399].

Vincenzo → Sankta Vincento kaj Grenadinoj VC.

Vindoza [R 2013] - Komputil-rilata nomo.

Vjetnamujo / Vjetnamio* VN — Sama kritiko pri la kategori-ŝanĝo kiel ĉe Ukraino. Ne ĉe Z; en lia epoko sur la teritorio de la nuna Vjetnamo ekzistis tri francaj protektoratoj Annamo, Kofinĉinio (en FK 1903 nomita Kofinĉino (*kohinĉinanoj*, citaĵon vd. supre ĉe Japanujo) kaj Tonkino. La „Demokrata Respubliko Vjetnamo / Vjetnamio“ estis proklamita nur je 1945-09-02. Cherpillod 2012, p. 77: „absurdaĵo“.

Albault, Léger 1961, p. XXVI: **Viet-Nam** – Vjetnamo → Vjetnamano

Butler 1967, p. 444: Vjetnamo → vjetnamano.

PIV 1970: **Vjetnam/o**. Lando ... **v~ano**. Ano de unu el la ĉefgentoj ...

PIV 2002: **vjetnam/o**. Civitano de (V)~io. (V)~io. Regno ... **Rim.:** Laŭ AdE la nomo de la lando devas esti **Vjet-Namo**. {Jen la nemotivita ŝanĝo kontraŭ la tiama Rekomendo 1989}.

Voltero [R 2013] – [Kromnomo de franca filozofa kaj verkisto *Voltaire*].

Z

Zambio ZM.

Zelando → Nov-Zelando.

Zimbabvo ZW.

zizif-o, en: **lotus/o**. [OA 8] Nomo de pluraj vegetaloj, nome: 1/ [...]; 2/ la nordafrika ~o, arbo el kies nigra kaj

malmola ligno oni fabrikis flutojn kaj kies fruktojn manĝis la Lotofagoj, specio el zizifoj (*Zizyphus lotus*); 3/ [...].

Berlina Komentita Bibliografio

de la Vortaroj kaj Terminaroj

de Esperanto 1887-2014 - BKB -

(Majo 2015)

BKB registras laŭeble ĉiujn menciindajn leksikografiajn verkojn esperantajn de la komenco ĝis fine de 2014. Krom per la bazaj bibliografiaj indikoj, BKB klarigas multajn verkojn per specimenoj, notas recenzojn kaj indikas referencojn al plia legado pri esperantaj vortaristoj. Aparta fokuso estas sur la multaj disaj vortaroj, verkitaj en diversaj elektronikaj formoj dum la lastaj ĉirkaŭ dek kvin jaroj de post 2000. BKB celas esperantologojn, bibliotekojn, kolektantojn kaj leksikografojn kaj terminologojn, serĉantajn fidindan respondon al la demando „kio jam ekzistas?“.

Specimeno

Tradukoj de la Universala Vortaro

Armena

1912 **Zamenhof**, L.L. Universala vortaro de la lingvo internacia Esperanto. Eldono armena. Paris: Hachette, 1912. 51 p. — pr. Ahmed Ihsan. 19 x 13 cm.

Bulgara

1910 **Oreškov**, G.; **Atanasov**, G.; **Zamenhof**, L.L. k.a. Fundamenta universala vortaro de la lingvo internacia Esperanto (Bulgara eldono) Osnoven universalen reĉnik na mezdunardniya ezik Esperanto. Sofia: S.M. Stojkov, 1910. [4], 96 p. — 16x11 cm. ĉ. 2.630 radikoj.

Ĉeĥa

1909 **Kühnl**, Eduard (1884-1966) [W]. Universala Vortaro. En: Fundamento de Esperanto, Eldono Bohema. 2.631 radikoj. Paris: Hachette & Cie, 1909 / Praha: F. Topic, 1909. xi, 92 p. — 17x11 cm.

Ĉina

1930 **Lǐ Luò** [t.e. **Li Lok**]. Universala Vortaro. En: Fundamento de Esperanto (Gramatiko, Ekzercaro, Universala Vortaro) - Shìjièyǔ zhī jìchǔ. Guǎngzhōu (Canton): Guǎngzhōu shìlì Shìjièyǔ shīfān jiǎngǐ suǒ (Kantona Esperanto-Instituto), 1930. vi, 104 p.

Greka

1907 **Kuluri**, Konstantino. Universala Vortaro de la Lingvo internacia “Esperanto”. 2.631 radikoj. En: Fundamento de Esperanto, Eldono Greka. Paris: Hachette, 1907. pr. Imprimerie Lahure, Paris. 17x11 cm XI, 105, [6] p.

Hispana

1907 **Inglada** [Ors], Vicente [W]. Universala Vortaro de la Lingvo Internacia

“Esperanto”. En: Fundamento de Esperanto. Paris: Hachette, 1907. — 2.631 radikoj
2a eld. 1913. XI, 92 p. — 17x11 cm.

Hungara

- 1909 **Lengyel** Paul, de (trad.) (1868-1932) [W]. Universala Vortaro de la Lingvo internacia “Esperanto”. Az Esperanto Nemzetközi Nyelv Egyetemes Szótára. En: Fundamento de Esperanto, Eldono Hungara (Az Esperanto Alapkönyve). p. 51-95. Paris: Hachette / Budapest: Kókai Lajos Könyvkereskedése, 1909. xi, 95, [5] p. — pr. Imp. Paul Brodard, Coulommiers. 17x11 cm. 2.631 radikoj.
- 2006 **Horvath** J[osze]f. Fundamento de Esperanto, Eldono Hungara. Antwerpen: FEL [Flandra Esperanto-Ligo] 2006. 142 p. — 21 cm. ISBN 9077066241. Foto. Nova traduko.

Itala

- 1907 **Junck**, Rosa [trad.] (1850-1929) [W]. Universala Vortaro. En: Fundamento de Esperanto, eldono itala. Paris: Hachette, 1907. ix, 94 p. — 17x11 cm. BIL 2689. 2.631 radikoj. — Rec.
Giambene, Luigi. En: Roma Esperantisto. 1908, p. 99: „pli ol 100 malĝustaĵoj“ (cit. laŭ BIL 2689). Junck devene estis ĉeĥino, edziniĝinta al germano kaj post ties morto translokiĝinta al la itala Lazura Bordo. Ŝi ne sufiĉe bone parolis la italan por senpeke plenumi la tradukon, kiu pro tio estas multloke malĝusta.
2a eld. Milano: Avanti, **1922.** 179 p. —

Japana

- 1933 **Ishiguro** Yoshi H. [trad.] Universala vortaro de la lingvo internacia Esperanto. En: Fundamento de Esperanto. Gramatiko, Ekzercaro, Universala Vortaro. Tokio: Hakubunkwan, 1933. 352 p. — IEMW. 2.629 radikoj.

Nederlanda

- 1922 **Schoofs**, Frans [trad.]. Universala Vortaro de la Lingvo internacia “Esperanto”. En: Fundamento de Esperanto, Eldono Flandra-Holanda (Fundament van Esperanto). Antwerpen: Belga Esperanto Instituto / 's Gravenhage: Centra Esperanto Librejo / Paris: Esperantista Centra Librejo, 1922. 112, [12] p. — pr. Paul Brodard, Coulommiers. 17x11 cm. IEMW. 2.631 radikoj
2a rev. eld. 1929. Paris : Esperantista Centra Librejo. **1929**, 112 p. — IEMW.
3a rev. eld. 1938.
- 2005 **Desmet**, P. [trad.]. Universala vortaro. En: Fundamento de Esperanto. Eldono Nederlanda. Antverpeno: Flandra Esperanto-Ligo 2005, 136 p. — 21 cm. ISBN 9077066195. Nova traduko.

Pola (brajla)

- 1932 **Rytenberg**, Eugenjus. Uniwersalny Słownik. Universala Vortaro. En: Podstawy Języka Międzynarodowego Esperanto (Fundamento de Internacia Lingvo Esperanto). Warszawa: Wydawnictwo Państwowego Instytutu Gluchoniemych i Ociemniałych (Ŝtata Blindul-Instituto), 1932. 48 p. — 33x26 cm. En brajlo. ĉ. 2.630 radikoj.

Portugala

- 2013 **Braga**, Ismael **Gomes** (trad.); **Ribeiro**, Hamilton **Leite** (trad.). O Fundamento do Esperanto em Língua Portuguesa. Fundamento de Esperanto Portugallingve.
Versio 2.0 de **2013-02**. 106 p. — Nur rete konsultebla. Nur Antaŭparolo (trad. de Ribero), Gramatiko kaj Ekzercaro (ambaŭ trad. de Braga), sen UV. La Gramatiko en Esperanto laŭ la versio el PAG, la oficialaj kvin referenc-lingvoj mankas. La

portugala laŭ la ortografia reformo de 1990.

- 2015 **Flores**, Túlio (trad.). Fundamento de Esperanto. O Fundamento do Esperanto. Brazila Eldono. Braziljo: Brasila Esperanto Ligo [BEL] 2015. 384 p. — 20,5 cm. ISBN 978-85-88913-14-1. La originalo de 1905 (Antaŭparolo, Gramatiko, Ekzercaro kaj UV) kun traduko al la portugala. Esperanto → portugala

Slovaka

- 1907 **Škarvan**, A.; **Evstifejev**, N.P. [trad.]. Fundamento de Esperanto. Eldono Slovaka. 1907.
Faks. repr. Partizánske: Espero. **2007**. — 18 cm. ISBN 9788096953363.

Sveda

- 1897 **Nylén**, Paul (1870-1958) – [W]. Esperantisk-svensk ordbok efter D:r L. Zamenhofs “Universala Vortaro”. 2.629 radikoj. Uppsala, Uppsala Esperantoförening, [1897]. 68 p. — pr. Uppsala Nya Tidnings Aktiebol[ag] Tr., Uppsala. 18x13 cm. Rete konsultebla.

Rumana

- 1908 **R[obin]**, G[abrielo]; **M[itran]**, D. Universala Vortaro de la Lingvo internacia “Esperanto”. En: Fundamento de Esperanto, Eldono Rumana. Paris: Hachette, 1908. IX, 92, [1] p. — pr. Paul Brodard, Coulommiers. 17x11 cm. 2.631 radikoj.

Turka

- 1910 **Regno**, Ajdina [pseŭd. de J. Guéron] [trad.]. Universala Vortaro. En: Fundamento de Esperanto, Eldono Franca-Turka, Dua Parto. Paris: Hachette, 1910. 126 p. — pr. Ahmed Ihsan et Cie, [Aidin]. 18x12 cm. 2.631 radikoj.

De la sama aŭtoro

- 2016 **Welger**, Helmut. Norma Esperantologio (1999). Komentita reeldono de la klasika verko pri la interpretado de l' kiel „leĝo“.
- 2016 **Grosjean-Maupin**, Émile. Raporto pri la nomoj de landoj kaj landanoj (1922). Komentita transskribo el 2016 de la klasika raporto al la Akademio.
- 2015 Berlina Vortaro de Mallongigoj kaj Sigloj de Esperanto (**BVM** – aperonta)
- 2014 / Berlina Komentita Bibliografio de Vortaroj kaj Terminaroj en Esperanto 1887-2015 (**BKB**). (Majo 2015).
- 2014 **Butler**, Montagu C[hristie] (1884-1970) [W]. Esperanto-English Dictionary. London: British Esperanto Association (Inc.), 1967. 450 p.
Html-versio 2014 komentita kaj enkondukita de Bernhard **Pabst** ĉe <http://esperilo.be/butler.htm> (2,4 kb)
- 2013 **Kabe** [pseŭd. de Kazimierz **Bein**] (1872-1959) [W]. Vortaro de Esperanto. Paris: Hachette & Cie 1910, [4], 175, [9] p.
5a enhance neŝanĝita eld. Berlino: Bernhard Pabst, **2013**. 208 p. — A4. Skanita, per tekstrekona programo prilaborita kaj komentita versio en nova grafika formato. Rete konsultebla ([pdf](#), 1,5 mb). Kun enkonduko de Bernhard Pabst.

Ĉiuj volumoj estas libere elŝuteblaj de

Retejo: <http://esperanto-akademio.wikispaces.com/eniro>

Vortaro Oficiala de Esperanto

L-Z

En tiu ĉi Dua Volumo de la **Berlina Komentario (BK II)** estas trovebla la **Vortaro Oficiala, literoj L-Z**. Ĝi precize notas ĉiujn vortojn de la Fundamento de Esperanto kaj de ĝiaj Oficialaj Aldonoj tiel, kiel ili aperas en la oficialaj dokumentoj de la Akademio. Ĉiuj trafaj de vorto en Antaŭparolo, Ekzercaro, la Fundamenta Gramatiko aŭ ekster la ĝusta alfabeto pozicio en la Universala Vortaro estas kunigitaj en apartaj artikoloj. Tiel por la unua fojo en la historio de Esperanto eblas per unu rigardo ekscii la plenan enhavon de la Vortaro Oficiala. La kolekton suplementas ĉiuj Akademiaj Korektoj, indikoj pri la deveno kaj pri pli frua uzo de multaj vortoj, krome Lingvaj Respondoj de Zamenhof kaj privortaj rekomendoj kaj decidoj de la Akademio (**Akademiaj Rekomendoj**). Komentoj pri la referenc-lingvoj kaj plusendoj inter elementoj de la Vortaro Oficiala faciligas la ĝustan interpreton. La **Berlina Komentario** pro tio estas grava helpilo por plenumi la mandaton de la Antaŭparolo al la Fundamento eltrovi „la veran sencon de ĉiu vorto“.

Alia volumo pri ĝeneralaj demandoj de la Fundamento, ĝia Antaŭparolo, Gramatiko kaj Ekzercaro komentas aspektojn, kiuj transiras la sferon de unuopaj vortoj. En kroma volumo estas kolektita la Akademia Dokumentaro.

Pri la aŭtoro

Bernhard Pabst estas juristo kaj vivas en Berlino. Li publikigis multajn detal-studojn pri la Fundamento de Esperanto.